

CATHOLIC BOOK AGENCY

PIAZZA PONTE S. ANGELO, 28

ROME (ITALY)

IURISPRUDENTIA

ECCLESIASTICA

AD USUM ET COMMODITATEM UTRIVSQUE CLERI

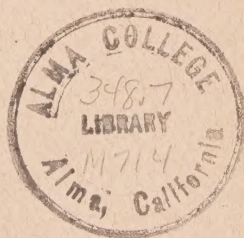
AUCTORE

P. PETRO MOCCHEGIANI O. F. M.

EX-DEFINITORE GENERALI

SACRAE INDULGENTIARUM CONGREGATIONIS CONSULTORE

TOMUS I.

AD CLARAS AQUAS

(QUARACCHI)

Ex Typ. Collegii S. Bonaventurae

FRIBURGI BRISGOVIAE

B. HERDER

Typographus Editor Pontificius

1904.

26783

~~~~~  
Proprietas litteraria.  
~~~~~


FR. DIONYSIUS SCHULER

MINISTER GENERALIS TOTIUS ORDINIS FRATRUM MINORUM

DECRETUM

Cum opus, cui titulus: *Iurisprudentia ecclesiastica ad usum et commoditatem utriusque Cleri* ab A. R. P. Petro Mocchegiani, ex-Def. Gli O. F. M. concinnatum, duo revisores, quibus id commissum fuit, examinaverint omnique commendatione iudicaverint dignum, Nos vigore praesentium libenter concedimus facultatem, ut primum volumen praelaudati operis, servatis de iure servandis, typis mandetur.

Datum Romae e Coll. S. Antonii die 22 Iunii 1904.

L. ✠ S.

FR. IOSEPHUS KAUFMANN, O. F. M.
Delegatus Glis.

IMPRIMATUR

Datum Florentiae ex Curia Archiepiscopali,
die 8 Iulii 1904.

Can. ALEX. CIOLLI, *Vic. Gen.*

Digitized by the Internet Archive
in 2025

AD CLERICOS UNIVERSIM

Quanta excellent praestantia sacrorum Canonum et Rituum studia, neminem profecto ex ecclesiasticis viris latere potest: Sacri enim Canones regulae seu leges sunt a Romanis Pontificibus statutae pro bono regimine Ecclesiae universalis ac spirituali fidelium salute; Sacri vero Ritus leges item sunt seu normae et praescriptiones ab Apostolica Sede pariter constitutae pro eorumdem Christifidelium directione in debito cultu Deo Optimo Maximo praestando. Cum enim, uti docet Sacrum Concilium Tridentinum, natura hominum ea sit, ut non facile queat sine adminiculis exterioribus ad rerum divinarum meditationem sustolli, propterea pia Mater Ecclesia Ritus quosdam ac Caeremonias sapientissime instituit. Et huiusmodi Ritus tanti sane faciendi sunt, ut ex eodem Tridentino: « si quis dixerit, receptos et approbatos Ecclesiae catholicae Ritus in solemnibus Sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato a ministris pro libito omitti, aut in novos alios per quemcumque ecclesiarum pastorem mutari posse, anathema sit ».

Hinc patet quam necessarium sit cuique Clerico Iuris canonici et sacrae Liturgiae studio incumbere, ut statutas Ecclesiae leges et ipse probe addiscat diligenterque observet, et fideles opportune doceat quae ipsos speciatim attingunt,

earumque observantiam inculcet. Ideo nos, ut sacrae militiae addictis in re tam ampla ac tanti momenti novum subsidium praesto esset, praesens opus aggressi sumus, sub titulo: « *Iurisprudentia ecclesiastica ad usum et commoditatem utriusque Cleri* ».

Quia in Iuris canonici capitibus non habetur ordinata legum compago, nec in sacra Liturgia determinata et connexa series iurisprudentiae liturgicae, sed decreta vel rescripta seu responsa, plerumque ad particulares quaestiones dirimendas edita, ideo melius expedire visum nobis est in Libros opus dividere, et in quolibet Libro ea doctrinae capita congerere quae habent inter se aliquam affinitatem, secuti in hoc plurium Auctorum methodum, praesertim Benedicti XIV in celebri opere *De Synodo dioecesano*.

De pluribus argumentis, quae maioris momenti nobis visa sunt, ex professo tractavimus, controversias non paucas inter Doctores agitatae non praeterivimus sine aliqua animadversione, et ubi aliquod privilegium Regularibus concessum conspeximus, illud ad examen vocavimus, num fuerit revocatum.

Decreta, rescripta seu decisiones quamplurimae Sacrorum Rituum Congregationis iampridem transcripta ex Collectione Gardelliana, iterato labore exegimus ad tramitem novae Collectionis, quae inscribitur: *Decreta authentica Congregationis Sacrorum Rituum*, 1898. — Constitutionem incip. *Conditae a Christo Ecclesiae* Summi Pontificis Leonis XIII, qua praefinitum ius statuitur pro religiosis Institutis vota simplicia profitentibus, in praesenti opere, qualecumque sit, non praetermisimus inserere, prouti non praetermisimus providentissimis *Actis Apostolicis* SSmi D. N. Pii PP. X decorare columnas eiusdem humilis operis.

Post brevem expositionem de Hierarchia ecclesiastica et Sacris Romanis Congregationibus, transitum fecimus ad expendenda praecipua officia, iura et privilegia cuiuslibet ecclesiastici ordinis tam saecularis quam regularis: quae omnia fere uno obtutu videri possunt in indice materialium. — Fontes, ex quibus doctrinam huius operis depromsimus, documenta S. Sedis sunt, et ubi haec desunt, auctoritate probatorum Auctorum usi sumus.

Spe interim non levi ducimur, opus quod reverenter offerimus iis qui in sortem Domini vocati sunt, nonnihil eis esse profuturum, quod est finis a nobis intentus in labore suscepto.

LIBER PRIMUS

DE STATU RELIGIOSO

In libro III Decretalium celebris est Titulus 31, qui inscribitur: *De Regularibus et Transeuntibus ad Religionem*. De eo latissime scripserunt Canonistae, ita ut ex his non pauci integros tractatus in pluribus voluminibus comprehensos ediderint, ut v. gr. Rodriquez in *Quaestion. Regular.*; Miranda in *Manual. Praelator.*; Lezana in *Summa Quaest. Regular.*; Hyacinthus Donatus, in *Rerum Regularium praxi solutoria*; Tamburinus, de *Iure Abbat.*; Pellizarius, in *Manuali Regular.* etc. Iuxta tamen modernum genus nimia prolixitas, in his praesertim similibusque materiis, aegre fertur, ideo in hoc libro ea quae magis scitu utilia et necessaria videntur, exponimus; eo vel magis, quod nonnulla capita eiusdem materiae etiam in sequentibus Libris ac aliis in locis hinc inde dispersa, sub diverso aspectu tractata reperientur.

CAPUT I.

De natura et origine status religiosi.

§ I. Notio status.

1. *Status* nomine significatur quaecumque conditio, in qua homo vel ad tempus vel in perpetuum persistit; qua ratione dicitur: *Status innocentiae, status legis naturae, status huius vitae et futurae*; item: *status Virginum, Viduarum, Servorum, Liberorum* etc. Verum stricte et proprie accipitur pro *firma seu immobili conditione vitae*, qua quis alteri obligatione est adstrictus. Tres praecipue in Ecclesia Dei recensentur huiusmodi status, nimirum *status Coniugatorum*, qui mutuo obsequio sibi invicem

obligantur; *status Episcoporum*, qui obsequio suae Ecclesiae sunt perpetuo vinculo ligati; *status Religiosorum*, qui sunt Dei obsequio firmiter obstricti: et de hoc tantum statu hic sermo est (Vid. Salmant. tr. XV, prooem.; Bonix, De Iure Regularium, tom. I, pars I^a, sect. I).

2. Talis status dicitur *Religiosus*; vox autem Religiosus a *Religione* derivat, quae varias habet significationes: accipitur enim; 1° *pro virtute*, qua Deo debitus exhibetur cultus; 2° *pro universitate* verum Deum rite colentium per fidem et fidei opera, quo sensu dicitur *Religio catholica*; 3° *pro Communitate*, quae per specialem vivendi modum se Deo, eiusque obsequio dedicat: quod dupliciter fieri potest, *minus stricte* per Ordinem sacrum susceptum, vel per votum castitatis, vel per aliud quodcumque vinculum; et *strictius* et magis proprie per tria vota substantialia in Religione ab Ecclesia approbata (Cf. Reiff. *Ius canonicum universum*, lib. III, tit. 31, n. 2; Schmalz. *Ius ecclesiasticum universum*, pars IV, tit. 31, n. 1 sq.).

Illi qui profitentur aliquam Religionem ab Ecclesia approbatam, vocantur Religiosi et Regulares: *Religiosi* quidem a *Religione*, quam profitentur; *Regulares* autem a *Regula*, sub qua vivunt.

§ II. Status religiosi definitio.

3. Doctores communiter ita definiunt statum religiosum: *Fidelium ad christianae charitatis perfectionem tendentium, editis votis perpetuae paupertatis, castitatis, et obedientiae, stabilis in communi vivendi modus, ab Ecclesia approbatus* (Laymann, lib. IV, tr. V, cap. 1; Reiff. loc. cit. n. 2; S. Alph. Theol. Moral. lib. IV, n. 1).

Dicitur 1°: *Fidelium ad christianae charitatis perfectionem tendentium*, ad indicandum finem cuiusvis Religionis, qui est perfectio charitatis; et dicitur *tendentium*, non eo sensu, quatenus Religiosi omnes perfecti esse debeant, sed quatenus omnes ad eam, tamquam propositum sibi finem, ex status sui obligatione tendere teneantur iuxta regulam et statuta propriae Religionis (Auct. cit.).

Dicitur 2°: *editis votis perpetuae paupertatis, castitatis, et obedientiae*. Haec enim tria vota sunt de essentia Religionis, utpote

media praestantissima et aptissima ad perfectionem, quae finis est cuiuslibet Religionis, assequendam. Tria namque sunt, quae a perfectione, perfectoque Dei amore hominem potissimum impediunt, videlicet:

a) *Inordinata cura et sollicitudo rerum temporalium*; quod impedimentum indicans Christus Dominus, Matthaei 19, ait: *Si vis perfectus esse, vade, et vende omnia quae habes, et da pauperibus, et habebis thesaurum in coelo; et veni, sequere me.* Hoc autem impedimentum removetur per votum voluntariae paupertatis.

b) *Delectationes carnales*, de quibus I Ioann. II, 16: *Omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est.* Has autem moderatur votum castitatis.

c) *Propria voluntas*, et haec abnegatur et sacrificatur per votum obedientiae iuxta consilium Christi, Matthaei XVI, 24: *Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me* (Reiff. ibid. n. 6; Bouix, loc. cit. cap. VII).

Dicitur 3º: *stabilis vivendi modus*; per quae verba significatur, quod Religiosus quivis debet stabiliter, seu constanter ac perpetuo semel assumptum Religionis modum, servare, ac in eo usque ad finem vitae perseverare, iuxta monitum Salvatoris nostri, Lucae IX, 62: *Nemo mittens manum ad aratrum et respiciens retro, aptus est regno Dei.*

Et hic adverte, ad Religionem non sufficere memoratas virtutes *paupertatis, castitatis, et obedientiae*, nisi hae *voto firmentur*, nempe nisi accedat votum seu promissio Deo facta, qua quis obstringat se perpetuo victurum. Religio enim, ut supra innuimus, est status quidam: status autem significat *rem immobilem et perpetuam*. Quare fieri potest, ut aliquis sit perfectus, et tamen non sit in statu perfectionis; quemadmodum econtra non raro accidit, ut multi tam Episcopi, quam Religiosi sint in statu perfectionis, et non sint perfecti (Bellarm. De Controv. tom. II, lib. II, cap. II; Laymann, loc. cit. n. 2; Reiff. n. 7).

Dicitur 4º: *in communi... ab Ecclesia approbatus*. Per haec verba indicatur, quod etsi aliquis in particulari ac particulariter tria vota substantialia emitat et observet, sancteque vivat, Religiosus non

erit, neque in Religione existere dicendus est, nisi *in communi* seu *in Congregatione*, in qua sit spiritualis quaedam iurisdictio vel legitima potestas, vivat. Id patet ex cap. finali *de Religiosis Domibus* et cap. unic. eod. tit. 17, in 6; ubi statuitur, vota religiosa, seu professionem religiosam fieri debere in Religione ab Apostolica Sede approbata. Sedes autem Apostolica, iuxta praesentem Ecclesiae consuetudinem, non approbat, nisi statum *Coenobiticum*, seu *in communi* viventium sub uno capite, seu Praelato ecclesiastico, et sub una regula approbata. At vero hoc intelligendum est spectato *iure ecclesiastico*, quia status religiosus *ex natura sua* non requirit, ut communiter docent Auctores, vitam in communi seu in Congregatione (Suarez, *De Relig.* tr. 7. lib. 2. cap. 4; Schmalz. lib. III. tit. 31, n. 20; Bouix, *de Iure Regul.* tom. I, p. 54, edit. 3, Paris).

4. Collige, Religiosorum quemlibet teneri, ex vi suae professionis, tendere, progredi, et niti ad perfectionem. Nam haec est obligatio *sui status*, et in quo differt a laicis. Non tamen tenetur, ut dictum est, esse perfectus in facto esse, siquidem status religiosus non est status perfectionis *acquisitae*, qualis est, uti dicunt, status Episcoporum, sed est status perfectionis *acquirendae*; ideo enim Religio vocatur schola perfectionis.

5. Docent communiter Auctores, obligationem in Religiosis tendendi ad perfectionem esse sub mortali, idcirco Religiosum graviter peccare: I. Qui contemnit, vel statuit non tendere ad perfectionem, vel nullo modo de ea curare. II. Qui etiam sine contemptu nudum propositum seu voluntatem habet non tendendi ad perfectionem. III. Qui ex contemptu transgreditur Religionis suae statuta et ordinationes, tamquam media ad assequendam perfectionem praescripta, etsi alioquin ea non sub gravi, sed sub levi, imo sub nulla culpa obligent. IV. Qui habet propositum eadem statuta, etiam contemptu secluso, universaliter non servandi, et qui de iisdem minime curat, nec ea observare studet, sed passim, data occasione, transgreditur. Ratio huius ultimi est, quia talis Religiosus implicitam habet voluntatem non tendendi ad perfectionem, hoc ipso, quod proponat non adhibere media ad eam assequendam in Ordine praescripta, qualia sunt Ordinis statuta. V. Qui pravo suo exemplo alios induceret ad depravatam vitam, vel relaxationem regulae

(Vid. Lezana, vol. I, cap. I, n. 10; Reiff. ibid. n. 5; S. Alph. lib. IV. n. 9).

6. *Status religiosus non est idem ac Ordo Religiosus.* Nam Ordines religiosi, seu Religiones variae nihil aliud sunt, quam *formae variae* seu *accidentales determinationes* status religiosi. Porro *substantia* status religiosi non est alia in monasteriis Benedictinorum, quam in Praedicatorum et Minorum Conventibus. At Benedictini statum religiosum profitentur cum tali vivendi norma seu regula; fratres Praedicatores et Minores cum alia respective. Ex hac autem diversitate regularum non multiplicatur *ipse status religiosus*, qui unus est et a Christo institutus, ut modo dicemus, sed oritur tantum *Religionum* seu Ordinum religiosorum varietas (Bouix, tom. I, p. 124).

§ III. *Status religiosus ab ipso Christo Domino fuit institutus.*

7. Status religiosus *secundum se* et *quoad substantiam suam* ab ipso Domino Nostro immediate traditus et institutus fuit; atque ita dici potest esse *de iure divino*, non praecipiente, sed consulente. *Haec est sententia omnium catholicorum recte sentientium*, ait Suarez (*De Religione*, tr. 7, lib. 3, cap. 2, n. 3). Fundatur praecipue haec veritas, subdit eximius Doctor, in Evangelio, in quo Christus homines ad tria illa consilia paupertatis, castitatis, et obedientiae exhortatur, et ad vota perpetua de illis facienda... At vero *substantia status religiosi in his tribus votis consistit*. Ergo hic status ab ipso Christo traditus est.

Et revera, quod Christus ad modum vivendi sub tribus praefatis votis, seu ad statum religiosum invitaverit et cohortatus sit, satis constat ex dictis sub n. 3. Et ulterius liquet, quoad PAUPER-TATEM, ex Matthaeo, X: *Nolite possidere aurum et argentum*; et illo Lucae XIV: *Nisi quis renuntiaverit omnibus quae possidet, non potest meus esse discipulus*. — Quoad CASTITATEM patet etiam ex Matthaeo 19: *Sunt eunuchi qui seipsos castraverunt propter regnum coelorum*; nec non ex S. Paulo (I Cor. 7): *De Virginitate praeceptum Domini non habeo, consilium autem do... Bea-*

tior erit, si sic permanserit secundum meum consilium. — Quoad OBEDIENTIAM constat ex textu supra citato, Matth. 16: *Qui vult venire post me, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me* (Cf. Reiff. loc. cit. n. 18; Miranda, Manuale Praelatorum, quaest. 3^a; Bouix, loc. cit. p. 125 sq.; Schmalz. loc. cit. n. 3).

Si vero Religio seu status religiosus spectetur non quoad substantiam et essentiam, sed quoad *particularem eius determinationem*, idest secundum certas regulas, Religionis substantiae superadditas, certumque modum vivendi praefatae substantiae adiectum, plures Religiones ab hominibus sanctitate conspicuis fuerunt institutae, et ab Ecclesia approbatae, ita ut quaevis earum peculiarem fundatorem habeat (Cf. Suarez, loc. cit.; Bellarin. ibid. cap. IV; Reiff. n. 18-20).

§ IV. *Error hominum politicorum quoad abrogationem Ordinum religiosorum.*

8. Ex quo status religiosus *quoad substantiam* ab ipso Christo Domino fuit institutus, ac proinde sit iuris divini, nemo non videt, quantum a vero aberrant viri illi politici et etiam incauti aliquot catholici, qui existimant, statum religiosum ab Ecclesia abrogari posse, et propter novam temporum conditionem abrogandum esse. Aiunt enim plurimi « vota, quae Ordines religiosi nuncupant, ab ingenio aetatis nostrae dissidere plurimum, utpote quae humanae libertatis fines coërceant; esseque ad infirmos animos magis, quam ad fortes apta... Verum haec quam falso dicantur, ex usu doctrinaque Ecclesiae facile patet, cui religiosum vivendi genus maxime semper probatum est. Nec sane immerito: nam qui, a Deo vocati, illud sponte sua amplectantur, non contenti communibus praeceptorum officiis, in evangelica euntes consilia, Christo se milites strenuos paratosque ostendunt. Hocne debilius esse animorum putabimus?... »

« Quod autem addunt, religiosas vivendi rationem, aut non omnino, aut parum Ecclesiae iuvandae esse, praeterquam quod religiosus Ordinibus invidiosum est, nemo unus certe sentiet, qui Ecclesiae annales evolverit... Nunc vero, hoc ipso tempore, quam

alacrem, quam frugiferam catholicae rei religiosi coetus, ubicumque ii sunt, navant operam! Quam pergunt multi novas oras Evangelio imbuere et humanitatis fines propagare; idque per summam animi contentionem, summaque pericula »! (Ita Leo PP. XIII in Litteris Apost. de *Americanismo*, die 22 Ian. 1899).

9. Iam antea Summus Pontifex Pius VI in Brevi incip. *Quod aliquantulum*, 20 Martii 1791, super principiis Constitutionis Cleri Gallicani, haec docuit: *Regularium abolitio, a Conventu nationali plaudente haereticorum commentis decreta, laedit statum publicae professionis consiliorum evangelicorum; laedit vivendi rationem in Ecclesia commendatam, tamquam Apostolicae doctrinae consentaneam; laedit ipsos insignes fundatores, quos super Altaribus veneramur, qui nonnisi a Deo inspirati eas instituerunt Societates* (Vide lib. *De exempt. Regularium* P. Victoris de Bux S. I. p. 13).

10. Contra illos, qui clamitant, antiquos Regularium Ordines temporibus nostris non esse accommodatos, sic scribit cl. Bouix, *De Iure Regul.* tom. I, pag. 179-180: Iam si de iis agatur, qui aut mixtam vitam sectantur, veluti Benedictinae familiae plures, Cistercienses, Carmelitani; aut activam seu apostolicam, ut Praemonstratenses, Franciscani, Dominicani et Iesuitae; quid, oro, occurrit, ex quo minus hodie, quam anteactis temporibus utiles extimandi sint? An hos ideo arcendos putas, quod saeculares sacerdotes magis aptos censeas convertendis et pietate informandis modernis populis? At toto coelo erras: nam et hodierni populi Religiosos maiori veneratione prosequuntur; et maiori profecto virtute ad munus Apostolicum recte exequendum pollent, qui reliquerunt omnia, ut Christum sequerentur... Atque id a modernis populis non minus, quam ab antiquis bene dignosci experientia testatur. Ubicumque enim extant Regulares, libentius ad eos, quam ad saeculares presbyteros fideles recurrunt ».

11. Imo tenendum omnino est, statum religiosum esse in Ecclesia Dei *indefectibilem*. Etenim ad *notam sanctitatis*, qua Ecclesiae Christi semper praefulgere debet, requiritur, ut exterius patefiat exercitatio omnium virtutum in summo gradu, quatenus complectitur etiam *consilia evangelica*. Ad quid autem, ait S. Fran-

ciscus Salesius, *dedisset Dominus haec consilia, si nemo ea sequi deberet? Hinc patet in vera Christi Ecclesia perfectionem veram vitae christianae splendescere debere* (Vid. laudatus Victor de Bux S. I. de exemptione Regularium conservanda et confirmanda, pag. 12, n. 6; Bouix, pag. 177).

Cum dicimus statum religiosum indefectibilem esse in Ecclesia Dei, id non est intelligendum de aliqua particulari forma vitae religiosae, id est de aliquo Ordine seu Religione, *sed de ipsomet statu religioso*. Nam Ordo aliquis sive Religio particularis potest deficere, et etiam a Romano Pontifice supprimi, si graviter a proprio fine aberret. Non tamen fieri potest ut *ipse status religiosus* sub omnibus formis ab Ecclesia exulet, et observantia evangelicorum consiliorum, quae Christus tradidit, non amplius vigeat.

12. Lectores non pigeat perlegere sequentem Epistolam vere pulcherrimam maximeque paternam, quam Summus Pontifex Leo XIII dignatus est dirigere ad Superiores Generales Ordinum et Institutorum religiosorum.

LETTERA ¹

DELLA SANTITÀ DI NOSTRO SIGNORE

LEONE PAPA XIII

AI SUPERIORI GENERALI DEGLI ORDINI ED ISTITUTI RELIGIOSI

AI DILETTI FIGLI

I SUPERIORI GENERALI DEGLI ORDINI ED ISTITUTI RELIGIOSI

LEONE PP. XIII

DILETTI FIGLI SALUTE ED APOSTOLICA BENEDIZIONE.

Le religiose Famiglie ebbero in ogni tempo da questa Sede Apostolica particolari testimonianze di amorevole e provvidente sol-

¹ Italico idiomate a Summo Pontifice adhibito usi sumus. Huius Encyclicae authenticam translationem in linguam latinam non cognoscimus, sed tantum in gallicam, quam praebent *Acta Ordinis Minorum* anno 1901 mense Iulio, pag. 222; *Acta S. Sedis* vol. 33, pag. 716 et *Nouvelle Revue Théologique* tom. 33, pag. 409.

licitudine, sia nei giorni di ubertosa pace, e sia molto più in quelli di aspra contraddizione, quali corrono al presente per voi. La gravità delle offese che in alcune nazioni furono recentemente fatte agli Ordini ed Istituti da voi diretti, sommamente ci addolora. E ne geme la santa Chiesa; perchè, oltre ad essere vulnerata al vivo ne' suoi diritti, risente gran detrimento nella sua azione, la quale si applica con l'opera concorde dell'uno e dell'altro Clero: in verità chi le tocca i sacerdoti o i religiosi, tocca la pupilla degli occhi suoi. — Quanto era da Noi, voi lo sapete, non lasciammo intentato alcun mezzo che valesse a cessare da voi una persecuzione cotanto indegna, non meno che a salvare quelle nazioni da sì acerba e immeritata sciagura. A tal fine già in più occasioni abbiamo caldeggiata a tutto potere la vostra causa in nome della religione, della giustizia, della civiltà: ma sperammo invano che le Nostre rimozioni fossero ascoltate. Appunto in questi giorni in una nazione singolarmente feconda di vocazioni religiose, alla quale usammo sempre peculiarissime cure, furono dai pubblici poteri approvate e promulgate leggi di eccezione, a scongiurar le quali avevamo, son pochi mesi, levata la Nostra voce. — Noi, memori dei sacrosanti Nostri doveri, sull'esempio di illustri Nostri Predecessori, riproviamo altamente cotali leggi, contrarie al diritto naturale ed evangelico, e alla costante tradizione, di associarsi liberamente ad un genere di vita non pure onesto in se stesso, ma santo; contrarie egualmente al diritto assoluto della Chiesa di fondare Istituti religiosi esclusivamente dipendenti da essa, i quali la coadiuvano nel compimento della sua missione divina, arrecando grandi benefici nell'ordine religioso e civile; e questi ridondano a particolare vantaggio di quella nobilissima nazione.

Ora secondando un intimo impulso, Ci piace aprire a voi il Nostro cuore paterno, nel desiderio di darvi e riceverne santa consolazione; e col proposito di porgervi insieme opportuni documenti, acciocchè duriate ognor più saldi alle prove, e ne raccogliate copioso merito innanzi a Dio e agli uomini. — Tra le molte ragioni di conforto che scaturiscono dalla fede, rammemorate, diletti figli, quella parola solenne di Gesù Cristo: *Beati estis cum maledixerint vobis, et persecuti vos fuerint et dixerint omne malum adver-*

*sum vos mentientes, propter me*¹: improperii, calunnie, vessazioni vi incoglieranno, *per causa mia*; allora *beati voi*. Per quanto infatti si vogliano moltiplicare pretesti di accusa a deprimervi, emerge di per sè la deplorable realtà. Vera cagione è l'odio capitale del mondo contro la *città di Dio*, che è la Chiesa cattolica; e l'intento vero mira ad espellere, se possibile fosse, dal seno della società l'azione restauratrice di Cristo, sì salutarmente e universalmente benefica. Non è chi non sappia che una porzione eletta della città di Dio sono i religiosi dell'uno e dell'altro sesso: giacchè sono essi che più particolarmente rappresentano in sè lo spirito e la mortificazione di Gesù Cristo; essi che con la osservanza dei consigli evangelici tendono a portare le virtù cristiane ai fastigi della perfezione; essi che in molteplici modi recano assai valido aiuto alla Chiesa. Epperò non è meraviglia che contro di essi, come in altri tempi e con altre inique arti, imperversi ora la *città del mondo*, massime quella parte che con sacrileghi patti è più strettamente avvinta al *principe* stesso di *questo mondo*, e più servilmente gli ubbidisce. Pur troppo nei loro disegni lo sbandeggiamento e l'estinzione degli Ordini religiosi è un'abile mossa a condurre innanzi il meditato proposito dell'apostasia delle nazioni cattoliche da Gesù Cristo. — Ma se è così, di voi con tutta verità può dirsi: *Beati estis*: giacchè non per altro siete invis e perseguitati se non pel genere di vita che in ossequio a Cristo liberamente vi eleggeste. Se voi seguiste i dettami e le voglie del mondo, non vi darebbe egli alcun travaglio, anzi vi colmerebbe de'suoi favori: *Si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat diligeret*: ma perchè camminate opposti a lui totalmente, eccovi affronti e guerra: *Quia de mundo non estis... propterea odit vos mundus*². Così vi prenunziò Cristo medesimo: ond'è che egli tanto più si compiace in voi e vi predilige, quanto vi ravvisa più a sè conformi in patire per la giustizia. E voi, *communicantes Christi passionibus, gaudete*³: aspirate alla virtù di quei grandi i quali *ibant gaudentes a conspectu*

¹ Matth. V, 14.

² Ioann. XV, 49.

³ I. Petr. IV, 13.

*concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati*¹.

A quella gloria che vi proviene dal testimonio della coscienza², s'aggiungono, ancorchè da voi non cercate, le benedizioni di tutti i buoni. Questi veracemente solleciti della comune pace e prosperità, stimano non esservi tanto onesti cittadini, devoti e utili alla patria, quanto gli ascritti alle Congregazioni religiose: e stanno trepidanti al pericolo di perdere in voi tanta copia di vantaggi oltremodo preziosi. È una moltitudine di indigenti, di derelitti, di infelici, a cui beneficio sono da voi promosse e sostenute svariate istituzioni, con intelletto e carità ammirabile. Sono padrifamiglia, i quali per lo innanzi vivevano sì tranquilli sull'educazione religiosa e morale dei figli, affidandoli a voi: chè mai forse in verun'altra età fu così necessaria un'educazione sana, vigorosa, feconda di virtù forti. Sono sacerdoti, i quali hanno in voi ottimi ausiliari nei loro gravi e laboriosi ministeri. Sono nomini d'ogni ordine, i quali in tempi di tanto pervertimento cercano guida e stimolo a ben fare dal consiglio vostro, avvalorato dall'autorità dell'esempio. Sono principalmente sacri Pastori, i quali vi onorano della loro fiducia; vi reputano esperti istitutori del clero adolescente; e riconoscono in voi i veri amici *dei fratelli e del popolo*³, che offrono per essi alla clemenza divina preghiere ed espiazione incessanti. Ma niuno più di Noi, che dall'alto di questa Sede dobbiamo vegliare sulle necessità della Chiesa universale, può giustamente apprezzare le insigni benemerenze delle Famiglie religiose. Già in altri atti ne facemmo peculiare menzione. Ci basti ora encomiare il singolare ardore che li fa sì alacri, non che ai cenni, ai desiderii del Vicario di Gesù Cristo; qualunque opera di cristiana e civile utilità sia da intraprendere, in qualsivoglia benchè inospita plaga, a costo pure d'infiniti patimenti, e ancor della vita; come parecchi gloriosamente lo provarono negli ultimi rivolgimenti di Cina. E se Noi serbiamo tra i più cari ricordi del Nostro lungo pontificato, d'avere

¹ Act. V, 41.

² II. Cor. I, 12.

³ II. Machab. XV, 14.

con la Nostra autorità elevati all'onore degli altari non pochi Servi di Dio, ricordiamo altresì con gaudio che la maggior parte di quelli furono appunto fondatori od alunni di regolari Istituti.

Nè, a maggiore conforto, possiamo tacervi come tra gli uomini stessi del secolo, per grado e civile prudenza cospicui, non mancano animi retti e imparziali che si levino a commendazione delle opere vostre, e a difesa del vostro diritto inviolabile di cittadini e della vostra libertà anche più inviolabile di cattolici. Certo è che ad occhio scevro di passioni non può sfuggire quanto sia improvvido ed ignobile atto fare ingiuria a persone, le quali nulla sperando, nulla cercando per sè, si spendono tutte a curare ogni maniera di bene nelle classi sociali. Si consideri l'opera dei religiosi, anche solo nella solerte industria di crescere nei figli del popolo i germi di natura, che altrimenti intristirebbero a proprio e altrui danno. Li prevengono essi con la fede e la grazia, li guardano, li coltivano pazienti, indefessi; e così ne maturano il discernimento del vero, l'amore dell'onesto, il sentimento del dovere, la fermezza del carattere, la generosità del sacrificio: frutti, come ognun vede, inestimabili per l'ordine pubblico e per la floridezza degli Stati.

Ma intanto, poichè la malignità del mondo vi osteggia a tal segno, che pur conculcando in voi le ragioni più sacre, s'argomenta di fare opera degna ed utile, *arbitretur obsequium se praestare Deo*¹, adorate, diletti figli, in umiltà confidente i consigli di Dio. Se talora ei lascia soccombere alla violenza il diritto, non lo fa che ad alti intendimenti di bene; e di più suole per inopinate vie soccorrere potentemente a chi soffre per lui e in lui si affida. — Dispone egli traversie e contraddizioni a quelli segnatamente che per particolare istituto professano la perfezione cristiana; al fine, come v'è ben noto, non solo di cimentare e rassodare la loro virtù, ma di ritemprarne altresì e rinvigorirne gli spiriti che non di rado s'affievoliscono nella calma diuturna. Vogliate pertanto corrispondere degnamente alle sue mire paterne. Datevi con raddoppiato ardore a una vita di fede, di preghiera, di sante opere: vigoreggino in mezzo di voi la disciplina regolare, l'unione fraterna

¹ Ioann. XVI, 2.

dei cuori, l'alacrità dell'umile ubbidienza, la rigidezza dello sproppriamento terreno, la pietà delle divine laudi: alti siano i vostri pensieri, generosi i propositi, infatigabile lo zelo per la gloria di Dio e l'ampliamento del suo regno. — E se si aggiunga che voi ora per nequizia di tempi vi trovate o già sopraffatti di esose leggi o in somiglianti pericoli di dispersione, riconoscerete quanto s'accresca in voi il bisogno di custodire con ogni maggiore studio l'interezza dello spirito religioso dal contagio dissipante del secolo, e di tenervi pronti e agguerriti a qualunque più ardua prova. Su di che giova ricordare che varie Istruzioni ai Regolari furono opportunamente emanate da questa Sede Apostolica, e che altre prescrizioni furono similmente fatte dai superiori degli Ordini stessi: queste e quelle restino nel loro pieno vigore, e siano conscienziosamente osservate. — Tutti poi, e giovani e provetti, tenete gli occhi ai vostri incliti Fondatori. Vi parlano essi con le loro massime, vi guidano con gli statuti, vi precedono coll'esempio: sia per voi sacra e amorosa cura ascoltarli, seguirli, imitarli. Così fecero, in condizioni di tempi anche tristissime, tanti vostri maggiori, e così vi tramandarono una ricca eredità d'invitta costanza e d'ogni altra virtù eletta. Di tali padri e fratelli addimostratevi degni: tutti possiate dire con giusta gloria: *Filii sumus et fratres Sanctorum!* — Da ciò potete ripromettervi a buon diritto segnalati vantaggi per voi stessi, per la Chiesa, per la società. Voi invero, studian-dovi di toccare il grado di santificazione a cui vi chiamò Iddio, compirete i disegni della sua speciale provvidenza, e vi meriterete la ben ampia mercede che vi ha promessa. La Chiesa, che madre caritatevolissima profuse le sue grazie alle varie vostre Famiglie, riporterà da voi quasi in ricambio una cooperazione più che mai fedele e di singolare efficacia nella sua missione di pace e salute. E appunto di pace e salute ha estremo bisogno la società odierna, miseramente quale è infiacchita e depravata. Ma per riscuoterla, sollevarla, ricondurla pentita ai piedi del pietosissimo suo Redentore, occorrono uomini di virtù eccellente, di parola viva, di cuore apostolico, e che siano a un tempo dinanzi a lui accetti mediatori di grazia. E tali, non dubitiamo, sarete voi; nè potrete recare alla società più opportuno e nobile beneficio.

Un' ultima parola, diletti figli, Ci inspira la carità di Cristo, per rafforzare in voi i sensi onde siete animati verso quanti avversano comechessia i vostri Istituti e ne inceppano l'opera. Il contegno vostro quanto per coscienza dev' essere fermo e dignitoso, altrettanto per professione sia sempre mite e indulgente; giacchè nel religioso deve singolarmente risplendere la perfezione di quella carità vera che muovesi a commiserazione, non cede all'indignazione. — Il vedersi ripagati di sconoscenza, il vedersi reietti non può al certo non rattristare la natura: ma la voce autorevole della fede vi richiama l'ammonimento sublime: *Vince in bono malum*¹; vi mette innanzi quella splendida magnanimità dell'Apostolo stesso: *Maledicimur, et benedicimus: persecutionem patimur, et sustinemus: blasphemamur, et obsecramus*²; soprattutto v'invita a ripetere supplichevoli con Gesù, il sommo benefattore dell'uman genere, sospeso in croce: *Pater, dimitte illis*.

Adunque: Confortatevi nel Signore³. Il Vicario di Cristo è con voi; con voi è tutto il mondo cattolico, che vi mira con riverente affetto e gratitudine. Dal cielo v'incuorano i gloriosi vostri padri e fratelli: il vostro supremo Duce Gesù Cristo vi circonda e ricopre della sua virtù. A lui prediletti, insistete presso il suo Cuore divino con fervorosa preghiera, certissimi di ritrarne ringagliardimento di fiducia e di forze a vincere in lui le ire tutte del mondo. Bisuona ognor vivo e consolantissimo quel suo: *Confidite; ego vici mundum*⁴.

Vi consoli altresì e vi sorregga la Nostra Benedizione, che in questo giorno, sacro alla trionfale memoria dei Principi degli Apostoli, siamo lieti d'impartirvi copiosa, sì a ciascuno di voi, come a tutte e singole le vostre Famiglie, a noi carissime nel Signore.

Dato a Roma presso San Pietro il 29 giugno dell'anno 1901, vigesimo quarto del Nostro Pontificato.

LEO PP. XIII.

¹ Rom. XII, 21.

² I Cor. IV, 12-13.

³ Eph. VI, 10.

⁴ Ioann. XVI, 33.

CAPUT II.

Nulla vera Religio iuxta hodiernam disciplinam dari potest
sine Ecclesiae approbatione et confirmatione.

13. Etsi status religiosus quoad substantiam a Christo Domino institutus fuerit (n. 7), tamen status ipse, *quatenus specificè determinatur*, ab Ecclesiae approbatione et confirmatione omnino pendet. Id quidem sapientissime ab ipsa Ecclesia statutum est, tum ne fideles sibi ipsis relinquuntur in eligenda religiosi status forma; tum ne decipiantur, existimando honestum et utile, quod foret pravum et nocivum; tum ne variarum regularum seu Religionum numerus nimium augeatur in damnum boni communis; tum demum ne ad cuiusvis arbitrium nova Religionum Instituta inducantur, ex quibus confusio oriretur in detrimentum christianae societatis.

14. Ecclesiae approbatio, iuxta communem Doctorum sententiam, duo includit, nempe: 1° iudicium de honestate et utilitate Ordinis seu Regulae; 2° *facultatem* seu licentiam novo Ordini seu religiosae Familiae concessam Superiorem sibi eligendi, vota emitendi, candidatos ad habitum et professionem recipiendi, ceteraque omnia peragendi iuxta novi Instituti approbati regulam et praescriptiones; brevius, importat *potestatem ad executionem mandandi novam Religionem*.

15. Qui legem tulit, prohibentem quodlibet religiosum Institutum ab Ecclesia non approbatum, fuit Innocentius III in Concilio Lateranensi IV anno 1215 coacto, qui ita decrevit: *Ne nimia Religionum diversitas gravem in Ecclesiam Dei confusionem inducat, firmiter prohibemus, ne quis de cetero novam Religionem inveniat; sed quicumque ad Religionem converti voluerit, unam de approbatis assumat* (Lib. III Decret. tit. 36, cap. *Ne nimia*).

Hanc prohibitionem innovavit Gregorius X in generali Concilio Lugdunensi II, celebrato anno 1284 (Cap. unic. *Religionum*, eod. tit. in 6), nedum interdicendo ne quis novum Ordinem institueret sine approbatione Apostolicae Sedis, sed etiam ne illius habitum

quidem assumeret. Hinc Pontifex subdit: « Cunctas affatim Religiones et Ordines Mendicantes post dictum Concilium (Lateranense IV) adinventos, qui nullam confirmationem Sedis Apostolicae meruerunt, perpetuae prohibitioni subiicimus, et quatenus processerunt, revocamus ».

16. Deinde Ordines Mendicantes ad Fratres Praedicatores, Minores, Eremitas S. Augustini et Carmelitas reduxit. « Sane, prosequitur Pontifex, *ad Praedicatorum et Minorum Ordines, quos evidens ex eis utilitas Ecclesiae universali proveniens perhibet approbatos, praesentem non patimur Constitutionem extendi. Ceterum Eremitarum S. Augustini et Carmelitarum Ordines quorum institutio dictum Concilium generale praecessit, in solido statu volumus permanere* » (Vid. Giraldi, tom. I, p. 379).

17. Ex adductis ergo Decretalibus constat, nullam proprie dictam Religionem seu Ordinem dari posse, nisi Ecclesiae approbationem retulerit. Sed modo quaeritur ulterius:

Utrum ad constituendam novam Societatem in statu vere religioso sufficiat simplex approbatio Pontificia? Sunt qui affirmant: nam, dicunt, quando novus modus vivendi, seu novum Institutum, pro quo postulatur approbatio, habet tria vota perpetua, cum traditione ab aliquo ad id auctoritatem habente recipienda, simplex approbatio Pontificia sufficit, ut huiusmodi Institutum status religiosi essentiam habeat et sit vera Religio. Ita opinatur cl. Bouix (Tom. I, p. 224 sq.) fretus auctoritate Suarezii, cuius plures textus profert.

Ratio est, inquiunt, quia impossibile est approbare modum vivendi in Communitate religiosa, et habentem omnia quae (praeter approbationem) sunt de substantia Religionis ac religiosi status, et non approbare illum *ut sit vera et propria Religio*, etiamsi in approbatione ipsa, seu in obiecto eius, hoc formaliter non exprimatur. Revera in rebus naturalibus impossibile est rem habere omnia quae sunt de substantia talis speciei, v. g. hominis, et non esse verum hominem. Etiam in artificialibus non potest aliquid habere quidquid est de substantia seu ratione domus, et non esse domum. Sic ergo impossibile est aliquam Congregationem habere omnia quae sunt de substantia Religionis, et non esse Religionem. Ergo si talis

Congregatio approbatur simpliciter cum toto suo vivendi modo, impossibile est approbari ut est talis vivendi modus, et non in esse verae Religionis (Ita Suarez apud Bouix, loc. cit. p. 228 sq.).

18. Alii Doctores, ut Panormitanus, Navarrus, Sylvester, Glossa etc. quos ipse Suarez citat, et quibus assentit Pelizarius, tuentur, simplicem S. Sedis approbationem non sufficere, ut novum Institutum tamquam vera Religio habeatur, etsi ceteroquin omnia ad status religiosi essentiam necessaria contineat, sed requiri praeterea, *ut acceptetur tamquam vera Religio, seu tamquam status proprie religiosus*. Et hanc esse Benedicti XIV sententiam, ac ideo, ut nos putamus, amplectendam, satis constat ex Constitutione *Quamvis iusto*, pridie Kalendas Maii 1749, § 13, in qua doctissimus Pontifex, ut probaret, Moniales quasdam, quae *Virgines Anglicanae* nuncupantur, *non esse veras Religiosas*, hanc affert rationem:

« *Ad essentiam status vere religiosi requiritur, ut Religio seu Ordo in huiusmodi statu Apostolicae Sedis confirmatione stabilatur iuxta canonicas sanctiones... nec sufficit ab eadem Apostolica Sede obtinuisse dumtaxat approbationem et confirmationem regularum, quas aliqua virorum aut mulierum societas sibi observandas praescripserit* ».

19. Doctrinam a Benedicto XIV traditam sequitur S. Sedis praxis: nam plures reperiuntur Congregationes seu Instituta, quibus nihil deesse videtur de essentialibus ad statum vere religiosum, et tamen haud habentur uti vere religiosa, licet sint a S. Sede approbata. Cur hoc? Quia etsi approbata, non sunt tamen *in statu verae Religionis* seu Ordinis stabilita, id est non sunt declarata ut Religiones, nempe Ordines. Haec veritas ex modo dicendis manifestior fiet.

20. Collige, antiquam quaestionem, num scilicet approbatio et confirmatio Ecclesiae ad religiosi status essentiam pertineat, hodie mere theoreticam esse, cum de facto hodie nulla possit esse nova Religio seu Ordo regularis sine confirmatione Ecclesiae in tali statu. Hinc iuxta hodiernam disciplinam status religiosus *ad certum vivendi modum determinatus*, ab ecclesiastica institutione repetendus est, et iuris est ecclesiastici.

Præcis temporibus ante Concilium Lateranense IV satis fuisse videtur Ordinariorum approbatio, non repugnante saltem Summo Pontifice. Unde Cardinalis Bellarminus loc. cit. scribit: « Itaque Antonius, Basilius, Augustinus, Benedictus auctores Religionum fuerunt, nec ullam leguntur a Pontifice approbationem quaesivisse; propterea quod nondum extaret ius ecclesiasticum » (Cf. etiam Schmalz. part. IV, tit. 31, n. 22; Bouix, tom. I, pag. 60-63).

21. Animadvertendum est, per approbationem Religionis a Romano Pontifice factam, eo ipso concedi ipsi Religioni *potestatem recipiendi novitios*. Certum est, inquit Suarez, hanc potestatem immediate esse in qualibet Religione approbata per Pontificem, et in sola illa... quia ex vi approbationis, talis potestas ei confertur: imo *in ipsa approbatione intrinsece includitur*. Nam si Religio non posset alios excipere, nec conservari, nec gubernari posset: qualis ergo esset eius approbatio? (De Religione, tom. III, tr. 7, lib. V, cap. 10). Idem docet Tamburinus, inquiens: Approbare enim Religionem, est concedere omnia ea, quae ad utilitatem, conservationem et gubernationem Religionis pertinent. Sed conservatio Religionis non potest fieri absque receptione novitiorum; ergo. Alias frustratoria esset approbatio: imo in ipsa approbatione Religionis intrinsece haec potestas confertur et includitur (De *Iure Abbatum*, tom. III, disp. 6, quaesit. 1, n. 4, apud Bouix, tom. I, pag. 556). Ergo *de iure communi* Religiones a S. Sede approbatae, facultate pollent independenter ab Ordinariis locorum recipiendi postulantes ad Ordinem eosque admittendi, expleto novitiatu, ad professionem. Nec obijciatur Decretum *Romani Pontificis* Pii PP. IX, de non admit-tendis Postulantibus ad habitum religiosum absque Litteris testimonialibus Ordinariorum; siquidem ex huiusmodi decreto requiruntur quidem praedictae litterae, non autem *licentia* vel *approbatio* Ordinariorum, ut Postulantes ad Ordinem admitti possint.

Diximus *de iure communi*, quia *de iure particulari*, v. g. ex consuetudine praescripta, fieri potest, ut requiratur Ordinarii consensus pro novitiorum receptione in Ordinibus non exemptis.

CAPUT III.

Vota substantialia status religiosi.

22. Professio est, quae hominem Religiosum facit, quaeque definitur: Libera promissio, qua homo fidelis religiosum statum firmiter assumit, Religione per suum Praelatum expresse vel tacite approbante, et acceptante.

Religiosus, ut vidimus n. 2, dicitur etiam *Regularis*, quae nomina idem significant, et solum differunt, quod ly *Religiosus* derivetur a *Religione*; *Regularis* vero a *Regula*, quam quivis Religiosus profitetur (Reiff. n. 10).

23. Tria vota perpetua *paupertatis, castitatis, et obedientiae* sunt omnino de essentia Religionis, ita ut sine illis nulla vera Religio consistere possit. Nam si aliquod ex iis deficeret, haud haberetur status religiosus *completus ac stricte dictus*, iuxta notionem superius exhibitam. Hinc est quod eadem tria vota dicuntur *substantialia* status Religiosi.

24. *Cur autem haec tria vota, potius quam alia pro forma substantiali status religiosi fuerunt posita?* Quia haec tria vota magis quam alia, serviunt ad assequendam perfectionem charitatis, tanquam finem status religiosi; — quia efficacius quam reliqua auferunt impedimenta perfectionis iuxta dicta n. 3; — quia per eadem tria vota homo tum seipsum, tum omnia sua perfecto modo Deo consecrat, eique quasi holocaustum offert. Tria namque principalia habet homo, nempe animam, corpus, et bona temporalia, quae omnia per memorata tria vota Deo plene offeruntur. Offeritur anima per *obedientiam*, qua propter Deum voluntas dispositioni Superioris plene subicitur, adeo ut Religiosus *velle et nolle non amplius habeat* ex cap. *Religiosus* de Testam. in 6. Offeritur corpus per *castitatem*, dum per eam omni voluptati carnali propter Deum renuntiatur. Offeruntur demum bona temporalia per *paupertatem* (Vid. Reiff. n. 13; Ferraris, verb. *Religiones*, art. I, n. 11).

Haec omnia brevius perstringit Ven. Cardinalis Bellarminus, loc. cit. cap. II: « *Tradimus enim Deo, inquit, nos totos, quando*

tradimus animum, corpus, et res externas; nihil enim habemus aliud. Tradimus autem animum per obedientiam, corpus per continentiam, res externas per paupertatem. Item per has virtutes remouentur omnia impedimenta divini amoris... »

25. Item ad essentiam status religiosi stricti sumpti, requiritur *totalis traditio sui Deo facta*, et nomine Dei ab aliquo homine *acceptata*. Ita docent communiter Auctores; et ita semper in Ecclesia Dei status religiosus intellectus atque habitus est, quatenus esset vera traditio seu donatio, per quam homo sese Deo totaliter mancipat, acceptata tamen nomine Dei ab aliquo homine, a quo acceptari vel repudiari possit, et qui ius acquirat in rem traditam, ad utendum illa, vel illi imperandum, curamque gerendi eius (Suarez, de Relig. tr. 7, lib. 2, cap. 4, n. 7; Bouix, tom. I, pag. 49-51).

26. *Ad essentiam status religiosi, non requiritur ut vota sint solemnia*. Quamvis olim hac de re non modica fuerit controversia, hodie tamen indubitatum est, sufficere vota simplicia. Haec veritas inuititur duabus Constitutionibus Summi Pontificis Gregorii XIII, quarum prima incipit *Quanto fructuosius*, anni 1583; altera incip. *Ascendente*, anni 1584. In his statuitur, eos qui in Societate Iesu tria vota substantialia, *tametsi simplicia*, emiserunt, vere et proprie Religiosos esse: *Statuimus et decernimus*, ait Pontifex in Bulla ASCENDENTE, *tria vota huiusmodi, etsi simplicia, ex huius Sedis institutione ac Nostra etiam declaratione, esse vere substantialia Religionis vota*. Et iam antea idem Pontifex expresse declarauerat, alumnos Societatis Iesu, *vere et proprie Religiosos fuisse et esse*, simul interdicens, *ne quisquam illud in controversiam ponere audeat quoquomodo*.

27. Post citatas Gregorii XIII Constitutiones, Doctores omnes unanimes fuerunt, ut par erat, in admittendo, dari posse statum religiosum absque votis solemnibus. Accedit ratio, quod *voti solemnitas* ex sola institutione Ecclesiae sit inventa et introducta, ut infra dicemus, et consequenter hoc ipso non sit de Religionis substantia. Sicut ergo Ecclesia approbare potuit Religionem cum votis solemnibus, ita etiam cum simplicibus (Cf. Laymann, lib. IV, tr. V, cap. I, n. 4; Reiff. n. 14; Schmalz. n. 15; Bouix, tom. I, pag. 117; et vid. Rodriguez, qui tom. I, quaest. I, art. 4 et 5 late loquitur de hac materia).

CAPUT IV.

Solemnitas votorum est institutionis ecclesiasticae.

28. Ad ius mere ecclesiasticum referendam esse solemnitatem votorum, declaravit Bonifacius VIII his verbis: *Nos igitur attendentes, quod voti solemnitas ex SOLA CONSTITUTIONE ECCLESIAE est inventa* (Cap. unic. *Quod votum*, in 6). Item Gregorius XIII, Bulla *Ascendente*, anni 1584, eos qui negabant, Scholasticos Societatis Iesu, utpote simplicibus dumtaxat votis obstrictos, vere Religiosos esse, perstrinxit in hunc modum: *Non considerantes voti solemnitatem SOLA ECCLESIAE CONSTITUTIONE inventam esse.*

Non obstantibus his clarissimis declarationibus, non defuerunt tamen Theologi, etiam graves, qui votorum solemnitatem reponentes in *traditione* (qua vovens se donat et mancipat Deo et religioso Ordini, quem ingreditur) existimarunt, praelaudatos Summos Pontifices in citatis Bullis loquutos fuisse de solemnitate *accidentali*, puta de externis caeremoniis, voti emissionem concomitantibus; non vero de solemnitate *substantiali*, per quam intelligunt id, sine quo votum nequit esse solemnne, et quo stante, est semper et necessario solemnne.

29. Verum adducti Constitutionum textus nobis videntur tam clari, ut nonnisi arbitrarie detorqueri possint in alium sensum praeter illum, quem ipse naturalis et obvius verborum sensus exhibet. Proinde affirmamus, tam Decretalem Bonifacii VIII, quam Constitutionem Gregorii XIII in citatis textibus, loqui de solemnitate voti *substantiali*. Unde Suarez (*De Religione*, tr. 7, lib. 2, c. 8, n. 3) scribit: Vera et communis iurisperitorum intelligentia est, Pontificem in dicto capite loqui de solemnitate *substantiali* voti (castitatis), id est de virtute et efficacia, quam habet ad irritandum subsequens matrimonium. Unde Glossa (ibi, *notabis primo*) ex eo quod dicitur in illo capite solemnitatem voti inductam esse constitutione Ecclesiae, colligit, *non votum ipsum, sed constitutionem Ecclesiae esse, quae dirimit matrimonium* (Cf. Bouix, tom. I, pag. 73-81; Giraldi, tom. I, pag. 361).

30. Concludimus cum cl. canonista Philippo de Angelis (lib. III, tit. 31, n. 4): Haec est doctrina canonica, solemnitate non esse votis intrinsecam vel essentialem, ut votum simplex et solemne differant specie; sed eam esse votis extrinsecam et accidentalem, proveniente ex Ecclesiae dispositione. Et adiecta ex variis documentis demonstratione, infert: Trium votorum solemnitate consistere in vi per dispositionem Ecclesiae illis addita, irritos vel saltem irritabiles faciendi certos quosdam actus Religiosi, votorum accidentali perfectioni contrarios». Ita refertur a cl. Marc in sua Theol. Moral. tom. II, n. 2129, qui tamen dubius de hac doctrina, subdit: Utrum vero haec sententia et intrinsece sit probabilior. indicent alii (Cf. Santi, lib. III, tit. 31, n. 4, pag. 276).

31. *Potest haec sententia confirmari praxi S. Sedis.* I. Post politicam et immanem perturbationem Gallicam, pacatis vicissitudinibus, plures Moniales cuiusvis Ordinis in aliquo domo se collegerunt, ut meliori quo fieri posset modo, monasticam vitam ducerent iuxta regulas Ordinis, quem professae fuerant. In hisce domibus deinde admissae sunt novae alumnae, quae peracto tyrocinio vota emittebant. Hinc ob specialia rerum adiuncta, in quibus huiusmodi Neo-Moniales reperiebantur, exortum est dubium:

An illarum vota essent sollemnia, prout antea emittebantur, an potius simplicia?

Ad huiusmodi dubium S. Poenitentiaria, die 19 Maii 1829, ex mandato Pii VIII respondit: *Vota, quae in praesenti rerum statu a Monialibus in regno Galliarum emittuntur, uti simplicia a S. Sede aestimari* (Apud Bizzarri, pag. 504; et vid. nostra *Collectio Indulg.* n. 1328 sq.).

Item S. Congregatio Episcoporum et Regularium, die 1 Augusti 1839, ad dubium: *Utrum vota, quae nunc emittunt Moniales in Gallia sint sollemnia?* Respondit: *Negative, donec aliter a S. Sede decernatur* (Bizz. pag. 94).

Modo observa: 1° In huiusmodi responsis sermonem esse de Monialibus antiquorum Ordinum, quae *ex instituto* vota sollemnia emitte debent; 2° Nihilominus in praesenti rerum statu, vota earundem Monialium a S. Sede uti *simplicia habentur*, quatenus *non vult* ut sint sollemnia, *non acceptat* uti talia; 3° Praedicta

vota Monialium erunt simplicia, donec aliter a S. Sede *decernatur*; 4° Ergo votorum solemnitas revera provenit a *voluntate*, seu *acceptatione*, sive *decreto*, *institutione* et *dispositione Ecclesiae*; consequenter non est aliquid intrinsecum et essentielle ipsis votis, sed extrinsecum et accidentale, utpote votis superaddita.

II. Eadem veritas clare elucet ex causa *Americana Votorum*, amplissime tractata penes particularem Congregationem Ep. et Reg., de qua videantur doctissimae disceptationes duorum Consultorum in compendium redactae, apud *Acta S. Sedis*, vol. I, pag. 708 sqq. Ibi die 2 Sept. 1864, approbante Pio IX, praeter alia, declaratum est: a) *Vota quae emittuntur a Monialibus Visitationis in enunciatis Monasteriis, attentis Rescriptis a S. Sede impetratis, sunt solemnia*; b) *Vota, quae emittuntur ab aliis Monialibus in Monasteriis iam erectis, simplicia sint, excepto casu, quo obtinuerint a S. Sede Rescriptum ad emittenda vota solemnia*; c) *In aliis Monasteriis, quae in posterum erigentur in omnibus Statibus foederatis, vota Religiosarum nuncupanda sint simplicia*. (Vid. etiam Bizz. pag. 778-791).

Nonne ex his decisionibus, seu potius decretis, manifeste apparet, solemnitatem votorum omnino pendere a voluntate sive statuto, id est a dispositione Ecclesiae?

III. Ad rem facit etiam casus sequens: Moderator generalis cuiusdam Congregationis Presbyterorum, quorum Alumni vota simplicia perpetua profitentur, supplices preces Sacrae Congregationi Ep. et Reg. porrexerat, ut declararet, eosdem Alumnos *esse vere ac proprie dictos Religiosos*, ita ut ea Congregatio *in statu vere religioso* constituta habeatur, eiusque professi sint de Clero *Regulari*, quamvis vota solemnia non emittant; *aut* (quemadmodum Gregorius XIII in Bulla *Ascendente Domino*, pro Alumnis Societatis, qui vota tantum simplicia emittunt, declaravit) *Sanctitas Vestra edicere dignetur, Alumnos nostrae Congregationis esse vere Religiosos* (Apud Bizz. pag. 796).

Et esse vere Religiosos praedictos Alumnos autumabat laudatus Moderator generalis, hac ratione ductus, quia ad constituendum statum religiosum non requiritur iure divino, sed ex sola Ecclesiae institutione solemnitas votorum, prout Gregorius XIII in

citata Bulla declaravit. — Cui ex officio responsum fuit: *Verum quidem est, quod solemnitas votorum non sit de iure divino essentialis statui religioso, requiritur tamen ad illum statum constituendum de iure ecclesiastico. Quare non est vere Religiosus iuxta Ecclesiae disciplinam, qui solemnia vota non emittit, sed dumtaxat vota simplicia profitetur, nisi speciale et expressum S. Sedis indultum accedat, quo Ecclesiae disciplinae derogetur. Porro Apostolica Sedes numquam hoc privilegium concessit, si excipias Societatem Iesu, in qua professi votorum simplicium, quae post biennium probationis emittuntur, a Gregorio XIII veri Religiosi declarati fuerunt.*

Hinc proposito dubio: Se e come convenga dichiarare, che la Congregazione de' Preti secolari N. N. goda la qualifica di vera Regolare, o almeno le si debba accordare per grazia nel caso? S. Congregatio die 16 Sept. 1864, respondit: *Non esse vere Regularem* (Bizz. pag. 799-802).

Ad id autem quod Moderator generalis addebat, nempe in sua Congregatione professionem solemniter fieri, et a Superioribus acceptari, ex officio ita responsum fuit:

Nec solemnitas professionis aliquid suffragatur; etenim non solemnitas seu *pompa externa* constituit statum religiosum, nec acceptatio votorum ex parte Superioris, sed *solemnitas votorum*, quae nomine Ecclesiae acceptantur. Quapropter huiusmodi Congregationes improprie appellantur *Ordines, Religiosae familiae*, et earum Alumni *Religiosi*, non vero proprie et stricto sensu, ita ut in statu vere Religioso constituentur (Apud Bizz. pag. 802).

IV. *Alia exemplum.* Presbyteri Doctrinae Christianae erant ab initio Clerici saeculares, utpote qui vota tantum simplicia profitebantur. Deinde Somaschae Congregationi uniti, ideoque solemnia vota emittentes, ad gradum Clericorum *Regularium* proventi sunt. Postea vero dicta unione revocata ab Innocentio X per Litteras Apostolicas *Commissi* ann. 1647, exorta est quaestio, an ipsi Clerici Regulares remanserint; et laudatus Pontifex Constit. *Pastoralis officii* diei 30 Aug. 1652 declaravit *esse et fore, uti ab initio, Clericos saeculares.*

E contra, Clerici *Matris Dei*, qui ex Constit. Clementis VIII de Clero saeculari erant, quia vota simplicia emittebant, postea ad

gradum Clericorum *Regularium* evecti fuerunt, cum Gregorius XV eis professionem votorum solemniū permiserit (Apud Bizz. pag. 800 sq.; et cf. Bouix, tom. I, pag. 189 sq.). Idem concessit Gregorius XV Congregationi Clericorum Regularium Scholarum Piarum, Constit. *In supremo*, 18 Nov. 1621. Eam nempe erexit in *Religionem trium votorum solemniū*, ut expresse in dicta Constitutione dicitur (Bouix, ibid. pag. 189 et sq.).

32. *Corollarium*. Quemadmodum iuxta praesentem Ecclesiae disciplinam status religiosus, ad particularem vivendi formam determinatus, ab ecclesiastica institutione repetendus est, ita etiam votorum solemnitās; et sicut nulla nova Religio seu Ordo haberi potest in Ecclesia Dei, nisi in huiusmodi statu Apostolicae Sedis confirmatione stabiliatur, ita etiam haberi nequeunt vota solemnia, nisi ab eadem Ecclesia uti talia acceptentur, de quo tamen inferius sermo erit.

CAPUT V.

An Alumnī, qui in Ordinibus regularibus professioni solemni praemittere debent professionem votorum simplicium sint vere Religiosi ?

33. In affirmativam sententiam inclināt cl. Ballerini in nota a apud Gury, tom. II, pag. 86, n. 138, ex eo quod Gregorius XIII definivit, Scholasticos Societatis Iesu veros esse Religiosos, licet simplicia tantum vota emiserint: eadem enim ratio militat pro Alumnīs de quibus agitur. Nihilominus dicendum est, *quaestionem non esse decisam*, et praefatos Alumnos *nondum fuisse declaratos veros Religiosos*. En quomodo rem narrat cl. Bizzarri in sua Collectanea pag. 801 in nota :

In generali conventu diei 15 Iunii 1856 penes S. Congregationem super Statu Regularium disputatum est, *an qui in Ordinibus religiosis votorum solemniū praemittere debent professionem votorum simplicium, declarandi essent vere Religiosi, vel tantum participes privilegiorum*. Nonnulli ex Emis Patribus primam partem propositionis probandam esse existimabant, quia age-

batur de votis simplicibus perpetuis ex parte voventis, utpote quae tendunt ad emittenda deinde vota solemnia, in quibus perfectionem et complementum accipient, prout locum habet in Societate Iesu. Alii vero autumabant, communicationem tantum privilegiorum esse concedendam, cum non expediat, *privilegium singulare Societatis Iesu ad alios Ordines extendere*, ne novus status Religionis contra vigentem Ecclesiae disciplinam generaliter constituatur. — In hac sententiarum disparitate SSmus D. N. Pius PP. IX sequentem probavit articulum, qui in declarationibus a memorata S. Congregatione datis, sub n. VI legitur :

Professi dictorum votorum simplicium participes erunt omnium gratiarum et privilegiorum, quibus professi votorum solemnium in memorato Ordine legitime utuntur, fruuntur, et gaudent.

34. Ex modo dictis et superius expositis sequentia inferuntur *Corollaria*. Religiosi *proprie dicti* non sunt:

I. Qui tria consilia evangelica observant, sed ad ea observanda non se voto obstringunt.

II. Qui unum vel duo tantum vota nuncupant.

III. Qui vota non perpetua, sed temporanea emittunt.

IV. Qui edito voto perpetuae paupertatis et castitatis, obedientiam vovent Confessario vel Episcopo, quia tali voto non subiiciuntur spirituali iurisdictioni, quae a Deo, medio eius Vicario, provenire debet (Laymann, lib. IV, tr. V, cap. I, n. 7).

V. Religiosi *proprie dicti* non sunt, qui etsi tria vota emittant, et vitam in communi ducant, non profitentur tamen regulam a S. Sede approbatam, ut sunt alumni sive alumnae plurium Congregationum, quas Episcopi propria auctoritate vel instituerunt aut approbarunt.

VI. Religiosi *stricto sensu* non sunt, quorum status, etsi in eo tria vota perpetua emisierint, et regulam ac Constitutiones a S. Sede approbatas profiteantur, tamen non fuit ab ipsa S. Sede ut status stricte Religiosus approbatus, et in eodem statu religioso confirmatus.

VII. Institutum, quod a S. Sede foret reprobatum vel prohibitum, eo ipso excideret, irritumque evaderet, utpote cum non amplius status esset perfectionis, sed rebellionis, et ideo Deo non acceptum.

VIII. Religiosi proprie dicti non sunt, qui in Ordinibus militari-
bus ab Ecclesia approbatis, castitatem coniugalem tantummodo vo-
vent, licet ecclesiasticae personae censeantur (Laymann, ibid. n. 5).

IX. Religiosi proprie dicti sunt milites S. Ioannis Hierosolymitani,
Equites Teutonici, eorumque similes, utpote qui tria vota substan-
tialia et solemnia edunt. Quare eorundem sollemnis professio impe-
dimentum matrimonii non tantum contrahendi, sed etiam contracti
nondum consummati inducit (Laym. ibid.; S. Alph. Lib. IV, n. 4).

X. Religiosi proprie dicti sunt *Scholastici Societatis Iesu*, li-
cet vota tantum simplicia emittant, quia ita *declarati sunt* a Summo
Pontifice Gregorio XIII, seu a S. Sede. E contra Religiosi proprie dicti
non sunt *Alumni*, qui in Ordinibus regularibus professioni so-
lemni professionem votorum simplicium praemittunt, quia tales de-
clarati non sunt ab Apostolica Sede.

CAPUT VI.

In quo consistat votorum solemnitas et quinam
sint eius effectus.

35. Quamvis ex lucusque recitatis Lector attentus perspicere
potuerit in quo proprie consistat votorum solemnitas, et quosnam
ipsa effectus producat, nihilominus utile putamus negotium hoc
clarius explicare, breviter tamen, relictis variis Doctorum opina-
mentis, quae perlongam disceptationem exquirent.

Trium votorum solemnitas consistit in vi, per Ecclesiae dispo-
sitionem ipsis addita, irritos, vel saltem irritabiles faciendi certos
quosdam actus Religiosi, accidentali votorum perfectioni contrarios
(Bouix, tom. I, p. 114); quae descriptio satis convenit cum notione
a Francisco Santi tradita et his verbis expressa: Solemnitas voti
efficit, ut actus qui contra votum simplex esset solummodo illicitus,
contra votum solemne sit etiam invalidus (Loc. cit. p. 276,
n. 4). Quapropter

36. SOLEMNITAS VOTI CASTITATIS aliud non est quam vis et effi-
cacia ab Ecclesia voto superaddita perpetuo inhabilitandi ad sub-
sequens matrimonium; vel plenius: ipsa *semper* pro effectu habet,

ut dirimat praecedens matrimonium non consummatum, et inhabilem reddat voventem ad aliud valide contrahendum, ita ut effectus ille signum certum et infallibile sit *solemnitatis* voti. Ex huiusmodi efficacia, ex statuto Ecclesiae voto proveniente, *perpetuo* irritandi subsequens matrimonium, fit ut votum tali vi seu efficacia ditatum, semper solemne sit; non ditatum, numquam solemne, sed semper simplex erit. Unde patet, votum castitatis substantialiter solemne non differre a simplici, nisi per vim illam matrimonium subsequens *perpetuo* irritandi, qua privatur votum simplex, quod proinde matrimonium subsequens non irritat, sed tantum illicitum reddit (Vid. Suarez, *de Religione*, tract. 7, lib. 2, cap. 10, n. 1, apud Bouix, loc. cit. p. 81 sq.).

37. Collige 1° *Votum fieri potest ex solemnii simplex*. Sequitur ex principio superius declarato, quod scilicet voti solemnitas pendet solummodo a *lege Ecclesiae*, et Ecclesia legem suam auferre potest. Nam, inquit Suarez loc. cit. cap. 11, n. 1, votum castitatis Militum S. Ioannis nunc est solemne; et si Pontifex nunc ferret legem, ut talis professio, sive iam facta, sive in posterum facienda non irritaret matrimonium subsequens, votum illud desineret esse solemne, quia non redderet personam ad matrimonium inhabilem (Cf. Bouix, pag. 83-84).

Collige 2° *Votum fieri potest ex simplici solemne*. Sequitur ex praedicto principio, quod scilicet voti solemnitas *non sit aliquid voto intrinsecum*, sed extrinsecum, id est a dispositione Ecclesiae proveniens. Et hoc, quin necessaria sit nova intentio voventis (Vid. Suarez ibid.; Bouix, pag. 84).

Collige 3° Ratio cur in Societate Iesu votum castitatis Scholasticorum non sit solemne, tametsi inhabilitatem inducat ad matrimonium subsequens, est quia non inducit hanc inhabilitatem *absolute* seu in perpetuum, sed solummodo cum hac restrictione, *quamdiu votum durabit*, id est quamdiu votum illud non solvet Societas Scholasticum dimittendo. Nam professio, quam Scholastici emittunt, revocabilis est ex parte Praelatorum eos dimittentium (Rodriguez, tom. I, quaest. I, art. III; Bouix, p. 86).

38. De effectu voti solemnii castitatis Benedictus XIV, de Syn. dioecessana lib. XIII, cap. XI, n. 29, ita scribit: Praecipuum hoc

est sollemnis voti castitatis, quod sacro Ordini vel religiosae Professioni est adnexum, ut irritum reddat matrimonium, quod quisquam audet exinde contrahere, per textum in *Cap. Meminimus...* Simplex autem votum castitatis nonnisi illicitum constituit matrimonium, atque efficit, ut coniux qui se huiusmodi voto obstrinxit, petere quidem nequeat a coniuge, eidem tamen petenti debitum reddere teneatur, prout docet S. Thomas...

« Verum, quia ex *Romani Pontificis auctoritate* fieri potest, ut vera Religio ea quoque sit, in qua simplicia tantummodo vota emittuntur, utque insuper vota simplicia impedimentum dirimens matrimonium constituent; siquidem Romanorum Pontificum Constitutionibus statutum reperitur, eos, qui Societati Iesu nomen dederint, veros fieri Religiosos, simplicibus tantum castitatis, paupertatis et obedientiae votis post probationis biennium emissis, et simplex castitatis votum, quo se tunc obstringunt, matrimonii esse dirimens impedimentum, quemadmodum videre est in Constitutione Gregorii XIII, edita anno 1582, incipiente *Quanto fructuosius*, et in altera vulgata anno 1584, cui initium *Ascendente Domino*: in privilegiis autem pro Instituti confirmatione emanatis, expressa inest declaratio, quod vota praedicta voventem obstringant, quousque idem in Religione permaneat, eorum autem vinculo exsolvatur statim ac a Superioribus e Societate dimissus fuerit: hinc porro consequitur, ut quamvis matrimonium a Religioso in Societate adhuc manente attentatum, nullum irritumque esset, licet initum post simplex dumtaxat castitatis votum, eiusmodi tamen censi non posset, immo validum legitimumque esset matrimonium, si illud post dimissionem e Societate contraheret ».

39. II. SOLEMNITAS VOTI OBEDIENTIAE consistit in vi seu efficacia dicto voto ex Ecclesiae dispositione alligata, reddendi irritabiles per Superiorem omnes Religiosi promissiones, sive Deo, sive hominibus post emissam professionem factas (Cf. Bonix, p. 108-113).

Vi voti obedientiae Religiosus obedire tenetur praecepto legitimi Superioris in iis quae pertinent directe vel indirecte ad vitam regularem, hoc est ad observantiam votorum, regulae et constitutionum: in his enim consistit vita regularis. Seraphicus P. S. Franciscus in cap. X suae Regulae sic breviter perstringit obligationes

suorum Fratrum quoad obedientiam: « *Fratres qui sunt subditi, recordentur quod propter Deum abnegaverunt proprias voluntates. Unde firmiter praecipio eis, ut obediant suis ministris in omnibus quae promiserunt Domino observare, et non sunt contraria animae suae et Regulae nostrae* ».

40. III. SOLEMNITAS VOTI PAUPERTATIS consistit in vi seu efficacia inducendi incapacitatem dominii, quae huic voto alligatur per statutum seu legem Ecclesiae. Dici etiam potest, voti paupertatis solemnitate esse ipsam vim seu efficaciam inducendi incapacitatem dominii. Haec incapacitas debet esse *absoluta*, ac ideo perpetua et immutabilis, *tum ex parte Religiosi, tum ex parte Religionis*, secus votum non esset solemne. Hinc votum paupertatis in Societate Iesu quoad Religiosos, qui *Coadiutores Formati* vocantur, simplex est, licet sit ei alligata incapacitas dominii. Ratio est, quia praelaudatae Societati facta est facultas, si ei videbitur, eosdem Coadiutores dimittendi, a votis solvendi, et sic incapacitatem dominii tollendi. Qui vero votum solemne paupertatis emittit, hoc ipso bonorum suorum, si quae habeat, dominium amittit, et inhabilis *in perpetuum* evadit ad acquirendam ullius rei proprietatem (Cf. Bouix, p. 108; Schmalz, Pars IV, tit. 31, n. 137 sq.).

41. De quaestione: *in quo consistat votorum solemnitas*, nos praetermisimus, ut innuimus sub n. 33, varia Doctorum opinamenta, quorum pertractatio prolixam disceptationem expostularet. Non enim conveniunt Doctores circa huiusmodi quaestionem, sed potius inter eos magna contentio est. Alii enim hanc solemnitatem reponunt *in quadam consecratione spiritali, vel benedictione*, aut alio simili ritu. Alii dictam solemnitatem reponunt *in traditione omnimoda suiipsius*, quam vovens facit Deo per professionem suam, et quae nomine Dei auctoritate Ecclesiae acceptatur. Alii tandem, quorum sententiam nos sequimur, illam repetunt *a dispositione Ecclesiae*, ita acceptantis illa vota, ut, seclusa dispensatione Apostolica, sint perpetua, et voventem inhabilem reddant ad actus votis repugnantes (Cf. Bouix, qui late agit de hac controversia in tom. I. *de Iure Regularium*, p. 66 sqq.).

42. Licet autem praedicto modo dissentiant Auctores, quaelibet tamen opinandi varietas evanescit, ubi agitur *de effectu proprio*

tum voti castitatis, tum voti paupertatis: nam omnes admittunt, voti sollemnis castitatis *effectum certum et indubium signum* esse inhabilitatem ad valide contrahendum matrimonium, et matrimonii iam contracti, sed non consummati, dissolutionem. Omnes item conveniunt, per solemne paupertatis votum induci incapacitatem dominii, ita ut Religiosus solemniter vovens, illico *in perpetuum* inhabilis evadat ad acquirendam cuiuscumque rei proprietatem. — Quoad votum obedientiae, non item concordant Doctores in assignando aliquo proprio eiusdem effectui, qui solemnitatem eius necessario consequatur, et quo careat idem votum quando simplex remanet. Hinc plana res non est discrimen assignare inter simplex et solemne *obedientiae* votum, et determinare in quo praecise reponenda sit eiusdem voti solemnitas. Nos hac in re Suaresii sententiam, quae communior evasit, cum cl. Bouix secuti sumus.

CAPUT VII.

Actus voto solemni paupertatis repugnantes.

43. Omnes norunt vi voti *castitatis* teneri Religiosum ad se abstinendum, et quidem sub gravi, ab omni voluntario actu luxuriae, tam interno, ut est turpis cogitatio, delectatio morosa etc.; tum externo, ut impudicus sermo, tactus, aspectus etc. Neminem etiam latet, peccatum Religiosi in materia venerea duplicem semper importare malitiam, unam contra virtutem castitatis, aliam sacrilegii contra virtutem Religionis (S. Alph. Lib. IV, n. 37; Billuart, tract. de Stat. relig. Diss. I, art. V).

Item nemo ignorat vi voti *obedientiae* obligari Religiosum ad omnia quae Superior praecipit, secundum Regulas et Constitutiones Ordinis, sive directe et expresse, sive indirecte et implicite (S. Alph. loc. cit. n. 38).

At relate ad votum solemne *paupertatis* plura sunt consideranda, ne Religiosus contra illud agat et conscientiam suam culponeret; et ad haec breviter expendenda transimus.

44. *Definitio paupertatis religiosae.* Paupertas religiosa est voluntaria abdicatio, voto firmata, rerum temporalium quantum ad

dominium, proprietatem, et usum iuris, seu utendi irrevocabiliter et independenter a voluntate Superioris, non tamen quantum ad usum facti seu simplicem usum revocabilem et dependentem a voluntate Superioris (Billuart, loc. cit. art. IV; Lezana, *Summa Quaest.* tom. I, c. VI, n. 2 sqq.).

Quare Religiosus vi voti paupertatis excludit a se rerum omnium temporalium *dominium, usumfructum et usum iuris*; non vero *usum facti*. — 1.º *Dominium* est ius utendi re, *tamquam propria*, quoad omnes usus lege permissos in suum commodum. — 2.º *Ususfructus* est ius utendi et fruendi re aliena, salva eius substantia. — 3.º *Usus iuris*, seu, ut alii dicunt, *usus nudus*, est ius utendi re aliena *ad proprium tantum*, non ad alienum commodum, salva rei substantia. Usus iuris differt ab usu *facti*, qui est *actualis* usus rei alienae ad nutum concedentis revocabilis.

Qui habet dominium dicitur *dominus*; qui usumfructum *usufructuarius*; qui usum nudum, sive iuris sive facti, dicitur *usuarius*. Discrimen inter usumfructum et usum iuris in eo est, quod *usuarius* uti tantum potest re aliena, puta domo, equo, etc. ad suam suorumque necessitatem, non autem eam alteri vendere vel locare, nec eius fructus percipere potest; quae omnia certe potest usufructuarius. Ideo est, quod ususfructus dicitur ius *utendi et fruendi* re aliena, dum usus *iuris* dicitur ius *utendi* tantum.

Usus facti intelligitur ipse usus actualis rei alienae, ut actualis habitatio domus est usus domus, actualis equitatio in equo alieno est usus equi, actualis comestio est usus cibi, quin tamen mereatur nomen *iuris* (Vid. Salmant. tr. XII, cap. II, punct. 2 et 3; Mastrius, Disp. III, q. I, art. I, n. 5 sq.; Elbel, part. V. n. 34 sqq.).

45. *Proprietas singulis Regularibus est omnino prohibita*. Nam Concilium Tridentinum, sess. 25, cap. II, *De Regul.* ita decrevit: *Nemini Regularium, tam virorum quam mulierum, liceat bona immobilia vel mobilia, cuiuscumque qualitatis fuerint, etiam quovis modo ab eis acquisita, tamquam propria, aut etiam nomine Conventus possidere vel tenere, sed statim ea Superiori tradantur, Conventuique incorporentur*. Quod Decretum magis expresse renovatum est a Clemente VIII suo Decreto incip. *Nullus omnino*.

Religiosi ergo cuiuslibet Ordinis regularis, *in individuo* seu *singillatim accepti*, per solemne paupertatis votum quodlibet ius proprietatis amittunt *in res temporales*, adeoque non sunt nec esse possunt *domini* vel *usufructuarii*; quinimo sunt, ut supra dictum est, *dominii incapaces*, ac proinde *etiam incapaces ususfructus*, qui est *dominium utile*. Quocirca Religiosi *in individuo* considerati, *usuarii* tantummodo dici possunt, ita tamen ut nihil disponere possint ad aliorum usum et utilitatem sine licentia Superioris: votum enim paupertatis, quale fit a Regularibus, *prohibet liberum et independentem bonorum temporalium usum* (Cf. Elbel, loc. cit. n. 130; Potestas, *Examen Ecclesiast. de Iure Regul.* n. 1022; Bouix, tom. II, p. 509 sq.).

46. Et hic obiter notandum est, praedictam incapacitatem dominii ex parte Religiosi privati, non oriri *ex vi voti praecise*, neque *ex natura status religiosi*; nam *Scholares* seu *Scholastici* qui post biennium novitatus in Societate Iesu emittunt vota simplicia, sunt, ut supra exposuimus, *veri Religiosi*; et tamen retinent verum dominium bonorum suorum, licet *radicale* tantum, quia sine licentia suorum Superiorum nequeunt de illis disponere. A quo ergo oritur praefata incapacitas? Oritur ex natura voti *solemnis* qua talis, vel verius loquendo, *ex ipsa ordinatione Ecclesiae*; quia haec solemnitas voti paupertatis aliud non importat, quam *ordinationem Ecclesiae*, vi cuius voluit, Religiosum esse privatum et incapacem ad habendum dominium rerum temporalium (Elbel, pars V, n. 131; Rodriguez, tom. I, q. art. IV; Laymann, lib. IV, tr. V, cap. VII, n. 3).

47. In materia voti solemnisi *paupertatis* nos omittimus celebrem quaestionem, an in rebus quae unico actu consumuntur, ut cibus, potus etc. possit ius ac dominium ab usu separari, ita ut possit esse in uno usus, et in alio dominium. Certum est praeva- luisse sententiam, usum a dominio in dictis rebus distingui ac separari, ut evenit in Fratribus Minoribus, qui nec in communi nec in particulari dominium rerum possident, sed tantum usum, dominio remanente apud Sedem Apostolicam vel largientes eleemosynam. In reliquis Religiosis aliorum Ordinum, quorum dominium est *penes communitatem*, et ipsi solum habent usum in particulari

dependenter a voluntate Superioris, et ad eius nutum revocabilem (Salmant. loc. cit. n. 24; Mastr. loc. cit.; Elbel, ibid. n. 42).

48. Verum Religiosus per votum solemne paupertatis non amittit dominium rerum et iurium spiritualium aliorumque, quae sunt alterius ordinis, quam res temporales: his enim bonis Religiosus vi professionis non renuntiat. Hinc cuilibet Religioso manet integrum dominium ad suam famam, honorem et similia; potest insuper gaudere iure suffragandi, eligendi, iure sepulturae, Sacramenta percipiendi vel administrandi, concionandi: uno verbo exercendi actus ad iurisdictionem spiritualem pertinentes (S. Alph. lib. IV, n. 14; Elbel, ibid. n. 130, et pars VII, n. 352; Salmant. loc. cit. n. 193 sq.; Lezana, loc. cit. n. 4).

S. Alphonsus, contra plures alios Auctores, probabilius censet cum Sporer, Lugo, Salmant. etc. Religiosum non amittere dominium circa *manuscripta*, quia manuscripta sunt quid spirituale, cum sint partus ingenii, quamvis alieno studio elaborata; tum quia pertinent ad scientiam, quae non cadit sub voto paupertatis; tum quia talis est communis consuetudo... (Lib. IV, n. 14).

CAPUT VIII.

Ordines regulares, quibusdam exceptis, possunt
in communi possidere.

49. Concedit sancta Synodus omnibus Monasteriis et Domibus tam virorum, quam mulierum, et Mendicantium, exceptis domibus Fratrum S. Francisci, Capuccinorum, et eorum, qui Minorum de Observantia vocantur, etiam quibus aut ex Constitutionibus suis erat prohibitum, aut ex privilegio Apostolico non erat concessum, *ut deinceps bona immobilia eis possidere liceat* (Ita Trid. sess. 25, cap. III, de Regul.).

Religiosis ergo Ordinibus facultas possidendi *in communi* concessa vel relicta est, exceptis Minoribus et Capuccinis, qui proinde non solum *in individuo*, sed etiam *in communi*, facultate possidendi sunt destituti. Patet autem, differentiam respectu voti paupertatis inter Ordines possidentes et non possidentes in eo consi-

stere, quod primi, *tamquam Religiones collective sumptae*, habere possunt rerum proprietatem; secundi, id est Ordines non possidentes (Minores et Capuccini etc.) *etiam ut Religiones collective sumptae* habere nequeunt rerum proprietatem; quinimo incapaces sunt ad eam habendam.

Si vero in Ordinibus regularibus considerentur *singuli* Religiosi, omnes isti tam Ordinum possidentium, quam non possidentium omnino pares sunt, videlicet sunt *singuli* incapaces proprietatis seu dominii (Cf. Acta S. Sed. vol. I, p. 224 sq.; Bouix, tom. II, p. 510).

50. Hinc facile intelligitur, et sequitur ex dictis, quod quidquid Religiosus privatus solemniter professus acquirit, sive ex testamento, sive ex legato, sive ex labore, transit in dominium monasterii sui, si hoc sit dominii capax, iuxta illud notissimum iuris effatum: *Quidquid Monachus acquirit, Monasterio acquirit*. In Religionibus autem dominii incapacibus, ut est Ordo Minorum et Capuccinorum, nequit ipsa Religio vel Conventus obtinere et adire haereditatem in sui Religiosi locum, ideoque haereditas ad eos devolvitur, qui ab intestato ex legitima successione ad eam vocantur (Cf. Elbel, pars V, n. 132; Bouix, tom. II, p. 509 sq.; Potestas, n. 1101; Acta S. Sed. vol. I, p. 225).

51. Ex dictis collige: 1° Religiosum professum in aliqua Religione *dominii capaci*, non posse sine consensu et voluntate Superioris repudiare haereditatem vel legatum sibi delatum, cum per delationem haereditatis *ius immediate acquisitum fuerit ipsi Religioni*. Unde iis renuntiando, de bonis monasterii disponderet, ac proinde paupertatis votum violaret. Non tamen peccaret talis Religiosus, si alicui benefactori, volenti se aut monasterium instituere haerodem, id rationabilibus de causis sine vi vel fraude dissuaderet; siquidem per huiusmodi benefactoris voluntatem nullum adhuc ius fuit acquisitum monasterio, et votum paupertatis obligat quidem Religiosum ad non alienandum acquisita monasterio, non autem ad acquirendum monasterio. Posset tamen praefatus Religiosus, renuens sine iusta causa acceptare legatum seu munus sibi oblatum pro suo conventu, peccare non contra iustitiam, sed contra charitatem, quoties Conventus ipsius legati vel muneris indigeret (Cf. S. Alph. loc. cit. n. 20; Elbel, pars V, n. 156; Bouix, tom. II, p. 528).

52. Collige: 2° Gravis culpa reum fieri Religiosum (et etiam Monialem), qui parentes, vel amicos, aut benefactores inducunt sive rogant, ut *sibi* aliquid donent vel legent, ea expressa conditione, ut vel ipsum legatum, vel saltem eiusdem ususfructus non cedat monasterio, sed solum in usum suipsius, ita scilicet, ut Superior maneat obligatus quasi ex iustitia tale legatum praecise impendere in usum talis Religiosi. Ratio patet: quia talis Religiosus convincitur velle *habere* aliquid proprium et independens ab arbitrio Superioris (Elbel, *ibid.* n. 158; et cf. S. Alph. n. 16, v. *Infertur* III).

CAPUT IX.

Declarationes pro Fratribus Minoribus quoad haereditates, legata et redditus.

53. Fratres Minores nequeunt acceptare haereditates et legata, sive gratis, sive cum adiecto onere eis relicta, quorum *directum dominium sortis principalis* Conventui, Provinciae, vel Fratribus sit adscriptum, quum ea de iure sint invalida; nec possunt legata renuntiare in favorem haeredum, vel aliorum quorumcumque, cum ad id faciendum requiratur ius ad ipsa legata, quo carent Fratres Minores. *Et quia REDITUS annui inter immobilia censentur a iure, ideo nulla dubitatio est, quod praedictis Fratribus redditus quoscunque, sicut et possessiones, vel eorum etiam usum, cum eis non reperiatur concessus, recipere vel habere, conditione considerata ipsorum, non licet* (Ita Clemens V, *Exivi de paradiso*; Nicolaus III, *Exiit*; Const. Ord. p. 55, n. 278 sq.).

54. Quoties vero legata fieri contingat, proprietate sortis a legantibus in se suisque haeredibus retenta, sive loco pio, sive tertiae personae adscripta, ea lege ut quotannis Fratribus certa detur eleemosyna vel gratis, vel pro Missis aut alio opere imposito: Guardianus, obtenta Ministri Provincialis licentia, per sanctam obedientiam protestari inbetur executoribus testamentariis, Fratres huiusmodi legata *nonnisi per viam simplicis eleemosynae* ex sancto Instituto nostro acceptare posse, nullumque ad dictam eleemosynam ex vi legati ius habere, aut ad opera illa stricte obligari.

Haec protestatio a Guardiano et Discretis subscripta, et Conventus sigillo munita, ei tradenda est, qui testatoris voluntatem implere debet, ac etiam in librum Conventus et in Acta Provinciae referenda est in rei memoriam. — Tali praemissa protestatione, si haeres sponte sua eleemosynam illam, sive cum onere, sive gratis dare voluerit, Fratres tuto et libere eam recipere possunt (Constit. Gles Ord. Min. loc. cit. n. 280-281).

Extat etiam super re declaratio S. C. Ep. et Reg. edita die 26 Martii 1677, relata a Bizzarri in sua Collectanea, edit. 1863, pag. 307, et est sequentis tenoris:

Sacra Congregatio saepius declaravit, Fratres Minores de Observantia S. Francisci, quamvis attenta dispositione Clementina *Exivi de paradiso*, et Constitutione Nicolai III et Clementis VIII, sint incapaces obtinendi et possidendi census perpetuos ac bona stabilia, posse tamen *per viam purae et simplicis eleemosynae* recipere quicquid ab executoribus ultimarum voluntatum eis traditur *pro celebratione Missarum, pro ornamento ecclesiae, aliisque necessariis procurandis* iuxta doctrinam Divi Bonaventurae relata in Constitutione s. m. Urbani VIII, incipien. *Sacrosanctum Apostolatus Ministerium*. Atque in praefatis casibus dictos executores ultimarum voluntatum curare debere, ut huiusmodi piaae dispositiones adimplerantur, ne Testatorum animae debitis suffragiis defraudatae remaneant.

55. *Corollarium*. Ex quo Fratres Minores et Capuccini sunt dominii et proprietatis incapaces, ipsis non licet, sive per se sive per Syndicos Apostolicos, *coram iudice quocumque*, omnes praestationes seu legata petere. De hoc habetur etiam specialis resolutio praelaudatae S. C. Ep. et Reg. de die 20 Iunii 1686, quae est ut sequitur: An Capuccini possint *iudicialiter* petere legatum eis pro oleo, fabrica, aliarumque necessitatum causa relictum? Resp. *Negative*; et insuper censuit, danda esse Decreta alias edita, nempe Fratres Capuccinos S. Francisci non esse capaces possidendi bona stabilia, nec propterea posse recipere legata, redditus, ceterasque oblationes perpetuas (Bizzarri, loc. cit. p. 310).

Licetum tamen est Minoribus, quoties haeredes ultimam testatoris voluntatem implere recusent, eos adire atque modeste rogare et

monere, ut conscientiae suae consulant, sicque ab eis non debitum exigitur, sed eleemosyna quaeritur (Vid. Const. Gles Ord. Min. n. 282).

56. Licere Fratribus Minoribus *per viam simplicis eleemosynae* recipere praedicta legata, pluries fuit decumum, ut videre est penes Ferraris (verbo *Legatum*, n. 95 sqq.), ubi fuse ingenti documentorum copia id probatur. Refertur, inter alia, Decretum S. Congregationis Fabricae S. Petri de die 14 Febr. 1633, de mandato Urbani VIII editum, in quo edicitur, ut quamdiu applicationem specialem (legatorum) auctoritate Apostolica fieri non contigerit, haeredes vel debitores possint libere, si velint, dictis Fratribus (Minoribus de Observantia) dare *annua legata per eosdem Fratres recipienda in eleemosynam, non autem per eos exigenda*. A S. C. Ep. et Reg. sub die 21 Aug. 1693 declaratum est, quod legatum relictum monasterio seu *conventui bonorum incapaci*, pro sacristia, valetudinario, vel ecclesiae pro cera et oleo, *non dicitur irritum*, sed debet per syndicum investiri pro adimplenda testatoris voluntate.

Saepius ad sacras Romanas Congregationes habitus fuit recursus super annuis legatis factis vel faciendis in favorem Fratrum Minorum aut Capuccinorum: plures siquidem sibi usurpabant huiusmodi legata sub praetextu incapacitatis Fratrum ad illa recipienda. At Sacrae Congregationes semper rescribere censuerunt, praedicta legata eisdem Fratribus relicta sustineri, atque ideo *per modum eleemosynae* ab eisdem acceptari posse, haeredes teneri in conscientia iuxta voluntatem testatoris ea solvere, neque aliis licere praetextu incapacitatis Fratrum ea sibi attribueri. — Oportet autem, ut huiusmodi legata vel proventus in unoquoque Conventu non sint in tanta copia et excessiva quantitate, ut mendicatem excludant, aliisque servatis cautelis et conditionibus (Vid. Ferraris, loc. cit.; Rodriguez, tom. II, q. 127, art. 4; Elbel, pars V, n. 133; Mattucci, *Cautela Confessarii*, lib. I, cap. 32, verb. *Legatum*, n. 10 sqq.).

57. Quaeri potest, an Fratribus Minoribus liceat acceptare agrum vel domum per testamentum seu legatum ipsis relictum? Responsum habetur in citatis Constitutionibus Nicolai III et Clementis V: in his enim declaratur, non valere legatum relictum ad possidendum, *ut si testator legaret Fratribus vineam vel agrum ad EXCOLENDUM, domum ad LOCANDUM*; valere autem legatum, si legetur

pecunia pro Fratrum necessitatibus expendenda, vel domus, ager, vinea et similia, *ad hoc, quod per certam personam vel personas idoneas distrahantur, et pecunia de rebus ipsis accepta in aedificia, vel alia Fratrum necessaria convertatur* (Ita Nicolaus III).

58. Collige: pro Fratribus Minoribus valere legata, quae praestantur unica solutione, ea tamen conditione, ut huiusmodi legata sint in quantitate *moderata*, et non in fraudem paupertatis. Item valet immobilium legatum Minoribus factum *sub modo licito*, nempe ut per idoneas personas, *non per Fratres*, vendantur, et pretium convertatur pro Communitatis necessitatibus. Qua de re Seraphicus Doctor S. Bonaventura ita loquitur in Apologetico (relato a Fagnano lib. V, in cap. 17, *Nimis prava, de excess. Praelat.* n. 58. Cfr. S. Bonav. Opera omnia, tom. VIII, pag. 364, col. 2.): Cum ergo aliquis ex devotione vult nobis legare domum suam, vel aream non contiguam nostrae mansioni, non recipimus eam *per nos, nec per interpositam personam ut nostram*; sed si ille eam disponit *per alium quemcumque, ut, ea vendita, de pretio eius provideatur nobis ex parte sua in his, quibus tunc indigemus, procurandis, vel solvendis debitis, acceptamus...* Ne autem putemur ab ignorantibus transgressores Regulae nostrae, *debemus aperte protestari nihil nobis iuris in talibus donationibus velle habere...*

59. ALIAE DECLARATIONES QUOAD FRATRES MINORES. Hic adiungimus nonnullas declarationes, editas die 9 Sept. 1628 a particulari Congregatione, negotiis Fratrum Minorum ab Urbano VIII praeposita. Eas desumimus, relictis minus utilibus, ex Fagnano (loc. cit. n. 46 sqq.), qui fuit eiusdem Congregationis Secretarius.

I. DE LEGATIS BONORUM MOBILIIUM. S. Congr. censuit 1° Fratres Minores (tam de Familia, quam Reformatos) esse capaces legatorum bonorum mobilium, quae *unica solutione seu praestatione utim-
plentur*, tam in pecunia numerata, quam in aliis speciebus, dummodo tamen huiusmodi legata sint in quantitate moderata, et non in fraudem paupertatis.

2° Fratres quidem nec per seipsos, nec per interpositam personam posse eadem legata *in iudicio exigere*, sed Syndicum Sedis Apostolicae tantum *iudicis officium implorare*, dummodo similiter illa in moderata sint quantitate, et sine ulla fraude paupertatis, et

reipsa erogentur in Fratrum necessitates. Extra iudicium vero ita demum legata huiusmodi accipi posse a Fratribus per seipsos, *si in aliis speciebus consistent, et accipiantur in ea tantum quantitate, quam vera et imminens eorum necessitas postulet*; sed superfluum, aut pecunias a Syndico tantum posse accipi, dum tamen id omne in Fratrum necessitates convertatur.

II. DE LEGATIS FACTIS FABRICAE. Declaratum est: 1° valere legatum *annui redditus* factum *Sacristiae*, vel *fabricae Ecclesiae*, vel *Conventus* Fratrum Minorum..., nisi adsit excessus in quantitate.

2° Nec per seipsos, nec per alios licere Fratribus in iudicio exigere huiusmodi legata, sed Syndico Apostolico dumtaxat.

3° Non licere eadem annui redditus legata erogare *in usus Fratrum*, sed illa omnino converti debere in usus a testatoribus praescriptos.

III. DE LEGATIS ANNUIS CUM ONERE. S. Cong. respondit: 1° Fratres Minores... nullatenus esse capaces *legatorum annuorum*, quae fiunt adiecto onere celebrationis Missarum.

2° Non posse pro his legatis in iudicio experiri (seu agere), aut iudicis officium implorare.

3° Posse Fratres illa accipere *per modum eleemosynae a sponte offerentibus*, celebrando Missas ad rationem rei acceptae, *citra tamen ullam obligationem ad onus perpetuum, et dummodo prius protestentur, se illorum capaces non esse*.

4° Syndicum Apostolicum, et pro Fratrum necessitatibus, non autem Fratres ipsos, etiam per alios, posse huiusmodi legata, utcumque sponte oblata, accipere, *si in pecunia consistent*.

5° Non posse Fratres huiusmodi legata extinguere, aut illorum proprietatem vendere, et pretium erogare in usus Fabricae vel Sacristiae.

IV. DE LEGATIS ANNUIS SINE ONERE. S. Congregatio censuit: 1° Fratres Minores... non esse capaces *legatorum annuorum*, quae fiunt sine aliquo onere aut modo adiecto, nisi ad effectum illa extinguendi, seu illorum proprietatem et pretium convertendi in usus *Fabricae* vel *Sacristiae*.

2° Non Fratres ipsos, sed Syndicum Apostolicum tantum posse eandem proprietatem in iudicio petere.

3° Posse Fratres eandem proprietatem in usus Fratrum convertere.

4° Fratres teneri protestari se esse incapaces eorumdem legatorum.

5° Posse Fratres dicta legata *per modum eleemosynae et a sponte dantibus* accipere etiam per seipsos, *si in aliis speciebus consistant*: quod si in pecunia, nonnisi per Syndicum Apostolicum (Vid. alias declarationes relatis cohaerentes apud laudatum Fagnanum, cit. cap. *Nimis prava*, n. 55; et cf. Santi, lib. III, tit. 26, *de Testamentis*, n. 62, sq.; et vid. Chronolog. Ord. Min. Caroli Perusini, vol. I, pag. 378 et sqq. ubi multa ad rem).

60. Ratio cur Fratres Minores non sunt capaces legatorum *annuorum* est, quia secus laederetur puritas Regulae, quae excludit *quaecumque certitudinem* iurium et reddituum, ita ut Fratribus incerta mendicitas praeberere debeat victum et vestitum.

61. Dubium: *An in ecclesiis Fratrum Minorum licitus sit pecuniarum quaestus?* Respondetur: 1° *Negative quoad quaestum in commodum seu utilitatem Fratrum.* Nam Clemens V, Const. *Exivi*, cap. IV, sic declaravit: *Quocirca quaestus omnis pecuniae ac oblationum pecuniarum receptio in ecclesiis, vel cippi vel trunci ordinati ad offerentium seu donantium pecunias reponeudas, necnon et quicumque recursus alius ad pecunias seu habentes ipsas, qui per declarationem praedictam (idest Nicolai III, Const. Exiit) non conceditur, haec, inquam, omnia sunt eis simpliciter interdicta.* — Citatas Constitutiones Nicolai III et Clementis V habes per extensum in libello: *Compendium Apostolicarum Constitutionum et Decretorum* etc. (Romae edit. ann. 1875). Infer, graviter peccare contra Regulam Religiosos, maxime vero Superiores, quaestuantem vel quaesturare facientes in ecclesiis pro ipsis Fratribus. Casus, in quibus *ad amicos spirituales* licitum est Fratribus Minoribus pro eleemosynis pecuniariis recurrere, et per quos istae sint expendendae, enunciantur in memoratis Constitutionibus, *Exiit*, art. IV; *Exivi*, art. IV, n. 2.

Respondetur: 2° *Affirmative*, nempe licere in ecclesiis Fratrum Minorum eleemosynas pecuniarias colligere, quoties huiusmodi quaestus fiat ad instantiam Episcopi pro pia causa vel pio opere,

prout Romae praxis est in quibusdam diebus festis intra annum: sed tunc non per Fratres quaestus fit, sed per saeculares, ita ut Fratres hac in re non debent se immiscere (Vid. Matteucci, Offic. Cur. cap. 17, n. 21).

62. Quaeritur: *An Fratribus Minoribus liceat conservare victualia, granum, vinum, oleum etc.?* Respondetur: *Affirmative*, sed tunc *tantum*, cum esset multum credibile ex iam expertis, quod non possent vitae necessaria aliter invenire. Ita Clemens V, Const. *Exivi*, cap. IX.

CAPUT X.

De vita communi Religiosorum.

§ I. *Notio vitae communis.*

63. Vita communis in praesenti est modus specialis, quo Religiosi servare tenentur votum paupertatis, et in hoc consistit, quod Religiosus de manibus sui Superioris accipiat quidquid sibi ad decentem suae vitae sustentationem, id est ad victum et vestitum aliosque honestos usus est opus, et ipse quidquid quomocumque acquirit, Superiori tradat, et cum ceteris bonis, pecuniis et proventibus monasterii incorporetur, ut inde ex communi massa communis victus, vestitus et omnis alius honestus usus, omnibus supeditari possit (Mastrius, Moral. Theol. disp. 14, art. V, n. 41; Potestas, *Examen ecclesiasticum*, n. 1082).

64. Vitam communem non esse de iure divino, nec etiam de substantia paupertatis, Doctores unanimiter affirmant. Revera sine tali vita communi observari simpliciter potest votum paupertatis, cum substantialiter in eo consistat ut non habeatur *dominium* alienius rei temporalis aut usus ipsius *sine licentia Superioris* (Lezana, tom. I, cap. VI, n. 7; Mastrius, loc. cit.).

Nihilominus Ecclesia a Spiritu Sancto edocta, probe noscens sine praedicta vita communi votum paupertatis difficulter observari posse, Religiosis omnibus hunc specialem vivendi modum praescripsit, ut patet ex cap. II, Sess. 25 Concili Tridentini, et ex Decre-

tis Clementis VIII et Urbani VIII *super Reformatione Regularium*, quae quolibet anno ab ipsis Regularibus ex praescripto in publica mensa legi debent (Vid. *Compend. Apostolicarum Constit. et Decret.* Romae edit. anno 1875 iussu Rmi P. Bernardini a Portu Romatino Min. Glis Ord. Min.). Inspecta ergo lege Ecclesiae, Religiosi tenentur observare vitam communem, consequenter ipsis non licet habere peculium, de quo in sequenti § (Cf. Schmalz. loc. cit. n. 20 sq.).

§ II. *Peculium Religiosorum.*

65. Peculium hic intelligitur quodlibet bonum temporale sive mobile sive immobile, proveniens ex livellis, pensione, magisterio, eleemosynis, concionibus, Missarum stipendiis, aliisque similibus, a Superiore destinatum non ad communes monasterii usus, sed ad privatam alicuius Religiosi utilitatem.

Certum est apud omnes, *peculium cum independenti usu ipsius*, esse prorsus illicitum, cum abdicatio proprietatis adnexa sit essentialiter statui religioso. Imo, etiam cum dependenti usu a Superioris voluntate, dicendum est illicitum. Nam Tridentinum in capite supra citato, illud prohibet, decernens, ne Religiosus bona immobilia vel mobilia, tamquam propria, aut *etiam nomine Conventus*, possideat vel teneat. Clemens VIII in Decreto *Nullus*, die 25 Iunii 1599, confirmavit et renovavit Decretum Tridentinum; ita enim statuit: *Nullus, etiamsi Superior, bona immobilia vel mobilia, pecuniam, proventus, census, eleemosynas, sive ex concionibus, sive ex lectionibus, aliove iusto labore et causa acquirantur, etiamsi subsidia consanguineorum, aut piorum largitiones, legata, aut donationes fuerint, tam proprio, quam etiam nomine Conventus possidere possit; sed ea omnia statim Superiori tradantur, et Conventui incorporentur, quo communis inde victus, et vestitus omnibus suppeditari valeat* (Vide Salmant. tr. XII, n. 200 sq.; Mastrius, disp. 14, q. 1, art. V).

66. Non obstantibus praefatis Decretis, Doctores communiter tenent, in illis monasteriis, in quibus vita communis *observari non potest* per subministrationem rerum quae sunt simpliciter necessaria, sive id contingat ob nimiam Conventus paupertatem, sive ob mali-

tiam, incuriam seu negligentiam Superiorum, Religiosis aliquod peculium permitti potest, etiam rei stabilis, ut annuus redditus vel census, si aliter commode et secundum decentiam status vivere non possint. Nam eatenus Concilium Tridentinum et Summi Pontifices post ipsum prohibuere Religiosis praedicta omnia, quatenus vel supponebant monasteria vel Superiores ipsorum esse concessuros singulis Religiosis omnia necessaria, vel praecipiebant illis ut ita facerent, ut constat ex mente et verbis ipsorum Decretorum. Ergo in casibus supra expressis, in quibus vel monasteria non possunt ita *de necessariis* providere, vel de facto non provident, cessat haec lex ecclesiastica. Sed advertendum est, peculium seu depositum non penes se, *sed in communi aerario* seu capsula esse retinendum, ex quo ab Officiali Conventus pecunia extrahatur pro singulis Religiosis (Cf. Mastrius, loc. cit. n. 42-43; Lezana, tom. I, cap. VI, n. 21).

67. S. Alphonsus, Lib. IV, n. 15, expensis super re Auctorum opinionibus, tuetur non licere Regularibus habere peculium, spectata sanctione Concilii Tridentini, «sed ratione *consuetudinis*, quae hodie fere in omnibus Religionibus, saltem non reformatis, introducta est, puto cum eisdem fautoribus... rigorem Concilii hodie temperatum esse, et licere singulis Religiosis *ex consensu Superioris* peculium habere, ut sibi provideant ad usus necessarios vel honestos; *modo sint parati bona a se abdicare ad Superioris nutum*, semper ac illis sufficienter subveniantur; nam alias non tenerentur peculium dimittere » (Vid. etiam Salmant. tr. XII, cap. II, n. 203; Bouix, tom. II, pag. 517 sq. ubi plura ad rem adducuntur argumenta).

Etiam Billuart sine ulla haesitatione idem affirmat. Nam proposito dubio: Utrum liceat Religiosis habere peculium? Respondet: *Affirmative, quia peculium a Superioris voluntate dependens et ad eius nutum revocabile, non repugnat ex natura sua religiosae paupertati; et talis est praxis omnium fere Religionum* (Tract. de statu Religioso, diss. I, art. IV, verb. *Petes* 6).

68. Si Praelati regulares, et a fortiori Apostolica Sedes, vitam communem, ubi non viget, reducere velint, et peculia proscribant, *tenentur Regulares huic reformationi sese submittere*, modo simul ipsis necessaria suppeditentur; neque eam recusare possunt sub

praetextu, quod voverint iuxta regulam moderatam, idest sine vita communi et cum usu peculiorum. Nam iste usus peculiorum, quem vigentem invenerunt quando Religionem ingressi sunt, semper intelligendus est *cum dependentia a Superiorum voluntate*; alioquin numquam fuisset licitus, cum Religiosi in individuo *sint domini incapaces*. Quocirca regula etiam relaxata, iuxta quam voverunt, excludebat peculia *absque Superiorum consensu retenta*. Ergo statim ac Praelati praxi seu usui peculiorum consentire desinunt, talia peculia, etiam iuxta regulam relaxatam, evadunt ipso facto illicita (S. Alph. lib. IV, n. 16, verb. *Infertur* II; Potestas, n. 1087; Mastrius, loc. cit. n. 46; Lezana, tom. I, cap. VI, n. 60; Bouix, tom. II, p. 520).

69. Quoad Fratres Minores, « Vita communis ubique et ab omnibus observanda est. Hinc ubi viget, sartam tectamque tueri diligenter curent Superiores, ubi vero desideratur, Provincialibus ac Guardianis *mandamus*, ut... eam introducere satagant in omnibus et per omnia perfectam ». Ita Constitutiones generales Ordinis n. 261, ubi alia plura ad rem statuuntur ac declarantur.

§ III. *Monitum S. Alphonsi quoad vitam communem.*

70. Doctor Ligorius, post relata Auctorum opinamenta quoad usum peculii, sic concludit: « Ceterum, ut proferam quid ego sentio super hac re, licet praefatam secundam sententiam probabilem censeam, imo probabilior, *ratione consuetudinis universaliter introductae*, attamen in praxi omnes Praelati tamquam certum sibi persuadeant, quod si usum peculii in Monasteriis de novo introducent, *vix nomen paupertatis ibi supererit*; et ex hoc innumera mala Communitati quoad observantiam supervenient. Quapropter, etiamsi ipsi a peccato gravi excusari possunt, usum peculii concedendo, respectu voti paupertatis; non tamen excusabuntur ob regulae relaxationem, cui hac concessione proculdubio operam dabunt » (Lib. IV, n. 16, v. *Ceterum*).

71. « Omnes autem conveniunt, subdit S. Doctor loc. cit., quod in iis Conventibus, in quibus non observatur vita communis ob paupertatem, vel incuriam Superiorum subministrandi subditis ne-

cessaria, possint concedi peculia ad nutum Praelatorum. Ratio est, quia Tridentinum tunc praecepit Religiosis vitam communem, cum a Conventu *nihil eis quod sit necessarium, denegetur* (Vid. etiam Potestas, n. 1089; et supra n. 66.

§ IV. *Decretum Pii PP. IX super vita communi.*

72. Summus Pontifex Pius IX cupiens ut Ordines religiosi, tum Ecclesiae tum universae societati peritiles, post politicas perturbationes initio elapsi saeculi habitas refflorescerent, per Decretum S. C. Ep. et Regul. de die 22 Apr. 1851, haec quae sequuntur praescripsit quoad vitam communem:

I. In omnibus Novitiatus domibus perfecta vita communis introducatur, et quaecumque indulta, privilegia et exemptiones, individuis illius familiae antea concessa, revocata censeantur.

II. In domibus Professorii, educationis et studii perfecta Constitutionum observantia, praesertim de paupertate, revocetur.

III. In qualibet domo statuatur aerarium seu capsula communis cum solitis cautelis, in qua ab omnibus Religiosis, non obstante quolibet privilegio, deponenda erit pecunia, cum nihil eis penes se licitum sit retinere, praeter id, quod respectivae Constitutiones permittunt. Religiosi Mendicantes autem, qui muniti reperiuntur specialibus facultatibus utendi aliqua summa, debebunt, non obstante quocumque privilegio, eam deponere penes Syndicum Apostolicum, vel amicum spirituales, eligendum cum intelligentia Superioris Generalis vel Provincialis (Apud Bizz. p. 903, Compend. Apostolic. Constit. in publ. mens. leg. p. 51).

73. In huiusmodi dispositionum gradatione optime intelligitur, quid ad sensum S. Congregationis distinguendum sit. Tres siquidem ibi innuuntur leges, cum conditiones religiosi status essentielles ab omnibus observandae:

1° Aerarium commune seu capsula depositi, quin tamen aut exactae vitae communis, aut perfecta Constitutionum observantia urgeatur.

2° Perfecta Constitutionum observantia, praescindendo tamen ab exacta vita communi, quam forte Constitutiones non praescri-

bunt; quod non omnes indiscriminatim urget, sed domus tantummodo Professorii, educationis et studii.

3º Perfectius Religiosorum tyrocinium atque institutio, quibus vita perfecte communis absolute praescribitur (Santi, lib. III, tit. 35, n. 5).

74. In Conventibus praesertim Monialium, ubi legitime habentur vel saltem tolerantur peculia aut livella, sequentia ex communi Doctorum sententia observanda sunt, ut Religiosi et Moniales ea licite exigere, retinere et expendere possint:

I. Quod habeant dependenter a voluntate Superioris vel Superiorissae.

II. Ut sint parati peculium consignare ad nutum eiusdem Superioris.

III. Ut pecunias convertant in licitos et pios usus cum licentia Superioris.

IV. Quod non sit peculium superfluum.

V. Quod sit penes capsam depositi, seu aerarium commune (Cf. Benedict. XIV, de Syn. dioec. lib. XIII, cap. 12, n. 19 sqq.; Ferraris, verb. *Moniales*, art. II, n. 71).

§ V. *Dubia quoad vitam communem.*

75. Afferuntur responsiones ab eadem S. Congregatione datae ad postulata Ioannis Decii Libois, Sacerdotis professi Congregationis de Somascha, qui petierat:

I. An Religiosi, qui in domibus professis Congregationis de Somascha communem vitam *sponte* professi sunt et observant, a Superioribus pro libitu transferri possint in domos, in quibus illa vita non observatur?

II. An Religiosus semel abstractus a vitae communis observantia, et in domum illam non profitentem translatus, imposte- rum ad eandem vitam communem capessendam a Superioribus cogi possit?

III. An maiores Ordinis Superiores, qui vitam communem non profitentur, domos, in quibus illa vita communis observatur, in locum residentiae sibi eligere, et ibi commorari possint?

Ex audientia SSmi die 1 Octobris 1842, SSmus propositis dubiis rescribendum mandavit:

Ad I. *Negative. Si vero aliqua gravis causa concurrat, recurrant ad S. Congregationem pro temporanea translatione.*

Ad II. *Quoad futurum provisum in primo: relate vero ad praeteritum, si translatio fuerit provisorio, affirmative; secus hortandos esse.*

Ad III. *Negative, nisi vitam communem profiteantur. Contrariis non obstantibus (Bizz. p. 903 sq.).*

Ex relatis Decretis conicitur, etiam nunc esse in votis S. Sedis, ut vita communis in Ordinibus religiosis servetur.

CAPUT XI.

Plura resolvuntur pro praxi respectu licentiae Superioris regularis.

76. Quia Religiosi vi solemnisi voti paupertatis nequeunt habere liberum et independentem usum rerum temporalium, sed a Superiorum voluntate dependentem, sequitur praedictos Religiosos in aliquid recipiendo, retinendo, utendo vel donando, *debita licentia* munitos esse debere. Quam licentiam concedere possunt, praeter Superiores maiores, ut Generales et Provinciales, etiam Superiores locales, ut Guardiani, Priores, Rectores, quia ipsi sunt dispensatores et administratores bonorum monasterii, iuxta tamen respectivam regulam et constitutiones. Excipe, nisi in aliqua re potestas Superiorum localium, sive a lege sive a Praelatis maioribus limitetur. Quoad vero Moniales licentia conceditur vel a Praelato ordinario vel a Superiorissa.

77. Licentia, de qua loquimur, non est necesse ut sit semper *expressa*: sufficere potest *tacita*. Dicitur *tacita*, quando Praelatus sciens a Religioso aliquid accipi, retineri, vel dari non prohibet, etsi facile prohibere possit; tunc enim Superior tacite consentire censetur. Quinimo plures Doctores tuentur, valere etiam licentiam *interpretativam* seu *praesumptam*, dummodo praesumptio sit *rationabilis*. *Praesumpta* appellatur, quando ob occurrentem aliquam

necessitatem aliamve iustam causam praesumitur seu creditur quod Superior consentiret seu daret licentiam, si haec peteretur in his circumstantiis. Hanc licentiam sufficere, tenet S. Alphonsus loc. cit. n. 18 cum D. Thoma, Suarez, pluribusque aliis, quos citat Elbel, pars VII, n. 354. Vide etiam Potestas, n. 1039 sq.; Bouix, tom. II, p. 532, sed praecipue Elbel, qui loc. cit. egregie hanc sententiam defendit, ita tamen ut licentia debeat esse *rationabiliter, non temerarie* praesumpta.

78. Quilibet Religiosus vi voti paupertatis debet esse ita animo affectus, ut nihil velit habere vel usurpare tamquam proprium, id est affectu retinendi independenter a voluntate Superioris; debet proinde esse paratus quovis momento exui usu et possessione rei ad nutum Superioris (Elbel, ibid. n. 378).

79. Praeterea notentur sequentia:

a) Tuti in conscientia esse nequeunt Religiosi illi, qui acceptando res temporales, infideliter agunt cum suis Superioribus, eisdem vel omnino nihil, vel nonnisi ex parte manifestando quod acceperunt, vel qui ex proposito occultant, clavem subtrahunt, ne a Superiore auferatur vel reperiatur, animo non parato ad rem seu res tradendas, si petantur. Ili enim actus sunt actus dominii independentis seu actus iuris proprietatis. Secus dicendum si occultentur solum ad vitandam confusionem seu verecundiam; animus tamen sit paratus ad eas tradendas, si petantur (Cf. Laymann, lib. IV, tr. V, cap. 7, n. 8; Potestas, n. 1047; Elbel, loc. cit. n. 379).

b) Religiosus qui licentiam habet a Superiore maiore potest rem occultare Superiori minori, ne ab hoc possit auferri. Nam in tali casu dictus Religiosus non possideret rem independenter a voluntate, sed potius ex voluntate seu consensu sui Superioris maioris, respectu cuius Praelatus inferior se habet ad instar alterius privati subditi (Potestas, ibid.; Lugo apud Elbel, n. 379).

c) Habens licentiam ad insumendam pecuniam in re determinata, aut ad donandam eam uni, nequit donare alteri, nec in alia re insumere, nisi tacitam licentiam rationabiliter praesumat (Mendo apud Potestatem, loc. cit.).

d) Peccat peccato proprietatis Religiosus, qui ex eo quod alteri ad usum concessum est, clam sibi aliquid assumit, v. g. li-

brum, vestem, imaginem etc., quia sine consensu Superioris assumit sibi aliquid alteri destinatum (Lezana, tom. I, cap. VI, n. 35).

e) Transgressores voti paupertatis sunt *procuratores, oeconomi, et similes bonorum Monasterii administratores*, si rem quaecumque sive domestico sive externo largiantur aut expendant aliter quam Ordinis regula, vel constitutiones, aut consuetudo, vel Superioris voluntas postulat. Consequenter, qui ab eiusmodi oeconomis aliquid ultra quam ipsorum potestas se extendit, acceperit, furti particeps fit; et si Religiosus est, etiam voti praevaricator (Laymann, lib. IV, tr. V, cap. VII, n. 9; S. Alph. n. 28).

f) Transgressores sunt voti paupertatis etiam *Religionum Praelati*, et contra iustitiam delinquent, si bona Conventus aliter expendant, vel donent, quam Ordinis vel regula, vel consuetudo, aut maiorum Praelatorum voluntas ipsis permittit. Alioquin donatio, aut alienatio irrita est, et restitutioni obnoxia: propterea quod Praelati non sunt bonorum communium domini, sed solum administratores (Laymann ibid. n. 10).

g) Transgressores sunt voti paupertatis Religiosi illi, qui etiam de licentia Superioris nimias expensas faciunt ultra id quod est necessarium, in luxum et pompam vestium et ornamentorum (Santi, lib. III, tit. 35, n. 9; Elbel, pars VII, n. 381).

h) Taciturnitas Superioris videntis Religiosum subditum aliquid possidere, accipere, expendere, et generatim ad libitum disponere sine licentia, et non contradicentis non excusat Religiosum, nisi quando ex aliis signis constat, illam esse virtuales approbationem. Nam huiusmodi taciturnitas saepe oritur ex pusillanimitate Superioris, vel ex protervia subditi; consequenter non semper arguit licentiam implicitam, nisi id ex aliis signis vel indiciis constet (Lezana, loc. cit.).

i) Peccat contra paupertatem Religiosus, si quid, seu domi seu foris, etiam ex iis quae ad victum pertinent, sine superioris consensu expresso, tacito vel praesumpto, accipiat, retineat, assumat, permutet, alteri donet vel accommodet (S. Alph. lib. IV, n. 17).

j) In Religionibus, ubi, *consentientibus Superioribus*, est recepta et viget *consuetudo* aliquid recipiendi, retinendi, expendendi vel donandi sine ipsorum Superiorum licentia, excusatur Religiosus

a peccato proprietatis ratione licentiae tacitae, seu, *quia ipsa consuetudo habet vim licentiae*. Secus dicendum, si talis consuetudo introducta sit, aut vigeat *contra voluntatem Superiorum* ob oppositam rationem (Lezana, tom. I, cap. VI, n. 56; Mastrius, disp. 44, q. I, n. 44; Potestas, n. 1046).

k) Praefata licentia tacita non habet locum *in distractionibus rerum monasterii*, in quibus ipsum monasterium grave pateretur damnum: in tali enim casu potius haberetur furtum, in quo Praelatus omnino invitus praesumendus est. Aliter dicendum de rebus propria industria aut proprio labore a Religioso acquisitis, ut de eleemosyna propriae praedicationis, lectionis etc. Hinc posse Abbatissim Monialibus, et Superiorem Religiosis, *iusta existente causa*, licentiam concedere eas convertendi in proprios usus, docet Diana apud Potestatem, loc. cit.; et vid. infra super re authenticae declarationes.

l) Peccat contra paupertatem Religiosus, qui res ad usum sibi concessas per culpam perire sinit vel destruit, inutiliter consumit, aut culpabiliter amittit (S. Alph. n. 19; Elbel, n. 382; Kilianus Kazenberger, *Liber vitae*, seu compendiosa expositio in sacram Regulam S. P. Francisci, cap. I, quaest. II).

m) Regulares professi tam superiores quam subditi nequeunt ullo modo testari, neque etiam ad pias causas; imo neque de licentia Superioris; neque etiamsi ante professionem sibi aliquam summam suorum bonorum reservassent, cum facultate testandi. Ratio manifesta est: testari enim est actus dominii seu proprietatis, et quilibet eiusmodi actus Religiosis, utpote dominii incapacibus, interdicitur (Vid. Ferraris, verb. *Regulares* et verb. *Testamentum*; S. Alph. n. 22).

n) Licet Religiosus non possit testari, si tamen petat licentiam donandi aliquid post suam mortem, et Praelatus id promittat exequi, tenetur Praelatus stare promissis (S. Alph. ibid.).

o) Quilibet Religiosus *tenetur ad servandam paupertatem iuxta modum in sua Religione approbatum et Regulae conformem*. Sane quivis Religiosus tenetur servare paupertatem eo modo quo illam promisit Deo; atqui supponitur illam promisisse iuxta modos in sua Regula approbatos; ergo etc. Hinc nos Fratres Mi-

nones tenemur ad rerum usus arctos et pauperes in Regula contentos iuxta declarationes Summorum Pontificum (Elbel, loc. cit. n. 380; vid. praecipue Declarationes in Const. *Exivi* Clement. V, cap. 11).

p) Religiosus qui voto paupertatis iuxta datas explicationes contraierit sive quoad possessionem, sive quoad administrationem, sive quoad usum vel usumfructum, dicitur esse proprietarius, et poenis canonicis Religiosorum proprietariorum subicitur.

§ I. *Afferuntur nonnullae declarationes S. Congregationis Concilii quoad votum paupertatis.*

80. *An Moniales privatim possint habere aliquos redditus pecuniarum, sive aliquos census relictos et legatos ab aliquibus consanguineis, vel aliis personis, pro earum subventionem? — Sacra Congregatio respondit: Non posse; sed omnia ad manus Abbatissae deferri oportere, quae IN PRIMIS ILLIUS MONIALIS NECESSITATIBUS DEBEAT PROVIDERE* (Decr. 1586, apud Bened. XIV, de Syn. dioec. lib. XIII, cap. 12, n. 20). Enunciatum Decretum confirmatum fuit ann. 1601 in causa *Vallisoletana*, his verbis: *Sacra etc. respondit: Regularibus, sive viris sive mulieribus, non licere quidpiam proprium possidere; sed quidquid acquisiverint, et ex donatione, elemosyna, a parentibus vel aliunde obtinuerint, recta ad manus Superioris esse deferendum, qui prius prospicere debet necessitatibus illius, cuius opera vel contemplatione partum fuerit, et reliquum in totius monasterii usum convertere* (Loc. cit.; et vid. Giraldi, tom. I, p. 364-365).

81. Quae diximus de voto paupertatis Religiosorum intelligenda sunt de lege Ecclesiae seu *de iure communi*. Nam ob adiuncta temporum hominumque arbitrium, pia Mater Ecclesia leges suas temperat, hominumque necessitatibus accommodat. Hinc cum in nonnullis regionibus legislationes civiles post suppressos Ordines regulares, singulos Religiosos considerare ceperint, ceu totidem cives iuris possidendi capaces, Apostolica Sedes speciales Instructiones edidit pro conscientiarum directione. Sic habetur Instructio diei 4 Dec. 1820 pro Regularibus Belgii, a Leone XIII sub die 31 Iulii 1878 confirmata.

Sic etiam pro Italia habetur Instructio S. Poenitentiariae diei 20 Iun. 1866, et altera diei 18 Apr. 1867.

§ II. *Dispositio pro Fratribus Minoribus quoad administrationem bonorum temporalium.*

82. Innocentius XI Constitutione incip. *Sollicitudo*, edita die 20 Nov. 1679 pro sustinenda pura observantia Regulae Fratrum Minorum, severe prohibuit eisdem Fratribus, ne administrationem bonorum temporalium cuiuslibet domini, maxime *Monialium* sibi assumerent.

Ut omnis occasio, ita Pontifex, transgrediendi praeceptum de non contrectandis denariis seu pecuniis auferatur, omnibus et singulis dicti Ordinis Praelatis sive Superioribus, in virtute sanctae obedientiae ac sub poena privationis suorum officiorum iniungimus, ut nulli Religioso eiusdem Ordinis permittant administrationem fundorum, reddituum, aut quarumcumque aliarum rerum, et bonorum mobilium vel immobilium, cuiuscumque domini illa sint: *et signanter, ut nulli Religiosorum Ordinis huiusmodi permittatur administratio bonorum temporalium alicuius monasterii Monialium, sub quovis praetextu aut nomine, nempe Administratoris, Syndici, Factoris, Coloni, Superintendentis, Villici, aut alio quovis imaginabili* (Vid. Const. penes Chronolog. Ord. Min. P. Perusini, tom. I, pag. 178 sq.).

§ III. *Poenae contra Religiosos proprietarios statutae.*

83. 1. Religiosus, qui inventus fuerit proprietarius, voce activa et passiva *per biennium* privatur (Conc. Trid. sess. 25, cap. II, de Regul.; Clemens VIII, Const. *Nullus*).

2. Removeri potest a communione altaris: *Qui peculium habuerit... a communione removeatur altaris* (Cap. *Monachi*, II, Alexander III; vid. Giraldi, tom. I, p. 363).

3. Post admonitionem expellendus est e monasterio: *Si quis aliquid habeat proprii, totum in continenti resignet. -- Si vero post hoc proprietatem aliquam fuerit deprehensus habere, regu-*

lari monitione praemissa, de monasterio expellatur (Cap. *Cum ad Monasterium*, VI, et Decretal. Innoc. III; Vid. Giraldi, tom. I, p. 368).

4. Qui in morte cum proprietate bonorum contra regulam sui Ordinis repertus fuerit, quin eidem proprietati renuntiaverit, praesertim monitus a Superiore, caret sepultura ecclesiastica. En verba Decretalis Alexandri III, cit. cap. *Monachi*: *Qui in extremis cum peculio inventus fuerit, et digne non poenituerit, nec oblatio pro eo fiat, nec inter Fratres accipiat sepulturam: quod etiam de universis Religiosis praecipimus observari.* Et Innocentius III in Decretali *Cum ad monasterium*, VI, praedictam poenam his verbis infligit: *Quod si proprietas apud quemquam inventa fuerit in morte, ipsa cum eo in signum perditionis extra monasterium in sterquilinio subterretur.* (Cf. Elbel, tom. II, p. 722. n. 383).

5. Religiosus insuper proprietarius puniendus est poenis peculiaribus comminatis in Constitutionibus proprii Ordinis.

§ IV. *Notanda quoad descriptas poenas in Religiosos proprietarios.*

84. Notandum *a)* Quoad remotionem a communione altaris, seu suspensionem a divinis, iuxta plurium Doctorum sententiam, non esse facile hodie ad huiusmodi poenam procedendum, sed potius standum esse memorato Decreto Concilii Tridentini (Vid. Giraldi, tom. I, p. 365).

Notandum *b)* Quoad expulsionem a monasterio, seu ab Ordine regulari, hodie attendenda sunt praescripta ab Urbano VIII et Innocentio XII, de apostatis et eiectis, de quibus infra.

Notandum *c)* Quoad privationem ecclesiasticae sepulturae: Si quis Regularis subitanea morte, vel aliter defunctus reperiatur cum crumena pecuniae, non est statim sepultura ecclesiastica privandus, et in sterquilinio tumulandus, nisi certo constet certitudine morali, quod interrogatus a Superiore, an haberet aliquod peculium, responderit non habere. Dicta enim poena tumulationis in sterquilinio non est danda indifferenter omnibus Regularibus cum pecunia decedentibus; sed solum illis, qui, admonitione praemissa, deprehensi

et in morte inventi fuerint cum peculio, quo noluerint se expropriare (Ita Ferraris, verb. *Votum*, art. II, n. 153, ubi adducuntur variae auctoritates).

CAPUT XII.

Professio religiosa.

85. Professio religiosa *in sensu canonico* communiter definitur: *Promissio libere facta et legitime acceptata, qua quis in debita aetate constitutus, post annum probationis expletum, sese perpetuo adstringit certae Religioni ab Ecclesia approbatae cum votis solemnibus* (Elbel, pars VII, n. 316; Clemens Marc., Institut. Mor. tom. II, n. 2146).

Dictum est *in sensu canonico*, quia sacri canones, dum loquuntur de professione religiosa, intelligendi sunt de professione facta in Religione ab Ecclesia approbata *cum votis solemnibus*. In sensu autem latiori et minus proprio, etiam emissio votorum simplicium professio religiosa nuncupari solet.

86. Iure canonum professio alia est *expressa*, quae fit verbo, vel scripto, vel utroque simul; alia *tacita*, quae signo aliquo seu facto fieri censetur: ut si quis post expletum probationis annum, gestet habitum professis proprium; vel si exerceat actum solis professis competentem, ut puta suffragando in capitulo (Laymann, lib. IV, tr. V, cap. V, n. 1; Elbel, loc. cit. n. 317).

87. Verum professio *tacita* iamdiu non amplius locum habet, nisi in casu, inquit Elbel, loc. cit., valde raro, quo quis professionem expressis verbis nulliter factam, vellet ratificare. Quinimo, nos adiungimus, professio *tacita* pro viris votorum solemnium *fuit abrogata* a Summo Pontifice Pio IX, et pro mulieribus votorum solemnium a Leone XIII, ut propriis locis videbimus.

88. Ad valorem professionis tam Religiosorum, quam Monialium, variae conditiones requiruntur, quae ad quatuor capita reduci possunt, videlicet:

I. Requiritur *aptitudo* in persona vovente, id est: 1° ut sit baptizata; 2° ut sit rationis compos; 3° ut non sit iuris alterius,

nempe servus proprie dictus seu mancipium, nisi prius a domino obtinuerit libertatem; 4° ut *mathematicè decimum sextum aetatis annum* compleverit; 5° ut *integro anno* moraliter non interrupto post receptionem habitus, in probatione steterit; et id ita, ut anno bissextili expectandus sit lapsus diei, qui addendus est; 6° ut si persona vovens fuerit alligata matrimonio iam consummato, obtineat consensum alterius coniugis, exceptis casibus in iure expressis; 7° ut si vovens fuerit Episcopus iam confirmatus vel consecratus, impetret licentiam Papae (Vid. Laymann et Elbel, loc. cit.; S. Alph. lib. IV, n. 5).

II. Requiritur, ut fiat *sponte* seu *libere*, nullo cogente metu iniusto et gravi, seu in virum constantem cadente. Imo etiam metus reverentialis infirmare potest professionem, si ei accedant minae, gravis indignatio, v. g. parentum, aliave pericula magnorum incommodorum rationabiliter metnenda (Vid. cit. Auctores).

III. Requiritur, ut fiat *cum consensu tum ipsius profitentis, tum Superioris*, cuius est acceptare et incorporare Religioni. Nam professio sollemnis consistit in quodam contractu mutuo, quo ex una parte Religiosus se obligat ad obedientiam et observantiam regularem; ex altera vero parte Superior, ad quem pertinet ad professionem suscipere, nomine Religionis se obligat ad curam illius, nempe ad victum et vestitum, aliaque necessaria tali Religioso professo procuranda (Auctores cit. et cf. Reiff. lib. III, tit. 31, n. 167).

IV. Requiritur, iuxta praesentem disciplinam, ad valorem professionis virorum, ut absoluto tirocinio in Conventu pro novitiatu legitime designato, Novitii vota simplicia emittant, et in iis saltem *per triennium* steterint; et haec lex praemittendi vota simplicia professioni votorum sollemnum hodie *extensa est etiam ad Moniales*.

89. Potestas recipiendi novitios ad professionem residet de iure communi penes Superiorem Ordinis, praesertim maiorem, Generalem videlicet aut Provincialem, quin tamen necesse sit, ut semper per seipsum acceptet professionem, cum possit id facere per alium a se delegatum (Auctores cit.).

90. An possit Episcopus recipere novitios? Respondetur *negative*. « Si professio determinatur ad certam Regulam vel Religionem approbatam, tunc non potest Episcopus quemquam illi Religioni vel

Ordini incorporare, invito Abbate (seu Superiore) et Conventu, ad quos hoc ius noscitur pertinere, ut patet ex Decretalibus *ad Apostolicam et Porrectum* » (Ita Fagn. cap. *Porrectum*, n. 25).

Excipienda sunt monasteria virorum vel mulierum, quae ita sunt Episcopo subiecta, ut ad eum spectet receptio Monachorum vel Monialium, puta ex consuetudine praescripta, vel privilegio. At vero in monasteriis et Religionibus exemptis, quales sunt hodie Religiones fere omnes, *tenendum est absolute, Episcopum non habere facultatem admittendi quemquam ad professionem: receptio enim ad professionem est actus dependens a potestate Superioritatis* (Fagnanus). Unde Concilium Tridentinum (sess. 25, cap. 16, de Regul.) ita decernit: *Finito tempore novitiatus, superiores novitios, quos habiles invenerint, ad profitendum admittant, aut e monasterio eos eiiciant* » (Vid. Fagn. loc. cit. n. 32).

Quaenam methodus sit servanda in professione et renovatione votorum, quoties vota nuncupentur vel renoventur intra Missam, videbimus infra, ubi sermo erit de votis simplicibus.

91. *An possit Abbatissa admittere ad professionem suas Moniales?* Respondetur affirmative, stando in iure communi. Ita docet Schmalzgrueber, loc. cit. n. 186, cum auctoribus ab eo citatis, id est Azor. Tambur. Sanch. Pirh. Vvex. Schin. Ratio est, inquit, quia acceptatio haec non est actus iurisdictionis spiritualis pertinens ad claves Ecclesiae, sed Superioritatis cuiusdam, quam Abbatissa habet in suas Moniales. Et ita esse, declaratum est a S. C. Ep. et Reg. die 28 Iul. 1902, prout dicemus in Tractatu de Monialibus.

92. *Effectus professionis religiosae plures sunt; praecipui tamen iuxta Doctores sunt sequentes:*

1. Professio professum reddit *Religiosum*, eumque obligat ad observantiam votorum paupertatis, castitatis et obedientiae, necnon praeceptorum propriae regulae.

2. Ligat religiosum professum Religioni, et hanc professo, ita ut nec sola professi voluntate, nec sola Religionis, neque mutuo utriusque consensu dissolvi possit.

3. Transfert personam professi in dominium et potestatem Religionis, et Religionem vicissim obligat ad eum alendum, retinendum atque tamquam filium tractandum.

4. Per professionem patria potestas in filium solvitur quoad ea quae professo damnosa, et Religioni praeiudiciosa sunt; non autem solvitur quoad ea quae utrique utilia sunt; nam quod ob gratiam ipsi conceditur, non est in eius dispendium retorquendum, iuxta regulam iuris 61 in 6.

5. Per professionem religiosam tollitur irregularitas ex defectu natalium, ita ut illegitimi omnes, etiam spurii, ad sacros Ordines et Beneficia ecclesiastica (praelaturis dumtaxat et dignitatibus exceptis) sine dispensatione promovere possint.

6. Professio religiosa dirimit praecedens matrimonium ratum, ac nondum consummatum, et inhabilem reddit professum ad aliud valide contrahendum.

7. Professio religiosa omnia alia vota et iuramenta pia ipso iure extinguit, nisi facta sint in favorem alterius.

8. Professio religiosa impertit plenissimam condonationem omnium peccatorum, non quidem quoad culpam, cum professio non sit Sacramentum, sed quoad poenam, dummodo profitens tunc sit in statu gratiae. Alii effectus seu praerogativae professionis religiosae videantur penes Laymann, lib. IV, theol. moral. tr. V, cap. 10, et Schmalz. in cit. tit. 41 *de Regularibus*, n. 206 sqq.

93. Quaerunt etiam Doctores, num per professionem religiosam amittatur *nobilitas*? *Nonnulli affirmant*, quia per professionem homo moritur mundo et omnibus pompis eius renuntiat. *Alii negant*, quia nobilitas proveniens ex natalibus, est quoddam ius sanguinis, ac ideo naturale et incommutabile. *Alii distinguunt* duplicem nobilitatem, unam *sanguinis*, alterum *dignitatis*. Prior, aiunt, professione non amittitur ob rationem adductam pro secunda sententia, quia scilicet est *ius sanguinis* ac proinde naturale. Posterior nobilitas seu dignitatis, puta, ex ducatu, comitatu, praefectura, vel alio honorifico munere militari vel politico proveniens, per professionem religiosam amittitur, ob rationem allatam in favorem primae sententiae, quia scilicet per professionem homo moritur mundo eiusque pompis renuntiat. Videatur Schmalzgrueber, loc. cit. n. 220 sq., ubi afferuntur nonnulli canones, de quorum vi ad probandam respectivam sententiam dubitari potest.

De reclamatione contra professionem invalide factam.

94. Tam Religiosus quam Monialis, cuius professio quacunque de causa fuerit nulla, ius habet reclamandi contra suam professionem, modo observet condiciones a Concilio Tridentino in cap. 19, sess. 25, de Regul. statutas, videlicet:

I. Ut causam nullitatis suae professionis coram Superiore suo et Ordinario loci legitime deducat et probet.

II. Ut ante hanc deductionem et probationem irritae professionis coram legitimo Superiore et Ordinario faciendam, habitum non deponat, nec etiam absque licentia Superioris cum habitu propria auctoritate discedat.

III. Ut causas nullitatis intra quinquennium a die professionis proponat.

Ius reclamandi datur ex eodem Tridentino, quoties Regularis reputet seu praetendat, se *per vim et metum* ingressum esse Religionem, aut etiam dicat, *ante aetatem debitam* professum fuisse, aut *quid simile*.

95. Tridentina dispositio quoad praefatam reclamationem, ampliationem et formam magis determinatam accepit a Benedicto XIV in Constitutione *Si datam hominibus* diei 4 Mart. 1748, cuius compendium exhibetur a S. Alphonso, lib. IV, n. 8, et a Francisco Santi, lib. III, tit. 31, n. 34, ad quos remittimus lectores.

Elapso quinquennio ad reclamandum utili, nullus Regularis antiquitus audiebatur. At deinceps inductum est, ut etiam post elapsam quinquennium possit audiri, dummodo a S. Sede obtineat beneficium extraordinarium *restitutionis in integrum*, quo ad impugnandam professionem habilis reddatur.

Causa de nullitate professionis discussa, si dubium de eius nullitate adhuc supersit, idem dubium invocari potest inter causas ad obtinendam apostolicam dispensationem (Cf. Santi, *ibid.* n. 35; Acta S. Sed. vol. V, p. 401 et sqq.; Bizzarri, p. 676 sqq., ubi refertur exemplum).

CAPUT XIII.

An Romanus Pontifex possit a votis solemnibus dispensare.

96. Communis hodie sententia docet, Summum Pontificem, ex generalissima potestate ligandi atque solvendi, S. Petro eiusque successoribus a Christo tradita, posse in votis solemnibus, ex gravi causa, dispensare. Et haec veritas sponte fluit ex supra demonstratis. Etenim votorum solemnitas, ut dictum est, non est aliquid ipsis votis intrinsecum, sed extrinsecum, utpote ex institutione Ecclesiae inventa et introducta. Ergo sicut Romanus Pontifex dispensare potest in votis simplicibus, de quo nemo dubitat, ita etiam in solemnibus; siquidem discrimen inter illa est *de mera constitutione ecclesiastica*. — Praeterea ex pluribus exemplis in historia relatis constat, Summos Pontifices huiusmodi potestate aliquando usos fuisse. Ceteris omissis, notum est, Pium PP. VII plures huius generis dispensationes, tempore perturbationis Gallicae, non solum Sacerdotibus saecularibus, sed etiam Regularibus et Monialibus solemniter professis, concessisse ad matrimonia sacrilege inita revolidanda. Id tamen ordinarie cum aliqua restrictione, puta: *ut huiusmodi matrimonii sanatio et convalidatio eidem oratori suffragetur dumtaxat cum dicta muliere, non vero ad secundas nuptias ineundas, et si (quod absit) extra huius matrimonii licitum usum deliquerit, sciat se contra sextum decalogi praeceptum et votum solemne castitatis facturum* (Ita in quodam Rescr. S. Poenit. relato a Nouv. Rev. Théol. tom. XVI, pag. 441; et cf. Laymann, loc. cit. n. 8; Reiff. n. 11; Gury, tom. II. n. 147; Schmalz. loc. cit. n. 211).

97. Non solum in voto castitatis, sed etiam in voto solemnium *paupertatis* Romanos Pontifices ex causa urgenti dispensasse constat. Sane Emus Cardinalis Victor Augustus Isidornus Archiepiscopus Mechliniensis una cum suis suffraganeis a Leone PP. XIII expostularunt, ut ad removenda quaecumque dubia, explicare et declarare dignaretur, utrum Rescriptum de die 1^a Decembris 1820, quo S. Poenitentiaria auctoritate apostolica concessit Regularibus Belgii utrius-

que sexus, *etiam solemniter professis*, ut bona acquirere, retinere, et administrare, deque iis disponere possent, *non obstante solemnī paupertatis voto*, etiam nunc in integro suo robore permaneat.

Summus Pontifex Leo XIII, audita prius nonnullorum Emorum Patrum sententia, respondendum esse mandavit, *Affirmative*, et declaravit, quatenus opus sit, omnes singulosque Belgii Regulares utriusque sexus, *etiam qui vota solemnīa nuncuparunt*, praedictos omnes actus valide ac licite exercuisse et exercere, ac proinde potuisse ac posse tuta conscientia, etiam cum iureiurando asserere, se voluisse ad normam legum civilium verum dominium bonorum a se possessorum acquirere, una cum iure de iis disponendi... (S. Congr. sup. Negot. ecclesiast. extraord. die 31 Iulii 1878; apud Nouv. Rev. Théol. tom. X, pag. 580; et vid. Gury-Ballerini, tom. II. n. 153, nota a; Bucceroni, Enchirid. pag. 66, n. 153).

Dicunt tamen communiter Auctores huiusmodi dispensationes non posse concedi, nisi ex urgentissima causa; nimirum, ait S. Alphonsus, Lib. III, n. 256, « ob bonum commune Ecclesiae, vel alicuius Regni, aut Provinciae » (Vid. Bizz. pag. 678, n. 4).

98. Etiam Regularibus in Italia suppressis plures facultates quoad paupertatem concessae sunt. Praecipuae sunt:

1° Ut Capellanas, aut unum dumtaxat Beneficium ecclesiasticum, etiam residentiale, vel cum cura animarum de consensu et ad nutum Ordinarii loci, ac annuentibus Superioribus suis, in administrationem assequi, et retinere legitime possint, quod tamen dimittere teneantur statim ac ab iisdem Superioribus ad claustra revocati fuerint.

2° Facta est facultas locorum Ordinariis quoad Moniales, et Superioribus Generalibus quoad Viros Regulares, indulgendi sive per se, sive per idoneas personas ab eis subdelegandas, respectivis subditis in Italia suppressis, ut, attentis peculiaribus circumstantiis, iisque perdurantibus, *non obstante solemnī paupertatis voto*, bona sibi legitimo iure spectantia, ac etiam haereditates, salvo tamen iure tertii quaesito, recipere, adire, ac retinere, deque iis nedum contractus inire, sed etiam in pios, honestosque usus, ac praesertim in favorem sui Ordinis, aut Instituti, nec non in grati animi significationem per actus sive inter vivos, sive causa mortis dispo-

nere valeant, accedente ipsius Ordinarii, aut Superioris, vel alterius per eum deputati, aut saltem, in casu necessitatis, Confessarii consilio et approbatione; — ita tamen, ut rerum suarum administrationem ac redditus, quamdiu vixerint in Communitate, quae temporalia bona possidere possit, eidem Communitati tradere, et quidquid ex bonis propriae Religionis eisdem provenerit, ipsi Religioni, adhibitis cautelis, relinquere teneantur. — Quod si Communitas sit ex iis, quibus possessio bonorum temporalium permissa non sit, administrationem hoc in casu committant alicui tertiae personae ita, ut absque licentia Ordinarii aut Superiorum Regularium, nihil de fructibus sibi applicare, aut quocumque modo disponere possint.

3° Omnibus et singulis utriusque sexus Regularibus suppressis, indultum quoque est, ut pecunias legitimo titulo acquisitas, de licentia Superiorum suorum, et quatenus agatur de Monialibus, de licentia Ordinarii loci, in honesto et licito investimento, sive nomine proprio, sive per interpositas personas, caute collocare possint; — ea tamen lege, ut Regulares in Communitate viventes titulos ac redditus earundem pecuniarum eidem Communitati, aut alicui tertiae personae, ut supra, tradere teneantur, neque de iis ullo modo absque licentia eorumdem Superiorum, aut ipsius Ordinarii disponere valeant (S. Poenitentiaria, ex mandato Pii IX, die 18 Apr. 1867; n. 16-17-18. Vid. *Raccolta di tutte le facoltà e dichiarazioni Apostoliche concesse ai Regolari d' Italia nella soppressione generale del 1866*; Acta S. Sed. vol. III, pag. 451).

99. *Quaesitum est*: An facultas, quae continetur sub n. 17. Instr. S. Poenit. 18 Apr. 1867, extendi etiam possit Religiosis subditis Italis, priusquam emiserint votum solenne paupertatis; id est, *an dum votorum solemnium fit professio, eisdem permitti possit a Superioribus Generalibus, ut retinere valeant etc., bonorum et haereditatum legitimarum proprietatem, quibus iam potiebantur?*

S. Poenitentiaria die 21 Maii 1880, respondit: *Negative*, sed teneri se omnino abdicare omni iure ac proprietate eorumdem bonorum iuxta proprii Ordinis Constitutiones. — Declarat vero S. Poenitentiaria mentem suam, in concedenda facultate expressa n. 17 Instr. 18 Apr. 1867 datae, nullatenus fuisse, ut per Superiores

Generales Ordinum regularium subditis in Italia suppressis indulgeri valeat proprietas seu dominium bonorum, quacumque ratione sibi obvenientium, quae iidem Regulares, ratione solemnis professionis, non sibi, sed monasterio seu Ordini acquirunt (Bucceroni, Enchiridion morale, pag. 68).

100. *Alius dispensationis casus.* Episcopus Zamorensis in Hispania S. Congregationi Regularium exposuit, quamdam Monialem Ordinis Praemonstratensis, ex Constitutionibus civilibus Hispanicis ins habere ad haereditatem capiendam, quae eidem contigit ex morte fratris Presbyteri. Hinc nonnulla dubia proponebat solvenda, utrum 1° posita solemni professione, licite in conscientia possit sive per se, sive per procuratorem, gestiones iuridicas coram saeculari iudice agere, vel potius egeat, ratione voti paupertatis, legitima dispensatione ad praedictas gestiones agendas. Et si dispensatione opus sit, an 2° haec tribui possit a Conventus Superiorissa, aut ab Episcopo. — Demum, subiungebat Episcopus, posita necessitate recurrendi ad Apostolicam Sedem pro praedicta dispensatione, Episcopus orator suppliciter postulat :

Ut praefutae Sanctimoniali facultas tribuatur ad iuridicas gestiones per procuratorem instituendas ac perficiendas pro haereditate sibi ac proprio nomine capienda, quae in bonum cedat totius Communitatis.

S. Congregatio, 15 Ian. 1897, respondit: *Ad 1^m et 2^m providetur in tertio. Ad 3^m Affirmative pro petita facultate; ita tamen, ut haereditas acquiratur Monasterio* (Acta S. Sed. vol. XXX, p. 120).

CAPUT XIV.

De obedientia quoad Regulares suppressos et dispersos.

101. Omnibus Superioribus Regularibus S. Poenitentiaria declarat, ipsorum iurisdictionem in proprios subditos suppressos, etiam extra claustra degentes, minime cessasse. Nam licet quisque Regularis degens extra claustra, quoad politiam et disciplinam ecclesiasticum ab iurisdictione Ordinarii loci, in quo degit, exemptus

non sit, attamen quoad disciplinam regularem, et obligationes, quae ex religiosa professione promanant, et cum novo eius statu sunt compatibles, propriis Superioribus subesse, eisque obedire tenetur (Instr. 18 Apr. 1867, n. II).

S. Congregatio super Disciplina Regulari die 5 Aug. 1872, decrevit, ut universi omnes Religiosi... quamdiu propter hodiernas circumstantias, extra Regularis Provinciae fines, sive domi, sive alibi degere illos contigerit, *inspectioni et iurisdictioni subiiciantur territorialis Provincialis*, qui de ipsorum moribus et consuetudine quotannis, et quandocumque rogatus, respectivo Provinciali referat, eosque delegata ac plena potestate in officio contineat (Vid. Decr. apud Acta S. Sed. tom. VII, p. 407).

CAPUT XV.

De Religiosis professis votorum simplicium quoad paupertatem.

102. Ex hucusque expositis abunde constat, vota simplicia, si *substantia* consideretur, nihil differre a solemnibus. Discrimen, quod inter utraque intercedit, in una *solemnitate* consistit. Haec autem *solemnitas* non ex vi seu natura votorum exoritur, sed extrinsecus superaddita est; siquidem « *ex sola constitutione Ecclesiae est inventa* », ut loquuntur Summi Pontifices Bonifacius VIII et Gregorius XIII (n. 28). Votum igitur solemne illud est, quod ab Ecclesia *ut tale acceptatur, et voventem inhabilem reddit in perpetuum et immutabiliter (spectata lege ordinaria et seclusa dispensatione Pontificia) ad matrimonium contrahendum, et ad dominia rerum acquirenda vel retinenda* (S. Poenit. ann. 1820). Votum autem simplex est omne aliud *quod talem solemnitatem et vim non habet*, nec reddit inhabilem ad matrimonium vel dominium bonorum, sive publice sive privatim emittatur (Vid. sup. n. 36 sqq. et cf. Nouv. Rev. Théol. tom. 21, p. 173).

103. Professi votorum simplicium in eo differunt *quoad votum paupertatis* a professis votorum solemnium, quod *dominium radicale*, uti aiunt, suorum bonorum retinere possunt. At eius omnino interdicta est eorum administratio, et redituum erogatio,

atque usus. Debent propterea ante professionem votorum simplicium cedere pro tempore, quo in eadem votorum simplicium professione permanserint, administrationem, usumfructum, et usum, quibus eis placuerit, ac etiam suo Ordini (non tamen in Ordine Minorum et Capuccinorum), si ita pro eorum libitu existimaverint (Vid. Bizzarri, p. 907, n. IX, edit. 1863).

104. Quamvis praemissa dispositio facta sit pro professis votorum simplicium in Ordinibus, in quibus emittuntur vota solemnia, tamen eadem valet, generatim loquendo, etiam pro professis, sive viris sive mulieribus, in Institutis recentioribus, in quibus emittuntur tantum vota simplicia. Advertat lector, nos *nonnisi obiter* hic agere de professis votorum simplicium, pauca notantes praesertim respectu voti paupertatis, idque ob connexionem materiae superius expensae. Inferius autem de eisdem professis votorum simplicium fusius loquemur.

Religiosi ergo votorum simplicium dominium directum retinent, quod ad sequentia se extendit: 1° ad bona temporalia, quae Religiosi possidebant ante vota; 2° ad fructus seu redditus eorundem bonorum; 3° ad ea, quae ipsis *de iure* adveniunt, sine nova acceptatione, ut haereditas paterna, legata propinquorum etc.; 4° ad omnia bona, quae a parentibus, cognatis, amicis etc. accipiunt de Superiorum licentia et quae ipsis dantur non intuitu monasterii (Gury-Ballerini, tom. II, n. 155, q. 3°; Marc., tom. II, n. 2157).

105. Ex quo professis votorum simplicium interdicta est suorum bonorum administratio, et reddituum erogatio, atque usus, sequitur, eis non licere de huiusmodi bonis ad arbitrium disponere independenter a voluntate Superioris, prout dictum est de Regularibus et Monialibus; cum hac tamen differentia quod Regulares *illicite simul et invalide*, professi vero votorum simplicium *illicite tantum* absque licentia disponunt.

Praeterea Religiosi cuiuscunque Ordinis et Congregationis non solum non possunt, vi voti paupertatis, de rebus temporalibus ad arbitrium disponere, *sed nec etiam ad arbitrium uti*: siquidem licitus non est eis usus rei *tamquam propriae*, sed tantummodo *usus facti* ad nutum Superioris.

Hinc si quaeratur, an Religiosus peccet contra votum paupertatis, si quid de rebus ad determinatum usum concessis, in alium

usum impendat, respondetur: *affirmative*. Sane Religiosus *etiam ceterorum simplicium* habet in huiusmodi rebus *usum facti* tantummodo, idque *precario*, id est quamdiu Superiori videbitur. Est autem actus proprietatis seu domini de re aliqua ad proprium arbitrium disponere, et alioqui voluntas seu licentia Superioris, nisi aliud manifestum sit, ad usum assignatum restringitur (S. Alph. n. 19).

Infertur, contra paupertatis votum peccare Religiosum, si res ipsi ad usum concessas, per culpam, seu negligentiam latam, quae dolo aequiparatur, amittat vel destruat; quia est actus proprius domini, posse rem arbitrato suo destruere vel amittere (Laymann, lib. IV, tr. V, cap. VII, n. 6; et vid. dicta superius n. 79).

CAPUT XVI.

De facultate dispensandi in votis simplicibus sive Monialium sive Virorum.

106. Ad dilucidandam hanc materiam satis implexam, subnectimus nonnullas declarationes Romanarum Congregationum.

I. Anno 1839 Vicarius Generalis Congregationis SS. Redemptoris penes S. Congregationem Ep. et Reg. lamentabatur, nonnullos Episcopos in Austria a votis simplicibus, quae Moniales eiusdem Congregationis, vulgo *Liguorine* nuncupatae, *perpetuo* emittunt, dispensare, et Antistitem quemdam *alia huiusmodi ad arbitrium agere*. Hinc ut ipse huiusmodi malis occurreret, sequentem, praeter alias, facultatem exposulavit, videlicet: *Dispensandi a praefatis votis, concurrente necessitate, et permittendi professionem in articulo mortis, licet Novitiae nondum novitiatum compleverint*.

S. Congregatio Ep. et Reg. die 20 Sept. 1840, respondit: *Affirmative iuxta modum*: nempe relate ad vota dentur facultates Nuntio Apostolico ad quinquennium cum solitis clausulis, ut in casibus particularibus, legitima concurrente causa, commissa executione P. Vicario generali; *et ad mentem*: mens est: *che Mons. Nunzio nella sua prudenza alla opportunità, come sarebbe la circostanza della erezione del Monastero di Stein, faccia conoscere ai Vescovi la illegittimità di tali dispense, essendo riser-*

vate alla S. Sede. Quo vero ad professionem in articulo mortis, affirmative ad formam Constitutionis S. Pii V. Quam resolutionem approbavit Gregorius XVI (Bizzarri, pag. 500 sq.).

Laudatus Bizzarri pag. 502 hanc addit adnotationem: Ex resolutione huius dubii apparet vota simplicia, quae in aliquo Instituto, vel Congregatione, vel Domo emittuntur esse Apostolicae Sedi reservata, quia ea ab Instituto, seu a Congregatione *recipiuntur, et naturam contractus, et reciprocae obligationis assumunt, et dispensatio tertii praeiudicium inducit*, ideoque nonnisi a Summo Pontifice dispensari possunt. Accedit, quod in praesenti casu agitur de Instituto a S. Sede approbato, et de votis, utique simplicibus, sed tamen *perpetuis*, ad quae proinde dispensanda minime se extendit facultas ordinaria Episcoporum, ut eruitur ex Constitutionibus Benedicti XIV, *Convocatis*, et *Inter praeteritos*. — Hinc patet discrimen, subdit Bizzarri loco citato, inter vota simplicia, quae *private* emittuntur, et vota simplicia, quae *per publicam promissionem* coram Superiore alicuius Instituti, eoque acceptante, fiunt.

II. Archiepiscopus Novae Aurel. a S. Congregatione S. Officii petiit: An Episcopus dispensare possit a votis emissis in Congregationibus non claustratis (*non clausurate*) et a S. Sede non approbatis, quae tamen habent Superiorissam generalem; sive *a*) domos habeant in pluribus diocesisibus sitas; sive *b*) nullas domos habeant extra diocesim, in qua ortae sunt? S. Congregatio die 2 Aug. 1876, respondit: Quoad vota *non reservata* paupertatis et obedientiae, posse Episcopum in utroque casu dispensare, dummodo ius ex contractu oneroso acquisitum tertii, ipso rationabiliter invito, non laedatur. Quoad votum reservatum castitatis, *ex potestate ordinaria Episcopi, negative*, nisi constet votum non fuisse perpetuum et absolutum (Apud Collectan. S. C. de Prog. Fid. pag. 820, n. 2088; Bucceroni, Enchir. pag. 73, n. 180, 3°).

Collige: Si sermo sit de Congregationibus *sine clausura, et a S. Sede non approbatis*, vota simplicia, quae a Sororibus emittuntur, dispensari possunt ab Episcopo: a votis quidem paupertatis et obedientiae, dummodo ius tertii non laedatur; et etiam a voto castitatis, *dummodo non sit perpetuum et absolutum*. Et hoc valet, tametsi praefatae Congregationes habeant Superiorissam generalem.

Si vero agatur de Sodalitatibus, quorum Apostolica Sedes vel leges recognovit vel Institutum commendavit aut approbavit, tria vota paupertatis, castitatis et obedientiae, emissa sive ad tempus, sive in perpetuum, reservata sunt S. Sedi. Recurrendum igitur est ad S. Congregationem pro eorum dispensatione (Const. *Conditae*, p. II, n. 2; *Normae, secundum quas S. C. Ep. et Reg. procedere solet in approbandis novis Institutis votorum simplicium*, n. 112).

III. S. Congregatio de Propaganda Fide, die 24 Aug. 1883, pro Institutis in Statibus Foederatis Americae Septentrionalis haec edixit: Quoad vota *ad tempus* in his Institutis dioecesanis (*quorum constitutiones ab Ordinario tantum probatae sunt, licet regulam a S. Sede approbatam sequantur*) emissa, Episcopi facultate *ordinaria* dispensare possunt. Quoad autem vota *perpetua* (ratione voti perpetuae castitatis S. Sedi reservati) nonnisi potestate *delegata*, quae continetur in facultatibus S. Congregationis de Prop. Fid. concedi solitis (Form. I. n. 4), dispensare possunt, si ipsi graves rationes ita exigere coram Deo iudicaverint, praehabita tamen petitione Superioris vel Superiorissae, consentientibus eius Consiliariis, ne scilicet dispensatio forte sit in praeiudicium tertii (Apuđ Collectan. S. C. de Prop. Fid. p. 821, n. 2091).

Haec declaratio cohaeret cum praecedenti; videlicet declaratur, Episcopum, facultate *ordinaria*, posse dispensare super votis simplicibus *temporaneis*, quae emittuntur in *Institutis dioecesanis*; quoad vota *perpetua*, nonnisi potestate *delegata*, quae continetur in facultatibus S. Congregationis de Prop. Fide, quae Episcopis concedi solent.

IV. *Declarationes pro Monialibus, prout nunc in aliquibus locis, praesertim in Gallia, communiter existunt.* Ad omnem ambiguitatis occasionem removendam animadvertendum est, in aliquibus locis, praesertim in Gallia, duplicis generis esse Sorores, quae emittunt vota simplicia. Aliae enim faciunt vota simplicia, quia sese adscribunt Instituto, in quo *vi suae institutionis* vota simplicia emittuntur, et tali pacto ab Apostolica Sede approbato, prout sunt Congregationes Sororum *post Galliae vicissitudines* erectae. Pro dispensatione votorum, quae in iis emittuntur, iuxta mox expositam doctrinam procedendum erit.

Aliae vero Moniales seu Sorores profitentur in Communitatibus *antiquorum Ordinum*, ut Clarissarum, Dominicanarum, Carmelitarum etc. quae post memoratam perturbationem Gallicam iterum constitui potuerunt. In huiusmodi Communitatibus seu Domibus *novae Alumnae* deinde admissae sunt, de quarum votis dubitatum est, *an essent solemnia*, prout antea emittebantur, *an potius simplicia?*

Et S. Poenitentiaria, die 5 Nov. 1828, declaravit esse simplicia in hunc modum: *Vota, quae in praesenti rerum statu a Monialibus emittuntur, quin constanter et integre servari possint, praesertim quoad votum paupertatis, uti simplicia a S. Sede aestimari.* Quae declaratio confirmata fuit a laudata S. Poenitentiaria ex mandato Pii VIII sub die 19 Maii 1829, prout videre est penes Bizzarri, pag. 504.

Iam vero ad huiusmodi Moniales referuntur sequentia dubia, quae proposita fuerunt ab Episcopo Coenomanensi:

1° An spiritualia privilegia Regularibus concessa, v. g. Indulgentiae, nihilominus permaneant?

2° An votum ingrediendi Religionem Sedi Apostolicae adhuc sit reservatum?

3° An Ordinarius super votis a Monialibus emissis, data ratione sufficienti, dispensare possit, voto perpetuae castitatis remanente?

4° An de votis Virorum idem dicendum sit ac de votis Monialium, uti videtur?

S. Poenitentiaria propositis dubiis diligenter perpensis, factaque relatione Summo Pontifici Gregorio XVI, respondit:

Ad 1. Sorores Monasteriorum Galliae lucrari posse Indulgentias omnes, quae Religioni seu Instituto aliarum Monialium solemnia vota emittentium secundum institutum seu regulam respectivam, concessae fuerunt, idque ex indulto Pii VII a SS. Dno Gregorio XVI confirmato.

Ad 2. Affirmative, sed votum mulieris, cuius intentio respexit ad Monasteria, prout nunc in Galliis existunt, non est reservatum; quia scilicet Monasteria eadem a S. Sede Apostolica, attentis peculiaribus circumstantiis, non tamquam Ordines vere et proprie religiosi, sed uti piissimarum familiae foeminarum aestimantur.

Ad 3. Ex Sanctitatis Suae declaratione Episcopus Galliarum, rebus sic stantibus, posse dispensare.

Ad 4. Decreta per S. Poenitentiarium alias edita, spectare solummodo ad Moniales. — Dat. Romae die 23 Dec. 1835 (Bizz. p. 504).

In memoriam revocandum est, quod inter vota Romano Pontifici reservata, recensetur votum *Religionis*, seu votum ingrediendi *Religionem*. Porro Monasteria Monialium, prout nunc in Galliis existunt, non sunt *vere et proprie Religiones seu Ordines* ex declaratione S. Sedis. Ergo votum mulieris ingrediendi in huiusmodi monasteriis, non est reservatum, adeoque dispensari potest ab Episcopo. Quod si mulier in emittendo praedicto voto intendisset ingredi monasterium *stricte religiosum*, ubi scilicet nuncupantur vota solemnna cum clausura papali, tale votum esset reservatum Summo Pontifici, a quo proinde dispensare non posset Episcopus.

Quod attinet ad vota a praedictis Monialibus emissa, *ex declaratione Summi Pontificis*, potest Episcopus ab iis dispensare, *remanente voto castitatis perpetuae*, soli Papae reservato.

Declarat tandem S. Poenitentiarium, Decreta per se alias edita, spectare solummodo *ad Moniales*.

107. Quis igitur dispensare potest a votis simplicibus, quae emittuntur in Congregationibus *virorum*? Respondetur, solum Romanum Pontificem posse in huiusmodi votis dispensare, nisi aliter in Constitutionibus a S. Sede approbatis disponatur.

108. Verum Summi Pontifices, reservata sibi *absoluta dispensatione*, Superioribus generalibus *nonnullarum Congregationum votorum simplicium*, facultatem concesserunt super eisdem votis *in actu dimissionis tantum* dispensandi, uti Superiori generali Congregationis Missionis, Praeposito generali Societatis Iesu. Praeposito generali Congregationis Passionis; quinimo in Societate Iesu eo ipso, quo quis dimittitur, emissa vota prorsus cessant (Bizz. p. 502).

Romano Pontifici pariter reservata est dispensatio super votis simplicibus, quae emittuntur ab alumniis *in Ordinibus Regularibus* antequam admittantur ad professionem solemnem, iuxta dispositionem Summi Pontificis Pii IX. Porro eadem simplicia vota solvi

etiam possunt ex parte Ordinis *in actu dimissionis* professorum, ita ut, data dimissione, professi ab omni dictorum votorum vinculo et obligatione eo ipso liberi fiant (Bizz. p. 502-503).

109. In aliquibus Institutis votorum simplicium, iuxta eorum Constitutiones vota ita emittuntur, ut illa perseverent, *donec professus in Instituto seu Congregatione permanserit*; quo fit, ut Institutum seu Congregatio professos dimittere. et ipsi pro eorum libitu discedere possint. Hoc praescriptum legitur in Constitutionibus *Instituti Scholarum Charitatis Venetiarum*, die 23 Sept. 1836 a S. Congr. Ep. et Reg. approbatis hisce verbis: *Vota... eousque obligare censentur, quousque Alumni... in Congregatione permanserint. Qui enim aut sponte discedunt, aut prudenti Superiorum iudicio dimittuntur, eo ipso, et sine ulla dispensatione praedictis votis exsolvuntur* (Apud Bizz. p. 503).

110. *An Praelatus regularis possit dispensare in votis simplicibus Monialium seu Sororum, profitentium regulam eiusdem Praelati?* Respondetur negative, prout infertur ex dictis et constat ex sequenti casu ab Episcopo Herbipolensi proposito: Religiosus Provincialis dispensationem concessit super votis simplicibus emissis a quadam Moniali in Communitate sub regula, quam ipse Religiosus profitebatur. Hinc Episcopus expostulavit, an dictus Provincialis super votis simplicibus Monialium, de quibus agitur, valide dispensare potuerit? Facta de praemissis relatione in Audientia habita die 9 Iun. 1854 a D. Secretario, SSmus mandavit rescribi *non potuisse P. Provinciale dispensare a praefatis votis* licet simplicibus, in dicto Monasterio emissis, iuxta tradita a Benedicto XIV in Bulla *Convocatis* diei 25 Nov. 1749, § 32, sed Sanctitas Sua necessarias et opportunas facultates tribuit Episcopi Herbipolensi oratori dispensandi cum dicta Moniali super praefatis votis, si ita in Domino indicaverit, et dummodo revera de votis simplicibus agatur (Bizzarri, pag. 145).

Tradita quoad hanc materiam a Benedicto XIV in Bulla *Convocatis* in adducto rescripto citata, haec sunt: *Quoud vota, noverrint (Poenitentiarii) sibi abstinendum ab eorum commutatione, in quibus agitur de praedudicio tertii. Quare in eo, quod pertinet ad vota, quamvis simplicia, seu perseverantiae, seu alia,*

emitti solita in aliqua Congregatione vel Communitate, et in vota obligatoria a tertio acceptata, non se ingerant. Eadem docet Pontifex in Bulla *Inter praeteritos*, 3 Dec. 1749, § 66 (Vid. Bizz. pag. 500 sq.).

CAPUT XVII.

De diversitate Religionum.

111. Religiones seu Ordines regulares inter se comparati, in aliquibus conveniunt, et in aliquibus inter se differunt. Conveniunt 1) *in essentia*, et 2) *in fine principali*; quatenus omnes Religiones tria vota substantialia habent, et omnes ad unum finem principalem, nempe ad perfectionem christianam tendunt. Differunt vero *in accidentalibus*, et praecipue in duobus: a) *in fine proprio ac particulari*, ad quem quaelibet Religio instituta est; b) *in mediis et specialibus exercitiis*, quibus quaelibet utitur, tum ad tria vota substantialia exacte observanda, tum ad suum proprium et particularem finem melius assequendum (Miranda, *Manualis Praelatorum*, tom. I, quaest. VI, art. 1; Reiff. lib. III, tit. 31, n. 21).

112. Inspecto igitur *fine proprio* cuiusvis Religionis una simul cum mediis particularibus, Religio distinguitur

I. *In contemplativam, activam, et mixtam.* *Contemplativa* dicitur, quae, praeter observantiam trium votorum substantialium, ex primaeva sua institutione principaliter ordinatur ad contemplationem rerum divinarum, et ad vacandum Deo per meditationes, orationes et lectiones. Talis censetur Religio S. Basilii, S. Benedicti, S. Bernardi, S. Brunonis etc. *Activa* appellatur, quae ex primaeva sua institutione principaliter ordinatur ad vitam activam, id est ad vacandum proximo propter Deum per opera charitatis et misericordiae, sive corporalia, sive spiritualia. Talis censetur Religio Equitum Teutonicorum, Melitensium seu Rhodiensium, *qui tria vota substantialia emittunt*, item Religio Fratrum de Misericordia, ordinata ad assistentiam et servitium infirmorum etc. *Mixta* est, quae de utraque participat, quae nempe ex suo fine particulari tam vitam contemplativam, quam activam complectitur, ideoque or-

dinata ad vacandum Deo per orationem et proximo per opera misericordiae spiritualia aut corporalia. Tales censentur Religiones Praedicatorum, Minorum, Augustinianorum, Societatis Iesu etc. (Miranda loc. cit. art. 2; Reiff. n. 24; Schmalz. pars IV, tit. 31, n. 5; Elbel, pars VII, n. 281; Ferraris, verb. *Religiones*, art. I. n. 18).

II. Altera divisio est in Religionem *clericalem*, *monachalem*, et *mendicantem*. Religio *clericalis* est, quae per se primo et ex sua institutione principaliter ordinatur ad ministeria clericorum in divino cultu promovendo et salute animarum procuranda. Ad talem Religionem spectant Canonici regulares, necnon Clerici regulares, ut Barnabitae, Somaschi, Theatini, Iesuitae, Clerici minores, Clerici Matris Dei, Piarum Scholarum etc. Religio *monachalis* est, quae vi proprii instituti per se primo non ordinatur ad ministeria Clericorum, sed principaliter profitetur vitam contemplativam et solitariam. Ad huiusmodi Religionem pertinent Basiliani, Benedictini, Carthusiani, Cistercienses, Camaldulenses etc. Religiones *Mendicantes* sunt, quae *ex primaeva sua institutione* paupertatem non solum in particulari, sed etiam in communi observant, nullaque bona immobilia, nullumque ius rerum habentes, ex piorum tantum largitionibus et eleemosynis vivunt. Tales Religiones de iure communi primitus approbatae, quatuor sunt, videlicet Religio Praedicatorum, Minorum, Eremitarum S. Augustini, et Carmelitarum (cap. unic. *Religionum* in 6), ubi reiectis aliis Ordinibus Mendicantibus antecedentibus, soli approbantur praefati quatuor Ordines Mendicantes (Reiff. loc. cit. n. 25-30; Schmalz. 9-10; Elbel, 282; Ferraris, 22-26).

Dictum est *ex primaeva sua institutione*, quia ex variis posterioribus concessionibus, et ex ordinatione Concilii Tridentini (sess. 25, de Regul. c. 3) indultum fuit omnibus Religionibus, tam virorum, quam mulierum, etiam olim vere mendicantibus (sola excepta Religione *Ordinis Minorum et Capuccinorum*) bona immobilia, dominiumque rerum habere in communi, ita ut soli praefati Minores et Minores Capuccini, in propria acceptione iuris antiqui Mendicantes remanserint et sint (Reiff. et Ferraris, *ibid.*).

Inter Ordines *Mendicantes* annumerati deinde sunt Religiones Servorum B. Mariae Virginis, Minimorum S. Francisci de Paula, S.

Hieronymi, Societatis Iesu etc. (Acta S. Sed. vol. I, p. 727; Schmalz. n. 12; Reiff. 29).

III. Praeter Religiosos *Clericos, Monachos et Mendicantes*, commemorandi sunt Religiosi *Militares et Hospitalarii*. Primi sunt, ut supra innuimus, qui per se primo et vi proprii instituti ordinantur ad militandum pro defensione fidei christianae et Ecclesiae catholicae adversus barbaros, aliosque eiusdem hostes; cuiusmodi sunt Ordo Equitum S. Ioannis Hierosolymitani, S. Mariae Teutonicorum etc. Professi in istiusmodi Religionibus militaribus, in quibus praeter votum paupertatis et obedientiae, emittitur etiam *perfectum et integrum votum castitatis*, qualis est Ordo Melitensis et Teutonicus, sunt veri ac proprie dicti Religiosi, cum habeant omnia requisita ad essentiam verae et proprie dictae Religionis, nempe tria vota substantialia, et Pontificis approbationem. Professi vero illorum Ordinum Militarium, in quibus praeter paupertatem et obedientiam, vovetur non perfecta castitas, sed *coniugalis* tantummodo, ut in Ordine militari D. Iacobi, Alcantarae etc. stricto sensu Religiosi non sunt (Vid. Rodrig. tom. I, quaest. I, art. 6; Miranda, tom. I, q. 10, art. 4; Reiff. n. 30; Schmalz. n. 10; Ferraris, n. 27).

IV. Postremo Religiosi *Hospitalarii* sunt, qui per se primo et ex vi instituti sui ordinantur ad exercitium hospitalitatis, id est peregrinorum receptionem, infirmorum curationem etc., ut est Ordo S. Ioannis de Deo, et S. Camilli de Lellis (Schmalz. *ibid.*).

113. Religiones *in specie* plurimae sunt, deque singulis fuse tractat Barbosa, lib. I. Iur. eccl. cap. 41, et in Collect. Apostolic. Decisionum; Reiff. n. 34 sq.; Ferraris, loc. cit. art. 2. 3. 4. 5. 6. At, quamvis plurimae sint, tamen fere omnes sub quatuor principalioribus regulis (ideo *quatuor magnae regulae* nuncupatae) militant, videlicet SS. Basilii, Augustini, Benedicti, Francisci. *Prima* utuntur pene omnes Monachi graeci, et Ecclesiae orientalis. *Secunda* Canonici Regulares, et Eremitae S. Augustini, Praemonstratenses, Dominicani, Servitae etc. *Tertia* Benedictini, Cistercienses, Cluniacenses, Camaldulenses, Coelestini etc. *Quarta* Minores, Minores Conventuales, Minores Capuccini etc. Peculiarem et a ceteris distinctam regulam habent Carthusiani, Minimi S. Francisci de Paula, et Societas Iesu (Cf. Auct. cit.; Schmalz. n. 8; Miranda, tom. I, q. III, et IV).

CAPUT XVIII.

De Congregationibus et Institutis religiosis.

114. Praeter Religiones seu Ordines regulares, existunt in Ecclesia Dei plures Societates, quae *Congregationes* vel *Instituta religiosa* nuncupari solent. Si tu quaeris, quid veniat sub huiusmodi appellationibus, respondetur tales voces in varios sensus reperiri aliquando usurpatas, ita ut interdum etiam significant Religiones, seu Ordines regulares. Ita ex. gr. Paulus V in Constitutione *Romanus Pontifex* revocavit (et novas concessit) omnes indulgentias quibuscumque Ordinibus et *Institutis* regularibus... hactenus concessas. Barbosa in *Summa Apostolicarum Decisionum* non semel utitur verbo *Congregatio* ad indicandum Ordinem regularem seu Religionem, prout videre est ad vocem *Clerici Regulares* Somaschae, Matris Dei etc.

115. Quamvis autem dictae locutiones adhibitae aliquando fuerint ad significandas Religiones seu Ordines regulares cum votis solemnibus, tamen ordinarie usus eorundem verborum, praesertim *Congregationis*, detorqueri solet ad significandum religiosum Institutum *votorum simplicium*.

Diximus, praesertim *Congregationis*; quia vox *Institutum religiosum* latius patet quam *Congregatio religiosa*; siquidem extenditur etiam ad illos vivendi modos, qui statum religiosum imitantur, et aliquid ex ipso habent, quamvis ab eius natura deficient, puta ob votorum defectum, uti in Instituto Oratorii S. Philippi Nerii (Cf. Bouix, tom. I, p. 191).

116. *Discrimen inter Ordines regulares et Congregationes religiosas relate ad privilegia.* Distinguenda sunt privilegia, quae a *iure communi* dimanant, ab iis, quae a *peculiari concessione* repetenda sunt. Priora ad Ordines regulares, in quibus vota solemnia emittuntur, spectant, alia ad Instituta votorum simplicium: ista namque Instituta nullum *ex se* et *a iure* privilegium habent. Cum ab Apostolica Sede approbata sint, nullo eis concessio privilegio, exempta tantum sunt in iis, quae in Statutis et Constitutioni-

bus a S. Sede approbatis continentur, scilicet subiiciuntur iurisdictioni Episcoporum, salvo eorum Instituto et Constitutionibus approbatis. Ut igitur alia privilegia habeant, oportet, ut ea a S. Sede obtineant (Bizz. p. 797; et vid. ibid. pag. 53, 169).

117. Nunc exposita de Congregationibus et Institutis votorum simplicium confirmantur et elucidantur a *Normis, secundum quas S. Congregatio Ep. et Regul. procedere solet in approbandis novis Institutis votorum simplicium*. Huiusmodi *Normae* approbatae sunt a laudata S. Congregatione sub die 28 Iunii 1901 et ad nos transmissae, cum iam praesens opus nostrum paratum erat.

118. Iamvero sub n. 32 continetur hoc monitum: « Vitentur termini Iuris canonici qui Institutis votorum simplicium applicari non possunt, verbi gratia *regula, religio, monasterium, moniales* etc., quorum loco respective dicendum est *constitutiones, congregatio, seu institutum, domus, sorores* » etc.

119. Sub n. 16 ita decernitur: « Instituta Tertiariorum non approbantur, *nisi a Superioribus Generalibus* eorum Ordinum, a quibus et nomen et habitum mutuantur, in proprium respective Tertium Ordinem aggregentur, et ad indulgentiarum et gratiarum spiritualium participationem, quantum concedere fas est, admittantur ».

CAPUT XIX.

De Regulari ad Episcopatum promoti.

120. Extra controversiam est, Religiosum seu Regularem ad Episcopatum evectum: *a)* non amittere substantialem statum Religiosi, ideoque talem Episcopum manere Religiosum; *b)* teneri consequenter ad observantiam votorum in quantum sunt compatibilia cum statu Episcopali; *c)* teneri similiter ad observantiam illarum regularum, quae non impediunt vel non dedecent pontificale officium. Hinc D. Thomas (2. 2. q. 183, a. 8) proposito dubio: *Utrum Religiosi, qui promoventur in Episcopos, teneantur ad observantias regulares?* Respondet...: « Sic ergo dicendum est, quod si quae sunt in regularibus observantiis, quae non impedian ponti-

ficale officium, sed magis valeant ad perfectionis custodiam, sicut est continentia, paupertas, et alia huiusmodi, ad haec remanet Religiosus, etiam factus Episcopus, obligatus, et per consequens ad portandum habitum suae Religionis, quia est huius obligationis signum ».

121. Benedictus XIII, Constitutione, cuius initium « *Custodes* » diei 7 Martii 1725, statuit atque sancivit: *Ut ex monastico, regulari, et Mendicantium Instituto ad episcopalem... et S. R. E. cardinalatum iam evecti et in posterum evehendi, universis et singulis suae regulae officiis et obligationibus, quae pontificale sive cuiuscumque alterius dignitatis aut cardinalatus officium minime impediunt, perpetuo subsint.*

Hinc in S. Congregatione Episc. et Reg. habita die 6 Maii 1864, proposito dubio: *An et quomodo Episcopus regularis teneatur ad observantiam regulae quam professus est?* Emi Cardinales rescripserunt: *Affirmative ad praescriptum Constitutionis Benedicti XIII incipien. CUSTODES: nempe Episcopus regularis tenetur observare regulas suae Religionis, quae materiam voti paupertatis determinant; item tenetur alias regulas et observantias dignitati et officio episcopali non repugnantes, eadem obligatione gravi vel levi observare, qua tenebatur antequam assequeretur dignitatem episcopalem, ITA TAMEN UT IN PECULIARIBUS CASIBUS PRUDENTER IUDICIUM FERRE POSSIT, UTRUM CUM DIGNITATE ET OFFICIO EPISCOPALI ILLAE CONVENIANT.* — Quam resolutionem approbavit et confirmavit Summus Pontifex Pius IX (Vid. Bizzarri, *Collectanea*, pag. 767 et sqq.; Acta S. Sed. vol. I, p. 465).

122. Quare Episcopus regularis, vi voti paupertatis, quo manet obstrictus, 1° nullius rei dominium sibi acquirere potest. 2° Non acquirit monasterio, sed propriae mensae, nempe ecclesiae suae, *quoad proprietatem*; ad proprium tamen commodum *quoad usumfructum*. 3° Post promotionem ad episcopatum recuperat ius successionis ad haereditates et legata post episcopatum sibi delata. Verum *non vindicat haereditatem, ut propriam, sed quasi ecclesiae debitam, et sic non frangit votum paupertatis.* Ita S. Thomas, 2. 2. q. 185, a. 8, ad 3. — 4° Ad id non obstat cessio et renuntiatio, facta ex. gr. in favorem fratris. 5° Obstat autem, si

haereditas alicui tertio iam acquisita fuerit ante promotionem ad episcopatum. Ita Doctores communiter, et sic resolutum fuit a S. Congregatione Concilii in *Neapolitana*, 7 Dec. 1639. Quaesitum fuit in ea causa:

I. An Regularis professus, incapax bonorum, ad episcopatum assumptus, recuperet ius succedendi quoad haereditates, post assumptum episcopatum sibi delatas?

II. An eidem obstet cessio et renuntiatio huiusmodi haereditatum, facta ad favorem fratris ad praescriptum S. Concilii Trid. cap. 16, sess. 25 *de Regularibus*?

S. Congregatio respondit: Ad I. *Recuperare ius succedendi ad haereditates post adeptum episcopatum sibi delatas, ad utilitatem suae ecclesiae quoad proprietatem; et ad proprium commodum quoad usumfructum.*

Ad II. *Eidem non obstande supradictam cessionem et renuntiationem quoad haereditates, quae non sint alteri ante adeptum episcopatum acquisitae* (Acta S. Sed. vol. I, p. 227; Ferraris, loc. cit. n. 12; Bouix, tom. II, p. 69; Elbel, pars V, n. 134).

123. Quoad votum *obedientiae* dicendum est, illud in se inspectum non solvi per promotionem ad episcopatum, sed eius observantiam urgeri non posse, quia Episcopus non habet amplius Superiorem regularem, cui subiiciatur (Ita Santi, lib. III, tit. 35, n. 11). Vel potius dicendum, Episcopum regularem desinere quidem subiici Praelato sui Ordinis, sed constitui sub *immediata* obedientia Summi Pontificis. Quocirca non solvitur votum obedientiae ab eo emissum, sed fit mutatio immediati Superioris (Vid. Bouix, tom. II, p. 68; Lezana, tom. I, cap. 17, n. 3).

Relate ad votum *castitatis* nihil dicendum, cum res per se pateat. Quinimo, ut docet Lezana, loc. cit. n. 4, praefatum votum manet magis roboratum in Episcopis, eo quod per episcopalem consecrationem manet persona magis dedicata et consecrata Deo, ita ut gravius peccet Episcopus, violando castitatem.

124. Quae dicta sunt super obligationibus Episcoporum Regularium, facile extendi possunt ad Episcopos religiosos votorum simplicium. Eadem enim obligationis ratio vigere videtur (Cf. Acta S. Sed. vol. I, p. 466, VI).

125. Episcopi regulares illarum Religionum, quae ultra tria vota essentialia omnibus communia, emittunt aliud quartum votum essentialia, ut est votum vitae quadragesimalis apud Minimos, tenentur etiam ad illud, nisi specialiter a S. Sede dispensentur (Ferraris, loc. cit. n. 3).

126. Episcopus regularis tenetur habitum suae Religionis deferre ex citata Const. Benedicti XIII, ubi dicitur, quod regulares Episcopi *propria indumenta lanea, suoque peculiari colore distincta praeferant...* quibus antea, cum intra eorundem regularium Ordinum claustra militarent, induere tenebantur (Vid. Const. apud Giraldi, tom. I, p. 41; Acta S. Sed. tom. I, p. 460).

Verum, retento colore habitus suae Religionis, potest se conformare cum Episcopis saecularibus *in forma* seu figura, et sic modo servatur in praxi (Ferraris, verb. *Episcopus*, art. VII, n. 5; Bouix, tom. II, p. 69).

127. A lege vestiendi proprium habitum religiosum eximuntur *Clerici regulares*, cum eorum Ordinum habitus idem revera sit cum habitu Presbyterorum saecularium, ut animadvertit Benedictus XIV in epistola Decretali ad Cardinalem Portocarrero, 13 Oct. 1745 (Giraldi, tom. I, p. 42. sect. 63).

Ab eadem lege eximuntur etiam *Canonici Regulares* S. Augustini, qui proinde in Episcopos promoti, uti possunt habitu quo utuntur alii Clerici saeculares ad Episcopatum eveci, ex concessione Leonis X, Const. 34, incip. *Dudum* (Ferraris, loc. cit. n. 6; Giraldi, ibid.).

128. Regularis ad Episcopatum, et etiam Cardinalatum promotus, nequit quidquam secum asportare ipsi ad usum in Religione concessum, exceptis scriptis, propriis indumentis, et Breviario (Bened. XIII, Const. *Postulat*, diei 7 Mart. 1725; Giraldi, ibid. pag. 41, sect. 63).

129. Episcopus regularis, dimisso Episcopatu, seu quacumque alia dignitate, ad claustrum redire tenetur sub poena privationis usus Pontificalium, et si post annum non redierit, eo ipso suspensus a divinis manet (Idem Pontifex, Const. *Custodes*).

CAPUT XX.

Status religiosus componi potest cum officiis clericalibus,
etiam parochialibus.

130. Antiquus error fuit ac pluries confossus, asserere Regulares, utpote mundo mortuos, inhabiles esse ad clericalia munia obeunda. Hoc inane commentum denuo recudi videmus, quoties aut in Regularium familias invidia vel odium recrudescebat, aut nova ad demoliendam Sedis Apostolicae auctoritatem machinatio substernebatur. At antiquitatis documenta atque perpetua Ecclesiae praxis aliud docent; docent scilicet, Regulares per professionem religiosam minime fieri ineptos ad clericalia officia exercenda.

131. Iam ab anno 385 omne dubium sustulit Siricius Papa in sua celebri epistola ad Himerium Tarraconensem, inquit: *Monachos quoque, quos tamen morum gravitas, et vitae ac fidei institutio commendat, Clericorum officiis aggregari et optamus et volumus.*

132. Ab Egilwardo, qui vixit circa annum 989, citantur haec S. Gregorii Magni verba: « Videtur Nobis, quia, qui sua pro Deo relinquunt, et a passione et morte eius sumunt exordia mutatae conversationis, *dignius* liceat baptizare, communionem dare, poenitentiam imponere, peccata solvere... Censemus ergo Monachos praedicare, baptizare, communicare, poenitentes solvere, iuxta constituta trecentorum decem et octo Patrum ».

133. Anno 610 hunc ipsum errorem compescuit Bonifacius IV: *Sunt nonnulli, inquit, stulti dogmatis, magis zelo amaritudinis quam dilectionis inflammati, asserentes Monachos, quia mundo mortui sunt, et Deo vivunt, sacerdotali officio indignos, neque poenitentiam, aut christianitatem, seu absolutionem largiri posse per sacerdotalis officii iniunctam gratiam. Sed omnino falluntur. Nam si ex hac causa veteres aemuli vera praedicarent, Apostolicae Sedis compar B. Gregorius, monachico polens cultu, ad summum apicem nullatenus conscenderit, cui solvendi ligandique potestas concessa est. Augustinus quoque*

eiusdem sanctissimi Gregorii discipulus, Anglorum praedicator egregius, et Pannoniensis Martinus, aliique quamplurimi viri sanctissimi, pretioso Monachorum habitu fulgentes, nequaquam annulo pontificali subharrarentur... (Vid. integrum textum apud Bouix, pars V, cap. I, tom. II, p. 4).

134. Notissima sunt Guillelmi a Sancto Amore et aliquot Sorbonicorum molimina, quibus Religiosos a sacris exercendis ministeriis arcere tentarunt; sed notissimae quoque sunt invictae eiusdem erroris confutationes a sanctis Ecclesiae Doctoribus Thoma et Bonaventura editae, quae *in aeternum erronei huiusce systematis opprobrium permanebunt*, ut ait cl. Bouix, loc. cit. Et quemadmodum olim Bonifacius IV, ita etiam tunc Sedes Apostolica optime intellexit, ex invidia et zelo amaritudinis ortam esse illam in Regulares tempestatem.

135. Praefatum errorem pluries confixum, iterum excitarunt Iansenistae; et in Synodo Pistoriensi inter doctrinae catholicae capita recensere ausi sunt. Quam audaciam perfregit Pius VI celebri Bulla *Auctorem fidei*, ubi octogesima ex damnatis propositio sic se habet: «Regula prima quae statuit universe et indiscriminatim, statum regularem aut monasticum natura sua componi non posse cum animarum cura, cumque vitae pastoralis muneribus, nec ideo in partem venire posse ecclesiasticae Hierarchiae, quin ex adverso pugnet cum ipsiusmet vitae monasticae principiis — *falsa; perniciosa; in sanctissimos Ecclesiae Patres et Praesules, qui regularis vitae instituta cum clericali ordinis muneribus consonarunt, iniuriosa; pio, vetusto, probato Ecclesiae mori, Summorumque Pontificum sanctionibus contraria*: quasi Monachi, quos morum gravitas, et vitae ac fidei institutio sancta commendat, non rite, nec modo sine Religionis offensione, sed et cum multa utilitate Ecclesiae Clericorum officiis aggregentur. — Ex sancto Siricio, epistola decretoria ad Himerium Tarraconensem, c. 13».

136. Accedit illa antiqua et constans Ecclesiae praxis, ut Religiosi ad Summum etiam Pontificatum, ad Cardinalatum, atque ad Episcopatum evehantur. Item in Romanis Congregationibus Regulares suas certas habent sedes. Ut plurimum, inquit Catalanus apud Bouix, loc. cit., Regulares sunt, qui hodieque Romae in rebus sum-

mis adhibentur: Consultores quippe sunt ipsi insignium Congregationum, Sanctae Romanae Inquisitionis, Sacrorum Rituum, Indicis, Indulgentiarum, Reliquiarumque: iidemque illos examinant, qui vel ad ordines, vel ad animarum curam promovendi sunt.

137. Infertur, negare habilitatem Regularium ad exercenda *munia clericalia*, quasi forent a proprio status religiosi fine aliena, non esse inter catholicos opinionem *liberam*, sed errorem apertum et multoties damnatum. « Atque utinam, scribit laudatus Bouix, iuniores in Seminariis clerici hac de re edocerentur! Quamvis enim huiusce erroris, utpote toties confixi, et nunquam non ex livore ac invidia excitati, catholicum quemque pudere deberet, adhuc tamen hodiernis temporibus haud pauca videmus a viris etiam ecclesiasticis edi scripta, quae huiusce systematis virus non parum redolet ».

Relata argumenta ostendunt Regularium habilitatem ad officia Clericorum *in genere*, quatenus scilicet praefata officia clericalia, *generatim sumpta*, non pugnant cum natura vitae monasticae seu regularis. Modo in particulari examinandum est, an idem status religiosus componi possit cum cura animarum, seu cum officio parochiali.

CAPUT XXI.

Munus Parochiale nequaquam repugnat essentiae status religiosi.

138. Non pauci scriptores, ut plurimum sectae lansenianae, ex infenso in Regulares animo, contenderunt, Religiosos excludendos prorsus esse ab exercitio curae animarum muneribusque parochialibus: id enim, aiunt, alienum est a fine status religiosi; nam Religiosi ex status sui essentia debent, procul ab omni hominum consortio, orationibus, silentio, mortificationi ac poenitentiae vacare; ideoque cum hoc statu conciliari nequit munus parochiale. Verum falsitas huius assertionis ex documentis supra relatis liquido patet; quibus sequentia breviter adduntur:

I. Finis statui religioso essentialis est ut per triplicis evangelici consilii votum perpetuum, ad acquirendam christianam perfe-

ctionem tendatur. Huic autem fini non opponitur munus parochiale, quod in eo consistit, ut certo alicui populo Sacramenta cum verbi Dei pabulo ministrentur. Non repugnat *voto castitatis*, ut per se patet; siquidem non repugnat *voto* Parochorum saecularium. — Neque repugnat *voto obedientiae*, quia supponitur, Religiosum non nisi ex Superioris sui licentia vel mandato, parochiali officio incumbere. — Non repugnat *voto paupertatis*, quia, etsi plerumque dicto officio coniungatur beneficium, et sic Religiosus evadat Beneficiatus, *nihil tamen proprii acquirit*; sed habet dumtaxat usum, administrationem et dispensationem fructuum beneficii, quod *voto paupertatis per se* nullatenus repugnat. — Tandem non repugnat *obligationi prosequendae perfectionis*; quia *officia charitatis* erga proximum, quin obstant perfectionis prosecutioni, optimum potius medium exhibent ad christianam perfectionem acquirendam (Vid. Bouix, tom. II, pars V, n. 10).

II. Certum est in Episcopis regularibus remanere status religiosi essentiam. Si ergo essentiae status religiosi non repugnat Episcopatus, a fortiori non repugnabit officium Parochi.

III. Compertum est, existere beneficia curata regularia, et quamplurimis in locis animarum curam, Ecclesia approbante, per Regulares exerceri. Id porro si foret statui religioso repugnans, Ecclesia nec approbaret, nec toleraret.

IV. Concilium Tridentinum (sess. 25, de Regul. c. 11) haec statuit: « In monasteriis seu domibus virorum seu mulierum, quibus imminet animarum cura personarum saecularium... *tum Regulares quam Saeculares huiusmodi curam exercentes*, subsint immediate in iis, quae ad dictam curam et Sacramentorum administrationem pertinent, iurisdictioni, visitationi, et correctioni Episcopi ». Quo in loco tamquam certum supponitur posse legitime curae animarum addici *tam Regulares quam Saeculares*.

V. Doctores idem tradunt. Suarez (de Relig. cap. 9): *Suppono in primis*, inquit, *Religiosum ex vi professionis suae non esse incapacem beneficii etiam curam animarum annexam habentis*. Et idem Doctor, ibidem n. 3, observat communiter retineri in canonica iurisprudentia, Religiosos haud incapaces esse retinendi beneficia curata *saecularia*; quod transmissum est qualis permissio

a sacris canonibus contemplata. — Quoad principium seu axioma: *Beneficia regularia regularibus, saecularia saecularibus sunt conferenda*, respicere dicendum est beneficia simplicia tantum, ut habet Engel in tit. 37, lib. III Decretal. n. 5 et sq. Quoad beneficia, ait, *haec regula non aequè procedit. Nam in primis si beneficia habeant curam FORI EXTERNI, eorum capaces esse Regulares exinde manifestum redditur, quod Religiosus etiam possit eligi in Episcopum, quamvis ecclesia sit saecularis* (per textum expressum in *Clementina I de Electione*). Quod si beneficia habeant solum curam FORI INTERNI, uti ecclesiae parochiales, communis est Doctorum sententia, Religiosos de iure generaliter capaces esse beneficiorum saecularium curatorum, et ita ob favorem curae et utilitatem spiritualem animarum, esse exceptionem ab illa regula, quod saecularia beneficia tantum saecularibus conferenda sint (Cf. Acta S. Sed. vol. IX, p. 342 sq.: Bonix, loc. cit. p. 12).

139. Ex dictis clare patet, munus parochiale minime repugnare statui religioso; quinimo propositio quae *universe* et *indiscriminatim* asserit, statum regularem natura sua componi non posse cum cura animarum, nec ideo in partem venire posse ecclesiasticae Hierarchiae, merito a Pio VI in Bulla *Auctorem fidei* supra memorata, declarata est *falsa, perniciosa*, in sanctissimos Ecclesiae Patres et Praesules regularis vitae professores *iniuriosa*, probato Ecclesiae mori, Summorumque Pontificum sanctionibus *contraria*.

140. Difficultati a Iansenistis perpetuo decantatae, quod scilicet Religiosi ex status sui essentia debent, ab hominum consortio segregati, precibus, orationibus, silentio et poenitentiae vacare, respondetur, quod qui vitam *eremiticam* voverunt, aut nomen dederunt alieni instituti, cui proprium est ab omni cum saecularibus consortio abstinere, hi quidem tenebuntur, non ob status religiosi essentiam, sed ob peculiarem hunc instituti sui scopum a muniis parochialibus declinare. At vero id dici nequit de statu religioso *universe* et *indiscriminatim*. Quinimo plures religiosi Ordines, ut illi qui profitentur vitam activam seu mixtam, non solum possunt, sed etiam debent cum saecularibus versari; quia ex instituto debent praedicare, iuventutem edocere, et alia eiusmodi munia instituti sui propria explere (Bouix, loc. cit. p. 13, et infra dicenda).

141. Etsi Regulares *per se* apti sint, imo ex Urbano II (apud Bouix, ibid. p. 7 et 15) *aptiores* reputandi sint ad munia parochialia exercenda, nihilominus *per accidens*, id est ob peculiaritatem alicuius instituti finem, vel etiam ob speciales aliquorum temporum aut locorum circumstantias, sive *pro faciliori* observantia regulari opportunius iidem Regulares a regendis Parochiis arcentur. Quinimo hodie nequeunt Regulares *ad parochias saeculares* absque dispensatione Pontificia promoveri, ut modo dicemus.

CAPUT XXII.

De iure communi hodierno non possunt parochiae saeculares Regularibus conferri absque dispensatione Apostolica.

142. Religiosos esse capaces beneficii curati saecularis, eo sensu *quatenus id non repugnet religiosi status essentiali*, est doctrina communiter recepta, quam supra firmavimus. Certum pariter est et communiter admissum, Religiosos non esse absolute incapaces beneficii curati saecularis, etiam *ad terminos iuris positivi*; siquidem leges ecclesiasticae absolute ipsos a talibus beneficiis non excludunt. Quinimo Innocentius III (in cap. V, *Quod Dei timorem, de Statu Monach.*) expresse affirmat: *Per antiquos canones etiam Monachi possunt ad ecclesiarum parochialium regimen in presbyteros ordinari.*

143. His tamen non obstantibus, hodie extra omne dubium est positum, Regulares in huiusmodi iuribus a reliquo Clero segregari, ita ut de iure communi hodierno nequeant parochiae saeculares ipsis Regularibus conferri absque *Pontificia dispensatione*, quod ex sequentibus declarationibus manifestum est:

« Celebris iamdudum est controversia, ita Benedictus XIV (Const. *Quod inscrutabili*, 9 Iulii 1745), an Canonici regulares capaces sint obtinendi et retinendi ecclesias parochiales saeculares absque Indulto Apostolico... Saepe responsum est, eos, absque Apostolico Indulto, ad saeculares parochias promoveri non posse. Ita respondit Congregatio Concilii de anno 1581, eiusque responsum approbatum fuit a s. m. Gregorio XIII. Ita etiam decrevit Congregatio Ep. et Regul. 1671 ».

144. Ex qua decisione sic arguit Fagnanus: « *Si Canonicis regularibus non licet amplius (antea eis licebat) obtinere parochias in titulum, vel ad tempus, propter decretum Gregorii XIII, longe minus id licebit aliis Regularibus strictiorum Ordinum* ».

Hinc, prosequitur Fagnanus, cum fuerit quaesitum: « An Regularis possit praefici curae animarum ab Episcopo sine dispensatione Apostolica: S. Congregatio Concilii censuit, *non posse, nisi accedente dispensatione, quae non videtur concedenda, nisi instante Episcopo pro necessitate vel utilitate Ecclesiae* ».

« Et alias (eadem S. Congregatio) consulta, an ecclesiae parochiali ex necessitate, nempe ob penuriam Sacerdotum, Regularis possit perpetuo praefici, respondit: *Permitti posse; ita ut, deducto victu, quod reliquum fuerit reddituum, in utilitatem Ecclesiae et pauperum convertatur. Ob id autem necessarium esse hodie dispensationem, contra opinionem antiquorum Doctorum, quod ita de stylo servari consuevit. Quod si magis placuerit Sanctissimo, posse quod petitur ad tempus concedi, quoad scilicet Episcopus providerit de Clerico saeculari: nihil tamen concedendum, nisi instante Episcopo pro necessitate vel utilitate Ecclesiae* » (In cap. VII, *Quod Dei timorem, de Statu Monach.*; et vid. Giraldi, tom. I, p. 363; Bouix, tom. II, p. 47-48; Acta S. Sed. vol. IX, p. 342 ad 349).

145. Hucusque exposita confirmantur suprema auctoritate Summi Pontificis Leonis XIII, qui in Constit. incip. *Romanos Pontifices*, octavo Idus Maii 1881, § *Peracta missionis*, edixit: « *Sic enim iure, quod modo viget, arcentur Regulares a Parochi munere, ut illud suscepturi venia Apostolica indigeant* ». Deinde adducit auctoritatem Benedicti XIV, ut sequitur: Ad rem Benedictus XIV in Constit. *Cum nuper*, VI Idus Novembris 1751: *Quemadmodum*, inquit, *negari nequit, ex veteri Canonum lege, Monachos et Regulares ecclesiarum parochialium regiminis capaces esse, ita certum nunc est, ex recentiori canonica disciplina interdictum esse Regularibus parochiarum curam adsumere sine dispensatione Apostolica* ».

146. *Dubium*. Utrum, data necessitate *dismembrandi* nonnullas Paroecias, pleno iure creditas Missionariis religiosis, novae Pa-

roeciae filiales habendae sint ceu affectae eodem iure favore Religiosorum eorumdem, quatenus ipsi, cum populo respectivo, onera cuncta suscipiant? Cui dubio ab Apostolica Sede, sub die 5 Sept. 1893, responsum fuit (ad Administratorem apostolicum de Bania-luka in Bosna) sequenti modo:

1. Dismembrationem Paroeciarum, canonice erectarum, peragendam esse ad normam iuris.

2. Religiosos ius non habere ad novam Paroeciam, neque illam Episcopum eisdem concedere posse.

3. Quatenus Episcopus eidem Paroeciae consulere nequeat, recurrendum ei esse ad Apostolicam Sedem pro opportunis facultatibus, ut Religiosis provisorie eam concedere valeat, eadem permanente *saeculare* et liberae collationis.

Quae dispositiones confirmatae fuerunt die 16 Nov. 1896 cum advertentia, quod dismembrationes fieri nequeant nisi citatis partibus, interesse habentibus. (Vid. Bucceroni, *Supplementum* ad Ferraris, vol. IX, v. *Parochus*, pag. 647).

147. Ex relatis aliisque similibus declarationibus, praesertim a tempore Gregorii XIII emanatis, certa omnino evasit indulti Apostolici necessitas, ut possint Regulares *saecularibus* Parochiis praefici. Constat etiam ex dictis, non pertinere ad Religiosos parochiam filialem, quae dismembrata fuerit ex Parochia *pleno iure* creditam ipsis Religiosis seu Ordini regulari.

CAPUT XXIII.

Quaestiones quaedam quoad Religiosos beneficiarios,
ac apostatas et eiectos.

148. *Cuinam acquirat Religiosus beneficiarius, id est promotus ad aliquod beneficium, ut puta ad Parochiam, et quid de paupertate et de eius obedientia Praelatis regularibus?*

Ad huiusmodi postulata Doctores communiter respondent, ut sequitur:

I. « Supposita translatione legitima Religiosi ad beneficium SAECULARE, quoad paupertatem idem iudicium de illo est, quod

de translato ad Episcopatum, servata proportione; nam acquirit *suae ecclesiae*, quocumque titulo acquirat: habet tamen dum vivit administrationem talium bonorum. Deinde *quoad obedientiam* liber est a Praelatis Religionis, nec potest ad eam revocari, nec tenetur in suo regimine eis parere, sed Episcopo... Denique in rigore praecepti et legis, non tenetur servare particulares observantias suae Religionis, licet ex consilio illas servare debeat... Nam quoad hoc procedit eadem ratio separationis perpetuae talis personae a corpore Religionis; ex qua nascitur exemptio ab actuali obedientia et legibus eius » (Ita Suarez, de Religione, tom. IV, tract. 8, lib. 3, cap. 19, n. 28; apud Bonix, tom, II, p. 50).

II. Elbel haec tradit: 1° Religiosus promotus ad Episcopatum vel Parochiam etc., ita ut vi talis promotionis *omnino evadat liber ab obedientia Praelatorum regularium*, quidquid acquirit, acquirit suae ecclesiae... 2° Religiosus promotus ad aliquod beneficium, sed ita *ut maneat subditus suo Praelato*, quidquid acquirit, monasterio suo acquirit, si beneficium supponatur monasterio *pleno iure* incorporatum; si autem beneficium non sit incorporatum monasterio, tunc illa, quae talis Religiosus acquirit *ex redditibus beneficii*, acquirit suae ecclesiae; quae vero aliunde acquirit, utpote per propriam industriam, legatum, haereditatem, donationem, non ecclesiae, sed monasterio suo acquirit... (Theolog. Mor. pars. V. n. 134 sq.).

III. Speciatim *quoad paupertatem*, Salmanticenses, tr. XII, cap. II, n. 207, haec docent: *Cui acquirit Religiosus beneficia-rius, qui ex legitima licentia alicui inservit beneficio?* Circa istum casum idem dicendum, ac supra diximus de Religioso ad Episcopatum assumpto, in casu quo talis Religiosus *omnino eximatur ab obedientia Praelatorum*; et ideo dicimus, tunc omnia quaecumque acquirit, *non monasterio, sed suae ecclesiae*, cui servit, acquirere, *habens in se plenam administrationem omnium bonorum, ut ea in pios usus expendat*: et si ad aliam ecclesiam assumatur, transferre illa poterit secum, quia cum illa conditione ab Ecclesia conceditur ei administratio talium bonorum. — At *si monasterio maneat subditus*, acquisita *ex rebus ecclesiae et suis operibus*, acquirit ipsi ecclesiae, cui inservit. Cetera vero, quae ex legato, haere-

ditate, aliove titulo sibi adveniunt, acquirit monasterio, *si capax sit successionis aut legati*; sin minus ipsi ecclesiae veniunt.

149. Quaeres: *Cuinam acquirat Religiosus apostata vel fugitivus?*

Resp. Omnia acquirere proprio monasterio iuxta illam communem regulam: *Quidquid Religiosus seu Monachus acquirit* (nisi aliunde sit exemptus) *monasterio suo acquirit*: atqui tam fugitivi quam apostatae manent Religiosi, ut patet. Accedit, quod fuga non tollit ab eis obligationem, quam habent in Religionem, nec iurisdictionem Praelatorum in ipsos (Cf. Salm. ibid. n. 208; Elbel, 136).

Praemissa tamen resolutio intelligenda est de monasteriis bonorum temporalium capacibus. Aleo excludendi sunt Fratres Minores et Capuccini, utpote dominii incapaces etiam in communi, relate ad ea bona, quorum usum non licet eisdem Fratribus habere (Vid. Auct. cit.).

150. Rogabis etiam: *Cuinam acquirat Religiosus eiectus?* Religiosus sive iuste sive iniuste, sive ad tempus sive in perpetuum eiectus, quidquid acquirit, *de iure saltem communi* acquirit monasterio, a quo expulsus est. Nam per expulsionem non desinit esse Religiosus, dominii proinde ac proprietatis incapax; Religiosus autem, *de iure communi*, nisi in casu aliquo particulari legitime eximatur, acquirit monasterio. Acquirat autem usum facti et ius disponendi de acquisitis, prout eius status exigit et indiget quoad victum, vestitum, habitationem et vitae necessaria, quia hoc non est contra votum paupertatis. — Non potest tamen facere expensas magnas vel superfluas, nec donationes praesertim rerum magni valoris; et accipientes ab illo tenentur ad restitutionem, quia eiectus non est dominus eorum quae possidet, sed solum administrator nomine Religionis, in ordine ad supradictos usus necessarios (Vid. Ferraris, verb. *eiecti*, n. 67 sq.; Salm. loc. cit. n. 209 sq.; Elbel, loc. cit. n. 138).

151. *Quaestio.* An religiosas Congregationes, in quibus emittuntur vota tantum simplicia, comprehendantur *sub dicto iure communi hodierno*, quo prohibetur, ne Regularibus, absque indulto Apostolico, saeculares parochiae conferantur? Videtur non comprehendendi. Cum enim huiusmodi prohibitio ius antea vicens restringat,

strictè est interpretanda; ac ideo Regulares exclusi, strictè intelligendi sunt. Porro vox *Regulares*, strictè sumpta, Religiosos votorum solemnium proprie designat. Quare Religiosi simplicia dumtaxat vota ex instituto emittentes, ad regendas saeculares parochias habiles, absque indulto Apostolico, censendi sunt; modo tamen propria regula, quam profitentur, id eis non interdicat et accedat consensus Superioris, cui obedientiam promiserunt (Bonix, tom. II, pars V, cap. IV, p. 51).

CAPUT XXIV.

De parochiis monasteriis unitis.

152. Beneficia alia sunt saecularia, alia regularia. *Saecularia* dicuntur illa quae ab initio pro Clericis saecularibus fundata sunt, vel in quibus ex legitima praescriptione aut legitima foundationis commutatione, saecularibus Clericis ius quaesitum est. *Regularia* vero ea sunt, quae similiter ex prima foundatione, vel succedente praescriptione, aut foundationis commutatione, vel unione seu incorporatione, Regularibus conferuntur.

153. Beneficia curata dupliciter possunt uniri seu incorporari monasterio, videlicet vel quoad *temporalia* tantum, vel *pleno iure*. Primo modo censentur unita, quando decimae alique redditus temporales assignati sunt alicui monasterio, iure instituendi Rectorem beneficii penes Episcopum, iure praesentandi penes Abbatem vel alium Superiorem regularem remanente. Secundo modo, seu *pleno iure* censebitur parochia seu beneficium unitum vel incorporatum, quando praeter ius percipiendi redditus temporales, etiam administratio spiritualium, scilicet cura animarum in monasterium translata est (Engel, in tit. *de Capellis Monach.* n. 10; Reiff. eod. tit. 37, lib. III. Decret.; Bouix, tom. II, p. 16).

154. Quando parochia monasterio est unita *pleno iure*, cura habitualis residet penes totam familiam conventus, seu penes capitulum; ita tamen ut Praelatus collegium repraesentet in curae exercitio; nam eo in casu parochia habetur ceu membrum monasterii seu Conventus (Cf. Bouix, loc. cit. p. 17).

Ob varia tamen vitae humanae impedimenta vel negotiorum multitudinem non semper concessum est, ut principalis beneficii Rector munia parochialia per seipsum expleat; quibus in casibus eligitur *Vicarius parochialis*, qui in divinis ministeriis et cura animarum principalis Rectoris vices gerat, eiusque loco deserviat ecclesiae; et potest esse vel *perpetuus*, vel *temporalis* seu *amovibilis*.

155. Quoad parochiales ecclesias monasteriis seu conventibus pleno iure unitas, haec summam S. Pius V, Const. *Ad exequendum*, 1 Nov. 1567, sancivit:

1º Quod Superior monasterii ius habet aliquem e suis Religiosis ad curae exercitium nominandi.

2º Quod Religiosus ad curam sic nominatus approbetur ab Episcopo.

3º Quod possit Episcopus per se vel per Vicarium suum illum examinare.

4º Quod tenetur Episcopus illum ad curam deputare, quoties facto examine idoneum agnoverit.

5º Quod Religiosus in Vicarium curatum sic nominatus et deputatus, remanet *ad nutum Praelati sui regularis amovibilis* (Vid. Constit. apud Ferraris, verb. *Vicarius parochialis*, Additiones Cassin.; Bouix, tom. II, p. 23 sq.).

156. Quaeritur: *An Religiosus ad curam deputatus, ad nutum tamen amovibilis, possit revocari sine causa?* Respondetur affirmative, regulariter loquendo. Id enim important voces istae *ad nutum amovibilis*. Dictum est: *regulariter loquendo*, quia si Superior ipsum revocaret ex malitia, et ita ut sequeretur infamia, liceret Religioso ad Superiorem maiorem recurrere, qui deberet revocationem impedire. De qua quaestione loquitur etiam Benedictus XIV in hunc modum: *A Capitulis et monasteriis deputari solent Vicarii temporarii ad nutum amovibiles, qui animarum curam exercent in parochiis, iisdem Capitulis seu monasteriis unitis, a quibus tamen de iure communi possunt etiam sine causa divelli ac removeri, modo remotio fiat absque dolo, et non ex odio* (De Syn. dioec. lib. XII, cap. I, n. 2; et vid. etiam Bouix, loc. cit. p. 38; Ferraris, loc. cit. n. 59).

157. Rogabis: *An Vicarius parochialis amovibilis, intelligendus sit amovibilis ad nutum monasterii dumtaxat, an vero etiam ad nutum Episcopi?* Vicarius temporalis nominatus a Superioribus regularibus et a Rectoribus principalibus potest ab ipsis ad libitum removeri, non autem ab Episcopo, nisi ex causa legitima et approbata, propter quam (etiamsi perpetuus esset) privari posset (Ita Ferraris, loc. cit. n. 49; et vid. resolutio S. C. Conc. apud Barbosam in *Summa*, verb. *Vicarius amovibilis parochialis*, n. 2).

Ad rem Reiffenstuel: « In ecclesiis curatis incorporatis *pleno iure* monasterio pertinet provisio Rectoris ad solum Superiorem. Ratio communiter assignatur illa, quia in huiusmodi Beneficiis non fit propria institutio, sed potius provisio aliqua administrativa; cum titulus *semper penes monasterium remaneat; et propterea nunquam proprie vacare censeantur*. Accedit recepta consuetudo et praxis, qua videmus, quod Superiores regulares in parochiis monasterio *pleno iure* incorporatis, Vicarios et Rectores pro libitu constituent et amoveant. Notandum tamen, quod quamvis pro libitu, et absque praescitu Episcopi amovere valeant prius deputatum, tamen aliquem in huiusmodi beneficio constituere nequeunt, nisi prius ab Episcopo fuerit approbatus, textu expresso Concilii Trid. sess. 25 de Ref. cap. 11, ibi: Nec ibi aliqui etiam ad nutum amovibiles deputentur, nisi de eiusdem Episcopi consensu, ac praevio examine per eum aut eius Vicarium faciendo » (Lib. III Decretal. tit. 37, *De Capell. Monach.* n. 8).

158. Profecto S. Pius V in cit. sua Constitutione, incip. *Ad exequendum*, statuit, ut sequitur: Quos (*Regulares Mendicantes*) si Ordinarii praevio examine per se aut eorum Vicarios faciendo, idoneos ad curam animarum exercendam invenerint, et ita pro idoneis approbaverint, teneantur in Vicarios, *ad nutum tamen Superiorum suorum amovibiles*, deputare. Ex his verbis amovibilitas Vicarii parochialis videtur commissa ad nutum dumtaxat Superiorum Regularium. Ast Benedictus XIV in Constitutione *Firmandis*, § 11, approbat et confirmat resolutionem S. Congregationis Concilii, decernentis « *huiusmodi Parochos (ad nutum amovibiles) tam ab Episcopo, quam a Superiore regulari, AEQUO IURE, non requisito alterius consensu, ab animarum cura removeri posse, nec unum*

alteri causas iudicii sui aperire, multoque minus probare et verificare debere. Ergo, iuxta Benedictum XIV non tantum ad nutum Superiorum Regularium, sed etiam Episcoporum, *aequo iure*, praedicti Vicarii parochiales removeri possunt.

159. Religiosus in Parochiali unita ad curam deputatus, sed ad nutum revocabilis, tenetur Superiori suo obedire et regulam observare in iis, quae non spectant ad curam: in iis vero, quae ad curam spectant, obedire debet Episcopo (Suarez penes Bouix, loc. cit.).

De Vicariis sive temporalibus, sive perpetuis videatur Reiffenstuel, tum loc. cit., tum lib. I, tit. 28, *de Officio Vicarii*; Nouv. Rev. Théol., tom. I, p. 154 sqq.

CAPUT XXV.

De Religiosis saecularizatis deque eorum obligationibus ac iuribus.

160. Indultum saecularizationis concedi solet vel ad tempus, vel in perpetuum, et Regularis tali indulto sive temporaneo sive perpetuo munitus, remanet semper Religiosus, adeoque adstrictus ad observantiam *substantiae* votorum. In praefato indulto iniungi solet, ut Religiosus sub vestibus saecularibus aliquam partem religiosi habitus gestet, ac insuper apponitur clausula, ut Ordinario subiaceat *in vim etiam voti solemnitis obedientiae*.

161. Si sermo sit in particulari de Religiosis in perpetuum saecularizatis, istis conceditur indultum manendi in saeculo quoad vixerint in habitu Presbyteri saecularis, si sint in sacris Ordinibus constituti, vel in habitu decenti, si sint tantum Clerici vel Conversi, cum clausulis: *retento interim aliquo sui regularis habitus signo... ita tamen, ut substantialia votorum suae professionis cum statu compatibilia observet, et sub obedientia eiusdem Ordinarii, etiam in vim voti religiosi vivat*. Quibus additur « *firmitate voto castitatis* », si agatur de religiosis Laicis, vel etiam de Clericis, qui in sacris Ordinibus non sint constituti (Bizz. p. 774; et vid. etiam Bouix, tom. II, p. 489; Santi, lib. III, tit. 35, n. 15).

Ex eodem Emo Bizzarri et Santi, loc. cit. sequentes animadversiones subiungimus:

I. Perpetuo saecularizati habentur ceu personae perpetuo abscissae a proprio Ordine.

II. Tenentur ad observandum votum castitatis, et ad observanda substantialia aliorum votorum.

III. In indulto non solet iniungi saecularizatis observantia regulae Ordinis religiosi. Quare si in professione, praeter tria vota communia, Religiosus quartum votum emisit, ex. gr. votum abstinentiae a carnibus, post saecularizationem illud substantialiter observare tenetur, non vero tenetur observare ieiunia, quae a regula praecipiuntur, sed non fuerunt obiectum specificum voti. Et ratio est, quia vota directe afficiunt et obligant personam, adeoque eandem comitantur etiam post egressum a Religione. E contra praecepta regulae obligant personam, quatenus ad regularem familiam pertinet. Igitur post legitimum egressum personae ab Ordine religioso, cessat quoad personam illam obligatio praeceptorum regulae Ordinis propriae. Ex quo fortasse, ita infert laudatus Bizzarri, dici poterit, quod perpetuo saecularizati sicut non tenentur obedire Prae-latis, ita ex stricta obligatione nec praeceptis regulae, quae vota non respiciunt.

IV. Quoniam perpetuo saecularizati servare debent votum paupertatis *in substantia*, hinc ipsi, etsi ad eorum honestam sustentationem, et in suos licitos et necessarios usus bonis uti possint, tamen nec verum dominium et proprietatem acquirere, nec de bonis per actus inter vivos, vel causa mortis praesertim per testamentum disponere possunt absque peculiari et expresso S. Sedis indulto.

V. Religiosi saecularizati non possunt absque indulto Sedis Apostolicae assequi beneficia ecclesiastica, cum haec contineant verum ius percipiendi, suosque faciendi fructus temporales.

162. *Queritur* 1°: Cui competit ius succedendi in bonis Religiosi in perpetuum saecularizati? Excluso speciali indulto de suis bonis disponendi, ius succedendi haereditati praefati Religiosi competit Sedi Apostolicae, seu bona relicta (quae non erant Religionis seu Conventus, cui in casu competunt) cedunt Camerae spoliolum (Cf. Bizz. p. 56; Bouix, tom. II, p. 490-491; Santi, loc. cit. n. 16.).

Quaeritur 2º: Cui competat ius succedendi haereditati Regularis professi, decedentis extra Claustra, qui Apostolicum indultum obtinuit manendi extra Claustra *ad tempus*, retento habitu, vel veste sui Ordinis dimissa? R. De huiusmodi haereditate iudicandum esse iuxta dispositionem iuris communis, scilicet eam spectare ad propriam defuncti Religionem (S. Congr. Ep. et Reg. 26 Iun. 1829, apud Bizz. p. 56; Bucceroni, *Enchiridion*, p. 27, edit. 1887).

163. *Quaenam iura et privilegia Religiosis perpetuo saecularizatis remaneant?* Quia per indultum perpetuae saecularizationis Religiosus habetur ut persona a proprio Ordine avulsa, ideo privatus remanet communione omnium honorum spiritualium et temporalium quae propria sint Ordinis quem reliquit. Conservat autem ea privilegia, quae eidem competunt *ob vota sollemnia*, videlicet dignitatem propriam personae per sollemnia vota Deo perpetuo sacrae, et inde privilegium saltem *fori*. Nam dubitari potest, an Religiosus *laicus* professus, perpetuo saecularizatus, gaudere pergat privilegio fori. S. Congregatio Immunitatis in quadam causa *Anagnina* sub die 6 Iunii 1826, responsum dedit: *Affirmative, et ad mentem*: mens est, *ut Episcopus cogat Iosephum* (laicum professum cuidam sordidae arti mancipatum) *ad incedendum in habitu decenti, et ad se abstinendum a quacumque arte sordida et indecora* (Vid. Acta S. Sed. vol. II, p. 115).

164. Religiosus perpetuo saecularizatus non potest sibi vindicare ea iura, quae propria sunt ceterorum ecclesiasticorum: etsi enim a proprio Ordine divulsus sit, attamen coram ecclesiastica Hierarchia tamquam Regularis, *votis substantialibus* obstrictus, consideratur. Hinc sine indulto Apostolicae Sedis nequit ecclesiastica beneficia consequi.

Quapropter statui potest tamquam regula generalis, Religiosum perpetuo saecularizatum non alia iura seu facultates sibi vindicare posse, praeter ea, quae in Rescripto saecularizationis indulta ei fuerint (Cf. Acta S. Sed. vol. IV, p. 388, append. X).

165. Nunc exposita de saecularizatis illustrari ac confirmari possunt ex recentioribus declarationibus S. Congregationis super Disciplina Regulari.

A) Episcopus N. die 14 Ian. 1899 *tria dubia* proposuit prae-fatae S. Congregationi:

I. An Religiosi perpetuo saecularizati, *simplici Rescripto saecularizationis perpetuae*, auctoritatem habeant accipiendi ac retinendi *Beneficia ecclesiastica*, sive Residentialia, vel etiam cum animarum cura, *sine Apostolicae Sedis habilitatione*?

Eadem S. Congregatio, die 31 Ian. 1899, respondit: *Negative*.

II. An *institutiones* Parochorum, et Canonicorum, ex-Religiosis *tantum* saecularizatis perpetuo, *neque ad Beneficia habilitatis*, sint *invalidae*, quamvis bona fide peractae?

Resp. *Investituras*, de quibus in casu, esse nullas in radice.

III. An demum valeant ipsi in possessione Beneficiorum manere veluti *legitimi possessores*?

Resp. *Negative*, et recurrant ad S. Sedem pro *sanatione*, *revalidatione*, *habilitatione* et *facultate*.

B) Episcopus N. suis litteris 3 Febr. 1899 hoc dubium proposuit:

Utrum Parochus M., perpetuo saecularizatus, et *legitime in curam animarum institutus*, posset *facere* suos *fructus beneficii parochialis*; et in *quam ratione*?

Praelaudata S. Congregatio, die 21 Febr. 1899 respondit: *Affirmative* ad primam partem; ad 2^m *Pro sui congrua sustentatione tantum*.

166. Ex adductis resolutionibus collige: 1° Religioso in perpetuum saecularizato, ad accipiendum et retinendum aliquod Beneficium ecclesiasticum, etiam cum cura animarum, non sufficere *simplex Rescriptum saecularizationis perpetuae iam obtentum*, nec consequenter posse Episcopum *vi talis Rescripti* eidem conferre beneficium; sed requiri ulterius, ut ad huiusmodi Beneficium accipiendum habiletur a S. Sede per aliud Indultum. Si secus fieret, institutio in Beneficium, seu investitura, nulla foret, et nonnisi a S. Sede revalidari potest.

Collige 2°. Religiosum perpetuo saecularizatum, et *legitime in Beneficium, etiam cum cura animarum, institutum*, posse facere suos fructus Beneficii obtenti, *sed pro sui congrua sustentatione tantum*. Reditus, quos ultra sui honestam sustentationem a Bene-

ficio percipit, tenetur distribuere in pauperes, et in alia pia opera erogare. Ceterum ipse Beneficium retinet *nomine S. Sedis, titulo administrationis* (Cf. dicta superius sub n. 148).

CAPUT XXVI.

De transitu Religiosorum de una Religione ad aliam
vel de uno statu ad alium.

§ I. De transitu ab una Religione ad aliam.

167. De iure communi licitus est transitus a Religione *laxiori ad arctiorem*, dummodo fiat non ex temeritate vel levitate, nec in damnum vel iniuriam proprii Ordinis. Ita statuit Innocentius III in Decretali *Licet, de Regularibus*.

Concilium Tridentinum de dicto transitu in cap. 19, sess. 25 de Regul. ita decrevit: Nemo regularis, cuiuscumque facultatis vigore, transferatur ad *laxiorem Religionem*. Alia etiam statuuntur in cap. XI, sess. 14.

Urbanus VIII in Decreto de apostatis et eiectis, incip. *Sacra Congregatio*, 21 Sept. 1624, statuit: « Ut de cetero nullus permittatur ad arctiorem Religionem transire, nisi prius Superiori legitime constiterit, eam Religionem paratam esse illum recipere, qui licentiam petit; tumque Regularis recta se transferat ad arctiorem » (Vid. Giraldi, tom. III, p. 864; Bouix, tom. II, p. 493).

Benedictus XIII, Constitutione *Licet*, 13 Febr. 1726, transitum ad quemcumque alium Ordinem, *in quo claustralis et regularis observantia non vigeat, omnino prohibuit*. Transitum etiam ad quemcumque Ordinem hospitalarium, vel militare, vel hospitalarium simul et militare, etiamsi in huiusmodi Ordinibus claustralis et regularis observantia vigeret, ac etiamsi ageretur de apostata vel non apostata, a primaevo suo Ordine ad huiusmodi alium transire volente, pari modo prohibuit (Vid. Const. apud Ferraris, verb. *Regulares*, art. I, n. 61; Giraldi, tom. III, p. 865).

Benedictus XIV, in Const. *Pastor bonus*, 13 Apr. 1744 § 34 sq. potestatem Maiori Poenitentiario factam, concedendi Regularibus

transitum ad aliam Religionem, sic determinavit: Quoad transitum vero de una ad aliam Religionem, non solum valeat illum concedere *a laxiori ad arctiorem*, iuxta caput *Licet, de Regularibus*, verum etiam *ad aequalem*, et *ab arctiori ad laxiorem*, ob iustas tamen et graves respective causas, ab eodem Maiori Poenitentiario probandas: audito prius Superiore Ordinis *a quo*, et cum consensu Superioris Ordinis *ad quem* faciendus est transitus... Verum abstineat ab huiusmodi transitu concedendo ad alias Religiones seu Ordines, praeterquam ad illas seu illos, in quibus claustralis et regularis observantia vigere dignoscatur... Abstineat pariter a transitu praedicto concedendo ad Ordines Hospitalares et Militares, quamvis in istis claustralis et regularis observantia vigeret, nisi forte ad Ordinem S. Ioannis de Deo.

Concedere itidem possit transitum ab uno Monasterio ad aliud *Monialibus tantum ultra montes existentibus*, legitima concurrente causa, in Signatura disentienda et approbanda; committendo tamen facultatem huiusmodi transitus admittendi et exequendi arbitrio Ordinarii, cum clausulis opportunis pro casuum varietate. Hucusque Benedictus XIV; et cf. Bouix, tom. II, p. 493.

168. Collige: I. Licitus est, ex iusta causa, transitus ab una Religione *laxioris* observantiae, ad aliam *arctioris* observantiae, servatis praescriptionibus in adductis documentis expressis, et petita licentia a suo Praelato, *quamvis non obtenta*. Ita ex citato capite *Licet*, ubi dicitur: *Postquam (Monachus) a Praelato suo transerunt licentiam postulaverit... libere potest sanctioris vitae propositum adimplere, non obstante proterva indiscreti contradictione Praelati* (Vid. S. Alph. lib. IV, n. 73; Bouix, loc. cit. p. 492).

Collige: II. Sine licentia Sedis Apostolicae nemo transire potest de una Religione *strictiori* ad aliam *laxiorem*. Patet ex absoluta prohibitione Concilii Tridentini.

Collige: III. Absque licentia Sedis Apostolicae, vel saltem Superioris sui, non potest Religiosus transire ad aliam Religionem *aequalis* rigoris. Nam vi votorum in sua Religione emissorum, Religiosus in perpetuum ei alligatur, salva dumtaxat libertate *in melius* vota haec commutandi. Cum ergo transire *ad aequalem*, non sit mutare *in melius*, stat vinculum priori Religioni eum alligans,

nisi auctoritate extrinseca a dicto vinculo absolvatur (Cardinalis Petra apud Bouix, tom. II, p. 499; et vid. etiam Schmalz. pars IV, tit. 31, n. 237).

169. Ceterum, advertunt Doctores, quod hodie de stylo Curiae nemo transire potest de una ad aliam Religionem, etiam strictiorem, *sine licentia Sedis Apostolicae* (Vid. Matteucci, Offic. Cur. cap. 41, n. 25; Giraldi, tom. I, p. 353; Ferraris, verb. *Transitus*, n. 1; Nervegna, *De Iure pratico Regularium*, pag. 208 sqq.). Unde, prout recte monet Reiffenstuel, lib. III, tit. 31, n. 260, quamvis de *Transeuntibus* ad aliam Religionem multa scribant Doctores, praesertim Rodriguez, Miranda, Pellizarins, Pirhing et alii, nihilominus, quia hodie fere omnes Religiones, paucis exemptis, habent privilegia, vi quorum prohibetur eorum Professis, ne absque speciali licentia Papae ad aliam Religionem transeant..., hinc in materia hac, in praxi non amplius, vel nonnisi rarissime occurrente, diu nos non detinebimus. Franciscus Santi, lib. III, tit. 31, n. 37, observat etiam, quod transitus ab uno ad aliud Institutum in genere est odiosus.

§ II. *Transitus de statu clericali ad statum Conversorum.*

170. Docent communiter Auctores, transitum de statu clericali ad illum Conversorum fieri posse cum licentia Praelati, dummodo transiens in Ordinibus sacris non sit constitutus, et iusta causa concurrat. Ratio est, inquit, quia id a iure non est prohibitum, nec violantur substantialia votorum Religiosorum, cum haec eadem sint in statu Conversorum et Laicorum. Imo iuxta Sanchez. lib. 6 Moral. cap. 7, n. 80, hunc transitum non solum permittere, sed etiam iubere potest ob punitionem delicti. Cum autem talis transitus sit res gravis, fieri debet a Generali vel Provinciali cum consensu Discretorum, vel alias prout cuiusque Ordinis statuta praescribunt (Vid. Ferraris, v. *Transitus*, n. 9; Bouix, tom. II, p. 506).

Unde Lezana docet: « Religiosus Clericus ad chorum deputatus, inssu et auctoritate Superiorum potest transire ad ordinem Laicalem seu Conversorum in eadem Religione. Sicut enim Superiores possunt suis subditis maiores poenas infligere, videlicet carceris,

eiectionis, triremium etc., ita etiam poterunt istam poenam imponere... Causae autem, propter quas Clericus *non ordinatus*, choro tamen deputatus, possit ad Conversos delici, regulariter sunt tres, nimirum punitio delicti, ineptitudo ad litteras addiscendas, et maximus ardor vitae humilioris » (*Summa Quaestionum*, tom. I, cap. 22, n. 23).

§ III. *Transitus de statu laicali ad statum clericorum.*

171. Transitus Laicorum seu Conversorum *ad statum clericalem* in Ordinibus regularibus est prohibitus, unde nonnisi ab Apostolica Sede concedi potest. Nam Clemens VIII per suum Decretum diei 19 Martii 1603, incip. *Cum ad Regularem*, super receptione et educatione Novitiorum, statuit: *Qui vero ad Conversorum habitum recepti fuerint, ad Clericorum statum transire, etiam durante tempore probationis, non possint* (Vid. Compend. Decret. a Regularibus in publ. mens. legend.; Bouix, tom. II. p. 506; Lezana, tom. II, cap. 8, n. 22).

Decretum Clementis VIII confirmatum fuit iussu Urbani VIII a S. Congregatione Concilii in decretis de apostatis et eiectionis (Vid. Ferraris, verb. *Transitus*, n. 5; Lezana, loc. cit.). Per huiusmodi providum interdictum, sublata est ansa et occasio ambitionis, qua solent homines altiora appetere non sine molestia Praelatorum.

Patet autem ex relata prohibitione Clementis VIII, Laicos seu Conversos nedum durante anno probationis, sed nec post emissam professionem, et id a fortiori, posse transire ad statum clericalem; hunc enim sensum habere videntur adducta verba Clementini Decreti: *ETIAM durante tempore probationis, non possint*.

Quamvis autem praefata verba Decreti expositum sensum habere videantur, nihilominus non desunt, qui iisdem verbis aliam interpretationem tribuunt. Satis sit proferre sententiam Augustini Matteucci, viri ceteroquin semper cauti in suis opinionibus.

Casus. Livius receptus pro Laico in Novitiatu, transit ad statum clericalem; subinde, anno probationis exacto, professionem emittit: Quaeritur, *an valide?* Respondetur, affirmative, quia professio in Decreto Clementino non irritatur (Ita Matteucci, Offic. Cur. cap. 41, n. 21).

Quaerit insuper laudatus Matteucci, loc. cit. n. 22, quid dicendum de receptis ad habitum Conversorum, vel Laicalem, an possint *de licentia Praelatorum* ad Clericorum statum transire? Respondet ut sequitur: Non eodem modo discurretur. Si de illis agatur, non completo probationis anno: tunc dicimus cum Sanctoro *in Stat...*, posse, dummodo a Provinciali et Definitorio prius examinentur de sufficienti litteratura, ceterisque ad Clericatum requisitis: neque hoc eis a Clemente prohiberi videtur, *cum pro eo tempore non sint adhuc irrevocabiliter in statu Conversorum*. Proinde Pontificis verba hanc sine violentia interpretationem videntur recipere: *ut Laicus, etiam tempore Novitiatus, non possit se ipso et sine legitima auctoritate eorum, ad quos spectat Novitiorum examen, et receptio, ad Clericatum transire*.

Si vero de illis quaestio sit, qui peracto anno probationis, in Laicorum vel Conversorum habitu professionem emiserunt, negamus posse a Praelatis transitum concedi. Nam praxis et stylus Curiae est, ut dictus transitus petatur, et obtineatur a Sede Apostolica. Et forte ponderari potest, quod cum in statu Conversorum celebraverint contractum cum Religione, debent irrevocabiliter in eo statu permanere, nisi Sedes Apostolica contractum quoad eam qualitatem rescindat, et facultatem tribuat, ut denuo sub illa Clericorum celebretur ».

§ IV. *Dispositio Constitutionum generalium Ordinis Minorum relate ad praedictos transitus.*

172. Constitutiones generales Ordinis Minorum ab Apostolica Sede approbatae, sub n. 82, ita praescribunt: « Qui ad Conversorum habitum recepti sunt, ad Clericorum statum transire, etiam durante tempore probationis, non possunt. Clericus autem, accedente rationabili causa et consensu Ministri Generalis cum suo Definitorio, ad laicatum transmitti poterit; sed numquam post professionem solemnem ».

§ V. *Transitus de una Provincia ad aliam.*

173. Conditiones huiusmodi transitus non a iure, sed a respectivis Ordinum Constitutionibus determinantur. Constitutiones

Ordinis Minorum, n. 83, haec praescribunt: « Nemini in aliena Provincia incorporari liceat, nisi consensum Ministri ac Definitorii utriusque Provinciae habeat, et nisi in ea, ad quam admitti cupit, saltem per biennium manserit. Sine his conditionibus nullus Praelato Generali inferior quempiam in aliena Provincia incorporare possit. Imo numquam haec incorporatio fiat, nisi sciente et non contradicente Ministro Generali ».

LIBER SECUNDUS

DE IMMUTATIONE INDUCTA A SUMMO PONTIFICE PIO IX

PER TRIENNIUM VOTORUM SIMPLICIUM

IN ORDINIBUS REGULARIBUS.

In comperto omnibus est Summum Pontificem Pium IX per litteras Encyclicas a Sacra Congregatione super Statu Regularium die 19 Martii 1857 editas, ac incipientes « *Neminem latet* » legem tulisse, ut in Religiosis virorum Familiis, Novitii, peracta probatione et novitiatu, vota simplicia emittant postquam praescriptam aetatem expleverint, et post triennium, si digni reperiantur, ad professionem votorum solemnium admittantur, exceptis iis Institutis, quibus professio votorum simplicium ad longius tempus iam concessa fuerit. Huic Sanctae Sedis dispositioni alia deinde decreta et declarationes accesserunt, praeter alia Decreta iam antea edita, praefatos Novitios et etiam apostatas et eiectos concernentia. Et haec congegimus in praesenti libro.

CAPUT I.

De Litteris testimonialibus pro admittendis Postulantibus
ad habitum religiosum.

§ I. *Lex a Summo Pontifice Pio IX lata.*

174. Summus Pontifex Pius IX, suo Decreto diei 25 Ianuarii 1848, incipiente *Romani Pontifices*, ubique locorum perpetuis futuris temporibus servando, sequentia statuit:

1. In quocumque Ordine, Instituto, Monasterio, vel Domo, sive in iis emittantur vota solemnia, sive simplicia, et licet quovis privilegio suffultis, nemo ad habitum admittatur *absque testimonialibus litteris tum Ordinarii originis, tum etiam Ordinarii loci,*

in quo Postulans post expletum decimum quintum annum aetatis suae *ultra annum moratus fuerit*.

2. Ordinarii in praefatis litteris testimonialibus referre debeant de Postulantis natalibus, aetate, moribus, vita, fama, conditione, educatione, scientia; an sit inquisitus, aliqua censura, irregularitate, aut alio canonico impedimento irretitus, aere alieno gravatus, vel reddendae alicuius administrationis rationi obnoxius. Super his singulis articulis ea tantum testari debeant Ordinarii, quae affirmare in Domino indicaverint; nec ipsis unquam liberum sit huiusmodi testimoniales litteras denegare, eorumque conscientia super veritate expositorum oneratur.

3. Omnibus Superioribus Regularibus, et Religiosis, ad quos spectat, *etiam in virtute sanctae obedientiae*, huius Decreti observantia districte praecipitur: et si quis, contra eius tenorem, aliquem ad habitum religiosum receperit, *poenam privationis* omnium officiorum, vocisque activae et passivae, ac inhabilitatis ad illa, Apostolicae Sedi reservatam, *eo ipso* incurrat.

4. Nullum privilegium, dispensatio, vel approbatio Regularum et Constitutionum, *etiam in forma specifica* ab Apostolica Sede obtenta, valeat huic Decreto derogare, nisi ei *expresse et nominatim* derogetur: et si haec dispensatio alicui Instituto concedi contigerit, *aliis, vi cuiuscumque privilegii et communicationis privilegiorum, extendi nequeat*.

5. Quolibet anno die prima Ianuarii in publica mensa hoc Decretum legatur sub poena privationis officii et vocis activae et passivae a Superioribus ipso facto incurrenda. Non obstantibus etc. derogando etc. (Vid. integrum Deer. apud Bizzarri, p. 882 edit. 1^a; Compendium Apost. Const. et Decretorum, Rom. edit. ann. 1875, pag. 1^a).

§ II. *Declarationes ad praefatum Decretum Romani Pontifices, a S. Congregatione super Statu Regularium die 4 Maii 1851 editae, et a Pio PP. IX approbatae.*

175. 1. An sufficiant testimoniales datae ab Ordinariis per litteras *privatas*?

Resp. *Affirmative.*

2. Utrum sufficiant testimoniales, in quibus Ordinarii non testantur *in specie* de iis omnibus, quae in Decreto *Romani Pontificis* praescribuntur, sed duntaxat *in genere* referunt de qualitatibus Postulantis?

Resp. *Affirmative, sed a Superioribus Regularibus servantur alia de iure servanda ad singulas qualitates Postulantium cognoscendas.*

3. Quid agendum si Ordinarii respondeant se Postulantes non agnoscere?

Resp. *Posse Postulantes admitti ad habitum et Novitiatum, si Ordinarius a Superiore requisitus expresse respondeat, sese circa qualitates Postulantis informare non posse, quia illum non agnoscit, dummodo tamen testimonialium defectui per aliam accuratam informationem, et fide dignam relationem suppleatur, et servantur alia de iure servanda; et Postulantes, antequam ad habitum admittantur, maneant saltem per tres menses in Conventu, ibique diligenter probentur.*

4. Utrum Superiores admittere possint ad habitum sui Ordinis Postulantem absque litteris testimonialibus Ordinarii, quando hic affirmat non posse eas dare, quia prohibitus ab auctoritate civili?

Resp. *Sufficere testimonium Ordinarii datum, etiam per privatas et secretas epistolas; sed si Ordinarius a Superiore requisitus testimoniales, ob expositam superius causam, quovis modo dare renuat, posse Postulantem admitti, supplendo testimonialium defectui per aliam accuratam informationem, et fide dignam relationem.*

5. Utrum Superiores possint ad habitum ipsum admittere milites, de quibus Ordinarii affirmant se non posse in Gallia informare, cum nullos delegatos in exercitu habeant, nec Parochi ullam de his notitiam habere possint?

Resp. *Affirmative, si Ordinarius a Superiore requisitus respondeat se informare ob dictam rationem non posse, dummodo testimonialium defectui per aliam accuratam informationem, et fide dignam relationem suppleatur, et servantur alia de iure servanda; et insuper Postulantes, antequam admittantur ad habitum, saltem per tres menses maneant in Conventu, ibique diligenter probentur.*

6. Quid agendum sit, quando Ordinarii nolunt dare litteras testimoniales non aliam ob causam, nisi quia opponuntur ingressui Postulantis in Religionem?

Resp. *Ordinarios, prout in Art. 2 Decreti ROMANI PONTIFICES praescribitur, non posse testimoniales litteras denegare; si tamen eas dare recusent, recurrendum erit ad S. Congregationem super Statu Regularium.*

7. In his Ordinibus, in quibus praeter Conversos laicos habentur Donati seu Oblati, testimoniales exigendae sint ante susceptionem habitus Donatorum et Oblatorum, vel potius Conversorum?

Resp. *Ante susceptionem habitus Donatorum et Oblatorum.*

8. An sit nulla susceptio habitus sine litteris testimonialibus?

Resp. *Susceptionem habitus esse illicitam, non tamen invalidam; testimoniales litteras omissas in receptione ad habitum quamprimum obtinendas esse, alias Novitii ad professionem licite admitti minime poterunt.*

9. Utrum sit invalida professio, si fiat omissis testimonialibus litteris?

Resp. *Non esse invalidam, sed illicitam* (Bizzarri, p. 891; Compend. Decr. p. 103).

176. In casu, quo Postulantes sint vel fuerint Novitii vel Professi alicuius religiosae Congregationis, litterae testimoniales petendae sunt a Superioribus Congregationis, in qua dicti Postulantes sunt vel fuerunt, vel potius ab Ordinario?

Resp. *Quoad Novitios et Professos saecularizatos, testimoniales litteras petendas esse ab Ordinario: quoad Professos, qui in Congregatione vel Ordine actu permanent, dummodo ab Apostolica Sede facultatem ad alium Ordinem transeundi obtinuerint, testimoniales litteras petendas esse a Superioribus, nempe vel a Superioribus generalibus, vel a Provincialibus Ordinis a quo: vel quatenus agatur de Congregatione et Ordine, in quo Provinciales non habeantur, loco Provincialium a Superioribus localibus; et si professus in diversis domibus vel conventibus commoratus fuerit, sufficere testimoniales Superioris Generalis vel Provincialis, vel Superioris domus (quatenus Provincialis non habeatur), in qua postremo tempore moratur. Ceterum huiusmodi Superiores, antequam*

testimoniales concedant, diligenter inquirere debeant de qualitatibus Religiosi (Pius IX, 5 Nov. 1852; et S. Congr. super Statu Reg. 29 Maii 1857; Bizzarri, pag. 900 et pag. 901 ad 3; Compend. Decret. pag. 105 ad 1^m et 2^m et pag. 106 ad 3^m).

Relate ad Postulantes *ecclesiasticos*, si agatur de postulantibus in sacris Ordinibus constitutis, sufficere testimoniales Episcopi, qui *Ordines sacros legitime eis contulit*, una cum testimonialibus Ordinariorum Dioecesium, in quibus deinde *ultra annum* in unaquaque Dioecesi commorati fuerint (Ead. S. C. 29 Maii 1857 ad 1^m; Bizz. p. 901; Compend. Decr. p. 106).

177. Quaesitum est: In Hispania adest Patriarcha Indiarum, qui iurisdictionem exercet in universo exercitu per suos Capellanos; litterae testimoniales *pro militibus* petendae sunt a praedicto Patriarcha, vel ab Ordinario?

Resp. *Petendae erunt tum ab Ordinario originis, quam a Patriarcha* (Pius IX, 5 Nov. 1852 ad 3^m; apud Bizz. loc. cit.).

178. Documentum recepti Baptismatis pro Postulantibus exhibendum est ante admissionem ad habitum, quamvis quoad Europaeos in America commorantes longum tempus requiratur ad illud habendum (Ead. S. C. 29 Maii 1857 ad 2^m; Bizz. p. 901; Compend. Dec. p. 106).

179. Dubitatum est, an requirantur litterae testimoniales etiam illius Episcopi, in cuius dioecesi existunt Collegia seu Probandatus, in quibus educantur ad vitam religiosam adolescentes seu iuvenes, quamvis hi commorati ibi fuerint ultra annum post expletum decimum quintum aetatis annum?

S. Congregatio super Statu Regularium, die Martii 1880, respondit: *Affirmative* (Penes Archiv. Ord. Min.).

CAPUT II.

Decretum de receptione Novitiorum ad habitum et professionem,
pro Italia et Insulis adiacentibus.

180. Sub die 25 Ianuarii 1848, Summi Pontificis Pii IX auctoritate aliud Decretum S. Congregationis super Statu Regularium pro-

diit de receptione Novitiorum ad habitum et professionem. Hoc Decretum, cuius initium est « *Regulari disciplinae* », duplici constat parte, in quarum prima praescribitur modus servandus in approbandis iis, qui ad habitum religiosum admitti postulant; in altera agitur de lege servanda in admittendis Novitiis ad professionem. Latum est pro Italia et Insulis adiacentibus dumtaxat, cum praecepto singulis Superioribus imposito, ut praefatum Decretum quolibet anno in omnibus Monasteriis, Collegiis et Domibus, die prima Ianuarii et Dominica prima Iulii in publica mensa legi faciant sub poena privationis officii, vocisque activae et passivae ipso facto incurrenda. Hic agitur tantum de prima parte Decreti; de secunda parte infra.

§ 1. De lege servanda in probandis iis, qui ad habitum religiosum admitti postulant.

181. In prima parte enuntiati Decreti, praeter alia, haec praescribuntur: 1° Ut nemo ad habitum recipiatur in quocumque Ordine vel Instituto, sive in iis emittantur vota sollemnia, sive simplicia, nisi duplici scrutinio probatus fuerit, quorum unum faciendum est in Provincia, in quo Postulans habitum religiosum petit; alterum Romae, ut infra. 2° Ut in qualibet Provincia habeantur octo Examinatores, scilicet Provincialis et septem alii idonei ac probatae vitae Religiosi, a Capitulo seu Congregatione Provinciali eligendi, et duraturi usque ad novum provinciale Capitulum seu Congregationem. 3° Ut Provincialis omnia exquirat Postulantis documenta, simulque inquirat, num necessariis dotibus praeditus sit. 4° Ut memorata documenta et informationes tradat deinde perpendendas tribus saltem ex praefatis Examinatoribus. 5° Ut indicto examinis die, Provincialis cum iisdem Examinatoribus conveniat, et praemisso praescripto iuramento, Postulantem examinent, eoque ab examinis loco dimisso, eius documenta et requisita superius notata expendant. 6° His peractis, per secreta suffragia indicent an sit approbatione dignus. Is autem probatus dumtaxat intelligitur, qui saltem unum suffragium super medietatem obtinuerit. 7° Ut examen et scrutinium candidati approbati, scripto fide-

liter exaratum Provincialis et unusquisque Examinatorum manu propria subscribat, declarando etiam, sese omnia iuxta leges debito modo examinasse. 8° Ut huiusmodi relationem iureiurando confirmet. 9° Ut haec omnia una cum authenticis documentis Provincialis *ad Superiorem Generalem*, vel ad Procuratorem Generalem, si Generalis Romae non resideat, transmittantur, dummodo tamen idem Procurator tres saltem Examinatores generales Romae habeat. 10° Ut praeter Examinatores provinciales in quolibet Ordine seu Instituto *alii septem Examinatores*, qui ob pauciores Religiosorum numerum ad quatuor reduci possunt, in Capitulo, Dieta, vel Congregatione *generali* per secreta suffragia eligendi, et usque ad futurum Capitulum vel Congregationem *generalem* duraturi, constituentur. 11° Ut inter huiusmodi Examinatores *generales*, duo, si qui sint, e Definitoribus seu Consiliariis generalibus deputentur. 12° Declaratur demum, quod Superior Generalis erit Praeses cum suffragio in consilio Examinatorum; et Procurator generalis uti Examinator natus praeter electos habendus erit.

Cum Superior Generalis relationem examinis et scrutinii receperit, eam per singulas partes expendat, ac deinde perpendendam tradat Procuratori generali et saltem aliis duobus Examinatoribus generalibus, tribus vero, absente Procuratore generali. Postea indicto die convenient, et praestito ab unoquoque eorum, ut supra, iuramento, per secreta suffragia, quorum unum saltem supra medietatem in confirmationis favorem requiritur, definiant an approbatio facta *in primo scrutinio* (nempe in Provincia) confirmanda sit, vel revocanda: super quibus eorum omnium conscientia graviter oneratur.

Quid et quomodo agendum sit in Institutis, in quibus Capitula seu Congregationes generales vel non celebrantur, vel raro convocantur, videatur in ipso Decreto, quod refertur ab Emo Bizzarri in sua Collectanea, p. 885 sq. edit. 1863.

§ II. *Nonnullae declarationes quoad electionem Examinatorum.*

182. Iuxta expositam Decreti partem electio Examinatorum fieri debet a Capitulo seu Congregatione. Iam vero *quomodo ad*

eorundem electionem procedendum erit, si aut per obitum, aut per renuntiationem, aut alia quacunque causa, numerus Examinatorum Provincialium vel Generalium in parte vel etiam totaliter deficiat, nec tempus celebrationis Capituli vel Dietae advenierit?

Respondetur: I. Examinatores *Provinciales* eligantur per secreta suffragia a Provinciali una cum suis Definitoribus seu Assistentibus; et si huiusmodi Definitores in aliquo Ordine desint, electio fiat a Provinciali una cum quatuor Religiosis graduatis, vel gravioribus, si graduati desint, eiusdem Provinciae, ab eodem Provinciali deputandis.

II. In Ordinibus, aliisque Institutis, *in quibus Provinciales non existunt*, vel Provincialia Capitula seu Congregationes non celebrantur, Examinatores capitulariter per secreta suffragia a Superiore et Capitularibus eiusdem Monasterii seu Conventus eligantur; et si septem Examinatores eligi minime valeant, Examinatores numero minores, non tamen citra quatuor, eligi poterunt.

III. Examinatores *Generales* eligantur per secreta suffragia a Superiore Generali una cum saltem tribus Religiosis graduatis seu gravioribus Ordinis ab eodem Generali Superiore deputandis et deligendis ex Definitoribus seu Assistentibus Generalibus, si adsint.

IV. Examinatores sic electi in officio perdurent usque ad celebrationem proximi Capituli vel Dietae.

V. Descripta methodus etiam observatur, quando ex S. Sedis dispensatione Capitula vel Dietae non celebrantur, et electio Superiorum per Decretum S. Sedis, vel per schedas fiat.

VI. Licet ex Decreto *Regulari disciplinae* inter Examinatores, *duo, si qui sint, e Definitoribus eligi debeant*; non ita tamen hoc accipiendum est, quasi alii Examinatores ex reliquis Definitoribus eligi nequeant: possunt enim ad hoc officium eligi omnes respective Definitores, Provinciales scilicet et Generales.

VII. In Ordinibus et Congregationibus, quae licet habeant Capitula provincialia, tamen Religiosorum inopia laborant, non est necesse ut eligantur septem Examinatores, sed quatuor sufficiunt. Et ut in re omnis ambigendi causa auferatur, probe advertendum est, in Ordinibus tam amplis, quam exiguis, *sufficere tres Exami-*

natores provinciales, praeter Superiorem provincialem, ad primum scrutinium; et tres Examinatores generales, praeter Superiorem generalem, ad secundum scrutinium peragendum; et alios Examinatores ad opportunitatem et commoditatem eligendos esse.

VIII. In saepedicto Decreto *Regulari disciplinae* praescribitur, ut Postulantes accedere debeant ad locum primi scrutinii, ut ab Examinatoribus provincialibus personali examini subiiciantur. At saepius accidit, ut huiusmodi examen personale absque notabili incommodo Postulantium fieri nequeat sive ob expensas, sive ob loci distantiam, sive ob aliam rationabilem causam. Quid in huiusmodi casibus? Provincialis cum tribus Examinatoribus, quando ob enuntiatas similesque causas ab accessu personali Postulantem dispensare iudicaverint, possunt deputare Religiosum sui Ordinis, si examen fiat in loco, ubi Conventus Ordinis reperitur; secus aliquam personam ecclesiasticam, sive ex Clero saeculari, sive ex Clero regulari, dummodo Episcopus loci, vel eius Vicarius generalis, eam idoneam indicaverit, transmissa Examinatori deputato instructione circa ea, super quibus Postulans examinandus erit. Verum Religiosus vel alia persona ad examen perficiendum deputata, transmittere tenetur relationem examinis ab ipso vel ipsa subscriptam, iuramento firmatam, *qua profitetur sese fideliter munus suum adimplevisse, quaecumque humana affectione postposita*. Quibus peractis, Provincialis dictam relationem tribus Examinatoribus exhibere debet, ut scrutinium, de quo supra dictum est, perficiatur (Vid. Bizz. p. 892 sq.; Comp. Apostolicarum Const. p. 108 sq.).

§ III. *Instructio pro examine personali eorum, qui ad habitum religiosum admitti postulant.*

183. I. Examinatores provinciales, seu *Examinator deputatus*, interrogent Postulantem de eius nomine, parentibus, patria et aetate. Diligenter Postulantis voluntatem explorent, et praesertim an coactus, an seductus sit, et quo spiritu, qua ratione ad statum religiosum ducatur, et utrum aliquam cognitionem habeat obligationis votorum, quae deinceps emittere debet.

II. Si Postulans *pro Clerico* recipiendus sit, inquirent Examinatores, vel Examinator deputatus, an eam litterarum scientiam calleat, aut illius addiscendae spem indubiam praeseferat, ut minores, et suis temporibus maiores Ordines, iuxta Decreta S. Conc. Trid. suscipere valeat. Quod si agatur de admittendis ad habitum *Conversorum*, an saltem praecipua Doctrinae Christianae capita noverint. Quoad omnes vero, et praesertim relate ad Postulantes profectionis aetatis, Examinatores, vel Examinator, sagacius sed prudenter curent odorari, si recte de catholica Doctrina sentiant, prout conditio cuiusque personae postulet.

III. Exquirant a Postulante, utrum eius parentes adhuc vivant, quam artem et professionem exercent, vel exercuerint, et an adeo pauperes sint, ut filii subsidio indigeant.

IV. Exquirant etiam a Postulante, an sit aere alieno gravatus, an et quam professionem exercent; an alicui Instituto nomen derit; utrum fuerit inquisitus, aliqua nota, infamia, irregularitate irretitus, gravi morbo affectus.

V. Videant an Postulans notabili deformitate laboret, utrum aliquod signum valde infirmiae valetudinis, vel fatuitatem praeseferat; et cetera exquirant, quae in respectivis Constitutionibus exquirenda praescribuntur (Vid. integra Instr. apud Bizz. p. 899; Compend. cit. p. 117).

CAPUT III.

Superiores regulares tenentur licentiam obtinere quotannis a S. Congregatione super Disciplina Regulari quoad numerum ad habitum recipiendorum.

184. Summus Pontifex Innocentius XII Constitutione incip. *Debitum Pastoralis Officii*, de die 4 Aug. 1698, confirmata seu de novo erecta *Congregatione super Disciplina Regulari*, huic eidem Congregationi tribuit facultates (intra fines Italiae et Insularum adiacentium) *designandi ac deputandi pro Novitiatibus et Professoriis Conventus, Monasteria, Collegia, ac Domos quorumcumque Monachorum et Regularium Virorum cuiusvis Ordinis, Congre-*

gationis, Societatis, et Instituti, tam Mendicantium, quam non Mendicantium, etiam necessario exprimendi, nec non Novitiatus et Professoria huiusmodi mutandi, transferendi, suspendendi, et supprimendi, prout utilitas et necessitas postulaverit ac exegerit, dandi licentias Superioribus Regularibus ad quos pertinet, recipiendi in Novitiatibus sic deputatis Novitios ad habitum et professionem (Vid. integra Constit. apud cl. Iosephum Nervegna, De Iure practico Regularium, pag. 9).

185. Laudata S. Congregatio super Disciplina Regulari inhaerens mandatis eiusdem Pontificis, specialibus decretis unicuique Ordini indixit, ut *quotannis* quilibet Superior Generalis imploraret *Novitiorum receptionem* pro unaquaque Provincia et Conventu, declarans *numerum Recipiendorum* sive Laicorum, sive Choristarum: cui petitioni eadem S. Congregatio ordinario indulget *ad annum*; quo elapso, iterum est recurrendum (Nervegna, loc. cit. p. 83 sq.).

186. Petitio huiusmodi pro admittendis Postulantibus ad habitum est tam necessaria, ut si quis Superior, *intra Italiam et Insulas adiacentes*, temere recipiat Postulantes *absque praedicta venia S. Sedis*, vel *ultra numerum* ab ea concessum, eo ipso omni gradu officioque privatus, et ad ea perpetuo inhabilis existat: *Receptiones vero et Professiones*, quae inde sequuntur, omnino nullae et irritae sunt, et nonnisi a S. Sede revalidari possunt (Clemens VIII, Const. *Cum ad Regularem*; S. C. super Disciplina Regul. 7 Ian. 1700; vid. Nervegna, p. 83 sq.).

CAPUT IV.

Conventus Novitiatus debet esse legitime deputatus.

187. Clemens VIII in Decretis generalibus de Reformatione Regularium, 25 Iunii 1599 statuit, ut *nullus in posterum ad habitum aut ad professionem admittatur, nisi in Conventibus per Sedem Apostolicam in qualibet Provincia deputandis*. Idem sanxit Pontifex in decreto incip. *Cum ad Regularem Disciplinam*, die 19 Martii 1603, his verbis: *Illud etiam Superiores sedulo perquirant, ut in Monasteriis pro Novitiatu ex Apostolica facultate*

designatis, et non alibi, ad Religionem nullum in posterum admittant. Alia lectio eiusdem Decreti sic se habet: *Non censeatur concessa licentia recipiendi Novitios, nisi in locis pro Novitiatu designatis, aut in posterum designandis...* Qui contra fecerint, officiorum omnium... privationem... se subituros sciant (Vid. Compend. p. 36 et 41; Bizz. p. 898; Nervegna, p. 48). In decretis autem editis a S. Congregatione *super Disciplina Regulari* de mandato Innocentii XII, committitur Superioribus tam Generalibus quam Provincialibus, ut in unaquaque Provincia *per Italiam et Insulas* adiacentes quam primum deputent aliquos Conventus, quos magis aptos censuerint. — Ex quo patet praemissam doctrinam de Conventibus Novitiatibus non sese extendere extra Italiam Insulasque ei adiacentes.

188. Superiores curare debent, ut pro Novitiatu destinentur Conventus magis apti ad recipiendos, retinendosque Novitios, in quibus regularis observantia, vita communis, et exacta disciplina servetur. Ibique praesint Superiores graves, charitate, morumque suavitate praediti; Religiosi adsint devoti ac pietatis cultores (Clemens VIII et S. C. super Discipl. Reg. ann. 1695 in Decretis auctoritate Innoc. XII editis; et vid. Nervegna, p. 69 sq.).

Novitiatu locus constituendus est in parte Conventus distincta, et separata ab ea, in qua degunt Professi, habeatque tot pro Novitiorum numero cellulas separatas (Landati Summi Pontif.).

189. Quid dicendum de *recluso Novitiatu* (Noviziato aperto)? Non semel atque iterum Superiores ad S. Congregationem ingenue deduxerunt, suos iuvenes Postulantes *formalem probationem* fecisse, nullis vel fere nullis servatis conditionibus a nobis pro Novitiatu superius relatis, ac deinde quaesierunt: An possent eos, *sic probatos*, ad professionem votorum simplicium admittere? Quibus S. Congregatio semper *negativum* dedit responsum; quinimo admirationem indixit, et monita dedit, ne in posterum quid simile ageretur. Ita praelaudatus Iosephus Nervegna, p. 72.

190. Ex hucusque adductis quisque perspicit quam sollicita sit Apostolica Sedes pro bona Novitiorum institutione. Et iure meritoque: namque, ita Nervegna, loc. cit. pag. 71, Apostolica Sedes veluti suum *peculiarem* clerum Religiosos respicit, et per consequens eorum institutionem et educationem sibi reservat: indulgens

Superioribus, ut domus ab iisdem proposita, pro *Novitiatu* canonice designata habeatur, dummodo in ea omnia et singula a Constitutionibus Apostolicis et Ordinis requisita pro Novitiatu erectione, Novitiorumque educatione concurrant. Ex quo clarum est, Ordinarios Dioecesanos nullum ius, nullamque iurisdictionem exercere posse, sive in *canonica erectione Novitiatuum*, sive in eorum usu; agitur enim de auctoritate S. Sedi reservata, et de interno Religiosorum *exercitio*, cui Apostolica exemptio omnimode favet.

Cum autem quaeratur, a quonam dispensari possit Novitiatu, facile ex dictis responsio descendit, scilicet: *nonnisi a Romano Pontifice, qui supra Concilium, legesque ecclesiasticas extat.* Bened. XIV, de Syn. dioec. lib. 13, 12. Hucusque cl. Nervegna, loc. cit.

CAPUT V.

De lege servanda in admittendis Novitiis ad professionem.

191. Hic agitur de secunda parte Decreti *Regulari Disciplinae* in superiori cap. II descripto. Summa dispositionum haec est: 1° Quicumque ex Religiosis et Novitiis alicuius Ordinis seu Congregationis cognoverit Novitium sui Instituti aliquo impedimento, vel gravi defectu praepeditum esse ad religiosum statum rite assumendum, id Superiori Conventus Novitiatu, vel Provinciali vel Generali manifestare tenetur. Superiores vero denunciantis nomen secretum retinere debent.

2° Prope terminum cuiusque trimestris Novitiatu, Magister Novitiorum Provinciali de agendi ratione cuiusque Novitii scripto referre tenetur.

3° Duobus mensibus ante professionem, Provincialis (vel si in Instituto non existat Provincialis, Superior Domus Novitiatu) sive per se, sive per alium idoneum Religiosum, Novitii voluntatem diligenter exploret, an coactus, an seductus sit, an sciat quid agat, an obligationes status religiosi et regulae agnoscat.

4° Secreto audit Magistrum Novitiorum, ipsos Novitios, ac omnes Religiosos Domus Novitiatu circa Novitium ad professionem admittendum.

5° Deinde convocat capitulum eiusdem Conventus, ut Capitulares per secreta suffragia declarent, an Novitius ad professionem admitti possit.

6° Quo facto, Provincialis omnium actorum et resultantium relationem scripto exaratam propria manu subscribit, quin tamen eos, qui secreto deposuerint, ullo modo in aliquod discrimen adducat.

7° Huiusmodi relationem Provincialis tribus saltem Examinatoribus provincialibus communicare debet.

8° Condicto die convocat praefatos Examinatores et Novitorum Magistrum, et praestito ab omnibus praescripto iuramento Magister Novitorum refert de Novitii agendi ratione in Novitiatu servata, de eius libertate, vocatione, et idoneitate ad statum religiosum, et declarat utrum ipse existimet Novitium ad professionem tuto admitti posse.

9° Si Magister Novitorum aliqua legitima causa ad locum scrutinii commodè accedere nequeat, debet super praemissis transmittere relationem in scriptis, iuramento confirmatam, et propria manu subscriptam.

10° Provincialis deinceps et Examinatores per secreta suffragia definiunt, an Novitius necessariis dotibus praeditus sit, ut ad professionem tuto admitti possit, super quo eorum conscientia graviter onerata remanet.

11° Si Novitius probatus fuerit, Provincialis de omnibus instructum reddit Superiorem Generalem, qui approbationem revocat, vel confirmat, prout in Domino existimaverit, quin tamen unquam permittere possit professionem Novitii, qui ab Examinatoribus provincialibus reprobatus fuerit.

12° Si quid ulterius super re exigant Constitutiones alicuius Ordinis et Instituti, id servandum etiam erit in ea dumtaxat parte, quae tenori huius Decreti minime contraria sit (Penes Bizzarri, loc. cit.).

192. *Declaratio* a Summo Pontifice Pio IX approbata die 16 Ianuarii 1852, quae est ut sequitur: .

Quaeritur, an sit nulla, vel tantum illicita professio facta, non servata *prius* forma Decreti « *Regulari disciplinae* » ?

Resp. *Esse tantum illicitam, non vero nullam* (Bizz. p. 894).

Postulatum quoque fuit: An Decretum « *Regulari Disciplinae* » vim habeat in Sabaudia? Et S. C. sup. Statu Regul. die 1 Maii 1851, respondit: *Affirmative* (Bizz. loc. cit.). An etiam hodie praedictum Decretum vim habeat in Sabaudia sub dominatione Gallica nunc constituta, nos nescimus.

CAPUT VI.

De votis simplicibus in Ordinibus Regularibus professioni
votorum solemnium praemittendis.

193. Summus Pontifex Pius IX per litteras encyclicas a S. Congregatione super Statu Regularium die 19 Martii 1857 editas, ac incipientes *Neminem latet*, haec quae sequuntur, quoad Religiosas *virorum* familias in quibus *solemnia vota* emittuntur, contrariis quibuscumque derogatis, decrevit et observari praecepit:

1. Peracta probatione et novitiatu ad praescriptum S. Concilii Tridentini, Constitutionum Apostolicarum, et Statutorum Ordinis a S. Sede approbatorum, Novitii *vota simplicia* emittant, postquam expleverint aetatem annorum sexdecim ab eodem Tridentino Concilio statutam, vel aliam maiorem, quae forsau a Statutis proprii Ordinis a S. Sede approbatis requiratur; et quoad Laicos et Conversos, postquam ad eam pervenerint aetatem, quae in Constitutione Clementis VIII incipiente *In suprema*, praefinita est.

2. Professi, *post triennium* a die quo vota simplicia emiserint computandum, si digni reperiantur, ad professionem votorum solemnium admittantur, exceptis iis Institutis, quibus professio votorum simplicium ad longius tempus iam concessa fuerit. Poterit vero Superior Generalis, vel Provincialis ex iustis et rationabilibus causis professionem votorum solemnium differre, non tamen *ultra aetatem annorum viginti quinque expletorum*. Si vero in Ordine Provinciales non habeantur, huiusmodi facultas tribuitur Superiori Domus Novitiatus, de consensu tamen Magistri Novitiorum, et duorum Religiosorum, qui in Instituto aliquo gradu insigniti sint... (Bizzarri, p. 904, sq. Compend. Decr. p. 11).

194. Advertendum est, Superiores regulares, ultra praescriptum triennium votorum simplicium non posse differre professio-

nem votorum solemnium etiam *iis, qui aetatem annorum viginti quinque iam excesserint*, prout declaravit S. Congregatio die 16 Aug. 1866. Declararunt tamen Emi Patres, recurrendum esse ad S. Congr. in casibus particularibus, in quibus aliqua peculiaris causa concurrat (Bizzarri, p. 916 sq.; Compend. Decr. p. 119).

195. Professio votorum solemnium, non praemissa professione votorum simplicium, in qua iuvenes *per triennium integrum* non permanserint, declaratur *nulla et irrita* a Summo Pontifice Pio IX per Breve diei 7 Februarii 1862, quod incipit *Ad universalis Ecclesiae regimen*. Statuimus ac decernimus, ita Pontifex, nullam omnino, irritam, et nullius roboris fore professionem votorum solemnium, tam scienter, quam ignoranter quovis modo, praetextu, et colore factam a Novitiis quibuscumque etiam Laicis et Conversis, qui licet probationem et novitiatum prout de iure expleverint, non emittant prius professionem votorum simplicium, et in ea *per triennium integrum* non permanserint... (Vid. Breve apud Bizz. p. 912).

196. Quia in cit. Encyclica *Neminem latet* diei 19 Martii 1857 ne verbum quidem de nullitate legitur, nec illa decreto irritante munita reperitur, hinc dubitatum est, num quidam Novitius, qui ante Breve *Ad universalis Ecclesiae regimen* vota solemnia nuncupaverat, non praemissa professione votorum simplicium, valide professus fuerit. Proposito dubio in Congregatione diei 16 Aug. 1866: *Utrum dictus Religiosus professionem solemnem validam emisserit?* Emi Patres rescripserunt: *Affirmative*.

Igitur ante Litteras Apostolicas *Ad universalis Ecclesiae*, huiusmodi professiones erant duntaxat *illicitae*; post vero dictas Litteras Apostolicas non solum *illicitae*, sed *irritae* et *invalidae* prorsus sunt (Bizz. p. 917 sq.; Compend. Decr. p. 130).

Quoad hoc habetur casus cuiusdam Alunni Ordinis Minorum, qui elapso triennio, eodem die et mense solemnem professionem emiserat, sed ad illud rigore mathematico explendum, *una* circiter *hora* deerat. Hinc quaesivit, num professio solennis fuerit nulla, et quatenus affirmative, petivit dictae professionis *sanationem*.

Ex Audientia SSmi die 8 Ian. 1886; *Leo PP. XIII* *benigne annuit pro petita solennis professionis sanatione: ita tamen, ut professus voce et scriptis declaret, se uti velle hac gratia; et*

haec declaratio adnotetur in libris professionis, serveturque in archivio vel domus Novitatus, aut Provinciae: declaratio subscribatur etiam a duobus testibus, qui intersint acceptationi (Acta Ord. Min. anno V, p. 23).

CAPUT VII.

Declarationes circa naturam et qualitatem votorum simplicium.

197. Pius PP. IX, attentis precibus Magistri Generalis Ordinis Praedicatorum, haec, quae sequuntur circa *naturam* et *qualitatem* votorum simplicium, et circa *obligationes* ac *privilegia* illorum, qui ea emittunt, statuit ac decrevit pro eodem Ordine Praedicatorum.

I. Vota simplicia, de quibus agitur, perpetua erunt *ex parte voventis*, utpote quae tendunt ad emittenda deinde vota solemnia, in quibus perfectionem et complementum accipient.

II. Eorundem votorum simplicium *dispensatio reservata est Romano Pontifici*, cui professi, gravibus urgentibus causis, preces porrigere poterunt.

III. Verum eadem simplicia vota *solvi etiam possunt ex parte Ordinis in actu dimissionis Professorum*, ita ut, data dimissione, professi ab omni dictorum votorum vinculo et obligatione eo ipso liberi fiant.

IV. Facultas autem dimittendi professos votorum simplicium, de quibus agitur, *spectat ad Magistrum Generalem Ordinis cum suo generali Consilio*. Idem Magister Generalis cum suo generali Consilio *poterit in casibus extraordinariis*, et praesertim pro regionibus et locis longinquis *ad dimissionem decernendam subdelegare* probos et prudentes Religiosos, qui saltem tres esse debent.

V. Licet ad decernendam dimissionem *neque processus, neque iudicii forma requiratur*, sed ad eam procedi possit, *sola facti veritate inspecta*, tamen Superiores procedere debent summa charitate, prudentia, et ex iustis et rationabilibus causis, quacumque humana affectione remota; secus eorum conscientia graviter onerata remaneat. Nemo autem *ex causa infirmitatis post professionem* votorum simplicium superventae dimitti poterit.

VI. Professi dictorum votorum simplicium *participes erunt omnium gratiarum et privilegiorum*, quibus professi votorum solemnium in memorato Ordine legitime utuntur, fruuntur, et gaudent.

VII. Superiores Regulares, ad quos spectat, concedere poterunt huiusmodi professis *litteras dimissorias dumtaxat ad primam Tonsuram et ad Ordines minores*, servatis tamen de iure servandis, et praesertim quae circa Ordinationes Regularium ab Apostolica Sede praescripta sunt.

VIII. Anni professionis, qui in dicto Ordine requiruntur, ut quis *voce activa et passiva* gaudeat, et ad officia admitti possit, *a die emissionis votorum simplicium* computentur; et professi votorum simplicium *suffragium habeant in actis Capitularibus sui Conventus*, quatenus et prout habent solemniter professi.

IX. Professi votorum simplicium dominium *radicale*, uti aiunt, suorum honorum retinere poterunt, *sed eis omnino interdicta est administratio, et reddituum erogatio atque usus*. Debent propterea ante professionem votorum simplicium cedere, pro tempore quo in eadem votorum simplicium professione permanserint, administrationem, usumfructum, et usum, quibus eis placuerit, ac etiam suo Ordini, si ita pro eorum libitu existimaverint.

X. Professi votorum simplicium remanere debent *in domibus professorii et studiorum, et vitam communem perfectam observare*.

XI. Ad valide emittenda vota sollemnia post vota simplicia, requiritur professio *expressa*, et ideo professio *tacita omnino abrogata est*.

Haec Sanctitas Sua statuit atque constituit, contrariis quibuscumque... non obstantibus, quibus Apostolica auctoritate derogat etc. — Die 12 Iunii 1838 (Bizz. p. 906 sq.; Compend. Decretor. p. 12 sq.).

198. NOTA. Praefatae declarationes *extensae fuerunt ad alios Ordines*, qui eas postularunt, sed pro Ordine Minorum et Minorum Capuccinorum, in articulo IX sublata sunt verba « AC ETIAM SUO ORDINI, si ita pro eorum libitu existimaverint » et subrogata sunt alia verba, nempe « NON TAMEN SUO ORDINI » (Ibid.).

199. Dubitatum est, num iuvenes, qui ante exclaustrationem (seu expulsionem e conventu) vota simplicia emisserant, ab iis li-

beri sint reputandi, ita ut si denuo aperiantur monasteria incipere et prosequi novitiatum debeant iuxta decretum *Neminem latet*? Ex audientia Smi die 4 Iulii 1862, responsum fuit: *Negative*, (Bizz. p. 915; Compend. Decret. p. 127, VIII).

Advertendum est, immutationem per triennium votorum simplicium in Ordinibus regularibus a Pio PP. IX inductam, respicere, ut ex dictis satis constat, Regulares viros tantummodo. Unde quoad mulieres, saltem per legem generalem, nihil fuit immutatum. — Anno 1857 S. Congregatio super Statu Regularium statuerat quidem, ut pro *Monialibus* peculiaris positio in posterum conficeretur, sed haec locum non habuit. At hodie aliter dicendum est: siquidem Summus Pontifex Leo XIII, triennium votorum simplicium etiam Monialibus votorum solemnium praescrispsit, prouti videbimus in tractatu de *Monialibus*, ubi integrum decretum super re editum offertur.

In Litteris Encyclicis incip. *Neminem latet*, superiori cap. VI relatis, dicitur quoad Laicos et Conversos, ut vota simplicia emitant, postquam ad eam pervenerint aetatem, quae in Constitutione Clementis VIII, incipiente *In suprema*, praefinita est. Iam vero Clemens VIII in dicta Constitutione et in Decreto, cuius initium *Cum ad regularem disciplinam* de die 19 Martii 1603 sic statuit: *Ipsi autem conversi NON RECIPIANTUR ante vigesimum aetatis suae annum*, et nisi saltem praecipua Doctrinae Christianae capita noverint (Bizz. p. 898). Ergo nequeunt Laici ad *professionem* votorum simplicium admitti, *nisi vigesimum primum aetatis annum expleverint*.

200. S. Congregatio super Disciplina Regulari die 27 Nov. 1892 praescrispsit, ut qui militiae cursu post unum aut plures annos confecto, in sancta vocatione perseveraverint, in suum religiosum Ordinem denuo excipiantur; ubi primum omnium cursum spiritualium exercitiorum peragant; *nec ad solemnem Professionem, nec ad sacros Ordines*, nisi post sufficiens tempus, *saltem post annum promoveantur*, ut interim stabilitatis in sancto proposito specimen praebeant, sacraque studia iterum excolenda suscipiant (Vid. Acta S. Sed. vol. XXV, p. 635, n, 5°).

201. Quoad prorogationem Novitiatus et Professionis dilationem postulatum est: 1° An quando Novitii Clerici, aut Laici, *bona fide*

susceperunt habitum ante tempus; ita ut finito anno et die Novitiatus, non attigerint aetatem a Constitutione pro professione praescriptam, possit ipsis absque dispensatione et periculo nullitatis, differri professio, donec praescriptam aetatem attigerint?

2° *Utrum absque dispensatione et periculo nullitatis possit aliquando differri professio tam Clericis, quam Laicis, qui finito anno et die Novitiatus, attigerunt aetatem pro professione requisitam, si ad prudens iudicium P. Vicarii Generalis aut PP. Conventualium Capituli Conventualis adsint causae graves differendi professionem?*

S. Congregatio Ep. et Reg. die 12 Ian. 1731, respondit: *Ad utrumque affirmative, et amplius etc.* -- In una Ord. Augustinianensium Excale. (Apud Bucceroni *Enchiridion* p. 64).

202. Ex S. Congregatione Concilii in *Massanen.* anno 1613, et in *Neapol.* mensis Nov. 1605, eruitur, novitiam vel novitium e monasterio egressos *causa valetudinis post integrum annum probationis*, posse admitti, absque altero probationis anno, ad edendam professionem, nisi Religionis conditio, aut novitii mores essent immutati (Santi, lib. III, tit 31, n. 20, p. 283).

203. Nota, Si quaeratur quid sit *dominium radicale*, superius n. 191, IX memoratum respondent Canonistae esse dominium in actu primo. Metaphorica haec locutio est, deducta ex arbore, in qua distingui possunt duo, radix nempe, et externa evolutio. Hinc in dominio distingui potest: 1° purum et nudum ius, seu mera capacitas; 2° plena potestas ad exercitium, seu evolutio iuris. Primum dici potest dominium in radice sua, seu dominium radicale. Secundum dici potest plenum dominium in sensu iuridico, quo quis potest libere uti, frui rebus propriis, deque iis disponere (Santi, Lib. III, tit. 31, n. 25; et vid. Laymann, Lib. IV, tr. V, cap. 7, n. 3; Ferraris, verb. *Votum*, art. II, n. 119).

204. SEQUENTUR ALIAE DECLARATIONES QUOAD PROFESSOS VOTORUM SIMPLICIUM.

1° In allatis declarationibus statuitur sub n. 8, quod professi votorum simplicium suffragium habeant *in actis Capitularibus sui Conventus*, quatenus et prout habent solemniter professi. Iam vero a Magistro Generali Ord. Praedicatorum quaesitum est, an inter huiusmodi actus Capitulares recenseantur etiam *actus receptionis*

ad votorum solemnium professionem? Et Pius IX in Audientia diei 7 Febr. 1862 respondit: *Negative*. — Ergo professi votorum simplicium *excludendi sunt* ab actu receptionis *ad solemnem professionem*.

a) Imo professi votorum simplicium non solum excludendi sunt ab actu receptionis ad solemnem professionem, sed etiam *ab actu ferendi suffragium pro admissione Novitiorum ad professionem votorum simplicium*, ut declaravit Leo PP. XIII in Audientia habita a Secretario S. Congr. super Statu Regularium sub die 20 Aug. 1875 (Vid. Act. Ord. Min. ann. V, p. 182).

b) Insuper declaratum est, professores votorum simplicium non posse *valide* eligi in Praelatos seu Superiores. Ita censuit S. Congregatio super Statu Regularium die 16 Ian. 1891 (Acta S. Sed. vol. 25, p. 566).

2° Utrum reiectio alicuius professi simplicis a maiori parte Patrum in Consilio, vel totius Conventus in Capitulo per suffragia secreta prolata, ab Ordinis Generali Magistro (seu Superiore Generali Ordinis), nulla alia intercedente inquisitione aut informatione, haberi possit tamquam legitima et iusta causa aut prudens iudicium, ad hoc, ut eiusdem professi votorum simplicium dimissio ab Ordine, et eorundem votorum solutio ab ipso cum suo generali Consilio (seu Definitorio) decerni et declarari possit?

Pius IX eadem die respondit: *Negative*. Ergo Superior Generalis antequam decernat cum suo generali Definitorio dimissionem ab Ordine alicuius professi votorum simplicium, debet vel saltem potest adhuc inquirere super causis dimissionis faciendae, etsi reiectioni dicti professi consenserit vel maior pars Definitorii provincialis aut etiam totius Conventus Capitulum.

3° Quid agendum, si Patres Conventus ad excludendum Novitium a professione solenni perseverent, nec ulterius eadem differri possit, eo quod vigintiquinque aetatis suae annos Novitius explevit?

Praelaudatus Pontifex eodem die et anno rescribendum mandavit, ut sequitur: Pro admissione ad vota solennia post expletum triennium votorum simplicium, *audiri quidem debet Capitulum Conventuale* ad instructionem animi Superiorum, *minime vero a*

Superiore Generali vel ab eius Subdelegato standum erit resolutioni eiusdem Capituli. Quod si aliunde habeantur legitimae causae ad dimittendos professos votorum simplicium, hoc in casu servanda erunt, quae in articulis IV et V Declarationum (vid. n. 191). praescripta sunt.

Insuper Sanctitas Sua ea, quae in hoc responso continentur, etiam ad alios Ordines et Instituta extendit, et extensa esse declaravit (Bizz. p. 914 sq.; Compend. Decr. p. 128).

CAPUT VIII.

De tempore, quo professi votorum simplicium abdicare a se possunt suarum rerum dominium per renunciationem.

205. Relate ad votum simplex paupertatis, a Summo Pontifice Pio IX constitutum fuit: *Professi votorum simplicium DOMINIUM RADICALE suorum bonorum retinere poterunt, sed eis omnino interdicta est eorum administratio, et reddituum erogatio atque usus.* Iam vero dubium exortum est, quandonam Professi votorum simplicium emittere possint renunciationem, de qua Tridentina Synodus Sess. 25, cap. 16, *de Regularibus* sic decrevit: *Nulla quoque renuntiatio, aut obligatio antea facta etiam cum iuramento, vel in favorem cuiuscumque causae piae, valeat, nisi cum licentia Episcopi, sive eius Vicarii, fiat intra duos menses proximos ante professionem: ac non intelligatur effectum suum sortiri, nisi secuta professione: aliter vero facta... sit irrita et nullius effectus.*

Dubium hoc ad Summum Pontificem relatum fuit, qui in audientia diei 1 Aug. 1862, auctoritate Apostolica statuit atque constituit, renunciationem, quam in citato cap. 16, sess. 25, *de Regularibus* Concilium Tridentinum respicit, pro professis votorum simplicium locum habere *infra duos menses proximos ante professionem votorum solemnium*: Contrariis quibuscumque non obstantibus (Bizz. p. 915; Compend. Decret. p. 121, II).

206. *Difficultates circa executionem praedictae dispositionis.* Certum est, varias difficultates atque dubia non pauca oborta fuisse

quoad modum disponendi de bonis, ad iuvenes quomodocunque spectantibus, qui ad Ordinem recepti, expleto votorum simplicium triennio, professionem solemnem emittere cupiunt. Nam legi Ecclesiae obsistit hodierno tempore lex civilis. Revera *iuxta legem civilem nunc vigentem*, quae religiosas professiones non agnoscit, omnis actus cessionis, venditionis, aut donationis, duobus mensibus ante professionem factus, *irrevocabilis est*, contra Tridentini dispositionem superius allegatam. Praeterea leges civiles *inhabiles* declarant ad venditionem aut donationem *minores 21 annorum*. Quibus expositis, quaesitum est:

Utrum permitti possit, ut iuvenis profitendus de suis bonis disponat per actum privatum coram Superiore regulari, de Ordinarium licentia, vel coram ipso Ordinario, postea suo tempore ratificandum in forma a lege praescripta, etiam post professionem solemnem, et in casu minoris aetatis, aetate maiori assecuta?

S. Congregatio Ep. et Reg. die 16 Sept. 1885, super praemissis mandavit rescribi, prout sequitur:

Cum agatur de renuntiatione super illis bonis, quibus ius certum haberi potest, parte nempe haereditatis paternae vel maternae, emissa suo tempore iuxta Concilium Tridentinum, renuntiatio ipsa renovetur, quando opus est, quin tamen illa immutari possit. Si vero agatur de renuntiatione eorum, quae accidentaliter evenire possunt, in singulis casibus recurrendum ad hanc Sacram Congregationem (Acta Ord. Min. ann. IV, p. 146; Nouv. Rev. Theol. tom. 22, p. 28).

Collige I. Quoad bona, in quibus ius certum haberi potest, ut haereditas paterna vel materna, renuntiatio fieri debet iuxta dispositionem Concilii Tridentini. Ideo *a)* intra duos menses proximos ante professionem votorum solemnum; *b)* cum licentia Episcopi aut eius Vicarii; *c)* ita tamen, ut huiusmodi renuntiatio effectum suum non sortiatur, nisi secuta professione.

Ast lex civilis praemissam Ecclesiae legem hodie minime recognoscit; ideo ad vitanda inconvenientia et ad assecurandam renuntiationis validitatem respectu ipsius legis civilis, S. Congregatio vult, ut *renuntiatio ipsa renovetur, quando opus est*. Quocirca:

1° Si Religiosus *in minori aetate* renuntiationem emiseric, hanc iuxta formalitates legis civilis renovabit, *maioritate assecuta*.

2º Si Religiosus, etiam in maiori aetate constitutus, renuntiationem fecerit haereditatis suorum parentum *adhuc viventium*, quod a lege civili non solet admitti, eam renovabit post eorundem parentum mortem.

Nec obiiciatur, quod Religiosus professus sic operans, tamquam proprietarius agit contra votum paupertatis; siquidem vera renuntiatione est illa, quae antea facta fuit ad tramitem Concilii Tridentini, ex qua Religiosus qualibet proprietate mansit omnino exspoliatus. Quod deinde fit, aliud non est, quam complementum formalitatum civilium, quae certam reddunt voluntatis executionem. Ita nobis videtur. Renovetur, *quando opus est*. Per haec verba S. Congregatio exposcit renovationem actus renuntiationis in casu necessitatis. Si ex. gr. Religiosus non haberet, nisi bona mobilia, et de his per dona manualia disposuerit, opus non esset nova renuntiatione. Additur: *quin tamen illa immutari possit*. Renuntiatione legitime in facie Ecclesiae peracta, est valida *in foro conscientiae*, ideo mutari amplius non potest, quin actus proprietatis committatur.

Collige II. Quoad bona, quae accidentaliter evenire possunt, in singulis casibus recurrendum ad S. Congregationem. Et revera de his bonis incertis quoad naturam, quantitatem, conditiones etc. lex certa difficulter statui potest, ideo recurrendum est ad S. Sedem (Cf. Nouv. Rev. Théol. loc. cit.).

207. IN QUO CONVENTU PROFESSI VOTORUM SIMPLICIUM EMITTERE POSSINT, EXPLETO TRIENNIO, PROFESSIONEM SOLEMNEM.

Iuxta Constitutionem Clementis VIII professio votorum solemnium emittenda est in Conventu Novitiatus. Ad praescriptum vero legis latae die 19 Martii 1857 professi votorum simplicium debent manere *in domibus professorii et studiorum* (vid. superius n. 191 art. X). Hinc quaeritur, an professi votorum simplicium, ut suo tempore ad professionem votorum solemnium admittantur, transferendi sint in Conventum Novitiatus, vel eam emittere possint in Conventu, in quo morantur?

Pius IX s. m. in audientia diei 9 Dec. 1859, attenta lege de emittendis votis simplicibus die 19 Martii 1857 lata, statuit atque constituit, ut Litteris Apostolicis Clementis VIII, aliisque contrariis

quibuscumque non obstantibus, professi votorum simplicium licite et libere professionem votorum solemnium suo tempore emittere possint *in Conventu seu Domo, in qua reperiuntur*, servatis tamen aliis de iure servandis, quin teneantur profiteri in Domo peracti Novitiatus (Bizz. p. 908; Compend. Decr. p. 123, IV).

208. *Professi votorum simplicium quoad observantiam Regulae.* Postulatum est, an professi votorum simplicium teneantur ad observantiam Regulae Ordinis, prout solemniter professi?

Pius IX in audientia habita a cl. Bizzarri, tunc Secretario S. Congr. Episcoporum et Regularium, die 6 Aug. 1858 respondendum mandavit, nempe: *Affirmative, firma declaratione iam data quoad votum paupertatis.* — Videlicet, professi votorum simplicium, prout statuitur in art. IX praecedentium declarationum n. 191, dominium *radicale* suorum bonorum retinere possunt, sed eis interdicta est eorum administratio et reddituum erogatio atque usus. Hac declaratione firma manente, ipsi tenentur, prout solemniter professi, ad observantiam Regulae.

209. *Professi votorum simplicium quoad recitationem divini Officii.* Similiter quaesitum est: An professi votorum simplicium teneantur ad Officium divinum? Laudatus Pontifex in eadem audientia respondendum mandavit ut sequitur: *Non teneri ad privatam recitationem divini Officii; debere tamen Choro interesse, ut solemniter professi* (Bizz. p. 908; Compend. Decr. p. 122).

210. *Dubitatum est*, an haec resolutio generalis applicari possit illis Ordinibus, in quibus forte recitatio divini Officii de praeepto iniungitur a Regula omnibus Clericis professis, uti ex. gr. in Ordine Minorum. Si enim, ita plures arguebant, professi votorum simplicium tenentur ad observantiam Regulae Ordinis prout solemniter professi, et Regula praecipit recitationem divini Officii, evidenter sequitur, etiam simpliciter professos ad eam teneri.

Plures alii Theologi, inter quos Consultor ad examinandam quaestionem deputatus, contrarium docebant. Nam, aiebant, declaratio Summi Pontificis Pii IX, quod professi votorum simplicium non tenentur ad privatam recitationem divini Officii, generalis est, et ideo sese extendit ad quemlibet Ordinem. Ratio ab aliis allata nullius ponderis est: siquidem non solum Religiosi Minores per Re-

gulam obligantur ad divini Officii recitationem, sed omnes religiosi Ordines sive Monastici sive Mendicantes. Quae obligatio, iuxta Theologos et Canonistas, descendit ab antiquissima universalique consuetudine vim universalis et generalis legis obligantis habente; vi cuius sancti Fundatores in suis Regulis imposuerunt, vel ad memoriam revocarunt huiusmodi onus, iam praexistens. Et ideo omnes Religiosi, vi professionis sollemnis, subiiciuntur huic obligationi, haud exclusis Monialibus, ceu declaratum fuit in una *Cenomanen.* diei 19 Apr. 1844. Proposito enim dubio: An Moniales in genere stricte teneantur sub gravi, vi professionis earundem, ad recitationem divini Officii? Emi Patres responderunt: *Affirmative quoad Moniales, vota sollemnia professus, iuxta Regulam ab Apostolica Sede approbatam, in qua huiusmodi onus imponitur.* Hinc Consultor inferebat, quod Summus Pontifex dispensando professos votorum simplicium a privata recitatione Officii divini, *saltem implicite* dispensavit a diversis regulis hoc onus habentibus. — Quibus praenotatis, sequens propositum fuit dirimendum *dubium*:

An professi votorum simplicium in Ordine Minorum ex vi Regulae teneantur ad privatam recitationem divini Officii, ut solemniter professi?

S. Congregatio Ep. et Reg. sub die 24 Martii 1882 censuit esse respondendum:

Non teneri, ad normam Rescripti s. m. Pii IX, die 6 Aug. 1858 (Apud Acta S. Sed. vol. 15, p. 257; Nouv. Rev. Théol. tom. 14, p. 244).

211. *Alia dubia circa dictos Novitios.* In audientia diei 20 Ian. 1860, Summus Pontifex Pius IX alia dubia resolvit, ab Archiepiscopo Mexicano proposita, videlicet:

1° Quod non possunt Novitii, post emissa vota simplicia, ante emissionem sollemnium, *ad sacros Ordines* promoveri.

2° Quod possunt Provinciales dispensare cum Novitiis, *defectum natalium laborantibus*, ante emissionem votorum sollemnium, ut *prima Tonsura* et *minoribus Ordinibus* initiuntur, dummodo tamen dicti Provinciales ex Apostolico indulto *legitime gaudeant facultate dispensandi super dicta irregularitate*, eaque revocata non fuerit.

3° Quod illi, qui habitum religiosum induunt, maiores iam 25 annorum, aut huic proximi aetati, non possunt, expleto iam novitiatus anno, ad vota solemnia admitti, sed etiam ipsi complere debent triennium votorum simplicium.

4° Si professi votorum simplicium, sive per dimissionem ab Ordine, sive per Apostolicam dispensationem, ab emissis votis soluti fuerint, Episcopus seu Ordinarius se gerat cum illis, *prout cum ceteris suis dioecesanis sese gerere debet* (Vid. Bizz. p. 909; Compend. Decr. p. 123, V).

212. *Quoad dissolutionem matrimonii rati et non consummati.* Cum iure communi receptum sit, ut coniuges, ante consummationem matrimonii tempus petendi ad deliberandum, an vellent monasticam vitam amplecti, bimestre concedatur, alterque coniux in saeculo manens expectare teneatur, donec monasticam vitam amplexus, professionem emittat, quin antea alias nuptias inire valeat; postulat est, num coniux manens in saeculo, nedum bimestre et annum probationis ante simplicium votorum professionem expectare teneatur, sed et subsequens triennium, quo demum expleto, iuxta recentem disciplinam, locus est professioni solemnii.

Ex Audientia SSmi die 25 Ian. 1861: responsum fuit, ut sequitur, nempe: *nonnisi per solemnem votorum professionem matrimonium ratum et non consummatum dissolvi, non vero per professionem votorum simplicium*; ideoque in casu, quo vir iuxta legem diei 19 Martii 1857 per S. Congr. super Statu Regularium latam, vota simplicia emittebat, ante solemnem professionem, sive ipse, sive eius coniux, *recurrere poterit ad Apostolicam Sedem pro obtinenda facultate, ut statim emitti possint vota solemnia* (Bizz. p. 910; Compend. Decret. p. 125).

213. ORDO NON POTEST DIMITTERE PROFESSUM VOTORUM SIMPLICIUM SINE IUSTA ET RATIONABILI CAUSA.

a) Quoad hoc propositum fuit dubium: *Nonnumquam evenit, ut simpliciter professus dimissionem suam petat, asserens se non habere vel amisisse animum vocationemque ad vitam religiosam. Quaeritur nunc, utrum haec ipsius assertio pertinaciter retenta, etiamsi alia causa dimissionis non subversetur, ratio sufficiens, iusta, eaque rationabilis causa censeri possit eum in finem, ut*

simplici voto obstrictus ex Ordine dimitti queat? S. Congregatio Ep. et Reg. die 19 Nov. 1886, respondit: *Negative, cum vota simplicia, de quibus, agitur, ex parte voventis sint perpetua, eorumque dispensatio sit reservata Summo Pontifici* (Apud Acta Ord. Min. ann. VIII, p. 49; Nouv. Rev. Théol. tom. 21, p. 245).

b) Quia vota simplicia, de quibus agitur, *perpetua sunt ex parte voventis*, qui ea nuncupat ad eorum observantiam perpetuo tenetur. Ex iustis et rationabilibus causis potest quidem Ordo eundem dimittere, et sic eum ab omni dictorum votorum vinculo liberare; sed si hae causae desunt, nulla Ordini est facultas decernendi dimissionem, et per hanc solvendi professum ab omni votorum vinculo. Quid igitur in casu, quo quis, nulla existente causa ex parte Ordinis faciendi dimissionem, pertinaciter persistat in proposito exeundi ab Ordine, et liber ab omni vinculo redire velit ad saeculum? Nullum alium remedium subest, nisi dispensatio, quae Romano Pontifici duntaxat reservata est (Vid. *Declarationes* sup. adductas, sub n. 191. II et III.

c) *Amplior dilucidatio huius materiae.* In supradictis Declarationibus sub n. V. legitur: « Licet ad decernendam dimissionem *neque processus, neque iudicii forma requiratur*, sed ad eam procedi possit *sola facti veritate inspecta*, tamen Superiores procedere debent summa charitate, prudentia, *et ex iustis et rationabilibus causis* ». Quo praemisso, postulatum est, an *iusta* sit ac *rationabilis* causa idem motivum, *quod fuisset sufficiens ad novitium a professione arcendum*, v. g. defectus aptitudinis ad Ordinis officia, quamvis minora et respective communia, obeunda, sicut Praedicatoris aut Confessarii, vel etiam ineptitudo ad obligationes proprii status adimplendas, sive id oriatur ex animi levitate, vel iudicii defectu, ita ut ob huiusmodi causas a Superioribus immediate recognitas, et pro certo affirmatas, professus votorum simplicium *potius oneri et perturbationi, quam utilitati et aedificationi* futurus esset propriae Religioni (exclusa semper infirmitate post professionem superventa, ob quam professus dimitti nequit)?

Sacra Congregatio super Statu Regularium, die 15 Decembris 1893 super praemissis rescripsit: *Non esse interloquendum, cum agatur de re ab Apostolica Sede commissa iudicio et conscien-*

liae Superiorum (Acta Ord. Min. ann. XIII, p. 8; Nouv. Rev. Théol. tom. 26, p. 167).

214. Collige: Cum in expositione dubii sermo sit de re, quae a S. Sede commissa est *iudicio Superiorum*, consequitur, iudicium super motivis seu causis, an scilicet sint iustae et rationabiles, relinquitur conscientiae et prudentiae Superiorum. Unde si motiva in dubio enuntiata *iudicantur rationabilia et sufficientia* ad dimissionem faciendam, possunt Superiores ad eamdem decernendam procedere. Benedictus XIV, loquens de Alumnis votorum simplicium Societatis Iesu, habet... *Dimissionis causa plerumque ex eo desumitur, quod Religiosus minime valeat inceptum curriculum laudabiliter persequi, et ad Societatis institutum vitam exigere* (De Syn. Lib. XIII, cap. XI. n. 22). Quae quidem doctrina praesenti casui applicari iure potest, si ita videbitur Superioribus, *quorum iudicio et conscientiae hoc negotium commissum est.*

DECRETUM GENERALE.

*De methodo faciendi solemnem votorum professionem,
eorumque renovationem intra Missam.*

215. Sacra Rituum Congregatio, ad omnem ambiguitatem de medio tollendam et uniformitatem inducendam *quoad modum servandum intra Missam in solemni votorum professione, aut eorum renovatione*, quae in plerisque religiosis Congregationibus locum habet, die 14 Augusti 1894 sequentem methodum servari posse constituit:

Celebrans profitentium vota excepturus, sumpto Sanctissimo Eucharistiae Sacramento, absoluta confessione, ac verbis quae ante fidelium Communionem dici solent, Sacram Hostiam manu tenens, ad profitentes sese convertet: Illi vero singuli, alta voce, professionem suam legent, ac postquam quisque legerit, statim SS. Eucharistiae Sacramentum sumet. — In renovatione autem votorum, Celebrans ad altare conversus, expectet donec renovantes votorum formulam protulerint; qui, nisi pauci sint, omnes simul, uno praeunte, formulam renovationis recitabunt, ac postea ex ordine SS. Corpus Domini accipient. — Haec tamen methodus, cum recepta fue-

rit, in respectivis Congregationum Constitutionibus minime apponenda est.

Non obstantibus quibuscumque particularibus Decretis in contrarium facientibus, quae prorsus revocata atque abrogata esse censentur. Hanc sententiam S. Congregationis Summus Pontifex Leo XIII die 27 eiusdem mensis et anni approbavit, ratam habuit, ac Decreta in contrarium facientia per praesens penitus abrogata esse declaravit (N. 3836).

216. Ex declaratione eiusdem S. R. C., die 5 Jun. 1896, descripta methodus vi obligandi pollet penes quaslibet religiosas utriusque sexus Congregationes, *ubi tamen vota nuncupantur vel renovantur intra Missam* (N. 3912).

CAPUT IX.

De fugitivis, apostatis, eiectis et saecularizatis.

§ I. De fugitivis et apostatis.

217. Nomine Religiosi *fugitivi* ille intelligitur, qui sine licentia Superioris sponte discedit vel cum habitu vel sine habitu, ut se a potestate Superioris eximat et ad tempus libere vagari possit, esto animum habeat iterum redeundi. Ex mente Concilii Tridentini, sess. 25, cap. 4 *De Regul.* inter fugitivos adnumerandi sunt Religiosi illi, qui a suis Conventibus recedunt sub praetextu adeundi Superiores, nisi fuerint ab eisdem missi aut vocati. Item fugitivi sunt illi, qui monasterium relinquunt sub praetextu adeundi Sedem Apostolicam. Excipitur casus, quo Religiosus ob gravamina a Superioribus sibi illata, volens ad S. Sedem confugere, probare potest testium proborum fide, Superiores denegasse expostulatam licentiam.

Nomine Religiosi *apostatae* ille intelligitur, qui discedit animo deserendi Ordinem seu Institutum suum. Saepe tamen fugitivi et apostatae promiscue usurpantur (Cf. Bened. XIV, de Syn. dioec. lib. XIII, cap. XI, n. IX sqq.; Elbel, pars V, n. 136; Santi, lib. III, tit. 31, n. 41; Schmalz. pars III, tit. 31, *de Regularibus*, n. 266 seq.).

Nomine *ieiecti* seu expulsi ille intelligitur, qui post emissa vota solemnna perpetua et irrevocabilia, ex sua culpa ob legitimam causam expellitur ab Ordine seu a proprio Instituto. Diximus: *post emissa vota solemnna, perpetua et irrevocabilia*, quia qui adhuc Novitius, vel qui iuxta Decretum *Neminem latet* supra memoratum Summi Pontificis Pii IX, dimittitur a Religione post professionem votorum simplicium, non computatur inter ieiectos in sensu sacrorum Canonum, qui de Religiosis tantum votorum solemnium loquuntur.

218. Urbanus VIII per Decretum S. Congregationis Concilii die 21 Sept. 1624 statuit, ut *fugitivi et apostatae*, sive habitum regularem deferant, sive non, possint ac debeant ab Episcopo loci, ubi moram trahunt, in carceres coniici, et Superioribus regularibus consignari secundum regularia Instituta puniendi, utque ipsi quoque Superiores teneantur eos perquirere, ad Religionem reducere, atque efficere, ut apprehendantur, salva tamen in omnibus facultate Ordinariis attributa decreto Concilii Tridentini, cap. 3, sess. 6, de Ref. (Bened. XIV, loc. cit. n. XIV; Ferraris, verb. *Apostasia*, n. 59).

219. Item unicuique regulari Superiori praecepit, ne Religioso sibi subdito facultatem faciat *transeundi ad aliam Religionem*, licet strictiorem, nisi ex indubiis sibi documentis certo constet, alterius illius Superiorem promptum paratumque esse ad eum recipiendum, et nisi rem ita disposuerit, ut idem Religiosus a sua ad alteram Religionem recta pertranseat (Bened. XIV, ibid.; Compend. Apost. Const. p. 47).

Ceterum quoad apostatas et fugitivos inspiciendae quoque sunt particulares cuiusque Ordinis Constitutiones, maxime si hae fuerint a S. Sede approbatae.

Modo de *ieiectione*, quae quidem longiorem tractationem ex postulat.

§ II. De *ieiectis*.

220. Religiosum *incorrigibilem*, etsi solemniter professum, posse ab Ordine expelli, tum antiquo, tum moderno iure concedi-

tur. In cap. *Cum ad Monasterium, de statu Monach.* de quodam Monacho proprietario contumaci sic decernitur: *De monasterio expellatur, nec recipiatur ulterius, nisi poeniteat secundum monasticam disciplinam.* Et in cap. *Ea quae: Ovem morbidam eiiciant ab ovili, ne inficiat sanas oves.*

221. *Modus servandus in decernenda expulsionem Regularis* statutus est ab Urbano VIII per Decretum S. Congregationis Concilii sub die 21 Sept. 1624. Ibi in § VI decrevit:

1.º Ut in posterum e Religionibus nullus legitime professus eiici possit, nisi sit vere *incurrigibilis*.

2.º Ut nemo vere incurrigibilis censeatur, nisi, praeter ea omnia quae ad hoc ex iuris communis dispositione requiruntur (sublatis hac in parte Statutis et constitutionibus cuiusque Religionis et Ordinis etiam a S. Sede approbatis) *unius anni spatio* in ieiunio et poenitentia in carceribus fuerit probatus; proinde unaquaeque Religio privatos habeat carceres in qualibet saltem Provincia.

3.º Elapso anno, si non resipuerit, sed animo indurato in sua pervicacia perseveraverit, ne contagione pestifera plurimos perdat, tamquam pecus morbida ac membrum putre *eiici tandem possit*, sed ab ipsomet Generali tantum, de consilio et assensu sex Patrum ex gravioribus Religionis, eligendis in singulis Capitulis et Congregationibus generalibus (*vid. inferius moderatoriam Innocentii XII.*).

4.º Ita tamen in expulsionem procedi debet, ut nonnisi *instructo*, secundum eorum stylum et constitutiones, *processu*, et plene probatis causis expulsionis ad sacrorum Canonum praescriptum.

5.º Sic vero eiecti, quamdiu non redierint ad Religionem, in habitu clericali incedant, atque Ordinarii loci iurisdictioni et obedientiae subsint, proindeque Generalis illico expulsionis sententiam eidem Ordinario notificare teneatur.

6.º Admonentur Superiores ut, memores paternae charitatis et mansuetudinis, quam profitentur, nihil intentatum relinquunt, ut lucrentur animas Fratrum suorum fere in profundum malorum delapsas, antequam ad extremum expulsionis remedium deveniant.

7.º Eiecti *extra Religionem degentes*, sint perpetuo suspensi ab exercitio Ordinum, sublata Ordinariis locorum facultate dictam

suspensionem relaxandi aut moderandi. Hanc poenam renovatam videmus in Constitutione *Apostolicae Sedis*, § V, inter suspensiones latae sententiae Summo Pontifici reservatas, his verbis: *Suspensionem perpetuam ab exercitio Ordinum ipso iure incurrunt Religiosi eiecti, extra Religionem degentes.*

8.º Innovatur Constitutio Gregorii IX in *cap. final. de Regul.* in qua praecipitur, ut Abbates aut Superiores teneantur, et obligari possint, etiam sub censuris, ad recipiendos fugitivos et eiectos, qui tamen seipsos emendaverint.

§ III. *Confirmatio et moderatio praefati Decreti
Urbani VIII de eiectis.*

222. Sacra Congregatio super praemissis particularibus ab Innocentio XII deputata, auctoritate eiusdem Pontificis, die 24 Iulii 1694 confirmavit et ex parte moderavit Decretum Urbani VIII, videlicet :

1.º Firmis ac in suo robore semper manentibus praedictis Sacrae Congregationis Decretis anni 1624 *de apostatis et eiectis*, declaravit, quod annus integer in poenitentia et ieiunio ad eiiciendos incorrigibiles praescriptus, *ad sex tantum menses continuos* in posterum coarctetur.

2.º Quod facultas Generalibus Ordinum de consilio et assensu sex ex gravioribus Religiosis in singulis Capitulis et Congregationibus generalibus ad causas eiiciendorum eligendis attributa, *extendatur etiam ad quoscumque Provinciales*, de consilio pariter et assensu sex graviorum ex propriae Provinciae Religiosis in Capitulo Provinciali eligendis, et a Generali confirmandis, a quo etiam eiectionis sententia erit approbanda, salva semper Sanctae Sedis et Sacrae Congregationis Concilii, in casu recursus et appellationis, auctoritate.

3.º Quod in posterum Processus conficiantur *iuxta Regulas, Constitutiones, ordinationes, et stylum cuiusque Ordinis, et Religionis*, donec aliter fuerit a S. Congregatione provisum... (Vid. Decreta apud Matthaeuccium, *Offic. cur. ecclesiast.* cap. 25; Giraldi, tom. I, p. 474; Compend. Decret. p. 47).

223. Cum in Decreto Urbani VIII statuatur, ut nemo vere incorrigibilis censeatur, nisi, praeter carcerationem a se praescriptam, concurrant ea omnia, quae ad hoc ex *iuris communis dispositione* requiruntur, videndum est, quatenam ex dicto iure concurrere debeant. Iam vero requiritur ad effectum expulsionis:

I. *Ut commiserit aliquod grave delictum*, talibus circumstantiis qualificatum, ut in Religionis dedecus, populi scandalum, et Religiosorum contagium cedat, puta notabilis proprietas, furtum, fornicatio, sodomia, apostasia, etc. (Ex cit. cap. 6, *Cum ad monast.* et cap. 10, *Cum non ab homine, de Iudiciis*).

II. *Ut de delicto legitime constiterit*, vel per ipsius confessionem, aut per testium probationes.

III. *Ut pluries deliquerit, et, trina monitione praemissa, punitus fuerit pro singulis excessibus*. Ideoque praeter dictam trinam monitionem, ad probandam incorrigibilitatem praecedere debet trina delictorum eiusdem vel diversi generis iuridica punitio (Ex cit. cap. *Cum non ab homine*, et cap. 8, *Ea, quae, de Stat. Monach.*).

De hac materia plura alia congeruntur ab Auctoribus, quae nos omittimus, utpote quae hodierno tempore haud possunt ad praxim adduci. Si cui placeat ea cognoscere, adeat Matthaeuccium, caput 25; Ferraris verb. *Eiecti*; Giralaldi, tom. I, p. 474).

224. Religiosus iuste et legitime e Religione eiectus non habet actionem petendi a Religione alimenta, ut probat Benedictus XIV, Lib. 13, de Syn. dioec. cap. XI, n. 25, licet sit Societatis Iesu, et promotus fuerit post emissa vota simplicia ad sacros, etiam Presbyteratus, Ordines, ex Constitutione Benedicti XIII, *Iniuncti Nobis*, diei 14 Iunii 1728, in qua declaratur: *Societatem Iesu non teneri, nec obligatam esse ad ullam subministrationem sive congruae sustentationis, sive alimentorum, sive alio quocumque titulo et causa, illis faciendam, qui post biennium probationis et emissionis votorum simplicium, extra dictam Societatem a suis Superioribus eiiciuntur, tametsi, dum in ea permanebant, ad sacros, etiam Presbyteratus, Ordines sine beneficio ecclesiastico, ac patrimonio, et ad titulum religiosae paupertatis promoti fuerint* (Vid. Const. apud Ferraris, verb. *Eiecti*, n. 46).

a) Legitime eiectus tenetur sub gravi se emendare, et curare, ut denuo a Religione recipiatur; b) tenetur observare tria vota, substantialia Religionis. Votum tamen paupertatis moderationem quamdam in ipso usu et praxi patitur, seu suspenditur quoad executionem iuxta capacitatem proprii status, et quoad votum obedientiae, loco Superioris regularis subintrat Ordinarius, cuius iurisdictioni subesse debet; c) in habitu clericali incedere debet; d) Episcopus non potest de iustitia aut iniustitia sententiae expulsionis cognoscere, hoc enim est S. Sedi reservatum (Ex communi doctrina Doctorum; et vid. Bened. XIV, de Syn. dioec. Lib. 13, cap. XI, n. 20).

225. Quia iuxta praescriptam methodum in conficiendis processibus super criminibus plures saepe occurrebant difficultates, ideo nonnulla Indulta facilioris et expeditioris methodi, nihil tamen immutata rei substantia, a Pontificibus Successoribus concessa feruntur quibusdam Religionibus; videlicet Fratribus Minoribus a Benedicto XIII die 6 Dec. 1729, Capuccinis et minoribus Conventualibus a Clemente XII 5 Febr. 1739 (Ita Bened. XIV, ibid. n. 19).

§ IV. De Processu summario pro eiiciendis incorrigibilibus.

226. Quod Benedictus XIV innuit quoad difficultates occurrentes in conficiendis processibus super criminibus iuxta methodum ab Urbano VIII praescriptam, id multo magis affirmandum est in adiunctis temporum, in quibus vivimus. Unde fit, ut S. Congregatio Ep. et Reg. in casibus particularibus a Religionum Moderatoribus consulta et exorata, haud difficulter concedat, quatenus praescriptae solemnitates praeternittantur, et procedatur cum *processu summario*, nempe per summariam delictorum descriptionem, rei veritate inspecta et comprobata.

227. Extat super re petitio facta a Procuratore generali Ordinis Minorum Capuccinorum. Rmus Pater Bruno a Vintia Summo Pontifici exponebat, nonnulla requisita ad formalitatem processus expulsionis, praecipue conditionem carceris Religiosi incorrigibilis antequam ex Ordine expelli possit, ab Urbano VIII ad annum, ab Innocentio XII ad sex menses assignatam, lapsu temporis ita praxi

difficilia evasisse, ut Fratres Minores... Minores Capuccini postularint et obtinuerint moderationem Constitutionum Apostolicarum... Tandem hodiernis temporibus plane constat impossibilia fieri, quae initio saeculi elapsi difficillima cognita fuerunt. Unde haud raro prolixitas, difficultas, et ad unam eamdemque expulsionem multiplicitas processuum, nonnullos Superiores notabiliter negligentes fecit in subditis discolis corrigendis, vel in scandalis tempestive tollendis... Quare postulat, ut Sanctitas Vestra benigne declarare et concedere dignetur:

I. Quod in incorrigibilium eiectione Fratres Minores Capuccini non amplius teneantur ad illam partem carceris, quae in supramemorato Rescripto Clementis XII continetur, neque ad votum Domini Consultoris saecularis exquirendum ad normam eiusdem Rescripti requisitum.

II. Quod ad vitandam populi admirationem et alia incommoda ex hodierna civitatum constitutione et faciliori scandalorum divulgatione etc. exorta, frater semel expulsus, non amplius recipi debeat nec possit in Ordine, absque speciali licentia S. Sedis, singulis vicibus impetranda.

Ex congressu diei 22 Ianuarii 1886:

Ad I.^m *Recurrendum est in singulis casibus*, e la Congregazione sulla Disciplina Regolare darà le norme del Processo Sommario.

Ad II.^m *Provisum in primo*, id est, quando gli espulsi escono dall'Ordine con processo sommario, *autorizzato* dalla Santa Sede, questa ha avvocato a se la giurisdizione sopra l'individuo, il quale non può essere riammesso nell'Ordine senza la Congregazione (Apud Nouv. Rev. Théol. tom. 26, p. 252 sq.).

228. Ex his decisionibus fas est colligere: 1° in praesentiarum S. Sedem non censere opportunum concedere Superioribus regulariis Indultum *moderatorium formalitatum*, pro expulsionem Religiosorum votorum solemnum praescriptarum; sed velle, ut in singulis casibus ad ipsam recursus fiat. — 2° Ex eo, quod cum expulsi exeunt ab Ordine cum processu summario, *auctorizzato* a S. Sede, haec, nempe S. Sedes, ad se advocat iurisdictionem in ipsum Religiosum expulsus, ita ut hic nequeat amplius ad Ordinem admittere absque auctoritate S. Congregationis, consequitur Superiores

regulares non amplius teneri lege conquirendi ac recipiendi eiectos, licet se emendaverint, nisi accedat mandatum praedictae S. Congregationis. Quare Religiosi expulsi, si iterum velint in Ordinem recipi, non ad Superiores regulares, sed ad ipsam S. Congregationem recurrere debent.

§ V. *Methodus servanda in expellendis Religiosis tum in Ordinibus Regularibus, tum in Institutis votorum simplicium iuxta Decretum incip.* AUCTIS ADMODUM.

229. In Decreto, quod incipit *Auctis admodum*, edito sub die 4 Nov. 1892, a Leone PP. XIII die 23 Sept. eiusdem anni iam approbato et confirmato, quoad expulsionem incorrigibilium, sive egressum ab Instituto, sequentia sanciantur sub n. III, IV et V.

III. Dispositiones contentae in decreto S. Congr. Concilii iussu Urbani VIII, edito die 21 Sept. 1624 incipien. *Sacra Congregatio*, ac in decreto eiusdem S. Congr. iussu Innocentii XII, edito die 24 Iulii 1694, incipien. *Instantibus*, ac in aliis decretis generalibus, quibus methodus ordinatur a Superioribus Ordinum Regularium servanda in expellendis propriis Alumnis, *nedum in suo robore manent, sed servandae imponuntur etiam Superioribus Institutorum votorum simplicium*, quoties agatur de aliquo Alumno vota simplicia quidem, sed perpetua professo, vel votis simplicibus temporaneis adstricto ac in sacris insuper Ordinibus constituto dimittendo; ita ut horum neminem et ipsi dimittere valeant, ut nunc dictum est, nisi ob *culpam gravem, externam, et publicam, et nisi culpabilis sit etiam incorrigibilis*.

Ut autem quis incorrigibilis revera habeatur, Superiores praemittere debent, distinctis temporibus, *trinam admonitionem et correctionem*, qua nihil proficiente, Superiores debent processum contra delinquentem instituere, processus resultantia accusato contestari, eidem tempus congruum concedere, quo suas defensiones *sive per se, sive per alium eiusdem Instituti Religiosum*, exhibere valeat; quod si accusatus ipse proprias defensiones non praesentaverit, Superior, seu Tribunal, defensorem, ut supra, Alumnum respectivi Instituti ex officio constituere debebit.

Post haec *Superior cum suo Consilio* sententiam expulsionis aut dimissionis pronuntiare poterit, quae tamen nullum effectum habebit, si condemnatus a sententia prolata rite ad S. Congregationem Ep. et Reg. appellaverit, donec per eandem S. Congregationem definitivum iudicium prolatum non fuerit.

Quoties autem gravibus ex causis procedendi methodus supradicta servari nequeat, tunc recursus haberi debeat ad hanc S. Congregationem ad effectum obtinendi dispensationem a solemnitatibus praescriptis, et facultatem procedendi summario modo iuxta praxim vigentem apud hanc S. Congregationem.

IV. Alumni votorum solemnium, vel simplicium perpetuorum, vel temporalium, in sacris Ordinibus constituti, qui expulsi vel dimissi fuerint, *perpetuo suspensi maneant*, donec a S. Sede alio modo eis consulatur; ac praeterea Episcopum benevolum receptorem invenerint, et de ecclesiastico patrimonio sibi providerint.

V. Qui in sacris Ordinibus constituti et votis simplicibus obstricti sive perpetuis, sive temporalibus, *sponte dimissionem ab Apostolica Sede petierint et obtinuerint*, vel aliter ex Apostolico privilegio a votis simplicibus vel perpetuis vel temporaneis dispensati fuerint, *ex claustris non exeant, donec Episcopum benevolum receptorem invenerint, et de ecclesiastico patrimonio sibi providerint, secus suspensi maneant ab exercitio susceptorum Ordinum*. Quod porrigitur quoque ad Alumnos votorum simplicium temporalium, qui quovis professionis vinculo iam forent soluti, ob elapsam tempus, quo vota ab ipsis fuerunt nuncupata (Vid. Decret. apud Acta Ord. Min. ann. XI, p. 213; Acta S. Sed. vol. 25, p. 312; Nouv. Rev. Théol. tom. 25, p. 29; Nervegna, p. 193).

230. De hac materia Superior cuiusdam Instituti votorum simplicium Summo Pontifici sequentia exposuit: Sunt infauste in hac Congregatione aliqui Alumni Ordinibus maioribus non insigniti, qui post repetitas admonitiones etiam in notabiles Regularum infractiones et gravia peccata contra vota religiosa relapsi sunt, non sine scandalo et seductione aliorum confratrum, murmurantes et calumnias spargentes contra Superiores, Institutum, et vocationem religiosam. Istorum aliqui veniam petierunt cum promissione seu proposito non amplius delinquendi, nihilominus ad eundem vomitum redierunt.

Venia saepe relapsis concessa confirmat abs dubio sequaces in praepostera agendi ratione cum relaxationis periculo, et dubitatur de intelligentia recentis Decreti *Auctis admodum*, super facultate expellendi Alumnos votorum simplicium *perpetuorum* non ordinatos in Sacris sine processus formatione, ad quod Constitutiones nostrae Superiori Generali auctoritatem conferunt. Hinc, ut tanto damno opportune occurrere possit, Orator sequentis dubii solutionem humiliter postulat, scilicet:

An Superior Generalis suos Alumnos inobservantes, ut in casu proposito, ab Instituto expellere queat: Et in casu affirmativo?

An eadem potestate gaudeat Superior Provincialis respectu suorum Alumnorum?

S. Congregatio Ep. et Reg. die 4 Iulii 1898, super praemissis dubiis respondendum censuit, uti sequitur:

Ad 1^m prout proponitur: *Negative*; sed S. Congregatio facultatem Superiori Generali, una cum suo Consilio Generalitio, benigne tribuit procedendi ad dimissionem Alumnorum, de quibus agitur, quatenus enuntiati Alumni in Ordinibus sacris constituti non fuerint, summario modo, constituto de eorum incorrigibilitate, seu processu camerali cum descriptione criminum et aliqua probatione, necnon constituto aliquo viro Religioso pro Defensore, *firmiter remanente perpetuo voto castitatis* ab iisdem in dicto Instituto emisso.

Ad 2^m *Negative* (Apud Acta S. Sed. vol. 31, p. 383).

231. Ex adductis collige: 1° Dispositiones latae ab Urbano VIII et Innocentio XII pro *expellendis Alumnis incorrigibilibus* Ordinum Regularium, de quibus egimus sub n. 294 et 295, *non solum in suo robore manent, sed extenduntur etiam ad dimissionem Alumnorum Institutorum votorum simplicium*, quoties agatur de aliquo Alumno vota quidem simplicia, sed *perpetua* professo, vel votis simplicibus *temporaneis* adstricto ac in sacris *in super Ordinibus constituto*, dimittendo.

2° Ex iure constituto, professi votorum simplicium perpetuorum, vel temporalium in sacris Ordinibus constituti, qui ab Instituto dimissi sunt, ad proprium dioecesanum pertinebant, nempe ad Episcopum originis vel domicilii, qui proinde tenebatur eum in

suam dioecesim et iurisdictionem iterum recipere. Novo iure per Decretum *Auctis* inducto, Episcopus proprius non amplius tenetur ad eum iterum recipiendum, nec ius habet ad eum cogendum, ut in suam dioecesim revertatur, si Alumnus dimissus voluerit aliam dioecesim adire. Quemadmodum ergo Alumni votorum *solemnium*, qui *expulsi* fuerint, perpetuo suspensi manent, donec a S. Sede alio modo eis consulatur; ac praeterea *Episcopum benevolum receptorem invenerint*, et de ecclesiastico patrimonio sibi providerint ita omnino affirmandum de professis votorum simplicium perpetuorum, vel temporalium *in sacris Ordinibus* constituti, qui ab Instituto *dimissi* fuerint.

3° Professi votorum simplicium *in sacris Ordinibus* constituti, qui sponte ab Apostolica Sede petierint et obtinuerint dimissionem ab Instituto seu Congregatione, *ex clauistro exire non debent*, donec Episcopum benevolum receptorem invenerint, et de ecclesiastico patrimonio sibi providerint, *secus suspensi manent ab exercitio susceptorum Ordinum*.

4° Si quaeratur causa mutatae disciplinae, respondetur, eam satis apparere ex ipso contextu Decreti *Auctis*: videlicet ad vitanda incommoda, quae obveniunt Episcopis ex facto Religiosorum, qui postquam ad Ordines sacros eVecti sunt, vita religiosa dimissa, in patriam redeunt, ibique ut Clero dioecesis adnumerentur, praetendunt. Haec autem incommoda graviora efficit temporalium bonorum inopia, qua nunc Ecclesia premitur, unde Episcopi saepe providere nequeunt, ut illi vitam honeste traducant. Scopus ergo decreti *Auctis* est, ut difficilior reddatur egressus ab Instituto, quod quis amplexus est, et ut huiusmodi Alumni non amplius essent oneri propriis Episcopis, qui tenebantur eos in suum clerum admittere (Cf. Acta S. Sed. vol. 23, p. 307).

§ VI. *Episcopus non tenetur excipere in sua dioecesi Religiosos saecularizatos, sed potest pro lubitu eos habilitare ad sancta ministeria obeunda.*

232. Quod hic asseritur, constat ex epistola Emi Cardinalis Praefecti transmissa sub die 16 Aug. 1898, in qua declaratur:

I. Pro illis *Religiosis*, qui gratia vocationis destituti, vel de alia rationabili causa muniti, extra claustra degere voluerint, et tractu temporis vellent, S. Congregatio super Disciplina Regulari, auditis Superioribus Generalibus Ordinum, maturo consilio, statuit atque decrevit: Ut ipsis facultas tribueretur manendi extra claustra, habitu regulari dimisso, *ad annum*; quo tempore *sacrum Patri-monium sibi constituerent*; *Episcopum benevolum receptorem* invenirent; atque deinde *pro saecularizatione perpetua* iterum recurrerent, et interim Sacra facientes, verbum Domini praedicantes, fidelibus populis pia conversatione prodesse valerent.

II. Huiusmodi dispositionibus iurisdictio episcopalis nulli subest detrimento, quia Ordinarius *invitus* non cogitur illos in suum Clerum cooptare, neque Beneficiis ecclesiasticis proponere; sed *perdurante* gratia concessionis, eiusdem a Sede Apostolica consecuta *prorogatione*, ad sancta obeunda ministeria, *pro lubitu*, in sua Diocesi habilitare potest, *si velit*.

III. Huic agendi rationi nullam dubitationem infert Decretum *Auctis admodum 1892*, quia hoc *per regulam generalem* afficit *Instituta recentia votorum simplicium*; ac tantum *per exceptionem* respicit *Ordines proprie dictos*, in quibus *vota solemnia* Religiosi nuncupant; quae exceptio, si fieri contigerit, *in singulari decreto* adamussim notatur.

IV. Ad Episcopum, qui S. Congregationem consuluit relate ad quosdam Patres Ordinis SS. Trinitatis, quibus idem Episcopus aliquod levamen offerre desiderat, *quin onera Episcopi benevoli receptoris* in se suscipiat; ideoque *licentiam exposcit*, ut Ordinem exercere valeant *ad suum beneplacitum* etc.; S. Congregatio, per Emum Praefectum respondit:

Religiosos huiusmodi esse *saecularizatos ad annum et interrim* etc. ut supra: pertinere ad Ordines votorum solemnium; proinde nisi sint aliqua speciali censura irretiti, *nulla* ipsi indigent *nova facultate*, ut sacris ministeriis, Episcopi auctoritate, in respectiva Dioecesi possint vacare (Apud Acta S. Sed. vol. XXXI, pag. 536, et 631).

233. Observa 1° discrimen inter Regulares *saecularizatos* et *eiectos*. In *eiectis* supponitur delictum, imo et *incorrigibilitas*; in

saecularizatis minime. Eiecti perpetuo suspensi manent, donec a S. Sede alio modo eis provideatur; saecularizati non ita.

Observa 2° discrimen inter *professos votorum solemnium*, qui obtinuerunt indultum saecularizationis perpetuae, et *professos votorum simplicium*, qui a Sede Apostolica obtinuerunt dimissionem ab Instituto. Primi, obtento indulto, etsi *ad annum, et interim* etc., exire possunt e claustro sine ulla poena canonica. Secundi, nempe professi *votorum simplicium in sacris Ordinibus* constituti, exire non debent, donec Episcopum benevolum receptorem invenerint, et de Ecclesiastico patrimonio sibi providerint; si secus fecerint, *suspensi manent* ab exercitio susceptorum Ordinum.

§ VII. *De regressu ad Ordinem quoad saecularizatos et expulsos.*

234. S. Congregatio Ep. et Reg. die 30 Ian. 1824 declaravit: Professionem religiosam non infirmari per Rescripta de quibus agitur (nempe saecularizationis), ac proinde non teneri Indultarios professionem et novitiatum reiterare, quando petunt ad Claustra redire; salva tamen consuetudine legitime introducta atque praescripta singulorum Ordinum regularium: Posse tamen per Superiores religiosos exquiri congrua documenta antea vitae et morum, dum in saeculo versabantur et obligari ad spiritualia exercitia peragenda (Bizzarri, Collect. pag. 52 ad 3^m).

Alia de Religiosis saecularizatis diximus supra n. 160 sqq.

CAPUT X.

Decretum de non recipiendis ad habitandum intra Claustra Tertiariis, Oblatis, Servientibus, Hospitibus vel Postulantibus ante aetatem praefinitam.

235. Clemens PP. X, Decreto S. Congregationis super Statu Regularium diei 16 Maii 1675, quod integre refertur a Bizzarri in sua Collectanea, p. 305, *in virtute sanctae obedientiae praecipit* omnibus et singulis Superioribus Generalibus, Provincialibus, et

Localibus, quocumque nomine et titulo appellatis, quorumcunque Ordinum et Congregationum, tam Mendicantium, quam non Mendicantium, *ut de cetero neminem pro Tertiariis, vel Oblatis, seu Donatis, aut Commissis, vel Servientibus, nec pro Hospitibus seu Postulantibus, vel Cantoribus, aut alio quocumque nomine nuncupatis, ac quovis habitu indutis, vel induendis, seu quovis praeextu, vel causa, aut quaesito colore recipiant, seu admittant ad habitandum intra Claustra, nisi vigesimum aetatis suae annum expleverit, omnesque sic receptos, seu admissos* (his tantum exceptis, qui *completa aetate annorum quindecim pro Clericis, seu Choristis, in habitu Novitiorum annum probationis agunt*) *a Monasteriis seu Domibus Regularibus omnino amoveant et eiciant infra terminum duorum mensium, inchoandum a die intimationis praesentis Decreti faciendae Procuratoribus eorundem Ordinum et Congregationum in Romana Curia existentibus.*

Quod si praedicti Superiores praesenti Decreto *per omnia* non paruerint, aut in aliqua eius parte contravenerint *poenam privationis dignitatum et officiorum*, quae tunc temporis obtinebunt, ac perpetuae inhabilitatis ad illa, vel alia in posterum obtinenda, vocisque activae et passivae *ipso facto* absque alia declaratione incurrant. Non obstantibus etc. (Vid. etiam Nervegna, p. 92).

Ex relato Decreto duo habentur constituta: 1° Quod Postulantes *pro Clericis* nequeunt recipi *ad habitandum* intra Claustra, nisi completa aetate *quindecim annorum*. 2° Quod ceteri omnes, sive Laici seu Conversi, sive Tertiarii, Oblati, Donati, Servientes, sive Hospites, Postulantes, vel Cantores, aut quocumque alio nomine nuncupati, non possunt recipi seu admitti ad habitandum intra Claustra, nisi *vigesimum aetatis suae annum expleverint*.

Unde sequitur, quod si ob rationabiles causas vel necessitate cogente, casus occurrat admittendi ad habitandum intra claustra ante praescriptam aetatem aliquem sive aliquos ex praedictis, recurrendum est, mediante Procuratore Generali Ordinis, ad Sacram Congregationem super Disciplina Regulari, quae solet benigne annuere precibus sibi porrectis. Exempli gratia, aliquando Superiores petunt facultatem pro recipiendo *aliquo numero Conversorum* qui prae-

scriptam aetatem nondum habent. Et S. Congregatio preces benigne excipit *dummodo expleverint saltem decimum sextum, vel septimum annum*. Sic de Oblatis et Donatis, qui comparantur Conversis.

Simili fere modo conceditur gratia pro recipiendis ante aetatem statutam Oblatis et Educandis, hac scilicet conditione apposita: *Dummodo Oblatus et Educandus (et ita Inserviens) pernoctet in cubiculo separato a communi Dormitorio: quies Religiosorum non turbetur: oeconomia Conventus detrimentum non patiatur: neque oriantur scandala: super quibus Superioris localis et eiusdem Oblati, aut Educandi oneratur conscientia.*

Quoad Collegium Educandorum seu Postulantium. In pluribus religiosis Ordinibus, educandi gratia adolescentes in bonum Ecclesiae, Societatis et Religionis, instituuntur *Collegia*. Quia autem haec intra Clausuram eriguntur, licentia S. Congregationis requiritur. Et S. Congregatio facultatem indulgens, decernit « ut huiusmodi Adolescentes saltem *decimum quartum* annum (extraordinario *duodecimum*) aetatis expleverint; sint sub cura Religiosi viri moribus atque aetate gravis: a Novitiis et Professis separati vivant, atque adhibeantur ceterae cautelae ne scandala oriantur. Decreto Clem. X diei 16 Maii 1675. ceterisque contrariis non obstantibus » (Haec omnia vid. apud Nervegna, *de Iure practico Regularium*, p. 93 sqq.).

LIBER TERTIUS

DE CONVENTIBUS RELIGIOSORUM

Ius de erectione Conventuum et de eorum exemptione a iurisdictione Episcoporum visum est non paucis Regularibus aliisque ecclesiasticis viris aliquanto obscurum et implexum, praesertim post editum Decretum *Ut in parvis* Innocentii Papae X. De re in hoc tractatu afferuntur et expenduntur, ubi forte opus fuerit, documenta S. Sedis, ut Ius praedictum de Conventibus clarius appareat.

CAPUT I.

De Conventuum canonica erectione, eorumque exemptione
ab Ordinariorum iurisdictione.

236. 1. Conventus, Monasterium et Coenobium hic promiscue usurpantur, et significant illa loca, domus, seu aedificia, in quibus ad Deo serviendum Religiosi congregantur et convivunt.

2. Pro legitima ac valida cuiuslibet Conventus erectione observandae omnino sunt ordinationes a S. Sede super re latae, quae habentur definitae tum in Constitutionibus Romanorum Pontificum, tum in Decretis Sacrarum Congregationum. Oportet ergo cognoscere huiusmodi Constitutiones ac Decreta, ut exinde appareat quatenam sit lex, et quae conditiones servandae in erectione monasteriorum Regularium. Omittimus loqui *de iure communi antiquo*, secundum quod, in sententia omnium Doctorum, monasteria Regularium seu Monachorum absque dubio sola Episcopi dioecesani auctoritate erigi poterant (Cf. Fagnan. lib. III. Decret. cap. *Non amplius, De Institutionibus*, n. 55 sq.; Acta S. Sed. tom. I, pag. 721). En igitur de re praecipua documenta S. Sedis.

237. I. *Decretalis Gregorii X* anni 1273, quae habetur in VI, lib. 3, sub titulo 17 *de Religiosis domibus, cap. Religiosum*. In ea sic decernitur: « Nec de novo domum, vel aliquem locum acquirant... *sine Sedis eiusdem (Apostolicae) licentia speciali* ». Sed notandum, Gregorium X id decrevisse quoad *Mendicantes Ordines* dumtaxat « *quibus, ita in textu, ad congruam sustentationem redditus aut possessiones habere professio sive regula quaelibet interdicit, sed per quaestum publicum tribuere victum solet incerta mendicitas* ». Et huius quidem Pontificiae dispositionis ratio facile intelligitur. Si enim in eodem loco nimii Conventus ex Ordinibus Mendicantibus aedificarentur, necessaria ad Religiosorum sustentationem difficulter inveniri possent (Cf. Giraldi, *Expositio Juris Pontificii* tom. II, pag. 744 in not.; Bonix, tom. I, pag. 244).

238. II. *Decretalis Bonifacii VIII*, emissa anno 1298, quae refertur in *tit. de Excess. Prælat. cap. un. in 6*, quae est sequentis tenoris:

Cum ex eo, quod Praedicatores, Minores, et Religiosi alii *Mendicantes* in civitatibus, castris, villis, aut aliis locis ad habitandum domos vel loca de novo suscipiunt, seu olim suscepta dimittunt, se ibidem ad alia transferentes, diversa scandala quandoque proveniant, et frequentes clamores ad Sedem Apostolicam perferantur: Nos super hoc providere volentes, perpetuo prohibemus edicto, ne deinceps aliquis, vel aliqui *de praedictis*, quibuscumque super hoc privilegiis muniti existant (quae ipsis contra tenorem Constitutionis praesentis nullatenus volumus suffragari) in aliqua civitate, castro, villa, seu loco quocumque de novo recipere, seu hactenus recepta mutare, vel ea venditionis, aut cuiusvis alienationis titulo quocumque in alios transferre praesumant *absque Sedis Apostolicae licentia speciali*, plenam et expressam faciente de prohibitione huiusmodi mentionem: si secus egerint, irritum decernentes. Per hoc tamen eis, qui vitam duxerint *eremiticam* seu solitariam eligendam de Maiorum suorum licentia qui cellas, mansiones, seu habitacula in eremo, sive locis ubi non sit hominum habitatio de propinquo, possint acquirere ac mutare non intelligimus interdictum (Vid. Acta S. Sed. vol. I, pag. 721 in nota; Bonix, tom. I, pag. 245).

Collige, etiam in allata Constitutione Bonifacii VIII sermonem esse *de Ordinibus Mendicantibus dumtaxat*, ac proinde necessitatem beneplaciti Apostolici pro legitima Conventuum erectione, Mendicantes tantummodo respicere.

239. III. *Decretalis Clementis V*, incip. *Cupientes*, edita in Concilio Viennensi, celebrato anno 1311, Viennae in Gallia, qua, sub poena excommunicationis ipso facto incurrendae, innovatur quoad Religiosos *Mendicantes* prohibitio erigendi Conventus sine licentia Apostolicae Sedis (Vid. Constit. apud Giraldi, tom. 2, pag. 743).

Constat ergo, tres citatas Decretales non attingere, nisi Ordines *Mendicantes*. Quare si ius hodie determinandum foret *ex iisdem Decretalibus*, dicendum videtur, beneplacitum Apostolicum pro novi Conventus erectione non requiri, nisi quoad ipsos Mendicantes tantum, imo quoad *Minores et Capuccinos dumtaxat*, cum ceteris Ordinibus Mendicantibus a Concilio Tridentino data sit facultas possidendi in communi. Pro Ordinibus ergo possidentibus adhuc vigeret ius antiquum, vi cuius fundari poterant Conventus *cum sola Ordinarii licentia*.

240. IV. *Decretum Tridentinum*. A Clemente V usque ad Concilium Tridentinum nulla alia, ut videtur, intervenit Constitutio circa monasteriorum erectionem. Sacrum autem Concilium, Sess. 25, cap. 3, *de Regul.*, praescribens, ut in omnibus monasteriis tam virorum quam mulierum, bona immobilia possidentibus, vel non possidentibus, is tantum numerus constituatur, ac in posterum conservetur, qui vel ex redditibus propriis monasteriorum, vel ex consuetis elemosynis commode possit sustentari; subiungit, sic statuens quoad erectionem: *Nec de cetero similia loca erigantur sine Episcopi, in cuius dioecesi erigenda sunt, licentia prius obtenta*. In quo Decreto de necessitate beneplaciti Apostolici omnino siletur, et solummodo fit mentio *de necessitate licentiae Episcopi*. Exinde quaestiones inter Theologos et Canonistas, an etiam requiratur, *saltem pro Mendicantibus*, beneplacitum Apostolicum, de quo infra.

241. V. *Constitutio Clementis VIII*. Clemens VIII Constitutione incip. *Quoniam ad institutam*, die 23 Iunii 1603, citatum Tridentini decretum ampliavit, sic decernens: Declaramus, locorum

Ordinarios non posse licentiam ad novos Conventus cuiuscumque *Mendicantium* Ordinis, in civitatibus et locis eorum ordinariae iurisdictioni subiectis erigendos impertire, *nisi vocatis et auditis aliorum* in iisdem civitatibus et locis *existentium Conventuum Prioribus* seu *Procuratoribus, et aliis interesse habentibus, et causa* servatis servandis *cognita, constiterit, in eisdem civitatibus et locis novos huiusmodi erigendos Conventus sine aliorum detrimento commode sustentari posse.*

Si vero ab eorum, in huiusmodi causis, sentiis, ad Nos et Apostolicam Sedem provocari et appellari contigerit, ipsos Ordinarios tandiu erectionem novorum Conventuum suspendere debere, quousque a Nobis et Apostolica Sede in eadem causa pronuntiatum extiterit; et irritum nihilominus et inane decernentes quidquid secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari » (Vid. Const. apud Ferraris, verb. *Conventus*, art. I, n. 2).

Pondera: Concilium Tridentinum in citato decreto sancivit, ne Conventus (*universim*) erigantur sine Episcopi licentia. Clemens VIII addidit conditionem, ut Ordinarii huiusmodi licentiam pro erectione novorum Conventuum *Mendicantium* non concedant, nisi prius auditi fuerint Superiores Conventuum in loco existentium. Haec igitur conditio a Clemente VIII inducta, non tangit erectionem Conventuum Ordinum possidentium.

242. VI. *Constitutio Gregorii XV.* Gregorius XV per suam Constitutionem incip. *Cum alias*, 17 Augusti 1622, praecedentem confirmavit et ampliavit. In ea Pontifex agit de Conventibus seu Domibus *cuiuslibet Ordinis, Societatis et Instituti Religiosorum*, et prohibet ne ullibi novus ipsorum Conventus erigatur nisi in eo *saltem duodecim Fratres, aut Monachi, seu Religiosi inhabitare, ac ex redditibus et consuetis elemosynis sustentari valeant, ac Priores seu Procuratores aliorum monasteriorum, conventuum, seu domorum aliarum Religionum...* non solum in praedictis, *sed etiam in aliis per quatuor millia passuum circumvicinis locis*, ad id vocati et auditi fuerint, *vel alias* Ordinariis locorum constiterit, Religiosos monasterii, conventus seu domus regularis sic erigendi seu erigendae, absque detrimento Religiosorum, in monasteriis, seu

domibus antea in civitatibus seu locis huiusmodi erectis, degentium, ibi in numero duodecim commode et congrue manuteneri et ali posse... Postea decernit ipse Gregorius XV, ut si appelletur a sententia Ordinarii, causa ad S. Congregationem Ep. et Reg. devoluta censeatur, appellationeque pendente, nihil sit innovandum.

243. VII. *Constitutio Urbani VIII.* His Apostolicis dispositionibus accessit *Constitutio Urbani VIII*, incip. *Romanus Pontifex* sub die 28 Aug. 1624, qua *revocantur omnes facultates* erigendi monasteria et alia loca Regularium, et simul interdicitur, ne huiusmodi facultatum revocatarum sive alio quovis praetextu vel causa, nova monasteria et alia loca regularia, nisi *de expressa Ordinariorum licentia, ac servata in omnibus Sacrorum Canonum et Concilii Trid. nec non Constitutionum Clementis VIII et Gregorii XV desuper editarum forma*, recipere, erigere, fundare, seu alias quomodolibet instituere, seu incepta finire audeant seu praesumant (Vid. Const. apud Reiff. tom. III, lib. III. Decret. tit. 48, § II; Ferraris, verb. *Conventus*, art. I).

244. *Constitutioni Romanus Pontifex Urbani VIII* addendum est *Decretum S. Congregationis* de die 21 Iunii 1625 iussu eiusdem Pontificis publicatum, quo pro omnibus Regularibus ubique locorum existentibus decernitur, ne novi *Conventus* recipiantur, nisi in iis *duodecim saltem Fratres* degere et sustentari valeant; alioquin huiusmodi *Conventus posthuc recipiendi* subiecti intelligantur omnimodae iurisdictioni Ordinarii.

245. VIII. *Constitutio Innocentii X.* Innocentius X per celebrem suam *Constitutionem* incip. *Instaurandae*, editam idibus Octobris 1652 pro monasteriis *intra Italiam et Insulas adiacentes*, praemissa extinctione et suppressione parvorum *Conventuum*, de qua postea, statuit, ne deinceps Regulares praesumant monasteria recipere vel fundare *absque beneplacito Apostolicae Sedis*, praevio examine S. Congregationis Ep. et Reg. super praemissis conditionibus. Praestat afferre verba ipsius Pontificis, § V:

« Verum, quia parum est mala praecidere, nisi etiam malorum causa et radix evellatur, *Constitutiones* f. r. Bonifacii VIII, quae incipit *Cum ex eo*, nec non Clementis VIII incip. *Quoniam ad institutam*, aliorumque Romanorum Pontificum Praedecess. nostro-

rum super erectione novorum Conventuum editas, earundem tenorem innovantes, illisque addentes, hoc perpetuo prohibemus edicto, *ne deinceps aliquis Regularium Ordinis Mendicantium vel non Mendicantium, Congregationis, Societatis, et cuiusvis alterius Instituti, etiam Societatis Iesu, in aliqua civitate, castro, villa, seu loco ad habitandum domos vel loca quaecumque de novo recipere vel fundare praesumat absque Sedis Apostolicae licentia speciali*, plenam et expressam faciente de prohibitione huiusmodi mentionem in scriptis, et gratis concedenda, *praevia examinatione Congregationis, negotiis Episcoporum et Regularium praepositarum*; si secus egerint, eo ipso incurrant poenas privationis et inhabilitatis, ut supra inflictas, et nihilominus receptiones, fundationes et erectiones sint ipso iure nullae et invalidae, et domos ac loca ipsa et personae in eis degentes *omnimodae iurisdictioni, visitationi, correctioni Ordinarii loci plene in omnibus subiacent*. Intendimus autem in praemissis etiam ultra Italiam et Insulas adiacentes, prout expedire viderimus, providere » (Vid. Const. penes Reiff. et Ferraris loc. cit. et Giraldis, tom. III, pag. 1028; Acta S. Sedis, vol. I, p. 723 sq.).

246. X. *Decretum S. Congregationis super Disciplina regulari*, editum die 23 Februarii 1717. Est ut sequitur: « Generalibus Ordinum regularium renovatur prohibitio, alias iniuncta, non procedendi ad fundationem novorum Conventuum et Monasteriorum *intra Italiam ac Insulas adiacentes*, nisi prius Conventus vel Monasterii fundandi, reddituum sufficientia et subsistentia coram S. Congregatione iustificata fuerit ». Et notandum, dictam sufficientiam recognosci debere a memorata S. Congregatione sub poena in Superiores, ad quos spectat, privationis vocis activae et passivae, suspensionis ab officio, et dignitatis, ac perpetuae inhabilitatis ad eadem (Vid. Giraldis, tom. 3, pag. 1028; Ferraris, verb. *Conventus*, art. I, n. 35; Bizzarri, p. 680).

247. Attente perpensis documentis, quae circa erectionem Conventuum retulimus, haec summatim habentur sancita:

I. Ex Decretalibus Gregorii X, Bonifacii VIII, et Clementis V, requiritur licentia Apostolicae Sedis quoad Religiosos *Mendicantes*.

II. Ex Concilio Tridentino pro omnibus Ordinibus regularibus requiritur *licentia Episcopi*.

III. Ex Clemente VIII Episcopus non potest impertire licentiam ad erigendos novos Conventus cuiuscunque Ordinis *Mendicantium*, nisi *vocatis et auditis Superioribus* aliorum Conventuum in locis praeexistentium, *nec non aliis interesse habentibus*, et constiterit, novos Conventus in eisdem locis erigendos commode sustentari posse.

IV. Ex Gregorio XV nullibi potest novus Conventus *cuiuslibet Ordinis* erigi, nisi in eo *saltem duodecim Religiosi* inhabitare, ac ex redditibus vel ex consuetis eleemosynis sustentari valeant. Insuper audiri debent Priores aliorum Conventuum, in locis *per quatuor millia passuum distantiam circumvicinis*. Quod si Ordinariis *alias constiterit*, etiam novum Conventum sustentari posse sine aliorum detrimento, non tenetur audire Superiores seu Religiosos Conventuum praeexistentium (Cf. Salmant. tom. 4, tract. 18. de Privil. cap. 3, n. 131).

V. Ex Urbano VIII habetur *revocatio omnium facultatum* per diversos Ordines obtentorum erigendi monasteria; atque interdicatur, adiectis poenis, ne huiusmodi facultatum praetextu, nova monasteria recipiantur vel fundentur, *nisi de expressa licentia Ordinariorum, ac servata in omnibus et per omnia* SS. Canonum, Concilii Tridentini, Constitutionum Clementis VIII et Gregorii XV, nec non Decretorum desuper editorum, *forma*.

VI. Ex Innocentio X cuilibet Ordini, Congregationi, Instituto, Societati ex Regularibus *intra Italiam et Insulas adiacentes*, prohibetur receptio vel fundatio novorum monasteriorum *absque Sedis Apostolicae licentia speciali*, praevia examinatione S. Congregationis Ep. et Reg. Si secus Regulares egerint, ipso facto incurrunt poenas superius enuntiatas, receptiones et erectiones sunt ipso iure invalidae, *et huiusmodi domus ac personae in eis degentes omnimoda iurisdictioni Ordinarii loci subiacent*.

VII. Ex decreto 24 Iunii 1625 iussu Urbani VIII edito et ab Innocentio XII ann. 1697 confirmato, universim *pro omnibus Regularibus ubique locorum existentibus* statuatur, ne nova monasteria recipiantur, nisi in iis *duodecim saltem Fratres* degere, et ex redditibus et consuetis eleemosynis sustentari valeant. Alioquin

monasteria *posthac recipienda*, in quibus duodecim Fratres sustentari non poterunt, et actu non inhabitaverint, *Ordinarii visitationi atque omnimodae iurisdictioni subiecta intelliguntur*.

VIII. Ex decreto S. Congregationis super Disciplina regulari Superioribus Generalibus Ordinum regularium innovatur prohibitio fundandi novos Conventus *intra Italiam*, nisi prius sufficientia reddituum vel eleemosynarum pro novo Conventu fundando recognita fuerit a laudata S. Congregatione.

248. Protulimus hucusque praecipua S. Sedis documenta, quae *erectionem* monasteriorum Regularium spectant. Antequam autem determinetur, clare et praecise, ius hodie viciens de huiusmodi materia valde implexa, oportet brevem sermonem instituere de celebri quaestione inter Theologos et Canonistas maxime disputata, videlicet: *An ad novi Conventus erectionem requiratur ubique et pro omnibus Regularibus, beneplacitum Apostolicum?* Sententiae Doctorum ad tres reduci possunt:

249. *Prima sententia* est eorum, qui censent, ad novi Conventus erectionem post Concilium Tridentinum *sufficere licentiam Episcopi*. Ita sentiunt Fagnanus, *cap. Non amplius*, n. 66, *De Institutionibus in Lib. III. Decret.*; Reiffenstuel, *Ius Canon.* tom. III, lib. III. Decret. tit. 48, n. 38; et alii Auctores a laudato Reiff. citati. Ratio praecipua quam afferunt, est, quia cum Concilium Tridentinum in memorato *cap. 3, Sess. 25 de Regul.* prohibuerit, ne novi erigerentur Conventus sine Episcopi licentia, implicate derogavit Decretali Bonifacii VIII: quam rationem pluribus argumentis corroborat laudatus Fagnanus. Sententiam confirmant ex Bulla Innocentii X *Instaurandae*, qua decernitur, ut *in Italia et Insulis adiacentibus* nova monasteria non erigantur absque Sedis Apostolicae expressa licentia. Ergo a sensu contrario *extra Italiam* dicta licentia non requiritur.

250. *Secunda sententia* est eorum, qui distinguentes Ordines Mendicantes a non Mendicantibus, docent Concilium Tridentinum non abrogavisse Constitutionem Bonifacii VIII incip. *Cum ex eo*, sed eidem adiecissee novam formam, ita ut pro erectione monasteriorum *Mendicantium* post dictum Concilium necessaria sit *Apostolicae Sedis et Episcopi licentia*. Id confirmant Constitutione Ur-

bani VIII *Romannus Pontifex*, in qua prohibetur monasteriorum erectio sine expressa licentia Episcopi et sine observantia *formae* a SS. Canonibus praescriptae. Sacri autem Canones exigunt beneplacitum Apostolicum *pro Mendicantibus dumtaxat*. Quoad Ordines vero non Mendicantes, Auctores huius sententiae ostendunt, huiusmodi Ordines *extra Italiam* posse, sola Episcopi licentia, erigere monasteria. Nam sacri Canones *in cap. Cum ex eo* etc., expresse loquuntur de Ordinibus Mendicantibus; proindeque sub hac lege non comprehenduntur Ordines non Mendicantes, quibus solummodo ex Constitutione Innocentii X *Instaurandae* interdicatur *intra Italiam Insulasque adiacentes* erectio monasteriorum non obtenta prius licentia Apostolicae Sedis.

251. *Tertia* demum *sententia* sustinet, omnes Regulares *cuiuslibet Ordinis* etiam *extra Italiam*, non posse monasteria erigere sine licentia *Apostolicae Sedis et Episcopi*, cumulative. Nam, dicunt huius sententiae defensores, Concilium Tridentinum non derogavit anterioribus Decretalibus, quae praescribunt licentiam Apostolicam; cohaerere ceteroquin possunt simul tum Episcopi, tum S. Sedis licentia; una etenim non excludit alteram. Hanc sententiam, quae communior evasit, tenet Benedictus XIV, *De Syn. dioec. lib. IX, cap. I, n. 9*, et praestat, ob auctoritatem tanti Pontificis, verba ipsius in medium afferre. Ita igitur docet Pontifex:

252. *Doctrina Benedicti XIV quoad requisita ad canonicam erectionem Conventuum*. « Statuit sacra Tridentina Synodus, *Sess. 25 de Regularibus, cap. 3*, ita Pontifex, ne monasteria, seu domus tam virorum, quam mulierum, de cetero erigantur, *sine Episcopi, in cuius dioecesi erigenda sunt, licentia prius obtenta*. Hinc vero aliqui inferunt, ad erectionem novi monasterii in aliqua dioecesi, sufficere licentiam Episcopi dioecesani, absque eo quod Romani Pontificis auctoritas ad id requiratur, et maxime ubi agatur de Episcopis ultra montes constitutis; propterea quod Innocentii X Constitutio (quae habetur *n. 27 in Bullario Romano*, tom. 4, quaeque Romani Pontificis auctoritatem in huiusmodi erectionibus necessariam declarat), de Italia et adiacentibus Insulis tantummodo loquitur. At, cum iam pridem ante Tridentinum Concilium Regularibus interdicta fuerit novorum monasteriorum acquisitio sine expressa licentia

Apostolicae Sedis, ut videre est *in cap. Religionum*, § *Confirmatos, de religiosis domibus in 6, et in cap. Cum ex eo, de excessibus Praelatorum, eodem lib. 6*, satis patet, nihil a Tridentina Synodo detractatum fuisse eiusdem Apostolicae Sedis auctoritati iam praecedenter stabilitae; sed illud dumtaxat statutum fuisse, ut, praeter eam, Episcopalis quoque auctoritas et licentia in iisdem erectionibus interveniret.

Quare communis hodie, et in Tribunalibus recepta est opinio, non licere Regularibus tam intra, quam extra Italiam, nova monasteria, aut conventus, sive collegia fundare sola Episcopi localis auctoritate, sed Apostolicae Sedis licentiam praeterea necessariam esse. Eandem sententiam sustinet Lucius Ferraris, verb. *Conventus*, art. I, n. 13 sq.; atque ibidem, n. 38, aliena manu sic additur: Beneplaciti Apostolici necessitas locum sibi vindicat, etiamsi agatur de fundatione novi Conventus extra Italiam, eo ipso quod descendit a sacris Canonibus, qui ubique gentium obligant, ut observarunt Benedictus XIV, P. Giraldis etc. — Cf. etiam Bizzarri, p. 83, 85 nota, 548 sq., 650 etc., ubi fit manifestum, ad erectionem novi Conventus beneplacitum Apostolicum, saltem *ex stylo* Curiae, ubique locorum requiri.

253. IX. *Decretum S. Congregationis Concilii*. Die 21 Iunii 1625, iussu et auctoritate Urbani VIII prodit decretum S. Congregationis Concilii super dicta receptione vel fundatione monasteriorum. Huiusmodi decretum cum aliis ab eadem S. Congregatione super celebratione Missarum emanatis, confirmavit et approbavit, ac ab omnibus exacte et perpetuo servari mandavit Innocentius XII Constitutione incip. *Nuper a Congregatione* 23 Dec. 1697: est tenoris sequentis:

Deinceps vero monasterium, conventus, domus, congregatio, vel societas Religiosorum seu Regularium, nullibi recipiantur, nisi, praeter alia ad id requisita, in singulis huiusmodi locis *duodecim saltem Fratres, aut Monachi, seu Religiosi* degere, et ex reditibus, et consuetis eleemosynis, detractis omnibus, ut supra detrahendis, competenter sustentari valeant, et ad praescriptum decreti fel. rec. Gregorii XV hac de re editi; *alioquin monasteria et loca huiusmodi posthac recipienda, in quibus duodecim Religiosi, ut*

supra, sustentari atque inhabitare non poterunt, et actu non inhabitaverint, *Ordinarii loci visitationi, correctioni, atque omnimodae iurisdictioni subiecta esse intelligantur* (Vid. Matteucci, cap. X, n. 24, et cap. XVI, n. 2; Giralaldi, tom. III, pag. 1028; Ferraris, verb. *Conventus*, art. I, n. 27).

Quod quidem Decretum habere locum etiam extra Italiam, expresse declaravit eadem S. Congregatio Concilii, loco citato, in responso ad XX dubium (Vid. Giralaldi, tom. III, pag. 899 sq.; Matteucci, loc. cit.).

254. X. *Doctrina Leonis PP. XIII omnino tenenda quoad erectionem Conventuum*. Quod revera pro legitima erectione Conventuum hodie requiratur beneplacitum Apostolicum, tam intra quam extra Italiam, tam quoad Ordines Mendicantes quam non Mendicantes, res est extra dubium posita post Constitutionem *Romanos Pontifices* Leonis PP. XIII, octavo Idus Maii 1881. In ea Pontifex quoad erectionem Coenobiorum haec docet:

«Atque hic primo occurrunt *Decretales veteres*, quibus est cautum, ne quid huiusmodi quisquam institueret *absque Sedis Apostolicae licentia speciali*.

Postmodum *Tridentina Synodus* in eodem genere quidquam operum fieri prohibuit « *sine Episcopi*, in cuius diocesi erigenda sunt, *licentia prius obtenta* », quo tamen Concilii decreto *haud est Superioribus legibus derogatum*, veniam ab Apostolica Sede impetrari iubentibus. Quapropter cum ea in re liberius passim ageretur, Urbanus VIII pravam consuetudinem emendaturus, opera eiusmodi improbavit, tam quae sine venia Episcopi, quam quae sola illius auctoritate susciperentur, et veterum canonum simul Conciliique Tridentini leges omnino in posterum servari decrevit.

Huc etiam spectavit Innocentius X in Constit. *Instaurandae* Idibus Octobris 1652, qua praecepit, ut nemo ex familiis regularibus « domos vel loca quaecumque de novo recipere vel fundare praesumat absque Sedis Apostolicae licentia speciali ».

Quare *communis hodie sententia est*, cui favet passim rerum iudicatarum auctoritas, *non licere Regularibus, tam intra quam extra Italiam, nova monasteria aut conventus sive collegia fundare, solu Episcopi venia impetrata, sed indultam quoque a Sede Apostolica facultatem requiri*.

Isdem insistens vestigiis sacrum Consilium christiano nomini propagando, *pluries decrevit*, veniam Apostolicae Sedis, et Episcopi aut Vicarii Apostolici ecclesiis collegiisque erigendis, etiam in missionibus, ubi Religiosi sodales domos sedesque habeant, esse omnino necessariam. Videatur etiam epistola eiusdem S. C. de Propaganda Fide de die 7 Dec. 1901, qua in memoriam Ordinariorum locorum revocatur praefata Constitutio *Romanos Pontifices* quoad erectionem novorum Conventuum, simulque monetur, ut, in posterum abstineant Ordinarii omnes, Sacrae Congregationi subiecti, a licentia danda *religiosis Institutis* domum aperiendi in territorio propriae iurisdictionis, *absque venia prius a praefata S. Congregatione obtenta*. Integra epistola refertur ab egregia ephemeride *Nouv. Rev. Théol.* tom. 34, pag. 202, quae ad litteram hic transcribitur:

S. Congregatio de Propaganda Fide Ordinariis sibi subiectis prohibet nova monasteria condere sine venia Romani Pontificis.

ILLME AC RME DOMINE,

Quamvis probe sciat haec S. Congregatio de Propaganda Fide, ingentem provenire missionibus utilitatem ex ministerio Regularium; ita ut maxime in votis sit videre eorum domus ubique institui, curandum tamen est ut res ordinate et ad praestitutae disciplinae normam peragantur. Quamobrem duxit Sacra Congregatio per praesentes litteras in memoriam Ordinariorum locorum a se dependentium revocare sententiam, quam ut communem hodie et cui favet passim rerum iudicatarum auctoritas, tradit Constitutio SSmi D. N. Leonis XIII, quae incipit « *Romanos Pontifices* », nempe: non licere Regularibus, tam intra quam extra Italiam, nova monasteria aut conventus sive collegia fundare, sola Episcopi venia, sed indulgam quoque a Sede Apostolica facultatem requiri. Cui legi cum aut semper aut ubique obtemperatum non fuisse videatur, ideo eius observantiam voluit S. Congregatio per praesentes urgere. Diligenter ergo in posterum abstineant Ordinarii omnes Sacrae Congregationi subiecti a licentia danda *religiosis Institutis* domum aperiendi in territorio propriae iurisdictionis, absque venia prius a praefata S.

Congregatione obtenta. Quod vero attinet ad domus religiosas huc usque in iisdem territoriis, S. Congregatione inconsulta, forte erectas, etsi haec, Ordinariis flagitantibus, singulisque ponderatis casibus, propensa omnino sit ad legitimas habendas huiusmodi fundationes: tamen mandat ut de praedictis, si quae existant domibus, distinctus ab Ordinariis exhibeatur elenchus, ac simul pro iisdem canonica ratihabilio per supplicem libellum petatur.

Interim Deum precor ut Te diu sospitet.

Datum Romae, ex Aedibus S. C. de Propaganda Fide, die 7 Decembris 1901.

Amplitudinis Tuae

Addictissimus Servus

M. Card. LEDOCHOWSKI, *Praef.*

ALOYSIUS VECCHIA, *Secret.*

255. Rogabis, utrum licentia Apostolicae Sedis requiratur pro erectione monasteriorum *Monialium*? Duplex est hac in re Auctorum sententia: alii enim contendunt, talem licentiam esse necessariam, quia Moniales sub iisdem dispositionibus canonicis, hactenus pro Regularibus adductis, comprehenduntur. Alii negant, quia Moniales nec sub nomine *Mendicantium*, nec *in odiosis* sub nomine *Regularium* veniunt. Quidquid sit de hac controversia « *practica est*, inquit Fagnanus *in cap. Grave, de Offic. Ordinarii, n. 53*, ut erectiones fiant a Sede Apostolica, tum propter gratias, indulgentias, privilegia, et exemptiones, quae ab illa impetrantur, tum propter facultatem educendi Abbatissam ex alio monasterio pro novi monasterii institutione ». Et quod revera pro fundatione monasteriorum *Monialium*, iuxta praxim S. Sedis etiam hodie vigentem, requiratur beneplacitum Apostolicum, constat ex variis instructionibus et exemplis, quae referuntur a Bizzarri in sua *Collectanea*, edit. 1863, pag. 6, 83, 650, 675 etc. Et pag. 549 haec leguntur:

Summi Pontifices sapientissimas ediderunt leges pro erectione monasteriorum, quas inter notissimae sunt quae continentur Constitutionibus Clementis VIII, *Quoniam*; Gregorii XV, *Cum alias*; Urbani VIII, *Romanus Pontifex*; Innocentii X, *Instaurandae Re-*

ligionis disciplinae, quam plurimi Scriptores etiam ad *Monialium* monasteria extendunt *iuxta constantem huius S. Congregationis praxim* (Vid. Acta S. Sed. vol. I. pag. 713 et sqq. ubi habentur de re amplissimae disceptationes duorum Consultorum; Ferraris, verb. *Conventus*, art. I, n. 31).

256. Licet autem obtentum fuerit beneplacitum Apostolicum pro erectione monasterii tam virorum, quam mulierum, adhuc tamen necessaria esset licentia Episcopi, nisi forte in indulto Pontificio expresse concederetur facultas erigendi monasterium absque dicta Episcopi licentia. Ita communiter Doctores ex doctrina Concilii Tridentini cap. 3, Sess. 25, sic decernentis: *Nec de cetero similia loca* (monasteria) *erigantur sine Episcopi... licentia prius obtenta*. Dictum est: *nisi forte in indulto Pontificio expresse concederetur facultas erigendi monasterium absque Episcopi licentia*; quia si Pontifex id diceret, hoc ipso a Tridentina sanctione dispensaret, ut patet.

257. Licentia erigendi monasterium concedi nequit a *Vicario generali* Episcopi, *absque speciali mandato*. Id probat Fagnanus in cap. *Non amplius*, *De Institutionibus*, n. 72 sq. pluribus rationibus, quas vide ibidem. Sufficiat animadvertere eum laudato Fagnano, quod in generali commissione non veniunt ea, quae *ob sui gravitatem certae personae vel dignitati a iure specialiter sunt commissa*. Sed facultas novum monasterium erigendi, ob rei gravitatem de iure specialiter est commissa Episcopo, cap. *Quidam*, cap. *De Monachis*, et cap. *Cellulas*, 18 q. 2. Ergo non transit in Vicarium ex generali commissione.

258. Nec *Vicarius capitularis*, Sede vacante, concedere potest praefatam licentiam erigendi monasterium absque speciali mandato. Ita Bouix, tom. I, pag. 261, qui id probatum affirmat a Pasqualigo in additionibus ad *Controversias inter Episcopos et Regulares* Laureti de Franchis, pag. 157, edit. Romae 1656. Idem docent Lezana, tom. 3, verb. *Monasterium*, n. 3; Salmanticenses, *De Privilegiis*, cap. III, n. 126 ex quibusdam declarationibus S. Congregationis. Alii tamen oppositum tenent, ut Cespedes apud Salmanticenses loc. cit.

259. Episcopus nequit denegare licentiam erigendi novum Conventum, nisi ex iusta causa. Si pro lubitu et sine rationabili causa

liceret Episcopo novorum Conventuum foundationes impedire, id aperte in damnum Religionis vergeret. Hinc est, quod ex Constitutione *Cum alias* (vid. sup. n. 242) Gregorii XV, a decreto Episcopi datur appellatio ad S. Congregationem Ep. et Reg. Unde Pignatellus penes Bouix, tom. I, pag. 263, ita docet: « Quod si eiusmodi consensum Ordinarius iniuste praestare recusaverit, poterit appellari ab eius decreto, etiam quoad effectum suspensivum, ad S. Congregationem Ep. et Reg., *quae consensum potest ac debet supplere iuxta Constitutionem Gregorii § 4, quod fuse alias monui* » (Tom. I, consultatione 179, n. 45; vid. Ferraris, verb. *Conventus*, art. I, n. 18).

260. Episcopus nequit impertire licentiam erigendi novum Conventum, nisi vocatis et auditis Superioribus aliorum Conventuum, tum in loco ipso, tum extra *usque ad quatuor millium distantiam positorum*. Poterit autem, quin audiantur dicti Superiores, dictam licentiam concedere, si ipsi aliunde constet, novum Conventum erigi posse sine aliorum detrimento (Ex cit. Const. Gregorii XV; et cf. Ferraris, loc. cit. n. 21; Bouix, de *Iure Regul.* tom. I, p. 266).

261. Relate ad distantiam servandam in erectione Conventuum, « *Fratres Minores*, ita apud Bizzarri, pag. 680, a Clemente IV Constit. *Ad consequendam* diei 18 Novembris 1265 privilegium obtinuerunt, ne alii Religiosi conventus, ecclesias, oratoria erigerent, nisi saltem *cannis* 300 ab illorum conventu distarent ».

Hoc privilegium, quod dicitur *Cannarum*, etiam aliae Religionis plus minusve habent, ut videre est apud Casarubios, *Compendium privilegiorum*, verb. *Aedificare*, n. I, pag. 310.

262. Est quaestio inter Doctores, num etiam *Parochus* vocari et audiri debeat. Dubium oritur ex textu Bullae *Quoniam* (vid. sub n. 241) Clementis VIII, in qua decernitur, non posse Episcopum licentiam concedere, nisi vocatis et auditis... existentium Conventuum Prioribus seu Procuratoribus, *et aliis interesse habentibus*. Plures Canonistae existimant, in his ultimis verbis comprehendi Parochum; alii negant, propriam sententiam tuentes *ex grammaticali sensu verborum*. Nam, aiunt, in Bulla, enumeratis aliquibus, additur *aliis*: at vero isti alii, vi sensus grammaticalis, intelligendi sunt eiusdem speciei, ac iam enumerati. Atqui enumerati fuerunt

aliqui Conventuum Superiores et Officiales, nempe *Priores et Procuratores*; ergo additae voces *et aliis...* intelligendae sunt de ceteris Conventuum Superioribus et Officialibus, qui vi sui muneris ad id interesse habent. Et revera Pontificis enumeratio insufficiens fuisset quoad Regulares, si vocandos statuisset *Priores et Procuratores* duntaxat; quia multi sunt Conventus qui, non a Prioribus, sed a diversi nominis Superioribus reguntur, itemque plures sunt Conventus, qui pro gerendis negotiis Procuratoribus non utuntur; ita ut, pro variorum Ordinum Constitutionibus, vel ad Conventus Praelatum, vel ad Capitulum, vel ad aliquos alios Officiales pertineat nomine Conventus agere, contractus inire, et alia eiusmodi negotia expedire. Hos ergo ut comprehenderet Pontifex, addidit *et aliis interesse habentibus* (Vid. Bouix, tom. I, pag. 276 sq., qui fuse hanc thesim demonstrat plurimis argumentis).

263. Quamvis autem necessarium non sit, ut Parochus vocetur et audiatur, et multo minus ut consentiat, tamen si *iuribus parochialibus stricte talibus* per novam Conventus foundationem damnum illatum iri existimet, integrum ipsi est a decreto Episcopi, erectionem concedentis, ad Congregationem Ep. et Reg. recurrere. Imo audiri debet Parochus, si Episcopum *ante concessam licentiam* adeat, et oppositionem faciat.

264. Sed advertendum, Parochum tunc tantum posse se iuste opponere foundationi Conventus, quando ex tali foundatione *vera iura parochialia* laedantur, ut sunt administratio Viatici, Extremae Unctionis, divinae Eucharistiae in Paschate, matrimonii; item ius percipiendi decimas, aliasque oblationes *ex iustitia* ipsi debitas; similiter ius sepeliendi in ecclesia parochiali parochianos, qui sepulchrum maiorum non habent, nec alibi sepulturam elegerunt. In his consistunt vera et stricta iura parochialia, quae si ex novi Conventus erectione aliquod praeiudicium patiantur, plena facultas est Parocho recurrendi ad S. Congregationem. Praeiudicium paterentur iura, seu laesa erunt iura parochialia, quando Episcopus decreto suo aliquod ex istis iuribus ad novum monasterium transferret, quod est casus fere chimericus.

265. Econtra non potest Parochus foundationem novi Conventus impedire, eique sese opponere ob rationem, quia tum sibi, tum

parochiali ecclesiae inferuntur praeiudicia, *iurium tamen parochialium non laesiva*. Hinc non potest sese opponere ob secuturam imminutionem concursus populi, vel ob imminutionem oblationum spontanearum, quae nempe Parocho non debentur *ex iustitia*, sive ob alia eiusmodi praeiudicia, quae non laedunt iura parochialia *strictè tulia*. Quod si dicatur, posse Parochum ob talia praeiudicia sese legitime opponere, vix ulla erit novi Conventus erectio, cui ipse obstare non valeat. Et tunc sequeretur, existentiam Conventuum ac propagationem Ordinum religiosorum per varias dioeceses, non ab Episcopis vel a Sede Apostolica, sed a Parochis praecipue pendere (Cf. Bouix, pag. 287 sq. ex professo de hac materia tract.).

266. In erectione novi monasterii praetereundum non est, ait cl. Aichner (*Compend. Iuris Ecclesiast.* edit. VII, pag. 470) etiam *Reipublicae civilis* rationem esse habendam. In Imperio Austriaco vi artic. XXVIII Concord. possunt Episcopi in suis dioecesibus Ordines seu Congregationes religiosas utriusque sexus iuxta sacros Canones constituere, non tamen, quin ea de re cum Gubernio caesareo communicent. Lege peculiari modus huius communicationis determinatur... (Cf. etiam. Reiff. lib. III Decret. tit. 48, n. 30).

267. Iuris dispositio de *requirendo consensu vicinorum Conventuum*, non respicit Conventus *Monialium*, sed virorum tantummodo, iuxta doctrinam Monacelli, quam sequitur Bouix, pag. 267. Quia, inquit laudatus Monacellus, monasteria Monialium non fundantur in paupertate, sed cum assignatione et redditibus certis, qui sufficiant pro illarum manutentione; cessatque omne aliud praeiudicium, a Constitutionibus Apostolicis et Decretis consideratum, tam quoad quaestum, quam quoad Sacramentorum perceptionem, ac eleemosynarum pro Missis. Et hanc sententiam verissimam esse demonstrat praxis S. Congregationis, quae requisita Constitutionum Apostolicarum, de quibus nunc loquimur, non exigit pro Monialibus; sed habita informatione et consensu Episcopi Ordinarii, ac constituto fabricam monasterii esse tutam ac sufficientem, saltem pro duodecim Monialibus, concedit gratiam foundationis, nemine alio vocato; ut decies et vigesies per spatium 14 annorum vidi, prae manibus decreta habui, et extendi. Hucusque Monacellus (*Formula-rium legale*, part. I, tit. 6, formula 19, adnot. 17).

Et ita rem esse, magis patebit ex dicendis specialiter de *Monialibus*.

268. Non satis constat, an novi Monialium Conventus obnoxii sint decretis Pontificiis, quibus requiritur *duodecim saltem Regularium numerus*. Affirmat Ferraris, verb. *Moniales*, art. II, n. 6, nisus Decreto S. C. Ep. et Reg. de die 18 Dec. 1600, et 22 Iulii 1601. Negat vel saltem dubitat Bouix, tom. I, p. 307, ex eo quod Decreta Pontificia loquuntur tantum de novis Conventibus Regularium virorum, et quoad decisionem S. Congregationis, eam respicere casum particularem dumtaxat contendit.

CAPUT II.

Compendiosa notitia suppressionis et restitutionis Conventuum.

269. Longum esset referre historiam suppressionis et restitutionis plurimorum Conventuum Ordinum regularium, Congregationum, Societatum et Institutorum religiosorum a Summo Pontifice Innocentio X decretae. Huiusmodi historiam exhibet Fagnanus in cap. *Relatum, Ne Clerici vel Monachi*, n. 41 et sqq.; et quidem nemo poterat verius et melius illo eam scribere, cum talis vir, iuris peritissimus, fuerit Secretarius Sacrae Congregationis, et minutas confecerit Constitutionum ad hoc editarum. Pro re nostra sequentia sufficiant.

Ex laudato igitur Fagnano habemus, quod Innocentius X anno 1649 mense Martii instituit Congregationem nonnullorum S. R. E. Cardinalium, et Romanae Curiae Praelatorum super statu seu reformatione Regularium, in qua fuit primo deliberatum de praefigendo in singulis monasteriis numero tot personarum, quot ex illorum redditibus absque penuria sustentari possent ad praescriptum Concilii Arelatensis cap. 8, relati in cap. I *supra de Instit.*, Concil. Trid. sess. 25 *de Regular.* c. 3, et Constitutionum Apostolicarum. Atque ab omnibus unanimiter in eam sententiam itum est, ut fiat Constitutio, qua iniungatur Superioribus tam Generalibus, quam Provincialibus et Localibus quarumcumque Religionum, *ut infra terminum quatuor mensium* transmittant statum temporalem singulo-

rum Monasteriorum existentium *intra fines Italiae et Insularum adiacentium* ad Procuratorem Generalem suae Religionis in Urbe commorantem, qui una cum aliis Religiosis ad hoc deputandis praefigat in unoquoque monasterio eum tantum numerum, qui ex redditibus propriis, vel consuetis eleemosynis congrue possit sustentari, easque praefixiones infra alios quatuor menses una cum statu cuiusque monasterii memoratae Congregationi consignet; et interim interdicitur iisdem Superioribus, ne quemquam ad habitum vel professionem admittant sub nullitate actus et excommunicatione latae sententiae, donec praefixiones, ut supra, exhibitae fuerint, et ipsi licentiam recipiendi Novitios ab eadem Congregatione obtinuerint. Itaque mandatum est praelaudato Fagnano, ut minutam Constitutionis conficeret, quae postea per manus Cardinalium delata, et a Sanctitate Sua approbata, in lucem edita fuit die 17 Decembris 1649. Praedicta Constitutio incipit *Inter cetera*, et integre refertur a Fagnano loco citato, et a Lucio Ferraris, verb. *Conventus*, art. II, n. 2.

270. Constitutione publicata, ad faciliorem illius executionem confecta est formula typis excusa, et ad Superiores cuiusque monasterii transmissa, in qua italico idiomate tamquam in tabula monstratum est, quo ordine, quave ratione describendus sit cuiusque monasterii status.

271. Porro infra terminum octo mensium in praedicta Constitutione praefixum, Regulares omnes cuiusque Ordinis, Congregationis, Societatis et Instituti, ea, qua decet, obedientia paruerunt: nam ex omnibus Italiae Provinciis et adiacentium Insularum exhibitae fuerunt suprascriptae originales statum singulorum monasteriorum continentes scripturae, subscriptae ac iuramento firmatae una cum summario reddituum et expensarum, ac praefixione familiae uniuscuiusque monasterii.

272. Post haec Praelati ipsius Congregationis designati ponentes Religionum plene retulerunt illarum statum in genere, et singulorum monasteriorum in specie, iuxta methodum per manus delatam.

Cum vero ex huiusmodi relationibus compertum esset, multas Religiones constare ex quamplurimis Conventibus, in quibus

ob redituum tenuitatem actu non alebantur, nec ali poterant tot Religiosi, quot sufficerent ad observantiam regularis disciplinae: ideirco in pluribus sessionibus mature deliberatum fuit de illorum suppressione ac redituum applicatione: et facta Sanctissimo relatione, Sanctitas Sua probavit Congregationis sententiam, et clarissimum Fagnanum ipsius Congregationis Secretarium deputavit die 22 Iulii 1652, qui pro rei magnitudine transmisit per manus Cardinalium ac Praelatorum distinctis vicibus dubia supra sexaginta, quae in Congregationibus habitis de mandato Sanctissimi, per singulas hebdomadas fuerunt accurate discussa, ex quorum resolutionibus conflata est materia pro compilanda Bulla desuper edenda.

273. Onus conficiendi minutam Bullae demandatum similiter fuit praefato Fagnano, qua perfecta, eam detulit ad Summum Pontificem, qui illam propriis manibus excepit, dixitque se velle attentius eam considerare. Mature perpensa a Summo Pontifice, atque de eius mandato Cardinalibus et Praelatis iterum considerata, et in plena Congregatione discutienda et examinanda, tradita ab ipsisque unanimi consensu approbata, mox Sanctitatis Suae iussu confecta fuit ac deinde locis publicis affixa Constitutio incip. *Instaurandae* sub dato Idibus Octobris 1652, quae integre refertur a Fagnano, loc. cit. n. 47, et a Ferraris, verb. *Conventus*, art. I. n. 5. Nos huius longae Constitutionis praecipua tantum capita breviter indicamus:

274. SUMMARIUM CONSTITUTIONIS incip. *Instaurandae*. -- I. In exordio quaerit Pontifex, cur instaurandae Regularis disciplinae opus, a Romanis Pontificibus iampridem assumptum, ad optatum finem hucusque perducere non potuerit, totque saluberrima decreta et ordinationes fere in irritum ceciderint? Et respondet, praecipuam causam esse, quod Religiones quamplures *ex parvis Conventibus ac Domibus conflantur*, in quibus, sive ob aëris intemperiem, sive aliam ob causam non aluntur, nec alii possunt tot Religiosi, quot ad peragendum rite divinum cultum et regularia munia ex cuiusque Ordinis praescripto sunt necessarii.

II. Etenim in tam exiguo numero ibi degentes, nec divinum Officium nocturnum pariter et diurnum in Choro celebrare, nec orationi mentali ac spiritualibus collationibus et exercitiis ac studiis

in communi vacare, nec silentium, clausuram, vitam communem, ceterasque institutiones servare possunt, quae ad tria principalia vota ordinantur, et sine quibus consistere vix possunt regularis vitae bases et fundamentum. Quamobrem otio immersi nullum religiosae vitae specimen prae se ferunt: soli incedunt per urbes et loca, cum saecularibus vagantur, ac mundanis negotiis se involvunt... Unde relaxationes derivantur in Ordines, et sensim invalescunt in ipsarum Religionum dedecus et ruinam.

III. Cumque Conventus, sive loca parva huiusmodi in effractam quasi excreverint multitudinem, hinc licet omnibus intelligere, quaecumque reformationis remedia cassa fore et irrita, quamdiu non fuerint a Regularibus abscissa. Quae potest enim spes esse corpus languidum et infirmum ad salutem reducendi, si magna illius pars est curationis incapax, quin potius reliquam partem inficit atque contaminat?... Hae sunt vulpes parvulae, quae demoliantur vineas. Hoc est fermentum, quod totam massam corrumpit.

IV. Quae omnia animo revolvens Pontifex, ut sacrae Religionis a vepribus et spinis mundatae, uberes germinet fructus, motu proprio et de plenitudine potestatis omnes et singulos Conventus, ita in Bulla, quorumcumque Monachorum ac Regularium *virorum*, bona immobilia possidentium vel non possidentium, cuiuscumque Ordinis Mendicantium, Congregationis, Societatis, et cuiusvis alterius Instituti, etiam Societatis Iesu, etiam si illis animarum cura personarum saecularium incumbat, sintve Hospitia, vel Grangiae seu alterius monasterii membra, existentes *intra fines Italiae et Insularum adiacentium* (in litteris ab eadem Congregatione prope diem expediendis nominatim exprimendos) in quibus ob parvum numerum Religiosorum regularis disciplina, iuxta peculiaria cuiusque Ordinis instituta, servari non potest, auctoritate Apostolica tenore praesentium *perpetuo extinguimus, supprimimus, et abolimus... illos ad statum saecularem reducimus.*

V. Reservata tamen ipsi Congregationi facultate conservandi Religionibus aliquem ex Conventibus expressis in memoratis litteris, si hoc aliqua rationabili causa expedire iudicaverit, salvis etiam iuribus, quae Fundatoribus Conventuum sic suppressorum,

vel aliis ex sacrorum Canonum praescripto, vel ex privilegio Apostolico quomodolibet competunt.

VI. Deinde Summus Pontifex Superioribus quorumcumque Regularium, Generalibus, Provincialibus et Localibus in virtute sanctae obedientiae districtè praecipit, ut singuli ad quos pertinet, *infra terminum sex mensium* inchoandum a die praesentationis litterarum... *dimittant realiter et cum effectu eorum Ordinariis locorum* sub testimonio publico eidem S. Congregationi per eosdem Superiores regulares exhibendo, *possessionem corporalem Conventuum* in eisdem litteris (S. Congregationis) expressorum, et reservata eis facultate secum asportandi profanam tantum, non autem sacram suppellectilem; Religiosos inde amoveant, atque in aliis Monasteriis eiusdem Ordinis, vel Congregationis aut Societatis collocent, alioquin poenas privationis vocis activae et passivae, nec non dignitatum et officiorum, quae tunc temporis obtinebunt, perpetuae inhabilitatis ad illa vel alia in posterum obtinenda ipso facto absque alia declaratione incurrant.

VII. « Eoque termino elapso, non liceat Regularibus in ecclesiis dictorum Conventuum Missas et divina officia celebrare, Confessiones sacramentales audire, vel alia Sacramenta administrare, ac functiones parochiales exercere, aut verbum Dei praedicare, vel mortuos sepelire. Quod si secus egerint, eo ipso ecclesiae remaneant suppositae ecclesiastico interdicto ».

VIII. Ecclesiarum, Domorum, honorumque omnium ad Conventus sic suppressos quomodolibet pertinentium, regimen, curam, et administrationem *locorum Ordinarii suscipiant*, curentque, ut ex eorum redditibus... in primis et ante omnia impleantur onera Missarum...

IX. Bona praedictorum Conventuum applicat Pontifex, et applicata esse decernit *prius usibus* in eisdem locis, ubi siti sunt Conventus, iisque non indigentibus, in aliis locis eiusdem dioecesis, cum intelligentia tamen S. Congregationis...

X. Prohibet deinde Pontifex, ne deinceps Regulares Conventus erigere praesumant *absque Sedis Apostolicae licentia speciali* (vide hanc Bullae partem ad litteram relatum sub n. 245).

XI. Demum ita monet: *Intendimus autem in praemissis etiam ultra Italiam et Insulas adiacentes, prout expedire viderimus, providere.*

275. Quia per haec ultima verba Papa declarat esse suae intentionis etiam ultra Italiam opportune providere, data fuit notitia totius rei gestae Nuntiis Apostolicis etiam ultra montes, et Nuntius Coloniae rescripsit, Germaniam in hoc invidere felicitati Italiae; et Episcopi Poloniae supplicarunt pro extensione Bullae ad illas dioeceses, prout patet ex litteris Archiepiscopi Gnesnensis Regni Poloniae Primatis ad Innocentium X, quas vide apud Fagnanum, loc. cit. n. 61.

Verum Summus Pontifex satius duxit tantisper supersedere, donec negotium suppressionis in Italia esset omnino absolutum et consummatum.

276. Quoniam vero in eadem Bulla *Instaurandae* sub gravibus poenis praecipitur Superioribus regularibus, ut infra terminum sex mensium, inchoandum a die praesentationis litterarum suppressionis Conventuum, dimittant illorum possessionem corporalem coram Ordinariis locorum sub testimonio publico, et nihilominus reservatur ipsi Congregationi facultas conservandi Religionibus aliquem ex Conventibus expressis in memoratis litteris, si hoc ex aliqua rationabili causa expedire iudicaverit; propterea infra terminum sic praefixum *Superiores Religionum fere omnium supplicarunt Sanctissimo pro conservatione, seu restitutione plurimorum Conventuum*, et ex illis Sanctitas Sua multos reduxit ad primaevum statum regularem, ac Religiosis restituit, quos scilicet ex publicis documentis et Episcoporum attestationibus cognovit habere sufficientes redditus pro alendis Religiosis in numero competenti, et populis esse valde utiles in Missis et divinis officiis celebrandis, et Confessionibus audiendis, et praesertim in locis, ubi non sunt alii Regularium Conventus.

277. Praeterea cum *Superiores regulares de iure facultatem non habeant uniendo ecclesias, etiam sibi pleno iure subiectas*, quando accidit casus, ut in eadem civitate vel oppido suppressi fuerint duo parvi Conventus eiusdem Religionis, ad supplicationem Regularium Summus Pontifex univit minorem Conventum cum omnibus eius bonis Conventui maiori: sed tamen iussit vendi domum Conventus uniti infra terminum sex mensium, et pretium inde redactum investiri in tot bonis stabilibus ad utilitatem alte-

rius Conventus, ut sic Fratribus adimeretur occasio redeundi ad Conventum minorem, ibique minus religiose vivendi cum dedecore sui Ordinis.

278. Porro, ut in illis Conventibus, qui, ut supra, Religionibus fuerant restituti, et in aliis non habentibus numerum *sex Religiosorum* vivatur cum debita observantia, Sanctitas Sua subiecit illos omnimodae iurisdictioni Ordinarii loci tanquam Sedis Apostolicae Delegati, ut in Decreto, cuius tenor est infrascriptus:

Decretum: UT IN PARVIS.

Ut in parvis Regularium virorum Conventibus, a SS. Dno Nostro Innocentio PP. X, in Constitutione quae incipit *Instaurandae*, primum suppressis, ac deinde ad ipsius Constitutionis limites ob rationabiles causas in pristinum statum regularem restitutis, et ipsis Religionibus denuo concessis, pie et religiose vivatur, ac regularia instituta, quo exactius fieri potest, observentur; Sanctitas Sua ex sententia S. Congregationis super statu Regularium, *omnes et singulos Conventus huiusmodi*, sic, ut praefertur, *restitutos et concessos*, in litteris ab eadem S. Congregatione expediendis nominatim exprimendos, *et personas tam regulares, quam saeculares in eis degentes, visitationi, correctioni, et omnimodae iurisdictioni^{re} Ordinarii loci*, tanquam super hoc a Sede Apostolica delegati, praesentis decreti tenore plene *in omnibus subiecit, ac subiectos esse declaravit, donec ipsorum reditus eousque adaucti fuerint, ut in eis commode sustentari valeant; et cum effectu sustententur duodecim Religiosi* ad Apostolicorum decretorum praescriptum, idque eidem S. Congregationi legitime constiterit, et decreto in singulis contingentibus casibus declaratum fuerit, et non aliter.

Interea vero voluit Sanctitas Sua, ut in eorum singulis *ali debeant, et reipsa aiantur sex saltem Religiosi* probatae vitae, ex quibus quatuor ad minus sint Sacerdotes maturae aetatis; *alioquin gratia restitutionis et concessionis huiusmodi nulla sit et invalida*, et Ordinarii locorum in illis exequi possint ac debeant ea omnia, quae in aliis Conventibus, itidem suppressis per eandem Constitutionem, ipsis demandantur, perinde ac si gratia praedictae restitutionis et concessionis non emanasset.

Insuper quia multi Conventus, in quibus, *etsi praefixus fuerit numerus Religiosorum sufficiens ad observantiam regularis disciplinae, et ideo in suppressione antedicta non fuerint comprehensi, nihilominus* sive ob reddituum diminutionem, sive ob Superiorum incuriam vel malam administrationem, sive ob carentiam Religiosorum, aut aeris intemperiem, vel quamcumque aliam causam, *praedictus numerus cum effectu in eis non alitur*, cum gravi detrimento regularis observantiae: Sanctitas Sua, intendens huic malo remedium adhibere, *omnes et singulos eiusmodi Conventus*, ut praefertur, *non suppressos*, cuiuscumque sint Ordinis, tam Mendicantium, quam non Mendicantium, Congregationis, et Instituti, etiam Societatis Iesu, aut Granciae, seu membra alterius monasterii, existentes intra fines Italiae et Insularum adiacentium, in quibus non aluntur, vel quandocumque actu non alentur *saltem sex Religiosi*, itidem probatae vitae, quorum ad minus quatuor, ut supra, sint Sacerdotes maturae aetatis, *eidem visitationi, correctioni, et omnimodae iurisdictioni Ordinarii loci* similiter, ut Sedis Apostolicae delegati, plene in omnibus, praesentis pariter decreti vigore, *subiectos esse statuit, decrevit, et declaravit.*

Ceterum quoad Conventus cum pauciori numero, quam *duodecim Religiosorum*, erectos post diem 21 Iunii 1625, et illorum subiectionem loci Ordinario, Sanctitas Sua voluit in suo robore permanere decretum s. m. Urbani VIII iussu editum, cui per praemissa aliquatenus derogari non intendit. Et praedicta omnia et singula in praesenti decreto statuta et ordinata, voluit plenarium sortiri effectum et executioni mandari, non obstantibus omnibus et singulis, quae in antedicta Constitutione voluit non ob stare, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romae die 10 Februarii 1654.

B. Card. SPADA,

PROSPER FAGNANUS, S. Congr. Secret.

279. In allato Decreto haec igitur statuuntur: 1° restituit Pontifex quosdam Conventus suppressos per Constitutionem *Instaurandae*.

2. Vult tamen, ut quoadusque redditus non sufficiant ad sustentandos commodè et revera cum effectu *duodecim* Religiosis, *Conventus huiusmodi et personae* tam regulares quam saeculares in eis degentes, *subiiciantur omnimodae iurisdictioni Ordinarii, tamquam S. Sedis delegati.*

3. Interea vult, ut in singulis praedictis Conventibus *restitutis, alantur sex saltem Religiosi probatae vitae*, ex quibus quatuor ad minus sint Sacerdotes maturae aetatis (quadraginta nempe annorum completorum); alioquin gratia restitutionis nulla sit et invalida. Haec quoad Conventus *suppressos, et postea restitutos*. Relate ad Conventus *non suppressos* per Constitutionem *Instaurandae*, Pontifex decernit:

4. Ut in eis *saltem sex Religiosi probatae vitae alantur*, quorum quatuor saltem, ut supra, sint Sacerdotes maturae aetatis. Quod si id quandocumque non verificeretur, vult Pontifex, ut Religiosi sint ipso iure subiecti omnimodae iurisdictioni Ordinarii loci, similiter ut Sedis Apostolicae delegati.

5. Advertit tandem per hanc suam Constitutionem seu Decretum, *se non intendere derogare decreto Urbani VIII quoad Conventus cum pauciori numero, quam duodecim Religiosorum, erectos post diem 21 Iunii 1625* (Vid. hoc decretum sub n. 244).

280. Observa discrimen inter Conventus nunquam suppressos, et Conventus suppressos, sed postea restitutos. In illis, ut exempti sint a iurisdictione Ordinariorum, ali debent saltem sex Religiosi, ut supra qualificati. In his, nempe in Conventibus *restitutis*, inhabitatio sex Religiosorum praescribitur quidem sub poena nullitatis restitutionis Conventuum, sed minime sufficit ad exemptionem a iurisdictione Ordinariorum. Haec exemptio tunc tantum obtinebitur, quando in praedictis Conventibus *restitutis*, duodecim Religiosi revera et cum effectu sustententur.

281. Hoc est ius ab Innocentio X constitutum pro Conventibus intra Italiam et adjacentes Insulas. At idem Pontifex, ut iam notavimus, monet et declarat, se velle in suo robore permanere Decretum iussu Urbani VIII editum *quoad Conventus cum pauciori numero, quam duodecim Religiosorum, erectos post diem 21 Iunii 1625*. In hoc Decreto, quod supra n. 244 relatum est, prohibe-

tur, ne *deinceps* Conventus ullibi recipiantur vel fundentur, nisi in iis duodecim saltem Religiosi ex redditibus vel consuetis eleemosynis commodè sustentari valeant; alioquin Conventus huiusmodi *posthac recipienda* omnimodae iurisdictioni Ordinarii loci subiacent. Haec lex *universim* obligat, id est ubique locorum, et singulas Religiones adstringit.

282. Exinde patet quid dicendum de monasteriis erectis *ante decretum Urbani VIII.* De ipsis *in genere* valet dispositio Tridentina in cap. 8, sess. 25, *De Regul.*, ut si fuerint in congregationem redacta, scilicet si coniuncta simul sint ita, ut Superiores *communes* in Provincia habeant, et Capitula triennalia possint celebrare, exempta remaneant ab iurisdictione Episcopi. *In specie* vero, nempe relate ad monasteria Italiae et Insularum adiacentium servandae sunt Constitutiones praedictae Innocentii X, *Instaurandae*, et alia *Ut in parvis* (Vid. Santi, lib. III. Decret. tit. 36, pag. 323, n. 6).

283. Cum inter decretum Urbani VIII. 21 Iunii 1625, et decretum *Ut in parvis* Innocentii X, 10 Februarii 1654, spatium *circiter viginti novem annorum duntaxat* intercesserit, merito conici potest, Conventus Italiae et Insularum adiacentium, qui sub descripta dispositione Innocentii X lapsi sunt, erectos fuisse, saltem ex longe maiori parte, ante citatum decretum Urbani VIII. Nam intra spatium 29 annorum, non videtur erigi potuisse multos Conventus. Si qui autem reperiebantur erecti post idem decretum, ipsi iam subiiciebantur dispositioni Gregorii XV et Urbani VIII, qua cavetur, ne erigantur nova monasteria, nisi in his duodecim saltem Religiosi competenter sustentari valeant; alioquin monasteria huiusmodi *posthac* recipienda, omnimodae iurisdictioni Ordinariorum subiecta intelligantur. Quare Conventus, si qui fuerunt erecti post diem 21 Iunii 1625, non comprehendebantur in dispositione decreti *Ut in parvis*, cum Innocentius X noluerit derogare decreto Urbani VIII.

284. De parvis Conventibus audiamus Benedictum XIV, qui in opere *De Synodo dioecesana*, lib. III, cap. II, n. 1 et 2, ita breviter narrat historiam:

Brevis expositio historica Benedicti XIV de suppressione parvorum Conventuum. «Quoniam exiguus Religiosorum numerus,

in parvis coenobiis commorantium, plerumque in causa est, cur regularis disciplina ibidem relaxetur et corruat; inde enim fit, ut Religiosi, qui ob eorum paucitatem, choro vacare, ceteraque cuiusque Ordinis propria instituta explere non valent, otio indulgeant, liberiores evadant, ac saecularibus negotiis se immisceant: ideoque Innocentius X in sua Constitutione 30, *tom. 3 Bullarii pag. 481*, quae incipit *Instaurandae*, data idibus Octobris 1652, multa ex eiusmodi coenobiis in Italia, eique adiacentibus Insulis sita, atque in litteris Congregationis, super hac re specialiter deputatae, nominatim expressa. auctoritate Apostolica suppressit, extinxit, et abolevit.

Verum, cum postea plerique regularium Ordinum Superiores eidem Pontifici supplicassent, ut aliqua ex suppressis coenobiis in pristinum statum restitueret, ac praeterea ex publicis documentis, et Episcoporum attestationibus constitisset, in illis tot ali posse Religiosos, qui, etsi numerum non exaequarent, quem Pontifex optaverat, sufficientes tamen videri poterant ad regularem custodiendam disciplinam, et insuper necessarii reputabantur ad excipiendas populi Confessiones, et divina persolvenda Officia in locis, ubi alii non reperiebantur Regularium Conventus; Innocentius X porrectis sibi precibus indulgens, nonnulla ex praefatis coenobiis redintegravit, et Regularibus restituit, hisce tamen adiectis legibus: *primo*, ut in illis sex ali possent, et actu alerentur Religiosi probatae vitae, quorum saltem quatuor essent Sacerdotes maturae aetatis; *secundo*, ut iidem Conventus, antea suppressi, et postea restituti, totaliter subiacerent iurisdictioni Ordinarii, tamquam a Sede Apostolica delegati; quam subiectionem duraturam decrevit, quamdiu iidem Conventus tantas adepti non essent fortunas, ut sustentare possent, et actu sustentarent duodecim Religiosos. Aliud autem idem Pontifex statuendum duxit de parvis monasteriis, coenobiis, seu conventibus intra Italiam pariter, eique adiacentes Insulas existentibus, quae numquam suppressa fuerunt: haec siquidem Episcoporum iurisdictioni *tunc solum subiecta esse sancivit, cum in iis actu non degunt sex Religiosi; sed, si sex Religiosi in hisce coenobiis, numquam suppressis, commorentur, illa eadem gaudere voluit exemptione, qua antea fruebantur*. Habentur haec omnia, in De-

creto incipiente *Ut in parvis*, quod prodit die 10 Februarii 1654. Totaque rei gestae series a Fagnano, qui particularis Congregationis ab Innocentio X deputatae, fuerat Secretarius, describitur *in Cap. Relatum, ne Clerici, vel Monachi...*

Praefata distinctio inter parva Religiosorum coenobia, quondam suppressa, et postea redintegrata, atque ea, quae numquam suppressa fuerunt, est prae oculis habenda, ne, contra Innocentii decretum, idem feratur de utrisque iudicium... Hucusque Benedictus XIV.

285. Ad tramitem saepe dicti decreti *Ut in parvis*, S. Congregatio Concilii die 26 Augusti 1873 resolvit dubium sequens, ab Episcopo N. propositum:

Cum in quodam pago eiusdem Dioeceseos parvus Conventus exstet sub titulo S. Restitutae Virginis et Martyris, *in quo a primaeve sua fundatione*, anno 1602 sequuta, *tres semper Religiosi, quorum duo Sacerdotes*, habitavere, quaeritur:

An liceat Episcopo dioecetano, vigore decreti *Ut in parvis* 10 Februarii 1654, visitare huiusmodi conventum, ecclesiam ac personas regulares ibi degentes?

Sacra Congregatio respondit: *Affirmative* (Apud Acta S. Sedis, vol. VII, pag. 626 et sq.).

286. Cum decretum *Ut in parvis* saepe citatum non excedat fines Italiae et Insularum adiacentium, consequitur Conventus extra Italiam, nempe ultra montes et ultra mare, non subiici legi per memoratum decretum latae. Quocirca Conventus extra Italiam, si qui reperiantur insufficientes ad alendos sex Religiosos, vel quomodocumque hic Religiosorum numerus in dictis Conventibus non habitaverit, non ideo huiusmodi monasteria exemptionem amittunt, *dummodo tamen erecta fuerint ante Decretum Urbani VIII, scilicet ante diem 21 Iunii 1625*. Quod si Conventus, in quibus non commorantur saltem sex Religiosi, quorum quatuor ad minus sint Sacerdotes maturae aetatis, subiacent iurisdictioni Ordinarii loci, quoties huiusmodi Conventus sint ex illis, *qui fundati sunt post diem 21 Iunii 1625*. Decretum enim Urbani VIII est generale, ut supra diximus.

287. Cum Conventus suppressi, et postea restituti, *in quibus non degunt de familia duodecim Religiosi*, sint vigore decreti *Ut in parvis* subiecti visitationi, correctioni, et omnimodae iurisdictioni

Ordinariorum locorum, contigit dubitari, an Religiosi confessores et non parochi in huiusmodi Conventibus degentes, compelli possint ab eisdem Ordinariis, ut accedant ad conferentiam casuum conscientiae. Proposito hoc dubio in S. Congregatione super statu Regularium, habita in Palatio Vaticano die 15 Ian. 1682, Emi Patres censuerunt, *Ordinarios locorum posse quidem hortari, non autem compellere praedictos Religiosos confessores non parochos ad accedendum ad conferentiam casuum conscientiae* (Apud Bizzarri, pag. 309).

CAPUT III.

Resolutiones dubiorum quoad iurisdictionem Episcoporum in praefatis Conventibus.

288. Occasione relati Decreti *Ut in parvis* orta sunt et publicata plura dubia una cum declarationibus emanatis a S. Congregatione super statu Regularium, et approbatis ab Alexandro VII die 27 Iunii 1655. Ex his dubiis et declarationibus nonnulla tantum transcribimus, ceteris omissis, utpote quae ob mutata temporum adiuncta minus necessaria scitu videntur, quaeque ceteroquin videri possunt apud Giraldi, tom. I, p. 407 sq. et tom. III, pag. 884 sq.; Bizzarri, pag. 280, 298 etc.; Ferraris, verb. *Conventus*, art. II, n. 20 sqq.; Matteucci, Offic. Cur. cap. 56 seu ultim. n. 4 sqq.).

Igitur inter alia quaesitum est:

I. An Episcopus in Conventibus suae iurisdictioni subiectis possit Abbates, Priores, Guardianos, et alios Superiores locales deputare, et familiam constituere?

Resp. *Non posse.*

II. An possit Episcopus a praedictis Conventibus Religiosos amovere?

Resp. *Posse ex rationabili causa; commonito tamen prius Superiore regulari, ad quem pertinet, ut eosdem Religiosos assignet in aliis Conventibus.*

III. An Regulares eorumdem Conventuum compelli possint ab Episcopo ad exhibendos libros introitus et exitus, et reddendas rationes administrationis?

Resp. *Posse compelli.*

IV. An Episcopus in eisdem Conventibus se ingerere possit in his, quae regularem disciplinam concernunt?

Resp. *Posse.*

V. An ecclesiae dictorum Conventuum, et capellae Grangiarum, in quibus degunt Conversi pro agrorum cultura, ab Episcopo visitari possint?

Resp. *Posse.*

VI. An ipsae Grangiae, et Conversi in eis degentes subsint visitationi Episcopi?

Resp. *Subesse.*

VII. Quid in ecclesiis seu capellis Grangiarum, in quibus nulus degit Conversus, an similiter subsint Episcopi visitationi?

Resp. *Itidem subesse.*

VIII. An liceat Episcopo visitare Conventus tam suppressos et postea restitutos, quam non suppressos, ad effectum cognoscendi, an in illis re ipsa alantur sex Religiosi?

Resp. *Minime licere, antequam aliunde constet de fundamento intentionis Episcopi in deficientia numeri constituto.*

IX. An Episcopus visitans huiusmodi Conventus suae iurisdictioni suppositos, aut personas in eis degentes, possit a visitatis procuracionem exigere in victualibus, vel pecunia?

Resp. *Expedire, ut SS. D. N. decernat et declaret non licere Episcopo tales Conventus visitanti quidquam accipere procuracionis nomine.*

X. An iurisdictio Ordinariis locorum, tamquam Sedis Apostolicae delegatis attributa in supradicto Decreto, competat Vicariis generalibus Episcoporum, nec non Abbatibus, et aliis inferioribus Praelatis, proprium territorium, ac iurisdictionem quasi episcopalem habentibus?

Resp. *Competere.*

XI. An Provinciales, et alii Superiores regulares possint eiusmodi Conventus, iurisdictioni Ordinarii subiectos, et Religiosos in illis degentes visitare, corrigere et punire, omnemque iurisdictionem in eos exercere, sicut poterant ante dictum Decretum?

Resp. *Posse sicut prius, non tamen privative ad Episcopum.*

XII. Si Superior regularis in causa praevenit contra subditum degentem in aliquo ex eisdem Conventibus, Ordinario subiectis, fabricando processum, vel eum carceri mancipando, an Episcopus possit huiusmodi causam reassumere, ac Superiori inhibere?

Resp. *Non posse, nisi ex iusta causa, veluti cum videt Superiorem regularem ex odio, vel amore, cupiditate, vel metu, aut ex nimia severitate, vel indulgentia quid durius aut remissius constituere, quam causa deprecatur, in quo ipsius Episcopi conscientia oneratur.*

XIII. Si e converso Episcopus praevenit in causa contra Religiosum in tali Conventu commorantem, an Superiori regulari eo casu liceat illum amovere, et in alio Conventu collocare; et si de facto collocaverit, an nihilominus Episcopus possit causam proseguere ac Religiosum sic amotum revocare ad primum Conventum?

Resp. *Non licere Superiori Regulari Religiosum ab Episcopo inquisitum a loco amovere, et si amotus fuerit, posse Episcopum causam proseguere, et illum quibuscunque remediis revocare, etiam invocato auxilio Ordinarii, et brachio saeculari, si opus fuerit, cuiuscunque loci, in quo Religiosus ille reperiatur.*

XIV. Si Provincialis vel Superior localis voluerit aliquem ex Fratribus a tali Conventu remove, an Episcopus prohibere possit?

Resp. *Non posse.*

XV. Si a Conventu primum suppresso, ac deinde Religioni restituto, absint ex aliqua rationabili causa, et ad breve tempus, unus vel plures ex numero sex Religiosorum ibi degentium, an gratia restitutionis sit nulla, et Conventus remaneat suppressus, ut prius?

Resp. *Gratiam ob id non esse nullam, cessante omni fraude, nec Conventum remanere suppressum.*

XVI. Quid si a Conventu non suppresso similiter ex causa rationabili, et ad modicum tempus absint aliquis e sex Religiosis ibi existentibus, an durante tali absentia, Conventus subiaceat iurisdictioni Ordinarii?

Resp. *Subiacere durante absentia.*

XVII. An Religioso illo redeunte, vel alias impleto numero sex Religiosorum, Conventus recuperet pristinam exemptionem?

Resp. *Recuperare.*

CAPUT IV.

An hodie ratio habenda sit distinctionis inter Conventus numquam suppressos, et Conventus suppressos et postea restitutos.

289. Propositam quaestionem a nemine tractatam invenimus: ea tamen, post tot tantasque perturbationes ac mutationes, quae plus minusve ubique fere locorum obvenerunt, nec importuna nec inutilis esse videtur, ob diversos effectus, qui ex huiusmodi distinctione sequuntur relate ad exemptionem, ut patet ex decreto *Ut in parvis*.

290. Nos submisce opinamur, praefatam distinctionem in praesentibus rerum ac temporum circumstantiis, difficulter posse retineri et observari. Nam amissis ob civilem suppressionem, speciatim in Italia, omnibus fere Conventibus; diminutis, quinimo ad exiguum numerum redactis Religiosis; Provinciis pluribus vel extinctis vel fere extinctis; haud apparet quomodo, relate ad Conventus a Religiosis redemptos vel eis ex parte tantum ab auctoritate civili commissos, ratio haberi possit de praedicta distinctione inter parvos Conventus suppressos ab Innocentio X et postea ab ipso restitutos, et inter Conventus numquam suppressos. Notitia etiam *fundationis* plurium Conventuum, utrum scilicet ante vel post diem 21 Iunii 1625, nec non notitia Conventuum certe suppressorum ac postea restitutorum, et Conventuum numquam suppressorum, haud facilis putanda est comparari, saltem in pluribus casibus ob deperditas memorias.

291. Haec nostra sententia confirmatur, ut nobis videtur, ex his, quae subnectimus, documentis, in quibus nullum indicium est de memorata Conventuum distinctione.

292. I. *Cum S. Poenitentiaria*, epistola data sub die 18 Aprilis 1867, decreverit N. 3º, Domus regulares civiliter suppressas, dummodo in eas, tres saltem ad ibi degendum conveniant Regulares, quorum unus ad minus sit Sacerdos, iurisdictioni Ministri Provincialis fore subiectas, easque regendas esse per Superiorem peculia-rem ibi constituendum:

Quaesitum est 1.º Quomodo se gerere debeant Superiores Provinciales et Locales, dum Ordinarius loci subiicere vult sacrae canonicae Visitationi Ecclesias et Domos, ac visitationi ita dictae *auriculari* Regulares, qui, in numero ternario simul habitantes, Ecclesias ipsas et Domos sui Ordinis tenent?

S. Poenitentiaria die 12 Sept. 1872 respondit: *Praedictas Ecclesias ac Domos, nec non Religiosos ibidem degentes, eadem immunitate gaudere a iurisdictione Ordinarii, qua antea fruebantur.*

Quaesitum est 2.º An relatum Decretum S. Poenitentiariae comprehendat casum, in quo, vel ob defectum habitationis, vel violentia impediti, simul habitare non possunt, et tamen multo plures quam tres quotidie conveniunt ad Sacrum faciendum, ad Confessiones audiendas, ac alia peragenda officia, ad Ecclesiam proprii Ordinis, quae ab eorum Confratre tenetur, ibique etiam vel in Sacrario, vel in aliquo cubiculo de rebus Ordinis et Conventus regulariter pertractant?

Eadem S. Poenitentiaria praefato die et anno respondit: *Quatenus praedicti Regulares, qui ob defectum habitationis vel violentiam prohibentur habitare intra claustra, in Domo proxima Conventui commorentur, unaque cum eo, vel iis quibus permisum est intra claustra habitare, convenire soleant, quemadmodum in quaesito asseritur, ad sacras functiones in Ecclesia propria peragendas, et ad ea, quae ad Ordinem et Conventum pertinent curanda, Affirmative, idest comprehendi: secus, Negative; ita tamen, ut Ordinarii suam in personas iurisdictionem ultra politiam et disciplinam ecclesiasticam extendere nequeant, salva quoad disciplinam regularem, et obligationes quae ex religiosa professione promanant, iurisdictione Superiorum regularium.*

Nedum in his responsis prorsus siletur de saepedicta Conventuum distinctione, sed potius propositum S. Sedis ostenditur conservandi in tota amplitudine privilegium exemptionis a iurisdictione Episcoporum.

293. II. *Decretum S. Congregationis Ep. et Reg. — Minorum Conventualium. — Declaratio numeri Religiosorum necessarii, ut Conventus exemptione gaudeat.*

A relazione dell' Emo Davia il 1.º Marzo dell' anno 1714 *determinò* questa Sagra Congregazione, che li Conventi dove attualmente alimentansi *sei Religiosi*, sieno esenti dalla giurisdizione dell' Ordinario. Per il che il Convento di S. Francesco de' Minori Conventuali di Bonefri umilmente espone, che sono in maniera accresciute le sue entrate, che al presente alimenta otto o nove Religiosi, supplica perciò degnarsi ordinare, che si dia il sopradetto Decreto, affinchè in conformità delle Risoluzioni della S. Congregazione, possa dichiararsi esente dalla giurisdizione del Vescovo.

Che della grazia ecc.

Sacra Congregatio etc. attenta relatione P. Procuratoris Generalis, inhaerendo Decretis alias desuper editis, decrevit, ac declaravit: *Episcopum posse visitare solum quando actu non adsint sex Religiosi.*

Romae 12 Maii 1741 (Bizzarri, pag. 396).

(*Versio latina*). Attenta relatione Emi Davia, 1.^a Martii anni 1714, haec Sacra Congregatio statuit. Conventus in quibus actu aluntur *sex Religiosi*, exemptos esse a iurisdictione Ordinarii. Quocirca Conventus S. Francisci Minorum Conventualium Bonefri humiliter exponit, suos redditus ita fuisse adauctos, ut in praesenti alat octo vel novem Religiosos; quare supplicat, ut ordinare dignetur, quatenus detur supradictum decretum, ut iuxta tenorem resolutionum S. Congregationis, declarari possit exemptus a iurisdictione Episcopi.

Ob quam gratiam etc. ut supra.

294. In hoc documento tria sunt notatu digna:

1.º Quod die 1.^a Martii 1714 Sacra Congregatio *determinavit*, Conventus exemptos esse a iurisdictione Ordinarii, si in iis alantur *sex Religiosi*.

2.º Quod inhaerendo *decretis alias editis*, iterum anno 1714 decrevit ac declaravit: Episcopum tunc solum posse visitare Conventus, *quando in his actu non habitant sex Religiosi*.

3.º Quod praefatum decretum non particolare pro aliquo Conventu est, sed generale, Conventus omnes respiciens, *sine distinctione inter numquam suppressos, et suppressos ac postea reintegratos*.

Quoad numerum Religiosorum in Conventu respectu exemptionis, utiliter legi possunt apud laudatum Bizzarri, pag. 276 et 679 sq. In hoc ultimo loco seu pagina dicitur, quod quatuor Religiosi non solum non respondent numero a Summis Pontificibus praescripto, sed ne numero quidem, ad quem, *inspectis peculiaribus circumstantiis*, *S. Congregatio duodenarium reducere solet, et Pius VII in restitutione Ordinum regularium reduxit.*

Hoc demonstrat Apostolicam Sedem, ob peculiaria temporum, hominum ac locorum adiuncta, benigne temperare legem suam; idque fecisse scimus in ultima generali suppressione a Gubernio Italico peracta.

Etiam cl. Nervegna, *De Iure pratico Regularium*, p. 75, scribit, quod ut *regularis observantia* habeatur in Conventibus, opus est, ut familia religiosa ad normam iuris sit constituta, quatenus ibi adsint *sex Religiosi* probatae vitae atque maturae aetatis, quorum saltem *quatuor* Sacerdotes, si erecta sunt monasteria ante Decretum Urbani VIII, videlicet ante 21 Iunii 1625, et in quibus si erecta sunt post id temporis, *duodecim Religiosi actu reperiantur*, quorum *octo* Sacerdotio sint insigniti... Ast, subiungit, post hodiernam Ordinum perturbationem, Pius PP. IX, *firmis remanentibus dispositionibus Apostolicis ubi fieri poterit*, pro Italia et Insulis adiacentibus benigne indulsit, ut familia Religiosa constituta haberetur, si saltem *tres Religiosi* Sacerdotes in Conventu extarent, et Leo XIII *ad quatuor saltem Sacerdotes* huiusmodi dispositionem extendere voluit ».

Ex expositis inferri posse videtur, distinctionis (quoad Conventus intra Italiam eique adiacentes Insulas) inter Conventus suppressos et postea restitutos, et Conventus numquam suppressos, non amplius rationem haberi posse in his temporum adiunctis.

295. III. Sed de hac quaestione, seu de iure hodie vigente quoad exemptionem Regularium respectu numeri Religiosorum Conventum inhabitantium, habetur declaratio Summi Ecclesiae Pastoris, Leonis PP. XIII, qui in Constitutione incipiente *Romanos Pontifices*, anno 1881, octavo Idus Maii, edixit: *Iure autem communi constitutum est, ut domus, quae Sodales Religiosos sex minimum non capiant, in potestate Episcoporum esse omnino debeant* (Vid.

Const. apud Acta S. Sed. tom. 13, pag. 481; relatum textum vide in pag. 484).

A sensu ergo contrario affirmari potest quod *ex iure communi* domus religiosae, quae Sodales religiosos sex minimum capiunt, in potestate Episcoporum non sunt. Quo in loco notandum quoque est, Summum Pontificem *generaliter loqui* sine distinctione Conventuum in suppressos et postea redintegratos, et in nunquam suppressos.

296. IV. Postremo animadvertendum est, quod S. Congregatio Concilii in responsionibus ad Episcoporum relationes, quod pertinet ad parvorum Conventuum visitationem (de qua agit Instructio Benedicti XIII, § IV, n. 3), solenne habeat *nullatenus urgere, ut hoc ius, quod ab omnibus ordinarie solet omitti, exercere studeant*, dummodo peculiare circumstantiae aliter fortasse non suadeant. Neque diversa est S. Congregationis Ep. et Reg. disciplina; quod utique confirmatur exemplo cuiusdam causae *Turvisinae Oratorii* penes eam S. Congregationem pluries in examen deductae. In ea de Oratorio agebatur, quod cuidam Hospitio Societatis Iesu erat adnexum. Eiusdem visitationem aggredi voluisset Episcopus Tarvisinus: at S. Congregatio post plures propositiones, cum aliunde nequaquam dubitaretur, quin omnia, quae ad divinum cultum pertinent, sancte religioseque in eo custodirentur; tandem die 20 Martii 1857, rem indefinite distulit, dato responso « *Dilata, et scribatur Episcopo, ut attentis peculiaribus circumstantiis, se abstineat a visitatione Oratorii* » (Ita apud Acta S. Sed. vol. II, pag. 155).

CAPUT V.

De translatione Conventus ad alium situm eiusdem loci.

297. *An in translatione Conventus ad alium situm eiusdem loci observandae sint leges canonicae de novi Conventus erectione?* Respondetur negative, quidquid olim hac de re disputaverint Canonistae. Affirmamus igitur, posse *transferri* Conventus ad alium situm eiusdem loci, non servatis Constitutionibus *novorum Conventuum erectionem* respicientibus (si excipiat, ut nos putamus, beneplacitum Ordinarii loci, saltem de congruo). Ratio est:

Primo: Quia translatio Conventus de uno in alium locum intra eandem civitatem, villam, aut oppidum, non est proprie novi Conventus erectio seu fundatio. *Secundo*: Quia in huiusmodi translatione non militat illa ratio, qua moti sunt Pontifices ad Decreta de re condenda, quae est providere et cavere, ne multiplicatis per novas monasteriorum erectiones foundationibus, antiquis monasteriis aliquod detrimentum inferatur. Haec enim ratio cessat in nostro casu, cum Conventus in hypothese iam extiterit, et Regulares Conventus, qui transfertur seu mutatur de loco in locum, ius habeant ad ibi permanendum et ad quaerendas eleemosynas. *Tertio*: quia habentur super re plures declarationes S. Congregationis Ep. et Reg. quae citantur a Lucio Ferraris, verb. *Conventus*, art. I, n. 11, 12 et 46. Praesertim attendenda est declaratio, quam praeter Ferraris, refert Monacellus apud Bouix (tom. I, pag. 259) in hunc modum:

« Non sunt enim praedictae Constitutiones servandae in translatione Conventus, qui fit in alio situ *eiusdem loci*, vel ob periculum ruinae fabricae Conventus antiqui, vel insalubritate aëris, vel aliud grave incommodum; quia hoc non dicitur nova fundatio. Et oppositiones aliorum Regularium obstare non valent. Sic respondit S. Congregatio Ep. et Regul. in Gerundensi, 19 Sept. 1867 his verbis:

Sacra Congregatio, in causa et causis vertentibus inter Fratres Carmelitas calceatos civitatis Gerundensis ex una; et Patres Societatis Iesu, Carmelitas excalceatos eiusdem civitatis, et litis consortes ex altera partibus, de et super translatione, fundatione et constructione ecclesiae et conventus dictorum fratrum Carmelitarum calceatorum in domibus de Abrich per ipsos inhabitatis; partibus auditis; referente Eminentissimo S. Ceciliae, censuit et declaravit, supradictae translationi, fundationi et constructioni ecclesiae et conventus eorumdem Fratrum Carmelitarum calceatorum in praefatis domibus de Abrich, Constitutiones Apostolicas non obstare. Cuius decreti exemplar authenticum habeo ».

298. Exinde arguitur, Constitutiones Apostolicas non obstare, etiamsi translatio fiat ad situm, in quo reperiantur constructi Con-

ventus aliarum Religionum, quae privilegium habent, ne novi Conventus erigantur, nisi servata certa distantia. Super hoc etiam extat declaratio praefatae S. Congregationis, relata a Ferraris et Bonix (locis citatis), de die 9 Maii 1642, et est tenoris sequentis:

« Sacra Congregatio, ad relationem Eminent. Caesarini, utraque parte informante, iterum negotio mature discusso, censuit, *Constitutiones et Decreta Apostolica super novorum Conventuum erectione edita, etiam in qua parte disponunt de distantia servanda inter Conventus iam erectos et erigendos non habere locum, cum mutatur situs Conventuum iam erectorum in eodem loco, ac proinde standum esse in decisis praemissis, ceterisque contrariis non obstantibus* ».

299. Excipe nisi forte privilegium de distantia, etiam ad casum merae translationis extendatur. Si enim Pontifex expresse decernat, ne alius Conventus, praeter existentes, in aliquo loco erigatur, etiam per modum translationis, manifestum est, vi talis privilegii impediri posse cuiuslibet Conventus ad huiusmodi situm translationem.

De translatione Monasteriorum de uno in alium locum vide Rodriguez, tom. II. *quaest.* 49, art. IV; Miranda, tom. I. in *Manuali*, tom. I, *quaest.* 33, art. 2; Lezana, tom. III, verb. *Monasteria*, n. 32 et sq.; Salmanticenses, *De privilegiis*, Cap. III. n. 141, sq.).

CAPUT VI.

An liceat Regularibus deserere Conventus sine licentia
Apostolicae Sedis?

300. Quaestio est *de omnimoda derelictione*, absque eo quod alium locum intra vel prope eandem civitatem sive oppidum transferatur. Et respondetur, regulares *Mendicantes*, inspecto iure antiquo, id non posse absque expressa licentia Apostolicae Sedis, nisi mutatio ad Eremos facienda esset. Constat ex Decretali Bonifacii VIII, quam sub n. 238. adduximus, quae tamen Decretalis respicit *loca hactenus recepta*.

301. Verum ex privilegio id possunt Fratres Minores. Nam Sixtus IV (per Bullam) concessit Generali Fratrum Minorum (Ob-

servantiae) licentiam et facultatem, ea loca quae fratribus suis minus commoda esse cognoverit, dimittendi *in manibus Ordinariorum locorum*, et illa licite deserendi, prout ei visum fuerit expedire. Super quo eiusdem Generalis conscientiam onerat. Et hoc voluit non obstante Constitutione Bonifacii VIII, prohibente loca semel recepta non deseri, et aliis Apostolicis Constitutionibus, ceterisque contrariis quibuscumque non obstantibus (Casarubios, *Compend. Privilegiorum*, verb. *Aedificare*, n. 8; Emman. Rodrig. tom. I, quaest. 23, art. 6; Lezana, tom. III, verb. *Monasteria*, n. 43).

302. Ubi nota, subiungit Rodriguez, quod nec Provincia tota, nec Provinciales habent facultatem deserendi praedicta loca sine licentia Ministri Generalis. Nota etiam, quod non possunt deserere ipsa loca absolute Patres supradicti, nisi in manibus Ordinariorum locorum.

303. Similem concessionem deserendi monasteria, praesertim si in locis incommodis reperiantur erecta, factam fuisse Abbati Generali Congregationis S. Benedicti a Sixto V, refert Rodriguez, tom. 2, *quaest.* 49, art. 4, ubi adducitur Bulla. Huiusmodi privilegium, iuxta Confectum, Lezana, Salmanticenses, aliosque Auctores, communicatur Religionibus, cum praedictis, praesertim Minoribus, communicationem habentibus (Cf. Salmant. tom. IV, tract. 18, Cap. III. n. 146).

304. Casu autem, quo monasterium a Regularibus deseratur, et Religiosi, qui illud incolebant, transferantur ad aliud monasterium, bona monasterii derelicti acquiruntur monasterio, ad quod Religiosi transferuntur. Si vero contingat, monasterium penitus destrui, et Religiosos, peste, bello aliaque ratione omnino extinguui, tunc bona monasterii subiacent dispositioni Summi Pontificis, et de eius licentia ac auctoritate applicantur alteri monasterio vel Religioni. Id autem intelligendum de monasteriis, *quae habent bona in communi*; quia si monasteria sint ex illis, quae nihil habent *proprium*, neque ex regula habent vel habere possunt bona in communi, ut sunt Conventus Fratrum Minorum, horum Conventuum bona spectant ad S. Sedem, quae tamen benigne indulget, *ut eorundem monasteriorum bona transferantur de prioribus locis ad alios Conventus* (Cf. Rodriguez, tom. III, quaest. V, art. 4; Miranda, tom. I, quaest. 34, art. 3; Salmant. De Privil. n. 146 sq.).

305. In supra relato privilegio directe concesso Fratribus Minoribus dicitur, monasteria, quae deserunt, *dimittenda esse in manibus Ordinariorum*. Et ratio patet: siquidem ad Episcopos seu Ordinarios pertinet, *de iure communi*, cura ecclesiarum et locorum piorum. Hoc autem *generatim* intelligendum est de ecclesiis, oratoriis et coemeteriis; quia relate ad Conventum stricte acceptum, scilicet dormitoria, officinas, aliaque loca monasterii, ea pertinere possunt ad fundatores seu patronos, si monasteria sint iuris patronatus ratione foundationis vel dotationis, et patroni in contractu foundationis, sibi illorum dominium retinuerunt in casu, quo Religiosi eadem derelinquerent (Cf. Lezana, tom. 3, verb. *Monasteria*, n. 44; Salmant. loc. cit. n. 147).

306. De mutationibus quae fieri possunt in Conventibus, Dominibus vel ecclesiis Regularium, legenda est Constitutio *Romanos Pontifices* Summi Pontificis Leonis XIII, diei 8 Maii 1881, § *Fieri solet*. Ibi Pontifex agit de controversia, utrum ea quae sunt instituta, vel an Conventus, Domus, ecclesiae etc. possint a Regularibus privata auctoritate, ac ideo sine licentia Episcopi et Sedis Apostolicae, *in alios usus* converti, aut de loco dimoveri. Quaestiones resolvit Pontifex ad tramitem Constitutionum Apostolicarum, quas superius nos commemoravimus, aliaque sapienter explicat scitu perutilia. Hinc infert: *Religiosis sodalibus non licere ea quae instituta sunt, in alios usus convertere absque expressa licentia Sedis Apostolicae et Ordinarii loci, nisi agatur de conversione, quae, salvis foundationis legibus, referatur dumtaxat ad internum regimen et disciplinam regularem*. — Ita in praefata Constitutione, in qua nonnulla controversiarum capita *inter Episcopos et Missionarios regulares* Angliae et Scotiae definiuntur. In quo notandum, verba Summi Pontificis non obstare, ut nobis videtur, privilegio a Sixto IV concesso Minoribus, de quo superius diximus. Nam in Const. *Romanos Pontifices* prohibetur *dimovere* de loco instituta *alioque transferre*; aut immutare *in alium usum*, qualis esset si schola in ecclesiam, coenobium in collegium etc. mutaretur. At quaestio nostra limitatur *ad omnimodam derelictionem* Conventus, prout supra dictum est, absque nova aedificatione.

CAPUT VII.

Quaestiones circa reassumptionem Conventuum et erectionem Hospitiorum.

307. *An decreta Apostolica super erectione Conventuum observanda sint, quando in aliquo loco Regulares priscum reassumunt Conventum?* Negant Salmanticenses (De Privilegiis, Cap. III. n. 149), qui pro hac sententia citant Rodriguez, Miranda, et Lezana. Verum opposita sententia tenenda est, quando agitur de reassumendo Conventu non *ex violentia*, sed *spontanee* derelicti, ut respondit S. Congregatio Ep. et Reg. Archiepiscopo Turritano, 17 Nov. 1617, his verbis:

Cum Archiepiscopus Turritanus Sacram hanc Congregationem consulisset, an in reassumptione Conventuum Fratrum Minorum de Observantia suae dioecesis, quos ipsi iampridem deseruerant, servandum sit decretum felicitis recordationis Clementis Papae VIII super novorum Conventuum erectione editum, illustrissimi eiusdem Congregationis Patres, id omnino servandum esse censuerunt (Apud Ferraris, verb. *Conventus*, art. I, n. 8; Bouix ex Monacello, pag. 309).

Ratio videtur esse, quia Religiosi spontanee Conventum deserentes, hoc ipso renuntiare censendi sunt *iuri acquisito ibidem conventualiter existendi*. Fiunt ergo eiusdem conditionis, ac si nunquam illud habuissent (Vid. Bouix, *ibid.*).

308. *An decreta Apostolica super erectione Conventuum, servanda sint in foundatione novi Hospitii?* Adverte, hic non agi de Hospitiis *improprie* dictis, nempe de *parvis Conventibus*, de quibus iam locuti sumus. Equidem pro horum erectione, potiore iure servanda sunt decreta Apostolica, quam pro erectione grandium Conventuum. Quaestio igitur restringitur ad Hospitium *proprie* dictum, quod deservit dumtaxat ad *recipiendos Religiosos itinerantes*, et in quo propterea nulla servatur forma regularis, non erigitur ecclesia seu oratorium formale cum ianna in via publica, sed tantum oratorium internum ad effectum inibi Missas et

orationes privatas celebrandi. Conditiones servandae in aperitione Hospitalii huiusmodi habentur definitae in Decreto S. Congregationis Ep. et Reg. de die 15 Sept. 1690, relato a Bizzarri in sua *Collectanea*, edit. Romae ann. 1863, pag. 680 sq., et est tenoris sequentis:

In Calaguritana de Bilbao statutum fuit: « Patres Carmelitas Discalceatos posse continuare in Hospitio vel potius ipsum reducere ad Hospitium saeculare cum habitatione, quae tantummodo deserviat pro recipiendis Religiosis itinerantibus, quod in illo nulla servetur forma regularis; nec erigatur Ecclesia, seu oratorium formale cum ianua in publica via, sed tantum oratorium internum ad effectum inibi Missas et orationes privatas pro eorum spirituali usu celebrandi tantum. Quod in illo Sacramenta non administrentur, nec fiant publicae conciones, nec divina officia, aliaeque functiones peragantur, non tumultentur cadavera, nec retineatur campana, nec aliquod signum, quod vero Conventui adaptetur, et transcendat naturam et conditionem meri et simplicis Hospitalii saecularis, addita prohibitione quaestuandi, nec non quod Regulares ad illud se transferentes, non assumant titulum Praesidentis, vel alterius officialitatis, subiiciendo ulterius in casu contraventionis ipso facto poenis contra Religiosos degentes extra Claustra, non obstante quacumque exemptione, aliisque arbitrio S. Congregationis. Et quod super observantia praemissorum Provincialis et Definitorium valide se obligent coram Episcopo, qui instrumentum dictae obligationis ad eandem S. C. transmittat ».

Praefatum Decretum S. Congregatio servari mandavit in aliis causis, et ideo est, quod a canonistis afferri solet, tamquam norma in foundatione huiusmodi Hospitaliorum.

309. Iamvero pro huiusmodi Hospitaliis aedificandis, probati Auctores docent, non requiri beneplacitum Apostolicum. Ad rem firmandam sufficiat auctoritas Benedicti XIV, qui, probata necessitate licentiae S. Sedis pro foundatione Conventuum, subiungit: *De monasteriis autem, seu conventibus, aut collegiis tantummodo loquimur; nam, si res esset de aliquo simplici Hospitalio, quod pro Regularium iter habentium commodo aedificari vellet, Epi-*

scopi localis licentia ad id sufficeret, etiam non accedente Apostolicae Sedis auctoritate (De Syn. dioecesana, lib. IX, cap. I, n. 9 in fine).

CAPUT VIII.

De clausura Regularium virorum.

310. Ad removendam quamlibet occasionem violandi castitatis votum, quod Regulares solemniter profitentur, in eorum monasteriis praescriptum semper fuit aliquod genus clausurae, intra cuius limites ingredi prohibebantur mulieres. At, plurimae matronae, praetextu Apostolicarum facultatum in monasteria Religiosorum, vellent nolent Superiores, ingrediebantur, eorumque quietem et sanctitatem non parum turbabant. Hinc S. Pius V huiusmodi malis remedium apponere cupiens, sub die 24 Octobris 1566, Constitutionem edidit, incip. *Regularium personarum*, qua: a) revocat facultates omnes quibuscumque mulieribus etiam Comitissis, Marchionissis, Ducissis concessas ingrediendi monasteria ac domos virorum Regularium; b) *sub excommunicationis poena* Romano Pontifici reservatae, prohibet praedictis mulieribus ingressum in monasteria virorum Regularium *praetextu facultatum et licentiarum*; c) Regulares praesumentes mulieres in praefata monasteria virorum Religiosorum introducere vel admittere, *poenis plectit privationis officiorum, inhabilitatis in posterum ad illa et alia omnia obtinenda, et suspensionis a divinis* ipso facto incurrendae (Vid. Const. apud Nouv. Rev. Théol. tom. 9. p. 241 sq.; Avanzini, nota 30; Pennacchi, *Comment. in Const. Ap. Sed.* tom. I, pag. 765).

311. Exortis dubiis circa laudatam Constitutionem, S. Pius V, postulantibus Patribus Monasterii Montis Virginis, aliam edidit Constitutionem, incip. *Decet Romanum Pontificem*, sub die 16 Iulii 1570. In ea Sanctus Pontifex declarat: 1º mentem suam esse, quod dictae Litterae (nempe Constitutio *Regularium* supra citata) non solum comprehendant mulieres habere *praetendentes* facultatem ingrediendi in monasteria, sed etiam *omnes et quascumque mulieres alias, tam in genere, quam in specie*; 2º Non intendisse

per dictam Bullam, quod mulieribus praecluderetur aditus ad monasteria et loca regularia dictae Congregationis (*Montis Virginis*) ac eorum claustra, quando in eis *Missae et alia Officia divina celebrantur, ac dum processiones fiunt, et quando Christifidelium cadavera ibi sepeliuntur, ac etiam pro eis suffragia fiunt*, sed libere perpetuo concedit eisdem omnibus mulieribus, ut ad illa loca dictae Congregationis, in quibus dicta pia opera exercentur, cum aliis catholicis personis *accedere libere et licite possint*; 3° Similiter declaravit, quod quando sive *occasione praedicationis, sive per aliam quancumque causam* tantus concursus populi fieret, quod commode ingredi non possint et egredi per portam ecclesiae, perpetuo concedit, ut dictae mulieres una cum saecularibus personis, *possint ingredi et egredi per portam claustrii monasteriorum* praefatae Congregationis, dummodo recto tramite accedant ad portam, qua exitur e monasterio.

312. Ex quibus Pianis Constitutionibus patet, quod Regulares nullam excommunicationem incurrerant, sed tantummodo suspensionis et privationis officiorum poenam, si mulieres quaslibet infra monasteriorum septa admisissent. Quid dicendum sit de ingressu mulierum in monasteria Religiosorum occasione divinorum Officiorum, processuum etc. infra dicemus.

313. Non obstante revocatione facultatum ingrediendi monasteria virorum Regularium facta a S. Pio V mulieribus quibuscumque, tamen facultates huiusmodi iterum ipsis mulieribus concedi coeptae sunt. Hinc factum est, ut Superiores regulares, alique Religiosi, harum licentiarum praetextu, mulieres intra clausuram admitterent.

314. Ea re ad Gregorium XIII delata, Constitutionem incip. *Ubi gratiae* sub die 13 Iunii 1575 promulgavit, qua et facultates concessas revocavit, et *excommunicationem Romano Pontifici reservatam*, firmis aliis poenis a S. Pio V constitutis remanentibus, indixit in superiores aliosque Religiosos, qui foeminas, sub obtentorum licentiarum ac facultatum praetextu, infra claustra ingredi facerent vel permetterent (Vid. Nouv. Rev. Théol. tom. 9, pag. 242, III; Pennacchi, pag. 768).

315. Non cessantibus abusibus, Benedictus XIV super praedicta clausura Monasteriorum seu Conventuum virorum Regularium

pleniorē legem edidit per Constitutionem, cuius praecipua capita modo indicantur.

CONSTITUTIO BENEDICTI XIV, incip. *Regularis disciplinae*, edita die 3 Ianuarii 1742, tom. I, n. 39 Bullarii eiusdem Pontificis super clausura monasteriorum virorum Regularium, cuius summa sequens est.

1. Asseritur veteris disciplinae rigor in arcendis mulieribus non solum a monasteriis, sed etiam ab ecclesiis virorum regularium.

2. Successu temporis factum est, ut Romani Pontifices aditum et accessum ad publicas monasteriorum ecclesias duntaxat, sive masculis, sive foeminis, sacrosanctum Missae sacrificium audiendi, praedicationibus verbi Dei interessendi, et sacramentum SS. Eucharistiae sumendi, ac peccata sua confitendi causa, interdum concesserint. Verum aditum et ingressum intra monasteriorum clausuram foeminis quibuscumque sub poena etiam excommunicationis latae sententiae interdixerunt.

3. Veruntamen abusus irrepserunt. Alii enim foeminis quibuscumque ingressum *permittunt, ad arbitrium Apostolicas leges interpretantes*; alii dictas foeminas intra monasteriorum claustra, coenacula, cubicula, seu officinas *aut admitti et recipi sinunt ac mandant, aut una secum ducunt, privilegia, facultates, licentias etc. praetendentes*; alii denique *sub pietatis et religionis praetextu*, cum Supplicationes, sive cum SS. Eucharistiae Sacramento, sive cum sacris Sanctorum Sanctarumque reliquiis, statuīs, et imaginibus per claustra monasteriorum habentur, sine ullo prorsus discrimine masculos et foeminas Supplicationes huiusmodi *per eadem loca sequi et comitari licitum, quinimo, ut indulgentias lucrari valeant, necessarium esse obtendunt.*

4. Ut huiusmodi abusibus opportunum remedium afferatur, Summus Pontifex *renovat et confirmat omnes et singulas Constitutiones Sanctionesque a Romanis Pontificibus*, tam ante, quam post concilii Tridentini decreta, super clausura monasteriorum quorumcumque religiosorum virorum *editas, easque praecipit inviolabiliter observandas sub poenis in iisdem Constitutionibus et concilii Tridentini decretis contentis.*

5. Deinde de Apostolicae potestatis plenitudine *revocat, abolet, et annullat* super praedicto accessu et ingressu *omnia et singula indulta, privilegia, facultates...* quomodocumque concessas, omnibus et singulis quibuscumque ecclesiasticis personis, quacumque auctoritate, dignitate, honore, praeeminentia, ac iurisdictione fungentibus, etiam S. R. E. Cardinalibus, sive singulis, sive eorundem Cardinalium Congregationibus, etiam de Latere Legatis... ac demum quibuscumque aliis quocumque et expressione nuncupatis personis.

6. Praedictarum facultatum seu privilegiorum *usum interdicat* sub ecclesiasticis censuris Romano Pontifici reservatis, et irritum fore declarat.

7. Sequuntur clausulae praeservativae et derogatoriae, ex quibus haec notetur: Non obstantibus... quibusvis, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, et consuetudinibus, ac usibus, et stylis, etiam immemorabilibus, privilegiis quoque, indultis... *quibuscumque personis, etiam quacumque ecclesiastica vel mundana dignitate fulgentibus, et aliis quomodolibet qualificatis, ac specialem expressionem requirentibus...*

8. Demum declarat Pontifex, per praesentes Litteras se non intendere derogatum esse iis concessionibus, quae ad favorem quorumcumque *Nobilium foeminarum, ex eo, quod sive earundem Maiores, ac pro tempore existentes de familia, fuerint, et habeantur Fundatores vel insignes Benefactores illius monasterii*, intra cuius claustra vel septa foeminas etiam de familia ingredi, vel concessum, vel cautum esse sibi voluerunt, et *de concessione huiusmodi confirmationem ab Apostolica Sede obtinuerunt*; sive foeminae huiusmodi sint consanguineae et affines eorum, qui sunt Domini in temporalibus locorum, in quibus monasteria sita reperiuntur, et quacumque legitima tituli vel consuetudinis causa, et occasione, ingressu huiusmodi de praesenti gaudent, factae et impertitae fuerunt; dummodo concessionem huiusmodi *per Apostolicas in simili forma Brevis, vel sub plumbo desuper expeditas Litteras dumtaxat*, et non aliter omnino factas et impertitas fuisse, *prius Ordinariis locorum Antistitibus, vel Praesulibus, per legitima et authentica documenta constare fecerint; et dummodo nec vagandi, nec oliandi, nec comedendi, coenandique, nec per ambulacra, cubicula, coe-*

narum, aliaque loca, et officinas, discurrendi causa, sed ad ecclesias accedendi, sacrosanctum Missae sacrificium audiendi, aliaque erga Deum pietatis officia, et opera exercendi studio ingrediantur; et dummodo de earum adventu et ingressu interdiu, et opportune faciendo, Superiores pro tempore existentes prius certiores fiant, ad hoc, ut absque Fratrum incommodo et offensione, recto tramite ad ecclesiam pergatur, et alia de iure servanda serventur ».

316. Post hanc Constitutionem Benedicti XIV, nulla alia, quoad nobis constat, edita fuit Constitutio Apostolica, exclusive agens de supradicta clausura. Scimus tamen, Pium PP. VII in restituendis Regularium domibus post civilem suppressionem a Napoleone I factam, sub die 22 Aug. 1814 per S. Congregationem Ep. et Reg. edidisse Decretum, in quo inter alia n. VIII, praescribitur clausura hisce verbis: *Clausurae leges diligenter serventur in omnibus religiosis domibus, etiamsi Hospitiorum, vel Domorum Generalitiarum, vel alio quovis nomine appellentur* (Apud Bizzarri, *Collectanea*, pag. 46).

317. Tandem Summus Pontifex Pius IX clausurae observantiam in Religiosorum Conventibus seu Domibus firmam esse volens, Praedecessorum exempla secutus, excommunicationem Romano Pontifici simpliciter reservatam tulit in

MULIERES VIOLANTES REGULARIUM VIRORUM CLAUSURAM, ET SUPERIORES ALIOSVE EAS ADMITTENTES.

318. Ex huius articuli verbis sequentes quaestiones institui possunt:

I. Quid sit clausura, et quaenam loca sub ea comprehendantur?

II. Ad quem pertineat clausurae terminos praefinire?

III. Quinam veniant sub appellatione *Regularium virorum*?

IV. Quaenam Mulieres prohibeantur ingredi clausuram virorum Regularium?

V. Quinam sint admittentes in clausuram virorum Regularium?

VI. An Religiosi admittentes mulieres in eorum clausuram, praeter excommunicationem incurrant etiam alias poenas?

VII. An mulieres occasione Processionum ingredi possint Regularium clausuram?

VIII. An quoad *egressum* e Monasterio aliqua clausura existat pro viris Regularibus?

De singulis enunciatis quaestionibus breviter dicemus.

319. *QUAESTIO PRIMA. Quid sit clausura, et quaenam loca sub ea comprehendantur?* Nomine Clausurae Conventuum, in quam est foeminis interdictus ingressus, intelligitur totum illud spatium, quod intra septa monasterii, seu Conventus continetur, id est claustra, cellae, officinae, coenaculum seu refectorium, dormitorium, infirmaria, et huiusmodi. Ita Doctores unanimiter (Vid. Bonac. tom. I, *De clausura et poenis*, quaest. V, punct. I, n. 1; Reiff. Lib. III, tit. 35, § II, n. 26; Ferraris, v. *Conventus*, art. III, n. 9).

320. *Viridaria* quoque seu horti, et prata cum conventu, et claustro coniuncta, veniunt nomine clausurae, ita ut mulieres ipsa ingredientes excommunicationem incurrant (S. Congr. Ep. et Reg. in *una Dominic.* 24 Apr. 1582; in *Laudensi* 13 Sept. 1583; et in *Atben.* 3 Iun. 1606, penes Ferraris ibid. n. 10, et vid. cit. Auctores).

Secus vero, si ipsa viridaria et prata sint a clausura separata clavi et muro convenienti (Eadem S. Congr. ibid.).

Notandum tamen, hortos vel viridaria, quae in ipsis monasteriis esse solent, etsi habeant ianuam, per quam absque claustrorum ingressu in illa intrari possit, comprehendendi in clausura, quia ista revera sunt partes monasterii, et communiter sic habetur in praxi (Lezana, tom. I, cap. X, n. 11; Matteucci, cap. XVI, n. 13).

321. Etiam *nemora* seu sylvae, dummodo sint circumseptae muris seu septis, comprehenduntur in clausura. Unde Lezana v. *Clausura*, n. 3 docet: «Terminus vero huius clausurae Religiosorum comprehendit totum circuitum monasterii, includendo etiam in illo hortum, nemus, et alia loca illi annexa, quae muris monasterii seu septis cinguntur». Cui plane consonat Reiffenstuel loc. cit., ubi dicit: «Clausura monasterii est totum illud spatium, quod ambitur et clauditur muris, parietibus, seu septis monasterii».

322. *Sacristia*, ad quam non patet aditus, nisi per ianuam, quae sit in claustro, comprehenditur sub clausura. Secus vero si habeat ingressum a sola ecclesia, quia tunc censetur pars ecclesiae. Si vero ad Sacristiam duplici porta, una in claustro et alia in ec-

clesia existente, pateat aditus, contineri sub clausura docet Bonacina cum aliis. Et huius mentis fuisse videtur S. Congregatio Ep. et Reg. teste Gavanto in Manuali Episcoporum verb. *Regularium virorum monasteria* apud Ferraris, loc. cit. n. 14. Sic enim declaravit die 28 Apr. 1605: *Sacristia comprehenditur sub clausura*. Et in *Sulmonen.* 10 Aug. 1615: *Sacristia choro contigua alienius monasterii Religiosorum est sub clausura comprehensa*.

Sed praxis fere ubique, subdit landatus Ferraris, videtur in contrarium. Et quidem vere, subiungit cl. Iosephus Pennacchi (*Comment. in Constit. Apostolicae Sedis*, tom. I, pag. 777): Romae enim plurimae sunt Sacristiae in ecclesiis Regularium, habentes duplicem huiusmodi ingressum, in quibus nulla observatur clausura relate ad mulieres, quamvis positae sint extra ipsa ecclesiarum moenia, et infra monasteriorum septa. Idipsum autem contingere scimus etiam extra Romam.

323. Quid ergo dicendum? pergit praefatus Pennacchi: Ni fallor, clausura pro Sacristiis huiusmodi in desuetudinem abiit; et cum in eis non observetur, vidente et sciente ipso Romano Pontifice, non sunt de excommunicatione damnandi neque admittentes, neque introeuntes in illas. « Idipsum iam docuerat Bonacina (*De Clausura et poenis etc., Quaestio V, punct. I, n. 4*): « In praxi tamen, inquit, non condemnarem illos Religiosos, apud quos receptum est, ut foeminas in Sacristiam, causa confessiones audiendi, aut alia de causa, admittant; quia non omnino perspicuum est, Sacristiam sub monasterii nomine comprehendi, ut bene in hac parte Sanchez ».

324. Quamvis nec foeminae Sacristiam (quae ianuam habeat in ecclesia) ingredientes, nec Religiosi eas admittentes, excommunicationem incurrant, tamen optime agerent regulares Superiores, si Sacristis admittere mulieres intra Sacristiam interdicerent iis horis, in quibus soli in sacristia manent (Pennacchi *ibid.*).

325. Ex decreto S. Congregationis Ep. et Reg. diei 1 Iunii 1685, Sacristiae Ordinis Fratrum Capuccinorum subduntur clausurae, ac ideo mulieres adultae eas ingredientes, nec non Cappuccinos illas introducentes aut non impediennes, poenas contra violentes clausuram eo ipso incurrunt: mulieres vero adhuc non adul-

tae aetatis dicta loca (*sacristias, viridaria, pomaria, hortos et sylvas eisdem contiguas...*) ingredientes, subiacere debent poenis arbitrio Ordinarii locorum imponendis (Vid. integrum Decr. apud Nouv. Rev. Théol. tom. IX, p. 250; Pennacchi, tom. I, p. 777).

326. Bonacina cum communi Doctorum docet « *Chorum ecclesiae Religiosorum* non esse obnoxium clausurae, quia est pars ecclesiae, nec intra monasterii septa continetur. Et hoc verum est, etiamsi Religiosi soleant ibi se induere et praeparare ad celebrandum; militat eadem ratio ».

Exceptio tamen facienda est, quoties ad chorum non pateat accessus, nisi per partem aliquam monasterii clausurae subiectam. Tunc enim etiam chorus clausurae subiicitur, ut per se patet. Et nos quidem in pluribus Regularium ecclesiis, praesertim apud nonnullas exterarum regiones, vidimus chorum, in superiori ecclesiae parte existentem, cuius aditus non patet, nisi per interna dormitoria vel ambulacra, nec ibi alter chorum est in inferiori parte ecclesiae.

327. In locis, in quibus existunt tres vel quatuor Religiosi aedificii extruendi gratia, clausura non habetur neque relate ad hortos, neque relate ad sylvam. Nihilominus si Religiosi introducant mulieres *intra cubicula*, in quibus habitant, dormiunt, edunt, cibos coquunt, poenitentiae subiiciantur, et officiis priventur (Ex decr. S. Congr. Ep. et Reg. ital. idiom. conscr. die 4 Oct. 1588, apud Ferraris, v. *Conventus*, art. III, n. 8; Pennacchi, tom. I, p. 768 sq.).

328. Ubi consuetudo viget, ut mulieres serviant fabris mura-riis, portando calcem, petras, et similia, ipsae excommunicationem non incurrunt, tametsi ibi adsit Guardianus cum sua familia, si dum serviunt, ingrediantur in hortos, sylvas et eam monasterii partem, in qua aedificium construitur, dummodo non ingrediantur illas Coenobii partes, *in quibus habitant*, dormiunt, comeduntque Religiosi (Ibid.).

329. Mulieres non possunt ingredi Grancias, infirmarias, et hospitia, quamquam a Conventibus distantia, dummodo in eis sit ecclesia cum campanis, et divina officia celebrentur; secus si sint loca pure saecularia, et ad divinum cultum non destinata (Mat-teucci, *Offic. Cur. Ecclesiast.* cap. 16, n. 15).

330. QUAESTIO SECUNDA. *Ad quem pertineat clausurae terminos praefinire?*

Designare clausurae terminos, extra quos Religiosi non possint sine licentia Superioris exire, pertinet ad eorum Praelatos: hi siquidem sunt ordinarii iudices et pastores ipsorum (Lezana, v. *Clausura*, n. 3; Naldus eod. verb. n. 1; Matteucci, cap. 16, n. 12).

Id autem intelligendum quoad partes vel extrinsecas, vel Conventui attiguas vel dubias, an intra clausuram comprehendi debeant. Cum enim nonnulli clausurae limites per decreta SS. Congregationum iam designati et constabiles fuerint, haud possunt a Superioribus immutari sine speciali S. Sedis facultate. Ita ex. gr. non est in potestate Praelatorum regularium determinare clausuram ita, ut aliqua pars interna Conventus, puta coenaculum vel aliquod ambulacrum intra ipsum coenobium, non comprehendatur in clausura. Licet enim Superiores Ordinum, inquit Reiffenstuel (*Ius Canon. lib. III, tit. 35, n. 27*), clausuram necessariam, seu a lure iam determinatam, pro libitu aliter determinare, declarare, aut variare non possint, consequenter non facere, quod locus aliquis, v. g. hortus intra septa Conventus existens, non sit de clausura, possunt tamen ea loca, quae de rigore iuris sub clausura non sunt, vel de quibus dubium est, uti sunt sacristia, chorus etc. pro eadem determinare ac declarare.

331. Generatim Superiores regulares ita praefigere debent clausuram, *ut pericula et scandala caveantur*, et sic obtineatur finis sanctissimus a S. Sede sibi praestitutus in imponenda Regularibus clausura. Et revera Summi Pontifices Constitutiones de praefata clausura ediderunt « *ad consulendum Religiosorum quieti, eosque liberandos a molestiis et periculis conversationi mulierum connexis; quae omnia cum fidelium scandalo de facili possunt haberi per ingressum mulierum in eandem (Sacristiam), ideo ab ea prorsus sunt removendae. Et haec esse debet Superiorum regula, nisi velint errare, ut loquitur Sorbo* » (Matteucci, Offic. Cur. ecclesiast. cap. 16, n. 14).

332. QUAESTIO TERTIA. *Quinam veniant sub appellatione Regularium virorum?* Sub appellatione virorum Regularium hoc in

loco comprehenduntur *omnes* et *soli* illi, qui pertinent *ad aliquem Ordinem religiosum proprie et stricte dictum*, in quo proinde emittuntur vota *solemnia* paupertatis, castitatis, et obedientiae, *quocumque nomine ipsi vocentur*, videlicet sive Monachi, sive Fratres, sive Canonici regulares, sive Clerici regulares. Res clara est; siquidem hi omnes sunt vere Religiosi seu Regulares, et Constitutiones Pontificiae loquuntur de clausura virorum *Regularium*, universim sine ulla exceptione: atque in hoc conveniunt omnes Commentatores Constitutionis *Apostolicae Sedis*.

333. Non comprehenduntur vero sub appellatione *Regularium* Religiosi illi, qui in Congregatione aliqua seu Instituto vota simplicia tantum emittunt, ut sunt, v. g. Missionarii S. Vincentii de Paulo, Redemptoristae etc. Sermo hic est, ait Avanzini, nota 30, p. 42, de clausura virorum *Regularium*; hoc autem nomine non appellantur Congregationes ecclesiasticae eorum, qui emittunt vota simplicia. « Simili modo D' Annibale in suo Commentario, n. 116, p. 76, scribit: « Regulares heic quoque accipimus, qui solemnia nuncupant vota, non qui religiosis Congregationibus sunt adlecti; nec Tertiarii, etsi collegialiter vivant ».

334. Unde inferitur, *vigore praefati articuli* Constitutionis *Apostolicae Sedis* non incurrere excommunicationem mulierem illam, quae clausuram alicuius Domus seu Conventus dictarum Congregationum violaret, prout nec incurrunt Superiores aliive eam admittentes. Dictum est, *vigore praefati articuli*, quia potest mulier censuram incurrere, si in praefato Conventu Congregationis *ex speciali concessione seu privilegio* constituta sit clausura ad instar clausurae *Regularium*.

335. QUAESTIO QUARTA. *Quaenam mulieres prohibeantur ingredi clausuram virorum Regularium?* Equidem verba, quibus foeminis prohibetur ingressus in monasteria virorum *Regularium* sunt prorsus generalia, quae proinde excludere viderentur quamlibet exceptionem. Nihilominus a quamplurimis Doctoribus exceptiones fieri solent, quae hic notantur:

1. Excipiuntur ab hac prohibitione *Reginae, Electricae, et similes, earumque filiae*, ut docent Suarez... Bonac. (Ita S. Alphonsus, n. 231). Bonacina a S. Alphonso citatus haec habet: Excipi

tamen probabiliter possunt Reginae, Imperatrices, ac ipsarum filiae, quia istae sunt *speciali nota dignae*, et nihilominus de ipsis nullum verbum reperitur in praecitatis Motibus. Imo satis clare videntur exceptae, ut patet ex contextu verborum Pii V. Ibi: *Omnes et singulas facultates, ac licentias ingrediendi monasteria, ac domos quorumcumque regularium Ordinum concessas mulieri cuiuscumque status, gradus, ordinis, conditionis, etiam Comitissis, Marchionissis, Ducissisque, tenore praesentium revocamus, cassas et irritas decernimus*. Cum enim Summus Pontifex in enumeratione personarum in dignitate constitutarum non progrediatur ad alias maioris dignitatis, signum est, nolle suam Constitutionem ulterius extendere (Quaest. V, punct. II, n. 5; Vid. etiam Ferraris, verb. *Conventus*, art. III, n. 22; Nouv. Rev. Théol. tom. 9, pag. 251; Pennacchi, pag. 787).

2. Excipiuntur illae foeminae nobiles, quae descendunt a *Fundatoribus* sive *insignibus Benefactoribus monasterii*, nec non foeminae *consanguineae et affines eorum, qui sunt domini in temporalibus locorum, in quibus monasteria sita reperiuntur*. Hoc autem ius favore dictarum personarum oportet ut sit *confirmatum per Litteras Apostolicas, a Locorum Ordinariis recognitas*, seu Praesulibus exhibitas, et non potest exerceri, nisi causa pietatis et religionis, minime autem otiandi causa infra monasteriorum septa, multo minus comedendi vel discurrendi per coenacula et cubicula Fratrum seu Monachorum (Vid. supra Const. Benedicti XIV, *Regularis*; S. Alph. n. 231).

3. Excusantur a censura mulieres, quae ad clausuram confugiunt *necis vitandae causa*, quique fugientes admittunt (S. Alph. loc. cit.; D' Annibale, n. 117).

4. Mulieres quae vadunt in prima claustra *ad hauriendam aquam*, modo Conventus habeat alia Claustra mulieribus in-via, non incidunt in excommunicationem (S. C. Ep. et Reg. 16 Maii 1582; 17 Sept. 1583 apud Ferraris, verb. *Conventus*, art. III, n. 15).

5. Non incurrunt excommunicationem *puellae rationis usu carentes*, quia nec doli, nec praecepti sunt capaces. Hoc planum est. *An autem incurrant qui eas in clausuram admittunt, acri-*

ter disputatur a Doctoribus, quae quidem quaestio est nunc aliquatenus expendenda. Quaeritur ergo:

336. *Utrum Regulares admittentes intra clausuram puellas usum rationis nondum adeptas, excommunicationem incurrant?*

a) Plures Auctores affirmant, innixi Constitutione Eugenii IV, *Regularem vitam* diei 4 Iulii 1436, edita pro Congregatione Benedictinorum S. Iustinae, in qua legitur: Nulli hominum liceat *quascumque mulieres laicales seu religiosas*, cuiuscumque aetatis, status, gradus, auctoritatis, vel conditionis existant, quavis occasione ducere, sive *ipsis mulieribus* ingredi, seu commorari intra septa monasteriorum praefatae Congregationis. Quod si aliter scienter attentatum fuerit, tam ipsae mulieres, quam earum ductores, sed et ipsi receptatores, si voluntarie hoc fecerint, ipso facto sententiam excommunicationis incurrant (Vid. Nouv. Rev. Théol. tom. IX, p. 253; Pennacchi, tom. I, p. 796; Ferraris, v. *Conventus*, art. III, n. 18).

b) Quamplurimi alii Doctores negativam sententiam tenent, quae profecto probabilior videtur: imo post Constitutionem *Apostolicae Sedis* sententia affirmativa videtur potius deserenda. Nam per huiusmodi Constitutionem plectuntur excommunicatione « *Mulieres violantes Regularium virorum clausuram, et Superiores aliosve eas admittentes* ». Iam vero nomine *mulierum*, ut docet Bonacina, quaest. V, punct. II, n. 2, intelliguntur quaecumque foeminae, *postquam ad rationis usum pervenerunt*. Et Donatus, *Praxis Regularium*, apud Pennacchi loc. cit. scribit, quod « *Puellae non possunt dici mulieres, nisi ubi fuerint aptae matrimonio*, quod regulariter contingit esse post duodecimum annum earum aetatis ». Quod si ita est, argumentum desumptum ex citata Constitutione Eugenii IV, omni prorsus robore destituitur, cum ibi excommunicentur *mulieres quaecumque, earumque* ductores et receptatores. Et dato etiam, quod sub nomine mulierum veniant etiam puellae septennio minores seu rationis usum nondum adeptae, quomodo poterant ipsae, etiam a Summo Pontifice, excommunicationi subiici, cum sint censurae incapaces! Dicendum est ergo, Regulares incurrere quidem excommunicationem si admittere audeant intra eorum clausuram *mulieres* cuiuscumque aetatis, id est sive senes sive iuvenes; non

vero incurrere, etsi peccent, si admittant *foeminas* puellas perfecto rationis usu carentes.

c) Alio modo potest id demonstrari ex ipsis verbis Constitutionis *Apostolicae Sedis*. Nam in dicto articulo excommunicatione mulctantur *mulieres* VIOLANTES clausuram virorum Religiosorum: hae autem nequeunt esse puellae infra septem annos, cum, ut diximus, excommunicationis sint incapaces. At in secunda parte praefati articuli excommunicationi subduntur Superiores aliosve EAS, nempe *mulieres*, admittentes. Ergo Regulares admittentes puellas rationis usum nondum habentes, non incidunt in excommunicationem (Vid. Nouv. Rev. Théol. et Pennacchi, loc. cit.).

Nullo tamen modo est inde inferendum licere Religiosis admittere dictas puellas in eorum clausuram. Finis enim Summorum Pontificum in decernenda clausura fuit, ne Religiosis detur occasio impudicitiae; at haec occasio non omnino cessat in parvulis puellis, quidquid in contrarium dicant nonnulli Auctores.

337. QUAESTIO QUINTA. *Quinam sint admittentes in clausuram virorum Regularium?*

Admittentium nomine, inquit Ferraris, loc. cit. n. 30, veniunt omnes *Religiosi active influentes in talem ingressum mulierum*, ut sunt invitantes, consulentes, hortantes (intellige ad clausurae ianuam), approbantes, monstrantes iter, auferentes impedimenta, ianuam aperientes, eas recipientes, concedentes, et auctoritative sive ratione sui officii permittentes, ut intrent.

338. Quia poena excommunicationis lata est in mulieres violantes Regularium virorum clausuram, et in *Superiores aliosve* (nempe *Regulares*) eas admittentes, sequitur excommunicationem non incurrere *saeculares seu extraneos*, si qui mulieres in dictam clausuram admitterent. Lex enim odiosa non est extendenda de casu in casum, nec etiam ob similitudinem rationis. Ita communiter docent Auctores. « Porro *admittere*, inquit Dr Annibale, n. 117, domesticorum est; ideo excommunicatio non tenet extraneos admittentes, si quid opinor » (Vid. Pennacchi, p. 790, tom. I.).

339. Controvertitur inter Auctores, an Religiosi excommunicationem incurrant, si cum mulieribus illicite ingressis absque ulla eorum cooperatione, confabulentur, vel eas comitentur, vel hinc

inde in monasterio deducant. Sententia quae negat, nobis videtur verior. Nam excommunicatione plectuntur Superiores et alii Religiosi *admittentes*, qui nempe active influunt in talem ingressum, vel invitando, vel non impediendo si ad id ex officio sint obligati. At Religiosus qui in huiusmodi ingressu nullo modo cooperatur, nec tenetur impedire, non potest dici *admittere*; siquidem in casu mulieres *iam ingressas seu admissas* opera alterius, tantummodo comitatur, puta urbanitatis causa. Non videtur ergo in excommunicationem incurrere (Cf. Reiff. lib. III. Decretal. tit. XXXV, n. 78; Portellus apud Pennacchi, *Comment.* tom. I, p. 794).

340. Notandum est legem clausurae non violari ex eo prae-cise, quod mulieres permittantur intrare in domos privatas vel residentias, ubi unus vel alter Religiosus dumtaxat habitare consuevit. Nam in Constitutionibus Apostolicis mulieribus solum prohibetur ingressus in monasteria seu Conventus Religiosorum, ubi scilicet Religiosi regulariter et claustraliter vivunt; domus autem privata vel residentia, ubi unus dumtaxat vel alter habitat, dici non potest monasterium aut Conventus (Elbel, pars VII, confer. XI. n. 385).

At Laymann cum Sanchez id limitat si in residentia *ad tempus* Religiosi vivant; secus si residentia *sit perpetua* habens ecclesiam cum SS. Eucharistia etc. (Laym. lib. IV, tr. V, cap. 12, n. 5).

Notari hic iuvat, quod Pius VI per decretum S. C. Prop. Fidei diei 26 Aug. 1780 statuit in locis missionum subiici clausurae legibus hospitia et stationes seu domos, in quibus duo vel tres missionarii regulares commorantur (Collect. P. F. n. 410, 412).

341. Ob civilem suppressionem Ordinum religiosorum plures Conventus in Italia in Municipiorum potestatem venerunt, ita tamen ut pars Conventus assignata sit incolenda et custodienda tribus vel quatuor Religiosis; reliquae partes ab ipsis Municipiis retinentur. Quaeritur, num praedicti Religiosi teneantur clausuram servare quoad illam partem, quam ipsi incolunt, ita ut nequeant intra cubicula mulieres admittere?

Respondetur, nullam super re, quoad nobis constat, editam fuisse authenticam declarationem. Opinamur tamen cum cl. Iosepho Pennacchi, *Comment.* tom. I, p. 802, *per se* non teneri Regulares illos paucos, qui in dicta parte Conventus commorantur, servare clausuram

praeclise ob rationem suppressionis, qua fit ut de facto monasterii claustra omnibus pateant, quin Religiosis liceat, ut plurimum, sine periculo amittendae habitationis, prohibere ingressum sive viris sive mulieribus; eo vel magis quod illi Religiosi, non tam uti Religiosi, quam uti ecclesiae Rectores considerantur. Curandum tamen, quoad fieri potest, ne mulieres ingrediantur cubicula Fratrum: hoc exigit decentia religiosa.

342. QUAESTIO SEXTA. *An Religiosi admittentes mulieres in eorum clausuram, praeter excommunicationem incurrant etiam alias poenas?*

Ex Bullis, quas supra retulimus, praesertim Gregorii XIII *Ubi gratiae*, constat Religiosos admittentes mulieres in dictam clausuram virorum Regularium, incurrere non solum excommunicationem, sed etiam *suspensionem a divinis*, et poenam privationis officiorum et inhabilitatis ad alia officia obtinenda. Quo memorato, ad quaestionem sic respondet Avanzini, nota 30, pag. 44: « In Constitutione *Apostolicae Sedis*, de qua agimus, *haec poenae, certe suspensio* ipso facto incurrenda, inflicta Regularibus introducentibus et admittentibus, *conversae sunt in excommunicationem* ipso facto incurrendam, et Romano Pontifici reservatam. — Dixi *certe suspensio* ipso facto incurrenda: namque de aliis poenis canonicis dubitari potest, an permaneant, quum per gravissimam excommunicationis poenam videatur satis consultum fini, qui intenditur; ideoque ceterae poenae videntur hac nova dispositione indirecte cessare ». Quam sententiam sequitur Commentator Patavinus, part. II, pag. 182, n. 258.

At relata sententia cl. Avanzini acceptanda quidem est quoad *suspensionem*, utpote quae in Constitutione *Apostolicae Sedis* non est renovata, non autem, ut verius videtur, relate ad alias poenas. Nam Summus Pontifex Pius IX in edenda praefata Constitutione hoc unum sibi proposuit, scilicet *limitare censuras*; consequenter ceterae poenae, quae non veniunt sub censurae nomine, ut nullitates, privationes, inhabilitates, antea constitutae, remanent. Unde D' Annibale in suo Commentario, edit. 3, p. 18, n. 22: Ad haec, inquit, admonendi sumus Constit. *Apostolicae Sedis* abrogatum vel obrogatum fuisse iuri antiquo *quoad censuras tantum*; quidquid aliud igitur in eo iure continetur praeter censuras... integrum permanet

(Cf. etiam *Nouv. Rev. Théolog.* tom. 9, pag. 260 sq.; Pennacchi, tom. I, pag. 803).

343. QUAESTIO SEPTIMA. *An mulieres occasione Processionum ingredi possint Regularium clausuram?*

Vidimus sub n. 311 S. Pium V in Const. *Decet pro Monachis Montis Virginis, concessisse mulieribus ingressum in eorum Claustra, quando in eis Missae et alia Officia celebrantur, ac dum Processiones fiunt...* Haec concessio viget adhuc, vel potius revocata dicenda est? Lis est inter Auctores. Nos praetermissis eorum opinionibus, quaestionem resolvimus decretis S. Congregationis Rituum, in novissima editione insertis.

I. *Oriolen.* Episcopus Oriolen... petiit declarari: An Decretum factum ab hac S. C. 30 Sept. 1628 prohibens mulieribus ingredi septa Monasteriorum Regularium in Processionibus Rosarii, et similium, debeat servari, non obstante Bulla Pii V permittente mulieribus in similibus Processionibus ingredi septa Monasteriorum?

Et S. R. C. respondit: *Servandum esse Decretum factum 30 Sept. 1628, ex quo adest Bulla Gregorii XIII revocatoria, et est posterior* (Die 11 Iun. 1629). *Decretum autem 30 Sept. 1628 sequens est:*

Oriolen. Archidiaconus Oriolen. exposuit adesse in civitate usum comitandi mulieres Processiones privatas Regularium, puta Rosarii, de Carmine, Cinguli S. Francisci, Corrigiae S. Augustini, et similibus, per Claustra Monasteriorum Regularium contra dispositionem Gregorii XIII; petens declarari: An hoc liceat, et sit permittendum?

Et S. R. C. respondit: *Non licere, nec esse permittendum, nisi de expressa licentia Sedis Apostolicae* (N. 506).

II. *Urbis et Orbis, Regularium.* Emi DD. Patres mandarunt: *Extrahi Decretum prohibitivum, consulto SSmo, quod mulieres de cetero non possint occasione quarumvis Processionum ingredi septa Monasteriorum Regularium, et quod sub eadem poena comprehendantur ipsi Regularés permittentes foeminas ingredi septa eorum Monasteriorum.* Die 5 Iulii 1631 (N. 564).

III. *Sulmonen.* Petitum fuit responderi: An liceat mulieribus occasione Processionum ingredi septa Monasteriorum Regularium, etiam stante consuetudine ingrediendi?

Et S. R. C. respondit: *Nullo modo licere mulieribus ingredi septa Monasteriorum Regularium occasione quarumcumque Processionum, non obstante quacumque contraria consuetudine.* Die 24 Nov. 1635 (N. 627).

IV. *Cusentina.* Supplicantibus Patribus Dominicanis Civitatis Terrae Mendicini Cusentinae Dioecesis declarari a S. R. C.: An possint Dominica infra octavam Corporis Christi circumcirca eorum Conventum facere Processionem, gestando SSimum; et an liceat ingredi mulieres in prima clausura Conventus, tempore quo ipsi Patres faciunt Processionem SSmi Rosarii?

Et S. R. C. respondit: Quoad primum « Servetur solitum »: *quoad clausuram « Non licere ».* Die 10 Dec. 1667 (N. 1364).

344. Ex relatis Decretis collige: 1° Concessionem factam a S. Pio V quoad ingressum mulierum in clausuram virorum Religiosorum occasione Processionum, a S. R. Congregatione censi revoctam per Bullam *Ubi gratiae* Gregorii XIII.

2° Consequenter non licere mulieribus nec esse eis permitendum huiusmodi ingressum, nisi de expressa licentia Sedis Apostolicae, non obstante quacumque contraria consuetudine.

3° Tam mulieres ingredientes, quam Regulares permittentes dictum ingressum, etiam occasione Processionum aliorumque Officiorum, censuram incurrere.

4° Adductas resolutiones proculdubio vigere, cum insertae reperiantur in novissima Decretorum collectione a Papa Leone XIII approbata.

5° Non esse amplius locum concertationibus vel dubitationibus super re a quibusdam Auctoribus, etiam Commentatoribus Const. Apostolicae Sedis, excitatis.

345. QUAESTIO OCTAVA. *An quoad egressum e monasterio aliqua clausura existat pro viris Regularibus?*

Hucusque clausura Regularium virorum considerata est tantum quoad *ingressum* in eam ex parte mulierum, prout ferunt dispositiones Apostolicae, quas retulimus. Sed quaeri etiam potest, an aliqua lex existat, qua *moderetur* Religiosorum *egressus* e Conventu? Respondetur affirmative. Nam Clemens VIII die 25 Iunii 1599 inter alia Decreta pro Reformatione Regularium edita, unum est n. 19. sequentis tenoris:

« *Nullus e Conventu egredi audeat, nisi ex causa, et cum socio, ac benedictione licentiaque singulis vicibus a Superiore accepta, qui eam nonnisi causa probata concedat, sociumque exituro adiungat, non petentis rogatu, sed arbitrio suo, neque eundem saepius. Licentiae vero generales exeundi nulli omnino concedantur. Contravenientes poena gravi etiam carceris ad Superioris arbitrium plectantur; eandem etiam lanitor subeat, si sciens exeundi facultatem fecerit. Revertens autem in Conventum Superiorem iterum adibit benedictionem recepturus, qui a socio itineris rationem, et quid rei actum sit diligenter perquirat* ».

Fatendum, hanc Pontificiam sanctionem quoad pleraque non ubique observari, neque facile, in nonnullis Ordinibus aut Provinciis observari posse in praesentibus temporum adiunctis interdictum egrediendi sine socio, ob Religiosorum paucitatem, aliasque legitimas causas.

LIBER QUARTUS

DE MONIALIBUS ET SORORIBUS

Amplam materiam exhibet tractatus de Monialibus et Sororibus, cui iamdiu a nobis conscripto atque parato, nihil fere, quoad nos, deerat, ut typis mandaretur, additis etiam nonnullis decretis et explicationibus, Sorores votorum simplicium concernentibus. Sed alia deinceps accesserunt Sanctae Sedis documenta, praesertim provida Constitutio incip. *Conditae* Summi Pontificis Leonis XIII, in qua praefiniuntur iura Episcoporum in religiosas familias vota simplicia profitentes, et vicissim illarum officia in Episcopos. Et haec quidem documenta per extensum vel fere per extensum in hoc libro inseruimus, prout lector videbit in percurrendo tractatu.

Prae oculis habeatur monitum S. Congregationis Ep. et Reg. contentum in opusculo *Normae* etc. n. 32, quod ita se habet: « Vitentur termini iuris canonici, qui Institutis votorum simplicium applicari non possunt, v. gr. *regula, religio, monasterium, moniales* etc. quorum loco respective dicendum est *constitutiones, congregationes* seu *institutum, domus, sorores* etc. ». Et nos hanc regulam observare curavimus, etiam ante publicationem recentiorum dispositionum, nisi forte exceptio detur in aliquo casu, in quo denominatio *Monialis* vel *sororis* promiscue adhibita fuerit in aliquo documento authentico.

CAPUT I.

De varietate Monialium et Sororum, deque earum respective privilegiis et indulgentiis.

346. Monialium et Sororum Instituta varia sunt:

a) Moniales seu Sanctimoniales, quae profitentur Institutum a Sede Apostolica approbatum *cum votis solemnibus*, ut sunt Cla-

rissae, Dominicanae, Carmelitanae, Moniales Tertii Ordinis *Regularis* etc.

b) Moniales seu Sorores, quae pariter profitentur in praedictis Institutis, in quibus proinde *vota solemnia emitti debent*, sed ob gravissima temporum adiuncta *vota simplicia* fiunt, et ut talia ab Ecclesia aestimantur, ut hodie sunt, praesertim in Gallia, praefatae Clarissae, Dominicanae etc.

c) Sorores, quae profitentur in aliqua Congregatione, in qua iuxta proprias Constitutiones *ex instituto* vota simplicia dumtaxat, sive perpetua sive temporaria, emittuntur. Haec autem Instituta vel sunt *Dioecesana*, si Episcoporum solummodo approbationem nacta fuerint, vel sunt *iuris Pontificii*, si Romanus Pontifex eorum leges ac statuta recognoverit.

d) Sorores Tertiariae, quae *privatim* in propriis aedibus commorantur.

e) Denique distingui quoque possunt Instituta votorum simplicium *in ea quae a S. Sede approbata sunt ante Constitutionem Summi Pontificis Leonis XIII incip. Conditae a Christo*, editam anno 1900 sexto idus decembris, *et in ea quae post dictam Constitutionem approbationem obtinuerunt vel obtinebunt. Priora Instituta* retinent privilegia iam obtenta: nam inquit Pontifex: « his quae hactenus ediximus, sancivimus, *nihil penitus derogari volumus de facultatibus vel privilegiis*, tum Nostro aut quovis alio Sedis Apostolicae Decreto concessis, tum immemorabili aut saeculari consuetudine confirmatis, tum etiam quae in alicuius Sodalitatis legibus a Romano Pontifice approbatis contineantur ». Quoad *posteriora Instituta*, quae scilicet approbationem S. Sedis post praefatam Constitutionem impetraverint, leges observandae reperiuntur statutae in ipsa Constitutione, quam circa finem referemus, nec non in *Normis* « *secundum quas S. Congregatio Episcoporum et Regularium procedere solet in approbandis novis Institutis votorum simplicium* ». Ex his inferitur, *iis* quoad Instituta votorum simplicium modo evasisse magis praefinitum ac determinatum.

347. *Moniales et Sorores quoad privilegia et Indulgentias.*

1. Moniales *stricte* sumptae, quae scilicet *vota solemnia emittunt et clausuram papalem servant*, sive Regularibus subdantur

sive Episcopis, *privilegiis et indulgentiis* respectivorum Ordinum gaudent.

2. Moniales seu Sorores, quae ad easdem familias votorum solemnum pertinent, sed ob tristia temporum adiuncta *vota simplicia* nuncupant, *ex speciali indulto* a Pio VII concessa et a Gregorio XVI confirmato, *iisdem indulgentiis* gaudent quibus fruuntur Consorores solennia vota emittentes.

3. Sorores, quae *ex instituto* seu iuxta regulam respectivam *vota simplicia* emittunt, sive sint *Tertiariae* cuiuslibet Ordinis, sive *Sorores quarumcumque Congregationum*, nullius Ordinis regularis privilegia et indulgentias participant, nisi id eis *per speciale indultum* a S. Sede concessum fuerit. — Quocirca quodlibet Institutum votorum simplicium videat, an *huiusmodi speciale indultum* obtinuerit, quia si secus, indulgentiis tantum quae omnibus Christifidelibus concessae sunt, frui possunt.

4. Indulgentiae generaliter concessae ecclesiis Ordinum regularium, aequè lucrari possunt ordinarie a *Christifidelibus* in ecclesiis *vere Monialium* respective.

5. Indulgentiae concessae *tantummodo* ecclesiis Monialium, nequeunt *ordinarie* lucrari nisi ab ipsis Monialibus, aliisque personis in monasterio degentibus. Sed quoad hoc sunt accurate perpendenda indulta Apostolica (Cf. nostra *Collectio Indulg.* pag. 595, n. 1295 sqq. ubi de huiusmodi Institutis plura diximus).

CAPUT II.

De Clausura Monialium.

§ 1. *Praecipua S. Sedis documenta quoad clausuram Monialium.*

348. I. Sacra Tridentina Synodus, Bonifacii VIII Constitutionem, quae incipit *Periculoso*, renovans, universis Episcopis, sub oblatione divini iudicii, et interminatione maledictionis aeternae, *praecipit*, ut in omnibus Monasteriis sibi subiectis ordinaria, in aliis vero Sedis Apostolicae auctoritate, clausuram Sanctimonialium, ubi violata fuerit, diligenter restitui, et ubi inviolata est, conservari ma-

xime procurent: inobedientes, atque contradictores per censuras ecclesiasticas, aliasque poenas, quacumque appellatione postposita, compescentes... (Sess. 23, cap. V, *de Regul. et Monial.*).

Nemini autem Sanctimonialium liceat post professionem exire a Monasterio, etiam ad breve tempus, quocumque praetextu, nisi ex aliqua legitima causa ab Episcopo approbanda; indultis quibuscumque et privilegiis non obstantibus (Loc. cit.).

Ingredi autem intra septa Monasterii nemini liceat, cuiuscumque generis, aut conditionis, sexus, vel aetatis fuerit, sine Episcopi vel Superioris licentia in scriptis obtenta sub excommunicationis poena ipso facto incurrenda. Dare autem tantum Episcopus vel Superior licentiam debet in casibus necessariis, neque alius ullo modo possit... (Ibid.).

II. S. Pius V, Constitutione incipiente *Circa pastoralis officii*, 29 Maii 1566, omnes Moniales, etiam *Tertiarias* seu de Poenitentia, cuiuscumque Ordinis, in Congregatione viventes, perpetuae clausurae subiecit. Quae tamen S. Pontificis Constitutio plenum effectum sortita non est (Vid. nostr. *Collect. Indulg.* n. 1302).

Idem Pontifex per aliam Constitutionem, quae incipit *Decori*, 24 Ian. 1570, determinavit *causas*, quibus dumtaxat existentibus, liceret Monialibus *e monasterio egredi*, necnon praescripsit *formam* in huiusmodi egressu observandam, poena excommunicationis Romano Pontifici reservatae in contravenientes inflicta, ut infra explicabimus.

III. Constitutio Gregorii XIII incip. *Ubi gratiae* de die 13 Iunii 1575, qua revocantur licentiae omnes, tam viris quam mulieribus concessae ingrediendi monasteria, sive virorum, sive mulierum.

a) Auctoritate praesentium, inquit Pontifex, revocamus et abolemus omnes et quascumque licentias et facultates ingrediendi monasteria, domos et loca Monialium, ac etiam virorum quorumvis Ordinum, quibusvis etiam Comitissis, Marchionissis, Ducissis, et aliis cuiuscumque status et conditionis mulieribus: ac etiam omnes et quascumque licentias ingrediendi monasteria, domos et loca ipsarum Sanctimonialium, quibuscumque viris, etiam eiusdem status et dignitatis, tam a Praedecessoribus nostris, quam etiam a Nobis, et Sedis Apostolicae Legatis, aut aliis, ex quibusvis quantumcumque

urgentibus causis sub quibuscumque tenoribus... concessas, confirmatas, ac etiam iteratis vicibus renovatas...

b) Deinde *sub excommunicationis poena* Romano Pontifici reservata, prohibet Pontifex quibuscumque, ne *ipsarum licentiarum praetextu*, monasteria huiusmodi quovis modo ingredi audeant.

c) Abbatissis vero, necnon Abbatibus, Conventibus, et aliis monasteriorum utriusque sexus Superioribus, districte praecipit *sub eadem excommunicationis poena*, nec non privationis dignitatum, beneficiorum, et officiorum suorum, ac inhabilitatis ad illa, et alia in posterum obtinenda, ne in praedicta monasteria quemquam, *praetextu huiusmodi licentiarum*, ingredi faciant vel permittant.

d) Quin etiam sub eisdem poenis ipso facto incurrendis, interdicat quibuscumque personis ecclesiasticis, saecularibus et Regularibus cuiusvis Ordinis, ne *praetextu licentiarum* ab Episcopis vel Superioribus, quibus illas concedendi, *in casibus necessariis tantum* ex decreto Concilii Tridentini tribuitur, monasteria ipsa Monialium pro libito, sed *necessitatibus urgentibus dumtaxat* ingredi, neve Moniales sub eisdem poenis illos aliter admittere praesumant. Non obstantibus etc.

Exortis dubiis super intelligentia praefatae Bullae *Ubi gratiae*, praesertim relate ad ingressum Episcopi seu Superioris monasterii, idem Pontifex Gregorius XIII sub die 23 Dec. 1581 aliam edidit Constitutionem, cuius initium *Dubiis quae emergunt*, qua declaravit, Episcopos seu Superiores, quibus cura monasteriorum Monialium incumbit, etsi non indigeant aliorum licentia pro ingressu in dicta monasteria, nihilominus facultate qua gaudent ingrediendi, uti non posse, *nisi in casibus necessariis*. « Declaramus, ita Pontifex, Praelatos omnes tam saeculares, quam regulares, quibus cura et regimen monasteriorum monialium quovis modo incumbit, facultate sibi ex officio attributa ingrediendi monasteria praedicta, ita demum uti posse, si id faciant *in casibus necessariis, et a paucis, iisque senioribus ac religiosis personis comitati*...

« Quod si contrafecerint, eadem auctoritate Apostolica statuimus atque decernimus, *qui pontificalis dignitatis fuerint*, eos pro prima vice, qua contrafecerint, ingressu Ecclesiae interdictos; — pro secunda, a munere pontificali et a divinis suspensos; — ac deinceps

(pro tertia vice) ipso facto absque ulla declaratione, excommunicatos existere: — *Regulares vero omni officio ac ministerio privatos excommunicationi similiter subiacere* ».

IV. Clemens VIII per decretum S. C. Ep. et Reg. die 26 (vel 22, ut alii referunt) Novembris, sub poena excommunicationis Romano Pontifici reservatae intra Italiam et extra Urbem, omnibus prohibuit ingressum in monasteria Monialium *ad malum finem*.

V. Paulus V, Constitutione incip. *Monialium statui* die 10 Iulii 1612 *revocat et cassat omnes et singulas licentias ingrediendi monasteria Monialium* ubique locorum existentia, ac cum Monialibus conversandi, et refectionem sumendi corporalem, mulieribus cuiuscumque status, gradus et conditionis existentibus, etiam marchionali et ducali dignitate fulgentibus, quomodocumque concessas: Deinde *sub excommunicationis poena Romano Pontifici reservatae*, inhibet mulieribus praedictis, licentias huiusmodi habentibus, ne praefata monasteria *praetextu licentiarum huiusmodi* ingredi audeant seu praesumant.

Ipsorum vero monasteriorum Abbatissis seu Priorissis, ac Superioribus, *sub eadem excommunicatione, ac privationis suorum officiorum ipso facto incurrendis poenis*, similiter prohibet, ne eas introducere, seu admittere vel admissas quoquo modo retinere audeant, seu praesumant (Constitutiones praefatas vid. apud Naldum, verb. *Clausura*, n. 8).

VI. Alexander VII per suam Constitutionem, quae incipit *Felici Sacrarum*, 10 Nov. 1664, pro Superioribus Monialium existentium *intra fines Italiae et Insularum adiacentium*, sequentia quoad ingressum in clausuram statuit:

1° Ne Superiores regulares, qui Monialium monasteriorum curam habent, illa ingrediantur, *nisi semel in anno ex causa visitationis localis*.

2° Si ob aliquam urgentem causam pluries in anno ingredi opus sit, *petant licentiam ab Ordinario*, qui eis dabit socium.

3° Superior habeat *unicum socium, et per seipsum*, non per alium, visitet.

4° Si Superior sit *Generalis*, potest habere *duos socios* sui Ordinis.

5° Visitatori assistant *quatuor Moniales* ex antiquioribus, et *omnes Moniales sint in choro*, sed visitatio personalis fiat *ad crates*, et per ipsummet Superiorem dumtaxat, ut dictum est.

6° Confessarius non ingrediatur, nisi ob necessitatem ministrandi Sacramenta.

7° Confessarii pernoctare non possunt nisi in suis Conventibus, iubenturque Moniales cellas et mansiones Confessariorum regularium, si sint proxima Conventui, destruere.

8° Quod si monasterium Monialium sit in urbe, Fratrum extra, vel viceversa, tunc possunt pernoctare Confessarii in aliqua domo prope monasteria.

9° Poenas inobedientibus minatur (Bizz. p. 292; Giraldi, tom. III, pag. 1031; et infra ubi de visitatione Monialium).

VII. Benedictus XIV, tribus editis Apostolicis Litteris seu Constitutionibus, observantiae clausurae Monialium maximo zelo consulere studuit.

In Constitutione *Cum sacrarum Virginum*, edita die 1 Iunii 1741, Monialibus in Portugalliae et Algarbiorum monasteriis rigosam clausuram professis, et extra illam degentibus, iniungitur reditus ad Claustra, et egressus prohibetur sub poenis a Sacris Canonibus contra violantes clausuram Monialium inflictis, ipso facto incurrendis: et tum Episcopis, tum Nuntiis, tum etiam ipsi S. Congregationi Ep. et Reg. abrogat ac tollit facultatem in posterum indulgendi praedictum egressum in praefatis regnis Portugalliae et Algarbiorum (In Bullario, n. 21).

In Constitutione, quae incipit *Salutare in catholica Ecclesia institutum*, de die 11 Ian. 1742, animadvertit Pontifex ex nimia indulgentia concedendi licentiam pro ingressu vel egressu e monasteriis, quamplurimos abusos sensim irrepsisse, ex parte praesertim eorum, qui quomodolibet praetendunt se habere facultatem ingrediendi, vel aliis permittendi ingressum, aut ipsis Monialibus concedendi licentiam egrediendi et commorandi extra claustrum. Hinc huiusmodi abusibus cupiens opportunum adhibere remedium, Auctoritate Apostolica *omnes et singulas Constitutiones* a Romanis Pontificibus, tam ante, quam post Concilii Tridentini decreta, super clausura Monialium editas, *renovat et confirmat*, nec non impo-

sterum ab omnibus et singulis, ad quos spectat, sub iisdem poenis in praedictis Constitutionibus et Decretis Concilii Trid. contentis, inviolabiliter observandas esse decrevit ac mandavit. Praeterea motu proprio *revocat et abolet* omnia et singula indulta, privilegia ac facultates a S. Sede, etiam per Litteras Apostolicas, super huiusmodi ingressu concessas quibuscumque ecclesiasticis personis, quacumque dignitate... ac iurisdictione fungentibus, etiam Cardinalibus, etiam Sacris Congregationibus, vel Cardinalibus de Latere Legatis; ac demum *quibuscumque aliis quocumque nomine et expressione nuncupatis personis*.

Excipiuntur dumtaxat ab hac sanctione *locorum Ordinarii, iique omnes Superiores*, quibus tamquam Ordinariis, et ordinaria iurisdictione utentibus, Monialium monasteria subiecta et addicta sunt, *in casibus tamen necessariis, et servatis aliis de iure servandis, et non aliter omnino...* (In Bullario, tom. I, n. 40).

In Constitutione incip. *Per binas*, edita die 24 Ian. 1747, enunciat Pontifex leges pro instauranda observantia clausurae Monialium a se, iuxta sanctiones suorum Praedecessorum, latas *per binas alias in simili forma Brevis Litteras*, quas nos supra in compendium retulimus.

Deinde describit novos abusos ad se delatos circa admissionem *famularum* in monasteria, nulla habita ratione indulti Apostolici, et sine ulla licentia Episcoporum. Conqueritur, quod ostia monasteriorum, quae semper clausa esse debent, ita assidue patefiant, ut Moniales et quaecumque aliae in monasteriis degentes Virgines in propatulo sedentes sive stantes, cum quibusvis utriusque sexus hominibus illic accedentibus indiscriminatim colloqui, et iocari etiam non erubescant.

Huiusmodi abusibus et inordinationibus occurrens, auctoritate Apostolica confirmat non solum omnes Constitutiones a se et a suis Praedecessoribus super clausura Monialium editas, verum etiam omnia et singula Decreta, tam a Concilio Tridentino, quam a Romanis Congregationibus super eadem clausura, et admissione, et receptione educandarum puellarum, et famularum, sive quarumcumque foeminarum promulgata; eaque omnia sub poenis etiam per easdem Constitutiones et Decreta contra inobedientes inflictis, servari mandat et praecipit.

Insuper statuit ac declarat, admissionem, receptionemque quarumcumque foeminarum sive puellarum Educandarum, sive Famularum in monasteria, quacumque ex causa, *fieri non debere sine legitima ac authentica Apostolicae Sedis licentia, toties, quoties opus fuerit, impetranda; et sine praevio examine* super moribus, fama, habilitate, et necessitate ipsarum Educandarum puellarum, vel Famularum. Hoc autem examen per Antistites locorum Ordinarios *tantummodo*, et non alios quoscumque Superiores, toties itidem, quoties necessitas postulaverit, habendum est, non obstante quacumque consuetudine etiam longi temporis. — Quod si secus fieri contingat, declaratur, tam Moniales, et quascumque in monasterio degentes, quae foeminas quascumque in eadem monasteria quomodocumque admiserunt ac receperint, quam ipsas foeminas admissas et receptas, canonicis censuris et poenis obstrictas esse (Bullar. Bened. XIV, tom. II, n. 27; et vid. de Syn. dioec. lib. XIII, cap. XII, n. VII, ubi exposita in praefatis Constit. breviter perstringuntur).

VIII. Accessit tandem Constitutio Summi Pontificis Pii IX, incip. *Apostolicae Sedis moderationi*, quarto idus Octobris 1869, qua excommunicationi latae sententiae, Romano Pontifici simpliciter reservatae, subiiciuntur: *Violantes clausuram Monialium cuiuscumque generis aut conditionis, sexus vel aetatis fuerint, in earum monasteria absque legitima licentia ingrediendo; pariterque eos introducentes vel admittentes, itemque Moniales ab illa exeuntes extra casus ac formam a S. Pio V in Constit. DECORI praescriptam.* Hic articulus duas partes habet, quarum prima respicit *ingressum* in clausuram, altera *egressum* e clausura. De his separatim agimus, quibus plura addemus, quae ad Moniales et Sorores spectant.

§ II. Monialium clausura circa ingressum.

349. Summus Pontifex Pius IX Constitutione *Apostolicae Sedis*, uti vidimus, decrevit, excommunicationem ipso facto incurrere « *violantes clausuram Monialium, cuiuscumque generis aut conditionis, sexus vel aetatis fuerint, in earum monasteria absque*

legitima licentia ingrediendo; pariterque eos introducentes, vel admittentes.

350. Vox clausurae quoad Moniales dupliciter accipi potest: 1° *materialiter*, et tunc significat totum illud spatium, quod septis monasterii continetur, quodque extraneae personae nequeunt ingredi, et a quo Moniales nequeunt egredi: 2° *moraliter*, id est pro ipsa *clausurae lege*, qua Monialibus prohibetur e monasterio egressus, et extraneis personis in illud ingressus.

351. Clausurae legem Bonifacius VIII cunctis Monialibus professis observandam praecepit, Tridentina Synodus renovavit et confirmavit, et S. Pius V Constitutione *Decori*, die 24 Ian. 1570 edita, eandem perfecit (Cf. nostra *Collectio Indulg.* n. 1296; Pennacchi, Comment. tom. I, p. 701).

352. Hoc in loco sermo est de illis Monialibus et de illa clausura, de qua loquitur Concilium Tridentinum loc. cit. n. 348 et laudata Constitutio S. Pii V, videlicet de illa clausura, quae per generales Ecclesiae leges praescripta est Monialibus *vota sollemnia* emittentibus. Aliis verbis hic agitur de clausura *papali*, auctoritate Summorum Pontificum constituta et praecepta, non vero de clausura *episcopali*, auctoritate Episcopi statuta, nec de clausura *disciplinari* ex praescripto forsitan Constitutionum observanda. Attamen de clausura *episcopali* aliquid inferius dicemus.

353. Age nunc, nemo in Monialium monasteria ingredi potest, *cuiuscumque sit generis aut conditionis, sexus vel aetatis*. Quare nulli prorsus excipiuntur a censura incurrenda: non nobiles, non divites, non pauperes, non Religiosi, non Episcopi; non solum viri, sed et mulieres; nedum adulti, sed etiam impuberes, modo sint doli capaces.

354. *Absque legitima licentia ingrediendo*. Quocirca si *legitima* licentia accedat, nec incurritur excommunicatio, nec illicitus est ingressus. Ut autem licentia sit *legitima*, requiritur: 1° ut a competenti auctoritate concedatur; 2° ut concedatur, iusta existente causa, nempe *in casibus necessariis*.

355. Si quaeratur quaenam sit auctoritas competens, ad quam pertinet licentiam concedere? Respondetur spectare *ad Episcopum*, qui proinde in casibus a iure permissis potest dictam licentiam

monasteria Monialium ingrediendi concedere; et quidem auctoritate *propria* pro monasteriis sibi subiectis; auctoritate vero *delegata* pro monasteriis Apostolicae Sedi immediate subiectis. Quoad hoc nulla controversia.

356. Etsi iuxta Concilium Tridentinum licentia ingrediendi debeat esse in scriptis data, tamen quia Constitutio *Apostolicae Sedis* talem conditionem silentio praeterit, ideo Commentatores eiusdem Constitutionis communiter censent, sufficere licentiam *viva tantum voce* concessam (Vid. D' Annibale, Comment. n. 113).

357. Praefatam licentiam concedere etiam potest *Vicarius Generalis*, si ad hoc habeat ab Episcopo speciale mandatum: non enim sufficit generalis facultas, ut constat ex quibusdam decretis S. Congregationis Concilii, relatis a Bellarmino, Pignatelli, Matteucci etc. Decretum a Bellarmino citatum his verbis est expressum: « *Item, Vicarius Generalis non potest dare hanc licentiam etiam absente Episcopo, nisi specialiter sit illi concessum ab Episcopo* ». Decretum relatum a Pignatelli ita sonat: « *Mediolanensis Vicarius Generalis, nec praesente, neque absente Episcopo potest concedere licentiam ingrediendi monasteria, nisi Episcopus specialiter hanc facultatem ei concesserit* » (Vid. Nouv. Rev. Théol. tom. IX, p. 178; Pennacchi, tom. I, p. 736; Matteucci, *Offic. Cur.* cap. XI, n. 9; Ferraris, v. *Moniales*, art. III, n. 86).

358. Item dictam licentiam concedere potest *Vicarius Capitularis* etiam pro monasteriis Sedi Apostolicae subiectis, quia Capitulum seu Vicarius Capitularis succedit Episcopo etiam in iurisdictione delegata, quando haec est in perpetuum commissa muneri Episcopali (Ferraris, loc. cit. n. 87).

359. *Ad quem pertinet concedere licentiam ingrediendi monasteria Monialium Regularibus subiectarum?* Concilium Tridentinum (sess. 26, cap. 5, de Regul.) sic statuit: « *Dare autem tantum Episcopus vel Superior* licentiam debet in casibus necessariis, neque alius ullo modo possit; etiam vigore cuiuscumque facultatis vel indulti hactenus concessi, vel in posterum concedendi ».

Ob particulam disiunctivam in verbis Concilii, S. Congregatio eiusdem Concilii interpretes alias respondit huiusmodi facultatis impertiendae ius esse penes Superiores quoad Monialium monasteria

eisdem subiecta; nisi tamen consuetudo obtinuisset ab Episcopo solo, vel ab Episcopo simul et regulari Superiore, licentia concederetur, cum sit servanda consuetudo, uti constat ex resolutione edita in quadam causa *Nullius* 17 Iul. 1597 apud Bened. XIV, de Syn. dioec. lib. III, c. XII, n. 23.

360. Verum cum de mandato Urbani VIII res haec ad iteratum examen fuisset adducta, definitum fuit, quoad ipsa quoque monasteria Regularibus subiecta, *minime pro ingressu in eadem*, quacumque etiam urgente causa, *sufficere licentiam Superioris regularis*, sed opus omnino esse, ut et Episcopi licentia accedat: nihil obstante contraria etiam immemorabili consuetudine. Reque ad praefatum Summum Pontificem delata, non solum is ratum habuit quidquid definitum fuerat, sed addidit, *ubicumque in more positum fuisset, ut huiusmodi facultates ab Episcopo solo concederentur, eundem unum, non autem regularem Superiorem, easdem impertiri debere* (Vid. Bened. XIV, loc. cit. ubi afferuntur decisiones, prout etiam penes Ferraris, loc. cit. n. 90).

361. Collige: 1° potestatem concedendi licentiam pro ingressu in monasteria Monialium Regularibus subiectarum, inesse etiam, generatim loquendo, ipsis Superioribus regularibus (Provincialibus vel Generalibus), ita tamen, ut eorum licentia *numquam sufficiat*, nisi etiam accedat licentia Episcopi.

2° Ubi usus seu consuetudo viget, ut huiusmodi facultates a solo Episcopo concedantur, *ipse solus*, non autem Superior regularis easdem impertiri debet.

3° Nec ipsis *Superioribus regularibus* licere, excepto casu visitationis *semel in anno*, ingredi dicta Monialium monasteria sine licentia Episcopi. Patet ex resolutione sequentis dubii, ab Episcopo Conversanensi propositi, relate ad monasterium Monialium Carmelitarum, quae Ordinis Superioribus subiectae erant: An Superiori seu Commissario Monasterii sine censurarum incursu licitum sit, etiam cum iusta et legitima causa, clausuram ingredi absque licentia Episcopi, vel eius delegati?

Et S. Congregatio Concilii, die 8 Maii 1751, respondit: *Negative, excepto casu visitationis faciendae semel in anno* (Apud Nouv. Rev. Théol. tom. IX, p. 180; Pennacchi, tom. I, p. 737).

In eodem loco quaesitum est etiam: An licentiae concessae pro Medicis et aliis, qui ex necessitate in clausuram ingrediuntur, privative dari debeant a Commissario monasterii, sive cumulative etiam ab Episcopo?

Responsum fuit: *Negative ad primam partem; Affirmative ad secundam* (Loc. cit.). Intellige, dummodo in locis non adsit consuetudo petendi licentiam ingrediendi in monasteria exempta a solo Episcopo, iuxta superius exposita.

362. Abbatissa nequit de iure ordinario hanc licentiam dare; potest tamen Episcopus delegare Abbatissam, vel Confessarium, aut alium prudentem virum, ad hanc licentiam concedendam (S. Alph. lib. VII, a. 224; Scavini, tom. I, p. 392).

363. Necessitas requisita pro ingressu in Monasteria Monialium oportet ut sit *ex parte monasterii*, minime vero ex parte externorum septa monasterii ingredi volentium, quia talis ingressus permissus est tantummodo ob ipsius monasterii utilitatem seu necessitatem (Vid. Nouv. Rev. Théol. loc. cit. p. 181; Pennacchi, ibid. p. 724).

364. Auctores ad tria capita reducunt causas *necessarias*, quae legitimum reddunt ingressum in Monialium monasteria, scilicet:

1° *Ad necessitates corporales*: et ex hoc capite licite, praevia licentia, ingrediuntur Medici et Chirurghi.

2° *Ad necessitates spirituales Monialium*: et ex hoc capite licite ingrediuntur, tum eorum Confessarii pro administratione Sacramentorum Religiosis infirmis, accedendi ad locum ad id destinatum impotentibus; tum Praelati ad perficiendum semel in anno canonicam visitationem.

3° *Ad necessitates ipsius monasterii seu domus materialis*: et ex hoc capite licite, praevia debita licentia, monasterium ingrediuntur operarii ad exercenda suae artis opera, quae extra monasterium exercere non possunt (Nouv. Rev. Théol. loc. cit. p. 182; Ferraris, v. *Moniales*, art. III, n. 80 sq.).

365. Praedictam excommunicationem Romano Pontifici reservatam incurrunt non solum *ingredientes*, illi nempe qui extra clausuram existentes, intra eiusdem limites absque legitima licentia ingrediuntur, sed etiam eos *introducetes vel admittentes*.

366. Quoad horum verborum distinctionem sive extensionem determinandam Commentatores discrepant. Nos relictis de re quaestionibus, dicimus cum Lucio Ferraris, loc. cit. n. 59: « Nomine Monialium *introducendum* vel *admittendum* in clausuram personas non habentes ad id legitimam facultatem, veniunt omnes *active influentes* in talem ingressum, ut sunt invitantes, consulentes, hortantes, approbantes, monstrantes iter, auferentes impedimenta, ianuam aperientes, eas recipientes, concedentes et auctoritative, sive ratione sui officii permittentes, ut intrent ». Cui consonat Bonacina, de Clausura, q. IV, punct. V, n. 11, apud Pennacchi, loc. cit. p. 743, inquires: « Introducere vel admittere idem est *ac directe vel indirecte cooperari ingressui*, exercendo actionem positivam aut negative se habendo, dum ex officio aliquis impedire tenetur. Hinc sequitur, Monialem quae ianuam aperuit, manu trahit, aut alicui consulit, iubet, seu mandat vel approbat, ut ingrediatur, affici praefatis poenis, quia cooperatur ingredienti. Sequitur etiam, Monialem quae tenetur ex officio impedire ingredientem, et non impedit, in praedictas poenas incurrere... indirecte enim cooperatur, et consequenter admittere censetur ».

367. Certum est apud omnes, *pueros septennio minores*, Monialium monasteria ingredientibus, excommunicationem non incurrere. Nam leges feruntur pro iis, qui rationis usu pollent, non autem pro pueris, qui eundem rationis usum nondum nacti sunt. Quare pueri sicut ad Ecclesiae leges non obligantur, ita neque poenis per illas inflictis plectuntur.

368. An excommunicationem incurrant *introducetes vel admittentes in Monialium clausuram* infantes seu pueros ante usum rationis?

Sententia *affirmativa* his rationibus praecipue innititur: 1º Decreto Conc. Trid. (*sess. 25 de Regul. c. V*), quo sic statuitur: Ingredi autem septa monasterii nemini liceat, cuiuscumque generis... vel *aetatis* fuerit; 2º Bulla Gregorii XIII *Ubi gratiae* superius n. 348, III relata, qua sub excommunicationis poena Romano Pontifici reservata districte prohibetur Abbatissis et Superioribus, ne in praedicta monasteria *quemquam* ingredi faciant vel permittant; 3º variis declarationibus S. Congregationis Ep. et Reg. relatis

a Barbosa in Collectanea, v. *Monialium clausura circa ingressum*; a Matteucci, *Offic. Cur.* c. 32, n. 22; praecipue a Ferraris, loc. cit. n. 58. In huiusmodi declarationibus expresse affirmatur, quod « *Introducens infantes cuiusvis sexus vel aetatis, incurrit in censuras violatae clausurae* (Vid. etiam Giraldi, tom. III, sect. 160, p. 1032; Pennacchi, tom. I, p. 745).

Ex adductis documentis, praesertim ex repetitis declarationibus S. Congregationis Ep. et Reg. inferre licet, ante editam Constitutionem *Apostolicae Sedis*, introducentes et admittentes infantes utriusque sexus in clausuram Monialium incurrisse excommunicationem.

369. *Sed quid dicendum de eisdem introducentibus et admittentibus post laudatam Pianam Constitutionem?*

Perpendatur textus memoratae Constitutionis in articulo, de quo agimus, cuius duae sunt partes. In prima parte excommunicationi subiiciuntur *violantes* clausuram Monialium. At infantes ante usum rationis nequeunt computari inter *violantes*, neque *subiici excommunicationi*, ut per se patet, et ut innuimus sub n. 353. Ergo pueri non comprehenduntur in hac articuli parte. — In secunda parte eiusdem articuli, excommunicationi subduntur etiam *eos* (nempe *violantes*) *introducetes* vel *admittentes*: videlicet excommunicationem contrahunt non tantum *violantes*, sed etiam illae Moniales, quae huiusmodi personas *violantes* introducunt vel admittunt in clausuram. Atqui inter *violantes* iuxta exposita comprehendendi nequeunt infantes. Ergo attente perpenso textu Bullae *Apostolicae Sedis*, inferri posse videtur, Sanctimoniales introducetes vel admittentes pueros rationis usum nondum adeptos, non incurrere excommunicationem, etsi a gravi culpa non excusentur. Insuper, cum lex sit odiosa, stricto sensu interpretanda est. Quocirca non debet extendi ad illos, qui inter *violantes* proprie dictos adnumerari non possunt, ut sunt pueri rationis usu carentes; consequenter neque ad illas Moniales, quae eos introducunt vel admittunt. Ad minus res dubia est, et in praxi nemo de excommunicatione est damnandus, quoties ratio vere probabilis eum ab excommunicatione excuset.

Accedit quod Pius PP. IX Legislator sibi proposuit per suam citatam Constitutionem limitare censuras ita, ut nonnisi illae robur

habeant, quae in eadem sua Constitutione insertae sunt, quaeque eo modo aestimari debent, quo in ea insertae sunt. Iam vero verba textus supradicti articuli, iuxta interpretationis principia, sensum expositum habere videntur (Cf. Pennacchi, loc. cit. p. 746; Nouv. Rev. Théol. loc. cit. p. 187 sq.; Gonella, edit. 2^a p. 103).

370. Quamvis exposita sententia nobis videatur verior, fateamur tamen non deesse Auctores, qui etiam post Pianam Constitutionem censent excommunicationem incurrere introducentes et admittentes infantes, ut videre est penes loca citata. D' Annibale (Comment. n. 112, nota 6) hoc unum dicit: Utrum vero eam incurrant, qui eos (*infantes*) introducunt vel admittunt, *non satis convenit*.

371. Communior Doctorum sententia docet, Imperatores, Imperatrices, Reges et Reginas, eorumque filios et filias posse absque incurso excommunicationis ingredi cum decenti comitatu in monasteria Monialium; quia, aiunt, huiusmodi personae ratione excellentiae et dignitatis non comprehenduntur in dispositionibus odiosis, nisi exprimantur (Reiff. lib. III, tit. 35, n. 42; Pennacchi, loc. cit. p. 719; Nouv. Rev. Théol. loc. cit. p. 173; Ferraris, loc. cit. n. 53).

372. Ex Concilio Trid. ses. 25, cap. V, *de Regul.* excommunicationem (non tamen reservatam) incurrunt magistratus saeculares, si ad instantiam Episcopi non praebent auxilium adversus inobedientes et contradictores clausurae Monialium.

373. Censuram non incurrunt illi, qui in clausuram ingredi vel alios introducere coguntur, ut Officiales subalterni, milites alique similes, *quia ab aliis coacti* (Gonella, p. 110).

374. Clausuram non debet ingredi Episcopus *pro exploratione voluntatis novitiae*, vel alio simili actu. Item ingredi non licet Episcopo vel Ordinis Superiori praetextu dandi habitum, vel consecrandi Abbatissas, aut velum solemniter concedendi, sive praetextu interveniendi electioni Abbatissae, aut examinandi Moniales particulares, si haec ad Monasterii crates peragi valeant. Constat ex dictis et infra dicendis.

375. Episcopus non potest auctoritate propria permittere, ut in monasteriis clausurae subiectis recipiantur mulieres, quae ingredi cupiunt veluti *pensionariae* (S. C. Ep. et Reg. die 16 Iul. 1884, apud Collect. S. C. de Prop. Fid. n. 440).

376. Licentia, ut supra notavimus, dari nequit nisi *in casibus necessariis*, adeoque gravi de causa, eaque minor requiritur pro ingressu foeminae, quam viri; pro ingressu diurno, quam nocturno; consanguineae, quam extraneae; et pro ingressu in priora receptacula, quam in interiora (S. Alph. n. 225). In necessitatibus autem urgentibus, quae moram non patiuntur, et alias grave damnum immineret, non requiritur ulla licentia ad ingrediendum, prout in casu mortis, incendii, violentiae, et similibus, quia lex humana in tanto discrimine non obligat (S. Alph. *ibid.*).

377. *Medicus* ordinarius non potest ingredi nisi ex licentia renovata singulis trimestribus, et debet associari a duabus Monialibus senioribus, et intrare solus. *Medicus* vero extraordinarius ingredi nequit ad libitum Monialium, sed tantum in defectu ordinarii, vel quando cum ordinario habenda est consultatio. Chirurgus potest quidem intrare ad secandam venam, et etiam Pharmacopola ad docendum, si opus sit, quomodo medicamentum sit parandum (Id. loc. cit. n. 226; Reiff. lib. III. Decretal. tit. 35, n. 52 sq.).

378. Item ingredi possunt (at semper cum debita licentia, nisi necessitas urgeat, et longe sit, qui ius habet eam concedendi) Factores, Notarii, puta ad indicandum de ruina imminente, ad inveniendam scripturam necessariam in archivio, ad faciendum testamentum puellae. Sic etiam ingredi possunt ex licentia fabri, hortulani, fabricatores, putatores, putearii, molitores, et similes, qui artem suam nequeunt extra monasterium commode exercere; item baiuli ad ferenda, quae a Monialibus ferri non possunt (S. Alph. *ibid.*; Scavini, tom. 1, pag. 392, n. 5; D'Annibale, n. 113; Bucceroni, n. 56; Reiff. loc. cit.).

§ III. *Monialium clausura quoad egressum.*

379. Excommunicatio Summo Pontifici reservata non solum incurritur per *ingressum* in monasteria Monialium absque legitima licentia, sed etiam per *egressum*; videlicet praedictam excommunicationem incurrunt *Moniales a clausura exeuntes extra casus ac formam a S. Pio V in Constit. DECORI praescriptam.*

In huiusmodi Constitutione *Decorì et honestati*, edita die 24 Ianuarii 1570, S. Pius V haec sanxit: « Volumus, sancimus, et ordinamus, nulli Abbatissarum, Priorissarum, aliarumque Monialium... de cetero, etiam infirmitatis, seu aliorum monasteriorum, etiam eis subiectorum, aut domorum parentum, aliorumve consanguineorum visitandorum, aliave occasione et praetextu, nisi ex causa *magni incendii*, vel *infirmitatis leprae*, aut *epidemiae*, quae tamen infirmitas *praeter alios Ordinum Superiores*, quibus cura monasteriorum *incumberet*, etiam per *Episcopum seu alium loci Ordinarium*, etiamsi praedicta monasteria ab Episcoporum et Ordinariorum iurisdictione exempta esse reperiantur, *cognita, et expresse in scriptis approbata sit*, a monasteriis praefatis exire, sed nec in praedictis casibus extra illa, nisi ad necessarium tempus, stare licere.

« Aliter autem egredientes, seu licentiam exeundi quomodo-cumque concedentes, necnon comitantes, ac illarum receptatrices personas, sive laicas aut saeculares, vel ecclesiasticas, consanguineas vel non, *excommunicationis maioris latae sententiae vinculo*, statim, eo ipso, absque alia declaratione subiaccere, a quo praeterquam a Romano Pontifice, nisi in mortis articulo, absolvi nequeant. Et insuper tam egressas, quam Praesidentes, et alios Superiores praedictos, eis licentiam huiusmodi concedentes, dignitatibus, officiis, et administrationibus per eas et eos tunc obtentis privamus, et illas et illos ad obtenta et alia in posterum obtinenda inhabiles... decernimus » (Vid. integram Constit. apud Miranda, Tract. *de sacris Monialibus*, quaest. III, art. IV).

380. Nulla ergo Monialis, sine beneplacito Sedis Apostolicae egredi potest e monasterio *extra casus ac formam* in relata Constitutione S. Pii V praescriptam. Casus tres numerantur: *magnum incendium*, *lepra* et *epidemia*, seu pestis: lepra tamen et epidemia, quae etiam monasterium, non urbem tantum invaserint. Nomine epidemiae intelligitur morbus contagiosus, qui etiam alios inficere solet. Satis constat, ait Benedictus XIV, omnia redigi ad illud morborum genus, quorum contagione aliae quoque Moniales infici possent, si aegrota Monialis in monasterio detineretur, ibique curaretur (De Syn. dioec. lib. XIII, cap. XIII, n. 31; S. Alph. n. 229).

381. Quamvis autem pro licito egressu e monasterio, tres tantum casus supra adnotati numerentur, communiter tamen tradunt Doctores, sufficere ad egrediendum *casus similes*, ut bellum imminens, inundatio fluminis, latronum incursus, vel invasio militum, aut aedificii ruina etc. (S. Alph. ibid.; Reiff. lib. III Decretal. tit. 35, n. 29 et sq.).

382. Quoties vero contingat, ut ex medicorum consilio Monialis aegrotans vel aeris et coeli mutatione, vel aquarum mineralium haustu, aut balneis indigere certo constet; licentia exeundi e monasterio a S. Congregatione Ep. et Reg. ex sibi tributis facultatibus, expeditur, praehabita semper informatione Episcopi (Vid. Bened. XIV, loc. cit. n. 29, 30).

383. *Forma* quoque servanda est in Constitutione S. Pii V praescripta: forma autem haec est: *Ubi Moniales, etiam Regularibus subiectae, necesse habeant* (ad evitanda praedictarum infirmitatum *leprae et epidemiae* pericula) *e monasterio exire, NON MODO PRAELATI REGULARIS, SED ETIAM EPISCOPI LICENTIA IN SCRIPTIS accedere debet* (Bened. XIV, loc. cit. lib. IX, cap. XV, n. 8).

384. Monialis, finita curatione, aut cessante causa egressus, tenetur statim ex Const. *Decori* reingredi: illud tamen *statim* recte dicunt Sanchez et Bonacina intelligi moraliter, non metaphysice; unde excusant a mortali, si moretur extra per unum vel duos dies (S. Alph. n. 229; vid. etiam Bonac. de *Clausura*, quaest. I, punct. IX, n. 21; Ferraris, verb. *Moniales*, art. III, n. 36).

385. Si in aliquo ex praedictis casibus necessitas urgeat, et periculum sit in mora, ita ut Superior ob distantiam consuli nequeat, tunc Moniales in tali necessitate et periculo, possunt licite e monasterio exire, quia huiusmodi urgentissimus casus videtur per epikeiam exceptus, cum necessitas non habeat legem, et quod non est licitum in lege, necessitas facit licitum (Vid. Bonac. de *Clausura*, quaest. I, punct. VIII, n. 5; Ferraris, v. *Moniales*, art. III, n. 32; et cf. S. Alph. loc. cit. n. 229).

386. Moniales aliter quam in praedictis casibus et forma exeuntes, excommunicationem incurrunt Summo Pontifici ordinario modo reservatam. Sed advertendum est, hodie, iuxta Constitutionem *Apostolicae Sedis*, Moniales tantum, *aliter...* a clausura exeuntes, ex-

communicationem incurrere, non vero, ut olim, Superiores, qui extra casus et formam a S. Pio V praescriptam, dant eis licentiam egrediendi, neque comitantes, recipientes etc., neque egressae, quae definito eis tempore non revertuntur: nam Constitutio *Apostolicae Sedis* eas minime nominat (Vid. D'Annibale, *In Const. Apost. Sed. Commentarii*).

387. Excommunicationem incurrit Monialis, si e clausura utroque pede exeat uno vel altero palmo. Quid si uno tantum pede egrediatur? Bonacina existimat, huiusmodi Monialem excusari a mortali et consequenter ab excommunicatione, quae gravem culpam supponit. Hinc patet, prosequitur doctissimus Moralista, quid dicendum sit de Moniali, quae sub ostio clausurae existit uno pede extra ianuam extenso, altero intra ianuam retento: haec enim a mortali excusatur ratione parvitatit materiae, quia clausuram perfecte non violat... Secus dici debet de Moniali, quae utroque pede, et toto corpore egressa est, etiamsi ad unum vel duos tantum palmos ianua egressa sit: haec enim clausuram perfecte violavit (Quaest. I, punct. VIII, n. 6; vid. etiam S. Alph. n. 229; Ferraris, v. *Moniales*, art. III, n. 10).

388. Iuxta declarationem S. Congregationis Ep. et Reg. die 6 Sept. 1809 in *Auximana*, Moniales ascendentes *supra tectum*, violant clausuram, etsi ob specialem formam tecti, nempe *interni et saecularibus invisibilis*, necnon ob particularia adiuncta, v. gr. ad exsiccandos pannos, indulserit Sacra Congregatio, *attenta necessitate*, ut Moniales cuiusdam Monasterii, seu potius famulae inservientes, praedictum tectum ascendere possint (Vid. Bizzarri, pag. 454; Ferraris, art. III, n. 11; Giralaldi, tom. III, p. 1030).

389. Ad eandem clausurae materiam pertinet *translatio Monialium* de uno ad aliud, etiam eiusdem Ordinis et Instituti, monasterium. Sed haec Apostolicae Sedi reservata est, sicut licentiae egrediendi e monasterio praeter casus in Constitutione *Decori* S. Pii V exceptos (Bened. XIV, de Syn. dioec. lib. IX, cap. 15, n. 8).

390. Sacrae Congregationi Univers. Inq. expositum fuit « quod in pluribus dioecibus, omnino ab immemorabili, conceditur Monialibus egressus ex causis gravibus ab Episcopo recognitis et probatis, iuxta Concilium Tridentinum, et nulla ratione habita Constitutionis Pianae ». Hinc quaesitum est :

Utrum particularis ea et immemorabilis consuetudo, per dictam novam Constitutionem (*Apostolicae Sedis*), abrogata censi debeat; an aut continuari possit?

Et eadem S. Congregatio, die 22 Dec. 1880, respondit: *Affirmative ad primam partem; Negative ad secundam: nempe quoad egressum Monialium a clausura servandam esse Constitutionem S. Pii V, DECORI, contraria consuetudine non obstante* (Apud Acta S. Sed. vol. XV, p. 336).

Etiam S. Congregatio Ep. et Reg. die 16 Jul. 1884 ad dubia super re sibi proposita, respondit: 1° Quod Ordinarius non potest auctoritate propria, ad tempus vel in perpetuum, Monialem aliquam de uno ad aliud monasterium transferre, etiam Ordinis eiusdem, quamvis ob iustam causam. 2° Quod non potest Ordinarius auctoritate propria transferre aliquam Monialem, quando eadem electa fuerit in Superiorissam alterius monasterii, aut censeat utilem esse et expedire translationem eiusmodi cum hoc munere (Apud Collectan. S. C. de Prop. Fid. n. 440, p. 173).

Eadem S. Congregatio die 17 Maii 1603 hanc edidit resolutionem: *Monialem nullam sibi subiectam ex uno monasterio ad aliud transmittere possunt locorum Ordinarii, vel Superiores regulares, etiam ex causa seditionis, vel incorrigibilitatis, aut criminis perpetrati* (Apud Bizz. p. 340).

391. Advertendum est, Concilium Tridentinum (sess. 25, cap. 7, *de Regul.*) permittere quidem Abbatissam seu Priorissam eligi posse, consentiente Episcopo vel alio Superiore, ex alio monasterio eiusdem Ordinis, si in monasterio cui praeficienda sit, non reperiatur praedita qualitatibus ab eodem requisitis. Sed cum Generalis Ordinis S. Augustini dubitaret, an post Bullam S. Pii V de egressu Monialium, incipien. *Decori*, liceat de monasterio ad monasterium Monialem transferre, ut in eo Abbatissae munere fungatur, *Gregorius XIII declaravit, Bullam S. Pii V corrigere praedictum decretum Concilii Tridentini*, et ideo ex illo decreto non licere amplius extrahere Moniales de monasterio pro constituenda Abbatissa in alio, *nisi obtenta speciali licentia a Sede Apostolica* (Bizz. Collectan. p. 230, edit. 1863).

392. Non constat tamen fuisse revocatum ius Episcopis et aliis Superioribus a Concilio Tridentino (sess. 25, cap. 5, *de Regul.*) at-

tributum his verbis: « Et quia monasteria Sanctimonialium extra moenia urbis vel oppidi constituta malorum hominum praedae et aliis facinoribus sine ulla saepe custodia sunt exposita; *curent Episcopi et alii Superiores, si ita videbitur expedire, ut Sanctimoniales ex iis ad nova vel antiqua monasteria intra urbes vel oppida frequentia reducantur*, invocato etiam auxilio, si opus fuerit, brachii saecularis. Impedientes vero vel non obediētes, per censuras ecclesiasticas parere compellant ». Igitur si detur casus in hoc Concilii decreto expressus, possunt Episcopi et alii Superiores, *absque licentia Apostolicae Sedis*, Monialium monasterium intra urbes vel oppida frequentia transferre (Vid. Pennacchi, tom. I, p. 758).

CAPUT III.

De visitatione Monialium et Sororum.

§ I. *Notio visitationis et ius visitandi Monasteria Monialium.*

393. Nomine visitationis hic intelligitur actus ille, quo legitimus Praelatus Monialium, iuxta sacros canones aut constitutiones Religionum, inquit statum et mores Monialium sibi subditarum, ad effectum debite corrigendi excessus, qui forte deprehendantur, ac opportunis mediis promovendi bonum ipsarum, tam spirituale, quam temporale; idque ex iurisdictione sibi competente, ad executionem sui pastoralis officii (Pellizarius apud Bonix, tom. 2, p. 322).

394. Huiusmodi visitationem peragere spectat ad Episcopum quoad monasteria *non exempta*, idque vi ordinariae suae iurisdictionis. Ad eundem Episcopum spectat quoad monasteria *exempta ac Sedi Apostolicae immediate subiecta*, idque tamquam *Delegatum Apostolicae Sedis*. Ad Praelatum regularem spectat quoad monasteria *exempta et Praelatis regularibus immediate subiecta*, ita tamen ut circa ea omnia, quae ad observantiam *clausurae* pertinent, huiusmodi monasteria visitare etiam possit Episcopus. Haec extra omnem controversiam sunt, ut magis patebit ex dicendis.

395. Episcopus nedum per seipsum, sed etiam ex eius speciali mandato per suum Vicarium generalem visitare potest Mo-

niales tum non exemptas, tum etiam exemptas Sedi Apostolicae immediate subiectas. Quinimo Vicarius generalis *cum speciali mandato Episcopi* visitare etiam potest Moniales Praelatis regularibus immediate subiectas, *sed dumtaxat quoad ea, quae ad clausuram pertinent* (S. Congr. Concilii apud Barbos. *Summa Apost. decis.* v. *Clausura*, n. 10; Bouix, loc. cit. p. 323; Ferraris, v. *Moniales*, art. IV, append. n. 20. sq.).

Nota. De clausura Sororum votorum simplicium dicemus infra.

396. Rogabis, an dictam visitationem facere possit *Vicarius capitularis*, Sede vacante? Certum est, Vicarium Capituli iure suo ordinario posse visitare septa Monialium *Episcopo subiectarum* in temporalibus et spiritualibus. Quoad vero Monasteria *exempta*, negarunt nonnulli; sed communior sententia affirmat. Monacellus tenet, Vicarium capitularem posse huiusmodi monasteria exempta visitare *spiritualiter* tantum; alii etiam in temporalibus (Vid. Additiones Cassinen. apud Ferraris, art. IV. n. 26; Bouix, pag. 323).

397. Clausuram Monialium visitare non potest *suffraganeus Episcopus*, *uti suffraganeus*, absque speciali commissione et mandato Episcopi, cum non habeat exercitium iurisdictionis, nisi sibi tribuatur ab Episcopo, sed tantum usum Pontificalium in diocesi (S. Congr. Concilii die 11 Maii 1620 apud Barbos, *Summa Apost. decis.* v. *Clausura*, n. 12).

§ II. *Visitatio a Praelato regulari facienda et regulae in ea peragenda observandae.*

398. Quid iure statutum sit quoad visitationem monasteriorum Monialium a Praelato *regulari* faciendam, patet ex Constitutione Alexandri VII *Felici*, 10 Octobr. 1664, cuius textum subiicimus:

§ 1. Praesentibus perpetuo valituris sancimus, ut in posterum, *intra fines Italiae et Insularum adiacentium*, Generalibus, Provincialibus, Abbatibus, et quibuscumque aliis Superioribus regularibus, quibus alioquin cura et regimen monasteriorum Sanctimonialium quovis modo incumbit, intra septa eorundem monasteriorum nullatenus ingredi liceat, nisi ex causa visitationis *localis*, et hoc *semel tantum in anno*, ita ut in eo anno, in quo unus ex

memoratis Superioribus visitaverit, alius Superior a visitatione huiusmodi se omnino absteineat.

§ 2. Quod si ob clausuram, quae a S. Tridentina Synodo, etiam in monasteriis exemptis, curae et vigilantiae Episcopi imprimis committitur, aut ob aliam urgentem ac necessariam causam oportuerit Superiorem regularem eodem anno pluries ingredi septa monasterii, tunc non aliter ingrediatur, quam *cum praesentia Episcopi dioecessani, vel alterius personae ecclesiasticae saecularis*, boni exempli ac maturae aetatis, ab ipso Episcopo ad hoc specialiter deputatae.

§ 3. Visitet autem Superior regularis interiorem clausuram *per seipsum*, non autem per alium, etiamsi fuerit legitime impeditus; quo casu *differatur visitatio in aliud tempus*, quo cessaverit impedimentum. Et visitationem *celeriter et unica die*, debita tamen cum diligentia absolvat; nec ante ortum solis eam incipiat, nec post occasum protrahat; neque ipse visitor, neque eius socii *ullam sumant in monasterio refectionem*.

Porro, si visitet *Generalis*, possit secum habere *duos socios* sui Ordinis: si alius a Generali, *unum tantum*, exclusis omnibus aliis etiam ratione officii. Qui quidem socii sumantur exemplares et maturae aetatis, *et in actu visitationis a Visitatore numquam separentur*, sed eum aspicere, et ab ipso aspicì semper possint.

§ 4. Ac praeterea Visitatori assistant *quatuor Moniales* ex senioribus monasterii, quae similiter, visitatione durante, *numquam separentur a Visitatore et sociis*. Reliquae vero Moniales, et quaecumque aliae mulieres et puellae saeculares in monasterio degentes, nisi legitimo detineantur impedimento, *conveniant omnes in choro*, antequam Visitor ingrediatur interiorem clausuram, *et in eo permaneant durante visitatione*, et quousque idem Visitor cum sociis e monasterio exierit. Ideoque curet Visitor, ut tempestive admoneatur Abbatissa seu monasterii Praefecta, de praestatuta die et hora visitationis.

Visitatio vero *personalis fiat ad crates*, et omnino extra clausuram monasterii, et *per ipsummet Superiorem dumtaxat*, ut supra dictum est de visitatione interioris clausurae.

Sequitur in contravenientes poena excommunicationis, privationis officiorum, vocisque activae et passivae, ipso facto incurrenda

(apud Matteucci, *Officialis Curiae ecclesiast.* cap. XI; Giraldis, tom. I, p. 376).

Qua igitur ratione a Praelatis regularibus fieri debeat Monialium visitatio, ex tenore relatae Bullae liquido patet, quin opus sit singulas ipsius dispositiones iterum recensere; siquidem vix clarius, quam in ipso textu, exprimi possunt (Vid. Bizz. Collectanea, p. 292 sq.).

399. Porro ex relata Constitutione clare patet, Generales et Provinciales, etsi quoad Moniales sibi subiectas *ordinariam* habeant visitandae clausurae potestatem, non posse tamen *ex speciali Summi Pontificis prohibitione* eam alteri in hac materia delegare: Visitet autem, ait Pontifex, *per seipsum, non autem per alium...*

400. Dubitari tamen potest, an praedicta Constitutio lata pro Superioribus regularibus *intra fines Italiae et Insularum adiacentium*, ius tantum particulare constituat, vel potius vi alicuius posterioris dispositionis evecta sit in legem universalem?

Sunt quidem plures Auctores, qui huiusmodi Bullam referunt, tamquam *iuris communis* vim habentem. Ita corrector Pellizarii, Matteucci, *Officialis Curiae ecclesiasticae*, cap. XI, Ferraris, v. *Moniales*, art. III, n. 74 sq. etc. Accedit auctoritas Benedicti XIV, qui allatis sanctionibus tum Concilii Tridentini, tum Gregorii XV relate ad exactam Sanctimonialium clausurae custodiam Episcopis commissam, haec generaliter absque ulla limitatione subdit: *Quo vero sanctius Monialium clausura custodiretur illaesa, Alexander VII in sua Constitutione FELICI statuit, Praelato regulari semel dumtaxat in anno, occasione visitationis, fas esse monasterii sibi subiecti septa ingredi. Si autem necessitas urgeat saepius in anno idem monasterium ingrediendi, id non aliter Praelato regulari licere voluit, QUAM CUM PRAESENTIA EPISCOPI DIOECESANI, aut alterius personae ecclesiasticae, ab ipsomet Episcopo specialiter deputandae* (De Synod. dioec. lib. IX, cap. 15, n. VI; Inst. 29, n. 5).

401. In hypothesi autem quod dicta Constitutio vim legis non habeat extra Italiam et Insulas adiacentes (de quo quidem potest adhuc dubitari, propterea quod praefata auctoritas Benedicti XIV nec praesefert Decretum, nec expresse continet extensionem, nec caeteroquin aliam super re dispositionem invenire potuimus), quod-

nam erit ius commune pro Praelatis regularibus extra Italiam Insulasque adjacentes?

Respondetur, ius commune quoad visitationem monasteriorum Monialium determinandum esse ex decretis de re antea latis pro omnibus indistincte Praelatis. In primis habenda est pro regula Constitutio *Dubiis* Gregorii XIII, 23 Decembris 1581, qua ita declaratur:

Dubiis, quae emergunt, Nos omnem haesitationis materiam tollere, et viam scandali praecidere, ac Sanctimonialium quieti consulere volentes, harum tenore auctoritate Apostolica declaramus, *Praelatos omnes, tam saeculares, quam regulares*, quibus cura et regimen monasteriorum Monialium quovis modo incumbit, facultate sibi ex officio attributa ingrediendi monasteria praedicta, ita demum uti posse, si id faciant *in casibus necessariis, et a paucis, iisque senioribus ac religiosis personis comitati* (Vid. Ferraris, v. *Episc.* art. VI, n. 98).

Quod si contrafecerint, prosequitur Pontifex, eadem auctoritate Apostolica statuimus atque decernimus: Qui Pontificalis dignitatis fuerint, eos pro prima vice, qua contrafecerint, ingressu ecclesiae interdictos; pro secunda a munere Pontificali et a divinis suspensos, ac deinceps ipso facto absque ulla declaratione, excommunicatos existere. Regulares vero omni officio ac ministerio privatos excommunicationi similiter subiacere (Vid. Ferraris, loc. cit.; Naldus, v. *Clausura*, n. 8; Bouix, tom. II, p. 327).

402. Attentis igitur Gregorii XIII verbis: *in casibus necessariis*, non solum Praelatus regularis, sed etiam ipse Episcopus ingredi non potest Monialium clausuram, *nisi in casu necessitatis*. Quoad hoc Lucius Ferraris, v. *Episcopus*, art. VI, n. 98, adducit decisionem S. C. Ep. et Reg. de die 22 Maii 1615, his verbis expressam: « Congregatio decrevit, Episcopum nonnisi *in necessitatis articulo...* monasteriorum septa ingredi posse ». Eadem repetit, teste ipso Ferraris, Gavantus in Manual. Ep. v. *Monialium Clausura*, n. 46, ubi ait: *Quibus cura est Monialium, non possunt ingredi, nisi in casibus necessariis, cum paucis senioribus ac religiosis viris.*

Ex expositis sequi videtur, hand posse Episcopum ingredi clausuram, quando nulla adest violatae clausurae suspicio: hac enim remota, cessare videtur ingressus necessitas.

403. Nihilominus, inquit Bonix (tom. II, p. 328), contrarium tenendum est ob plures decisiones, e quibus sequentes referimus:

a) Sacra Congregatio Concilii... ad utrumque dubium respondit, non solum Episcopo, sed etiam Generali eius Vicario, ad hoc speciale mandatum habenti, licere pro clausurae visitatione ingredi septa monasteriorum Monialium Regularibus subiectarum, *tametsi nulla rationabilis violatae clausurae suspicio irrepserit* (Apud Barbos, *Summ. Apost. decis. v. Clausura*, n. 10; Matteucci, *Offic. Cur.* cap. XI, n. 9; Bonix, *ibid.*):

b) S. Congregatio Concilii die 24 Sept. 1622, censuit licere Episcopo visitare monasteria Monialium Regularibus subiectarum, et singulas Moniales absque interventu Regularium alloqui *in concernentibus clausuram* (Apud Matteucci, *loc. cit.* n. 8).

c) Eadem S. Congregatio anno 1638 censuit. posse Episcopum ingredi clausuram, saltem duobus honestis et gravibus viris comitatum (Ibid.). Insuper potest Episcopus dictam clausuram Monialium Regularibus subiectarum visitare, *semota quacumque Superiorum regularium negligentia, aut suspicione violationis*, illisque irrequisitis et inconsultis, non solum per seipsum, sed etiam per suum Vicarium Generalem, ad hoc speciale mandatum habentem, et in casu resistentiae, poterit contra renuentes et contradicentes ad poenas etiam censurarum procedere. Praeterea fas est Episcopo praefatam clausuram visitare, assumpto secum Vicario generali, et Confessario earundem Monialium, Monialesque ipsas in iis, *quae ad eandem clausuram pertinent*, examini subiicere (Ex pluribus decisionibus S. Congr. Conc. apud Barbosam in *Summ. Apost. decis., v. Clausura*; Matteucci, *loc. cit.*; Ferraris, *v. Moniales*, ubi plurima in art. III. n. 95, et IV in append. Cassinensium, n. 20 et sq.; Giraldi, tom. I, p. 375).

d) Clausuram Monialium exemptarum potest Episcopus visitare *toties quoties* voluerit, etiam sine praesentia suorum Superiorum (S. Congr. Conc. 22 Apr. 1617, apud Barbosam, *v. Clausura*, n. 9).

404. Episcopis igitur commissa est custodia clausurae *materialis et formalis*. *Materialis*, quatenus inquirere potest de rebus materialibus, puta de ianuis, muris, fenestris etc. *Formalis*, qua-

tenus ius habet inquirendi de ingressu et accessu ad monasteria Monialium, puta ad colloentoria vel rotam, aut alias monasteriorum partes (Ferraris, v. *Moniales*, art. III, Appendix Edit. Cassinen. n. 17 et sq.; Bonix, tom. 2, p. 330).

405. Ex transcriptis resolutionibus infertur, Episcopum non solum in casu necessitatis, vel quando adest violatae clausurae suspicio, sed etiam quoties *utile* existimat posse ingredi Monialium septa ad visitandam clausuram, etiam monasteriorum Regularibus subiectorum.

406. Porro super re attendenda maxime est Constitutio, relatis decretis posterior, Benedicti XIV, incip. *Salutare in catholica Ecclesia* de Clausura Monialium, cuius compendium supra n. 348 retulimus. Ibi Pontifex revocat omnia indulta quibuslibet personis concessa, ingrediendi clausuram Monialium, « *exceptis dumtaxat*, subiungit, *locorum Ordinariis, iisque omnibus Superioribus, quibus tamquam Ordinarii et ordinaria iurisdictione utentibus, Monialium monasteria subiecta et addicta sunt*, IN CASIBUS TAMEN NECESSARIIS, et *servatis aliis de iure servandis*, ET NON ALITER OMNINO » (Vid. Ferraris, v. *Moniales*, art. III, n. 98).

407. Inspecto tenore praefatae Benedictinae Constitutionis, quae etiam renovantur et confirmantur singulae Constitutiones Summorum Pontificum editae super clausura Monialium, videretur Ordinarios seu Superiores dictam clausuram ingredi non posse *nisi in casibus absolute necessariis, et non aliter omnino*.

408. Verum nos opinamur, Constitutionem *Salutare* Benedicti XIV non contraire enunciatis declarationibus Sacrarum Urbis Congregationum, atque dicimus *necessitatem*, de qua est sermo, late accipiendam esse, pro qualibet scilicet *rationabili ac iusta causa*, ut docent Sanchez, Delbene, Barbosa, et alii, citati a Scavini, tom. I, p. 392, edit. 1874 Mediolani. In stricta enim et absoluta necessitate lex humana iam cessat per se.

409. Cum Summus Pontifex Alexander VII in Constitutione incip. *Felici*, superius n. 398 relata, determinaverit *numerum sociorum*, quos Generalis et alii Visitatores occasione Visitationis ducere secum possunt intra clausuram Monialium, nullatenus audiendi sunt illi Auctores, qui eisdem, praesertim Generalibus, concedunt quatuor vel quinque socios.

410. Quod ad Episcopum attinet, dato casu legitimi ingressus, nequit ipse clausuram ingredi solus, sed socios et seniores secum habere debet, ut constat ex verbis Constitutionis *Dubii* Gregorii XIII « *a paucis, iisque senioribus ac religiosis comitati* ». Episcopus nequit socios et comites *laicos* sibi assumere in visitatione monasteriorum Monialium (S. C. Ep. et Reg. 20 Nov. 1601, et 16 Jan. 1607, apud Fagn. *De Offic. Ord.* cap. *Ut iuxta*, n. 23; Ferraris, v. *Episc.* art. VI, n. 100).

411. Potest tamen Episcopus, praeter socios ecclesiasticos, secum introducere unum aut plures peritos laicos, si ipsis opus sit, puta pro aliquo opere in monasterio peragendo; sed tunc isti laici ingrediuntur non quatenus socii Episcopi, sed quatenus periti (Vid. Ferraris, loc. cit. n. 101).

412. Est quaestio *de numero personarum*, quas Episcopus ducere secum potest intra septa monasterii Monialium. Alii dicunt, *paucos* intelligi quatuor vel quinque (S. Alph. lib. VII, n. 221). Fagnanus, loc. cit. solvit difficultatem, inquires, numerum personarum determinari in *Clementina* cap. *Attendentes, de Statu Monachorum*, a qua Constitutio Gregorii recipit interpretationem. Iam vero ibi in *Clementina* praescribitur, ut Visitatores (Episcopi) nequeunt secum ducere plusquam *octo* personas; secus praefinitas poenas Constitutionis non evaderent. Ita etiam sentit Monacellus apud Ferraris, loc. cit. n. 102 sq.).

413. Cum in praefata Bulla declaratoria, *Dubii*, Gregorii XIII legatur, quod Episcopi seu Praelati omnes debeant esse *senioribus ac religiosis personis comitati*, orta est controversia, an haec esse debeant *de coetu Regularium*. Et ita quidem sentit Fagnanus loc. cit. n. 35. Verum ex praedictis verbis id non videtur inferri posse: cum enim *ly Religiosis* sit nomen adiectivum, iuxta obvium loquendi modum non intelligendum est de Regularibus, substantive sumptis, sed de personis *probis, pietate ac religione praeditis* (Ita Giraldis, tom. I, pag. 375; et vid. S. Alph. n. 221).

414. Advertendum est, iurisdictionem circa clausuram monasteriorum Regularibus subiectorum competere Episcopo *cumulative cum Superiore regulari*, non autem privative, prout declaravit in *Fossanen.* S. Congregatio, die 31 Aug. 1658, apud Ferraris, v. *Mo-*

niales, art. IV, in append. Cassinensium, n. 23. Idque etiam liquido constat ex ipsa Constitutione Alexandri VII supra n. 398 allata, in qua praescribitur, ut Superior regularis visitet *interiorem clausuram* per seipsum (Vid. Matteucci, Offic. Cur. cap. XI, n. 4; Giraldi, tom. I, p. 376).

415. Clausuram Monialium non ingreditur Episcopus *in exploratione voluntatis novitiae*, vel alio simili actu, sed stare debet ante fenestellam cancellorum, examinando mentem ipsius puellae (S. C. C. apud Barbos. Collect. v. *Clausura*, n. 4).

416. Clausuram ingredi non licet Superiori, aut Episcopo, seu Ordinis Generali *praetextu dandi habitum novitiis, vel recipiendi ad professionem*, aut occasione benedicendi vel consecrandi Abbatissas, ac solemniter velum concedendi, ubi solitum est eas benedicere, nec etiam praetextu interveniendi electioni Abbatissae, vel Priorissae, aut examinandi Moniales particulares, si haec ad Monasterii crates peragi valeant (S. C. Ep. et Reg. 13 Sept. 1583, et 16 Oct. 1600; apud Barbos. loc. cit. n. 3; Lezana, v. *Clausura*, n. 32).

417. Episcopus, una cum Praelatis regularibus, potest vel per se vel per alium interesse et praesidere *electionibus Abbatissarum*, quae praeficiendae sunt in monasteriis iisdem Regularibus subiectis (Greg. XV, Bulla *Inscrutabili*).

418. Quocirca a Sacris Urbis Congregationibus decisum est, debere Regulares futuram electionem Abbatissae denuntiare, et si Episcopus dixerit se velle per se vel per alium eidem electioni interesse, teneri Episcopi adventum, usque ad praefinitum tempus, expectare (Bened. XIV, de Syn. dioec. lib. V, cap. 12, n. 4).

419. Etsi Episcopus possit electioni praedictarum Abbatissarum intervenire, *non potest tamen recipere vota Monialium, illaque adnotare* (S. C. Ep. et Reg. mense Apr. 1729; apud Bizz. p. 358).

§ III. *Plurium dubiorum resolutiones quoad visitationem Monialium.*

420. In visitatione Monialium Regularibus subiectarum observandae sunt responsiones a S. Congregatione Concilii datae sub die 19 Ianuarii 1686 ad dubia quae sequuntur:

A) I. An Episcopus visitaturus clausuram Monialium Regularibus subiectarum, teneatur ante accessum eisdem Monialibus praefinire diem et horam visitationis?

II. An in Ecclesiis earundem Monialium non curatis, visitare possit Sanctissimum Sacramentum, Oleum Infirmorum, Confessionalia, Sepulturas, ac Reliquias inibi existentes? et quatenus affirmative,

III. An in casu resistantiae Monialium possit fores ecclesiae frangere, tabernaculum violenter aperire, ecclesiam interdicere, et Eucharistiae Sacramentum ad aliam ecclesiam transferre?

IV. An Episcopo monasteriorum clausuram visitare volenti, dictae Moniales teneantur erigere in ecclesia exteriori vel interiori sedem cum baldachino, vel solummodo sufficiat illi stratum praeparare in utraque ecclesia?

V. An Episcopus dictam clausuram visitaturus, praeterquam convisitatores, possit pro suo libito secum ducere intus monasterium alias personas, sive ecclesiasticas sive saeculares, indeterminate, vel in certo et praefixo numero?

VI. An Episcopum dictorum monasteriorum clausuram visitaturum, teneantur Moniales omnes excipere personaliter cum Cruce et cantico *Benedictus*?

VII. An dictae Moniales teneantur in ipso clausurae ingressu adornare stratum, ibique genuflectenti Episcopo Monialis aliqua porrigere debeat Crucem deosculandam?

VIII. An Episcopus clausuram ingressus possit pro libito convocare dictas Moniales omnes in choro interiori, aut alio loco, et ad eas sermonem habere?

IX. An absolute et indifferenter visitare possit cellas dictarum Monialium, etiam quoad non pertinentia ad clausuram?

Ad quae praelaudata Congregatio respondit:

Ad I. *Negative*.

Ad II. Censuit dandum esse Decretum in Florentina Iuris visitandi tenoris infrascripti: An Archiepiscopus, sen de eius mandato Vicarius generalis, possit visitare SS. Sacramentum, Olea sacra, Confessionalia et Sepulturas in ecclesiis Monialium Regularibus subiectarum? Die 29 Iulii 1684 S. Congregatio Concilii respondit *Ne-*

gative, nisi in his, quae concernunt observantiam clausurae, et quatenus non adsit legitima consuetudo in contrarium.

Ad III. *Negative*, nisi in casibus spectantibus ad clausuram.

Ad IV. *Sufficere praeparationem strati*.

Ad V. Servandas esse Constitutiones Apostolicas Gregorii XIII: *Dubiiis quae emergunt* (quas supra retulimus n. 348) id est:.. *Declaramus, Praelatos omnes, tam saeculares, quam regulares, quibus cura et regimen monasteriorum Monialium quovis modo incumbit, facultate sibi ex officio attributa ingrediendi monasteria praedicta, ita demum uti posse, si id faciant in casibus necessariis, et a paucis, iisque senioribus ac religiosis (id est piis) personis comitati.*

Ad VI. *Negative*.

Ad VII. *Idem Negative*.

Ad VIII. *Posse*.

Ad IX. *Negative* (Apud Mattencei, loc. cit. n. 10; Ferraris, v. *Moniales*, art. III. n. 96; Giraldi, tom I, p. 375 sq.; et cf. Bened. XIV. Inst. 29, n. 18).

B) In causa *Florentina* sequentia dubia proposita sunt solvenda:

I. An Archiepiscopus, seu de eius mandato Vicarius generalis, possit visitare SS. Sacramentum, Olea sacra, confessionalia et sepulturas in ecclesiis Monialium, Regularibus subiectarum?

Resp. *Negative*, nisi in his, quae concernunt observantiam clausurae, et quatenus non adsit legitima consuetudo in contrarium.

II. An valeat easdem Moniales communicare?

Resp. *Affirmative*, dummodo *Moniales velint*.

III. An possit ingredi earundem Monialium clausuram cum pluviali et stola?

Resp. *Negative*.

IV. An omnes Moniales praefatae teneantur processionaliter cum Cruce et cum Cantico *Benedictus Dominus* obviam ire Vicario ingredienti, et visitare volenti clausuram?

Resp. *Negative*.

V. An in visitatione et ingressu clausurae teneantur Vicarii generales secum ducere Priorem et Confessarium dictarum Monialium?

Resp. *Negative* (S. C. C. die 29 Iul. 1684; apud Giraldi, tom. I, p. 375).

C) Quaesitum est etiam: 1° An Episcopo accedenti ad visitandum monasteria Monialium Patribus Coelestinis subiectarum, debeantur in ingressu ecclesiae solitae honorificentiae et praecellentiae, omnesque actus reverentiales, ac associari tam in ingressu, quam in egressu ecclesiae a praedictis PP. Coelestinis?

Resp. *Affirmative quoad ministros officiales monasterii, et quoad Confessarium eiusdem tantum.*

2° An Moniales praedictae teneantur tradere Episcopo visitanti librum regularem, et teneantur similiter subire ad solitas crates onus personalis visitationis quoad clausuram spectantis?

Resp. *Negative quoad primam partem; Affirmative quoad secundam* (S. C. C. 31 Iul. 1723, apud Giraldi tom. I, p. 376).

In eodem decreto alia dubia resolvuntur, iam alias resoluta; declaratur scilicet:

a) Quod Episcopus possit solus cum suis Convisitatoribus ingredi et visitare clausuram praedictarum Monialium absque interventu P. Abbatis Coelestinorum.

b) Quod Episcopus possit visitare nedum crates et moenia exteriora praedictorum monasteriorum, sed etiam chorum interiorum, dormitoria, cellas, aliaque loca pro clausurae custodia.

c) Quod possit Episcopus occasione sacrae Visitationis habere sermonem spiritualem praedictis Monialibus, tam intra, quam extra septa monasterii.

d) Quod econtra non possit Episcopus visitare altare et cappellas ecclesiarum eorundem monasteriorum.

D) Ulterius a S. C. Ep. et Reg. postulata est: An Rmus Episcopus (in actu visitationis) potuerit revidere computa, et rationis redditiones exigere ab Officialibus monasterii, *absentibus Superioribus regularibus*, ipsisque non vocatis neque intimatis ad interessendum in casu?

Resp. *Negative, et servetur Constitutio Gregorii XV* (Mense Dec. 1740; apud Bizz. p. 388 ad 3).

Constitutio Gregorii XV modo citata praescribit, ut ministrantes bona ad monasteria Sanctimonialium, etiam Regularibus sub-

iecturum, teneantur singulis annis rationes administrationis reddere Episcopo loci, *adhibitis Superioribus regularibus*.

421. Potest Episcopus, *tamquam Delegatus Apostolicae Sedis*, quoscunque Regulares, delinquentes in iis, quae respiciunt clausuram Monialium, etiam ipsismet Regularibus subiectarum, aut personas intra monasterii septa degentes, punire et corrigere (Greg. XV, Bulla *Inscrutabili*; Bened. XIV, de Syn. dioec. lib. IX, cap. 15, n. 6).

E) Attendenda quoque est resolutio facta a S. Congregatione Episc. et Reg. sub die 7 Iulii 1724, in *Nucerina Paganorum* inter Episcopum et Moniales Ordinis Praedicatorum, relata a Card. Petra apud Ferraris, verb. *Visitare*, n. 50. Proposita fuerunt infrascripta dubia:

I. An Episcopus in concernentibus observantiam clausurae, *toties, quoties expedire iudicaverit*, possit visitare monasterium Monialium S. Annae subiectarum PP. Ordinis Praedicatorum?

II. An possit visitare earum ecclesiam, comunicatorium, et crates Confessarii *quoad concernentia clausuram*?

III. An possit visitare nedum crates et moenia exteriora monasterii, sed etiam *chorum interiorem, dormitoria, cellas, aliaque loca pro clausurae custodia*?

IV. An possit indutus stola supra rochetum et mozzettam, solum cum suis Convisitatoribus ingredi et visitare clausuram Monialium *absque interventu Prioris, et alterius cuiusvis Religiosi*?

V. An Episcopus volens, possit in actu visitationis *habere sermonem spirituales* Monialibus tam intra, quam extra septa monasterii?

VI. An Episcopo sit per Priorissam tradenda *notula nominum* Monialium, Educandarum et Ancillarum tempore visitationis?

VII. An possit Episcopus occasione visitationis singulas Moniales, et unamquamque separatim interrogare et examinare circa observantiam clausurae?

VIII. An tam Regulares, quibus subiectae sunt Moniales, quam etiam Saeculares, teneantur ab Episcopo obtinere licentiam alloquendi Moniales?

IX. An possit Episcopus insinul cum Superiore regulari revidere computa, atque recognoscere statum oeconomicum monasterii ?...

S. Congregatio ad omnia praefata dubia respondit: *Affirmative.*

Alia fere similia dubia invenies resoluta a S. Congregatione Concilii die 27 Ian. 1748, in *Appendice* ad octavum volumen Lucii Ferrariis, n. 283 in *Ariminen.*, n. 306 in *Ferrarien.* — n. 348 bis in *Hieracen.*

§ IV. *Visitatio domorum Sororum, vota simplicia emittentium.*

422. a) Moderatrix totum institutum sive per se, sive per aliam Sororem ad hoc delegatam *singulis trienniis, vel etiam pluries*, si opus fuerit, visitabit (*Normae*, n. 255).

b) Si agitur de visitatrice deligenda pro aliqua Provincia vel domo, vel pro particulari negotio, in potestate solius Moderatricis est, eam designare (*Ibid.* 256).

c) Si vero visitatrix *generalis* pro toto Instituto deputanda est, Moderatrix generalis in ea designanda votum decisivum Sororum sibi a consiliis adhibere debet, si eam extra gremium ipsius Consilii eligere velit. Debet autem semper eligi Soror votorum perpetuorum (*Ibid.*).

d) Moderatrix generalis, et eius in visitando Instituto vices gerens, semper aliam Sororem sociam habeant (*Ibid.* 257).

e) « Sicubi sodalitatum aedibus instituta curanda adiecta sint, uti gynaecea, orphanotrophia, valetudinaria, scholae, asyla pueris erudiendis: *Episcopali vigilantiae* ea omnia subsunt quod spectat ad religionis magisteria, honestatem morum, exercitationes pietatis, sacrorum administrationem, integris tamen privilegiis, quae collegiis, scholis, institutisve eiusmodi a Sede Apostolica sint tributa » (*Const. Conditae*, p. II, n. 10).

f) « Episcopi cuiusque dioecesis ius est, invisendi templa, sacra, oratoria publica, sedes ad sacramentum poenitentiae, de iisque opportune statuendi, iubendi » (*Ibid.* n. 11). In his igitur Moderatrices Instituti nullatenus se ingerant (*Normae*, n. 339).

g) Episcopi etiam est, in domibus suae dioecesis « inquirere, num disciplina ad legum normam vigeat, num quid sana doctrina morumve probitas detrimentum ceperint, num contra clausuram

peccatum, nunc sacramenta aequa stataque frequentia suscipiantur... » (Const. *Conditae*, n. 11).

h) Ad rem vero oeconomicam quod attinet,.. Episcopus non cognoscat nisi de fundorum, legatorumve administratione, quae sacris sint attributa, vel loci aut dioecesis incolis iuvandis (Ibid. et *Normae*, n. 261).

CAPUT IV.

De allocutione cum Monialibus.

§ I. *Allocutio cum Monialibus sine rationabili causa est omnibus interdicta de iure communi.*

423. Omnibus tam Laicis quam Clericis *interdictum est iure communi* sine rationabili causa ad Monialium monasteria accedere causa illas visitandi et alloquendi, ex cap. *Monasteria* 8, *de vita et honestate Clericorum*, ubi legitur: *Monasteria Sanctimonialium si quisquam Clericus sine manifesta et rationabili causa frequentare praesumpserit, per Episcopum arceatur; et si non destiterit, ab officio ecclesiastico reddatur immunis* (id est suspendatur). Si *Laici*, excommunicationi subdantur, et a coetu fidelium fiant penitus alieni. Et in Constitutione Bonifacii VIII, quae incipit *PERICULOSO*, renovata a Concilio Tridentino Sess. 25, cap. V *de Regularibus et Monialibus* habetur: *Nullique aliquatenus inhonestae personae, nec etiam honestae, nisi rationabilis causa existat, ac de illius, ad quem pertinuerit, speciali licentia, ingressus vel accessus pateat ad easdem.*

424. Observa, in allatis textibus primo loco universaliter prohiberi *accessum*; secundo loco interdicti *frequentationem*, id est saepius repetitum accessum: frequentia enim multiplicatum accessum denotat (Vid. Bonac. quaest. III, punct. II, n. 3). Hinc quaerunt Doctores, quid per frequentiam adeundi monasteria intelligatur? Relictis ceteris opinionibus, dicimus cum S. Alphonso, lib. VII, n. 232 et cum Bonacina, loc. cit. n. 4, talem frequentiam constitui vel per tres vices in tribus diebus continuis, vel bis una die,

aut per unam vicem singulis hebdomadis vel mensibus, aut quater in eadem hebdomada, non tamen si sit quater in anno, vel semel in trimestri. Ceterum plures alii Doctores, ut Rodriguez, Navarrus, Miranda, Barbosa etc. iudicium de frequentia relinquendum esse putant arbitrio viri prudentis.

425. Accedentes ad Moniales *sine rationabili causa et legitima facultate*, sive sint saeculares, sive ecclesiastici, certe peccant. An autem peccent graviter, vel leviter, disputatur inter Doctores. Sententia, quae videtur communior, asserit *ordinarie* peccare mortaliter. Nam, dicunt, de ratione legis est, ut in materia gravi obliget sub mortali. Constat autem, quod lex prohibens accessum ad Moniales, ex genere suo est de re gravi, ut colligitur ex gravitate finis in ea intenti. Unde accessus ad Moniales potest ab Ordinario fieri casus reservatus, et etiam prohiberi sub poena excommunicationis latae sententiae, ut pluries fuisse authentice declaratum refert Ferraris, verb. *Moniales*, art. IV. n. 6 et 30 (Cf. Bonacina, quaest. III, punct. III, n. 1; Lezana, tom. I, cap. 25, n. 36).

Dictum est, peccare mortaliter *ordinarie*, quia *ordinarie* accedentes, maxime si frequenter, ad Moniales *sine rationabili causa et legitima facultate*, vix accedere possunt sine scandalo vel sine contemptu legis aut Superiorum. Quod si accedant tantum semel aut iterum, seclusis dictis circumstantiis, plurimi Doctores censent, illos peccare solum venialiter (Vid. Bonacina, Lezana et Ferraris, loc. cit. et cf. S. Alph. n. 236).

426. Eximuntur a praedicta prohibitione, et ideo licite possunt alloqui Moniales sine licentia: 1° Coniuncti in primo et secundo gradu consanguinitatis; 2° qui gravi metu ducti, honeste alloquuntur Moniales, quia in tali discrimine lex ecclesiastica non obligat; 3° pauperes et publice quaestuant, ex usu et ex tacita licentia Superiorum (S. Alph. n. 259; et vid. Ferraris, loc. cit. n. 8 sq.; Giralaldi, pars I, sect. 317, tom. I, p. 217; Bonix, tom. II, p. 588). Idem dicendum de famulis et famulabus, iussu dominorum suorum seu dominarum, munuscula ad Moniales deferentibus, dummodo id faciant sine dolo et scandalo; quia huiusmodi personae tenentur suis dominis obedire, et pro his similibusque casibus praesumitur tacita licentia Ordinarii loci (Ferraris, ibid. n. 38).

Item excipitur confessarius, tum ordinarius, tum extraordinarius, ut adnotatur infra.

427. Collige ex dictis, *sine licentia Ordinarii loci*, cui de iure commissa est custodia clausurae Monialium, non licere accedere ad monasteria earumdem Monialium et eas alloqui, nec peregrinis et advenis, nec saecularibus et clericis, nec Canonice ecclesiae cathedralis et capitulis exemptis, nec Praelatis quibuscumque, nec ipsis Episcopis, dum extra suam dioecesim reperiuntur, quia ipsi extra proprium territorium censentur quoad hoc ut personae privatae. Imo nec ipsis Gubernatoribus civitatum Ditionis ecclesasticae, iuxta Constitutionem Benedicti XIV, incip. *Gravissimo*, de die 31 Octob. 1749, Bullarii tom. III, XII, edit. Venetiis ann. 1778 ex Typogr. Ioannis Gatti, cuius compendium est sequens:

428. *Compendium Constitutionis GRAVISSIMO Benedicti XIV super allocutione cum Monialibus.* Argumentum Constitutionis: *Ad monasteria Monialium ne quis, etiam exemptus et ecclesiastica dignitate praefulgens, accedat, sine Ordinarii localis permissu.* Quae Constitutio data est ad Archiepiscopos, Episcopos, aliosque locorum Ordinarios per ecclesiasticam Ditionem constitutos.

1. In exordio Summus Pontifex conqueritur, aliquos esse Praesules, qui regimen Civitatum Ditionis ecclesiasticae obtinentes, *nee habita, imo nec petita quidem ab Episcopis, locorumque Ordinariis facultate*, ad Monialium monasteria se conferunt, et libere cum iis loquuntur; Synodorum decreta et Episcoporum Constitutiones omnino infringentes, in quibus huiusmodi licentia dignis poenis prohibetur.

2. Id autem non fieret, si ante oculos haberent tribunalium Urbis decreta a Summis Pontificibus confirmata. Sed quoniam aut illa ignorant, aut si sciunt, arbitrato suo vivere contendunt, ad Summum Pontificem spectat illa ad memoriam revocare, tum iubere eadem observari.

3. Sacrae Congregationes, annuentibus Summis Pontificibus, non solum Regularibus exemptis, sed etiam Gubernatoribus et Episcopis aliarum dioecesium prohibuerunt accessum ad monasteria Monialium aut locutionem cum eis; cuiusmodi decreta a recentioribus Auctoribus indicantur, ut legitur apud Pellizarium, apud Gratianum, apud

Tamburinum, apud Ferraris in sua *Bibliotheca*, in verbo *Moniales*, art. 4, n. 34.

4. Canonicis sanctionibus *Monialium custodia Episcopo commissa est*, et quidem iure ordinario quoad monasteria sibi subiecta, iure vero delegato quoad monasteria exempta. Hinc sequitur, monasteria adire, Moniales invisere *sine Custodis iussu* licere nemini; ac praeterea debere *omnes* huiusce rei veniam ab Episcopo impetrare: omnes demum subesse directivae interdicti auctoritati, sicut probant citati Auctores, et argui facile potest ex praeteritis Congregationum decretis.

5. Quae quidem omnia, prosequitur Pontifex, *confirmatum omnino volumus*, ac si opus sit, quod non putamus, *nova lege sancimus, imperamusque*, ne Episcopi alienae dioecesis monasteria conveniant, atque cum Monialibus colloquantur, *inscio Ordinario loci*; eademque omnia firma, rataque esse iubemus, etiam quoad Vicelegatos et Gubernatores, licet Praesules.

6. Hi omnes, ut dictum est, *directivae Episcoporum auctoritati*, eorumque Constitutionibus subiacent, quae vetant accessum ad Monialium claustra *sine debita facultate*. Cum vero iidem ordinariae Episcoporum iurisdictioni minime subsint; ideo sunt immunes *a vi coactiva*, idest a poenis contra transgressores statutis. Ne vero ab huiusmodi immunitate aliquid mali exoriat, vult Pontifex et mandat, ut si aliquando contigerit, ut eorum aliqui supra numerati, ad monasteria Monialium se conferant, atque cum iis loquantur *sine debita licentia*, Episcopi Summo Pontifici aut Congregationi Ep. et Reg. eos denuntient, ut aliqua ratione contempta Episcopalis auctoritas vindicetur.

7. Praesentium executio Ordinariis locorum demandatur. — Datum Romae etc.

Pro lectorum norma advertimus, relatum Constitutionem seu Epistolam Encyclicam reperiri in Bullario duplici textu, latino et italico, in Bibliotheca vero P. Lucii Ferraris, verb. *Moniales*, art. IV, n. 66, textu italico tantum.

429. Iuxta declarationem S. Congregationis Ep. et Reg. de die 7 Martii 1617, in *Camerinen.* facultas concedendi *personis saecularibus* licentiam alloquendi Moniales *Regularibus subiectos*, spectat

ad Episcopum sive eius Vicarium generalem, ac Superiorem regularem, cui Moniales ipsae subiectae sunt, *coniunctim*; ita tamen, ut dicta licentia pro monasteriis in civitate existentibus debeat primo loco subscribi ab Episcopo, seu eius Vicario, et postea a Superiore regulari; pro monasteriis autem existentibus extra civitatem in dioecesi, debeat priori loco subscribi a Superiore regulari, et postea a deputato ab Episcopo. Idem servandum iussit quoad licentiam eorum, quibus ordinarie septa monasteriorum earundem Monialium ingredi necesse sit, repentinis tamen casibus extremae necessitatis exceptis, in quibus licentia unius eorum subscriptione roborata, sufficit. Edicta vero, quibus personis saecularibus ad eadem Monasteria Monialium accessus prohibetur, ab Episcopo dumtaxat subscribenda et publicanda esse decrevit (Vid. hoc decretum sive edictum apud Ferraris, art. III, n. 92).

Praxis tamen ea esse videtur, ut sola Episcopi licentia, etiam oretenus data, sufficiat pro allocutione cum Monialibus Regularibus subiectis.

§ II. Allocutio cum Monialibus speciatim quoad Regulares.

430. Pro Regularibus rigidior est prohibitio accedendi ad monasteria Monialium, illasque alloquendi. Iam S. Congregatio Ep. et Reg. nonis Maii 1590, iussu Sixti V, decretum edidit, quo mandabatur: Nulli posthac Religioso cuiuscumque Ordinis, qualitatis et dignitatis existat (*Superiore, cui monasterii seu domus cura incumbit, Visitatore vel Visitoribus, Confessarioque ordinario et extraordinario, cum ad tempus deputabitur, dumtaxat exceptis*) licere absque licentia expressa eiusdem S. Congregationis, accedere ad monasteria seu domus quarumcunque Monialium, vel Sororum, sive sui, sive alterius cuiusvis Ordinis *ad colloquendum, sive tractandum cum eis*...

Quae omnia observanda sunt *sub poenis privationis officiorum, ac vocis activae et passivae ipso facto incurrendis, aliisque eiusdem Congregationis arbitrio*. Hoc Decretum integre referunt, Naldus, verb. *Moniales*; Bonac. loc. cit. punct. IV; Lezana, vol. 2, verb. *Moniales*, n. 17.

431. *Moderatio praedicti decreti.* Eadem S. Congregatio de expresso mandato Urbani VIII, 12 kalendas Decembris 1623 aliud decretum edidit, quo facultas tribuitur *Ordinariis* concedendi licentiam *per quatuor vices ad summum quolibet anno, cuicumque Regulari, ut Moniales sibi in primo et secundo tantum consanguinitatis gradu coniunctas, convenire et alloqui possit.*

Insuper praescripsit *formam* in huiusmodi licentiis concedendis servandam ad unguem, et est sequens: *Ut id* (locutio cum Monialibus coniunctis) *nullo modo liceat diebus festivis, aut in Adventu, Quadragesima, feria sexta, sabbato et vigiliis; praedictaque licentia obtenta ab Ordinario, et ab alio, ad quem spectet eam concedere, consignetur Confessario ordinario monasterii, qui penes se retinere debeat; isque associet et praesens sit, et Auscultatrices de more, non autem aliae, assistant, praedictaque licentia pro die et hora certa, et in scriptis concedatur, in librisque Cancellariae eiusdem Ordinarii adnotetur.*

Quod si praedicti locorum Ordinarii per plures vices, vel in ulteriori gradu coniunctis, aut aliter, quam servata forma supradicta, licentias concesserint, vel permiserint, sciant se intentionis Sanctissimi Domini Nostri et Sacrae Congregationis transgressores, iudiciumque reformident. Regulares autem poenis in supradicto decreto contentis, ac si nullam licentiam obtinuissent, eo ipso se noverint esse addictos, et arbitrio S. Congregationis severius puniendos. Romae 12 kalendas Dec. 1623 (Vid. per extensum hoc Decretum apud Bonac.; Lezana, loc. cit.; Ferraris, art. IV, n. 15; Bizzarri, pag. 24).

432. Ex adductis Decretis bene perpensis, haec lex, quoad accessum Regularium ad monasteria Monialium, clare emergit: a) iuxta Urbani VIII decretum, Episcopi per quatuor vices tantum in quolibet anno, Regularibus consanguineis *in primo et secundo gradu* licentiam concedere possunt; b) Pro aliis casibus, qui dari possunt, puta vel loquendi cum Monialibus non consanguineis, vel cum consanguineis in ulteriori gradu, opus est licentia S. Congregationis iuxta tenorem decreti tum Sixti V, tum Urbani VIII. Episcopis enim nulla alia est facultas, quam quae conceditur ab Urbano VIII in a).

433. *Regulares transgressores peccant graviter et poenas incurrunt. Regulares absque legitima facultate* Moniales alloquentes, etiam per solum quadrantem horae cum dimidio, *peccant mortaliter*. Et revera S. Congregatio Concilii (die 11 Maii 1669) « habita notitia, quod nonnulli Regulares absque licentia, crates monasteriorum Monialium adire, et frequentare non dubitent, praetendentes non esse interdictum per breve tempus, etiam usque ad quadrantem horae cum dimidio, quod horologio arenario aliquando metiuntur, *Moniales, aliasque personas* in clausura existentes alloqui; et hanc opinionem, tamquam tutam affirmant, disseminant, et forsitan etiam scriptis evulgent, proprias graviter illaqueantes conscientias, et scandala confoventes; ad huiusmodi perniciosos errores eliminandos, opinionem praedictam improbens, reiiciens, ac damnans, declaravit, Regulares cuiuscumque Ordinis, Militiae. Societatis, Congregationis et Instituti, etiam de quibus specialis mentio foret habenda, qui ad monasteria Monialium, quamvis ab Ordinarii iurisdictione quomodolibet exempta, ac etiam ipsis Regularibus subiecta, vel alias speciali mentione digna, absque legitima facultate accedunt, colloquendo, *etiam per quodcumque modicum temporis spatium*, cum Monialibus, aut alias intra clausuram degentibus, *peccare mortaliter, eosque sub excommunicationis, privationis vocis activae et passivae, aliisque contra Regulares accedentes sine licentia ad Monasteria Monialium statutis poenis, posse ab Ordinario, tamquam Sedis Apostolicae Delegato, cōrreceri*. Et die 7 Iunii eiusdem anni Summus Pontifex Clemens IX, praesentem declarationem approbavit et servari iussit (Apud Matteucci, Offic. Cur. cap. III, n. 4; Ferraris, verb. *Moniales*, art. IV, n. 17; S. Alph. n. 236; Giralaldi, tom. I. p. 217).

A qua excommunicatione nequeunt absolvi a suis Superioribus, etiamsi agatur de accessu et colloquio cum Monialibus proprii Ordinis; sicut nec ipsae Moniales, si Episcopus in prohibitione sub eadem excommunicationis poena, de eis expressam fecerit mentionem, ut ex altero eiusdem Congr. decreto in Viterbien. 26 Iunii 1627 patet (Giralaldi, loc. cit. pag. 217; Ferraris, verb. *Moniales*, art. IV, n. 29).

434. Hanc etiam declarationem aliqui falsis rationibus infirmare satagebant, dicentes, Regulares ad monasteria Monialium acce-

dentes *ob bonum finem* non peccare mortaliter, et praefatam declarationem non obligare sub mortali. Idcirco eadem Sacra Congregatio, postquam in exordio resolutionis falsam interpretationem lamentata fuerit, concinnato dubio:

An Regulares, accedentes ad colloquendum cum Monialibus sine licentia Episcopi, peccent mortaliter?

Respondit die 26 Nov. 1672: *Affirmative, etiam ex rationali causa, quando non adest licentia* etc. (Vid. Matteucci et Ferraris, loc. cit. et Bizzarri, pag. 485).

435. Peccant mortaliter et incurrunt censuras et poenas, etiam Regulares missi ad crates Monialium pro obeundo praedicationis munere, quoties sine debita licentia loquantur cum Moniali vel Monialibus post expletam concionem. En dubia super re proposita, et resolutiones S. Congregationis Concilii datae die 21 Maii 1678:

PRIMO. *An Regularibus missis ad crates Monialium pro munere praedicationis obeundo, prohibitum sit sub peccato mortali, censuris et poenis etc., immediate post cum ipsis Monialibus, absque expressa licentia ad colloquendum, immiscere sermones cum quaestionibus, vel dubiis spiritualibus, aut materiis ipsius concionis?*

SECUNDO. *An talis prohibitio intelligatur tam de collocutione cum aliquibus Monialibus, quam cum una tantum (omnibus tamen aliis audientibus) immediate post concionem?*

Die 21 Maii 1678 Sacra Congr. Concilii, *ad utrumque respondit affirmative* (Vid. Giraldi, tom. I, pag. 217; Matteucci et Ferraris, loc. cit.).

Nunc exposita de allocutionibus Regularium cum Monialibus breviter perstrinxit Benedictus XIV, de Syn. dioec. lib. IX, cap. XV, n. VII, ubi lector videat.

436. Quaerunt Doctores: *An in huiusmodi locutione detur parvitas materiae?* S. Alphonsus, exposita negativa sententia Caietani de Alexandris, qui eam probat decreto S. Congregationis a Clemente IX approbato, et supra n. 433 relato, affirmativae sententiae adhaeret, ita scribens: Affirmant tamen communiter Bonac., Diana, Quarti, Tamburini, ac Ciera... qui ait, parvitatem materiae ab omnibus in hoc admitti debere: et merito, nam adhuc in prae-

ceptis divinis datur materiae parvitas, quae excusat a mortali, nisi (ut communiter Doctores tradunt) in ipsa parva materia reperitur tota malitia culpae, ut est in periurio, re venerea, et simonia. Discrepant vero Auctores in assignando, qualis sit in tali collocatione parva materia... Neque videtur (ut putat de Alexandris) in decreto Clementis IX reprobata fuisse hanc opinionem: licet enim prohibeatur collocutio per quodcumque modicum spatium, id tamen declaratum est tantum de Regularibus, quibus utique valde strictius vetita est collocutio cum Monialibus. Nec etiam ibi omnino videtur, ut censet Ciera, reiectam esse opinionem Quarti, nempe quadrantem esse materiam parvam; nam ibi verius non fuit damnata, nisi opinio de quadrante cum dimidio... (Lib. VII, n. 236).

437. Habens licentiam loquendi cum una determinata Moniali, non potest loqui cum aliis; prout etiam Monialis non potest loqui nisi cum illa persona, quae in licentia nominatur (S. Congr. Ep. et Reg. 16 Mart. 1593, apud Ferraris, art. IV, n. 58).

438. Attentis praefatis resolutionibus, plures Scriptores quaerunt, an hodie Episcopus vel alter Superior ordinarius concedere valeat Regularibus *quibuscumque*, etiam non coniunctis cum Monialibus in primo et secundo gradu, licentiam alloquendi Moniales: quaerunt nempe, an hodie sufficiat licentia Ordinarii, vel potius pro non coniunctis in primo et secundo gradu, adhuc requiratur venia S. Congregationis Ep. et Reg. iuxta praescriptum decretorum Sixti V et Urbani VIII?

439. De hac materia sententia Emi Bizzarri (*Collectanea* p. 485) haec est: S. Congregatio Ep. et Reg. semper praedictis decretis inhaerere curavit: nam clara et expressa est lex lata a Sixto V et ab Urbano VIII, cui a Summo dumtaxat Pontifice derogari poterat. At adducta declaratio S. Congregationis Concilii minime facta fuit nomine et auctoritate Summi Pontificis, nec ullam decretis Sixti et Urbani continet derogationem. Hinc nihil innovatum esse merito dici potest; ideoque Episcopi, iuxta Urbani decretum, per quatuor vices in quolibet anno Regularibus consanguineis in primo et secundo gradu licentiam concedere possunt. Idque confirmat Constitutio Clementis XII, incipiens « *Romanus Pontifex*, in qua revocat nonnullas facultates a Romanis Pontifici-

bus concessas, et sub n. XIII, facultatem alloquendi Moniales hisce verbis: *Facultas Regularibus alloquendi Moniales etiam consanguineas, aliasque personas intra clausuram degentes, absque peculiari Superiorum, ad quos quomodocumque spectat, licentia.* Porro ex decreto Urbani VIII pro consanguineis in primo et secundo gradu, spectat ad Ordinarios; pro aliis ad S. Congregationem Ep. et Reg. Praestat etiam animadvertere, quod in responsione dicitur tantum: *de licentia, et non de licentia Episcopi* ».

440. Iuxta ergo sententiam cl. Bizzarri, lex statuta a Sixto V et Urbano VIII per supradicta decreta, adhuc in suo robore perstat; adeoque Episcopi nequeunt Regularibus concedere licentiam alloquendi Moniales, nisi illis dumtaxat, qui cum Monialibus sint coniuncti in primo et secundo gradu, et id per quatuor vices ad summum quolibet anno.

441. Cl. Giraldi aliter opinatur; scribit enim: *Attento tamen posteriori Congregationis decreto circa sequens dubium (a nobis relatum sup. n. 434) in genere, et terminis indefinitis sibi propositum, videtur non ita hodie restrictam esse Ordinariorum facultatem, quin dictam licentiam indiscriminatim et illimitate impertiri possint, ut etiam argumentatur Gaudentius a Ianua tom. I... (Giraldi, tom. I, pag. 119, col. 2).*

442. Eadem sententiam propugnat Auctor additionum ex aliena manu apud Ferraris, art. IV, n. 67 sq. Praemisso, quod inter alios hanc quaestionem tractat P. Gaudentius a Ianua (de Visitatione, tom. I. etc.) et quod affirmativam tenet sententiam, ita concludit: *Sed quidquid in utramque partem in hac quaestione dici possit, videtur amplectenda haec affirmativa sententia, attentata praxi: nam ubique fere locorum Ordinarii licentias hasce alloquendi Moniales concedunt Regularibus.*

Ipsa P. Lucius Ferraris in citato art. IV, in fine numeri 15, idem asserit, aliquatenus tamen dubitanter, ita scribens: *Vide tamen infra, n. 19 (ubi affertur decretum, a nobis adductum n. 434 ad I.), ubi videtur permissum Episcopis, ut talem licentiam Regularibus concedere possint.*

443. Nec dissentit S. Alphonsus, qui sub n. 232 circa finem, ob rationes ibi adductas, sic concludit: *« His autem positis, videtur*

hodie Regulares (quidquid alia decreta prius statuerint, quae in desuetudinem abiierunt) licite posse accedere toties quoties ad colloquendum cum Monialibus ex licentia Episcopi ». Et notandum, S. Doctorem sententiam suam probare etiam ex Bulla Benedicti XIV, incip. *Gravissimo*, quam vide supra n. 428, « in qua refertur, inquit S. Doctor, vetitam fuisse Regularibus a S. Congregatione accedere *sine licentia Episcopi* ad monasteria Monialium, nec etiam ipsis subiecta ».

444. Insuper Benedictus XIV, de Syn. dioec. lib. IX, cap. XV, n. VII, quamvis decreta a Sixto V et Urbano VIII lata meminerit, tamen, nulla facta distinctione inter Regulares coniunctos vel non coniunctos cum Monialibus, hoc tantum docet, Regularibus non licere Moniales alloqui *sine Episcopi licentia*. Et die 26 Novembris 1672 (ita Pontifex) *respondit* (S. Congregatio Concilii) *nullam quantumvis honestam et rationalem causam eximere a gravi culpa Regulares accedentes ad Moniales sine Episcopi licentia*. Ac die Maii 1678 *iisdem poenis affici dixit Regulares qui, post habitum ad Moniales concionem, de quibuscumque rebus cum iisdem loquuntur, nisi specialem quoad hoc facultatem ab Episcopo antea impetraverint*. Videtur ergo Summus Pontifex Benedictus XIV, ita haec decreta S. Congregationis Concilii fuisse interpretatus, ut Episcopi possint *Regularibus quibuscumque* concedere licentiam alloquendi Moniales, etsi non coniunctas in primo et secundo gradu. Et negari non potest, hanc esse generalem praxim hodie vigentem, ac persuasionem, ut Episcopi sibi vindicent praedictam potestatem.

445. Decreta prohibentia allocutiones cum Monialibus comprehendunt etiam Abbatissam, ut de Abbatissis Urbis Romae declaravit Alexander VII, Constit. *Sacrofancti*, et generatim pro quibuscumque aliis Abbatissis absolute censuit Sacra Congregatio Concilii 14 Nov. 1654 (Vid. Giraldi, part. I, pag. 218, nota II; Ferraris, art. IV, n. 31).

446. S. Alphonsus (n. 238) non audet improbare sententiam, quae putat, in memorata prohibitione non comprehendendi Abbatissas, quia Abbatissae, ut plurimum, eliguntur ex senioribus et prudentioribus, ipsaeque ratione officii frequentiore necessitatem habent

tractandi cum extraneis. Quoad Constitutionem Alexandri VII, respondet cum Felice Potestas, illud esse particulare pro Urbe Roma. At S. Doctor non citat decretum S. Congregationis Concilii, quo declaratum est, sub nomine Monialis quoad locutionem venire etiam Abbatissam.

447. Non permittatur accessus saecularium ad monasteria Monialium sub praetextu eas docendi sonum cymbalorum, aut alterius instrumenti, aut musicam, vel cantum, etiam ad crates (S. Congr. Ep. et Reg. 13 Sept. 1583, apud Lezana, verb. *Moniales*, n. 31; Matteucci, cap. 3, n. 12; Ferraris, art. IV, n. 39).

448. An in prohibitionem loquendi cum Monialibus vetetur solus accessus sine locutione? Plures Auctores affirmant, addentes, prohiberi accessum ad monasterium, etiam ad inspiciendas Moniales. S. Alphonsus, n. 233, cum aliis, aliter sentit: dicit enim vetari accessum *formalem*, scilicet cum effectu. Unde accessus prohibitus duo importat copulative, nempe accedere ad locum, et colloqui, quod S. Doctor probat *ex cap. Definimus*, in quo simultanee prohibetur *aditus ad collocutionem*; et ex Decretis supra relatis Sixti V et Urbani VIII, ubi semper fit mentio copulative de accessu et colloquio. Hinc probabiliter dicunt, prosequitur S. Doctor, non esse vetitum colloqui cum Monialibus e domo propinqua, quia deficit accessus.

Quoad hoc, ut innuimus, contrarium dicunt plures alii Doctores, quos citat Ferraris, loc. cit. n. 43, ob rationem, quia principaliter et per se primo prohibetur collocutio, accessus vero per accidens. Finis enim huiusmodi accessus est collocutio, qua reddita impossibili, non est qui desideret ad Moniales accedere (Cf. Lezana, tom. II, verb. *Moniales*, n. 20).

Controvertitur pariter inter Auctores, an loquentes per motus aut signa non obscoena, incurrant casum reservatum? Alii affirmant, quia conceptus mentales, animique passionem exprimuntur et alii significantur nedum per verba, sed etiam signis et nutibus, ut patet in mutis et surdis. S. Alphonsus adhaeret sententiae contrariae, quia locutio per signa non est proprie locutio: prohibitiones autem tamquam odiosae, stricte sunt interpretandae (Vid. n. 234).

449. Non est prohibitum scribere ad Moniales, nec cum eis loqui per internuntium, dummodo tamen id prohibitum non sit per legem dioecesanam (Cf. S. Alph. n. 233).

450. Prohibetur, et ideo incurrit censuras et poenas, *si quae in Synodis provincialibus vel dioecesanis inveniantur appositae*, qui loquitur per interpositam personam in praesentia Monialis audientis, et per eandem interpositam personam respondentis; quia id in effectu idem est, ac si cum ipsa Moniali colloqueretur (Lezana, loc. cit.; Ferraris, ibid. n. 43).

Idem dicendum videtur de illo, qui loquitur cum Moniali audiente, sed non respondente, quia de ipso verificatur, quod vere cum Moniali loquatur. In hoc tamen casu Monialis audiens et tacens non incurrit censuras et poenas, sicuti non incurreret, qui Monialem sibi loquentem audiret, nihil tamen respondens: censura enim et poena non contra audientes, sed contra loquentes est imposita.

451. Praedictas censuras et poenas incurrit etiam ille, qui sine legitima licentia *contra legem dioecesanam* loquitur cum novitiis, educandis, aliisque foeminis intra clausuram degentibus. Dictum est *contra legem dioecesanam*; quia *in omnibus fere dioecesisibus*, inquit S. Alphonsus (in fine numeri 232) et signanter in Neapolitana, adest casus reservatus cum excommunicatione *in loquentes sine Archiepiscopi, vel Vicarii Monialium licentia, cum Monialibus in monasteriis etiam exemptis, vel cum aliqua aut aliquibus earum, etiamsi sit conversa, aut novitia, sive educationis, sive alterius rei causa ibi commoretur, coniunctis in primo vel secundo consanguinitatis gradu dumtaxat exceptis* (Vid. Ferraris, loc. cit. n. 41).

452. Regulares vero, sine legitima licentia alloquentes praefatas novitias, educandas, aliasque foeminas intra clausuram degentes, non solum incurrunt poenas, si quae sunt lege dioecesana sive edicto Episcopi latae, sed etiam illas decretis Apostolicis Sixti V, Urbani VIII, Gregorii XV Bulla *Inscrutabili*, et Clementis IX inflictas. In his enim prohibetur, ne Religiosi, ullo quaesito colore, Moniales, Sorores, aut *quamlibet aliam personam intra clausuram degentem*, alloqui possint.

453. A prohibitionē alloquendi Moniales excipiuntur Superiores regularium et Confessarii ipsarum Monialium, qui proinde non egent licentia Ordinarii ad alloquendas Moniales *suae curae commissas*. Isti enim expresse excipiuntur in citatis decretis editis iussu Sixti V et Urbani VIII, his verbis: *Superiore, cui monasterii seu domus cura incumbit, Visitatore vel Visitoribus, Confessorioque ordinario et extraordinario, cum ad tempus deputabitur, dumtaxat exceptis* (Vid. Matteucci, Offic. Cur. cap. III, n. 13).

454. A quibusdam Auctoribus affertur decretum S. Congr. Ep. et Reg. de die 21 Febr. 1617, sequentis tenoris: Regulares Confessarii, et Superiores seu Visitatores, si alloquantur Moniales *extra praecisam officii sui necessitatem*, incidunt in poenas privationis officiorum, vocisque activae et passivae. Aliud quoque decretum referunt, quod ita sonat: Confessarius regularis Monialium, eiusque socius, *exceptis casibus administrationis Sacramentorum*, easdem Moniales *absque S. Congregationis licentia alloqui non possunt* (Vid. Barbos. in *Summa*, seu *Collectan.* v. *Confessarius Monialium*, n. 9; Lezana, v. *Clausura*, n. 27; Ferraris, v. *Moniales*, art. n. 57; art. V, n. 66).

455. Quia istiusmodi resolutiones nimis rigidae visae sunt ac scrupulis occasionem praebentes, ideo eadem S. Congregatio in posterioribus decretis, quae legi possunt apud Ferraris (loc. cit. art. IV, n. 23, 24, 60 sqq.), eas temperavit seu revocavit, excipiendo a communi decreto non alloquendi Moniales praedictos Superiores et Confessarios, simulque praecipiens locorum Ordinariis, ne in casu eosdem Superiores et Confessarios ad monasterium accedentes, ullatenus vexent: *omnino praetermissis praefatis rigidis restrictionibus*. — Ex hoc tamen non est inferendum, Superioribus et Confessariis licere semper et ad libitum cum Monialibus loqui: lex enim, de qua hic agitur, gravis est, ut ex dictis patet. Ideo sine iusta vel rationabili causa abstineri et ipsi debent ab inutilibus colloquiis et conversationibus. Hoc planum est.

Quoad locutionem Sororum votorum simplicium cum saecularibus vide dicta inferius ubi de clausura Episcopali.

CAPUT V.

De Abbatissa et de Superiorissis Institutorum
votorum simplicium.

456. AETAS. Abbatissa et Priorissa, et quocumque alio nomine Praefecta vel Praeposita appelletur, eligatur *non minor annis quadraginta*, et quae octo annis post expressam professionem laudabiliter vixerit (Conc. Trid. sess. 25, cap. VII). *De Regul.*

Ex declaratione S. C. C. in una *Neapolitana*, 24 Sept. 1678, annus quadragesimus *debet esse completus* (Vid. Matteucci, *Offic. Cur.* cap. I, n. 4; Ferraris, v. *Abbatissa*, n. 2, et 71 *ex aliena manu*).

457. Quod si his qualitatibus non reperiatur in eodem monasterio, ex alio eiusdem Ordinis eligi potest (Conc. Trid. loc. cit.).

At si talis electio ac translatio fiat, *opus est licentia Apostolicae Sedis*. Nam Gregorius XIII declaravit, Bullam S. Pii V, de egressu Monialium corrigere Decretum Concilii, et ideo ex illo Decreto non licere amplius extrahere Moniales de monasterio pro constituenda Abbatissa in alio, nisi obtenta speciali licentia a Sede Apostolica (Bizz. p. 230-468; Giraldi, tom. III, sect. 162, p. 1037).

458. Si hoc etiam incommodum Superiori, qui electioni praeest, videatur, ex iis quae in eodem monasterio *annum trigesimum excesserint*, et *quinque saltem annis* post professionem recte vixerint, Episcopo vel alio Superiore consentiente, eligatur (Conc. Trid. loc. cit.; et vid. S. Alph. lib. IV, n. 59).

459. ELECTIO. Sine dispensatione Apostolica in Abbatissam eligi non potest illegitima, neque corrupta (nisi corruptio fuerit occulta) neque vidua, neque caeca, neque surda, ex variis declarationibus SS. CC. (Cf. S. Alph. loc. cit. Nota II; Ferraris, v. *Abbatissa*, n. 8 sq.; Naldus, v. *Abbatissa*).

460. Episcopus seu Superior, qui electioni praeest, claustra monasterii non ingrediatur, sed ante cancellorum fenestellam vota singularum *audiat vel accipiat* (Conc. Trid. ibid.; S. Alph. loc. cit. Not. VII).

461. Per disiunctivam *audiat vel accipiat* datur libertas, ut electio fiat vel *per schedulas*, quae continentur in verbo *accipiat*, vel *oretenus*, quod continetur in verbo *audiat* (Matteucci, loc. cit. n. 5).

In reliquis, concludit Tridentinum, *serventur singulorum Ordinum vel Monasteriorum Constitutiones* (Loc. cit.).

462. Electio Abbatissae fieri debet *per vota secreta*, ita ut eligentium nomina numquam publicentur. Electio aliter facta, est irrita (Conc. Trid. loc. cit. cap. VI).

Electio Abbatissae facta *per vota non secreta*, est etiam nulla, quamvis id acciderit *per ignorantiam Decreti Tridentini*, nec Episcopus potest super hoc dispensare (Lezana, tom. III, v. *Abbatissa*, n. 3; Ferraris, loc. cit. n. 19).

463. Electio tamen Abbatissae per vota *oretenus* expressa coram Episcopo cum suo Vicario, Secretario, vel alio ab ipso assumpto, valida est ex declaratione S. C. apud Naldum, v. *Moniales*, n. 1; Lezana et Ferraris, loc. cit.).

Quod tamen intelligendum est, dummodo *secrete* fiat, alias menti Concilii contrarium esset; et ex eo puto, subdit Lezana, a S. Congregatione sic determinatum, quod aliquae Moniales scribere nesciant, ac per consequens nec votum dare possint, nisi *oretenus*.

464. Abbatissarum seu Priorissarum electio pertinet *de iure communi* ad monasterium, ex cap. *Indemnitatibus* de elect. in 6, ubi legitur: « *Nulla Monialis, nisi duodecimum annum peregerit, et professa fuerit tacite vel expresse, ad eligendum cum aliis admittatur* ». Igitur de iure communi *antiquo* voce activa in praedicta electione gaudebant Moniales *professae*, qui ad minus duodecim annos completos habebant, nec excludebantur Conversae.

465. Ex iure vero *novissimo*, praesertim ex Concilio Tridentino, constat professionem tam virorum, quam mulierum emitti non posse *ante decimum sextum aetatis annum expletum*. Ex consuetudine autem et specialibus legibus Religionum Moniales *Conversae* in electione Abbatissae generatim non admittuntur. Quoad hoc inspicendae sunt singulorum Ordinum vel Monasteriorum Constitutiones (Cf. Lezana, tom. I, cap. 26, n. 2).

466. Si qua Monialis decumbat in lecto infirma, eius quoque votum recipiendum est, vel per scriptum sigillo munitum, vel per duas Moniales a Praesidente electionis deputatas (S. Alph. loc. cit. Nota IV).

467. Ut canonica ac valida sit electio Abbatissae requiritur, *generatim loquendo*, ut *maior pars* capituli Monialium concurrat in unam, ut statuit Nicolaus V, die 9 Martii 1447, Const. incip. *Digna reddimur*, et S. Congregatio Ep. et Reg., 17 Sept. et 24 Nov. 1690, apud Ferraris, loc. cit. n. 27).

Dictum est *generatim loquendo*, quia dari potest et revera datur exceptio. Sic ex Constit. incip. *Ex nostri* Gregorii XIII de die 14 Apr. 1574, in Ordine S. Benedicti Congregationis Cassinensis, pro electione Abbatissarum duae ex tribus partibus vocalium requiruntur (Vid. Bizzarri, pag. 230). Unde quoad formam electionum attendendae sunt particulares Constitutiones vel legitimae consuetudines (Cf. Lezana, tom. 3, verb. *Abbatissa*, n. 6).

468. Nec Episcopus, nec alius Superior ferre potest suffragium in electione Abbatissae, quamvis vota Monialium essent paria, et in electione non concordarent, ex decretis Congr. Ep. et Reg. 5 Martii 1619 ac Congr. Concilii, 23 Maii 1621, relatis a Ferraris, verb. *Abbatissa*, n. 29 (Ita apud Bizzarri, pag. 231).

469. In casu autem, quo *Moniales* non concordarent, cum monasterium non debeat manere sine capite, Episcopus aut alius Superior praefigere eis deberet certum tempus ad concordandum: quo elapso, si non concordassent, deberet ipse nominare et deputare in Abbatissam, quam indicaret magis idoneam ex decretis S. Congr. in Cremonen. 22 Oct. 1592; in Assisien. 20 Nov. 1595; et in Melphiten. 3 Augusti 1696 (Bizzarri, ibid. ex Ferraris, loc. cit. n. 30).

470. In electione Abbatissae non ad Episcopum, sed ad Superiores regulares *quoad Moniales sibi subiectas*, pertinet recipere et adnotare vota eligentium (S. C. Ep. et Reg. mense Apr. 1729 apud Bizzarri, pag. 358).

471. Praelati regulares tenentur significare Ordinariis diem electionis Abbatissarum sibi subiectarum, ut per se vel per alium possit intervenire, si velit; necnon ipsum expectare, si expresse

declaraverit se velle per se vel per alium eidem electioni interesse (Vid. Barbosa, Collect. verb. *Abbatissa*, n. 11).

472. Si Episcopus vocatus et admonitus de tempore electionis noluerit nec per se nec per alium intervenire, Superior Regularis potest procedere ad canonicam electionem (S. Congr. Concilii, 4 Maii 1675, apud Matteucci, Offic. Cur. cap. I, n. 8; Ferraris, *ibid.* n. 33).

Episcopus seu Vicarius non potest secum ducere ad interessendum etiam Notarium ex dicta S. Congr. Concilii (Apud Auct. cit.).

473. CONFIRMATIO ELECTIONIS ABBATISSAE QUOAD MONASTERIA REGULARIBUS SUBIECTA. Facta electione, nisi aliud obstat, debet in eodem loco electio confirmari a Praelato praesidente, scilicet ab Episcopo, vel a Praelato regulari in monasteriis exemptis, vel a Sede Apostolica, si monasterium illi sit immediate subiectum (S. Alph. lib. IV, n. 59. not. VII). Quamvis ergo Episcopus, relate ad Monasteria Regularibus subiecta, interesse possit electioni Abbatissae, minime tamen potest illam confirmare, prout melius constat ex declaratione S. Congregationis Concilii, approbante Urbano VIII, qua edicitur: *Ius confirmandi Abbatissas* (quoad Moniales Regularibus subiectas) *minime fuisse Episcopis per Constitutionem INSCRUTABILI Gregorii XV attributum* (Vid. Bizz. p. 231).

474. QUAESTIO. *Utrum Moniales possint electionem Abbatissae in Episcopum, vel alium Superiorem seu Praelatum compromittere?* Non desunt Auctores, qui censent, id fieri posse. Lezana, tom. 2, verb. *Abbatissa*, n. 8, ita scribit: Possunt Moniales, iuri communi inhaerentes, unanimi consensu compromittere electionem Abbatissae seu Priorissae idoneae in Episcopum vel alium Praelatum. Et ita etiam docent alii Doctores, quos citat Ferraris, verb. *Electio*, art. IV, n. 30. Sed sententia probabilior negat, electionem Abbatissae, *imo omnium Superiorum regularium*, fieri posse per viam compromissi aut inspirationis. Ratio est, quia Concilium Tridentinum non solum praecipit, electionem Superiorum regularium esse faciendam *per vota secreta*, sed etiam omnem electionem aliter factam declarat nullam. At electiones, quae fiunt per viam compromissi aut quasi inspirationis, fieri solent per voces publicas, non vero per vota secreta; ergo non possunt ita fieri sub poena nul-

litatis. Et sic decisum fuisse a S. Congregatione Concilii refert Fagnanus apud Lucium Ferraris loco citato.

475. *Abbatissae soror non prohibetur de iure succedere in officio sorori, si canonice eligatur, dummodo non adsit aliquod impedimentum legitimum circa eius personam, vel prohibeatur per Constitutiones Ordinis* (S. Congr. Ep. et Reg. 19 Apr. 1619 apud Barb. Collect. verb. *Abbatissa*, n. 5).

476. *DURATIO IN OFFICIO ABBATISSAE.* Abbatissae non possunt durare in officio Abbatissatus *ultra triennium*, et eo elapso, vacare debent per integrum triennium, a die finiti regiminis et administrationis inchoandum. Ita decrevit Gregorius XIII, Constit. *Exposcit debitum*, 1 Ian. 1583, quam vide apud Naldum, verb. *Abbatissa*, n. 5. Notentur verba praedictae Constitutionis: Statuimus et ordinamus, quod de cetero perpetuis futuris temporibus, in omnibus et singulis monasteriis Monialium S. Benedicti, Cisterc. Carthus. et aliorum quorumcumque Ordinum, in universa Italia,... quae nunc per Abbatissas, vel alias Praefectas perpetuas reguntur... non amplius perpetuae seu ad vitam... sed *triennales* tantum a Conventu uniuscuiusque monasterii... eligantur et praeficiantur. quae postmodum, elapso triennio suis officiis perfunctae, praeesse desinant, *omni prorsus careant auctoritate ac a regimine et administratione monasterii, per triennium a die finitae administrationis inchoandum, abstineant*; quo elapso,... iterum et pluries eligi possint... (Vid. Bizz. p. 309).

477. Ex hac Constitutione haec infert Ferraris, verb. *Abbatissa*, n. 54 sq.:

1. Si intra triennium moriatur Abbatissa, aut alio modo vacet officium, non poterit eligi in Abbatissam, quae immediate praecessit in officio, quia non vacavit per triennium.

2. Neque eligi poterit in Vicariam, quae gubernet monasterium in capite per aliquod considerabile tempus.

3. Imo neque poterit eligi in Vicariam novae Abbatissae: nam Pontifex in citata Bulla, praecepit, ut, *elapso triennio, careant omni auctoritate, ac a regimine et administratione monasterii per triennium abstineant*. Quae verba prohibent eam eligi ante elapsum triennium, etiam in Vicariam, cum Vicaria non careat

omni prorsus auctoritate, regimine et administratione monasterii: ipsa enim debet vices Abbatissae supplere, cum Abbatissa est infirma, vel quando non est praesens in actibus Communitatis, cum ad hoc eligatur. *Praxis tamen videtur esse contraria*. Hucusque laudatus Ferraris, et cf. etiam Lezana, verb. *Abbatissa*, n. 12; et vid. S. Alph. loc. cit. not. VIII.

478. Si ob peculiare Monasterii circumstantias vere expediat, ut Abbatissa in suo munere confirmetur, recurrendum erit ad S. Congregationem, quae pro secundo triennio solet concedere licentiam pro confirmatione, dummodo accedat consensus *duarum ex tribus partibus Monialium* capitulariter per secreta suffragia praestandus; et si agatur de tertio et ulterioribus trienniis confirmationis, veniam tribuit cum clausula « *de consensu omnium* etc. ». In aliquibus casibus, ob graves causas, a defectu unius vel alterius suffragii dispensat. Haec praxis sedulo diligenterque semper servata est (penes S. Congregationem Ep. et Reg.), ne Monialium concordia et tranquillitas turbetur (Bizzarri, pag. 310).

479. Iuxta recentissimum Decretum *Perpensis* de votis simplicibus, votis solemnibus a Monialibus praemittendis, professae votorum simplicium possunt quidem ad minora coenobii officia deputari, sed ad munia Superiorissae, Vicariae, Magistrae novitiarum, Assistantis seu Consiliariae, et Oeconomae eligi nequeunt (Art. VIII).

480. Quamvis lex statuta a Gregorio XIII quoad relectionem Abbatissarum observanda sit in Italia et *praesertim*, uti in Bulla dicitur, *in utriusque Siciliae regnis*, nihilominus si attendatur ad sequentem resolutionem S. Congregationis Ep. et Reg. dicendum est, ipsam datam fuisse pro *Ecclesia universali*.

Archiepiscopus Compostellan. ea quae sequuntur Summo Pontifici exposuit: In sua Archidioecesi varii existunt Monialium Conventus, in quibus vocales tertio quoque triennio Abbatissam vel Priorissam eligunt, etiamsi in Constitutionibus Recollectarum S. Augustini, quarum tria numerantur Monasteria, praescribatur, ut Priorissa ultra decennium eligi nequeat. In Constitutionibus praefactorum Conventuum, pro nonnullis legitur: Superiorissa iterum eligi nequeat; pro aliis vel prohibetur vel tacetur nova electio. — Cum in Constitutione *Exposcit debitum*, 1 Jan. 1583, Gregorius

XIII iussisset, ut munus Priorissae ultra triennium perdurare nequeat et expleto triennio nullam habeat in Monasterio auctoritatem, et hoc sensu pluries respondisset S. Congregatio Ep. et Reg., Orator nonnulla dubia proponit:

I. Quaeritur si memoratae Constitutiones et resolutiones datae fuerunt pro Ecclesia universali et observandae sint?

II. In casu negativo, possuntne iterum eligi Superiorissae illorum Conventuum, quorum Constitutiones vel de hac electione tacent vel permittunt novam electionem Superiorissae?

III. In utroque casu numeri II, et pro Monasteriis in quibus expresse permittitur nova electio Superiorissae, quaeritur: pro huius electionis confirmatione sufficit auctoritas Ordinarii vel recurrendum erit ad S. Sedem?

Sacra Congregatio Ep. et Reg. die 4 Maii 1901 super praemissis dubiis respondit:

Ad I. *Affirmative.*

Ad II. *Provisum in primo.*

Ad III. *Quatenus Constitutiones sileant, vel expresse dicant post triennium eligendam esse aliam Abbatissam seu Superiorissam, reelectionem eiusdem personae ad munus Abbatissae seu Superiorissae indigere confirmatione S. Sedis: quatenus vero Constitutiones, approbatae a S. Sede post enuntiatam Constitutionem Gregorii XIII, permittant huiusmodi reelectionem, servandum esse tenorem earundem Constitutionum.*

481. POTESTAS ABBATISSAE. Non una est Doctorum sententia circa extensionem potestatis Abbatissae in Moniales sibi subditas. Ex communiore sententia, maxime ex S. Alphonso, S. Ecclesiae Doctore, lib. IV, n. 51 et sqq. haec breviter accipe:

An Abbatissa possit praecipere Monialibus *in virtute Obedientiae*, obligando in conscientia? Prima sententia negat ob rationem, quod Abbatissa non est capax iurisdictionis spiritualis exercendae, sed tantum praecipere valet, quae spectant ad oeconomicam monasterii gubernationem. Secunda sententia, quae S. Ligorio videtur *absolute probabilior*, affirmat, quia per votum obedientiae obligantur Moniales ad obediendum omnibus suis legitimis Superioribus. Inter legitimos autem Superiores, praeter Episcopum vel

Praelatum regularem, accenseri indubium est Abbatissam in suo monasterio. Cum enim Pontifex Religionem approbat, approbat pariter inter Moniales *ordinem superioritatis et subiectionis*: aliter quomodo observantia regulae sustineri potest? Quare, licet Abbatissa veram iurisdictionem non possit exercere, ut certum est et commune; potest tamen, saltem tamquam Ministra, *exigere obedientiam per votum promissam* circa res, quae a regula sunt praeceptae, vel quae ad profectum Monialium iuxta regulam conveniunt.

482. *Dubitatur*, an possit Abbatissa dispensare cum suis Monialibus in regulis aut votis? Certum est, quod Abbatissa, quia incapax spiritualis iurisdictionis, *non potest auctoritativo modo dispensare* quoad observantias Religionis, nempe quoad ieiunia frangenda, ad edendas carnes etc. contra regulam; sed bene potest dispensare ex commissione Praelati, vel saltem declarare, aliquando, ieiunium, vel aliud praeceptum non obligare. Circa autem vota Monialium, pariter certum est, non posse Abbatissam, sicuti potest cum eis dispensare Episcopus, vel Praelatus regularis, si sint exemptae; sed conveniunt communiter Doctores, quod Abbatissa ratione potestatis *dominativae* (hoc est administrandi et regendi monasterium, personas, et bona illius) quam ob votum obedientiae habet supra suas subditas, sicut habent parentes in filios, *possit irritare* earum vota, sive de re supererogatoria, sive de re circa regulas (S. Alph. loc. cit.; vid. etiam Lezana, tom. I, cap. 26, n. 8 sq. et tom. 2, verb. *Abbatissa*, n. 14; Ferraris, loc. cit. n. 60 sq.).

Abbatissa non potest suis Monialibus publice benedicere, cum munus publicae benedictionis supponat clavium et iurisdictionis potestatem, quae foeminis convenire non potest. Potest tamen illas privatim benedicere, eo modo quo parentes solent benedicere proprios filios (Cf. Lezana et Ferraris, loc. cit.).

Iuxta *Additiones Cassinenses* apud Ferraris, v. *Abbatissa*, n. 97, non potest Abbatissa velum puellae novitiae imponere, nec eius recipere professionem. Verum haec sententia, quae asserit, Abbatissam non posse recipere professionem, moderanda est ad tramitem Decreti de votis simplicibus, votis solemnibus a Monialibus praemittendis, nec non subsecutae responsionis de die 28 Iul. 1902 ad varia du-

bia Sacrae Congregationi Ep. et Reg. a quodam Archiepiscopo proposita, ubi ad 1^m dubium disponitur:... *Professionem autem secundam* (nempe solemnem) *emitti posse privatim in Choro sive in Oratorio interiore, coram Communitate, in manibus Superiorissae, praevia approbatione Ordinarii, seu Praelati regularis, quoad Monasteria exempta* (Vid. Acta S. Sed. vol. 33, pag. 37).

483. *Superiorissae in Institutis Sororum votorum simplicium.* a) Agitur hic de Institutis quae plures domos habent sub regimine *Moderatricis generalis*. — Modus eligendi Superiorissam generalem et Superiorissas sive provinciales sive singularum domorum late traditur in *Normis, Pars secunda, n. 202* sqq.

b) Duratio officii supremæ Moderatricis (in capitulo electæ) aut *sex* aut *duodecim* annorum plerumque esto (*Normae, n. 207*).

c) Moderatrices domorum a Moderatrice generali cum consensu suarum consiliariarum *ad tres annos* instituuntur, quibus elapsis ex gravi causa eodem modo *ad aliud triennium* confirmari poterunt, non autem ultra hunc terminum pro eadem domo (Ibid. n. 309).

d) Statim ac Institutum tantopere diffusum est, ut... regimen per unam moderatricem solam difficilius evadat, illud in provincias dividere iuvat (Ibid. 301).

e) Moderatrix generalis rite electa gubernat et administrat universum Institutum sibi concreditum iuxta normas Constitutionum (Ibid. n. 252).

f) Moderatrix generalis cum suis consiliariis sedem figat in ea domo, quae regimini aptior censetur. Quae domus inde tamquam caput vel centrum totius Instituti considerabitur (Ibid. n. 253).

CAPUT VI.

Numerus Monialium in Monasterio.

484. In quolibet monasterio ille praefigendus est Monialium numerus, qui ex redditibus vel consuetis eleemosynis commode sustentari valeat. *In praedictis autem monasteriis et domibus,*

ita Concilium Trid. sess. 25 de Regul. cap. 3, *tam virorum quam mulierum, bona immobilia possidentibus, vel non possidentibus, is tantum numerus constituatur, ac in posterum conservetur, qui vel ex redditibus propriis monasteriorum, vel ex consuetis eleemosynis commode possit sustentari.* Quam sanctionem plures Romani Pontifices confirmarunt et innovarunt, ut S. Pius V, Const. *Circa Pastoralis officii* 29 Maii 1566; Gregorius XIII, Const. *Deo sacris*, 30 Dec. 1572.

485. Illarum autem numerus ex citata Constitutione Gregorii *Deo sacris* taxari debet *ab Episcopo* in monasteriis non exemptis; in monasteriis vero exemptis, et Regularibus subiectis taxari pariter debet *ab Episcopo, cum interventu suorum Superiorum: Quem* (Monialium nempe numerum) *per ipsos locorum Ordinarios, etiam in monasteriis ab eorum cura et regimine quomodo-cumque exemptis, cum illorum Superiorum interventu stabiliri et ordinari, neque supra illum numerum alias recipi posse, etiam de consensu Superiorum suorum, volumus et mandamus* (Vid. Bizzarri, p. 229; Ferraris, v. *Moniales*, art. II. n. 4 et sqq.; Fagnanus, cap. *Grave*, n. 52, et cap. *Non amplius*, n. 9 in lib. III. Decret.).

486. Ex variis declarationibus S. Congregationis Ep. et Reg. relatis a Ferraris, v. *Moniales*, art. II, n. 6 et sqq. haec habentur statuta: *a)* Numerus Monialium debet esse saltem duodecim; *b)* Non debet esse maior numero cellarum monasterii: quaelibet enim Monialis debet dormire sola (S. Alph. n. 229); *c)* In praefixione numeri distinguuntur separatim, quot debeant esse Moniales velatae, quot conversae, et quot aliae personae exterae monasterii redditibus sustinendae; *d)* Numerus Conversarum calculatur ad unam pro septem Monialibus, sed Choralium regulatur secundum proventus monasterii; *e)* Numerus augeri non potest ab Ordinario sine licentia S. Congregationis; *f)* Item Monialis supranumeraria admitti non potest sine licentia eiusdem S. Congregationis.

487. Si qua Monialis supra statutum numerum reciperetur, duplicem eleemosynam adferre, et supranumerariorum locum tenere deberet; videlicet pro supranumerariis solvi debet dos duplicata, et remanent semper Moniales supranumerariae, quamvis in

ceteris omnibus pares sint aliis Monialibus supranumerariis. Extat apud Bizzarri, pag. 269, generale Decretum editum die 6 Sept. 1604, ex quo sequentia excerptimus: « Sacra Congregatio negotiis Episcoporum et Regularium praeposita, *generali Decreto* statuit et declarat, Moniales, quae supra numerum in quolibet monasterio constitutum recipiuntur, *in locum Monialium decedentium intra numerum nequaquam subrogari*, neque impedimento esse, quin aliae in locum earundem ex numero de mortuarum recipi eo modo valeant, quo in singulis monasteriis Moniales intra numerum possunt admitti. Quinimo easdem sic supra numerum receptas, *supranumerarias semper quoad hoc remanere*, etiam si in ceteris ab aliis nihil differant, sed illis in omnibus pares et aequales iuxta cuiusque monasterii institutum esse debeant ».

Declarat insuper eadem Sacra Congregatio, duplicis eleemosynae nomine, intelligi semper duplicatam summam eius, quae in receptione cuiusque Monialis intra numerum in quolibet monasterio constitutum, erogari pro tempore consuevit: ita tamen, ut ubi summa, quae confertur minor est scutis ducentis, ibi saltem ratione duplicatae eleemosynae, solvenda sint scuta quadringenta, et non minus » (Vid. etiam Barbosa, Summa Apost. Const. verb. *Moniales supranumerariae*; Lezana, tom. I, cap. 23, n. 6).

488. Ex pluribus decretis S. Congregationis Ep. et Reg. apud Ferraris, loc. cit. n. 112 certum est, duas sorores recipi quidem posse in eodem monasterio absque licentia eiusdem S. Congregationis, minime vero *tertiam sororem*. Ut plene cognoscatur authentica dispositio super praefata *tertia* sorore, praestat afferre instructionem seu Decretum laudatae S. Congregationis datum in una *Massilien.* mense Iunio 1701, relatum a Bizzarri, pag. 373, et est tenoris sequentis:

« Sacra Congregatio servari mandavit decreta alias edita circa *tertias sorores*, nempe si *tertia* *tanquam numeraria* monasterium ingrediatur, eleemosynam dotalem *duplicatam* persolvat, *suffragioque tum activo, quam passivo careat*, quousque altera ex duabus eius sororibus e vita decesserit. Si vero *supranumerum* admitti petat, speciali S. Apostolicae Sedis licentia opus erit, quae quidem concedi non solet, nisi ea conditione, ut ipsa *tertia* soror

triplicatam eleemosynam dotalem solvat, nec reliquis eius duabus sororibus simul superstitibus, activo vel passivo suffragio gaudeat. Respectu vero *Laicarum* sive *Conversarum*, Constitutiones Ordinis a S. Sede Apostolica approbatas, sub poenis in iisdem contentis itidem servari mandet atque praecipiat ».

489. Decreta S. Congregationis, quae prohibent receptionem in eodem monasterio tertiae sororis, eamque voce activa et passiva privant, non extenduntur *ad sorores consobrinas*. Nihilominus S. Congregatio die 2 Ian. 1838 in *Fanen.* declaravit, commendandam esse consuetudinem in aliquibus monasteriis introductam, non recipiendi tres sorores consobrinas, vel tres sorores, quarum *tertia* sit consobrina (Vid. Bizz. p. 480).

490. Quoad Moniales *Conversas*, habetur penes laudatum Bizzarri, p. 316, monitum quoddam de mense Aug. 1700, a S. Congregatione Archiep. Iannuensi expeditum, quo prohibetur, ne in posterum admittatur ad habitum et ad professionem *Conversa*, quae habeat in eodem monasterio aliam sororem vel sanguine coniunctam in 2° gradu.

491. Relate ad *Instituta votorum simplicium*, praescribitur ut nulla domus erigatur, nisi in ea *conveniens numerus Sororum* collocari et sustineri possit (*Normae*, n. 307).

CAPUT VII.

De Monialium expulsionem, ac de dimissione Sororum votum simplicium ab Instituto.

492. Omnibus notum est, Religiosos *viros* incorrigibiles posse expelli, servatis, quae a sacris Canonibus, Constitutionibus Apostolicis, et Decretis S. Sedis praescribuntur. Verum Scriptores disputant, an expulsionis poena Moniales mulctari possint, quia haec poena non est pro Monialibus in usu, tum etiam ne ipsae ex earum incorrigibilitate lucrum capiant, et a clausurae vinculo liberentur. Animadvertendum tamen est, tristissimis nostris temporibus, quibus ecclesiastica potestas pluribus impedimentis praepedita est, nihil superesse in quibusdam casibus ob rerum et locorum adiun-

cta, ad pacem, concordiam, et observantiam in aliquo monasterio restituendam, nisi ab Apostolica Sede expulsio alicuius Monialis permittatur. Et ita factum est a S. Congregatione die 15 Ianuarii 1841, prout refert Eius Bizzarri in sua *Collectanea*, pag. 508 et sqq. Inter alia quaesitum fuit:

1. An et quomodo permitti possit expulsio Abbatissae?

2. An et quomodo permitti possit expulsio aliarum Monialium incorrigibilium?

Responsum fuit: Ad 1^m *Affirmative pro saecularizatione, quae sit loco expulsionis.*

Ad 2^m ad mentem; mens est, quod Archiepiscopus eas severe corrigat, ablato ipsis velo nigro et scapulari, ac voce activa ac passiva, iniunctis aliis poenitentiis salutaribus; et quatenus non resipiscant, eas dimittat *per saecularizationem, quae sit loco expulsionis...*

Insuper S. Congregatio prohibuit, ne admitterentur Novitiae, nisi restituta observantia regulari in monasterio (N.) et servata forma Apostolicarum Constitutionum. Quam resolutionem approbavit eadem die Gregorius PP. XVI.

Ad dimittendas *e monasterio* moniales votorum simplicium, recurrendum est in singulis casibus ad S. Sedem (Vid. Decretum *Perpensis* infra cap. IX, n. XII).

493. Notandum, Moniales saecularizatas remanere ligatas voto castitatis, et observare debere substantialia aliorum votorum compatible cum novo earum statu (Bizz. *ibid.*).

De dimissione Sororum votorum simplicium ab Instituto.

494. *Normae secundum quas S. Congregatio Ep. et Regul. procedere solet in approbandis novis Institutis votorum simplicium*, ita disponunt pro dimissione Sororum:

a) Ius dimittendi Sorores, sive tirones sive professas, penes Superiores Instituti est, iis tamen servatis, quaecumque legibus, pontificiis decretis servari oportet (n. 192; Const. *Conditae*, part. II, n. 1).

b) Pro dimittenda Sorore votorum *temporariorum* graves requiruntur causae, approbatae per maiorem partem suffragiorum consilii generalis (*Normae*, n. 193).

c) Pro dimittenda autem Sorore votorum *perpetuorum* graves causae exteriores exiguntur, una cum incorrigibilitate, a consilio generali probata per secreta suffragia (Ibid. 194).

d) Insuper pro dimittenda Sorore votorum *perpetuorum*, accedat oportet confirmatio S. Congregationis; ita ut dimissio ex parte Superiorissae generalis cum suo consilio facta, *iuridicum effectum* non sortiatur antequam a S. Congregatione confirmata sit (n. 196).

e) Quocumque modo Soror votis innodata, ab Instituto recedat, oportet ut dispensationem super votis expectet, quam vel ipsa Soror, vel eius nomine Superiorissa generalis, a S. Congregatione petere debet (n. 197).

f) Solummodò in casu gravis scandali exterioris, Episcopo loci approbante, Soror statim dimitti poterit. Sed postea confirmatio dimissionis et dispensatio super votis a S. Congregatione nihilominus petenda erit (n. 198).

g) Sororibus ab Instituto recedentibus vel dimissis *integra dos*, sed absque fructibus, restituenda est, una cum suppellectili quam ad Institutum attulerunt, in eo statu in quo est (n. 200). Cuilibet autem Sorori recedenti Institutum providere debet ea, quae requiruntur ut modo tuto et convenienti domum reverti possit (Ibid. n. 200).

CAPUT VIII.

De puellis monachandis et de puellis adspirantibus ad Institutum votorum simplicium.

495. Pro legitima receptione puellae ad habitum religiosum, requiritur consensus Superioris et Monialium per secreta suffragia, qui consensus Monialium debet esse maioris partis (S. C. Ep. et Reg. pluries, apud Ferraris, v. *Moniales*, art. I, n. 64).

496. Puella ad habitum Religionis recipienda debet *antea* ab Episcopo, vel eo absente, vel impedito, ab eius Vicario, aut alio ab eis deputato, explorari, *an coacta, an seducta sit, an sciat quid agat*, quae quidem exploratio ex parte Episcopi observanda quae est in monasteriis Regularibus subiectis (Conc. Trid. sess. 25,

c. 17 de Reg.; et S. C. C. 7 Iun. 1735; apud Aloys. Adone, lib. II, cap. 7, n. 1381).

497. Potest Episcopus, etiam sub censuris, praecipere Monialibus et earum Superioribus, ne recipiant puellas ad habitum, nec ad professionem, nisi prius sit ipse certioratus, ut sic puellae voluntatem explorare valeat (S. C. C. 23 Iul. 1650, et pluries; vid. Barbosa, *Collect. v. Novitia*, n. 4-5).

498. Sacra Congregatio Concilii, die 16 Mart. 1743, plura dubia de praesenti materia resolvit, quorum duo haec fuerunt:

An liceat Abbatibus SS. Salvatoris, et Sanctorum Spiritus et Galli Ord. Cisterc. *admitti facere puellas in capitulo Monialium monasteriorum SS. Mariae et Aureliani, et S. Mariae Theodatae pro acceptatione ad habitum, antequam exploretur ab Episcopo illarum voluntas in casu etc.*

Et S. C. respondit: *Negative.*

2° An Abbates praedicti admittere possint easdem puellas in praefatis monasteriis *ad finem vestitionis, et ut in eis morentur in habitu saeculari per mensem vel ad aliud tempus, etiam pro probanda illarum vera vocatione, vel pro quacumque alia causa absque licentia Sedis Apostolicae in casu etc.*

Et eadem S. C. respondit: *Quoad admissionem causa educationis, non posse absque licentia Sedis Apostolicae; quoad reliquos vero casus, non posse absque licentia Episcopi* (Apud Ferraris, tom. 8, in *Append. ad Decreta* sub. n. 256 bis, in *Papien.*).

499. Praedictam voluntatis puellae explorationem non potest Episcopus, postquam fuit certioratus, differre ultra quindecim dies; alias Superiores exempti, ipsis quindecim diebus elapsis, possunt, eo inconsulto, ad receptionem et admissionem procedere (S. Pius V, Bulla *Etsi Mendicantium*; Vid. Ferraris, v. *Monialis*, art. I, n. 69 et 95, ubi citantur Barbosa et Monacelli etc.).

500. Praefata exploratio fieri debet autem cratem ferream, nec alias interrogationes fieri licet, quam eas, quae Concilium Tridentinum iubet eis fieri (Idem Pontifex, loc. cit.; Cf. etiam Matteucci, loc. cit. n. 11).

501. Ex quo consequi videtur, Episcopum quoad monasteria Regularibus subiecta non posse facere experimentum de puellae ido-

neitate. Haec enim inspectio de iure pertinet ad illum Superiorem, a quo novitia seu puella admittenda est tam ad habitum, quam ad professionem; et sic ad Superiorem regularem spectat, non vero ad Episcopum, cui in hoc casu exploratio dumtaxat voluntatis (*an coacta, an seducta sit, an sciat quid agat*) non autem *idoneitatis* a Tridentino commissa est (Cf. Giraldi, tom I, p. 336).

502. Quamvis ex Tridentino (sess. 25, cap. 17, de *Regul. et Monial.*) puellae recipi possent ad habitum post annum duodecimum, hodie tamen nonnisi *post expletos annos quindecim*, ex Decreto S. C. Ep. et Reg. edito die 23 Maii 1659, teste Passerini et Monacelli apud Ferraris, loc. cit. n. 72; Matteucci, Off. Cur. cap. 32, n. 1).

503. Puella ad habitum recipienda debet *prius*, scilicet *antequam suscipiat habitum et ad Novitiatum admittatur*, per decem dies continuos *operam dare exercitiis spiritualibus*, prout iussit Innocentius XI, Litteris encyclicis S. C. Ep. et Reg. die 9 Octobr. 1682, quae legi possunt in *Collectanea* Emi Bizzarri, p. 416, edit. 1863.

504. Novitiae omnes degere debent sub cura et regimine magistrae in loco separato, seu in habitatione particulari, in qua praeter magistram cum socia, nulla professa degat.

505. Annus probationis seu novitatus, qui incipit non a die acceptationis, sed a die assumptionis habitus, debet esse continuus, integer seu completus *de momento in momentum*. In habitu saeculari non potest fieri Novitatus.

506. Ordinarius nullo pacto compellere potest Moniales ad acceptandas puellas, neque ad habitum, neque ad professionem. Acceptatio enim ad habitum spectat ad Moniales; ad Episcopum autem exploratio tantum voluntatis puellarum (S. C. Ep. et Reg. pluries, apud Ferraris, loc. cit. n. 82).

507. Graviter peccant et excommunicationem incurrunt cogentes mulierem invitam, praeterquam in casibus in iure expressis, ad ingrediendum monasterium, vel ad suscipiendum habitum cuiuscunque Religionis, vel ad emittendam professionem. Quam poenam incurrunt etiam qui consilium, auxilium vel favorem dederint, seu generatim omnes quovis modo cooperantes ad vim. Item

eidem poenae subiiciuntur, qui quoquo modo sine iusta causa ingressum aut professionem impediunt (Conc. Trid. sess. 25, cap. 18, *de Regul.*).

508. Professio fieri non potest ante *decimum sextum annum expletum*. Professio antea facta, *est nulla* (Conc. Trid. loc. cit. cap. 15). Unde infertur, annos sexdecim ad professionem requisitos debere esse completos *de momento in momentum*, ita ut si professio per aliquot tantum horas fieret ante completum annum decimum sextum aetatis, nulla foret; prouti nulla esset, si per aliquot horas vel momenta fieret ante completum *novitiatus* annum (Vid. Matteucci, *Offic. Cur.* cap. 32 et 41, n. 2).

Annus sextus decimus computatur non a die baptismi, sed a die nativitatis (Matteucci, loc. cit. c. 41, n. 2; Ferraris, loc. cit. n. 91).

509. Quemadmodum ante receptionem ad habitum, ita et *ante professionem*, novitiae voluntas exploranda est ab Episcopo, vel eius delegato, *an coacta, an seducta sit, an sciat quid agat* (Conc. Trid. loc. cit. c. 17).

510. Praedicta exploratio ex parte Episcopi locum habet etiam in monasteriis Regularibus subiectis, ut constat ex iteratis declarationibus S. C. C. citatis a Lucio Ferraris, loc. cit. n. 93. Quam explorationem Episcopus, postquam fuit monitus, differre non debet ultra quindecim dies; secus enim Superiores exempti, elapsis quindecim diebus, procedere possunt ad admissionem professionis.

511. Barbosa in *Collectanea seu Summa*, v. *Novitia*, n. 6, enunciata dispositionem ex S. Congregatione Conc. ita exponit: Novitiae professionis tempus ante mensem debet Monialium Praefecta Episcopo innotescere, et ille *ante 25 dies examen perficere tenetur: quibus elapsis amplius in eo se intromittere non debet*.

512. Defectus explorationis voluntatis non irritat receptionem et professionem, ceu tradit Fagnanus (lib. I, *Decretal.* c. 8 *Cum accessissent*, de *Constitutionibus*; et lib. V, c. 2, de *Poenit. et Remis.* n. 84), ubi testatur, ita declarasse S. Congr. Conc. Idem docet Matteucci, loc. cit. c. 32, n. 12, ob rationem, quia Concilium Trid. in casu omissionis *professionem non irritat*. Censet autem a culpa gravi non excusari (Cf. etiam Bouix, tom. I, p. 653).

513. Abbatissa seu Superiorissa tenetur ante mensem, ut ex dictis constat, certiore facere Episcopum professionis a Novitia emittendae, alias arbitrio ipsius Episcopi suspendi potest. Patet ex Conc. Trid. cap. 17, sess. 25, *de Regul.*, ubi dicitur: *Cuius (novitiae) professionis tempus, ne Episcopus ignoret, teneatur Praefecta monasterio eum ante mensem certiore facere. Quod si Praefecta certiore Episcopum non fecerit, quamdiu Episcopo videbitur, ab Officio suspensa sit.*

514. Monialibus novitiis, quae S. Dominici institutum amplexae sunt, a S. Pio V concessum est, ut in mortis articulo constitutae, religiosae professionis vota vovere possint, quamvis necdum exacto probationis anno; dummodo tamen ad aetatem professioni emittendae necessariam pertigerint (Bened. XIV, de Syn. dioec. lib. XIII, c. 12, n. 3).

Eadem concessione gaudent per communicationem novitiae aliarum Religionum. Si tamen huiusmodi novitiae convaluerint, debent iterum profiteri (Ferraris, loc. cit. n. 97).

515. QUAESTIO: Ad quem pertineat receptio ad *Ordinem* seu *monasterium*, et *admissio ad professionem*? Ex doctrina Fagnani (cap. *Porrectum*, lib. III. Decretal. *de Regularibus*) Suarezii, Pellicarii etc. haec habentur:

1° Pertinet *ad Abbatissam*, dummodo tamen ipsa professionem recipiat *cum consensu maioris partis Conventus*. Necessariam vero esse Monialibus Praelati sui *licentiam* ad recipiendas novitias, *non probatur iure* (Fagn. loc. cit. n. 22, 28, 30).

2° *Communis tamen usus*, iuri et rationi consentaneus, est, ut haec potestas sit in ipso conventu Monialium, *simul tamen requiratur Praelati licentia seu consensus*; Episcopi scilicet, si Moniales non sint Regularibus subiectae; Praelati vero regularis, si Regularibus subiaceant.

3° Quod autem Monialibus etiam exemptis et Praelato regulari subiectis necessaria sit Episcopi in scriptis licentia, a laudatis aliisque Auctoribus silentio praeteritur et prorsus ab eorum doctrina alienum est, quamvis a Pignatelli et Monacelli afferatur de re declaratio S. C. Ep. et Reg. apud Ferraris, loc. cit. n. 67.

516. *Iuxta tamen modernum ius*, Abbatissa etiam de consensu suarum Monialium, nullo modo potest, sine licentia suorum

Praelatorum, *apud quos est iurisdictio*, novitias recipere, easque ad professionem admittere. Et haec assertio, inquit Ludovicus Miranda (Manual. Praelat. tom. 2, tr. de Monialibus, q. 8, art. 1) est certissima de iure communi, et in omnium Monialium monasteriis quarumcumque Religionum, quod scilicet novitiarum receptio (prout etiam ad professionem admissio) ad suos proprios Praelatos atque Superiores pertineat, *cum super eadem iurisdictionem habeant*.

517. Pro Monialibus Ordini Minorum subiectis extat hac de re praeceptum et statutum Nicolai V, cuius fit mentio in monumentis Ordinis, et refertur in Compendio privilegiorum a Casarubio, v. *Abbatissa*, § 8, ubi dicitur: *Nicolaus V statuit, quod praedictae Abbatissae, nec simul omnes Moniales, possint aliquam ad religionem, vel professionem recipere, nisi de Provincialis aut Visitoris expressa licentia*. Nec similiter recipere praesument aut valeant aliquem in Capellanum, vel receptum retinere, nisi a Provinciali vel Visitatore pro idoneo reputatus fuerit.

518. Lucius Ferraris hac super re haec habet: « Quamvis professio Monialium in manu Ordinarii (vel Praelati regularis) principaliter, non autem Abbatissae fieri debeat, ex decreto S. C. Ep. et Reg. in *Lingonien*. 22 Febr. 1635; tamen si fiat in manu Superiorissae de consensu maioris partis capituli *est valida*; cum Superiorissa per se sola cum dicto consensu maioris partis Monialium, illam possit recipere, *nisi obstant peculiares constitutiones Religionis* ». Id laudatus Ferraris firmat auctoritate plurium Auctorum, inter quos Fagnanus, qui in citato capite *Porrectum*, n. 30 scribit, quod « *etiam in monasteriis non spectat ad Episcopum, sed ad Abbatissam et Conventum* ».

« Quod autem ait Frater Ludovicus Miranda, ita subdit Fagnanus, (ibidem, n. 31)... Abbatissas non posse Novitias recipere sine suorum Praelatorum licentia, *non probatur iure*, et in monasteriis subiectis Ordini Fratrum Minorum S. Francisci *id specialiter est cautum* a Nicolao V, ut refertur in Comp. Priv. in verb. *Abbatissae*, § 8 ». Haec celebris canonista.

519. Sed hic adverte quod relata doctrina Fagnani potius de *validitate* quam de *licitate* accipienda est: siquidem hodie, ut diximus, ob communem usum, iuri ceteroquin et rationi consenta-

neum, ut ait Suarez, de Relig. tom. 4, tract. 9, lib. I, cap. 11, n. 1, et etiam ob declarationem S. Congr. supramemoratam, Monialibus pro recipiendis puellis ad habitum et ad professionem, necessaria est licentia suorum respective Superiorum.

520. Quoad hanc controversiam nos haec notamus:

1. Decretum *Perpensis* de votis simplicibus, votis solemnibus a Monialibus praemittendis, quod infra referimus, prorsus silere an admissio ad *professionem* fieri debeat in manibus Episcopi sive Praelati regularis, *respective*, vel in manibus Abbatissae.

2. In responso, quod inferius adducimus Sacra Congregatio Ep. et Reg. die 28 Iul. 1902, declaravit: *professionem secundam* (solemnem) *emitti posse* privatim in Choro sive in Oratorio interiore, coram Communitate, *in manibus Superiorissae, praevia approbatione Ordinarii*, seu *Praelati Regularis* quoad monasteria exempta. De prima tamen professione (votorum simplicium) nihil in praefato Decreto dicitur. Videtur ergo eam fieri posse vel in manibus Episcopi vel Praelati Regularis *respective*, vel etiam in manibus Superiorissae, praevia approbatione respectivi Praelati.

3. In opusculo, in quo continentur *Normae secundum quas* S. Congregatio Ep. et Reg. *procedere solet in approbandis novis Institutis votorum simplicium*, sub n. 101 haec regula traditur: « Professio autem fieri dicatur *in manibus* Moderatricis, vel Sororis ad hoc ab ea deputatae, acceptantis nomine Instituti ».

4. Quoad acceptionem, *Norma* 63 dicit: Ad *admissionem postulantium* requiritur et sufficit licentia Moderatorum Generalium, vel Provincialium in suis Provinciis (Cf. *Const. Conditae*, part. II, n. 1).

5. Ex adductis declarationibus infertur, *licentiam Superiorum* requiri pro admittendis puellis ad habitum et ad professionem.

521. An autem Monialibus etiam exemptis et Praelato regulari subiectis necessaria sit etiam Episcopi *in scriptis licentia* (praeter ius explorandi puellae voluntatem), memorati et alii Canonistae prorsus silent (Vid. Fagn. loc. cit.).

522. *Dices*: « Praevalere debet decisio S. Congr. Ep. et Reg. relata a Pignatelli apud Ferraris, loc. cit. n. 67 ». Respondetur cum Bonix, tom. I, p. 562: « Id et ego fateor, modo decisionem hanc

fidelem Pignatellus exscripserit, *et sententia haec apud romanas Congregationes praevaluerit*. An autem ita se res habeat, diligentioribus aliorum explorationibus enucleandum relinquo ». Legatur Decretum *Perpensis* infra relatum, ubi omnino siletur de Episcopi licentia in scriptis pro professione Monialium Praelato regulari subiectarum.

523. Ex dictis iterum collige, Ordinarios et Superiores *non posse cogere Moniales*, etiamsi vota solemnia non habeant, ad recipiendam aliquam novitiam. De iure enim communi ad id requiritur *communitatis consensus*, et in hoc Moniales debent esse liberae. Ita communis Doctorum (Leg. Fagn. loc. cit. n. 30).

524. S. Congregatio Ep. et Reg. die 22 Ian. 1591 in *Aversana*, edixit: « Non licere Episcopis (neque Superioribus Regularibus) cum novitiae vestiuntur vel professionem emittunt, a propinquis, vel ab alio quocumque dona tam comestibilia, quam linea etiam parvi valoris accipere, neque ab Abbatissis in ingressu officii, sed ab eisdem comestibilia tantum in aliquibus solemnitatibus, nomine totius monasterii, etiamsi antiquissima inoleverit consuetudo » (Apud Barbos. v. *Novitia*, n. 7; Ferraris, loc. cit. art. II, n. 63).

525. Ex expositis infer, pro puellarum admissione ad habitum et professionem in Religionibus et Monasteriis a S. Sede approbatis, non requiri *de iure communi* licentiam S. Sedis. Nam haec potestas in ipsa approbatione confertur, imo intrinsece includitur, ut docet Suarez apud Bouix, tom. I, p. 555. Quid enim esset approbatio, si per eam non concederetur Religioni sive Monasterio approbato potestas seu ius conservandi per receptionem ad Ordinem seu Monasterium, et admissionem ad professionem?

526. Nec dicas, ingressum puellarum monachandarum in Monasterium pertinere ad legem clausurae; quia falsum est clausurae legem attingere puellarum admissionem ad novitiatum et habitum *praevisse*. Legislator enim prohibendo, ne mulieres claustra ingrederentur, id de novitiis numquam intellexit (Vid. Bouix, tom. I, p. 559).

527. Satis est ergo in casu licentia Superiorum. *Ad summum* pro ingressu dictarum puellarum in clausuram, iuxta nonnullos Auctores, requiritur et sufficit quoad monasteria Regularibus subiecta,

licentia Ordinarii: dummodo tamen monasterium, in quo degunt, sit in vera proprietate Monialium. Nam si secus foret, recurrendum esset ad S. Sedem pro emittenda professione votorum solemnum, quae quidem *in domo non tuta* valde difficulter id concedit.

528. *De admissione puellarum adspirantium ad Institutum votorum simplicium.* Ad admissionem postulantium requiritur et sufficit licentia moderatorum (vel *moderatricum*) generalium, vel provincialium in suis provinciis (Cf. Const. *Conditae*, part. II, n. 1; *Normae*, n. 63).

529. Puellarum adspirantium *probatio praevia*, quae *postulatus* appellatur, congruentius fit in domo novitiatus, in loco tamen, si commodè fieri potest, a novitiis separato. Sed annuente moderatrice generali vel provinciali fieri aliquando potest in alia domo Instituti, dummodo in ea moretur notabilis Sororum numerus, et disciplina iuxta Constitutiones religiose servetur, sub speciali cura alicuius probatae Sororis (*Normae*, n. 64).

530. Superiorissae a postulantibus exigere debent: 1° fidem suscepti baptismatis; 2° confirmationis; 3° testimonium bonorum morum, datum vel a curia episcopali, vel a paroco, vel etiam, si aliter fieri nequeat, ab aliis ecclesiasticis viris; 4° testimonium status liberi; nisi de eo aliter certo constet. (*Normae*, n. 57).

531. Novitiae traducere debent integrum tempus novitiatus in domo ad hoc probata a S. Congregatione (n. 76).

532. Candidatae antequam per habitus receptionem novitiatum incipiant, exercitia spiritualia peragant per decem dies (n. 77).

533. Quod S. Concilium Tridentinum sess. XXV, cap. 17 (*de Regul. et Monial.*) pro Monialibus statuit, id etiam extenditur *ad nova Instituta Sororum*, videlicet: Puella quae habitum suscipere voluerit, non ante eum suscipiat, nec postea ipsa vel alia professionem emittat, quam exploraverit Episcopus vel, eo absente vel impedito, eius Vicarius, aut aliquis ab eis deputatus, virginis voluntatem diligenter, an coacta, an seducta sit, an sciat quid agat (Cf. Const. *Conditae*, part. I, n. 1; *Normae*, n. 80).

534. Propterea Superiorissa tenetur certiore facere Episcopum ante mensem de vestiendis et de admittendis ad primam votorum emissionem (*Normae*, n. 81).

CAPUT IX.

De professione votorum quoad Moniales, et de nova lege praemittendi votis solemnibus vota simplicia.

535. Ob tristissimas aetatis nostrae conditiones S. Sedes quoddam *peculiares* dispositiones quoad Moniales opportunas existimavit; hinc factum est, ut in nonnullis locis professionem dumtaxat *votorum simplicium* Monialibus permiserit, ut in Gallia; in nonnullis aliis indulserit, ut votis solemnibus vota simplicia praemittere possint.

Lex de praemittendis votis simplicibus quoad Ordines et Instituta *virorum* lata fuit anno 1857 (vid. Lib. II, pag. 117) a S. Congregatione super statu Regularium, quae statuit, ut *pro Monialibus peculiaris positio in posterum conficeretur*; quaeque tamen *locum non habuit* (Bizzarri, pag. 792).

Lex ergo generalis de praemittendis votis simplicibus, quoad *Moniales*, nondum habebatur, sed Sacra Congregatio Ep. et Reg. ratione habita ad temporum, locorumque circumstantias, decernebat in casibus particularibus quid magis expediret. Vide quoad hoc plures dispositiones pro aliquibus monasteriis apud Bizzarri, pag. 791 sq.

536. Cum igitur immutatio a Summo Pontifice Pio IX inducta *per praescriptum triennium votorum simplicium*, respiciat *solummodo viros*, seu familias et instituta *regularium virorum*, in quibus emittuntur vota solemnia, sequitur quoad *mulieres* seu *Moniales* per decretum *Neminem latet* (de quo supra pag. 117 egimus) nihil fuisse immutatum.

537. Verum hodie, ea quae a Summo Pontifice Pio IX constituta fuerunt pro religiosis *virorum* familiis relate ad triennium votorum simplicium, *ad Moniales votorum solemnium* extensa sunt a Summo Pontifice Leone XIII per Decretum S. Congregationis Ep. et Reg. quod hic per extensum damus:

DE VOTIS SIMPLICIBUS VOTIS SOLEMNIBUS A MONIALIBUS PRAEMITTENDIS.

Decretum.

Perpensis temporum adiunctis, attentisque peculiaribus casibus, qui ad S. Sedem haud raro deferuntur, nec non postulatis sacrorum

Antistitum, visum est huic S. Congregationi Eminentissimorum ac Reverendissimorum Patrum S. R. E. Cardinalium negotiis et consultationibus Episcoporum et Regularium praepositae non esse ulterius cunctandum super quaestione iampridem proposita: an scilicet et quomodo expediat praescribere, ut in sanctimonialium monasteriis, in quibus sollemnia vota nuncupantur, praemittantur sollemnibus vota simplicia ad certum tempus duratura. Re itaque mature perpensa ac discussa, in conventu plenario habito in aedibus Vaticanis die 14 Martii 1902, praefati Emi ac Rmi Patres S. R. E. Cardinales censuerunt: supplicandum esse *SSmo Domino Nostro Leoni Divina Providentia PP. XIII*, ut ad moniales votorum sollemnium extendere dignaretur, iuxta congruum modum, ea quae salubriter constituta fuerunt a fel. rec. Pio PP. IX pro religiosis virorum familiis, per encyclicas litteras S. Congregationis super Statu Regularium, incip. *Neminem laetet*, datas die 19 Martii 1857, et per litteras sub Annulo Piscatoris, incip. *Ad universalis Ecclesiae regimen*, datas die 7 Februarii 1862, cum subsecutis respective declarationibus.

Porro *Sanctitas Sua*, in Audientia habita ab infrascripto Cardinali praedictae S. Congregationis Praefecto die 3 Maii 1902, audita de praemissis relatione, sententia praeauditorum Patrum Cardinalium probavit, mandavitque per huiusmodi S. Congregationis decretum edici praescriptionum capita, quae infra scripta sunt, perpetuo inviolateque servanda:

I. In omnibus et singulis sanctimonialium monasteriis cuiuscumque Ordinis seu Instituti, in quibus vota sollemnia emittuntur, peracta probatione et novitiatu ad praescriptum S. Concilii Tridentini, Constitutionum Apostolicarum et legum Ordinis seu Instituti a S. Sede approbatarum, novitiae vota simplicia emittant, postquam expleverint aetatem annorum sexdecim ab eodem Concilio Tridentino statutam vel aliam maiorem, quae forsitan a constitutionibus proprii Ordinis vel Instituti a S. Sede approbatis requiratur.

II. Huiusmodi professae post expletum triennium a die, quo vota simplicia emiserint, computandum, si dignae reperiantur, ad professionem votorum sollemnium admittantur: sublata cuilibet potestate hac super re dispensandi, ita nempe ut si qua, non exacto

integro triennio, ad professionem solemnem, quacumque ex causa, admitteretur, professio ipsa irrita prorsus foret ac nullius effectus.

III. Firma tamen in suo quaeque robore manere declarantur indulta a S. Sede iam impertita, quorum vi, nonnullis in locis seu Institutis, professio votorum simplicium ad longius tempus emitti possit.

IV. Praeterea ex iustis et rationabilibus causis, de quibus tum monasterii Superiorissa tum novitiarum Magistra fidem scripto facere debent, poterit Ordinarius pro monasteriis suae iurisdictioni subiectis, et Superior Generalis seu Provincialis pro monasteriis, quae exemptionis privilegio gaudent, indulgere, in casibus particularibus, ut professio votorum solemnium differatur, non tamen ultra aetatem annorum viginti quinque expletorum.

V. Vota simplicia, ut praefertur, emissa perpetua sunt ex parte voventis; et dispensatio super iisdem *Romano Pontifici reservatur*.

VI. Professae istiusmodi votorum simplicium *fruantur et gaudent iisdem indulgentiis, privilegiis et favoribus spiritualibus*, quibus legitime fruantur et gaudent professae votorum solemnium proprii cuiusque monasterii; et quatenus morte praeveniantur ad eadem respective suffragia ius habent.

VII. Eadem tenentur ad observantiam regularum et constitutionum non secus ac solemniter professae; itemque tenentur choro interesse: quatenus vero legitime impediantur quominus choro intersint, ad privatam officii divini recitationem non obligantur.

VIII. Tempus a constitutionibus cuiuslibet Ordinis seu Instituti praescriptum ad *vocem activam et passivam* assequendam a die emissionis votorum simplicium computatur: verumtamen professae votorum simplicium nunquam suffragium, imo ne locum quidem habebunt in capitulis in quibus et quatenus agitur *de admittendis ad professionem solemnem*; eaeque deputari quidem poterunt ad minora coenobii officia; sed ad munia Superiorissae, Vicariae, Magistrae novitiarum, Assistantis seu Consiliariae, et Oeconomae eligi nequeunt.

IX. Potiores iure, utpote seniores, censentur quae prius vota simplicia nuncupaverint; ita tamen ut quaecumque, iuxta superius

dicta, professionem solemnem ultra triennium distulerint, loco interim cedant etiam iunioribus solemniter professis, recepturae iterum iura ratione prioris professionis quaesita ubi primum vota solemnia et ipsae emiserint.

X. Dos pro quolibet monasterio statuta tradenda est ipsi monasterio ante professionem votorum simplicium.

XI. Professae votorum simplicium retinent *radicale* suorum honorum dominium, de quo definitive disponere non poterunt, nisi intra duos menses proxime praecedentes professionem solemnem, ad normam S. Concilii Tridentini *Sess. XXV, de Regular. et Monial., cap. XVI.* — Omnino vero interdicta ipsis est eorundem honorum administratio, nec non quorumcumque reddituum erogatio atque usus. Debent propterea ante professionem votorum simplicium cedere, pro tempore quo in eadem votorum simplicium professione permanserint, administrationem, usumfructum et usum, quibus eis placuerit, ac etiam suo Ordini seu monasterio, quatenus ex huius parte nihil obstat, et ipsae plena libertate id opportunum existimaverint. — Quod si durante tempore votorum simplicium alia bona legitimo titulo eis obvenerint, eorum quidem dominium radicale acquirunt, sed administrationem, usumfructum et usum cedere quamprimum debent ut supra, servata etiam lege non abdicandi dominium radicale, nisi intra duos menses proximos ante professionem solemnem.

XII. Ad dimittendas e monasterio praefatas votorum simplicium professas, *recurrendum erit*, in singulis casibus, *ad S. Sedem*, distincte exponendo graves causas, quae dimissionem suadere seu exigere videantur.

XIII. Sorori professae votorum simplicium a monasterio discedenti sive ob votorum dispensationem a Sancta Sede Apostolica impetratam, sive ob decretum dimissionis ut supra emissum, restituenda erit integra dos quoad sortem, exclusis fructibus.

Igitur haec S. Congregatio de expressa Apostolica Auctoritate, praesentis decreti tenore, quaecumque superius praescripta, declarata ac sancita sunt, ab omnibus, ad quos seu quas spectat, *ex obedientiae praecepto* servari et executioni demandari districte iubet, non obstantibus contrariis quibuscumque etiam speciali et individua

mentionem dignis, quibus ad praemissorum effectum a *Sanctitate Sua* specialiter et plene derogatum esse declarat.

Datum Romae die 3 Maii 1902.

Fr. H. M. Card. GOTTI, *Præf.*

PH. GIUSTINI, *Secret.*

538. QUAESTIO: Quaelibet Instituta Monialium habent caeremoniale seu rituale pro admittendis novitiis ad religiosam professionem. Ritus autem praescriptus generatim unicus est, cum unica fere ubique, antehac exstiterit professio. Iam quaeritur, utrum ille ritus servandus deinceps erit pro prima aut pro secunda aut pro utraque professione...?

S. Congregatio Ep. et Regul. die 28 Iulii 1902, ad I. Quaest. respondit:

« Ritus seu caeremoniale in unoquoque monasterio receptum adhibendum esse in *emittenda prima professione*, pro qua consuetae formulae, suppressis, si adsint, verbis solemnitatem exprimentibus, adiciatur novitiam nuncupare vota simplicia iuxta decretum a S. Congregatione EE. et RR. die 3 Maii 1902 editum: *professionem autem secundam* emitti posse privatam in Choro sive in Oratorio interiore, coram Communitate, *in manibus Superiorissae*, praevia approbatione Ordinarii, seu Praelati Regularis quoad monasteria exempta ».

539. ALIA QUAESTIO: Num. VII Decreti *Perpensis* declaratur votorum simplicium Choro interesse debere; quatenus vero legitime impediuntur, quominus Choro intersint, ad privatam Officii recitationem non obligari. Quid vero si qua a Choro abstineat *absque legitimo impedimento*?... Obligata ne erit divinum Officium privatim recitare?

S. Congregatio EE. et RR. in eodem Decreto, ad III Quaest. respondit: Professas votorum simplicium ad recitationem divini Officii extra Chorum non teneri. Decretum, de quo hic est sermo, integre refertur in *Acta S. Sedis*, vol. 35, p. 35 sqq., ubi alia dubia a nobis omissa, exponuntur et resolvuntur.

CAPUT X.

De dote Monialium et de dote Sororum.

540. Moniales velatae absque dote non sunt admittendae; conversae vero aliquando possunt admitti sine dote propter necessitatem et indigentiam monasterii (S. C. Ep. et Regul. 20 Mart. 1594, apud Ferraris, v. *Moniales*, art. II, n. 18).

541. Si contingat, adolescentulam aliquam esse monasterio ad aliquem usum, puta ad pulsandum organum, necessariam, hanc etiam uti velatam admitti posse sine dote, docent nonnulli Auctores contra Pellizarium. Eadem enim necessitatis ratio, quae permittit admissionem conversae sine dote, permittere in hoc casu debet admissionem velatae pariter sine dote (Vid. *Additiones ex aliena manu* apud Ferraris, loc. cit. n. 103).

542. Taxare dotem Monialium, iuxta Lezanam, tom. III, v. *Dos Monialium*, pertinet ad Superiores ipsarum; sed Pellizarius apud Bouix, tom. I, p. 663, affirmat, in praesentia id spectare ad S. Congregationem Ep. et Reg.

Quoad Instituta votorum simplicium, certum est taxationem dotis spectare ad Institutum (*Normae*, n. 91).

543. Dotes sine licentia eiusdem S. Congregationis minui non possunt (Ferraris, loc. cit. n. 32).

Haec prohibitio extenditur etiam ad nova Instituta votorum simplicium. *Norma* enim n. 92 ita se habet: « *Statutam dotem Moderatrix non potest remittere neque imminuere sine licentia S. Congregationis* ».

544. Dotales eleemosynae solvi debent in aere; non autem pro eis assignari possunt bona immobilia aut census (Ead. S. C. apud Barbos., Lezanam, et Ferraris, loc. cit. n. 19).

545. Aliquando tamen S. Sedis indulget, ut loco dotis in numerata pecunia, substituantur capitalia et etiam census (Bizzarri, p. 432, 468).

546. Dotes apud Monialium consanguineos vel affines nullatenus relinquantur, sed antequam puellae habitum suscipiant, depo-

nantur actualiter apud mercatorem, vel penes aliam personam fide et facultatibus idoneam (ubi non adsunt *Banchi*), quae ad omne Monialium mandatum, et absque ulla exceptione eas soluturum se obliget (S. C. Ep. et Reg. 6 Inn. 1615, apud Barbos., Lezan. et Ferraris; et 11 Febr. 1759, apud Bizz. p. 36).

547. Superiores regulares circa depositionem, solutionem et implicationem dotis nihil disponere possunt sine licentia Ordinarii sub poena privationis vocis activae et passivae et officiorum (Gregorius XV, Bulla *Inscrutabili*; vid. Ferraris, n. 26).

548. In dotibus recipiendis nulla est facienda differentia inter indigenas et advenas (Ead. S. C. apud Barbos., Lezan. et Ferraris, n. 45).

549. Dos novitiae non potest ante secutam professionem monasterio consignari, etiam titulo depositi. Secuta vero professione, depositarius debet pecuniam monasterio tradere. Decedente novitia, dos haeredibus restituenda est. (Ead. S. C. apud cit. Auct.).

550. Dotes monasticae tam numerariae quam supernumerariae (etiam Conversarum) debent investiri in capitalibus fructiferis, neque sine beneplacito S. Sedis impendi possunt ad alios usus (Ead. S. C. 1784 et 1823, apud Bizz. p. 438-464-467).

551. Summus Pontifex Pius IX per generale Decretum sub die 12 Nov. 1847 latum, indulsit, ut Moniales *votorum simplicium* dotalia subsidia *pro Monialibus relictis*, assequi possint et valeant, dummodo earum Instituta *ab Apostolica Sede sint approbata*, vota simplicia *perpetua* emittant, nec testatores expresse edicant, subsidia dotalia concedenda dumtaxat esse Monachandis in Monasteriis, in quibus sollemnia vota emittuntur (Apud Bizz. p. 131).

552. Cl. Bouix (tom. I, p. 664) haec adnotat: «*Praemissae tamen dispositiones non ita rigore intelligendae videntur, ut ex consuetudine legitime praescripta, moderationem quoad multa pati nequeant. Imo in hac materia plurimum ad regionum receptas consuetudines esse attendendum passim adnotant Doctores*». Quoad hoc vide etiam tradita a Cardinali Petra apud Ferraris, v. *Moniales*, art. II, n. 45. Ceterum ipsa misera conditio hodie ab omnibus fere Guberniis facta Monialibus, legum moderationem pro eisdem suadere videtur.

553. iuxta Decretum *Perpensis temporum adiunctis* in articulo X ita praescribitur: « *Dos pro quolibet monasterio statuta tradenda est ipsi monasterio ante professionem votorum simplicium* ».

554. *De dote Sororum.* a) Quodlibet Institutum *Sororum* praefigere debet dotem solvendam, aequalem pro Sororibus clori; et etiam pro Sororibus conversis seu coadiutricibus dotem quidem minorem, sed pro harum singulis aequalem (*Normae*, n. 91).

b) Statutam dotem moderatrix non potest remittere neque imminuere sine licentia S. Congregationis (n. 92).

c) Statuta dos tuta reddatur favore Instituti per solidam cautionem, antequam candidata habitu induatur; tradenda est autem Instituto proxime ante professionem (n. 93).

d) Tradita dos alienari non potest, sed probe, tuto ac fructuose collocari debet (n. 94).

e) Si aliqua Soror ab Instituto discedat vel dimittatur, dos sua ipsi, sine fructibus tamen, restituatur (n. 95).

CAPUT XI.

Educandae.

555. Puellae educationis gratia recipi possunt in monasteriis Monialium, ut pluries declaravit S. Congregatio Ep. et Reg. Ut id autem liceat, plures requiruntur et observari debent conditiones:

Prima conditio est, quod monasterium ad effectum educationis possit et *consueverit recipere puellas*, nec aliqua pro eodem monasterio adsit prohibitio. Monasterium dicitur solitum puellas ad educationem recipere, quando alias in educationem tenuit, licet fortasse hic et nunc nullam educandam habeat.

Secunda conditio est, quod in monasterio habeatur *locus particularis* pro Educandis, aptus, distinctus ac separatus tam a dormitorio Monialium et Novitiarum, quam a loco, in quo ipsae Moniales vacare solent operibus manualibus.

Tertia conditio est, quod in monasterio habeatur *praefixus numerus Educandarum* iuxta capacitatem loci, qui tamen nume-

rus non excedat medietatem Monialium, non comprehensis Novitiis et Conversis. Puellae igitur non debent esse supra numerum monasterio praefixum. Numerus autem ita praefigi debet, ut quaelibet puella suum tectum separatum habeat. Non est prohibitum, quominus in eodem monasterio recipiantur plures sorores quam duae.

Quarta conditio est, quod puella habeat omnia requisita necessaria, et pro eius admissione accedat consensus Monialium capitulariter congregatarum per vota secreta. Qui consensus Monialium debet esse maioris partis, non obstante contrario abusu.

Quinta conditio est, quod puella septimum expleverit aetatis annum, et minor sit viginti quinque. Puellae enim quae ad aetatem viginti quinque annorum pervenerunt, tenentur statim e clausura egredi sub poena violatae clausurae.

Sexta conditio est, quod quolibet semestri pro dictis puellis alimenta in pecunia anticipate persolvantur. Imo pro tali solutione debet idoneus fideiussor constitui; nec permittendum, ut earum parentes ipsis transmittant victum dietim.

Septima conditio est, quod puella educanda ingrediatur sola modeste induta, ita scilicet ut vestitus virginali modestiae et pudicitiae conveniat. Sola ingredi debet sine ancilla, quia *non datur ancilla pro educandis*.

Octava conditio est, quod puellae sic introductae, e monasterio non egrediantur, sed ad clausuram teneantur ad instar Monialium.

Nona conditio est, quod educandae semel egressae, nequeant amplius in eodem vel alio monasterio recipi absque S. Congregationis licentia, excepto casu, quo reditus in monasterium fiat animo suscipiendi religiosum habitum (Vid. Bizzarri, pag. 163 et 390; Ferraris, verb. *Moniales*, art. I, n. 1 et sqq.; Naldus, verb. *Moniales*, n. 14).

Decima conditio est, quod puellae educandae non recipiantur in monasteriis, nisi de expressa licentia S. Congregationis (Matteucci, Off. Cur. cap. 32, n. 4). Educandis nubere volentibus, liber exitus permitti debet, nec eis licet intra clausuram sponsalia contrahere (Ferraris, ibid. n. 30 sq.).

556. Dum Superior regularis recipit Monialium suffragia pro admittenda educanda in monasteriis sibi subiectis, cum eo non as-

sistit Vicarius generalis, nec alius ab eodem vel ab Episcopo deputatus (Matteucci, Offic. Cur. cap. 32, n. 5; Lezana, tom. I, c. 25, n. 12; Ferraris, v. *Moniales*, art. I, n. 17).

557. Advertendum est, Congregationes Monialium, quae *ad educandas puellas institutae sunt et ab Apostolica Sede approbatae*, vi huius approbationis absque ulla alia licentia dictas puellas recipere posse, ut per se patet.

558. QUAESTIO: *Quid observandum sit circa dictas puellas educandas, quoad Communionem paschalem, Viaticum, extremam Unctionem et sepulturam?* Relicta quaestione generali, num scilicet iuvenes in Religiosorum collegiis convictores, a lege parochiae quoad dicta eximantur, quam quaestionem alio in loco expendimus, hic nonnulla tantum circa dictas puellas monasteriorum cum cl. Bouix, tom. I, p. 671, adnotabimus:

1° Quia puellae educandae, de quibus sermo est, *nequeunt licite e monasterio egredi*, sequitur, ipsas ex lege clausurae non teneri, imo nec licite posse Communionem paschalem facere in parochiali ecclesia.

2° Cum ob eandem clausurae legem Parocho *ius non competit monasterium ingredi*, ex hoc ipso censendum est ipsi ablatum esse ius Viaticum et extremam Unctionem dictis puellis ministrandi: unde quoad hoc Confessarius Monialium, ad Sacramenta in monasterio ministranda deputatus censetur, et dictarum puellarum quasi parochus.

3° Si in monasterio decedat aliqua ex dictis puellis non habens sepulcrum maiorum, et non electa sepultura, num debeat sepeliri in parochia, an vero in ecclesia Monialium sepeliri valeat, inter Doctores disputatur. Sed quaestio resolvenda videtur in favorem Parochorum ob duas S. Congr. Concilii responsiones apud Ferraris, loc. cit. n. 125 sq., ac proinde generatim dicendum, Parocho subiectas remanere dictas puellas quoad sepulturam (prout etiam quoad matrimonium); in reliquis non subiici (Cf. *Ferraris-Bucceroni*, p. 645, XX, v. *Parochus*).

559. Quamvis ex dictis satis constet, puellas educandas recipi non posse in Monialium monasteria *absque licentia Apostolicae Sedis*, tamen non inutile erit hic in memoriam revocare, Benedi-

etum XIV, in Constitutione incip. *Per binas*, confirmasse omnes Constitutiones Romanorum Pontificum, Decreta Concilii Tridentini et Romanarum Congregationum super clausura Monialium, *et super admissione educandarum, famularum, sive quarumcumque foeminarum edita*; et statuisset, recipi haud posse in monasteria foeminas quascumque, sive puellas educandas, sive famulas, *absque legitima S. Sedis licentia*, et sine praevio examine super earum moribus, fama, habilitate, et necessitate per Antistites locorum Ordinarios *tantummodo*, toties quoties necessitas postulaverit, habendo. Si secus fiat, tam Moniales, quae foeminas admiserunt, quam ipsae foeminae admissae, in canonicas poenas incidunt (Vid. Constit. supr. relata).

Relate ad puellas educandas in Institutis votorum simplicium attendendae sunt propriae Constitutiones a S. Sede approbatae.

CAPUT XII.

Nonnullae resolutiones pro praxi quoad confessionem, communionem, Officium divinum, praecedentiam etc.

560. *a)* Loca ubi excipi solent confessiones Monialium vel Sororum, habenda sunt ut vera confessionalia (S. O. 23 Nov. 1874).

b) Confessionalia Monialium non possunt esse in sacristiis vel in domibus, quas inhabitant Confessarii, sed extare debent in ecclesiis monasteriorum (S. C. C. 2 Sept. 1617).

c) Uti abnormia seu irregularia habenda sunt ea Monasteriorum ac domorum Religiosarum confessionalia, quae praeter densam cratem, stabili seu fixo velo, quo fiat invisibilis Sacerdos, munita non sint: itemque ea, quae ita collocata sunt, ut et Sacerdos audiens et Religiosa confitens in uno eodemque solo et aëris ambitu consistent (Vicariatus Urbis, 9 Febr. 1898).

d) Moniales uti nequeunt confessionario pro locutorio; nec etiam uti possunt fenestella communionis ad loquendum cum exteris, nec pro confessione facienda. Item pro collocutorio uti nequeunt rota, nec cratibus in ecclesia existentibus (Vid. decreta apud Ferraris, v. *Moniales*, art. VI, n. 28 sq.).

e) Moniales ex dispositione Concilii Trid. (sess. 25, de *Regul.* et *Monial.* cap. 10) debent *saltem semel singulis mensibus* confessiones peccatorum facere et sacrosanctam Eucharistiam suscipere.

561. Permissiones vel prohibitiones ad sacram Synaxim frequentius accedendi, spectant dumtaxat *ad Confessarium*, excluso consensu Superioris vel Superiorissae (S. C. Ep. et Reg. 4 Aug. 1888, et 17 Dec. 1890).

562. Clavis custodiae SS. Sacramenti non potest Monialibus committi, sed semper esse debet penes eum Sacerdotem ad quem spectat cura illud administrandi (S. C. C. 14 Apr. 1725 in *Instruct. apud Collect.* S. C. de Prop. Fid. n. 711).

563. Clavis fenestellae Communione retineri debet ab Abbatissa monasterii. Sed advertendum « *quod duae adsint ianuae huius parvae fenestrae, una interior et alia exterior, et quod clavis ianuae interioris semper retineatur ab Abbatissa seu Priorissa et clavis ianuae exterioris a Confessario, et quod parva dicta fenestra numquam aperiatur, nisi occasione sumptionis Eucharistiae vel dandi habitum seu velum alicui novitiae, aut consecrationem alicui Moniali, aut Confirmationem alicui personae in clausura degenti* (S. C. Ep. et Reg. die 15 Sept. 1617; S. C. C. in cit. Instr.).

564. Moniales seu Sorores, et Educandae, transeuntes ante Sacramentum in tabernaculo reconditum, debent genuflectere, et usus sese tantum inclinandi non est tolerandus. Idem dicendum est de *genuflexione, quae debetur Episcopo proprio* (S. R. C. 7 Iul. 1876. N. 3402 ad 2 et 3).

565. Moniales seu piae foeminae vitam communem sub regula degentes, *non possunt*, etiam de licentia Ordinarii, *abluere Corporalia, Pullas et Purificatoria* (S. R. C. 12 Sept. 1857. N. 3059 ad 26).

566. Monialium *praecedentia* petenda est a professione, non ab officiis, neque ab aetate; et prius professa praecedit alteri prius in monasterium receptae (S. R. C. N. 720. 775. 1059).

567. In Monialium vestitione aut professione tamquam abusus est omnino tollenda consuetudo cantandi Missam solemnem de Spiritu Sancto, occurrente Dominica, vel Festo duplici (S. R. C. 24 Iul. 1683. N. 1714 ad 5).

568. Officium facere super Monialium cadaveribus spectat ad Confessarium sive Capellanum inservientem in ecclesia ipsarum Monialium (S. R. C. 20 Apr. 1641. N. 751).

569. Moniales tenentur publice in choro Officium divinum persolvere tum ex antiqua Ecclesiae consuetudine, tum ex Statutis fere omnium Religionum, tum ex *Clementin. I, de celebrat. Missar.* Et si qua Monialis absit a choro, tenetur sub gravi Horas canonicas privatim recitandas, etiamsi regula hanc obligationem non imponat. Ratio est, quia si non vi regulae, ad id tenetur ex generali consuetudine vim legis habente (Sententia fere communis; vid. Lezana, tom. I, cap. 25, n. 13; Ferraris, v. *Moniales*, art. VI, n. 1 sq.). Cf. tamen supra n. 539.

570. Moniales choristae propter imperitiam, donec discant expedite legere, indicio Praelatorum, Confessariorum, vel Abbatissarum, satisfaciunt, dicendo Officium laicarum. Et idem est, si ex aliqua alia rationabili causa nequeant Horas canonicas persolvere. Est autem rationabilis causa, si Monialis sit nimium scrupulis agitata, si capitis dolorem patiatur, si sit nimis defatigata ex aliquo extraordinario labore, et huiusmodi. Et hoc *vi privilegii Monialibus S. Clarae concessi*, ut habetur in Compendio privilegiorum apud Casarabios, v. *Moniales*, n. 30; Ferraris, loc. cit. n. 4 sq.; et vid. in hoc opere *de Offic. divino*).

571. Moniales cuiuscumque Ordinis regularis, etiam *Ordinariis subiectae*, gaudent *indulgentiis suorum respective Ordinum* (Vid. nostra *Collectio Indulg.* n. 1315 sqq.).

572. In ecclesia Monialium, in quarum Coenobio, pro lege suppressionis, degit etiam aliqua Communitas alterius Ordinis, occurrente Festo Fundatoris Communitatis *hospitatae*, nequeunt celebrari Officium et Missae sub ritu duplici primae classis cum Octava *absque privilegio*; hoc autem festum transferri potest iuxta Rubricas, *supposito privilegio* (S. R. C. die 30 Martii 1878. N. 3446).

573. Ut Monialibus diversi Instituti satisfiat, quae in eodem Monasterio degunt (separatae tamen in omnibus) et ecclesiam communem habent, Missae diversae eadem die celebrari possunt in eadem ecclesia, exceptis diebus Dedicationis et Titularis Ecclesiae ipsius (S. R. C. die 20 Mart. 1809. N. 2565).

CAPUT XIII.

Conditiones servandae in erectione Monasteriorum Monialium.

574. Circa erectionem monasteriorum Monialium, S. Congregatio Episcop. et Regul. sequentes conditiones constituit servandas:

1°. Ne erigantur nova monasteria, quibus ad minus trecentorum scutorum redditus annuus non assignetur pro duodecim sustentandis.

2. Ne erigantur sine consensu Ordinarii, nec sine speciali Sedis Apostolicae indulto.

3. Ne erigantur, nisi in locis muro cinctis, et ubi copia Confessoriorum adest, aut facultates conducendi Confessarium aliunde.

4. Ne erigantur in iis locis, in quibus monasteria prius erecta, laborant inopia.

5. Quod prope monasterium tollantur omnes arbores altae.

6. Quod in collocutorio nullo modo sit porta, per quam aditus sit in monasterio (Apud Lezan. tom. I, cap. 25, n. 43).

575. De praedicta erectione monasteriorum Monialium ita scribit Fagnanus in cap. *Grave*, De offic. Iud. Ord. n. 53 in fine:

Consuevit quandoque dubitari, an Episcopis liceat ordinaria auctoritate monasterium Monialium erigere in vim cap. 3, sess. 25 de Regul. (Conc. Trid.). *Practica est, ut erectiones fiant a Sede Apostolica*, tum propter gratias, indulgentias, privilegia, et exemptiones, quae ab illa impetrantur; tum propter facultatem educendi Abbatissam ex aliis monasteriis pro novi monasterii institutione... Supplicationes autem reiiciuntur a Sanctissimo ad Congregationem Episcoporum et Regularium, in qua examinantur conditiones et qualitates ad id requisitae, nempe:

a) Ut erectio non fiat pro pauciori numero, quam duodecim Monialium choristarum:

b) Ut dos constituatur non in censibus, sed in bonis stabilibus frugiferis, ac liberis ab omni onere, et fidei commisso purificato, aut purificando; et non minoris redditus pro dicto numero duodecim, quam trecentorum ducatorum aureorum, et maioris pro locorum qualitate, ultra dotes ordinarias a puellis deferendas:

c) Ut monasterium erigatur intra moenia in loco salubri, ac libero a prospectu :

d) Ut fabrica, clausura, ecclesia interiori et exteriori, loco novitiis distincto, atque omnibus officinis sit sufficienter instructum, et alia id genus (Vid. etiam Bizzarri, pag. 548 et 650 sq., ubi plura ad rem pro praxi).

576. Infra muros clausurae satis sufficiens hortus existere debet, in quo Moniales deambulare possint. Quare ob horti defectum S. Congregatio, in *Auximana super facultate emittendi vota sollemnia*, denegavit, in generali conventu die 3 Decembris 1852, Tertiariis Clarissis Auximi licentiam emittendi vota sollemnia et constituendi clausuram papalem, rescribens: *Pro nunc non expedire* (Bizzarri, pag. 652, nota).

CAPUT XIV.

De Confessario Monialium et Sororum.

577. *Confessarius ordinarius quoad approbationem et durationem.*

Confessarii sive regulares, sive saeculares, quomodocunque exempti, tam ordinarii, quam extraordinarii, ad confessiones Monialium, etiam Regularibus subiectarum, audiendas, nullatenus deputari (*scilicet per Superiores regulares*) valeant, *nisi prius ab Episcopo dioecesano idonei iudicentur*, et approbationem, quae gratis concedatur, obtineant (Greg. XV, Bulla *Inscrutabili*).

578. Confessarii regulares generaliter approbati ab Episcopo ad personarum saecularium confessiones audiendas, nequaquam censentur approbati ad audiendas confessiones Monialium sibi subiectarum; sed egent quoad hoc *speciali Episcopi approbatione* (Clemens X, Bulla *Superna*).

579. Confessarii regulares approbati pro audiendis confessionibus Monialium *unius monasterii*, minime audire possunt confessiones Monialium *alterius monasterii absque nova approbatione* (Bulla *Superna*).

580. Observanda est regula, qua generaliter statutum esse di-

gnoscur, ut pro singulis Monialium monasteriis *unus dumtaxat Confessarius* deputetur, neque liceat cuicumque Moniali peculiarrem Confessarium sibi deligere. Si quando generalis huiusmodi legis rigor in peculiaribus casibus, non sine animarum detrimento aut periculo, servari posse videatur, in promptu sit opportuna dispensationis et indulgentiae remedia occurrentibus necessitatibus admove (Bened. XIV, Bulla *Pastoralis curae* in prooemio).

581. Igitur Confessarius ordinarius Monialium *unicus* pro tota Communitate deputari debet, qui *ad triennium* dumtaxat in tali officio p̄durat, nisi accedat legitima confirmatio (S. C. Ep. et Reg. 1591, 1593, 1634; apud Bizz. p. 13, 14, 26; Decretum *Quemadmodum* d. d. 17 Dec. 1890, infra relatum; *Normae* in approbandis novis Institutis votorum simplicium n. 139 et 140).

582. Confessarius praesentatus ad excipiendas confessiones Monialium Regularibus subiectarum, debet vel absolute reiici, vel per totum triennium approbari, non vero ad tempus brevius (S. C. Ep. et Reg. 4 Maii 1696; apud Ferraris, v. *Approbatio*, art. III, n. 13; Potestas, n. 1442).

583. Praescriptio de mutatione confessarii triennalis generatim observanda est etiam in *Institutis votorum simplicium*, scilicet in Conservatoriis, nec non in qualibet societate mulierum, *more Communitatis conviventium, quae habent Confessarios ordinarios* (Ex Litt. S. C. de Prop. Fid. 20 Febr. 1877, apud Collect. eiusd. S. C. n. 436 et 437; et vid. Bizz. p. 126; Decret. *Quemadmodum*, et *Normae* citatae).

584. Mandatum S. Congregationis de immutandis *quolibet triennio* Sanctimonialium Confessariis, approbante Gregorio XIV latum, et deinde pluries innovatum, ex gravibus rationum momentis repetendum est, ideoque illius observantiam S. Congregatio sedulo diligenterque semper curavit. Sed cum aliquando ex peculiarium rerum adiunctis evenire possit, ut confirmatio ad aliud triennium non solum utilis, sed necessaria sit, hinc eadem S. Congregatio, audito Ordinario, et Sanctimonialibus capitulariter per secreta suffragia, in casibus particularibus confirmationem indulget ad secundum, ac etiam ad tertium triennium, ea tamen conditione, ut pro confirmatione ad secundum triennium consensus *duarum*

ex tribus partibus Monialium concurrat; et pro confirmatione ad tertium triennium, *omnium consensus* accedat. Ordinarius vero de probitate vitae et prudentia Confessarii referre debet, et Sacram Congregationem certiores facere de necessitate, vel saltem utilitate confirmationis (Ita Bizz. p. 14).

585. Liceat Episcopo ex rationabili causa Superiores regulares admonere, ut eiusmodi Confessores atque Administratores amoveant, iisque Superioribus id facere detrectantibus, aut negligentibus, habeat Episcopus facultatem praedictos Confessores et Administratores amovendi, quoties et quando opus esse iudicaverit (Bulla *Inscrutabili*).

586. Non tenentur Episcopi eiusmodi causam significare Superioribus regularibus, sed hoc relinquitur arbitrio et prudentiae Episcoporum, quorum conscientiam Sacra Congregatio serio oneravit, ne facultate sibi hac in parte quoquo modo abutantur, eius rei in districto Dei iudicio rationem reddituri (S. C. Conc. ann. 1622 apud Fagn. *Cap. Cum Capella, de Privilegiis*, post Bullam *Inscrutabili* Greg. XV; Ferraris, v. *Regulares*, art. II, n. 6 ad 12).

587. *Dubium circa absolutiones et benedictiones a Monialibus Tertiariis suscipiendas.* A Confessariis quorundam Monasteriorum Sanctimonialium Tertii Ordinis in Archidioecesi Bononiensi existentium, S. Congregationi Indulg. sequens dubium propositum fuit:

Sanctimoniales Tertiariae alicuius Ordinis Regularis, iurisdictioni Episcopi subiectae, quae ius habent ad quasdam annuas absolutiones generales et benedictiones apostolicas suscipiendas, debentne huiusmodi favores spirituales obtinere ministerio Confessarii ab Episcopo adsignati, aut ope Religiosi vel Sacerdotis saecularis deputati a Superiore Ordinis respectivi?

S. Congregatio die 11 Febr. 1903 respondit:

Affirmative quoad 1^m partem; Negative ad 2^m (Acta S. Sed. vol. 35, pag. 636; et cf. nostra *Collectio Indulg.* n. 597 sqq.).

CAPUT XV.

Confessarius extraordinarius pluries in anno Monialibus
et Sororibus concedendus.

588. Praeter ordinarium Confessarium, alius *extraordinarius* ab Episcopo et aliis Superioribus, *bis* aut *ter* in anno Monialibus offeratur, qui *omnium* confessiones audire debeat (Conc. Trid. sess. XXV, cap. 10, *De Regul.*, Benedict. XIV, *Pastoralis curae*, 5 Aug. 1748).

589. Quamvis praedictus confessarius extraordinarius omnium confessiones audire debeat, minime tamen omnibus et singulis Monialibus praecipitur, ut peccata sua ipsi confiteantur. Nihil aliud enim requiritur ab omnibus in monasterio degentibus, tam scilicet a Superiorissa, ceterisque Monialibus professis, atque Novitiis, quam a saecularibus, quae vel educationis causa, vel alio titulo, in eodem monasterio cum debitis facultatibus commorantur, nisi ut extraordinario Confessario *singulae se sistant*, sive ad sacramentalem confessionem apud ipsum, si placuerit, peragendam, sive ad salutaria monita, etiam extra sacramentalem confessionem, ab ipso accipienda (Benedictus XIV, Constit. *Pastoralis curae*).

590. Licet Tridentina Synodus in praemisso decreto de solis claustralibus Monialibus loquatur, nihilominus enixe commendatur ecclesiarum Antistitibus, *ut eandem disciplinae formam observent tam cum aliis Monialibus*, quae licet clausurae legibus minime adstrictae sint, in *communitate* tamen vivunt, *quam cum aliarum quarumcumque mulierum, aut puellarum coetibus*, seu conservatoriis, quoties tam illae, quam istae, unicum ordinarium Poenitentiae ministrum a Superioribus designatum habeant (Idem ibid.; Leo XIII, Const. *Conditae*, p. II, n. 8; *Normae* cit. in cap. XIII per totum).

591. « Confessores extraordinarii semel deputati atque approbati ab Episcopo ad Monialium confessiones *pro una vice* audientas, *haud possunt*, expleta deputatione, in vim approbationis huiusmodi, illarum confessiones audire, *sed toties ab Episcopo sunt ap-*

probandi, quoties casus deputationis contigerit » (Clemens X, *Superna*).

592. Confessarii extraordinarii *electio* seu *deputatio* ad eum regulariter spectat, ad quem pertinet confessarii ordinarii *electio* et *deputatio*. Quocirca Episcopus, sive Ordinarius loci, qui Monialibus sibi subiectis confessarium ordinarium dare consuevit, idem confessarium extraordinarium bis aut ter in anno, ad normam Tridentinae sanctionis, eisdem offerre tenetur. Praelatus vero regularis, ad quem pertinet ordinarium confessarium subditis sibi Monialibus, servata Apostolicarum Constitutionum forma, designare et constituere; ipse etiam eisdem extraordinarium confessarium duobus aut tribus per annum temporibus exhibere debet (Bened. XIV, *Pastoralis curae*).

593. Si Episcopus aliquis *negligens esset in deputatione confessarii extraordinarii bis terve in anno* quoad Moniales sibi subiectas, Poenitentiarius Maior, statim ac pro parte Monialium huiusmodi requisitus fuerit, Ordinarii Pastoris negligentiam supplere debet. Quod si Praelatus regularis eandem Concilii legem de confessario extraordinario *bis aut ter in anno* Monialibus sibi subiectis exhibendo, similiter implere neglexerit; negligentia Praelati regularis ab Episcopo seu Ordinario loci suppleri debet (Idem *ibid.*, et S. Congr. Conc. in Cadurcen. 12 Iul. 1658 apud Ferraris, v. *Moniales*, art. V. n. 4).

594. Quamvis universae Communitati *bis terve infra annum* Confessarii extraordinarii copia facta sit, tamen si contingat, ut *aliqua Monialis graviter aegrotans*, quae in mortis periculo, pro spirituali consolatione postulet confessarium extraordinarium, *concedi ipsi debet* a respectivis Superioribus (Bened. XIV, *Pastoralis curae*).

595. Imo confessarius extraordinarius concedi etiam debet illis Monialibus, nec corpore infirmis, nec morti proximis, quae confessario ordinario confiteri *obfirmate recusant*; idque praestari debet a Praelatis, quibus respective subsunt Moniales. Quod si contingat, ut Praelatus regularis ad concedendum huiusmodi Confessarium extraordinarium Moniali, communem Confessarium recusanti, nullo pacto adduci possit, ius erit Episcopi illum concedere, etiam

alterius Ordinis vel ex Clero saeculari. (Idem ibid.). Ceterum in casu negligentiae ex parte Praelatorum, nihil obstat, quominus ipsa Monialis recursum habeat ad Cardinalem Maiorem Poenitentiarium, a quo ipsi providendum erit, ut supra dictum est, per deputationem Confessarii ex approbatis ad Moniales, apud quem illa confiteatur.

596. Nec denegandus est extraordinarius Confessarius etiam Monialibus illis, quae neque aegrotant, neque recusant Ordinarium Poenitentiae ministrum a monasterii Praelato pro universa Communitate deputatum, sed tamen *pro maiori animi sui quiete, atque ulteriori in vita Dei progressu*, facultatem petunt confitendi aliquoties Sacerdoti ad excipiendas Moniales confessiones iam approbato. Nimis rigida esset alia agendi ratio. Indulgendum est igitur in iis rebus, quae iuste et rationabiliter petuntur, maxime quum illae ad earum conscientiae quietem et securitatem conferre dignoscuntur (Idem, ibid. et cf. de Synod. dioec. libr. XIII, cap. 12. n. XVII).

597. Hortantur igitur in Domino Episcopi et alii Praelati, quibus incumbit cura Monialium, ut *non adeo difficiles* se praebeant peculiaribus extraordinarium Confessarium aliquando expectantibus; quin potius, nisi aut Monialis postulantis, aut Confessarii requisiti qualitas aliter faciendum suadeat, earum iustis precibus obsecundare studeant, ad exemplum illius sapientissimi animarum Rectoris S. Francisci Salesii, et ven. mem. Gregorii Cardinalis Barbadii Episcopi Patavini (Idem, ibid.).

598. *Regula servanda in deputatione Confessarii extraordinarii.* Pro Monialibus Episcopo immediate subiectis regula est, ut Ordinarius earum Confessarius sit Sacerdos saecularis; extraordinarium vero ex Ordinibus regularibus saepissime assumi, apud plerosque Episcopos usu receptum esse constat. Regulares autem Praelati Monialibus sibi subiectis Confessarium ordinarium designant e suo ipsorum Ordine; extraordinarium autem etiam ex alio Ordine regulari deputare possunt, iuxta decretum S. Congr. Concil. editum die 26 Sept. 1595 (Idem, ibid.).

599. Porro, quum semper vel fere semper Praelati Regulares extraordinarium Confessarium pro Monialibus sibi subiectis ex pro-

prio Ordine deputarent, Apostolicae Sedi expositum fuit, opportunum videri, ut Monialium monasteria Regularium regimini subiecta, *semel saltem in anno* Confessarium extraordinarium diversi Ordinis Regularem, aut e Clero saeculari Presbyterum haberent (Idem, ibid.).

Huius rei examen, iubente Innocentio XIII, assumptum fuit a Sacra Rituum Congregatione, et post diuturnam ac maturam discussionem, laudatus Pontifex decrevit ut sequitur:

« Cumque ex eodem Concilio Tridentino Confessor extraordinarius *bis* aut *ter in anno* offerri Monialibus debeat, qui omnium confessiones audiat; si in posterum Superiores regulares, quoad monasteria ipsis subiecta, toties praedictum extraordinarium Confessorem deputare neglexerint, vel si etiam ex proprio eodem Ordine semper deputaverint, *nec saltem semel in anno* ad id munus elegerint Sacerdotem aut saecularem, aut regularem alterius diversi Ordinis professorem, in his casibus Episcopi, pro sui arbitrio et conscientia, deputationem huiusmodi facere possint, nec illa quovis titulo, aut praetextu, a Superioribus regularibus valeat impediri » (Ibid.).

600. Hoc decretum a Benedicto XIII deinde confirmatum, Benedictus XIV extendit quatenus opus sit, ad omnia Monialium monasteria per orbem ubique existentia, quae Regularibus sunt subiecta, subiungens: Decernimus atque statuimus, ut *singulis annis...* Regulares monasteriorum Praelati teneantur *bis* aut *ter in anno* Confessarium extraordinarium universis Monialibus in iis degentibus offerre. Si vero ipsi forsitan huiusmodi Confessarii extraordinarii deputationes intra praescripta tempora omiserint, vel semper proprii Ordinis regularem Sacerdotem ad hunc effectum deputaverint; ita ut praefatae Moniales *semel saltem in anno* Confessarium extraordinarium e Clero saeculari, aut ex alio Ordine regulari non habeant; ad Episcopos dioecesanos, omni appellatione remota, *devolvatur ius supplendi* eorumdem Praelatorum defectum (*si nempe pensatis rerum circumstantiis, ita expediens esse iudicaverint*) per deputationem Confessarii extraordinarii, quem tam in uno, quam in altero casu, aut e Clero saeculari, aut ex alio regulari Ordine, pro ipsorum arbitrio, deligere possint et valeant (Idem ibid.).

601. Leo PP. XIII in decreto *Quemadmodum* hortatur Ordinarios, ut in locis propriae Dioeceseos, in quibus mulierum Communitates existunt, *idoneos Sacerdotes* facultatibus instructos *designent*, ad quos pro Sacramento Poenitentiae recurrere eae facile queant. Memoratum Decretum *Quemadmodum*, in quo plura traduntur, inferius refertur.

602. *Confessarius ordinarius nullum impedimentum afferre debet Confessario extraordinario.* Quo tempore extraordinarius Confessarius alieni Communitati deputatus ministerio suo fungitur, Confessario ordinario iniungitur, ne ullum ipsi impedimentum afferre audeat, multoque minus praesumat per id temporis alicuius Monialis, sive Superiorissae, sive Novitiae, sive Conversae, neque demum alterius cuiuscumque personae intra septa monasterii, aut piaae Domus commorantis, sacramentalem confessionem audire (Idem, *ibid.*).

603. *Confessarius extraordinarius, finito officio, non accedat amplius ad idem monasterium.* Quibuscumque Confessariis extraordinariis, qui vel alicui Communitati generaliter, vel peculiariter alicui personae in monasterio degenti, concessi ac deputati fuerint, districte inhibetur sub poenis adversus accedentes ad monasteria Monialium, et cum ipsis conversantes, praesertim Regulares, Summis Pontificibus quodcumque statutis, ne, postquam suum officium impleverint, ad idem monasterium ulterius accedere, aut ullius generis commercium intra ipsum quomodocumque continuare et fovere, etiam sub spiritualis causae aut necessitatis obtentu et et colore, audeant, aut praesumant (Idem, *ibid.*).

604. Super Confessariis extraordinariis Clemens XI die 12 Dec. 1708 publicari fecit pro Monialibus Urbis Romae *Edictum*, non semel a Benedicto XIV laudatum in memorata sua Bulla *Pastoralis curae*. Initium est: *Avendo determinato* etc. quod ita breviter refertur in *Collectanea* Emi Card. Bizzarri, pag. 326:

« Cum decreverit Concilium Tridentinum, *bis, terve, et etiam quater per annum* dandos esse Confessarios extraordinarios Monialibus, quamvis ipsae nolint iis peccata sua confiteri, tamen iubentur per praesens Edictum sese iis praesentare, ut monita salutaria recipiant, et actum subiectionis exerceant;

Iubenturque Confessarii ordinarii interim dum adest extraordinarius, nullius eiusdem monasterii Monialis audire confessionem.

Quod si Monialis aliqua nolit se praesentare Confessario extraordinario, puniatur a Superiorissa; Educandae autem nolentes se subicere et praesentare, eiiciantur.

Mandant etiam, ut neque ordinarii, neque extraordinarii accedant ad ea monasteria ad audiendas confessiones, tempore iam sui officii expleto; neque ab ulla earum accipiant, aut ad eam mittant litteras, nisi adsit specialis licentia ».

605. Quamvis haec ultima prohibitio videatur comprehendere tam confessarios regulares, quam saeculares, tamen in Collectanea Bizzarri pag. 33 habetur declaratio quaedam a Summo Pontifice Benedicto XIV mense Ianuario 1749 facta Rmo Secretario S. Congregationis Ep. et Reg. qua asseritur, praedictam prohibitionem non comprehendere presbyteros saeculares. En verba: ...*Dichiara però la Santità Sua, che tal proibizione non comprende i Preti secolari, e che questi possono, anche spirato il tempo dell' impiego di Confessori straordinari, andare come prima ai monasteri, dacchè in questa parte la nuova Costituzione (PASTORALIS CURAE) niente ha rinnovato in riguardo ai Preti secolari* (Alia vid. penes Ferraris, v. *Moniales*, art. V, n. 37).

606. QUAESTIO. Disputatum fuit in S. Congregationem Episcoporum et Regularium, an Moniales *ex consuetudine* eligere in Confessarium valeant aliquem de approbatis ab Episcopo, fierique ab ipsis haec electio possit absque interventu Episcopi, vel alterius ab ipso destinandi; et an demum teneatur Episcopus Confessarium ab iis electum confirmare; resolutumque fuit, posse Moniales, *vigore consuetudinis*, eligere in Confessarium aliquem de approbatis ab Episcopo, modo tamen approbatus ille sit *pro Monialibus*, et electionem fieri posse ab iis absque Episcopi vel eius deputati interventu, et teneri Episcopum confessarium electum confirmare quatenus non adsit legitima causa non confirmandi. Ita apud Ferraris, v. *Approbatio*, n. 16 sq. *Additiones ex aliena manu*, ubi citantur plures resolutiones ann. 1734, 1735 etc.

607. Moniales nec vigore Bullae Cruciatæ eligere sibi possunt Confessarios, praeter eos, qui ad audiendas earum confessiones ab

Episcopo sunt deputati et approbati (S. Congr. Conc. 13 Nov. 1649, apud Adone, p. 300, n. 1392). Quinimo Superiores regulares ne tempore quidem Iubilaei concedere possunt Monialibus sibi subiectis Confessarios pro ipsis non approbatos ab Episcopo (S. Congr. Conc. 3 Iunii 1633; loc. cit.; et vid. Ferraris, v. *Approbatio*, art. III, n. 11).

608. Summi Pontifices Benedictus XIV, Bulla *Paterna charitas*, 17 Dec. 1749, et Leo XIII, Bulla *Aeterni Pastoris*, Kalend. Nov. 1899, Monialibus earumque Novitiis indulserunt, ut ad effectum lucrandi Iubilaeum et pro prima dumtaxat vice, sibi eligerent ex alterutro Cleri Ordine Confessarios, *qui tamen fuerint ad audiendas Monialium confessiones rite approbati*. Monialibus vero seu Sororibus *votorum simplicium* iidem Summi Pontifices pro acquirendo Iubilaeo concesserunt, ut eis liceret Confessarium sibi *semel* eligere ex simpliciter approbatis ad audiendas confessiones personarum *saecularium* (Bullae cit.; S. Poenit. 11 Ian. 1900; apud Acta S. Sed. vol. 32, p. 508).

609. *Quaeritur*, an Moniales recusare possint Confessarium sive ordinarium sive extraordinarium legitime deputatum? Respondetur affirmative, *assignata tamen iusta causa renuntiationis*, qua existente, fas est ipsis eum recusare (Cf. Ferraris. v. *Moniales*, art. V, n. 34).

Nihilominus attendenda est *Norma* n. 141, in qua dicitur: « Quamvis Superiorissae liceat Episcopum rogare, ut talem vel talem Confessarium, quem suae Communitati utiliore futurum esse sperat, deputet, tamen iudicio Episcopi et eius ordinationi omnino acquiescendum est. Ipsius etiam est, (*agitur potissimum de Institutis votor. simpl.*) Sacerdotes istis Communitatibus et a sacris designare et a concionibus probare ».

610. Confessarius extraordinarius pro Monialibus deputari potest a Superioribus quolibet anni tempore et ad dies sibi benevolos, prout suadent adiuncta hic et nunc concurrentia. Sane Concilium Tridentinum nihil quoad hoc determinavit in particulari; ideo relictum praesumitur arbitrio Praelatorum. Quoad numerum dierum varia est locorum consuetudo: in pluribus enim dioecesibus deputatur ad quindecim dies, in aliis ad pauciores, et in aliis ad plures.

611. Regulares eligi non possunt in Confessarios sive ordinarios sive extraordinarios *Monialium Ordinariis locorum subiectarum*; ac ideo Ordinarii uti nequeunt quoad hoc opera Confessorum regularium sine licentia S. Congregationis (S. C. Ep. et Reg. Nov. 1721 et pluries; vid. Bizz. p. 346, 357, 371, 424).

Dubium: An Episcopus, quando ad ipsum spectat Confessarii deputatio, quoad Moniales Regularibus subiectas, possit deputare aliquem Regularem?

Respondent plures Canonistae *negative*, excepto casu necessitatis; et fundantur nonnullis declarationibus S. C. Ep. et Reg... Quas tamen declarationes *parum esse in usu* adnotat Pellizarius... *Certum est praevaluisse universaliter contrariam praxim* (Bouix, *De iure Regul.* tom. II, p. 335, 17°).

612. *Confessarii Monialium debent esse aetate provecti, prudentes, et vita exemplari conspicui.* Iuxta quasdam Sacrarum Congregationum declarationes, Confessarii tam ordinarii quam extraordinarii debent esse aetate *quadraginta annorum expletorum* (S. C. Ep. et Reg. 12 Maii 1617; 22 Apr. 1735, apud Bizz. p. 371, et 382; S. C. Conc. 26 Nov. 1689, apud Ferraris, v. *Moniales*, art. V, n. 49).

613. *Socii Confessariorum iuxta Constitutionem Felici sacrarum Alexandri VII debent esse probatae vitae et maturae aetatis*, et iuxta declarationem S. C. Ep. et Regul. 21 Febr. 1617 debent esse aetate *ultra quinquaginta annos* (Vid. Ferraris, loc. cit. n. 50 et 65).

614. Generatim *Parochis et Canonicis prohibetur exercitium Confessarii Monialium*; Parochis quidem propter praeiudicium Parochianorum; Canonicis, ne deficiant in propriis obligationibus. Possunt tamen deputari, quoties sine praeiudicio proprii muneris valeant utrique officio incumbere. Hinc S. Congregatio Concilii, die 2 Sept. 1617, ad dubium: An Archipresbyter Cathedralis, cui imminet cura animarum, possit esse Confessarius ordinarius Monialium? Respondit: *Non posse, sed posse indulgeri* (Apud Acta S. Sed. vol. 25, p. 127 ad 1^m). Simili modo S. Congregatio Ep. et Reg. declaravit sub die 13 Iunii 1735, et 7 Iulii 1780, addens, Emos Cardinales, ob simplicium Sacerdotum penuriam, concedere solere dispensationem, si petatur (Bizz. p. 425 et 437).

615. Quae modo in ultimis numeris exposuimus, *ad tramitem iuris* sunt intelligenda; utrum enim aliqua in desuetudinem iverint, vel ob difficiliora temporum adiuncta, sive etiam, ob penuriam Sacerdotum, eorum rigorosa observantia conservari possit, viri experti iudicent.

616. *Quaestio.* Controvertitur inter Doctores, an saltem *Superiores regulares* audire possint confessiones Monialium sibi subiectarum sine approbatione Episcopi. Salmanticenses, ut etiam videre licet apud Ferraris, v. *Approbatio*, art. III, Supplementa Auctoris, n. 15, affirmativam sententiam tuentur, auctoritate fulti declarationis Summi Pontificis Benedicti XIII, qui in Constit. 119 « *Pastoralis officii sollicitudo*, sub die 27 Martii 1726, § 8, ita statuit: *Ab huiusmodi tamen lege et ordinatione ad supplicationem dilecti filii nostri Ludovici S. R. E. Cardinalis Beluga et Moncada nuncupati... eximimus Superiores Generales, sive Provinciales cuiusvis Ordinis regularis, quibus, ut confessiones Monialium, sibi tamen subiectarum dumtaxat, absque huiusmodi speciali approbatione Episcopi dioecesanis, audire licite et valide possint, permittimus et indulgemus* ». — Laudati Salmanticenses probant Benedictinam resolutionem sequenti ratione:

Quia quoties aliquis est verus Parochus respectu aliquorum, non indiget approbatione Episcopi pro audiendis eorum confessionibus; sed Praelati regulares, Generales et Provinciales sunt veri Parochi suarum Monialium: ergo possunt absque speciali Episcopi approbatione illarum confessiones audire.

Probatur minor. Generalis et Provincialis habent iurisdictionem *ordinariam* in Moniales, quae sunt sub eorum regimine, suntque veri earum Pastores, non secus ac domini Episcopi; sed Episcopi sunt vere Parochi suarum ovium: ergo et Praelati regulares, Generales et Provinciales sunt vere Parochi suarum Monialium.

Confirmatur. Nam Summus Pontifex conferens Superioribus Religionum iurisdictionem ordinariam in ordine ad confessiones Monialium illis subiectarum, ipso facto illos iudicat idoneos, et consequenter illos approbat. Si ergo illos approbat, Episcopi approbatio minime requiritur. Explicatur. Iurdictio *ordinaria* expedita et absoluta, est officio Generalis et Provincialis annexa: sunt enim

Parochi respectu suorum subditorum, et ad obtinendum Generalis vel Provincialis officium nulla requiritur Episcopi approbatio. Ergo nec ad fruendum iurisdictione *ordinaria* expedita et absoluta opus est illis Episcopi approbatione. Ergo nec pro audiendis confessionibus Monialium suae iurisdictionis erit necessaria. Hucusque celebres Theologi Collegii Salmantini in opere « *Cursus Theologiae Moralis* » in append. tract. VI, edit. Venet. ann. 1733.

617. Verum, contra expositam sententiam pugnant alii Auctores, qui dicunt, ex praefata Bulla *Pastoralis officii*, cum pro regnis Hispaniarum dumtaxat lata fuerit, non licere *regulam generalem* firmare. Huiusmodi Indultum, si adhuc extat postquam Clemens XII plura revocavit, quae Benedictus XIII concesserat, vim tantum haberet in praedictis regnis Hispaniarum, quae solummodo, ut dictum est, respiciebat (Vid. Giraldi, pars II, pag. 970; Ferraris, v. *Approbatio*, art. III, n. 19, *nota*).

618. Quod si revera memorata Constitutio Benedicti XIII non valet ad probandum ius commune, sed *ad summum* ius particulare pro Hispania tantummodo, nec ratio a Salmanticensibus allata, quantumvis in se videatur efficax, valere potest ad rem definendam. Etsi enim Praelatis Regularibus *ordinaria* iurdictio competat in Moniales ipsis subiectas; potuit tamen Ecclesia eam limitare; in casu nostro potuit decernere, ut dicti Praelati non possint illarum Monialium confessiones audire absque praevia Ordinarii approbatione. Porro, Gregorius XV, Constit. *Inscrutabili*, nulla facta distinctione inter regulares Praelatos et non Praelatos, ita absolute decernit: Confessarii vero, regulares seu saeculares, quomodocumque exempti, tam ordinarii, quam extraordinarii, ad confessiones Monialium, *etiam Regularibus subiectarum*, audiendas, nullatenus deputari valeant, nisi ab Episcopo dioecesano idonei iudicentur, et approbationem... obtineant. Insuper S. Congregatio Concilii, proposito dubio, in ordine VIII:

An confessiones, quas audiunt *Superiores regulares* electi, seu deputati, vel confirmati post publicationem et scientiam tenoris dictae Bullae (*Inscrutabili*), non obtenta Episcopi approbatione, sint nullae atque irritae, necne?

Ad VIII resp. *Confessiones huiusmodi nullas atque irritas*

esse (Apud Fagnanum, in *cap. Cum Capella*, 16, de *Privilegiis*; Adone, pag. 300, n. 1391).

619. *Nota primo*, ibi agi de Monialibus, quae subsunt iurisdictioni Superiorum Regularium, ut patet ex dubio VII, eiusque resolutione.

Nota secundo, huiusmodi resolutiones, quae in totum sunt numero tredecim, approbatas fuisse a Summis Pontificibus Gregorio XV et Urbano VIII.

620. Attentis ergo expositis, *Superiores regulares, etiam Generales et Provinciales*, non videntur posse, sine praevia approbatione seu licentia Ordinarii, excipere confessiones Monialium sibi subiectarum: ad minus id non esset tutum (Vid. Bouix, tom. II, pag. 257 sq.; Giraldi p. 970 et 1040; Nouv. Rev. Théol. tom. 23, p. 333).

621. *Missionarii latini* nequeunt excipere confessiones Monialium *orientalium* absque speciali consensu Ordinariorum orientalium (S. Congr. de Prop. Fid. die 11 Dec. 1838, in eius Collectanea, pag. 170, n. 429; Acta S. Sed. vol. 23, p. 126).

CAPUT XVI.

Confessarius Monialium quoad ingressum in clausuram.

622. *a)* Confessor Sanctimonialium ingredi potest ad Sacramenta Poenitentiae, Eucharistiae, et Extremae Unctionis ministranda Monialibus, vel aliis personis *infirmis* ibi degentibus, necnon ad commendandam animam agonizantium (Alexand. VII, Constit. *Felici*).

b) Insuper ingredi potest pro ministrandis praedictis Sacramentis Poenitentiae et Eucharistiae non solum in periculo mortis, sed quoties ex praescripto regulae dispensatur Communio; item quoties huiusmodi Moniales communicare consueverunt (S. C. Ep. et Reg. 10 Maii 1727, apud Adone, pag. 301, n. 1399; S. Alph. n. 227).

c) Confessarius non potest ingredi clausuram ad audiendam confessionem illius infirmae, quae potest accedere ad sedem confessionalem (S. Congr. Ep. et Reg. 13 Sept. 1583, apud Ferraris, art. V, n. 58; Adone, loc. cit.).

d) Confessarius *regularis* ingredi debet *cum socio*, qui sit probatae vitae et maturae aetatis, semperque manere debet in ea parte monasterii, qua Confessorem videre, et ab ipso videri semper possit (Alexand. VII. Constit. *Felici*; Ferraris, v. *Moniales* art. V, n. 63).

e) Confessarius *saecularis* ingredi debet *solus* id est *sine socio* (S. Congr. Conc. 10 Maii 1727, apud Adone, pag. 301, n. 1400; S. Alph. n. 227; Ferraris, *ibid.*).

f) Confessarius Monialium excipiendus est *a duabus Monialibus senioribus*, quae illum recta via ad valetudinarium, et simili modo exeuntem comitentur; et cum cautela, quod dum audit confessionem, cella ita sit aperta, ut duae comitatrices, quae super eiusdem cellae ianua remanere debent, Confessarium et infirmam commodè videant, sed non audire possint (Decr. eod.; S. Alph. *ibid.*).

g) Confessarius, etiam extraordinarius, potest quovis tempore ingredi septa monasterii ad commendandam animam Monialis infirmæ. Ingredi autem debet *cum cotta et stola*, et non aliter (S. Congr. Ep. et Reg. mense Ian. 1736; Iul. 1736, apud Bizzarri, pag. 334, 384; Adone, p. 301, n. 1403).

h) Potest Confessarius etiam *noctis tempore* ingredi monasterium pro assistentia Monialis graviter aegrotantis, ut eam adiuvet ad bene moriendum, adeoque pernoctare etiam potest in monasterio, si Monialis laboret in extremis (S. Congr. Ep. et Reg. mense Iulio 1737, apud Bizzarri, p. 384 et *vid.* p. 334, 363, 399; S. Alph. n. 227).

i) Si post administrationem Sacramentorum Monialis agonia ita protrahatur, ut nequeat Confessarius assistentiam suam usque ad obitum continuare, prudentiae Episcopi committitur in casu providere, Capellanum et aliquando etiam tertium Sacerdotem substituendo (S. Congr. Ep. et Reg. mense Febr. 1734, apud Bizz. p. 363).

j) Confessarius Monialium clausuram ingressus ad administranda SS. Sacramenta, *recta via* et absque diverticulo eat, redeatque; nec in alia monasterii parte divagetur, etiam occasione visitandi alias infirmas, quibus Sacramentorum administratio non est necessaria (Ead. S. Congr. penes Barbosam, *Summa Apost. decis. verb. Confessarius Monial.*, n. 2; S. Alph. n. 227).

k) Confessariis Monialium, tam exemptarum, quam Episcopo subiectarum, non est permittendus ingressus intra septa monasteriorum, *ad aspergendum aqua benedicta* ipsarum Monialium cubicula (S. Congr. Rit. 4 Apr. 1699. N. 2026). Idem iam declaraverat S. Congregatio Ep. et Reg. in *Aretina* 4 Sept. 1590 his verbis: Confessarii non possunt, nec alii clausuram Monialium ingredi ad conspergendum cellas Monialium, aut alia loca aqua benedicta die Sabbati Sancti, aut quolibet alio tempore (Bizzarri, pag. 705, nota; Barbosa, loc. cit. n. 4).

l) Non licet Confessario ingredi monasterium sub praetextu sepulturae tradendi cadaver alicuius Monialis, aut officia funeralia peragendi, sed hoc officium, si intra clausuram sepelienda est, ab aliis Monialibus, vel a duobus operariis ab Ordinario approbandis peragantur (S. Congr. Ep. et Reg. 10 Martii 1577, apud Bizzarri, p. 704, nota; Ferraris, art. V. n. 51 sq., ubi plura pro norma Confessarii. Hoc decretum confirmatum fuit in *Pistorien.* et *Praten.* 2 Mart. 1855, teste cl. Pennacchi, tom. I, p. 732, *Commentaria*).

m) Quatenus vero Monialis sepelienda sit in ecclesia exteriori, debent Moniales deferre cadaver usque ad portam clausurae (Eadem S. C. 14 Dec. 1618, et 13 Ian. 1623; Bizz. p. 704).

n) Confessarii aut alii Regulares nullatenus ingrediantur septa monasterii Monialium praetextu comitandi operarios, medicos, chirurgos vel alios (Ead. S. C. 13 Sept. 1583, apud Barbos. Collect. v. *Confess. Monialium*, n. 9).

o) Confessarii nequeunt ingredi clausuram ad *exorcizandam Monialem energumenum*: ingredi autem possunt ad benedicendum monasterium a spiritibus infestatum ex declaratione S. Congregationis apud S. Alphonsum lib. VII, n. 227; et quoad 1^m part. vid. Ferraris, v. *Moniales*, art. V, n. 61).

p) Confessarius nequit ingredi clausuram Monialium ad inibi Missam celebrandam (Ead. S. C. pluries; vid. Ferraris, loc. cit. n. 62).

Confessarius tamen potest celebrare Sacrum in *Capella valedudinarii monasterii*. Iis autem casibus, in quibus celebrare potest in dicta Capella, non valet uti in ministrum seu clericum qualibet persona saeculari sibi bene visa, *sed tenetur adhibere Clericum*

cum Episcopi licentia approbatum (S. C. C. 17 Maii 1704, apud Aloysium Adone, *Synops. canon.* n. 1397).

q) Confessarius Monialium, etiam Regularis, non indiget speciali licentia ad ingrediendum pro necessitatibus officii sui, modo per monasterium non vagetur, sed expleto ministerio, statim exeat (Ead. S. C. 9 Mart. 1609; Ferraris, *ibid.* n. 64).

r) Confessarii extraordinarii Monialium, a monasteriorum, in quibus degunt, aut Religionis oneribus pro eo tempore dumtaxat, quo in confessionibus audiendis occupantur, excusantur (Ead. S. C. 10 Mart. 1593, apud Barbos. *Collect.* n. 7).

623. Confessario Monialium *certa annua merces constitui debet*, quae iuxta morem et qualitatem regionis (alibi *religionis*?) victui illius sufficiat, eademque merces *monasterio, in quo degit idem Confessarius*, si Regularis sit, persolvatur. Ceterum Ordinarii locorum prohibeant Monialibus sub aliquibus poenis, non tamen censurarum, ne ultra mercedem illam aliquid communiter vel privatim eidem Confessario, vel aliis quibuscumque fratribus tribuant, eisdemque fratribus, ne a Monialibus etiam sponte oblatum aut donatum recipiant, sub iisdem poenis inhi-beant (S. Congr. Ep. et Reg. die 29 Nov. 1603, apud Barbos. v. *Confessarius Monialium*, n. 10 et 12; Ferraris, v. *Moniales*, art. V. n. 70).

De eadem materia quaesitum fuit: An sustineatur Decretum a Rmo Episcopo conditum, quo prohibetur, ne amplius imposterum Religioso confessario fiat subministratio victus in specie praeparati, sed assignetur annua praestatio scutorum quinquaginta in casu? Resp. *Affirmative* (S. Congr. Ep. et Reg. mense Dec. 1740, apud Bizzarri, pag. 388, ad 4).

624. In eodem Decreto n. 2. proposito dubio: An suspensio et *remotio Confessarii* a Rmo Episcopo in actu visitationis demandata absque eo quod prius requisiti fuerint Superiores regulares ad illum removendum, sustineatur in casu? Resp. *Suspensionem sustineri*.

625. Confessariis Monialium vetitum est comedere, refici, seu cibum sumere in earum monasteriis, seu in locis, ubi sunt crates vel rotae in monasterium respondentes, vel in locis adeo vicinis, ut videri et audiri possint a Monialibus, neque ante portam clausurae S. Congr. Ep. et Reg. 13 Sept. 1583; et patet ex decreto

eiusdem S. Congr. iussu Sixti V edito anno 1590 (Vid. Ferraris, verb. *Moniales*, art. V, n. 73).

Et novissime in *Pistorien.* et *Praten.* 2 Mart. 1855, ad dubium:

An occasione benedicendi cellas, aut exercendam aliquam functionem sui monasterii propriam, in clausura (*Confessarius Monialium*) possit sumere potionem calidam (vulgo *caffè*) vel aliam refectionem, quae sibi afferatur? S. Congregatio respondit: *Negative, nisi ex causa longioris morae, et ex necessitate.* Et Summus Pontifex resolutionem approbavit (Apud Pennacchi, tcm. I. p. 732).

626. QUÆSTIO: *An Confessarius regularis absolvere possit Moniales Praelatis regularibus subiectas a casibus Episcopo reservatis?* Confessarii Regulares Monialium, Praelatis regularibus subiectarum, possunt easdem Moniales, etiam extra mortis periculum, absolvere a casibus Episcopo reservatis, *praeterquam quoad casus, quos Episcopus sibi reservaverit in materia clare spectante ad iurisdictionem delegatam* (S. Congr. Conc. 16 Nov. 1720, in *Colonien.* apud Giraldi, tom. 3, pag. 973; Ferraris, v. *Confessarius*, art. IV, n. 81).

Idem tradit Bizzarri in sua Collectanea, pag. 812, his verbis: Quamvis Confessarii regulares non possint absolvere a casibus Episcopis reservatis, non obtenta ad id Episcoporum facultate, tamen si Regulares ab Episcopo iam fuerint approbati ad audiendas confessiones Monialium *eis subiectarum*, iuxta citat. Constitutionem Gregorii XV, easdem Moniales sibi subiectas *absolvere possunt a casibus Episcopis reservatis, iis exceptis, quos Episcopus sibi reservaverit in materia clare spectante ad iurisdictionem delegatam*, ut declaravit S. Congr. Conc. in *Colonien.* 16 Nov. 1720... et S. Congr. Ep. et Reg. in *Nicoriten.* mense Sept. 1746... Et ratio est, subiungit, quia cum Moniales Regularibus subiectae sint exemptae, *ordinariae iurisdictioni Episcopi non subsunt*; sed tamen in aliquibus casibus iurisdictioni *delegatae* Episcoporum subiiciuntur iuxta Concilium Tridentinum, et memoratam Gregorii XV Constitutionem, quo fit, ut privilegium exemptionis Regularium praedictam S. Sedis delegationem, Episcopis factam, impedire non possit.

627. *Confessarii Monialium extra claustra commorantium.* Aliquando Moniales aut ratione sanitatis, aut alia causa licentiam

obtinent egrediendi ad breve tempus ex earum monasterio, *retento habitu*: quaeritur, an in tali casu possint confessionem sacramentalem peragere apud Confessarios ab Ordinario approbatos *pro utroque sexu*, quamvis non approbatos pro Monialibus?

Pius PP. IX, in Audientia habita die 27 Aug. 1852, mandavit rescribi: *Affirmative durante mora extra monasterium* (Bizz. p. 141).

628. « In dioecesi N. (sicut in ceteris Galliarum) in multis parochiis, praesertim ruralibus, adsunt duae vel tres et vix quatuor praedictarum Congregationum Sorores, puellarum educationi inservientes. Porro illae Sorores, communiter sed extra clausuram degentes, non habent sacellum privatum, sed Ecclesiam parochialem sicut ceteri frequentant, ibidem Missae et ceteris Officiis adsistentes, Sacramenta tum Poenitentiae, tum Eucharistiae recipientes. Illae insuper Sorores saepius de parochia in aliam transeunt secundum Superiorissae generalis voluntatem. Porro, num in hisce circumstantiis applicanda sit iuris dispositio *circa triennem Confessariorum mutationem*, praesertim cum in hisce paroeeciis unicuique tantum adsit presbyter, nempe Parochus?

S. Congregatio Ep. et Reg. 22 Apr. 1872 respondit: *Sorores, de quibus agitur, posse peragere extra piam propriam domum Sacramentalem Confessionem penes quemcumque Confessarium ab Ordinario approbatum* (Apud Collect. S. Congr. de Prop. Fid. pag. 170, n. 433 ad 3^m).

629. Praescriptio igitur de mutatione confessarii triennalis generatim applicanda est non solum Monasteriis Monialium, sed etiam Conservatoriis, nec non cuilibet societati mulierum *more Communitatis conviventium*, quae habeant Confessarios ordinarios, excepto casu, quo per speciale indultum ab hac lege eximantur. Dictum est: *quae habeant Confessarios ordinarios*: siquidem prohibitio permanendi ultra triennium in munere Confessarii Monialium seu Sororum, afficit tantum Confessarios *ordinarios*, qui accedunt pro audiendis confessionibus *ad monasteria, conservatoria, aliaque loca, ubi degunt foeminae more Communitatis*; minime vero dicta prohibitio tangit illos Confessarios ad quos Sorores, *extra clausuram* operibus charitatis addictae, solent vel coguntur, de-

fectu Confessarii ordinarii rite nominati, in publicis ecclesiis accedere (Cf. Litt. S. Congr. Ep. et Reg. 20 Iul. 1873 apud *Collect. S. Congr. de Prop. Fid.* pag. 172, n. 436 et 437).

630. Novissime in citatis *Normis* a S. C. Ep. et Reg. die 28 Iun. 1901 editis, sub n. 149 edicatur: « Quoties Sorores in aliqua publica ecclesia Confessionem suam peragunt, *apud quemcunque Sacerdotem* ab Episcopo approbatum confiteri poterunt ».

631. « Praeter Confessarium extraordinarium, Sorores (*et etiam Moniales*) quandoque obtinere poterunt *peculiarem Confessarium*, cuius consilio et opera, iustis de causis, indigere se arbitrentur » (*Norma 144; Decr. Quemadmodum*).

632. Confessarius per unum tantum triennium, ut dictum est, in suo munere manere debet. Quid dicendum de Confessionibus auditis *ultra triennium* contra prohibitionem Ecclesiae? Respondetur, prohibitionem *non reddere eas nullas*, sed reddere illicitum *exercitium* illius sacri ministerii (In cit. Litteris S. C. Ep. et Reg.).

633. Sciendum tamen, S. Congregationem aliquando indulgere Ordinariis temporaneam facultatem confirmandi Confessarium, prout sane anno 1847 concessa fuit Episcopo Tridentino: id est concessa ei fuit facultas *confirmandi Confessarium semel aut bis tantum* pro sua prudentia, servatis tamen servandis (Loc. cit. et Bizzarri, pag. 126 sq. ad 3, edit. 1^a).

CAPUT XVII.

Decretum incip. QUEMADMODUM Sacrae Congregationis Ep. et Reg. de manifestatione conscientiae, de confessionibus extraordinariis, et de Communionibus apud Instituta sive mulierum, sive virorum professione penitus laicorum.

634. In exordio decreti innuuntur abusus, qui circa indicata materiae capita irrepserunt.

a) De *manifestatione conscientiae* dicitur, quod « aliquoties in illorum Constitutionibus conscientiae manifestatio permissa fuerat, ut facilius alumni arduam perfectionis viam ab expertis Superioribus in dubiis addicerent: econtra a nonnullis ex his intima con-

scientiae scrutatio, quae unice Sacramento Poenitentiae reservata est, inducta fuit ».

b) De *sacramentali Confessione* dicitur, quod « itidem in Constitutionibus ad tramitem SS. Canonum praescriptum fuit, ut sacramentalis Confessio in huiusmodi Communitatibus fieret respectivis Confessariis ordinariis et extraordinariis; aliunde Superiorum arbitrium eo usque devenit, ut subditis aliquem extraordinarium Confessarium denegaverint, etiam in casu, quo, ut propriae conscientiae consulere, eo valde indigebant ».

c) De *sacra Communione* sic pergit decretum « Indita denique eis (*Superioribus*) fuit discretionis ac prudentiae norma, ut suos subditos rite recteque quoad peculiares poenitentias ac alia pietatis opera dirigerent; sed et haec per abusionem extensa in id etiam exiit, ut eis ad sacram Synaxim accedere vel pro lubitu permiserint, vel omnino interdum prohibuerint.

Hinc factum est, ut huiusmodi dispositiones, quae ad spiritualem alumnorum profectum... salutariter constitutae iam fuerant, haud raro in animarum discrimen, in conscientiarum anxietatem, ac insuper in externae pacis turbationem versae fuerint...

Quare SS. D. N. Leo PP. XIII, haec quae sequuntur, voluit, constituit atque decrevit:

I. Sanctitas Sua *irritat, abrogat, et nullius in posterum roboris declarat* quascumque dispositiones Constitutionum, piarum Societatum, Institutorum *mulierum sive votorum simplicium sive solemnium, necnon virorum omnimode laicorum*, etsi dictae Constitutiones approbationem ab Apostolica Sede retulerint in forma quacumque, etiam quam aiunt specialissimam, *in eo scilicet, quod cordis et conscientiae intimam manifestationem quovis modo ac nomine respiciunt*. Ita propterea serio iniungit Moderatoribus ac Moderatricibus huiusmodi Institutum, Congregationum ac Societatum, ut ex propriis Constitutionibus, Directoriis, ac Manualibus praefatae dispositiones omnino deleantur, penitusque expungantur. *Irritat pariter ac delet quoslibet ea de re usus et consuetudines etiam immemorabiles.*

II. *Districte insuper prohibet memoratis Superioribus ac Superiorissis, cuiuscumque gradus et praeeminentiae sint, ne*

personas sibi subditas inducere pertinent directe aut indirecte, praecepto, consilio, timore, minis, aut blanditiis ad huiusmodi manifestationem conscientiae sibi peragendam; subditisque e converso praecipit, ut Superioribus maioribus denuncient Superiores minores, qui eos ad id inducere audeant: et, si agatur de Moderatore vel Moderatrice Generali, denunciatio huic Sacrae Congregationi ab iis fieri debeat.

III. Hoc autem minime impedit, quominus subditi *libere ac ullo* aperire suum animum Superioribus valeant, ad effectum ab illorum prudentia in dubiis ac anxietatibus consilium et directionem obtinendi pro virtutum acquisitione ac perfectionis progressu.

IV. Praeterea, firmo remanente quoad Confessarios ordinarios et extraordinarios Communitatum, quod a Sacrosancto Concilio Tridentino praescribitur in *Sess. 25, cap. 10 de Regul.*, et a s. m. Benedicti XIV statuitur in Constitutione, quae incipit « *Pastoralis curae* »: Sanctitas Sua *Praesules Superioresque admonet, ne extraordinarium denegent subditis Confessarium, quoties ut propriae conscientiae consulant, ad id subditi adigantur, quin iidem Superiores ullo modo petitionis rationem inquirant, aut aegre id ferre demonstrent.* Ac ne evanida tam provida dispositio fiat, Ordinarios exhortatur, ut in locis propriae Dioeceseos, in quibus mulierum Communitates existunt, *idoneos Sacerdotes facultatibus instructos designent, ad quos pro Sacramento Poenitentiae recurrere eae facile queant.*

V. Quod vero attinet ad permissionem vel prohibitionem *ad sacram Synaxim accedendi*, eadem Sanctitas Sua decernit, huiusmodi permissiones vel prohibitiones *dumtaxat ad Confessarium ordinarium vel extraordinarium spectare*, quin Superiores ullam habeant auctoritatem hac in re sese ingerendi, excepto casu quo aliquis ex eorum subditis post ultimam sacramentalem Confessionem Communitati scandalo fuerit, aut gravem externam culpam patra-verit, donec ad Poenitentiae Sacramentum denuo accesserit.

VI. Monentur hinc omnes, ut ad Sacram Synaxim eurent diligenter se praeparare et accedere *diebus in propriis Regulis statutis*; et quoties ob fervorem et spiritualem alicuius profectum Confessarius expedire indicaverit ut frequentius accedat, *id ei ab*

ipso Confessario permitti poterit. Verum qui licentiam a Confessario obtinuerit frequentioris ac etiam quotidianae Communione, de hoc certiore reddere Superiorem teneatur; quod si hic iustas gravesque causas se habere reputet contra frequentiores huiusmodi Communiones, eas Confessario manifestare teneatur, cuius iudicio acquiescendum omnino erit.

VII. Eadem Sanctitas Sua insuper mandat omnibus et singulis Superioribus Generalibus, Provincialibus et Localibus Institutorum de quibus supra, sive virorum sive mulierum, ut studiose accurate huius Decreti dispositiones observent, sub poenis contra Superiores Apostolicae Sedis mandata violantes ipso facto incurrendis.

VIII. Denique mandat, ut praesentis Decreti exemplaria in vernaculum sermonem versa, inserantur Constitutionibus praedictorum piorum Institutorum, et saltem semel in anno, stato tempore in unaquaque domo, sive in publica mensa, sive in Capitulo ad hoc specialiter convocato, alta et intelligibili voce legantur.

Et ita Sanctitas Sua constituit atque decrevit, contrariis quibuscumque, etiam speciali et individua mentione dignis, minime obstantibus.

Datum Romae, ex Secretaria memoratae S. Congregationis Ep. et Reg. die 17 Decembris 1890... (Vid. Acta Ord. Min. ann. X, p. 21; Nouv. Rev. Théol. tom. 23, p. 131; Acta S. Sed. vol. 23, p. 505).

635. Si tu quaeras, quinam praecise comprehendantur sub enunciato Decreto, respondetur, id clare constare ex art. I eiusdem Decreti, videlicet comprehenduntur:

1º Moniales votorum solemnium, quae scilicet pertinent ad Ordines stricte Regulares.

2º Sorores votorum simplicium cuiuslibet Societatis seu Instituti.

3º Instituta virorum *conditionis laicalis*, prouti ex. gr. Fratres Scholarum Christianarum.

Non comprehenduntur autem sub dicto Decreto *Quemadmodum*:

a) Viri stricte Religiosi, qui scilicet pertinent ad Ordines vere Regulares.

b) Viri spectantes ad Congregationes *ecclesiasticas*, ut Salesiani a D. Bosco fundati, Rosminiani, Lazaristae, et similes (Videantur etiam mox dicenda).

Epistola Emi Praefecti S. Congregationis EE. et RR. ad Archiepiscopos etc. quoad relatum Decretum QUEMADMODUM.

PERILLUSTRIS AC RME DOMINE UTI FRATER,

636. De mandato SSmi D. N. Leonis PP. XIII praesentibus litteris adnexum transmitto Amplitudini Tuae Decretum, iussu eiusdem Sanctitatis Suae ab hac Sacra Congregatione Negotiis et Consultationibus Episcoporum et Regularium praeposita nuper latum, quo *manifestatio conscientiae*, quocumque nomine veniat, omnino prohibetur, tum pro Monasteriis *Monialium*, etiam *votorum solemniium*, tum pro Institutis *votorum simplicium utriusque sexus*, iis dumtaxat virorum Instituti exceptis, natura ac regimine prorsus *ecclesiasticis*.

Declarationes insuper et dispositiones dantur *de moderatione Communionum*, et *de Confessariis extraordinariis* facilius concedendis.

Ad hoc autem Sanctitas Sua mihi commisit Amplitudini Tuae, uti Metropolitanae, praefatum Decretum transmittendum, ut illius exemplaria cum Episcopis ab eadem Amplitudine Tua dependentibus communicare curet; qui vicissim cum singulis Superioribus et Superiorissis Monasteriorum piarumque Domorum respectivarum dioecesium, eiusdem Decreti exemplaria communicent.

Praecipit denique Sanctitas Sua omnibus locorum Ordinariis, ut enunciati Decreti plenam executionem sedulo diligenterque vigilare et procurare non intermittant, etiam vi specialis Apostolicae Sedis delegationis.

Haec erant a me significanda atque declaranda Amplitudini Tuae, cui omnia fausta deprecor a Domino.

Amplitudinis Tuae

Romae die 20 Ian. 1891.

Addictissimus uti Frater

I. Card. VERGA, *Praef.*

Fr. ALOYSIUS Episcop. Callinicen., *Secret.*

ELUCIDANTUR DUBIA SUPER ALLATO DECRETO *Quemadmodum* DE CONFESSORIBUS MONIALIUM etc. AB EPISCOPO MALACITANO PROPOSITA sequenti modo :

637. In Decreto a S. Congregatione Ep. et Reg. die 17 Decembris praeteriti anni 1890 edito, haec verba leguntur : *Sanctitas Sua Praesules Superioresque admonet, ne extraordinarium denegent Confessarium, quoties ut propriae conscientiae consulant, ad id subditi adigantur, quin iidem Superiores ullo modo petitionis rationem inquirant, aut aegre ferre demonstrant.* Quibus verbis haec subsequuntur : *At ne evanida tam provida dispositio fiat, Ordinarios exhortatur, ut in locis propriae dioeceseos, in quibus mulierum Communitates existunt, idoneos Sacerdotes facultatibus instructos designent, ad quos pro Sacramento Poenitentiae recurrere eae facile queant.* Omnibus perpensis, nec non Sanctae Apostolicae Sedis patefacto proposito nullum infligendi vulnus disciplinae de Confessariis ordinario et extraordinario, Episcopo Malacitano sequentia eveniunt dubia, quae ipse Sacrae Congregationi solvenda submittit.

I. Quis sub nomine Praesulis vel Superioris, cuius est subditis concedere vel denegare Confessarium extraordinarium, intelligitur ? An ipse qui ordinarium Confessarium deputavit, vel potius qui Domui praeest, sive vir sit, sive foemina ?

II Cum ex Decreto, Superior, quicumque sit, nequeat Confessarium extraordinarium denegare, immo nec aegre se ferre petitionem demonstrare, teneturne subditi precibus semper indulgere, quamvis plane videat necessitatem esse fictam, et vel scrupulis, vel alio mentis defectu, ut veram ab ipso petente apprehensam ?

III. Praesul, qui ex dictis Confessarium extraordinarium subdito concedit, designare debet in unoquoque casu nominatim personam ipsius Confessarii, vel idem Religiosus eligere poterit, inter diversos ab Ordinario deputatos, qui hoc sibi munus impleat ?

In eodem Decreto hoc praeceptum invenitur : *Quoties ob fervorem et spiritualem alicuius profectum, Confessarius expedire iudicaverit, ut frequentius quam diebus statutis in propriis regulis accedat ad sacram Synaxim, id et ab ipso Confessario permitti poterit.*

Cum vero in pluribus Constitutionibus, ab Apostolica Sede approbatis, non tantum certae statuuntur dies, ut Religiosi ad sacram Mensam accedant, verum explicite vetetur, ne ultra praefatas dies ipsi Religiosi Communionem accipiant, veluti de Monialibus Discalceatis Sanctae Mariae de Monte Carmelo constat, sequens oritur dubium:

Utrum Constitutiones quarundam Familiarum religiosarum, quibus vetatur, ne Moniales sive Religiosi sacram Eucharistiam recipiant ultra certas et statutas dies, abrogatae fuerint in hoc capite Decreti 17 Dec. 1890, ita ut eis non obstantibus, liceat Confessario frequentiore accessum suis Religiosis poenitentibus concedere, vel adhuc post Decretum in vigore maneant?

Sacra Congregatio Ep. et Reg. die 17 Aug. 1891, propositis dubiis respondendum censuit:

Ad I. *Negative ad primam partem; Affirmative ad secundam.*

Ad II. *Affirmative; sed subditi moneantur, non posse extraordinarios Confessarios petere, nisi ad id adigantur ut propriae conscientiae consulant.*

Ad III. *Negative ad primam partem; Affirmative ad secundam.*

Quo vero ad postremum dubium, quod frequentiore ad sacram Synaxim accessum quam diebus statutis in propriis regulis respicit, *abrogatas censendas esse Constitutiones, quibus vetatur, ne Moniales sive Religiosi Sacram Eucharistiam recipiant ultra certos et statutos dies* (Vid. Acta Ord. Min. ann. XI, pag. 83; Nouv. Rev. Théol. tom. 24, p. 260, ubi habetur commentum huius Decreti).

638. *Alia dubia super Decreto de Confessoribus Monialium.*

1° An qui concessus est Monialibus favor recurrendi ad Confessarium extraordinarium, *quoties ut propriae conscientiae consulant, ad id adigantur*, ita limitibus et conditionibus careat, *ut ipsae eo uti queant constanter*, quin unquam Confessarium ordinarium adeant, et ne ab Episcopo quidem redargui et impediri aliquo modo valeant, si rationibus hand probandis aut futilibus ductae fuerint?

2° Confessarii adiuncti, si quando cognoscunt non esse probabilem causam ad ipsos recurrendi, an teneantur in conscientia *ad declinandam confessionum Sororum auditionem?*

3° Si quaedam Sorores (imo, quod peius est, maior pars illarum) *constanter* ad aliquem e Confessariis adiunctis recurrant, de-

betne Episcopus silere, an potius intervenire, aliquo modo procurando, ut salva sit sancita in Bulla Pastoralis maxima: Generaliter statutum esse dignoscitur, ut pro singulis Monialium monasteriis unus dumtaxat Confessarius deputetur?

4º Et quatenus intervenire debeat, quam inire viam legitime queat?

Sacra Congregatio Ep. et Reg. die 1 Febr. 1892, propositis dubiis rescribendum censuit, prout rescripsit:

Ad I. *Negative.*

Ad II. *Affirmative.*

Ad III. *Negative ad primum partem; Affirmative ad secundam.*

Ad IV. *Moneat Ordinarius Moniales et Sorores, de quibus agitur, dispositionem Articuli IV Decreti QUEMADMODUM exceptionem tantum legi communi constituere pro casibus dumtaxat verae et absolutae necessitatis, quoties ad id adigantur, firmo remanente, quod a S. Concilio Tridentino et a Constitutione s. m. Benedicti XIV incipien. PASTORALIS CURAE praescriptum habetur (Vid. Acta Ord. Min. ann. XI, pag. 213, ubi relati decreti habetur textus italicus et latinus; Nouv. Rev. Théol. tom. 24, p. 366).*

639. *Quaesitum est: I. An Decretum incip. Quemadmodum, diei 17 Dec. 1890, etiam Filias Charitatis a S. Vincentio de Paulo institutas comprehendat?*

Responsum fuit: *Affirmative iuxta modum; modus est: « Attenta peculiari Puellarum Charitatis institutione, attentisque Pontificiis declarationibus ac privilegiis indultis, praesertim a S. M. Pio VII et Leone XII, confirmatis a SSmo D. N. Leone XIII die 25 Jan. 1882; publicationem et vigilantiam super executione praefati Decreti quoad dietas Pnellas spectare ad Superiorem generalem pro tempore Congregationis Presbyterorum Missionis, sive per se, sive per eisdem Congregationis Visitatores, salva tamen delegatione Apostolica Ordinariorum locorum in casu negligentiae Superiorum Congregationis Missionis ».*

Quaesitum est: II. An Decretum praecitatum (Quemadmodum), praeter Instituta feminarum, sola virorum Instituta conditionis laicalis, uti Fratres Scholarum Christianarum, etc., comprehendat;

an etiam Congregationes ecclesiasticas; veluti Salesianorum a D. Bosco fundatorum, Rosminianorum, Lazzaristarum, et similium, in quibus, praeter Sacerdotes, multi reperiuntur fratres laici?

Responsum fuit: *Affirmative ad primam partem; Negative ad secundam.* Quas resolutiones S. Congregationis Ep. et Reg. Sanctitas Sua approbavit et confirmavit sub die 12 Apr. 1891 (Vid. Acta S. Sed. vol. 24, p. 190).

640. *Communio Monialium ad fenestellam Chori.* Quando Sacerdos immediate ante vel post Missam, sacris paramentis indutus, vel omnino extra Missam cum superpelliceo et stola, sacram Communionem distribuit Monialibus, quae habent Chorum retro post Altare, debet post recitatum *Confiteor* (sive a Ministro, sive ab ipsis Monialibus) deponere Ciborium ad fenestellam Chori, et ibi ad Moniales conversus dicere *Misereatur* etc. (S. R. C. die 6 Febr. 1892. N. 3764 ad XIV, in *Lincien.*).

Posito hoc Decreto, Emus Cardinalis Hamilcar Malagola Archiepiscopus Firmanus laudatae S. Congregationi exposuit, quandoque accidere, ut Communio ministrari debeat non tantum Monialibus, sed etiam inservienti Missam vel aliis fidelibus. Praeterea in Communionem extra Missam non solum aliquae praescriptae sunt preces in Rituali Romano ante Communionem dicendae, sed nonnullae quoque, postquam Eucharistia administrata fuerit, recitandae; et denique ipsa benedictio danda praescribitur post administratam Communionem.

Hinc quaeritur: An dispositio Decreti *Lincien.* intelligenda veniat *absolute*, an tantum *sub quibusdam limitibus*?

S. Congregatio die 13 Iun. 1893 ita rescribendum censuit: *Negative*, ad primum; *Affirmative*, ad secundum; et ad mentem.

Mens autem est, ut Decretum in *Lincien.* ad dubium XIV intelligi debeat de Communionem ministranda tantum extra celebrationem Missae a Sacerdote cum superpelliceo et Stola, vel etiam sacris paramentis induto, si Eucharistia ministratur immediate ante vel post Missam; sed *solis Monialibus* et quando Chorus vel retro post Altare situs est vel ab Altari distat.

Iis tantum in casibus, iisque rerum et locorum adiunctis, sive praecedentes sive sequentes preces in Rituali Romano prae-

scriptae, ritusque reliqui ad fenestellam Monialium locum habent; in aliis vero quibuscumque casibus servetur Rituale Romanum; et omnes praescripti ritus et orationes semper ab Altari persolvantur (N. 3800).

CAPUT XVIII.

Clausura Episcopalis.

641. Iam sub n. 352 innuimus, clausuram aliam esse *papalem*, quae locum habet in monasteriis Monialium, in quibus emittantur *vota sollemnia*, adeo ut his votis positis, clausura *de iure* protectioni et tutelae S. Sedis subiecta maneat; aliam esse *episcopalem*, quae scilicet praescribitur ab Episcopo, qui certe ius habet eam imponendi in monasteriis *votorum simplicium*, si ei opportuna ac expediens esse videbitur. Clausura papalis et clausura episcopalis in eo differunt, quod in clausura papali solus Papa extra casus in iure expressos dispensare potest; in clausura vero episcopali plenam dispensandi potestatem habet Episcopus.

642. Ex Gallia in una *Parisien.* postulatum est:

1. Utrum vota, quae nunc emittunt Moniales in Gallia, sint sollemnia?

2. Utrum si non sint sollemnia vota, Moniales nihilominus teneantur ad clausuram servandam, quam voto simplici vovent, sub censuris a Tridentina Synodo editis, ubi Episcopus clausuram restituerit?

3. Utrum etiam excommunicationis incurrant poenam, qui sine licentia ingrediuntur septa monasterii, ubi clausura ab Episcopo restituta est?

S. Congr. Ep. et Reg. die 1 Aug. 1839 respondit:

Ad 1^m *Negative, donec aliter a S. Sede decernatur.*

Ad 2^m *Negative quoad poenas a SS. Canonibus et Apostolicis Constitutionibus praescriptas; Affirmative relate ad censuras ab Episcopo fortasse impositas.*

Ad 3^m *Affirmative, si ab Episcopo decreta fuerit (Apud Bizz. p. 94).*

643. Ex allatis resolutionibus collige: *a)* Vota, quae nunc in Gallia et etiam in quibusdam aliis regionibus emittuntur a Monialibus, quae *ex instituto* profiteri deberent *vota solemnia*, praesenti tempore, imo post politicas Galliae perturbationes ante initium decimi octavi saeculi exortas, habentur ab Apostolica Sede tamquam simplicia, donec ab eadem aliter decernatur.

b) Si clausura, ante perturbationes civiles *papalis*, postea ab Episcopo restituta fuerit, Moniales tenentur ad eam servandam, non quidem sub poenis a SS. Canonibus et Apostolicis Constitutionibus inflictis, quae latae sunt contra violantes clausuram *papalem*, sed antiquae sub poenis, quas Episcopus fortasse imposuit.

c) Clausura ab Episcopo restituta, et ab eodem decreta sub poena excommunicationis contra illam violantes, hanc censuram certe incurrunt qui sine licentia Episcopi, vel alterius ab eodem Episcopo delegati, septa monasterii ingrediuntur.

d) Quae dicta sunt de Monialibus, prout nunc existunt in Gallia et in nonnullis aliis regionibus, quae utpote *ad antiquos Ordines* pertinentes, vota solemnia *iuxta respectivam Regulam pronuntiare deberent*, applicari debent quoad concernentia clausuram *episcopalem*, illis religiosis mulierum Congregationibus, in quibus *ex instituto* seu *iuxta regulam emittuntur vota simplicia*. Ius enim Episcopi est, si ei expedire videbitur, huiusmodi novis mulierum Congregationibus clausuram praescribere, eo quidem modo, qui iuxta indolem et scopum cuiuslibet Instituti congruentior ac melior ab ipso indicabitur.

644. Sed nota discrimen relate *ad Indulgentias* inter Moniales seu Sorores monasteriorum Galliae, in quibus olim emittebantur vota solemnia, et inter Sorores aliarum recentiorum Congregationum, in quibus *ex instituto* emittuntur vota simplicia. Primae, nempe Sorores monasteriorum Galliae lucrari possunt *indulgentias omnes*, quae Religioni seu Instituto aliarum Monialium solemnia vota emittentium secundum institutum seu regulam respectivam concessae fuerunt; idque *ex indulto* s. m. Pii VII a SS. D. N. PP. Gregorio XVI iterum confirmato (S. Poenit. apud Bizz. p. 504; S. C. Ind. 12 Iul. 1847. N. 343). Sorores autem recentiorum Institutum illis tantum indulgentiis gaudent, quae in respectivis

Constitutionibus reperiuntur concessae (Plura videantur penes rostram *Collect. Indulg.* p. 603 sqq.).

645. a) In *Normis* observandis in approbandis *novis* Institutis votorum simplicium, sub n. 170 ita praescribitur: Instituta votorum simplicium clausuram habeant, *non quidem strictam, sed partialem*, in ipsis Constitutionibus determinandam, quae tamen requirit saltem, ut in omnibus domibus pars quaedam pro ipsis Sororibus reservata sit, in quam nullus alius admittatur.

b) Quoties medicus, aut confessarius, aut opifices hanc partem ad propria munera exercenda ingredi debent, binae Sorores eos comitentur (Ibid. n. 171).

c) Episcopi erit curare, ut haec partialis clausura rite servetur, et quidquid in eam irrepit vitii cohibere (Ibid. n. 172, et vid. Const. *Condilae*, part. II, n. 4).

d) Non probatur in Constitutionibus dispositio, qua *viri professores* sive pro Sororibus sive pro Alumnis in litteris vel artibus instituendis admittantur (*Normae*, n. 173).

e) Quoties Sorores e domo, quacunque causa, egrediuntur, sociam a Superiorissa designandam habeant (Ibid. n. 174).

f) Etiam iis Sororibus quae, licentia obtenta, adeunt conclave pro recipiendis hospitibus destinatum (vulgo dictum *locutorium*) a Superiorissa plerumque socia addatur (Ibid. n. 175).

g) Absque socia tamen alloqui poterunt aliquando proprios parentes aut primi gradus consanguineos (Ibid. 176).

h) Ad solis occasum ianuæ domus ocludendae, et claves Superiorissae tradendae sunt (Ibid. n. 177).

CAPUT XIX.

Iura Ordinariorum quoad Instituta Sororum, quae habent Superiorissam generalem.

646. Sacrarum Congregationum principium est, saepissime declaratum, Institutorum Monialium, quae propagantur in plures dioeceses, et habent *suam Moderatricem generalem*, nullum Archiepiscopum vel Episcopum posse esse Superiorem, sed reguntur a

Moderatrice generali, ita ut domus et sorores singularum dioecesium subsint singulorum Ordinariorum iurisdictioni, iuxta normas a ss. canonibus statutas (S. Congreg. de Prop. Fid. 26 Ian. 1885, in eius *Collectan.* pag. 173, n. 441).

647. Quoad *translationem Sororum* spectantium ad Instituta *Superiorissae Generali* subiecta, plerumque provisum est in respectivis Constitutionibus, in quibus ad formam iuris communis disponitur, quod *ad Superiorissam Generalem* pertineat mutatio seu translatio in alias domus Instituti. Nihilominus in nonnullis ex dictis Constitutionibus additur, ut Superiorissa Generalis studeat quoad hoc concorditer agere cum Ordinariis, et, generatim loquendo, ita in praxi se gerunt praedictae Superiorissae Generales.

648. Quia vero domus Institutorum huiusmodi subiiciuntur iurisdictioni Ordinariorum locorum, in quibus existunt, *possunt consequenter iidem Ordinarii praefatas domos visitare*, nec non edere illa decreta, quae necessaria iudicabunt *ad tollendos abusos*, si qui introducti fuerint contra ius commune et contra dispositiones propriarum Constitutionum, etiam in concernentibus administrationem et magisterium. Nihil tamen adiungere poterunt *contra vel praeter Constitutiones*. Et id potiori ratione verificatur pro scholis externis, quae a Sororibus retinentur, et pro directione orphanotrophiorum eisdem commissorum: siquidem vigilantia super magisterio et educatione iuventutis ad Ordinarium localem pertinet (Cf. Litt. S. Congr. Ep. et Reg. 14 Maii 1872 in *Collectan.* S. Congr. de Prop. Fid. pag. 171, n. 434; vid. tamen infra Constit. Leonis PP. XIII incip. *Conditae*).

649. Simili modo eadem S. Congregatio Ep. et Reg. sub die 9 Aprilis 1895, rem resolvit in *Canarien.* Episcopus illius dioecesis exponebat, se non clare videre relationes, quae haberi debent inter Ordinarium et Sorores, quarum Institutionis non sunt viri qui eas gubernent, etsi Institutio ab Ecclesia approbata fuerit; praecipue vero quoad eas, quae nec a viris reguntur, nec ab Ecclesia adhuc approbatum sit earum Institutum. Esto sint exemptae huiusmodi Sorores quoad potestatem dominativam, ex obedientiae voto ortam, certum esse videtur eas tali exemptione non gaudere respectu habito ad Ordinarium, in cuius dioecesi morantur, quoad potestatem iurisdictionis, regimenque externum.

Iam vero Sorores, de quibus agitur, ita in praxi se gerunt, ut illarum Superiorissae generales eas ex una in aliam domum alterius dioecesis transferant, subalternasque Superiorissas instituant, ab officio absolvant, quin in nullo Ordinariis subiiciant tales absolutiones, institutiones, translationes: imo nec eos consulant nec conscios faciant. Dubium augetur quoad eas Sorores, quarum Institutum nondum ab Ecclesia approbatum est, cum istae nullum canonicum fulcimentum nullamque rationem regularis existentiae habeant, praeter illa, quae ab Ordinarii auctoritate derivantur. His expositis, quaesitum est:

Utrum Superiorissae generales, de quibus est sermo, saltem illae, quarum Institutum approbationem S. Sedis adhuc desiderat, quoties aliquam Sororem ex una in aliam domum alterius dioecesis transferre, vel Superiorissam subalternam instituere, sive ab officio absolvere velint, rem cum Ordinariis, in quorum dioecibus domus istae inveniantur, conferre debent, illorum confirmationem obtinere, saltem assensum, vel illos de re conscios facere?

Praelaudata S. Congregatio respondit: *Superiorissas Generales, in casibus de quibus agitur, uti iure suo; et sufficere, ut eadem Superiorissae, ratione dumtaxat convenientiae, Episcopum loci de dictis dispositionibus certiore reddant* (Apuđ Acta S. Sed. vol. 28, p. 499).

650. Quinimo Instituta votorum simplicium, quae habent Superiorissam Generalem, exempta quoque sunt quoad administrationem suorum bonorum, prout patet ex responsis ad Episcopum Nanceyen. datis sub die 27 Aprilis et 11 Iulii 1894 a S. Congregatione Ep. et Reg. In primo responso seu epistola, sequentia leguntur:

« Quoad onus Monialibus impositum administrationis libros Ordinario exhibendi, non posse (ab Episcopo) enuntiatas Moniales (Boni Pastoris) obstringi ad huiusmodi libros exhibendos, ex eo quod singula monasteria quolibet anno respectivarum domorum Superiorissae Generali rationes reddunt, quae postquam ab Ordinario domus principis approbatae fuerint, statis temporibus a Constitutionibus praefixis, ad S. Congregationem Ep. et Reg. transmittuntur ».

« Quo vero ad Superiorissae monasterii Nanceyen. ac Superiorissae Provincialis *remotionem*, Episcopi votis annui non posse: cum enim agatur de re, *quae internum regimen respicit*, ad petitam remotionem procedi nequit, quin inquisitio formalis super earumdem agendi ratione praecedat ».

« Nec aliter sentiendum esse de obligatione Monialibus imponenda, tradendi nempe cum suppellectili *aliquam pecuniae summam orphanis et aliis puellis e monasterio egressuris*; agitur enim de onere ad quod obligari nequeunt, cum neque per Constitutiones, neque per consuetudinem teneantur... ».

651. In altero responso seu epistola, haec habentur: « Quod attinet exhibitionem librorum administrationis et rationum redditio-nem, *praxis haec est*: ut scilicet quaelibet Superiorissa in singulis annis rationes respectivae domus *non alii quam Superiorissae Generali* reddere teneatur; *quae ab Ordinario domus principis approbatuae cum fuerint*, ad hanc Sacram Congregationem EE. RR. *quolibet triennio* transmittendae sunt; quin huiusmodi praxim infirmare vel mutare valeant exempla et auctoritates ab Amplitudine tua in contrarium adducta: haec siquidem, ut obiter legenti patet, monasteria Monialium votorum solemnium respiciunt, quae autonoma sunt, et ab invicem independentia; non vero recentiora Instituta, quae Superiorissam generalem et domum principem habent...

« Ob rationes in praecedenti epistola allatas, S. Congregatio admittere nequit principium ab Amplitudine tua propugnatum, scilicet Moniales teneri orphanis aliisque puellis e pia domo egressuris, una cum suppellectili aliquam pecuniae summam titulo dotis suppeditare; admissio enim huiusmodi principio, puellae omnes ins sibi arrogare praesumerent ».

652. Praefatis declarationibus Episcopo non acquiescente, imo postulante ut controversia in plenariis Emorum Patrum comitiis discutienda proponeretur, dubia quae sequuntur proposita sunt:

I. *An et quomodo Communitas Nanceyensis a Bono Pastore subiici debeat Ordinario dioecesano quoad bonorum administrationem?*

II. *An et quomodo Sorores Boni Pastoris Instituti Nanceyensis teneantur honeste collocare hospitatas puellas in earum*

egressu ex Conservatorio, eisque cum suppellectili congruam pecuniae summam tradere?

Et S. Congregatio die 27 Mart. 1896, re mature perpensa, respondit:

Ad I. *Negative in omnibus.*

Ad II. *Non teneri* (Vid. Nouv. Rev. Théol. tom. 28, p. 643-648).

Placuit huiusmodi declarationes transcribere, cum pleraque ab his addiscantur, quae facile in dubium vocantur vel vocari possunt.

CAPUT XX.

Regulae servandae in ministerio quaeritandi eleemosynas per mulieres in piis religiosisque Institutis.

653. Sacra Congregatio Ep. et Reg. per Decretum die 27 Martii 1896 editum, haec quae sequuntur (*paucis brevitatis gratia praetermissis*), statuit ac decrevit:

I. In votorum simplicium Institutis opus quaeritandi eleemosynas alumnae non aggrediantur, *nisi in spiritu fidei*, quod stipem non sibi quaerant, sed ipsi Christo lesu, memores verborum eius: *Quamdiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis*. Praeterea Ordinarios locorum, etiamsi eorum territoria pertranseant, obsequio prosequantur, tamquam parentes et patronos, quos adeant cum fiducia pro consilio et auxilio in qualibet necessitate.

II. Iisdem votorum simplicium Sororibus non liceat eleemosynas quaerere sive intra dioecesim, in qua ipsae resident, sive extra, *sine licentia Ordinarii loci respectivae residentiae*.

III. Stipem quaesituae extra dioecesim respectivae residentiae, licentiam obtinere insuper debent *ab Ordinario loci*, in quo eleemosynas quaeritare desiderant.

IV. Superiorissae tamen, ad sublevandam inopiam domorum vel piorum operum, quibus praesunt, possunt, nulla petita venia, eleemosynas undequaque oblatas accepto habere, vel etiam per litteras impetrare ab honestis ac benevolis personis, usquedum a legitimo Superiore, rationabili ex causa, non prohibeantur.

V. Ordinarius loci, in quo extat domus Sororum quaeritare volentium, licentiam eis non concedat, 1° *si de vera domus vel pii operis necessitate sibi non constet*; 2° *si quaeritatio commode fieri possit per alios* ab ipsomet Ordinario designandos. Si autem necessitati occurri valeat per quaeritationem in loco, in quo Sorores resident, vel infra propriam dioecesim, Ordinarius licentiam eisdem non impertiatur eleemosynas colligendi extra dioecesim.

VI. Utraque licentia tradatur gratis et in scriptis, in qua quilibet Ordinarius leges et conditiones imponere poterit, quas pro locorum, temporum et personarum adiunctis magis opportunas in Domino iudicaverit. Licentia vero Ordinarii pie Sororum domus contineat litteras vel *commissorias ad parochos* aliasve prudentes personas pro Sororibus quaeritantibus intra dioecesim; vel *commendatitias ad Ordinarios aliarum dioecesium*, pro Sororibus extra propriam dioecesim quaeritantibus. In litteris commissoriis mandetur parochis aliisve probis personis, ut consiliis et meliori qua possunt opera praesto sint Sororibus, earum agendi rationem invigilent, et si quid in eis minus rectum resciverint, statim ipsi Ordinario referant. In commendatitiis exorentur Ordinarii locorum, ut in sua quisque dioecesi Sorores ad quaeritandum admissas protegat ac adiuvet, ac si sibi subditas eas haberet.

VII. Quisque loci Ordinarius Sorores ex aliena dioecesi advenientes, ad eleemosynas colligendas non admittat, nisi prius eandem licentiam proprii Ordinarii sibi exhibuerint. Sororibus vero huiusmodi licentiam exhibentibus, ipse suam, si lubeat, impertiatur licentiam quaeritandi in propria dioecesi. Ubi autem Sorores, etiamsi utraque licentia praeditae, in eleemosynarum quaestu male se gerant, statim in propriam domum eas redire iubeat, opportunisque etiam mediis, si opus fuerit, compellat.

VIII. Superiorissae, praesertim extra locum ubi domus habent, numquam ad eleemosynas quaerendas mittant Sorores, *nisi binas*, aetate et animo maturas, *intra dioecesim non ultra mensem; extra dioecesim non ultra duos menses*, et semper ea pecuniae summa instructas, qua, inopinato quocumque casu cogente, possint statim domum redire.

Sorores quaeritantes semper et ubique ea qua decet, modestia emiteant; virorum familiaritatem et sermones inutiles caveant; clamores, tabernas, aliaque loca incongrua evitent; nec in domibus longiorem moram faciant, quam sit necessarium pro expectandis eleemosynis.

Singulae numquam incedant, neque ab invicem separentur, nisi necessitate impellente. Iter facientes, si commodè fieri poterit, utantur via ferrea; sed quantum possunt, de nocte neque ab uno loco discedant, neque ad alium perveniant. De suo adventu futuro, praemoneant illum, cui datae sunt Episcopi litterae... Quotidie Sacro assistant, et singulis hebdomadis Poenitentiae et Eucharistiae sacramentis reficiantur. Ante solis ortum et post occasum eleemosynas per loca non quaeritent. Eleemosynas numquam arroganter vel tanquam debitas postulent, sed breviter et humiliter...; si quid sponte offertur accipiant, secus patienter divinae Providentiae confidant. Alias normas opportunas, quae a propria Superiorissa dari poterunt, adamussim observent. — Elapso tempore ad quaeritandum eis praefixo, sine ulla mora ad propriam Superiorissam recto tramite remigrent (Apuđ Acta S. Sed. vol. 28, p. 555).

CAPUT XXI.

De habitu religioso et conditione Institutorum eundem habitum non praescribentium.

654. Anno 1889 ex Sacra Congregatione Episcoporum et Regularium prodiit Decretum, quod nos hic per extensum referre existimamus, cum ex eo cognosci possit, quanam sit recens disciplina Ecclesiae quoad Instituta votorum simplicium.

Decretum.

Ecclesia catholica hoc omnino habet, ut cum ad christianam fovendam pietatem, tum ad vitia extirpanda suas vires omnes iugiter intendat. Hinc nostra fere aetate, nedum *vere Congregationes religiosae* in magnum christianae civilisque reipublicae bonum excrevere, verum etiam aliae atque aliae fidelium pia sunt

formatae societates, quae et consilia evangelica sequerentur et charitatis officia maiori libertate obirent, a quibus per temporum nequitiam exercendis religiosae familiae aut pene aut omnino prohibentur.

Cum autem piae istae fidelium societates, non secus ac *verae religiosae Congregationes*, a S. Sede laudatae fuerint, earumque statuta approbata, ac novae insuper societates huiusmodi approbari postularent, de earundem societatum natura deque S. Sedis mente in illis approbandis coeptum est disputari.

Qua de causa in generali S. R. E. Cardinalium Congregatione EE. et RR. de mandato SSmi D. N. Leonis PP. XIII duo haec quaesita sunt:

1. Utrum expediat, ut S. Congregatio Episcoporum et Regularium Decretum laudis aut approbationis concedat Institutis illis, quae praeter Sorores in communitate viventes, habent obstrictas votis simplicibus sive temporaneis sive perpetuis alias Sorores, quae propriis in domibus vivunt, quin signum aliquod praeseferant externum, per quod innotescat eas membra esse alicuius regularis Instituti?

2. Utrum expediat, ut eadem S. Congregatio concedat Decretum laudis aut approbationis Institutis illis, quorum membra, etiamsi in communitate vivant, nullum tamen eiusdem Instituti signum praeseferunt, quinimo student occultare tam Institutum ipsum quam eius naturam?

Porro in plenaria Congregatione habita in Palatio Apostolico Vaticano die 21 mensis Iunii anno 1889 Eminentissimi Patres decreverunt:

Sacra Congregatio, quando laudat vel approbat huiusmodi Instituta, etiam sub expresso Congregationum nomine, ea intendit laudare aut approbare non quidem *uti Religiones formales votorum solemniium*, neque etiam *ut formales seu veras religiosas Congregationes votorum simplicium*, sed tantum uti pias sodalitates, in quibus, praeter alia quae iuxta hodiernam Ecclesiae disciplinam desiderantur, nec religiosa professio proprie dicta emittitur, sed vota, si quae fiant, privata censentur, non publica nomine Ecclesiae a legitimo Superiore accepta. Haec insuper sodalitia laudat vel approbat S. Congregatio sub essentiali conditione quod plene perfecteque respectivis Ordinariis innotescant, ac eorum omnino subsint

iurisdictioni. Denique harum sodalitatum membra, quamvis nullum regularem habitum deferant, attamen satagant, ut in se ipsis *non sit... indumenti vestimentorum cultus* (I. Petr. III, 3), nec aliquid quod cuiusquam offendat adspectum, sed quod decet religiosas personas, *promittentes pietatem per opera bona* (I. Timoth. II, 10); caveantque ne quod per spiritus prudentiam occultitur, per prudentiam carnis in culpabilem simulationem degeneret.

Hoc autem Decretum Sanctitas Sua ratum habuit ac confirmavit, et in huius generis Institutorum statutis inseri praecepit, in Audientia habita a me Cardinali Praefecto praelaudatae S. Congregationis Episcoporum et Regularium die 11 Augusti 1889.

I. Card. VERGA, *Praefectus*.

FR. ALOYSIUS Episc. Callinicen., *Secretarius*.

Modo observentur sequentia:

1. In allato Decreto agitur directe de illis Institutis, quae praeter Sorores in communitate viventes, alias habent Sorores, quae in propriis domibus vivunt sine habitu religioso, ac insuper de Institutis illis, quorum membra in communitate degunt, quin tamen eiusdem Instituti signum aliquod deferant.

2. Sacra Congregatio declarat, quod cum laudat vel approbat huiusmodi Instituta, etiam sub expresso Congregationum nomine, ea intendit laudare aut approbare *non quidem a) uti Religiones formales votorum sollemnium; neque etiam b) ut formales seu veras religiosas Congregationes votorum simplicium; sed tantum c) uti pias societates seu sodalitates*.

3. Ergo Instituta votorum simplicium ab Ecclesia laudata vel approbata, quorum membra in communitate vivunt *cum habitu religioso*, a S. Congregatione recognoscuntur, si rem bene intelleximus, *ut formales seu verae religiosae Congregationes votorum simplicium ad distinctionem piarum societatum seu sodalitatum*, et id non solum in parte *expositiva* Decreti, sed etiam in parte *dispositiva* edicatur.

4. Consequitur, Ecclesiae disciplinam quoad praefata Instituta fuisse per memoratum Decretum, ut nobis videtur, aliquantulum mutata, ita ut si antea Sorores votorum simplicium in communi-

tate viventes cum religioso habitu habebantur ut societates, aut sodalitates vel familiae *piarum feminarum*, vel etiam *piae* Congregationes, modo eadem Instituta aestimantur non quidem ut *Ordines regulares* aut *Religiones* formales votorum solemnium, sed utique ut verae et formales *Congregationes religiosas*, relictæ ut plurimum appellatione *piarum societatum* vel *sodalitatum* Institutis illis, quorum membra, etsi in communitate vivant, nullum signum externum proprii Instituti deferunt, et in quibus alia desunt, quae iuxta hodiernam Ecclesiae disciplinam desiderantur. Ad minus, inspecto citato Decreto, S. Congregatio non videtur praedictis Institutis seu Sororibus votorum simplicium, *in communitate viventibus cum habitu religioso*, denegare honorificam appellationem *Congregationum religiosarum* (Cf. Const. *Conditæ*, quam modo dabimus).

CAPUT XXII.

Iura Episcoporum in religiosas familias vota simplicia profitentes, et vicissim illarum officia in Episcopos.

655. Quae enunciantur in praemissa rubrica, habentur determinata in Constitutione Summi Pontificis Leonis XIII, incip. *Conditæ a Christo Ecclesiae*, quam integre hic subnectimus:

SANCTISSIMI DOMINI NOSTRI

LEONIS

DIVINA PROVIDENTIA

PAPAE XIII.

CONSTITUTIO APOSTOLICA

DE RELIGIOSORUM INSTITUTIS VOTA SIMPLICIA PROFITENTIUM

LEO EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

Conditæ a Christo Ecclesiae ea vis divinitus inest ac fecunditas, ut multas anteactis temporibus, plurimas aetate hac elabente

utriusque sexus tamquam familias ediderit, quae, sacro *votorum simplicium* suscepto vinculo, sese variis religionis et misericordiae operibus sancte devovere contendunt. Quae quidem pleraeque, urgente charitate Christi, singularis civitatis vel dioecesis praetergressae angustias, adeptaeque, unius eiusdemque vi legis communisque regiminis, perfectae quandam consociationis speciem, latius in dies proferuntur.

Duplex porro earundem est ratio: aliae, quae Episcoporum solummodo approbationem nactae, ob eam rem *dioecesanæ* appellantur; aliae vero de quibus praeterea romani Pontificis sententia intercessit, seu quod ipsarum leges ac statuta recognoverit, seu quod insuper commendationem ipsis approbationemve impertiverit.

Iam in binas huiusmodi religiosarum Familiarum classes *quænam Episcoporum iura esse oporteat, quæque vicissim illarum in Episcopos officia*, sunt qui opinantur incertum controversumque manere. — Profecto, ad *dioecesanæ* consociationes quod attinet, res non ita se dat laboriosam ad expediendum; eae quippe una inductae sunt atque vigent Antistitum sacrorum auctoritate. At gravior sane quaestio de ceteris oritur, *quæ Apostolicae Sedis comprobatione sunt auctae*. Quia nimirum in dioeceses plures propagantur, eodemque ubique iure unoque utuntur regimine; ideo Episcoporum in illas auctoritatem opus est temperationem quamdam admittere certosque limites. Qui limites quatenus pertinere debeant, colligere licet ex ipsa decernenti ratione Sedi Apostolicae consueta in eiusmodi consociationibus approbandis, scilicet certam aliquam Congregationem approbari ut piam Societatem votorum simplicium, *sub regimine Moderatoris generalis, salva Ordinariorum iurisdictione, ad formam sacrorum canonum et Apostolicarum constitutionum*. — Iamvero perspicuum inde fit, tales Consociationes neque in *dioecesanis* censi, neque Episcopis subesse posse nisi intra fines dioecesis cuiusque, incolumi tamen supremi earundem Moderatoris administratione ac regimine. Qua igitur ratione summis societatum harum Praesidibus in Episcoporum iura et potestatem nefas est invadere; eadem Episcopi prohibentur ne quid sibi de Praesidum ipsorum auctoritate arrogent. Secus enim si fieret, tot moderatores istis Congregationibus accederent, quot Epi-

scopi, quorum in dioecesibus alumni earum versentur; actumque esset administrationis unitate ac regiminis. — Concordem atque unanimum Praesidium Congregationum atque Episcoporum auctoritatem esse oportet; at ideo necesse est alteros alterorum iura per noscere atque integra custodire.

Id autem ut, omni submota controversia, plene in posterum fiat, et ut Antistitum sacrorum potestas, quam Nos, uti par est, in-violatam usquequaque volumus, nihil uspiam detrimenti capiat; ex consulto sacri Consilii Episcopis ac Religiosorum ordinibus praepositi, *duo praescriptionum capita elicere visum est*; alterum de Sodalitatibus quae Sedis Apostolicae commendationem vel approbationem *nondum sunt assecutae*, alterum de ceteris, quarum Sedes Apostolica vel *leges recognovit vel institutum commendavit aut approbavit*.

A) CAPUT PRIMUM HAEC HABET SERVANDA :

I. Episcopi est quamlibet recens natam sodalitatem non prius in dioecesim recipere, quam leges eius constitutionesque cognorit itemque probarit; si videlicet neque fidei honestative morum, neque sacris canonibus et Pontificum decretis adversentur, et si apte statuto fini convenient.

II. Domus nulla novarum sodalitatum iusto iure fundabitur, nisi annuente probante Episcopo. Episcopus vero fundandi veniam ne impertiat, nisi inquisitione diligenter acta quales sint qui id possint: an recte probeque sentiant, an prudentia praediti, an studio divinae gloriae, suaeque et alienae salutis praecipue ducti.

III. Episcopi, quoad fieri possit, potius quam novam in aliquo genere sodalitatem condant vel approbent, utilius unam quandam adsciscunt de iam approbatis, quae actionis institutum profiteatur adsimile. — Nullae fere, ni forte in *Missionum* regionibus, probentur sodalitates, quae certo proprioque fine non praestituto, quaevis universae pietatis ac beneficentiae opera, etiamsi penitus inter se disiuncta, exercenda amplectantur.

Episcopi sodalitatem condi ullam ne siverint, quae redditibus careat ad sodalium victum necessariis. — Sodalitia, quae stipe col-laticia vivant; item muliebres familias, quae aegrotis, domi ipsorum interdum noctuque adsint, cautissime, quin etiam difficulter comprobent. — Si quae autem nova feminarum sodalitas eo spectet ut

suis in aedibus valetudinaria aperiatur viris promiscue mulieribusve excipiendis; vel similes domos excipiendis sacerdotibus, qui Sororum cura atque opera aegrotantes levantur; eiusmodi proposita Episcopi ne probent, nisi maturo adhibito severoque consilio. — Praeterea Episcopi religiosarum domus, ubi viris feminisve peregre advenientibus hospitium victusque accepto pretio suppeditetur, nequaquam permittant.

IV. Sodalitas quaevis dioecesana ad dioeceses alias ne transgrediatur, nisi consentiente utroque Episcopo, tum loci unde excedat, tum loci quo velit commigrare.

V. Sodalitatem dioecesanam si ad dioeceses alias propagari accidat, nihil de ipsius natura et legibus mutari liceat, nisi singulorum Episcoporum consensu, quorum in dioecesibus aedes habeat.

VI. Semel approbatae sodalitates ne extinguantur, nisi gravibus de causis, et consentientibus Episcopis, quorum in ditione fuerint. Singulares tamen domos Episcopis, in sua cuique dioecesi, tollere fas est.

VII. De puellis habitum religiosum petentibus, item de iis quae, probatione expleta, emissurae sint vota, Episcopus singulatim certior fiat: eiusdem erit illas et de more explorare et, nihil si obstat, admittere.

VIII. Episcopo alumnas sodalitatum dioecesarum professas dimittendi potestas est, votis perpetuis aequae ac temporariis remissis, uno dempto (ex auctoritate saltem propria) colendae perpetuo castitatis. Cavendum tamen ne istiusmodi remissione ius alienum laedatur; laedetur autem, si inscii moderatoribus id fiat iusteque dissentientibus.

IX. Antistitae, ex constitutionum iure, a Sororibus eligantur. Episcopus tamen, vel ipse vel delegato munere, suffragiis ferendis praeerit: peractam electionem confirmare vel rescindere integrum ipsi est pro conscientiae officio.

X. Dioecesanae cuiusvis sodalitatis domos Episcopus invisendi ius habet, itemque de virtutum studio, de disciplina, de oeconomicis rationibus cognoscendi.

XI. Sacerdotes a sacris, a confessionibus, a concionibus designare, item de sacramentorum dispensatione statuere munus Épi-

scoporum est, pro sodalitatibus dioecesanis pariter ac pro ceteris; id quod in capite consequenti (num. VIII) explicate praefinitur.

B) ALTERUM PRAESCRIPTIONUM CAPUT DE SODALITATIBUS, QUARUM APOSTOLICA SEDES VEL LEGES RECOGNOVIT VEL INSTITUTUM COMMENDAVIT AUT APPROBAVIT, HAEC HABET SERVANDA:

I. Candidatos cooptare, eosdem ad sacrum habitum vel ad profitenda vota admittere, partes sunt Praesidium sodalitatum; integra tamen Episcopi facultate, a Synodo Tridentina tributa (Sess. XXV, cap. XVII, de Regul. et Monial.), ut, quum de feminis agitur, eas et ante suscipiendum habitum et ante professionem emittendam ex officio exploret. Praesidium similiter est familias singulas ordinare, tirones ac professos dimittere, iis tamen servatis quaecumque ex instituti legibus pontificiisque decretis servari oportet. — Demandandi munera et procurationes, tum quae ad universam sodalitatem pertinent, tum quae in domibus singulis exercentur, Conventus seu *Capitula*, et Consilia propria ius habent. In muliebrium autem sodalitatum Conventibus ad munerum assignationem, Episcopus, cuius in dioecesi habentur, per se vel per alium praeerit, ut Sedis Apostolicae delegatus.

II. Condonare vota, sive ea temporaria sint sive perpetua, unius est romani Pontificis. Immutandi constitutiones, utpote quae probatae a Sede Apostolica, nemini Episcoporum ius datur. Ita regimen, quod penes moderatores est sive sodalitatis universae sive familiarum singularum ad constitutionum normam, Episcopis mutare temperare ne liceat.

III. Episcoporum sunt iura, in dioecesi cuiusque sua permittere vel prohibere novas domos sodalitatum condi; item nova ab illis templa excitari, oratoria seu publica seu semipublica aperiri, sacrum fieri in domesticis sacellis, Sacramentum augustum proponi palam venerationi fidelium. Episcoporum similiter est solemnias et supplicationes, quae publica sint, ordinare.

IV. Domus sodalitatum huiusmodi si *clausura episcopali* utantur, Episcopis iura manent integra, quae de hac re a pontificiis legibus tribuuntur. Si quae autem *clausura*, ut inquit, *partiali*, utantur, Episcopi erit curare, ut rite servetur, et quidquid in eam irrepat vitii cohibere.

V. Alumni alumnaeve sodalitatum harum, ad *forum internum* quod attinet, Episcopi potestati subsunt. In *foro autem externo*, eidem subsunt quod spectat ad censuras, reservationem casuum, votorum relaxationem quae non sint uni summo Pontifici reservata, publicarum precum indictionem, dispensationes concessionisque ceteras, quas Antistites sacrorum fidelibus suis impertire queant.

VI. Si qui vero ad sacros ordines promoveri postulent, eos Episcopus, etsi in dioecesi degentes, initiare caveat, nisi hisce conditionibus: ut a moderatoribus quisque suis proponantur; ut quae a iure sacro sancita sunt de *litteris dimissorialibus* vel *testimonialibus*, sint rite impleta; ut *titulo sacrae ordinationis* ne careant, vel certe eo legitime eximantur; ut theologiae studiis operam dederint secundum decretum *Auctis admodum*, die datum IV novembris anno MDCCCXCII.

VII. In sodalitates, quae mendicato vivunt, ea Episcopis stent iura, quae habet decretum *Singulare quidem*, a sacro Consilio Episcopis et Religiosorum ordinibus praeposito promulgatum die XXVII martii anno MDCCCXCVI.

VIII. In iis quae ad spiritualia pertinent subduntur sodalitates Episcopis dioecesium in quibus versantur. Horum igitur erit sacerdotes ipsis et a sacris designare et a concionibus probare. Quod si sodalitates muliebres sint, designabit item Episcopus sacerdotes a confessionibus tum ordinarios tum extra ordinem ad normam constitutionis *Pastoralis curae*, a Benedicto XIV decessore Nostro editae, ac decreti *Quemadmodum*, dati a sacro Consilio Episcopis et Religiosorum ordinibus praeposito, die XVII decembris anno MDCCCXC; quod quidem decretum ad virorum etiam consociationes pertinet, qui sacris minime initiantur.

IX. Bonorum, quibus Sodalitia singula potiuntur, administratio penes Moderatorem supremum maximamve Antistitam eorumque Consilia esse debet: singularum vero familiarum reditus a praesidibus singulis administrari oportet, pro instituti cuiusque legibus. De iis nullam Episcopus rationem potest exigere. Qui vero fundi certae domui tributis legative sint ad Dei cultum beneficentiamve eo ipso loco impendendam; horum administrationem moderator quidem domus gerat, referat tamen ad Episcopum, eique se omnino prae-

beat obnoxium: ita nimirum ut neque Praeposito neque Antistitae sodalitiis universi liceat quidquam ex iis bonis Episcopo occultare, distrahere, vel in alienos usus convertere. Talium igitur bonorum Episcopus rationes accepti impensique, quoties videbitur, expendet; idem ne sortes minuantur, redditus ne perperam erogentur, curabit.

X. Sicubi sodalitatum aedibus instituta curanda adiecta sint, uti gynaecea, orphanotrophia, valetudinaria, scholae, asyla pueris erudiendis; Episcopali vigilantiae ea omnia subsint quod spectat ad religionis magisteria, honestatem morum, exercitationes pietatis, sacrarum administrationem, integris tamen privilegiis, quae collegiis, scholis, institutisve eiusmodi a Sede Apostolica sint tributa.

XI. In quarumlibet sodalitatum domibus vota simplicia profitentium, Episcopis cuiusque dioecesis ius est invisendi templa, sacra, oratoria publica, sedes ad sacramentum poenitentiae, de iisque opportune statuendi iubendi. — In presbyterorum sodalitiis, de conscientia ac disciplina, item de re oeconomica uni praesides cognoscent. In consociationibus vero feminarum, aequae ac virorum qui sacerdotio abstinent, Episcopi erit inquirere num disciplina ad legum normam vigeat, num quid sana doctrina morumve probitas detrimenti ceperit, num contra clausuram peccatum, num sacramenta aequa stataque frequentia suscipiantur. — Reprehensione dignum si quid Episcopus forte offenderit, ne decernat illico: moderatores uti prospiciant moneat; qui si neglexerint, ipse per se consulat. Si quae tamen maioris momenti occurrant quae moram non expectent, decernat statim: decretum vero ad sacrum Consilium deferat Episcopis ac Religiosorum ordinibus praepositum.

Episcopus, in visitatione potissimum, iuribus, quae supra diximus, utatur suis quod spectat ad scholas, asyla ceteraque memorata instituta. — Ad rem vero oeconomicam quod attinet mulierum sodalitatum itemque virorum sacerdotio carentium, Episcopus ne cognoscat nisi de fundorum legatorumve administratione, quae sacris sint attributa, vel loci aut dioecesis incolis iuvandis.

His porro, quae hactenus ediximus sancivimus, *nihil penitus derogari volumus de facultatibus vel privilegiis*, tum Nostro aut quovis alio Sedis Apostolicae decreto *concessis*, tum immemorabili

aut saeculari consuetudine confirmatis, tum etiam quae in alicuius Sodalitatis legibus a romano Pontifice approbatis contineantur.

Praesentes vero litteras et quaecumque in ipsis habentur nullo unquam tempore de subreptionis aut obreptionis sive intentionis Nostrae vitio aliove quovis defectu notari vel impugnari posse, sed semper validas et in suo robore fore et esse, atque ab omnibus cuiusvis gradus et praeeminentiae inviolabiliter in iudicio et extra observari debere decernimus: irritum quoque et inane declarantes si secus super his a quoquam, quavis auctoritate vel praetextu, scienter vel ignoranter contigerit attentari; contrariis non obstantibus quibuscumque.

Volumus autem ut harum litterarum exemplis, etiam impressis, manu tamen Notarii subscriptis et per constitutum in ecclesiastica dignitate virum sigillo munitis, eadem habeatur fides, quae Nostrae voluntatis significationi his praesentibus ostensis haberetur.

Datum Romae apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicae millesimo nongentesimo, sexto idus decembres, Pontificatus Nostri vigesimo tertio.

C. Card. ALOISI MASELLA, *Pro-Dat.*

A. Card. MACCHI.

Visa

De Curia I. De Aquila E Vicecomitibus

Loco ✠ Plumbi

Reg. in Secret. Brevium

I. CUGNONIUS.

656. Praescriptiones seu leges latae a Summo Pontifice in relata Constitutione clarissimae sunt, nec ideo ulla indigent explanatione. Nihilominus utile censemus aliqua adiungere de ordine procedendi in approbandis novis Institutis votorum simplicium iuxta *Normas* traditas et editas a S. Congregatione Ep. et Reg. die 28 Iunii 1901, brevissime tamen.

A) *Litterae in simplicem laudem scopi sive intentionis fundatricis.* Aliquando fundatoribus novi alicuius Instituti litterae dantur, quibus eorum *intentio*, vel *finis* ipsius Instituti laudatur. Scilicet si Institutum, recens natum unam dumtaxat vel alteram do-

num habeat, nec aptae adhuc pro eo Constitutiones concinnatae fuerint, S. Congregatio nonnumquam dat *litteras* quibus commendat fundatoris vel fundatricis intentionem et incepti pii operis scopum. Hoc contingit, cum vel Episcopus in cuius dioecesi prima domus instituitur, vel fundatores ab Episcopo suo Ordinario commendati, Summo Pontifici exponunt Instituti vix incipientis indolem et quae ab eo sperantur obventura bona, ut *Apostolicam Benedictionem* consequantur. Ceterum pia Institutio, quamvis huiusmodi litteris donata, *manet nihilominus in statu privati et omnino dioecesiani sodaliti*i (Normae, n. 1).

B) *Decretum laudis*. Est primus actus, quo S. Sedes ad Instituti opus manum ita admovet, *ut cesset esse simpliciter dioecesanum*. Per hunc actum S. Congregatio Ep. et Regul., praemissa narratione prooemiali foundationis Instituti, eius tituli, finis, votorum, formae regiminis, auctoritatis moderatricis generalis, concludit: « SSmus Dominus Noster N., attentis litteris commendatitiis Antistitum locorum, Institutum, de quo agitur, *ut Congregationem votorum simplicium* sub regimine Moderatricis generalis, salva Ordinariorum iurisdictione ad praescriptum Apostolicarum Constitutionum, praesentis decreti tenore *amplissimis verbis laudat atque commendat* » (Normae, n. 2).

C) *Decretum approbationis Instituti*. Conceditur denique decretum approbationis Instituti, si, post datum decretum laudis, per satis diuturni temporis experimentum probatur Instituti firma compago, Constitutionum accommodatio et vicens observatio, regiminis recta ratio, Sororum studium servandae disciplinae in vinculo caritatis ad intra, et zelus in adimplendis operibus sui Instituti propriis ad extra (Normae n. 3). Per hoc ultimum decretum: « SSmus Dnus Noster etc. attentis etc. *Institutum approbat atque confirmat* » (Ibid. n. 6).

Verumtamen transitus per tres gradus supra descriptos non ita praeceptivus est, ut omnia et singula Instituta illos percurrere debeant. Plura nempe sunt Instituta, etiam e recentioribus, quae non obtinuerunt, quia non petierunt, primas litteras in puram et simplicem laudem scopi sui sive Fundatricis. Praeterea, nonnumquam conceditur decretum definitivae approbationis, quin huic

praecurrerit decretum laudis. Quando id concedatur, vid. *Normas*, n. 7.

CAPUT XXIII.

Conditio et privilegia Sororum seorsim in propriis domibus degentium.

657. Sacra Congregatio de Propaganda Fide sub die 17 Ian. 1763 edidit *Instructionem de Mulieribus Tertii Ordinis, earumque privilegiis*. Huiusmodi mulieres Tertium Ordinem profitentes duas in classes dispescit; alteram earum, quae *simul collegialiter* vivunt, alteram earum, quae *seorsum suis in domibus degunt*. Ad primam classem referuntur hucusque exposita de Monialibus seu Sororibus *respective*, id est votorum vel solemnium vel simplicium, nec non statuta et declarata a Summo Pontifice Leone XIII in relata Constitutione *Conditae*. Ad alteram classem Monialium seu Sororum, quae seorsim suis in domibus degunt, indubium est pluribus privilegiis olim gavisas fuisse, inter quae praecipua numerantur: 1° privilegium fori; 2° ut Patribus illius Ordinis, cuius regulam profitentur, sua peccata in Sacramento Poenitentiae aperire liceret, quamquam ab Ordinario non approbatis; 3° ut Communionem Paschalem in eorundem Regularium ecclesia recipientes, praecepto Ecclesiae satisfacerent; 4° ut ab iis etiam Viaticum atque Extremam Unctionem in exitu vitae possent recipere.

Haec tamen omnia successivis temporibus a Summis Pontificibus atque a Sacris Congregationibus editis Constitutionibus et Decretis, penitus sublata, atque ad terminos iuris communis reducta sunt.

Unde Benedictus XIV, Instit. 105, n. 67 et seq. infert: « Si Leonis X Constitutio vim totam et integram obtineat, hae Tertiariae, privatim vitam agentes, ab Episcopi iurisdictione prorsus immunes esse deberent: eos sibi Confessarios deligere possent, qui ad Monialium Confessiones, non vero saecularium excipiendas probantur: ad parochiam accedere non tenerentur, ut Paschali praecepto satisfacerent: tandem a Praefectis suis regularibus Extremam Un-

ctionem percipere, et post mortem in ecclesia sui Ordinis sepeliri iure possent. *Sed aliter se res habet*: nam Leonis X Constitutio ad certos quosdam limites redacta fuit a Summis Pontificibus, qui deinde Sedem Apostolicam tenuerunt. Cum hae mulieres revera *non habeantur Regulares*, eo quod tribus votis solemnibus non adstringantur, ideo non censentur immunes ullo modo ab Episcopi facultate ».

Deinde idem Pontifex ex Decretis Sacrarum Congregationum ostendit, minime posse Sacerdotes regulares mulierum Tertii Ordinis, de quibus est sermo, Confessiones sacramentales excipere, nisi fuerint ab Ordinario approbati ad Confessiones personarum saecularium audiendas, quemadmodum nec posse illis sacrosanctum Eucharistiae Sacramentum administrare in die Paschatis, neque pariter Extremam unctionem, nec earum cadavera domo efferre indicta funebri pompa sine Parocho, aut sine ipsius licentia. — Possunt tamen earum cadavera sepeliri in ecclesiis sui Ordinis, si locus Tertiariis designatus seorsum existat; sin minus, in parochiali ecclesia, ut ceterarum cadavera sepelienda sunt.

Lucrantur etiam indulgentias, gaudentque aliis spiritualibus gratis Ordini adnexis, quem profitentur, statim ac ad habitum Tertii Ordinis, ac ad votum simplex castitatis a Superioribus regularibus admittuntur, quibus hanc facultatem ex Apostolicae Sedis indulto reservari compertum est.

Non tamen ad omne mulierum genus haec facultas extenditur, sed ad eas dumtaxat, quae conditiones a Sacris Congregationibus rite praescriptas habuerint, nimirum: *a)* ut honestis probisque moribus fulgeant; *b)* ut annos quadraginta saltem attingant; *c)* ut necessaria ad congruam vitae sustentationem bona possideant; *d)* ut nonnisi cum consanguineis vel affinis in primo gradu cohabitent.

Huiusmodi autem conditionum examen et iudicium, non ad Superiores ipsos regulares, sed ad locorum Ordinarios pertinere, Summi Pontifices decreverunt. Unde laudatus Benedictus XIV loc. cit. subiicit: « Quare si, quod proprium est, unicuique tribuatur, ad Praefectum regularem spectat religiosum habitum his mulieribus impertiri; ad Episcopum vero facultatem tradere et praescriptas

conditiones accurato examine cognoscere ». Qui plura de iis mulieribus scire desiderat, conferat Instructionem S. Congr. de Propag. Fide super re condita et a Clemente XIII approbata die 16 Ian. 1763 (Chronol. Ord. Min. tom. IV, pag. 483 et seqq. — Collectanea S. C. de Propag. Fide, pag. 175, n. 445).

LIBER QUINTUS

DE PRIVILEGIIS IN GENERE

SEU IN COMMUNI

Cum in hoc opere frequenter occurrat verbum *Privilegium* et indubium sit, Regularibus omnibus, sed praecipue Mendicantibus, nec non Clero saeculari plura privilegia ab Apostolica Sede fuisse concessa, opus est declarare quid *in universum* sit privilegium, quomodo interpretari debeat, quomodo acquiratur etc. Infra in propriis locis sermo erit *in particulari* de officiis, iuribus et *privilegiis* Regularium, et etiam Episcoporum, Canonicorum, Parochorum, aliorumque Ecclesiasticorum.

CAPUT I.

Notio et divisio privilegii ac notio Rescripti.

§ I. *Notio privilegii.*

658. Privilegium communiter definitur: *Lex privata speciale aliquod beneficium aut favorem contra vel praeter ius concedens.* Dicitur *lex* lato sensu et improprie, quatenus aliis necessitatem imponit, ne impediant privilegiatum in usu privilegii, vel illum in tali usu perturbent. Additur *privata*, quia privilegium immediate conceditur ob bonum privatum *privilegiati*, sive hoc sit una vel plures particulares personae, sive Collegium aut Universitas, sive Religio, Monasterium, Ecclesia, Civitas, et huiusmodi. *Speciale ali-*

quod beneficium aut favorem concedens; quibus verbis significatur atque indicatur obiectum privilegii, de cuius ratione est, ut *concedat aliquod speciale*, quod iure communi concessum non est. Dicitur tandem *contra* vel *praeter ius*, quia quod iure communi competit, frustra per privilegium impetratur (Reiff. lib. V. Decretal. tit. 33, n. 2 sq.; Schmalz. eod. tit. n. 2 sq.).

659. Privilegium differt a *lege* proprie dicta, quia privilegium immediate intendit bonum personae, loci, universitatis, Religionis, monasterii etc.; lex autem bonum totius reipublicae; lex ad sui observantiam obligat omnes, in quos fertur, privilegium non ita ad sui usum obligat, regulariter loquendo, eos, quibus collatum est, *cum invito beneficium non detur*. Insuper per legem constituitur ius; per privilegium privilegiatus eximitur a iure. Ita communiter Doctores.

660. Privilegium differt a *dispensatione*, quia haec semper est *contra ius*, dum privilegium, etsi interdum sit *contra ius*, aliquando tamen est etiam *praeter ius*. Dispensatio conceditur ad breve tempus, vel ad unum aut paucos actus, ut dispensatio in impedimentis matrimonii, in irregularitatibus etc.; privilegium econtra ex natura sua cum stabilitate aliqua, ad modum legis, datur, et ad plures actus extenditur (Salmant. *Theol. Moral.*, tom. IV, tr. 18, cap. 1, n. 2; Schmalz. loc. cit. n. 5).

661. Privilegium varia habet nomina in iure, quae *quasi* synonymina sunt. Quandoque enim vocatur etiam *ius singulare*, *indulgentia*, *exceptio*, *specialis largitas*, *prærogativa*, *concessio*, *constitutio personalis*, *rescriptum*, *diploma*, *indultum*, *favor*, *gratia*, *immunitas* etc. Videatur Reiffenstuel, loc. cit. n. 6, qui haec omnia probat ex iuris textibus.

Dictum est, *quasi* synonymina sunt, quia aliquae ex enunciatis vocibus, ex. gr. *favor*, *beneficium*, *gratia*, differunt a privilegio. Nam privilegium se habet ad huiusmodi voces, tamquam *species ad genus*, eo quia omne privilegium gratiam seu beneficium continet, sed non omnis gratia vel beneficium est privilegium, ut patet in dispensatione, in absolutione ab excommunicatione incursa, etc., quae quidem sunt gratiae, favores vel beneficia, non autem privilegia proprie dicta, cum per se nullum ius tribuant.

§ II. *Divisio privilegiorum.*

662. Multipliciter dividuntur privilegia; nos autem praecipuas tantum partitiones indicamus.

1° Privilegia alia sunt *clausa in corpore Iuris*, alia procedunt *ex speciali rescripto Principis*. Haec privilegia differunt inter se in eo, quod privilegia prioris generis ad modum legis concipiuntur, quae proinde iudex non debet ignorare, et idcirco si aliquid contra privilegium iniungat vel decernat, nullum est, et privilegiatus non tenetur obtemperare. Econtra privilegia secundi generis, quae nempe ex speciali rescripto obtinentur, cum sint facta particularia, a iudice praesumuntur ignorari, adeoque si ipse aliquem citet, tenetur privilegiatus, saltem pro reverentia ipsius iudicis, comparere, et suum privilegium ostendere. Differunt insuper, quod privilegia in corpore iuris clausa sortiuntur ordinarie benignam interpretationem ad casus similes; privilegia autem extra corpus Iuris strictam ordinarie subeunt interpretationem, nec extenduntur ad casus vel personas non expressas (Schmalz. 54-56; Reiff. 10-11; Franc. Santi, *Praelect. Iuris canonici*, lib. V, tit. 33, n. 2).

Sciendum est, praefatam partitionem in privilegia *clausa in corpore iuris et extra corpus sive per rescriptum data* non omnibus arridere, et dicunt eam non esse ad rem ex deductis a Schulte et Zallinger: privilegia enim, inquit, clausa in corpore iuris sunt beneficia legis tum *generalia*, seu restitutionis in integrum, inventarii, ordinis, divisionis, tum *specialia* concessa certis hominum classibus, seu mulieribus, academicis, quae iura *singularia* potius sunt, quam privilegia (Vid. cl. Aichner, *Compend. Iuris ecclesiastici*, edit. 7^a, pag. 725, not. 6).

Nos autem putamus non esse recedendum a communi Canonistarum doctrina, praedictam partitionem admittentium, eo vel magis, quod eadem partitio reperitur aliquando inserta seu commemorata in documentis Apostolicis, ex. gr. in Constitutione Summi Pontificis Pii IX, *Apostolicae Sedis*, ubi dicitur... non obstantibus privilegiis quibuscumque, etiam specialibus, *comprehensis vel non in corpore iuris*.

2º Privilegium dividitur in privilegium *contra ius* et privilegium *ultra* seu *praeter ius*. Primum alicui legi communi derogat, ut exemptio a decimis vel a iurisdictione Ordinarii. Secundum, nempe privilegium *praeter ius* habetur, quando materia, seu actus privilegii non est quidem in se iure communi prohibitus, sed tamen nonnisi certis personis concessus quibus lege communi et ordinaria non competunt, ut potestas absolvendi a reservatis, vel dispensandi. Differunt praecipue in eo, quod privilegium *contra ius* plerumque est strictae interpretationis; privilegium vero *praeter ius*, cum sit mera gratia seu beneficium Principis, late interpretari debet. Insuper privilegium *contra ius* dicitur et est proprie privilegium, dum privilegium *praeter ius* minus stricte privilegium dicitur, sed potius, ut monimus, beneficium Principis praeter ius concessum (Reiff. n. 8; Schmalz. n. 58).

3º Dividitur in *personale*, *reale*, et *mixtum*. *Personale* est illud, quod immediate et directe personae confertur intuitu personae, ita ut deficiente persona, et ipsum deficiat privilegium. *Reale* est, quod immediate et directe conceditur rei a persona distinctae, v. g. ecclesiae, monasterio, muneri, dignitati, ita ut haeredes sive successores in re, in officio, in dignitate, eo ipso privilegium obtineant. Quare huiusmodi privilegium proxime quidem et directe conceditur rei, officio ac dignitati, sed mediate et consequenter conceditur personis, quae talem rem, officium ac dignitatem possident. Privilegium *mixtum* de personali et reali participans, est illud quod corpori morali confertur, ut est Collegium, Universitas, Religio etc. Privilegia huius generis non tantum illis competunt, qui de facto in tali corpore morali vivunt, sed etiam ad eorum successores transmittuntur (Reiff. n. 12; Santi, n. 3; Ferraris, verb. *Privilegium*, art. I, n. 3).

Obiter notandum est, privilegium quod dicitur *mixtum*, posse excludi a praemissa divisione, illud reducendo ad privilegium *reale*. Nam, ut observat Schmalzgrueber, loc. cit. n. 34, cetera omnia privilegia, quae cum persona non finiuntur, privilegii realis nomine venire possunt, sive deinde adhaereant corpori seu communitati, sive statui et conditioni, sive loco aut fundo. Hinc est, quod alii Canonistae praesentem partitionem reducunt ad privilegium *perso-*

nale et reale (Vid. Elbel, Theol. Moral. vol. I, p. 182, n. 494, edit. 1891 cura et dilig. A. R. P. Irenaei Bierbaum Ord. Min.

In dubio an privilegium aliquod sit mere personale vel reale, *ex materia, causa et tenore ipsius privilegii dignoscendum est* (Vid. citati Auct.; Laymann, lib. I, tr. IV, cap. 23, n. 2).

4° Dividitur in *gratuitum* seu *gratiosum*, quod ex mera gratia ac liberalitate concedentis datur; et *remuneratorium*, quod intuitu meritorum praecedentium confertur.

5° Privilegium dividitur in *absolutum* et *conditionatum*. Primum est, quod absque ulla conditione et onere conceditur; alterum est, quod sub conditione aliqua vel onere confertur.

6° Dividitur in *commune* et *privatum*. Commune est illud, quod immediate in bonum communitatis conceditur, licet ex consequenti in bonum particularium cedat, ut sunt privilegia canonis et fori toti Ordini ecclesiastico concessa, et etiam omnia privilegia, quae Religionibus in communi, vel alicui Provinciae aut Conventui particulari conferuntur. Privilegium privatum seu singulare est illud quod immediate personae conceditur, ut ipsa verba indicant. Differunt praecipue in hoc, quod *privilegio communi* nemo particularis potest renunciare; siquidem nemo renunciare potest id quod sibi directe concessum non est, quamvis illo fruatur. Privilegio autem singulari, utpote principaliter et immediate sibi concesso, potest a privata persona renunciari, dummodo renuntiatio non cedat in praedictum alterius (Salmant. loc. cit. n. 23; Schmalz. n. 59).

7° Dividitur in *favorabile* et *odiosum*. *Favorabile* est illud, quod dum privilegiato favorem confert et commodum, nemini offert incommodum vel praedictum, uti est exemptio a lege ieiunii. *Odiosum* est, quod ita privilegiato favet, ut simul alteri incommodum vel damnum afferat, ut est immunitas a solvendis decimis, quae immunitas censetur odiosa illi, cui ius competit exigendi decimas (Elbel, loc. cit. n. 495; Salm. n. 26; Schmalz. n. 63; Bonacina, Theol. Mor. tom. II, disp. I, q. III, punct. I, n. 11).

8° In *scriptum* et *non scriptum*. Illud est quod per scripturam confertur; alterum quod sine scriptura conceditur, ac ideo vel oretenus, ut sunt vivae vocis oracula, a Principe concessum, aut praescriptione introductum. Ex quo patet ad valorem privilegii

non requiri, *regulariter loquendo*, scripturam: nam totus privilegii valor a voluntate Principis pendet, et Princeps manifestare eam potest tum verbo, tum scripto. Diximus, *regulariter loquendo*, quia aliquando requiritur scriptura ad probationem privilegii, eiusque firmitatem.

9° In *affirmativum* et *negativum* ratione materiae. Affirmativum dicitur, quod facultatem tribuit ad aliquid efficiendum. Negativum, si facultatem conferat ad aliquid omittendum. Negativum semper est oppositum praecepto affirmativo; affirmativum non semper est oppositum praecepto, quod si opponatur, praecepto negativo opponitur (Schmalz. n. 63-66; Salmant. n. 24).

10° Dividitur in *perpetuum* et *temporale*. Perpetuum est, quod vel adhaeret rei ex se perpetuae, ut est privilegium concessum Ecclesiae, Ordini religioso, Monasterio, dignitati etc., vel quod alicui absolute conceditur absque limitatione temporis. Temporale dicitur, quod conceditur pro determinato tempore (Bonac. loc. cit. n. 12; Beiff. n. 18).

11° Privilegium aliud est *motu proprio*, aliud *ad preces* seu *supplicationem* concessum. Primum habetur quando rescriptum seu diploma privilegii insertam habet clausulam *motu proprio*, licet forsitan praeiverit supplicatio. Alterum habetur, quando rescriptum privilegii talem clausulam non continet. Privilegium *motu proprio* concessum plenissimae interpretationis est, et non potest argui, saltem ordinarie, de vizio subreptionis vel obreptionis. Econtra privilegium sine clausula *motu proprio*, id est ad instantiam partis concessum, corrui propter falsa narrata vel ob tacitam veritatem, quae de iure ac stylo Curiae exprimi debet; siquidem subintelligitur semper illa tacita conditio: *Si preces veritate nitantur* (Schmalz. n. 47; et cf. Salm. loc. cit. n. 40).

12° Privilegium aliud est *pro foro conscientiae* tantum, et aliud *pro foro etiam externo*. Primum prodest privilegiato in foro interno tantum, ita ut in externo foro se gerere debeat, ac si privilegium non haberet. Alterum in utroque foro prodest, interno nempe et externo, ita ut qui secundum hoc privilegium operatur, in utroque foro secure operetur. Illa enim particula *in foro externo* non apponitur ad excludendum forum internum, sed ut ostendatur

suffragari etiam pro externo, nisi aliud constet ex materia, usu et aliis circumstantiis (Suarez apud Bonac. n. 16; Salm. n. 32; Schmalz. n. 67; Ferraris, loc. cit. n. 11).

13° Privilegium aliud est cuiuspiam per se primo *specialiter concessum*, aliud concessum *ad instar*. Illud est, quod cuiuspiam conceditur sine ordine ac respectu privilegii prius alteri concessi. Istud vero, quod conceditur ad instar privilegii prius alteri concessi, id est eo modo ac forma, sub qua illud alteri convenit; qualia privilegia complura conveniunt Regularibus communicationem privilegiorum habentibus (Ita Reiff. n. 20; Schmalz. n. 69; Castropalans, *Opus. moral.* pars. I, disp. IV, *De Privilegiis*, § VIII).

§ III. Notio Rescripti.

663. Affine privilegio est *Rescriptum*, quod est responsum a Principe in scriptis datum ad alterius consultationem, relationem, vel supplicationem. Tribus partibus constat, videlicet *narratione*, *supplicatione* et *conclusionione*; et quidem duae priores, nempe *narratoria* et *supplicatoria* respiciunt impetrantem; tertia vero pars, idest *conclusoria*, respicit Principem seu Superiorem rescribentem, eo quod ipse, auditis motivis et precibus supplicantis, concludat, seu decernat, quid circa tale negotium, sive personam sit faciendum vel observandum.

664. Et hic obiter notandum, Ius canonicum secundum magnam sui partem ex Summorum Pontificum rescriptis, quae etiam epistolae *Decretales* nuncupantur, fuisse compilatum; unde fit, ut in pluribus capitulis eiusdem Iuris canonici passim occurrant haec vel similia initia: *Consuluisti*, *Consuluit*, *Insinuante*, *Insinuatum est*, *Significasti*, *Postulasti* etc. Huiusmodi Rescripta, utpote data ad particulares personas, Capitula vel Communitates, quae illa impetrarunt, ius singulare pro ipsisulantibus constituebant. Deinde vero eadem Rescripta ex parte a suprema Auctoritate in Libris collecta, vim legis communis obtinuerunt et obtinent, et simul cum aliis dispositionibus vel Constitutionibus Apostolicis *Ius canonicum* constituunt.

665. Rescriptum sumi potest *large* et *strictè*. *Large* sumptum, sub se comprehendit etiam privilegia, dispensationes, et beneficia Principis, modo sint in scriptis ad supplicationem vel petitionem alicuius obtenta. *Strictè* sumptum, illa tantum rescripta continet, quae dantur a Principe *secundum ius*; quo sensu acceptum rescriptum differt a) a *privilegio*, quia privilegium, ut supra notatum est, aliquando est contra ius, aliquando praeter ius; b) a *dispensatione*, quia haec semper est contra ius; c) a *beneficio*, quia etsi *beneficium* generaliter ac late sumptum significet quamlibet gratiam a Principe obtentam, adeoque sub se comprehendat privilegium ac rescriptum, strictè tamen et proprie accipitur pro gratia concessa a Principe *praeter ius* (Cf. Zoesius, Reiffenstuel et Schmalzgrueber, lib. I. Decretalium, tit. III. *De Rescriptis*).

666. Rescriptum vitiari ac ideo irritum esse potest per *obreptionem* et *subreptionem*, quae tunc committuntur, quando a supplicante vel exprimitur falsitas, vel tacetur veritas de iure exprimenda. Nonnulli Doctores discrimen admittunt inter dictas voces, quatenus *obreptio* committatur per narrationem seu expressionem falsi; *subreptio* per reticentiam seu per suppressionem veri. Hinc rescriptum, iuxta illos, dicitur *obreptitium*, quando impetratur expressa falsitate; *subreptitium*, quando impetratur tacita veritate necessario exprimenda.

Alii Doctores, quamvis omnino non excludant aliquam differentiam inter unam alteramque vocem, dicunt tamen *obreptitium* et *subreptitium* saepius inter se confundi, et quantum ad propositum non differre, sed quidquid dicitur de uno, etiam dictum intelligi de altero, quod probant ex pluribus textibus ipsius iuris canonici (Vid. Reiff. loc. cit. n. 152 sq.; Schmalz. ibid. n. 14).

667. Rescriptum quocumque ex praefatis modis vitietur, non prodest impetrantibus. Ratio est, quia in quolibet rescripto Apostolico adnexa habetur vel expresse vel saltem tacite: *si ita est, si preces veritate nitantur* (Reiff. n. 161; Schmalz. ibid.).

CAPUT II.

De interpretatione privilegiorum.

668. Interpretatio est clarior explicatio verborum, quae vel obscura, vel ambigua sunt. Interpretatio, 1° alia est *extensiva* seu per *extensionem*, per quam legis alicuius decisio extenditur ad alium casum vel personas, tum ultra verba legis, quam ultra mentem legislatoris, etsi non contra mentem ipsius. 2° Alia *comprehensiva* seu per *comprehensionem*, quam etiam *extensionem comprehensivam* vocant, et est illa, quae fit ultra verba legis, sed non ultra mentem Legislatoris. 3° Alia est *auctoritativa*, seu *authentica*, vel *definitiva* ac *iudicialis*, quae fit ab ipso Legislatore, et ipsi standum est. 4° Alia *doctrinalis* seu *magistralis*, quae a Doctoribus seu Magistris dari potest et solet.

669. Praecipuae regulae servandae in interpretatione privilegiorum iuxta Canonistarum doctrinam sunt sequentes:

1° Quando verba privilegii clara sunt et obvia, ita ut constet de mente concedentis, locum non habet interpretatio.

2° In interpretatione privilegii, non secus ac in interpretatione legis servanda est verborum proprietas. Si enim ad improprias significationes pro libitu recurrere liceret, nihil in privilegio esset firmum, quod non facile eludi possit. Excipitur casus, quo maior interpretatio sit necessaria, ne secus privilegium, quod aliquid semper operari debet, evadat inutile, vel iniustum.

3° Proprietas verborum in interpretatione privilegiorum desumenda est ex usitata significatione, vel usu communi, et prae oculis habeatur commune adagium Doctorum: *Privilegia non plus operantur, quam verba exprimunt.*

4° Interpretatio privilegii nunquam facienda est ita stricte, ut privilegium reddat inutile et inefficax: non enim decet, nec ideo praesumendum, Principem actum efficere inutilem et frustraneum.

5° Privilegia contenta in *iure communi* late interpretanda sunt; sunt enim favorabilia, cum censeantur vim legis et iuris communis habere.

6° Privilegia, quae iuri communi vel consuetudini legitime praescriptae adversantur, sunt strictae interpretationis: recessus enim a iure communi est odiosus. Non ita tamen sunt restringenda, ut evanescant.

7° Interpretandum est privilegium, ut non sit onerosum privilegiato. Debet proinde aliquid tribuere, potius quam auferre, iuxta *reg. 61 in 6: quod ob gratiam alicuius conceditur, non est in eius dispendium retorquendum*. Hinc valde probabiliter plures Doctores censent, ob privilegium exemptionis non impediri Regulares, quominus ipsi cum Praelati consensu subiicere se possint Episcopo, ut ab eo absolvantur a peccatis et censuris, vel dispensentur cum eis, in voto, iuramento, irregularitate etc. casu quo Episcopus, non vero Praelatus tali facultate ex privilegio est praeditus. Idem multo magis dicendum est, si manifeste appareat, Ordinis Praelatum consensum subdito irrationabiliter negare, cum non videatur esse mens Pontificis, exemptionis privilegium ad huiusmodi casum extendere, quo illud in animae perniciem cedere posset (Schmalz. n. 123: Laymann, tom. I, tr. IV, cap. 23, n. 7, III; Salmant. loc. cit. cap. I, n. 70; Reiff. n. 193).

8° Privilegium *pure favorabile*, quod merum favorem continet, ac ideo nec iuri communi derogat, nec in praedicium alienius tertii cedit, late interpretandum est, quantum recta ratio et prudentia dictat, servata verborum proprietate, idque iuxta regulam iuris in 6: *Odia restringi, favores convenit ampliari*.

9° Privilegium *odiosum*, quia v. g. est contra ius commune, vel cedit in praedicium tertii, stricte interpretandum est iuxta citatam regulam iuris: *Odia restringi, favores convenit ampliari*. Ratio est, quia Princeps in odiosis censetur solum voluisse derogare, quatenus expresse per verba declaravit.

670. Interpretationem *doctrinalem* quilibet vir doctus facere potest, non ex cerebro, sed secundum iura, verba et alias regulas a Doctoribus traditas. Privilegia Regularium possunt *doctrinaliter* interpretari a Praelatis Religiosorum, quorum interpretationi fas est subditis *tuta conscientia acquiescere*. At vero Praelati, ut doctrinahter interpretentur privilegia, debent esse sufficienter docti, aut doctores pro consilio adhibere (Cf. Salmant. loc. cit. n. 72; Reiff. n. 96; Lezana, tom. I, cap. 18, n. 56).

671. *Authenticam* autem interpretationem solus Princeps, qui privilegium concessit, dare potest. « *Si privilegiorum verba obscura sint et ambigua, non esse ad Metropolitanum provocandum, sed cum eius sit interpretari, cuius est concedere, dictorum privilegiorum (Regularium) interpretationem Sedis Apostolicae iudicio, prout alias Constitutione Praedecessoris nostri f. r. Clementis IV statutum fuit, esse requirendam* ». Ita Clemens X in Const. *Superna*.

672. *An privilegium patiatur extensionem?* Respondetur distinguendo: Si privilegium est odiosum, nec debet nec potest extendi, quia odia sunt restringenda; si sit favorabile, extendi potest vel debet ad personas et casus virtualiter saltem in privilegii forma comprehensos. Hanc extensionem vocant Doctores interpretationem *comprehensivam*. Subinde merito inferunt:

a) *Propter vocis significationem*: Privilegium concessum *Religiosis*, quamvis sub nomine masculino, extenditur etiam *ad Moniales* eiusdem Ordinis, modo istae capaces sint illius privilegii. Nam etiam Moniales sub appellatione Religiosorum veniunt, et per eandem appellationem potius attenditur qualitas seu *status*, quam sexus. Excipe si in privilegio dicatur: *viris religiosis*, quia per huiusmodi adiectionem foeminae censentur exclusae.

Privilegium concessum *filiis* extenditur etiam *ad filias*, quia nomine filiorum comprehenduntur etiam filiae.

Privilegium concessum *filiis* non extenditur *ad nepotes*; quia etsi quandoque benigna iuris interpretatione filiorum nomine etiam nepotes veniant; regulariter tamen et iuxta verborum proprietatem non continentur. Unde aliter de mente concedentis constare debet, ut etiam ad istos privilegium extendi possit.

Privilegium concessum *fratribus* extenditur *ad sorores*, nisi aliunde appareat restrictio; quia fratrum nomine veniunt etiam sorores.

b) *Propter actionis connexionem*: Sic privilegium concessum Sacerdoti celebrandi tempore interdicti, extenditur ad eum, qui Sacerro inservire debet.

c) *Propter iuris dispositionem*: Unde privilegium nobilitatis alieni indultum, extenditur ad eius uxorem et filios (Vid. Bonac. tom. II, disp. I, quaest. III, punct. 7, § II).

d) Privilegium extendi non potest ad casus vel personas, quae *nec formaliter nec virtualiter continentur* in tenore privilegii. Nam vis privilegii non a ratione pendet, sed a voluntate concedentis per verba privilegii concessi significata. Quando ergo verba dictos casus vel personas non comprehendunt, ad illos et illas extendi nequit privilegium, quamvis similis vel etiam efficacior ratio pro his militet. Hinc illud commune dictum: *privilegia tantum valent, quantum sonant*. Accedit, quod si ob similitudinem vel identitatem rationis, imo ob maiorem rationem extendere liceret privilegia, nihil esset in privilegio firmanum, et contra intentionem Principis plures possent privilegio frui (De his vid. citatos Auctores, et Zoesium, *Comment. in Ius canonic.* lib. V, tit. 33, n. 22).

CAPUT III.

De modis acquirendi privilegia.

§ I. *Explicantur tres modi acquirendi privilegia.*

673. Tribus modis acquiri possunt privilegia: 1° per concessionem Superioris, sive haec fiat ex spontanea ipsius Principis seu Superioris liberalitate, sive ad preces et instantiam privilegiati; 2° per consuetudinem legitime praescriptam; 3° per communicationem.

674. I. *Per concessionem Superioris.* Nomine concessionis intelligitur actus, quo simpliciter et *sine respectu ad aliud privilegium*, ius singulare confertur. Hoc autem concedere potest omnis et solus ille, qui legem potest condere, seu qui potestate legislativa gaudet. Sane privilegium est lex privata, quae privilegiatum saepe eximit ab observantia legis communis, obstringendo alios ne ipsum impendant ab usu privilegii; atqui imponere obligationem per praeceptum vel prohibitionem, atque ab observantia iuris communis aliquem eximere, nemo potest nisi Legislator; ergo hic tantum potest conferre privilegium. Hinc sequitur:

a) Romanum Pontificem *in rebus spiritualibus*, et in iis quae sunt *connexa spiritualibus*, ut sunt decimae etc., posse per se et directe concedere privilegia ubique terrarum; in *temporalibus* di-

recte et per se in suo territorio tantum, in quo temporale dominium habet.

b) Episcopos aliosque Praelatos Papa inferiores posse concedere privilegia, quae eximunt a legibus seu statutis a se vel a suis antecessoribus conditis.

c) Imperatores, reges ac principes temporales posse similiter conferre privilegia in sua materia et ditione.

d) Alios autem inferiores magistratus, qui superiorem in temporalibus habent, conferre posse privilegia solum iis, in quibus hoc ipsis conceditur a Superiore (De his conf. Laymann, loc. cit. n. 14; Bonac. ibid. punct. 2; Reiff. lib. V. tit. 33, n. 25-26; Schmalz. n. 70).

675. Quaeritur, *quibus concedi possunt privilegia?* Respondetur: 1° Si agatur de privilegiis *contra ius*, ea conferri nequeunt nisi subditis; nam privilegiatus per huiusmodi privilegium eximitur a lege, et legislator concedendo tale privilegium, exercet actum iurisdictionis; atqui nemo potest a lege eximi, nisi ei fuerit subiectus, nec potest legislator actum iurisdictionis exercere, nisi in sibi subditum. Respondetur: 2° Si agatur de privilegiis *praeter ius* quae, ut supra diximus, *minus stricte* nuncupantur privilegia, concedi utique possunt etiam non subditis: nam concessio privilegii huius generis, non tam est actus iurisdictionis, quam liberalitatis et donationis. Sicut ergo quivis, etiam non subditus, capax est donationis, ita et privilegii huiusmodi gratiosi (Elbel. loc. cit. n. 497; Schmalz. n. 73; Salmant. n. 5; Ferraris, n. 15-16).

676. II. Privilegia acquiri etiam possunt *praescriptione*, seu consuetudine legitime praescripta, quae est ius inductum moribus hominum et usu diuturno. Constat ex cap. *Novit.* 13 de *Iudiciis*, ubi Innocentius III consuetudinem aequiparat privilegio, et est sententia communis Doctorum. Et revera privilegium, ita Schmalzgrueber, vel est contra legem, vel praeter legem; *primum* acquiri potest per consuetudinem communem, et legitime introductam, quia haec abrogare legem in totum potest; igitur multo magis ex parte illi derogare, seu specialem facultatem concedere aliquid agendi contra communem legem. *Alterum* obtineri etiam potest per consuetudinem privatorum, seu praescriptionem legitimam; nam per huiusmodi consuetudinem, quae inducitur via praescriptionis, acquiri

potest iurisdictio... » (Vid. etiam Salmant. n. 30; Reiff. n. 39; de *praescriptione* latius infra).

677. III. Per *communicationem*. Communicatio et communicare a verbo *communis* derivatum, idem est ac commune facere, et conferre alicui, quod prius alteri iam fuerat concessum. Unde relate ad Ordines Regulares communicari dicuntur privilegia, quando uni Ordini religioso concessa, fiunt aliis communia; quando concessio privilegiorum uni facta, ad alios extenditur (Reiff. Ius canonicum universum, lib. V, tit. 33, n. 53; et cf. etiam Franc. Santi, lib. V. Decretal. tit. 33, n. 8).

678. Communicatio privilegiorum dupliciter fieri potest, videlicet:

a) *Absolute, plene, et perfecte*, et hoc accidit, quando privilegium alicui personae sive communitati concessum, ita alteri communicatur, ut per se independenter ab alio frui possit privilegio, perinde ac si ei prius specialiter fuisset concessum. Huiusmodi privilegium dicitur etiam *ad instar*, vel *pariformiter*, seu *aeque principaliter* (Reiff. n. 54; cf. etiam Bizzarri, edit. 1, pag. 478 et 798).

b) *Imperfecte, relative, seu accessorie*, et hoc evenit, quando privilegia extenduntur ad alios non propter se, sed ob connexionem quam habent cum aliis; vel, ut explicat Schmalzgrueber, talis communicatio fit, «quando unum privilegium, et idem, quod aliquibus personis antea concessum erat, ad alios aequae extenditur, *illos quasi aggregando ceteris*, qui antea gaudebant eo privilegio » (Schmalz. n. 77; Reiff. n. 54).

679. Inter utrumque communicandi modum hoc interest discrimen, quod in priori, nempe in privilegio communicato *absolute, pariformiter*, sive *ad instar*, privilegium stat et perseverat, quamvis imminuatur vel revocetur privilegium illi, cui prius datum fuit; est enim ab hoc independens in sua existentia, licet concessum ad instar prioris. In posteriori communicandi modo, nempe *imperfecte, accessorie*, seu *per extensionem*, privilegium communicatum sequitur vicissitudines primarii privilegii. Quare si augeatur, vel minnuatur sive revocetur privilegium in iis, quibus fuit primo concessum, augetur, diminuitur et revocatur etiam in omnibus aliis,

quibus accessorie fuit communicatum. Tali modo privilegia Religiosorum communicantur eorum famulis, familiaribus, et nonnumquam etiam Monialibus (Cf. Schmalz. n. 77, 78; Palaus, loc. cit. § IX). Quoad tamen communicationem *Indulgentiarum*, vide infra (Cap. V) Decretum S. C. I. diei 31 Ian. 1893.

§ II. *Communicatio privilegiorum inter Ordines regulares, praesertim Mendicantes, revera concessa est a Summis Pontificibus* (1).

680. Ordines *Mendicantes* omnes habent inter se absolutam, perfectam, et plenissimam communicationem privilegiorum, prout omnes Doctores hac de re scribentes unanimiter docent, atque ex variis Constitutionibus Pontificiis, praesertim Iulii II, Leonis X, et S. Pii V manifeste patet (Reiff. n. 55; Schmalz. n. 87; Ferraris, verb. *Privilegium*, art. I, n. 23, et verb. *Indulg.* art. V, n. 71, 72).

« Dudum per Nos accepto, ita Leo PP. X, quod Romani Pontifices praedecessores Nostri, aliqui ad Minorum, alii vero ad Eremitarum S. Augustini, alii ad B. Mariae de Monte Carmelo, reliqui ad Praedicatorum Ordinum Fratres et domos, iuxta ipsorum vota devotionis affectum gerentes, illorum singulis nonnullas gratias, concessionem, indulgentias, peccatorum remissiones, praerogativas, favores, immunitates, exemptiones, facultates, privilegia, indulta, ac dona tam spiritualia quam temporalia, per diversas ipsorum litteras respective concesserunt.

« Nos ad singulos Ordines, singulasque ipsorum Ordinum domos, ubi religiose vivitur, *indifferenter absque acceptione personarum devotionis affectum aequa lance gerentes, omnes et singulas gratias, concessionem, indulgentias, peccatorum remissiones, praerogativas, favores, immunitates, exemptiones, facultates, privilegia, indulta tam spiritualia quam temporalia, qualiacumque illa essent... illaque omnia et singula inter dictorum Ordi-*

(1) Ob datam notitiam *privilegii communicationis*, commodius visum est hoc in loco subnectere demonstrationem, quod huiusmodi privilegium fuit revera a S. Sede Regularibus concessum, nec unquam revocatum.

num (Mendicantium) personas, pariformiter communia fuisse et esse volumus » (Bulla *Dudum*, 10 Dec. 1319, Bullar. vol. V, n. XXXVIII, edit. Taur.; Theodorus, part. II, pag. 113; Lezana, tom. II, cap. I, n. 52).

681. Quoad Ordines regulares non Mendicantes videnda sunt, ait Schmalzgrueber (loc. cit. n. 87), specialia Decreta Pontificia. At sententia communis Doctorum affirmat, communicationem privilegiorum et indulgentiarum dari etiam inter Ordines Mendicantes et quoscumque alios Ordines regulares non Mendicantes, ut eruitur ex Bullis privilegiorum et indulgentiarum cuiuslibet Ordinis regularis, de quibus vide Emmannelem Rodericum, *Quaestiones Regulares*, tom. I, quaest. 55; Barbosa, *Iuris ecclesiastici universi*, lib. I, cap. 41, et cf. Elbel, tom. I, n. 507; Salmant. n. 90.

682. Ratio huius generalis communicationis inter Ordines regulares indicatur a Sixto IV in *Mari magno* (1) (Bulla *Dum fructus uberes*) Ordinis Eremitarum S. Augustini, ubi de diversis Ordinibus dicitur, quod propterea fuerint variis per Sedem Apostolicam privilegiis decorati, « ut quos par labor, parique merita coniungunt, paria coniungant privilegia et favores ». Unde Pignatellus (tom. X, Consult. I, n. 26) scribit, privilegiorum communicationem Ordinibus Mendicantibus a Summis Pontificibus concessam fuisse, et pluries confirmatam et roboratam « ad tollendam illam particularitatem affectus Romanorum Pontificum erga hanc vel illam Religionem, et inducendam debitam aequalitatem; ut sicut Religionem omnes aequaliter insudant, quaelibet iuxta propriam regulam, pro servitio Ecclesiae, ita etiam aequaliter compotes sint ac participes concessionum Apostolicarum ».

683. Privilegium hoc in se consideratum, est quidem magnum et singulare, ac iure merito dici potest *privilegium pro acquirendis privilegiis*: per ipsum enim fit, ut dum aliquod novum alicui Ordini conceditur, commune eo ipso evadat, singulisque proprium Ordinibus communicantibus, quibusdam exceptis, de quibus infra.

(1) Quilibet Ordo religiosus suum habet *Mare magnum*, quo nomine insigniri solet Constitutio Apostolica, in qua praecipua privilegia cuique eorum tributa continentur.

684. Si quis dubitaret de hodierno vigore huius privilegii, legat Breve Apostolicum Summi Pontificis Leonis XIII, incip. *Dolemus*, de die 13 Iulii 1886, quo iterum confirmantur singula Societatis Iesu privilegia, facultates, indulta etc. etiam *per communicationem* habita. En verba Pontificis Maximi (praeter alia): « Omnia et singula vel *directe* vel *per communicationem* cum aliis Ordinibus Regularibus eidem Societati (a Romanis Pontificibus) impertita... privilegia, immunitates, exemptiones, indulta, hisce Litteris confirmamus et Apostolicae auctoritatis robore munimus, iterumque concedimus » (Vid. integrum *Breve* apud *Acta S. Sed.* vol. XIX, pag. 49).

§ III. *Communicatio privilegiorum et indulgentiarum speciali modo indulta Ordini Fratrum Minorum.*

685. Quoad praedictam privilegiorum communicationem Religio Fratrum Minorum amplissimam concessionem obtinuit a Clemente VII, Const. *Dum fructus uberes*, 30 Maii 1525, in qua Pontifex *motu proprio*, et *ex certa scientia*, omnia et singula privilegia, immunitates, exemptiones, indulta, indulgentias, peccatorum remissiones, et gratias, dicto Minorum, et S. Clarae, ac Tertio (1) de Poenitentia nuncupato, Ordinibus, illorumque personis, ecclesiis, locis etc. approbat et innovat, *ac perpetuae firmitatis robur habere debere declarat*. Insuper eisdem Fratribus, Monialibus... Ordinis praefati *communicantur* omnia et singula privilegia, indulgentiae... *quibusvis Ordinum Mendicantium vel non Mendicantium Congregationibus quomodolibet concessa et concedenda... in omnibus et per omnia, perinde ac si eis specialiter concessa fuissent* (Cf. Reiff. loc. cit. n. 35; et Ferraris, verb. *Privil.* art. I, n. 25, ubi in extensum affertur Bulla).

686. Bullae Clementis VII addenda est Constitutio Clementis VIII, incip. *Ratio pastoralis officii* de die 20 Dec. 1597, qua Pontifex plenissimam confirmavit privilegiorum et indulgentiarum com-

(1) Privilegium communicationis Tertio Ordini saeculari per Constitutionem *Misericors Dei Filius* sublatum est. Hic et alibi retinentur verba pro integritate textus Bullae Apostolicae.

municationem non solum cum Mendicantibus, sed etiam *cum non Mendicantibus* in favorem Ordinis Minorum *in his omnibus, in quibus decretis Concilii Tridentini non adversantur.* — Omnia singula alia privilegia, ait Pontifex, immunitates, exemptiones, libertates, praerogativas, favores... facultates, dispensationes, gratias, concessionem, indulgentias et indulta spiritualia et temporalia, *etiam per modum communicationis et extensionis inter se et cum aliis Ordinibus Mendicantibus et non Mendicantibus* eiusdem Fratrum Minorum regularis Observantiae (1), et S. Clarae, et de Poenitentia Tertio Ordinibus, etiam in Congregatione sub trium votorum substantialium professione, et eorundem Superiorum Ordinis Minorum regularis Observantiae huiusmodi obedientia degentibus: ipsorumque Superiorum Fratribus, Monialibus, Sororibus... necnon monasteriis, domibus, ecclesiis et locis quibuscumque in genere et in specie... sub quacumque forma et expressione verborum concessa... auctoritate Apostolica, tenore praesentium, ex certa scientia... *approbamus et confirmamus, ac innovamus, perpetuamque roboris firmitatem obtinere et firmiter observare, nec non Ordinibus Fratrum Minorum regularis Observantiae et S. Clarae ac Tertio de Poenitentia nuncupato... etiam per modum communicationis et extensionis huiusmodi suffragari, illisque frui, uti et gaudere, et quando et quoties opus fuerit, posse et debere, in iudicio et extra, ac etiam in foro conscientiae, in omnibus et per omnia, ac si specialiter et expresse eisdem Fratrum Minorum et S. Clarae, et Tertio de Poenitentia Ordinibus per Nos concessa fuissent, decernimus...*

687. Et notentur clausulae efficacissimae, quibus utitur Pontifex in praefata Constitutione: Non obstantibus praemissis... aliisque Apostolicis Constitutionibus, ac provincialibus et capitularibus statutis... *cum quibusvis irritativis, annullativis, restrictivis, reservativis, exceptivis, restitutivis, declarativis, mentis attestativis, ac derogatoriis derogatoriis, aliisque efficacioribus, efficacissimis et insolitis clausulis, quomodolibet, etiam pluries concessis, firmatis et innovatis...* (Vid. Const. penes Ferraris, ibid. n. 26; Reiff. loc. cit.).

(1) Haec denominatio modo abrogata retinetur pro integritate textus Bullae.

Idem Pontifex Clemens VIII Fratribus Capuccinis communicavit omnia privilegia Fratribus Minoribus et Camaldulensibus concessa vel concedenda (Cf. Piatius, tom. II, pag. 287).

688. Ex efficacissimis et cassativis clausulis in relata Bulla Clementis VIII appositis, inferunt plures Doctores, Ordinem Minorum (et etiam ceteros Ordines Mendicantes) communicare in omnibus privilegiis Societatis Iesu, etiam in illis, in quibus reperitur clausula exceptiva, ut est sequens, qua usus est Gregorius XIII: *Ne illis per communicationem fruantur ceteri Mendicantes* (Cf. Ferraris, verb. *Privilegium*, art. I, n. 27-28; Reiff. n. 63; Salmant. n. 107).

Haec tamen sententia, saltem quoad sacram Ordinationem, sustineri non potest, ut videbimus in ipso tractatu de sacra Ordinatione.

§ IV. *Restrictiones faciendae in communicatione privilegiorum et indulgentiarum.*

689. Quàmvis ex Constitutionibus Summorum Pontificum compertum sit, amplissimam esse communicationem privilegiorum et indulgentiarum inter religiosos Ordines, quibus illa indulta est, sunt tamen quaedam restrictiones faciendae, quae vel ex ipsa privilegii et communicationis notione profluunt, vel in ipsa concessione per appositas clausulas indicantur, aut saltem a communi Doctorum interpretatione assignantur.

Monacellus (in Formular. legal. pract. Supplem. p. 109, n. 444, edit. 3^a Rom. 1844) exceptiones in communicatione privilegiorum ita describit: « *Privilegia, quae involvunt praeiudicium tertii, vel sunt aliis onerosa, aut speciali nota digna, vel quae raro conceduntur, vel demum iurisdictioni ordinariae Episcoporum sunt praeiudicialia et laesiva, non conferuntur per solam communicationem, sed indigent speciali et expressa concessione, non obstante quod communicatio habeat clausulas praegnantex, ut late probat Pignatellus, Consult. 1, n. 32. 33 et 34, tom. X* ».

690. Iuxta communem Doctorum sententiam excluduntur pariter a communicatione:

a) Privilegia alicui personae privatae concessa, quoties sint *simpliciter personalia*; non autem si officio vel dignitati sint adnexa.

b) Privilegia concessa aliquibus ecclesiis *ad tempus determinatum*, ut sunt indulgentiae in honorem alicuius Sancti per tot vel tot annos concessae.

c) Privilegia quae concessa fuerunt ob aliquam specialem rationem, ut quando indulgentia concessa est uni loco speciali, quia ibi est imago B. M. Virginis cum magna veneratione fidelium. Tunc enim militat specialis ratio, qua aliae ecclesiae carent.

d) Indulgentia Portiunculae, quae licet ad omnes ecclesias Ord. Minorum sit extensa, non tamen communicatur ecclesiis aliorum Ordinum, quia *singularis et specialissima* indulgentia est.

e) Excluduntur a communicatione indulgentiarum altaria privilegiata (S. C. Indulg. 27 Nov. 1764, N. 233).

f) Item non communicantur privilegia, quibus nonnulli Ordines religiosi gaudent privative, ut illud erigendi stationes Viae Crucis, proprium Ordinis Franciscani; illud erigendi Confraternitates SS. Rosarii, proprium Ordinis Dominicani, et sic de aliis similibus.

g) Non communicantur privilegia uni Ordini concessa, si haec repugnent observantiae regulari alterius Ordinis; et hoc per se patet.

h) Non fit communicatio in poenis et censuris alicui Ordini impositis: *odia enim debent restringi, et favores ampliari*.

i) Privilegia alicui Ordini concessa cum clausula, ne illis fruantur ceteri Religiosi.

j) Item *absque speciali privilegio*, sed sola communicatione privilegiorum, non possunt Regulares addere nomen S. Fundatoris in Litaniis et *Confiteor*, itemque recitare Officia et Missas concessas aliis Religionibus (S. R. C. 20 Mart. 1706, N. 2466).

§ V. *Quomodo intelligenda sit communicatio privilegiorum et indulgentiarum.*

691. Iuxta declarationem Iulii II privilegiorum et indulgentiarum communicatio intelligi debet sequenti modo:

a) De Praelatis ad Praelatos, qui in alio Ordine eiusdem sunt dignitatis, licet diverso vocentur nomine.

b) De Fratribus privatis, id est sine praelaturis, ad Fratres privatos, non prout sunt singulares personae, sed ut partes Communitatis.

c) De Conventibus ad Conventus.

d) De festivitatibus ad festivitates (Bulla *Alias ad supplicationem*, 1 Iunii 1509, apud Reiff. n. 59; Ferraris, verb. *Indulg.* art. V, n. 75).

692. Quare totum id quod est concessum Generali Ordinis Praedicatorum pro suo Ordine, censetur etiam concessum Generali Minorum pro suo, et quibusvis aliis Generalibus pro suis respective Ordinibus. Totum id quod est concessum Provincialibus Praedicatorum pro suis provinciis, censetur concessum Provincialibus Minorum et aliorum Regularium pro suis respective provinciis. Totum id quod est concessum Priori Praedicatorum pro suo prioratu, censetur concessum Guardiano Minorum pro suo guardianatu, et Superiori locali cuiuslibet alterius Religionis pro suo locali superioratu. Totum id quod est concessum Religiosis subditis in et pro suo Ordine Praedicatorum, censetur concessum Religiosis subditis in et pro suo Ordine Minorum, et sic de omnibus aliis (Cf. Ferraris, loc. cit. n. 76; Miranda, quaest 46; Casarubios, verb. *Commun. Privil.*; Lezana, tom. II, cap. I, n. 55).

693. Idem dicendum est de festivitatibus ad festivitates, de indulgentiis ad indulgentias. Quare « ea quae in honorem sanctorum Dominici, Petri Martyris, Thomae de Aquino, Catharinae de Senis, Fratribus vel locis Praedicatorum sunt concessa, omnia illa Fratribus Minoribus praefatis eorumque locis in festivitatibus sanctorum Francisci, Antonii, Ludovici, Bernardini, Bonaventurae, quinque Martyrum dicti Ordinis Minorum, qui apud Marrochium martyrii coronam adepti sunt, S. Clarae, et in aliis festivitatibus dicti Ordinis Minorum, licet sint in maiori numero, quam festu ipsorum Fratrum Praedicatorum, sint et intelligantur concessa, ad tollendam quaecumque hesitationem, et inde forte ortum scrupulum » (Vid. cit. Bullam *Alias ad supplicationem*, et cf. Salmant. n. 87; Lezana, loc. cit.; Schmalz. n. 91; et conf. nostra *Collectio Indulg.* a pag. 625 ad 641).

CAPUT IV.

De confirmatione privilegiorum.

694. Confirmatio seu innovatio privilegiorum aliud non est quam corroboratio privilegii legitime iam habiti. Ita Reiffenstuel, loc. cit. n. 73.

Confirmatio duplex est, una videlicet in *forma communi* seu *ordinaria*, alia in *forma speciali*, seu *ex certa scientia*. Prima ea dicitur, qua ius seu privilegium roboratur quale et quatenus hic et nunc existit. Quare si privilegium fuerit ab initio invalidum, vel si aliqua de causa valere desierit, per confirmationem in *forma communi* factam nullatenus reviviscit: talis enim confirmatio semper refertur ad hypothesim, quod hic et nunc existat et valeat privilegium. Nullum igitur ius novum inducit confirmatio in *forma communi* concessa, sed antiquum dumtaxat in eo statu, in quo reperitur, conservat (*Communis*, et cf. Benedictum XIV, de *Syn. dioec.* lib. 13, cap. 5, n. 11).

Altera, nempe confirmatio in *forma specifica*, seu *ex certa scientia* habetur, quando legitimus Superior, perspecta totius rei natura, et consideratis considerandis circumstantiis, privilegium corroborat ita, ut non solum corroboret privilegium hic et nunc validum, sed illud validum reddit, etiamsi valere desierit, vel de novo concedit, si forte revocatum fuerit. Confirmatio igitur in *forma specifica* seu *ex certa scientia* aequivalet novae concessioni, et supplet omnes defectus, qui suppleri possunt.

695. Quod confirmatio facta sit *id forma speciali* colligitur ex variis signis, videlicet: si in ipsa confirmatione apponatur clausula *ex certa scientia*, aut clausula *non obstante quacumque lege et consuetudine in contrarium*, vel clausula *supplentes omnes iuris et facti defectus*; seu clausula *sublata* etc., aut in litteris confirmationis inseratur tenor totius privilegii aut instrumenti etc.; sic passim Doctores (Ferraris, v. *Privil.* art. 2, n. 6; Salmant. n. 42 et 68)

696. Extra dubium est, privilegia Regularium, praesertim Mendicantium, pluries fuisse a Summis Pontificibus in *forma specifica*

confirmata, prout constat ex Bullis confirmatoriis, quae referuntur vel integre vel ex parte ab Auctoribus, praesertim ab Emman. Rodriguez, *Quaestiones regulares*, tom. I, q. VIII, art. I; Miranda, *Manuale Prael.* tom. II, q. 42; Reiff. lib. V. tit. 33, n. 56-82 sq.; Ferraris, verb. *Privilegium*, art. I, n. 25 sq.; Salmant. n. 75. Ex his Constitutionibus satis sit referre verba Bullae Clementis VIII *Ratio pastoralis officii*, quam supra n. 686 commemoravimus. Ibi in favorem Ordinis Minorum haec habentur:

« Omnia et singula privilegia, facultates... indulgentias... auctoritate Apostolica tenore praesentium *ex certa scientia*, in his omnibus, in quibus Decretis Concilii Tridentini non adversentur... *approbamus et confirmamus ac innovamus, perpetuamque roboris firmitatem* obtinere et firmiter observari decernimus. *Supplentes omnes et singulos iuris et facti*, ac solemnitatum etiam de iuris necessitate, ac alias quomodolibet requisitarum forsitan omissarum, et alios quoscumque *defectus*, si qui forsitan intervenerint in eisdem ».

697. Notandum, in Bullis quae privilegia confirmant, iam a longo tempore, inseri solere has clausulas: *Quatenus*, vel *Dummodo sint in usu*; *Dummodo non sint revocata*. Iam vero per clausulam, *Dummodo sint in usu*, insinuat quod Papa privilegia, quae per non usum, vel usum contrarium iam cessarunt, aut omissa fuere, nolit de novo confirmare, seu confirmando de novo revalidare. Per clausulam vero, *Dummodo non sint revocata*, significatur, quod Pontifex nolit confirmare privilegia, quae vel per Constitutionem vel Decretum generale etc. fuerunt revocata, et non amplius concessa (Reiff. 108, 119). Quod attinet ad clausulam: *Dummodo sacris Canonibus, et Decretis Conc. Trid. non adversentur*, inferius expendetur sensus.

CAPUT V.

De revocatione privilegiorum.

698. Ut Regularium privilegia adhuc vigere dici possint, non sufficit demonstrare ea fuisse a Summis Pontificibus confirmata, nisi simul probetur, ea non fuisse ab aliquo eorum Successore revocata.

699. *Variæ species revocationis.* Revocatio privilegiorum duplex est, una *expressa*, altera *tacita*. Est *expressa*, quando expresse dicitur privilegia revocari; est *tacita*, quando id non dicitur, sed ponitur a principe aliquis actus privilegio directe contrarius, ita ut actus ille nequeat effectum suum habere, nisi sublato privilegio (Bonix, tom. 2, pag. 80).

700. Revocatio expressa subdividitur in *specialem*, qua nempe revocatur aliquod privilegium in specie determinatum; et *generalem*, qua generaliter revocantur privilegia omnia Constitutioni et Decreto alicui contraria (Reiff. lib. V, tit. 33, n. 123; Bouix, loc. cit.).

701. Revocatio *generalis* iterum subdividitur in *communem*, quae fit per clausulam communem: *Non obstantibus quibuscumque privilegiis*; et *extraordinariam*, quae fit per clausulam fortio-riorem: *Non obstantibus privilegiis quibuscumque sub quacumque verborum forma conceptis, etiamsi eorum mentio de verbo ad verbum fieri deberet* (Reiff. n. 123; Ferraris, v. *Privil.* art. 3, n. 39...).

702. Circa revocationem *generalem communem*, nempe per clausulam communem: *Non obstantibus privilegiis quibuscumque* hae statui solent regulæ: a) non tollit privilegium in corpore iuris clausum; hæc enim non sunt simpliciter privilegia, sed etiam leges publicae; b) nec tollit privilegium in corpore iuris non clausum, si de hoc privilegio dicatur, quod non possit ei derogari, nisi facta de ipso *speciali* et *expressa mentione*. Ad tollendum proinde huiusmodi privilegium opus est vel *speciali*, vel *generali extraordinaria* revocatione (Reiff. n. 124 etc.; Bouix, loc. cit.; Salmant. n. 40; Schmalz. n. 229).

703. Quoad revocationem *tacitam* duo præcipue sunt notanda: a) per legem generalem, privilegiis contrariam, sed de ipsis non loquentem, censentur revocata privilegia in corpore iuris contenta. Ratio est, quia legislator censetur cognoscere privilegia in corpore iuris clausa. Proinde cum ferat legem ipsis contrariam, merito præsumitur velle iis derogare. b) Non tolluntur tamen privilegia in corpore iuris non clausa, quia legislator censetur non habere notitiam talium privilegiorum, proindeque ex eo quod legem ferat ipsis contrariam, immerito concluderetur ipsum velle sublata præfata privilegia (Cf. Reiff. n. 128 et seq., Bouix, loc. cit.).

704. De praefata revocatione privilegiorum plura inquirunt et tradunt Doctores, quae nos, ne nimium prolixi simus, omittimus. Haec duo tantum innuimus: 1° privilegia per modum *contractus* concessa, vel *remuneratoria ex iustitia* non censentur revocata nec per clausulam *generalem communem*, nec per *fortiorem*, nisi talia privilegia specificentur, puta, per clausulam: *Etiamsi per modum contractus fuerint concessa, vel etiam meritorum intuitu*. Ratio est, quia huiusmodi revocatio cedit in praeiudicium tertii, auferendo ei *ius quaesitum*, consequenter non praesumitur voluntas revocandi, nisi exprimatur. 2° Item privilegia *Regularium*, iuxta plurimum Auctorum sententiam, non censentur revocata per praedictas clausulas generales, nisi de iis expressa mentio fiat. Sane cum agatur de re magni momenti, concernente Ordines regulares, de Ecclesia Dei tam benemeritos, revocatio privilegiorum quoad eos, specialem et expressam mentionem exigere videtur. In dubio autem, uti docent Auctores a Salmanticensibus, caput II, n. 36 citati, non praesumitur privilegia Regularium esse revocata, nisi de revocatione constet, et insuper in dubio melior est conditio possidentis (Vid. Lezana, tom. IV, verb. *Privilegia*; S. Alph. *De Privilegiis*, n. 16).

705. Sed quoad hoc advertendum maxime est, descriptas, aliasque exceptiones esse intelligendas cum restrictione, videlicet: *nisi aliter constet de mente revocantis*. Si enim aliunde et clare constet, Principem sub verbis generalibus etiam praefata privilegia in revocatione velle comprehensa, absque dubio his quoque derogatum erit: non enim mens verbis, sed verba menti sunt conformanda. Hinc si revocatio fiat *motu proprio et ex certa scientia*, vel *ex plenitudine potestatis*, privilegia quomodocumque qualificata, exceptis illis, quae in contractu oneroso fundantur et quae ius tertii laedunt, revocata censentur, quia huiusmodi clausulae denotant, Principem habere cognitionem de talibus privilegiis, et consequenter etiam voluntatem eadem revocandi. Et hoc planum est.

706. Revocatio privilegiorum tunc vim suam seu effectum habet, cum fuerit sufficienter promulgata. Si huiusmodi revocatio fiat per legem communem privilegiis contrariam, sufficit hanc promulgari in Curia Romana, seu in loco ad id constituto. Requiritur ta-

men sufficiens tempus, ut in publicam notitiam devenire possit. Facta autem legitima publicatione legis revocatoriae, privilegia revocata manent, ita ut acta virtute eorum emissae, non amplius valeant, etsi ignoranter et absque culpa fiant. Excipe actus publicos cum errore communi et titulo colorato, qui quidem validi sunt. Quod si revocatio privilegii fiat ab homine seu privatim, non vero per legem communem, talis revocatio non habet effectum nec irritat gesta per illud, nisi ad notitiam privilegiati perveniat, et ipsi privilegiato specialiter intimetur (Vid. Bonac. loc. cit. prop. 3^a, n. 30; Reiff. n. 134; Schmalz. n. 245; Salmant. loc. cit. cap. II, n. 47).

707. Verum si agatur de revocatione privilegii alicui Communitati concessi, non est necessarium, ut intimatio revocationis cuilibet particulari fiat, sed satis est, ut corpori Communitatis fiat, scilicet vel eius Capitulo, vel Superiori, qui deinde tenetur communicare notitiam singulis. Praeterea advertendum est, quod revocatis privilegiis unius Ordinis, non ideo alii Ordines manent illis privati, nec etiam quoad illa privilegia quae habita sunt per communicationem cum illo Ordine. Nam communicatio privilegiorum absoluta, plena et perfecta, privilegium sic facit proprium Ordinis communicantis, ut iste illud possideat independentem ab Ordine, cui directe fuit illud concessum. Ita docent Salmanticenses, *ibid.* n. 48, qui citant pro eadem sententia Pellizarium, Bordonum, Mirandam et Suarez; et vid. supra n. 679.

708. Sciendum tamen, S. Congregationem Ind. die 31 Jan. 1893, saltem quoad *Indulgentias*, declarasse *falsam* opinionem, quae docet: Indulgentiis pro Ordine communicante per revocationem Pontificiam sublatis, ceteri quibus illae per communicationem factae sunt propriae, iis frui nihilominus pergunt, nisi revocatio expresse etiam ad eos dirigatur (Vid. *Collect. Indulg.* n. 1633).

CAPUT VI.

De amissione et cessatione privilegiorum.

709. Pluribus modis, praeter revocationem, amitti possunt privilegia: 1° Privilegium singulariter *personale*, utpote personae in-

haerens, per interitum ipsius personae privilegiatae amittitur, iuxta regulam 7 lur. in 6: *Privilegium personale personam sequitur, et extinguitur cum persona*, ac ideo ad haeredes vel successores non transit.

2° Privilegium *reale*, utpote rei adhaerens, manet durante re, cessat, intereunte re. Nam iuxta reg. 42 lur. in 6: *Accessorium naturam sequitur principalis*. Excipe si res privilegiata, puta ecclesia, monasterium etc., auctoritate legitimi Superioris destruat, ut iterum aedificetur; tunc enim moraliter censetur res eadem manere, adeoque privilegium etiam manet. Item si per subitam ruinam, aut per belli iniuriam, vel per alium fortuitum casum, res subvertatur vel destruat, tunc per destructionem aedificii suspenditur quidem privilegii usus, sed reviviscit eo reparato. Similiter si Superioris auctoritate ecclesia, cui est concessum privilegium, in alium locum transferatur, tunc non cessant eius privilegia, sed una cum ecclesia transferuntur; quia eadem moraliter reputatur ecclesia.

3° Privilegium *mixtum*, quod nempe conceditur Collegio vel Communitati, aut Religioni etc., perdurat, Collegio perdurante, etsi mutantur personae; cessat, si Collegium ipsum penitus cesset; transfertur, si Collegium legitime alio transferatur. Et ratio patet; nam haec privilegia sunt perpetua, et tamdiu durant, quamdiu durat illorum fundamentum (Reiff. lib. V, tit. 33, n. 171; Schmalz. n. 147 sq.).

710. Quaeritur, an Privilegium cesset *morte concedentis*? Respondetur negative, si fuerit absolute et sine limitatione concessum: siquidem gratia simpliciter facta et acceptata non pendet in *conservari* ab influxu concedentis, c. *Si super gratia* 9, de *Offic. Deleg. in* 6; et c. *Si cui nulla* 36, de *Praeb. in* 6. Insuper privilegium est quaedam liberalis donatio; atqui donatio semel facta non finitur morte donantis; ergo nec privilegium. De hac quaestione vid. Bonacina, loc. cit, *secunda propos.* n. 19; Schmalz. n. 135; Zoes. loc. cit. n. 30; los. Antonius Alasia, *Comment. de legibus*, dissert. IV, cap. 14, art. 2, n. 29.

Privilegium ad praefinitum tempus concessum, puta ad decennium, eo elapso, cessat. Id per se patet.

711. Privilegium concessum sub clausula: *usque ad beneplacitum Sedis Apostolicæ*, non cessat morte concedentis: Sedes enim Apostolica non moritur. Aliter res se habet, si privilegium fuerit concessum sub clausula: *ad beneplacitum meum, donec voluero*: hæc enim verba significant perseverantiam voluntatis, quæ per mortem extinguitur (Salmant. loc. cit. cap. I, n. 149; Reiff. n. 170; Zoes. n. 33; Ferraris, verb. *Privilegium*, art. III, n. 3).

Quid si dicatur, donec *revocavero*? Respondetur, non extinguì privilegium morte concedentis, quia ad hoc requiritur *actus positivus revocationis*, qui cum non fuerit exercitus, manet privilegium post mortem concedentis (Laymann, lib. I, tr. IV, cap. 23, n. 17; Reiff. et Salmant. loc. cit.).

712. 4° Privilegium cessat *per cessationem causæ*, ob quam datum est: Communis per textum in *c. Cum cessante* 60 *de appell.* ibi: *Cum cessante causa, cesset effectus*. Hoc tamen intelligendum est tantum de causa *finali*, quæ est principalis causa privilegii, sine qua Princeps privilegium nullo modo concessisset, et a qua valor privilegii pendet in fieri et in conservari: non autem de causa tantum *impulsiva*, quæ solum secundario movet principem ad concessionem privilegii; adeoque, ipsa cessante, non cessat privilegium (Zoesius, loc. cit. n. 32; Reiff. n. 183).

713. Id tamen limitandum est ad privilegium, quod derogat *iuri communi* aut *alterius tertii*, ad cuius conservationem etiam requiritur causa. Privilegium enim *praeter ius*, seu quod continet merum beneficium Principis, manet, etiam cessante causa; quia ad licitam eius concessionem vel non requiritur causa, vel si requiritur, id evenit, ut honeste et prudenter concedatur, non vero ut conservetur; nam ut regula 16 in 6, habet: *Decet concessum a Principe beneficium esse mansurum* (Reiff. n. 185; Schmalz. n. 166; Zoes. *ibid.*).

714. Quamvis Doctores in præfatis principiis consentiant, tamen cum ad particularia descendunt, valde controvertunt, ita ut non raro ipsa principia ut indubia admissa, in applicatione casuum particulare quasi incerta reddantur. De his quaestionibus videatur Bonacina, loc. cit. punct. VIII per totum; Schmalz. n. 166 sqq.; Salmant. tom. III, tr. XI, cap. V, n. 88 sqq.; Gury-Ballerini, tom. I, n. 120, nota *a*).

Cl. Franciscus Santi sententiam suam hac de re ita exponit: « Privilegium, inquit, cessat, cessante causa *finali*, seu melius *immutata* causa finali in contrarium, ita ut usus privilegii illicitus evadat. *Cap. 60 De Appellat.* Si autem causa finalis simpliciter deficiat, non inde cessat privilegium. Nam privilegium utique pendet a causa finali in concessione, non vero pendet in conservatione. Factum enim legitimum retractari non debet, licet casus postea evenerit, a quo non potest inchoari. *Ita in Reg. 73 Iur. in VI* » (Lib. V, tit. 33, n. 17).

715. 5° Amittitur privilegium per *renuntiationem* liberam et expressam, quando tamen agitur de privilegio *personali*, quod nempe alicui particulari personae in ipsius solius favorem fuit concessum: nam *liberum est unicuique iuri suo renuntiare*. Secus autem si agatur de privilegio concesso in favorem alicuius coetus personarum, vel dignitatis, vel loci etc., quia privilegia huiusmodi non sunt bona propria cuiusque particularis. Hinc, v. g. Clerici non possunt renuntiare privilegio canonis et fori; Religiosi non possunt renuntiare privilegiis suae Religionis, puta privilegio exemptionis, sine consensu Papae, qui eos ab Ordinariorum iurisdictione exemit.

716. 6° Privilegium amitti etiam potest per *abusum*, textu claro, *c. Privilegium omnino meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate*. Abusus proprie significat defectum in ipso usu privilegii, vel in iis quae ipsum concernunt, et hoc contingere potest *a) per excessum*, ut si quis uteretur privilegio contra intentionem concedentis, illud extendendo ultra eius limites, alio tempore, loco, in materia vel persona non concessa; *b) Sumendo ex illo occasionem delinquendi*; *c) Agendo contra finem privilegii*, ut si Canonicus, dum abest a loco suae residentiae causa studiorum, praetextu privilegii, neglecto studio, inutiliter tempus conerat, vanisque occupationibus detineatur (Bonac. tom. II, disp. I, quaest. III, punct. VIII, § VII; Zoes. n. 38; Salmant. cap. II, n. 17; Schmalz. n. 199).

717. 7° Privilegia amitti possunt per *non usum* vel *usum contrarium*. Romani Pontifices in confirmatione privilegiorum solent apponere clausulam his verbis expressam: *Quatenus sunt in usu*, vel *Dummodo sint in usu*; quibus significatur, Pontificem non intendere confirmare privilegium, si privilegiatus eo usus non fuerit.

Quocirca ut generale principium habendum est, privilegia per non usum vel contrarium usum deperdi, si cetera requisita adfuerint. Vid. Salmant. loc. cit. n. 9 et sqq., ubi late hoc punctum, satis implexum, evolvitur. Nos sequentia de re subnectimus, quaedam claritatis gratia praemittendo.

718. I. Privilegia quaedam sunt *affirmativa*, quibus videlicet datur facultas aliquid agendi; alia *negativa*, quae nempe in non faciendo consistunt.

II. Privilegia tam affirmativa, quam negativa, alia sunt concessa *cum gravamine aliorum*, ut est privilegium *affirmativum* imponendi tributa, et exigendi decimas, et privilegium *negativum* non solvendi tributa aut decimas. Alia vero sunt mere *facultativa*, seu *merae gratiae*, quae absque ullo onere et praedicio tertii exercentur, prout est *affirmativum* privilegium celebrandi Missam ante auroram, recitandi Officium B. M. V. pro Horis Canonicis, comedendi carnes in Quadragesima, dispensandi in irregularitate, absolvendi a casibus reservatis; et etiam *negativum* privilegium non interessendi processionibus, non ieiunandi praescriptis diebus etc.

III. Amissio privilegii per *non usum* aut *usum contrarium*, dupliciter fieri potest, scilicet a) *Per tacitum renuntiationem*; qui enim sciens et volens, ac non coactus, absque protestatione actum privilegio contrarium exerceat, praesumitur in foro externo renuntiare iuri suo, si cetera requisita concurrant; b) *Vi praescriptionis*; si nimirum concurrentibus ceteris requisitis, tempore ad praescriptionem sufficienti, et oblata occasione utendi privilegio, quis eodem non est usus; aut post actum contrarium sine protestatione factum, decurrit tempus pro praescriptione necessarium. Et revera si contra leges praescribi potest, cur non etiam contra privilegia, cum etiam ipsa sint leges privatae; generatim, si alia iura amittuntur praescriptione, cur non etiam privilegia? (Laymann, loc. cit. n. 23; Reiff. n. 203; Schmalz. n. 187).

719. IV. Per *non usum*, amittuntur sola privilegia *affirmativa*; per *usum* seu *actum contrarium* amittuntur privilegia *negativa*.

Quibus praenotatis, asserimus 1° privilegia *facultativa*, quae *merae gratiae* sunt, ac nemini onus seu praedicium afferunt,

sive sint affirmativa sive negativa, non amitti *per non usum*, vel respective *per usum contrarium*. Et revera si huiusmodi privilegia sunt *affirmativa*, non possunt per non usum amitti nec via *praescriptionis*, cum nemo contra ea praescribere possit, utpote nemini onerosa et alios non respicientia; nec via *tacitae renuntiationis*, quia quisque liberam habet facultatem utendi vel non utendi privilegio, et solus *non usus* haud est sufficiens signum volentis renuntiare privilegio. Hinc per *non usum*, quantumque tempore continuatum, non deperduntur privilegia *facultativa* mere gratiosa celebrandi Missam ante auroram, edendi carnes in Quadragesima, dispensandi in irregularitate, absolvendi a reservatis etc. — Idem ob easdem rationes dicendum est de privilegiis mere gratiosis *negativis*, ut sunt privilegia non ieiunandi in Quadragesima, non recitandi divinum officium etc. (Laymann, loc. cit. n. 22; Lezana, tom. IV, verb. *Privilegia*, n. 15; Reiff. n. 209; Schmalz. n. 189; et praecipue Salmant. cap. II, n. 13 sqq., ubi haec materia fuse examinatur).

Asserimus 2° privilegia illa, quae *in aliorum gravamen cedunt*, vel quia aliquam servitutem alterius adnexam habent, vel quia sunt de exercenda aliqua actione aliis onerosa, ut de exigendo aliquo tributo, de exemptione a solutione decimarum, gabellarum, aut aliarum distributionum etc., si *cetera requisita concurrant*, de quibus postea, amitti utique possunt per *non usum* vel *usum contrarium*, et quidem vel *via praescriptionis*, vel per *tacitam renuntiationem*. Quae doctrina est communis et certa. Et revera si aliae obligationes, servitutes, vel iura, cessant vel amittuntur per *non usum* vel *usum contrarium*, cur non etiam privilegia? Insuper per contrarium usum, vel non usum, data opportunitate, in iure praesumitur privilegiatum renuntiare privilegio, c. *Cum accessissent, de Constit.*

720. Quid requiritur, ut privilegium *affirmativum* cum gravamine aliorum concessum, amittatur per *non usum*? Plura requiruntur:

Primo quod occasio se obtulerit utendi privilegio, et tamen eo usus non fuerit privilegiatus: haec enim si desit, non amittitur privilegium, etsi per mille annos nullus exerceatur usus privilegii.

Secundo requiritur, ut scienter omittatur usus privilegii, hoc est, ut quis sciat se habere privilegium, et tamen oblata occasione eo uti omittat.

Tertio requiritur, ut privilegiatus sponte et voluntarie uti omittat privilegio. Si enim quis vel ob alterius violentiam, vel infirmitatem, aut absentiam ab usu impediatur, per huiusmodi *non usum*, etsi longissimi temporis, privilegium non amittit. Ratio horum est, quia deficiente uno ex his requisitis, nulla culpa est ex parte privilegiati, ob quam privilegio privari possit, nec indicium voluntariae renuntiationis, nec sufficiens via praescriptionis, ut consideranti patet.

Quarto requiritur *lapsus temporis*. Ut privilegia censeantur sublata per *non usum* via *tacitae renuntiationis*, requiritur ut tantum tempus elabatur, ut praesumi possit animus se abdicandi privilegiis. Hoc tamen haud facile est determinare, nisi recurratur ad viam praescriptionis. Quo vero dicta privilegia amittantur per *non usum* via *praescriptionis*, opus est ut istiusmodi *non usus* scienter ac libere fuerit continuatus per tempus ad praescriptionem requisitum. Porro tempus ad praescriptionem varium est pro diversitate causarum. Ad praescribendum bona immobilia (quibus adnumerantur iura et actiones ad mobilia) privatorum, requiritur spatium decem annorum inter praesentes, et viginti annorum inter absentes.

Ad praescribendum in rebus immobilibus, inter quas privilegia computantur, contra ecclesias, monasteria, hospitalia, et alia loca pia, requiritur spatium triginta vel quadraginta annorum (Lezana, loc. cit. n. 15; Salmant. n. 12).

721. Quid requiritur, ut privilegium *negativum* cum gravamine aliorum concessum amittatur per *usum contrarium*? Responso patet ex dictis, videlicet requiritur vel *praescriptio*, si nimirum post actum contrarium *sine protestatione factum*, decurrat tempus legitimum ad praescriptionem, vel *tacita renuntiatio*, siquidem qui sciens et volens exercet actum privilegio contrarium, praesumitur in foro externo renuntiare privilegio.

722. Sed nota a): Ut actus privilegio contrarius significare possit *tacitam renuntiationem*, requiritur praeter alia, ut sit voluntarius ac liber, et fiat animo renuntiandi privilegio. Hinc si quis

iam exemptus a solvendis tributis, tamen solvit, simul ~~ex~~presse protestando, se per talem actum minime intendere renuntiare privilegio *non solvendi*; vel si ignoret ipsum privilegium, vel non advertat, actum esse contrarium privilegio, aut per violentiam cogatur talem actum emitte, scilicet solvere tributa, privilegium non amittit.

723. Nota b): Privilegium tale esse debet, ut ille qui contra privilegium operatur, possit etiam expresse illi renuntiare; secus, tametsi plures etiam actus eidem contrarios faciat, privilegium per eosdem actus non amittitur. Et revera qui nequit per expressam renuntiationem tollere privilegium, multo minus id poterit per tacitam. Hinc inter Doctores pro certo habetur, non amitti privilegium toti Religioni concessum per *non usum* vel *usum contrarium* alicuius particularis Religiosi, vel Monasterii, aut etiam Provinciae; quia contrarius usus, per quem deperditur privilegium, procedere debet ab habente potestatem renuntiandi tacite vel expresse. Iam vero potestas renuntiandi privilegio reali toti Religioni concessa, residet non in Religiosis particularibus, vel Conventibus, aut Provinciis, sed in Capitulo generali totam Religionem seu Ordinem repraesentante.

724. Docent communiter Auctores, Praelatos regulares posse limitare, restringere, imo etiam tollere suis subditis usum quorumcumque privilegiorum, etiam a Sede Apostolica concessorum, ita ut nequeant talibus privilegiis uti, idque tum ex concessione Leonis X facta Minoribus et Augustinianis, tum Clementis IV Cisterciensibus, et Gregorii XIII Societati Iesu; tum etiam ex ratione, quia nullo modo credendum est velle Summos Pontifices regularis observantiae maximopere zelatores, ut Fratres privilegiis eorundem Ordinibus concessis, uti possint contra voluntatem suorum Superiorum. (Ita Lezana, *Summa Quaestionum*, tom. I, cap. 18, n. 56; Ferraris, verb. *Privilegium*, art. III, n. 26; Salmant. loc. cit. cap. II, n. 5).

725. Quia pro dicta sententia afferri solet auctoritas tum Rodriguez (*Quaestiones regulares*, tom. I, quaest. IX, art. II), tum Ludovici Miranda (*Manual. Praelatorum*, tom. II, quaest. 43, art. IV), tum denique Alphonsi Casarubii (*Compend. Privilegiorum*, verb. *Generalis*, n. 24), videndum est, quid doceant huiusmodi Auctores, quod quidem paucis verbis expediemus. Rodriguez asserit, quod omnes Superiores Praelati, et Capitula habentia *auctoritatem Apo-*

stolicam specialem possunt limitare et omnino tollere usum praedictorum privilegiorum a Guardianis et Fratribus... Miranda praemittit rationem dubitandi, dicens, quod secundum Ius inferior non potest tollere seu abrogare id quod a Superiore, in casu nostro a Summo Pontifice, gestum est... Sed quamvis hoc sit certum, in proposito tamen contrarium videtur omnino dicendum... Ad id enim omnes fere Religiones speciale habent privilegium...

726. Privilegium, de quo loquuntur citati Auctores et alii etiam, refertur a praeaudato Casarubio non solum in loco supra citato, sed etiam in verb. *Oracula vivae vocis*, n. 3, et in verb. *Privilegia*, n. 26, et est his verbis expressum: « Leo X concessit, ut non solum Generalis in suo generali Capitulo, sed etiam quilibet Provincialis in suo Provinciali Capitulo, de consensu eiusdem Capituli, vel maioris partis, declarare possit et valeat, utrum ab usu alicuius concessionis, vivae vocis oraculo factae, abstinere debeat. Post quam quidem declarationem, tam Fratres quam Moniales, ac si concessio huiusmodi per Suam Sanctitatem suspensa vel revocata fuisset, concessione eadem in posterum non utantur ». Quae concessio, etsi sit vivae vocis oraculum, adhuc tamen valet, utpote explicativa iuris quod habent tamquam veri Pastores suorum subditorum. Accedit concessio facta Societati Iesu a Gregorio XIII, in qua expresse declaratur, quod communiter Auctores hac super re docent (Vid. Miranda. qui loc. cit. late agit).

Quaestio ratione confirmatur: cum enim interpretativa voluntas totius Ordinis, vel Provinciae, contineatur in Capitulis Generalibus, et Provincialibus, quidquid ab istis fit, a toto Ordine vel Provincia fieri censetur, quae tota utique privilegio renuntiare potest. Id quod etiam consuetudine et praxi Ordinum comprobatur (Ita Reiff. loc. cit. n. 200).

CAPUT VII.

De Praescriptione.

727. Quia saepe in re canonica, et maxime cum agitur de privilegiis, occurrit vox *Praescriptio*, utile putamus notionem eius

ac requisita aliquatenus evolvere. Praescriptio definitur: Exceptio peremptoria, vi cuius possessor bonae fidei post legitimum tempus possessionis, potest repellere dominum, qui repetat rem suam pristinam vel usum iuris antiqui. Et magis generice describi etiam potest: *modus legitimus acquirendi ius vel liberationem aliquam, procedens per possessionem modo et tempore a legibus definito continuatam* (Reiff. lib. II, tit. 26, *De Praescriptionibus*; Ferraris, verb. *Usucapio*; Franciscus Santi, Praelect. iuris canon. eod. tit. n. 1).

728. Dicitur *modus legitimus*, quia a legibus humanis ob rationes boni publici iuste inductus fuit. Quamvis enim ius naturae exigat, ut sua unicuique iura servantur, iuxta illud principium: *res clamat ad dominum*, tamen, ceu notat Alexander III Summus Pontifex in c. 5, tit. 26, ad vitandam miserorum segnitiam et longi temporis errorem et confusionem, uno verbo propter publicum bonum, leges invexerunt praescriptionem. Hoc modo acquirendi iura non supposito, dominia rerum fere semper incerta remanerent, rerum possessores in perpetuo timore versarentur, ne res ab ipsis possessae evincerentur, et quaestiones ac lites perpetuo orirentur (Santi, ibid. n. 2; Zoes. Comment. in Ius canon. lib. II, tit. 26, n. 2).

Dictum est in definitione *ius vel aliquam liberationem*, ut intelligatur acquisitio *iuris positivi* (alicuius rei, v. g. domus) et acquisitio iuris negativi, nempe exclusio iuris alieni in re nostra.

729. Quamvis *praescriptio* olim distingueretur ab *usucapione*, tamen post Iustinianum Imperatorem hae duae voces promiscue usurpantur.

Praescriptio alia est *formalis* seu *in facto esse*, alia *causalis* seu *in fieri*. Prior est ipsum ius acquisitum per possessionem continuatam modo et tempore a legibus determinato. Secunda consistit in actibus illis, qui diriguntur ad obtinendum ius, seu quibus acquiritur praescriptio in fieri. Et hoc sensu praescriptio dicitur incipere, currere, vel interrumpi.

Praescriptio dicitur *ordinaria*, quae ordinario temporis cursu completur, quod quidem in rebus *mobilibus* est triennium, in *immobilibus* est decennium inter praesentes, et vicennium inter absentes.

730. Et nota, quod pro rebus *mobilibus* veniunt omnes illae, quae loco moveri possunt, ut sunt pecunia, vestis, navis, animalia, et similia; item veniunt etiam *iura et actiones ad mobilia*, v. g. ad equum, vestem etc. quippe quae, non minus ac ipsemet equus, vestis etc. dicuntur res mobiles; nam *accessorium naturam sequitur principalis*, iuxta regulam Iuris 42, in 6. Pro rebus vero *immobilibus* veniunt non solum objecta materialia, quae loco non moventur, ut domus, agri, vineae, et huiusmodi, sed etiam beneficia, census, servitutes, etc. (Reiff. n. 149 sq.; Santi, n. 5).

Praescriptio dicitur *extraordinaria*, quae completur longo vel longissimo tempore, puta 30 vel 40 annorum, vel etiam 100 annorum, quaeque nomine proprio vocatur *centenaria*. Dicitur autem *immemorialis*, si eius initium excedat memoriam hominum, qui nunc vivunt.

731. Ut autem praescriptio seu usucapio sit legitima, vinque habeat transferendi rerum dominium, quinque requiruntur conditiones, a Doctoribus in his vulgatis versiculis comprehensae:

Non usucapies, ni sint tibi talia quinque:
 Sit res apta, fides bona, sit titulus quoque iustus.
 Possideas iuste, completo tempore legis.

Scilicet conditiones ad legitime praescribendum sunt:

732. I. *Ut res sit praescriptibilis*: non enim res omnes praescribi possunt, prout sunt res, quae in nullius dominio sunt, ut aër: vel usibus publicis deputatae, ut via publica; vel divino cultui mancipatae, id est res sacrae, ut ecclesiae, iura spiritualia, ius conferendi beneficia et huiusmodi, quae numquam a *laicis* praescribi possunt ob eorum inhabilitatem ad ea possidenda. Dicitur *a laicis*, quia *a clericis* haec iura praescribi possunt, siquidem ipsi habiles sunt in iure ad quasi possidendum in hac materia (Ferraris, verb. *Usucapio*, § I, n. 15. sq.; Santi, loc. cit. n. 6; Schmalz. lib. II, tit. 26, n. 24. sqq., ubi fuse).

733. II. *Ut habeatur bona fides*. Bona fides in praesenti est illa credulitas seu proba existimatio, qua quis prudenter sibi persuadet, rem quam possidet, esse suam, seu ad se pertinere. Qui proinde rem possidet, animo et persuasione *domini* possidere eam debet, et conscientiam habere debet *eam non esse alienam*. Exinde

collige, illum qui arbitratur, rem a se possessam esse Titii, dum revera est Caii, non praescriberet contra Caium, quamvis respectu Caii dici possit versari in bona fide.

734. Quapropter iuxta Ecclesiae leges, possessor malae fidei numquam praescribit, prout patet ex *cap. V de Praescriptionibus*, ubi dicitur: « *Vigilanti studio cavendum est, ne malae fidei possessores sinus in praediis alienis: quoniam nulla antiqua dierum possessio iuvat aliquem malae fidei possessorem, nisi resipuerit, postquam se aliena noverit possidere, cum bonae fidei possessor dici non possit* ». Huic Decretali Alexandri III accessit alia Decretalis Innocentii III in Concil. generali Lateranensi IV, in quo statuitur: « *Quoniam omne, quod non est ex fide, peccatum est, synodali iudicio definimus, ut nulla valeat absque bona fide praescriptio, tam canonica, quam civilis: cum generaliter sit omni constitutioni atque consuetudini derogandum, quae absque peccato mortali non potest observari. Unde oportet, ut qui praescribit, in nulla temporis parte, rei habeat conscientiam alienae* ». Hinc regula iuris in 6: *Possessor malae fidei ullo tempore non praescribit.*

735. Ex quibus iuribus colligitur: a) Bonam fidem requiri tam in initio, quam in decursu praescriptionis, ita ut mala fides superveniens interrumpat praescriptionem in foro tam canonico, quam civili, cum in materia peccatum respiciente, ius canonicum sequi debeamus. b) Per relatos textus fuisse correctum ius civile, eique derogatum in sequentibus dispositionibus: 1° Quod in praescriptione longi temporis, decem scilicet annorum inter praesentes, et viginti inter absentes, bona fides solum requiratur ab initio; 2° Quod in praescriptione longissimi temporis, 30 scilicet vel 40 annorum, nulla requiratur bona fides, neque ab initio, neque in decursu. Hae quidem dispositiones iuris civilis correcta sunt a iure canonico, atque abrogatae, quatenus valere semper debeat principium: *Quod non est ex fide, peccatum est* (Reiff. n. 61; Ferraris, loc. cit. § II, n. 3 sq.; Santi, n. 10 et 11; Giraldi, tom. I, pag. 189, sect. 280).

736. III. Requiritur *iustus titulus*, prout expresse traditur in *cap. Si diligenti 17 de Praescript.* ubi dicitur: Cum in praescriptione rerum ecclesiasticarum bona fides et iustus titulus exi-

gatur. Titulus iustus ad praescriptionem requisitus communiter definitur: Causa ex se habilis ad transferendum dominium, vel ad exhibendam usucapiendi conditionem. Facile intelligitur, quod si deesset iustus titulus, per quem dominium rei de uno in alium transfertur, deesset fundamentum praescriptionis. Tituli iusti sunt emptio, venditio, donatio, praestatio, legatum, haereditas, dos et similia, quibus si ille qui rem tradit, sit eiusdem verus dominus, illico dominium transfert: si vero ex aliqua occulta causa non sit dominus, sed bona fide putet esse dominum, praebet saltem conditionem usucapiendi seu praescribendi (Reiff. n. 125 sq.; Ferraris, verb. *Usucapio*, art. I, § III; Zoes. loc. cit. n. 15; Santi, n. 23; Schmalz. n. 84).

737. Tituli inhabiles ad praescribendum sunt pignus, depositum, commodatum, locatio et conductio etc. et ideo inhabiles sunt, quia cum his res precario conceditur, et ille qui rem recipit, non possidet eam, nec potest eam possidere animo domini seu proprietarii.

738. Porro, si ad praescribendum requiritur iustus titulus, quanam erit iste titulus? Distinguendi sunt cum Doctoribus varii tituli:

1. Titulus *verus*, cui nulla deest conditio ad transferendum dominium requisita, ex. gr. emptio rei a domino seu a vero proprietario.

2. Titulus *coloratus* seu apparens, qui speciem quidem habet tituli veri, sed vitio aliquo occulto afficitur, ita ut viribus careat in casu ad effectus suos actu producendos; ex. gr. emptio rei furto ablatae.

3. Titulus *aestimatus* seu putativus, qui tunc locum habet, quando ex falsa opinione creditur intervenisse revera titulum in initio praescriptionis, licet reapse non intervenerit; ut si Titius opinetur intervenisse emptionem et venditionem praedii, quod actu bona fide possidet, sed emptio et venditio non intervenit.

4. Titulus *praesumptus* dicitur, quando allegari non potest certus titulus, sed ex pacifica et diuturna possessione praesumitur extitisse (Schmalz. n. 86).

739. Quibus declaratis, affirmandum est, ad praescribendum: 1º nullo modo requiri titulum *verum*, quia titulus verus cum rei possessione iam per se sufficit ad acquirendum dominium sine prae-

scriptione: nemo enim rem suam praescribit: 2° Sufficere, generatim loquendo, titulum *coloratum* pro praescriptione *ordinaria*; 3° Titulum *aestimatum* et *praesumptum* non sufficere ad praescriptionem ordinariam, sed sufficere ad *extraordinariam* et privilegiatam, et praesertim immemoriam (Cf. Doct. citatos, et vid. Santi, n. 23 sq.).

740. IV. Requiritur *possessio* (quae est detentio rei vel fructio iuris). Patet ex reg. 3^a Iuris in 6°, ubi dicitur: *Sine possessione praescriptio non procedit*. Unde adagium iuridicum enatum est: *Non plus praescriptum, quam possessum*. Ratio manifesta est: praescriptio enim fundatur super possessione. Ubi autem deest fundamentum, superaedificari nequit (Reiff. n. 184; Santi, n. 29).

Possessio, ut praescriptionem inducat, 1° haberi debet titulo *propriarii*, non vero depositarii, coloni, usufructuarii etc. 2° Debet esse *pacifica*, non violenter seu per vim obtenta. 3° *Publica*, talis scilicet, ut is, contra quem currit praescriptio, cognoscere eam possit, et contra eandem reclamare: sic qui furtim ex alieno puteo aquam haurit, licet id per longum tempus fecerit, ius non acquirit per huiusmodi clandestinum usum. 4° Debet esse *continuata* per totum tempus a Iure statutum, quod non ita intelligendum est, quasi una eademque persona continuare debeat possessionem ad praescribendum, sed possessio de una in aliam personam continuari potest ex alio titulo particulari, ut de testatore ad haeredem, de venditore ad emptorem etc. (Vid. cit. Auct. et Gury-Ballerini, tom. I, n. 380 sq., Scavini, Marc, de *Praescript.*).

741. Possessio, ut dictum est, definiri solet: *detentio rei vel fructio iuris*. In qua definitione est notandum, quod detentio rei *corporalis* est possessio proprie dicta; fructio vero *iuris* est possessio improprie dicta, quam proinde Auctores vocant *quasi possessionem* (Schmalz. lib. II, tit. 26, n. 43; Reiff. n. 187).

742. V. Requiritur *tempus legitimum ad praescribendum*. Tempus a Iure statutum ad praescriptionem, varium est pro diversitate rerum, iurium, actionum, servitutium etc., prout supra notavimus sub nn. 720, V. quarto, et 729.

a) *Res mobiles privatorum* cum titulo et bona fide praescribuntur triennio. *Communis*, per textum expressum in § I. *Institut. de Usucapion.*

b) *Res mobiles ecclesiarum inferiorum*, aliorumque piorum Locorum, *demptis tamen pretiosis*, cum titulo et bona fide usu capiuntur pariter seu praescribuntur triennio, iuxta probabiliorem et communiorem sententiam. Rationem huiusmodi sententiae desumunt Doctores ex *auth. Cod. Quas actiones de sacrosanct. Eccles.* ubi ecclesiis, aliisque locis religiosis conceditur privilegium praescriptionis quadragenariae, sed cum addita limitatione his verbis: *Usucapione triennii, vel quadriennii praescriptione in suo robore durantibus*. Et haec dispositio Authenticae recepta est a Gratiano in can. penul. § *Quas actiones*, caus. 16. q. 3. Imo La Croix cum pluribus aliis Doctoribus, quos citat Ferraris, verb. *Usucapio*, art. 1. § V, n. 17, addit, neque Ecclesiam Romanam in *mobilibus* habere privilegium speciale prae aliis.

743. Nec obstat, ait cl. Franciscus Santi, *caput* 8. lib. II, tit. 36, n. 39, ubi dicitur, Ecclesiam Romanam non admittere praescriptiones contra ecclesias quadragenaria minores; nam caput huiusmodi respicit bona *immobilia*. Absonum enim esset, longissimum tempus requiri ad praescribendas res mobiles, quarum pleraeque vix ad tantum tempus servantur (Cf. Reiff. tom. II. de *Praescriptionibus*, tit. 26, § VI, n. 171; Zoesius, lib. II, tit. 26, n. 5).

744. Dictum est tamen, *demptis pretiosis*, quia mobilia pretiosa quoad alienationem aequiparantur immobilibus iuxta Constit. *Ambitiosae, Extr. Comm. de rebus Eccl. non alienand.* Cum autem praescriptio sit species quaedam alienationis, affirmandum est, res mobiles pretiosas non praescribi triennio (Cf. Reiff. loc. cit. n. 170, 171; Santi, *ibid.* n. 39).

c) *Res immobiles privatorum* cum titulo et bona fide praescribuntur spatio decem annorum inter praesentes, et viginti annorum inter absentes. *Communis*, textu expresso in § I. *Institut. de Usucapione*. — Praesentes dicuntur, qui in eadem Provincia commorantur, nullo habito respectu ad rem praescribendam, quae potest esse sive in eadem Provincia, sive extra, aut etiam trans mare. Ratio est, quia dominium rei et ius vindicationis incorporale est, ac proinde, ubicumque res posita sit, eius dominium a domino repeti potest. Absentes dicuntur illi, qui in diversis Provinciis habitant. Collige, praesentiam et absentiam personarum in materia prae-

scriptionis respicere tantum ipsas personas petentis et possessoris, minime autem rem praescribendam (Reiff., Santi, Zoes. loc. cit. n. 3).

d) Res tam *mobiles* quam *immobiles* privatorum *sine titulo*, sed cum bona fide praescribuntur triginta annis. *Communis*.

e) Ad praescribenda bona *immobilia* contra Ecclesiam Romanam eiusque iure currit sola *centenaria* praescriptio, idest requiritur spatium 100 annorum. Ita in cap. *Ad audientiam*, XIII, et in cap. *Cum vobis*, XIV, tit. 26, ex Decretalibus Innoc. III. (Vid. Bened. XIV, de Syn. dioec. lib. IX, cap. 14, n. 2; et cf. Giraldis, tom. I, sect. 282).

Notandum est, pro bonis Ecclesiae Romanae, intelligi res Ecclesiae Lateranensis, et Romani Pontificis bona ac patrimonium, ut explicat La Croix penes Ferraris, verb. *Usucapio*, § V. n. 14.

f) Ad praescribenda vero bona *immobilia* contra ecclesias inferiores, monasteria, hospitalia, aliaque loca pia, requiritur spatium 40 annorum. Ita in cap. 4. 6. 8 et 9 de *Praescriptionibus*. Hoc tamen intelligendum de *iure communi*; nam ex *speciali privilegio* nonnulla monasteria atque Ordines Religiosi, maiori quam 40 annorum praescriptione gaudent, ut postea videbimus.

g) Memorata praescriptio *quadragenaria* minime extenditur ad bona privata et patrimonialia Clericorum; sed haec praescribuntur tempore ordinario, sicut bona laicorum. Sane privilegium quadragenariae praescriptionis est quidem concessum ecclesiis, aliisque locis piis; non vero reperitur concessum clericis, eorumque bonis patrimonialibus (Reiff. ibid. n. 167; Ferraris, v. *Usucapio*, § V, n. 19; Santi, loc. cit. n. 41).

745. Diximus, ad praescribenda bona *immobilia* contra ecclesias inferiores, monasteria etc., requiri spatium 40 annorum. Id tamen intelligendum est de *iure communi*; siquidem ex *speciali privilegio* Monasteria quaedam et nonnulli Ordines Religiosi maiori quam 40 annorum praescriptione gaudent. Sic praescriptione 60 annorum gaudent tum Ordo S. Benedicti ex concessione Eugenii IV, tum Ordo S. Salvatoris ex concessione Iulii II, necnon Congregatio Vallis Umbrosae ex concessione eiusdem Iulii II. Imo Paulus III praefatis Benedictinis ampliorem concessionem fecit, quatenus contra eorum privilegia, nonnisi centum annorum spatio possit praescribi, quod idem concessum fuit a diversis Pontificibus Ordini Ci-

sterciensium et Ordinibus Mendicantibus. Videantur Auctores, ut Salmanticenses, *De Privilegiis*, cap. II, n. 23; Reiff. loc. cit. n. 166, ubi citantur Lessius, Engel, Molina et alii; Ferraris, loc. cit. n. 16: quoad particularia monasteria legatur Barbosa, *Summa Apostolicarum Decisionum*, verb. *Praescriptio*.

746. Ex nunc expositis satis patet, quomodo intelligenda sit illa clausula. *quatenus sunt in usu*, quae apponi solet in confirmationibus aliquorum privilegiorum: videlicet intelligenda est eo in sensu, quatenus non confirmantur privilegia, si deperdita fuerint *per non usum vel usum contrarium, tempore ad praescriptionem* requisito. Huiusmodi vero omissio respicit tantum privilegia aliis onerosa, *non autem gratiosa*, contra quae nulla dari potest praescriptio, ut supra notatum est (Salmant. loc. cit. n. 21; cf. Acta S. Sed. vol. V, pag. 593).

747. Si privilegia Regularium attente considerentur, affirmari potest ea difficulter ac raro deperdi posse per praescriptionem, tum quia ab aliquibus Pontificibus absque clausula: *Quatenus sunt in usu*, sunt de novo confirmata privilegia, quae per non usum vel usum contrarium amissa fuerant; tum quia, cum tempus longissimum requiratur ad praescribendum contra privilegia Regularium, vix unquam, omnibus inspectis, poterit contra eadem praescribi. Demum, ut privilegium alicui Ordini concessum non censeatur amissum, sufficit quod illud sit in usu apud aliquam Provinciam vel domum illius Ordinis: privilegium enim huiusmodi ad singulas Provincias, singulosque Ordinis Conventus extenditur: imo etiamsi in illo Ordine non sit in usu, sufficit, quod in aliis Ordinibus usus vigeat. Per id enim fit, ut praefatus Ordo, in quo privilegium non est in usu, communicans cum aliis in privilegiis, illo fruatur, ac si in tali Ordine extinctum non fuisset. Quibus omnibus perpensis, concludendum est, privilegia Regularium vix aut raro posse amitti per praescriptionem (Ita Salmant. loc. cit. n. 21, 22).

LIBER SEXTUS

DE REVOCATIONE PRIVILEGIORUM

FACTA A CONCILIO TRIDENTINO

ET A SUMMIS PONTIFICIBUS

Cum agitur de privilegiis, quae indulta dicuntur sive Ordinibus Regularibus, sive Institutis religiosis, sive Collegiis Canonorum, aliisque quibuslibet, non sufficit asserere ea olim fuisse concessa, sed, nisi agatur de privilegiis notissimis quae serio in dubium vocari non possunt, oportet insuper videre, an eadem fuerint temporis decursu revocata. Et plures sane privilegiorum revocationes factas fuisse, patebit ex dicendis in hoc libro.

CAPUT I.

Privilegia revocata a sacro Concilio Tridentino.

§ I. *An et quatenam Regularium privilegia revocata fuerint a Concilio Tridentino.*

748. Ducibus clarissimis Doctoribus, sic propositae quaestioni respondemus:

I. Privilegia Regularium non sunt omnia a Concilio Tridentino revocata, sed plurima ab eodem fuerunt confirmata, quaeque proinde adhuc persistunt in pleno suo vigore. Doctrina communis inter Doctores, textu expresso in eodem Concilio, *sess. 25 de Regul. cap. 20 ad finem*, ubi in plurimis privilegia Regularium firma et illaesa asserens ac denuo confirmans, ita clare et efficaciter loquitur:

In caeteris omnibus praefatorum Ordinum privilegia et facultates, quae ipsorum personas, loca et iura concernunt, firma sint et illaesa. Confirmatur universali praxi omnium Ordinum privilegiis suis plurimis utentium. Accedit, quod ipsi Summi Pontifices eadem privilegia post Concilium Tridentinum passim confirmarunt, et nonnulla tantum exceperint (Reiff. lib. V, tit. 33, n. 136; Schmalz. n. 234; Ferraris, n. 55).

II. Omnia et singula privilegia Regularium ante Concilium Tridentinum eis concessa, quae adversantur Decretis contentis in *Sess. 25 de Regularibus et Monialibus*, ab eodem Concilio sunt revocata, consequenter Regulares, non obstantibus privilegiis, tenentur exacte servare Decreta illa, nisi post Tridentinum contra illa vel illorum aliqua novum privilegium obtinnerint. Ita unanimis et certa doctrina Doctorum. Patet ex citata *Sessione de Regularibus et Monialibus*, cap. 22, ubi ab omnibus Regularibus et Sanctimonialibus omnia et singula in superioribus decretis contenta observari praecipit etc. *Non obstantibus eorum omnium et singulorum privilegiis sub quibuscumque formulis verborum conceptis, ac Mare magnum appellatis, etiam in fundatione obtentis, necnon constitutionibus et regulis etiam iuratis, atque etiam consuetudinibus vel praescriptionibus, etiam immemorabilibus etc.*

III. Privilegia illa ante Tridentinum Regularibus concessa, quae adversantur praecedentium Sessionum decretis, habentibus praefatam vel similem clausulam privilegiorum revocatoriam: *Non obstantibus quibuscumque privilegiis etc.*, ab eodem Concilio Tridentino revocata censentur. *Communis.* Ratio est, quia ubi expressa clausula privilegiorum revocatoria existit, de revocatione dubitare non licet; cum in claris et expressis non detur interpretatio, vel voluntatis coniectura. Quare Regulares privilegiis sic revocatis uti amplius nequeunt, nec etiam in foro conscientiae; nam contraria sententia proscripta est ab Alexandro VII his verbis: *Regulares possunt uti privilegiis suis, quae sunt expresse revocata a Concilio Tridentino* (Reiff. n. 128; Ferraris, n. 57; Schmalz. 235).

Et notandum, clausulam revocatoriam a Concilio Tridentino appositam, modo reperiri adiectam in medio, modo in fine capitis seu decreti, modo etiam in fine sessionis, in qua plura capita seu de-

creta comprehenduntur, ut patet ex Sessione 25 de *Regularibus et Monialibus*, cap. 22.

749. Duo ergo habentur extra omne dubium posita, videlicet:

a) Quod non omnia privilegia Regularium sunt a Concilio Tridentino revocata;

b) Quod revocata sunt omnia et singula Regularium privilegia, quae sunt contraria capitibus seu decretis de *Regularibus et Monialibus* in sess. 25 eiusdem Concilii contentis, necnon ceteris decretis tum eiusdem, tum priorum Sessionum, quae *expressam* habent clausulam privilegiorum revocatoriam: *Non obstantibus vel exclusis quibuscumque privilegiis etc.*

750. Remanet solvendum dubium, num scilicet per Tridentinum revocata censeantur etiam illa privilegia ante laudatum Concilium Regularibus concessa, quae alicui ex decretis eiusdem sess. 25. vel praecedentium sessionum adversantur, *non addita clausula dictorum privilegiorum revocatoria?*

751. *Prima sententia.* Nonnulli Doctores, inter quos Donatus et Peyrinus, affirmant, docentes, non solum per Tridentinum fuisse revocata privilegia quae adversantur decretis contentis in sess. 25 de *Regularibus et Monialibus*, vel alicui ex decretis priorum sessionum cum expressa clausula revocatoria emanatis, sed illa quoque, quae alicui ex decretis totius Concilii, etiam sine ulla *revocatione privilegiorum* posito, adversantur vel contraria sunt, tacite saltem ab eodem Concilio censi revocata. Consequenter, iuxta horum Doctorum sententiam, huiusmodi privilegia Regularium non amplius valent, adeoque per Bullas confirmatorias numquam confirmantur, sed potius pro invalidis declarantur et habentur in illa clausula: *Dummodo sacris Canonibus et Decretis Concilii Tridentini non adversentur.*

752. *Secunda sententia.* Alii Doctores negant, et ideo docent, haec ultima privilegia, quae nempe contraria sunt decretis aliarum sessionum (excepta 25 de *Regularibus et Monialibus*) expressam non habentibus clausulam privilegiorum derogatoriam, non censi ab eodem Concilio revocata, nec contineri in praefata clausula: *Dummodo sacris Canonibus et Decretis Concilii Tridentini non adversentur.*

753. Rationes, quibus haec secunda sententia fulcitur, sunt sequentes:

1. Nulla lex, constitutio vel decretum, quantumvis generaliter vel universaliter latum, derogat particularibus locorum aut personarum statutis, consuetudinibus, aut privilegiis, nisi hoc exprimat. Ergo nec Concilium Tridentinum derogat Regularium privilegiis per illa generaliter posita decreta, in quibus id non exprimit, vel nullam clausulam revocatoriam ponit. Propositio antecedens est certa et ab omnibus admissa: fundatur enim in iure *cap. Licet, l. de Constit. in 6*; ubi dicitur quod Legislatores consuetudines, statuta etc. *potest probabiliter ignorare*, cum sint res facti et in facto consistent, ac ideo ipsis non intelligitur in aliquo derogare, nisi expresse caveatur in ipsa lege seu constitutione.

2. Concilium Tridentinum in aliquibus decretis ponit clausulam derogatoriam consuetudinum vel privilegiorum contrariorum, in aliis eam omittit; atqui *frustra alderetur talis clausula*, si revocata quoque essent illa privilegia, respectu quorum dicta clausula non apponitur. Ergo etc.

3. Communis et indubitata doctrina est apud omnes fere Doctores et ipsos etiam adversarios, quod Concilium Tridentinum per sua decreta generalia, quae posita sunt *sine ulla clausula derogatoria*, non derogat specialibus locorum et personarum statutis et consuetudinibus; ergo nec privilegiis, quae extra corpus Iuris communis habentur: de his enim eadem, quae de illis, habetur ratio, consequenter eadem est iuris dispositio. Ad rem Benedictus XIV in sua Constitutione *Apostolicum ministerium* de die 30 Maii 1753 (tom. 4 sui Bullarii, § 7) loquens de approbatione Ordinarii, ut Regulares audire possint confessiones saecularium, affert auctoritatem Concilii Tridentini sess. 23, cap. 15, quo in loco, inquit Pontifex, *derogat sacrum Concilium privilegio cuicumque*. Videtur ergo Pontifex opinari, quod si deesset clausula revocatoria, non censeretur privilegium esse abrogatum.

4. Dicere, quod Concilium Tridentinum revocaverit, saltem tacite, cuncta Regularium privilegia, quae cuilibet eius decreto, etiam sine clausula derogatoria posito, sunt contraria, est dicere, idem Concilium revocasse omnia prorsus Regularium proprie dicta pri-

vilegia. Cur hoc? Quia ipsum Tridentinum in sess. 25 *de reformatione*, cap. 18, decernit, sacratissimos canones et omnes leges ecclesiasticas ab omnibus indistincte observari debere: *Quapropter sciant universi sacratissimos Canones exacte ab omnibus, et quoad eius fieri poterit, indistincte observandos*. Atqui privilegia Regularium proprie talia, sunt omnia contra ius commune et sacros Canones. Ergo etc. At vero si ita foret, sacrum Concilium expresse sibi contradiceret (quod nefas est dicere), siquidem in sess. 25, cap. 20, per textum supra n. 748 allatum, Sacrum Concilium vult, ut in ceteris omnibus privilegia Regularium *firma sint et illaesa*.

3. Consuetudo est optima legum interpres; atqui videmus passim vigere consuetudinem, quod Regulares libere utantur suis privilegiis, quae per Tridentinum expresse revocata non sunt, etsi caeteroquin contra aliquod eiusdem Concilii decretum, sine derogatione privilegiorum positum, militent. Ergo etc.

754. Deinde patroni huius sententiae ad diluenda argumenta *contrariae sententiae* procedunt. Haec sententia his rationibus innititur:

1. Concilium Tridentinum sess. 25 *de Regularibus et Monialibus*, cap. 22, praecipit, cuncta sua decreta etiam a Regularibus observari, *non obstantibus eorum omnium et singulorum privilegiis, sub quibuscumque formulis verborum conceptis* etc. Ergo per hanc clausulam derogavit omnibus Regularium privilegiis, quae alicui cuiumque decreto illius adversantur.

Cui difficultati ita respondent citati Doctores: Concilium Tridentinum citato loco derogat tantum Regularium privilegiis, quae adversantur alicui ex decretis, quae de *Regularibus* et *Monialibus* posita sunt et iacent in praedicta sess. 25; non vero per huiusmodi clausulam derogat privilegiis, quae militent contra aliquod decretum in praecedentibus sessionibus absque derogatione privilegiorum positum. Id constat ex ipso textu in cap. 22 praedictae sess. 25, attente perlecto. Ibi enim Tridentinum praecipit *omnia et singula in SUPERIORIBUS DECRETIS* (non sessionibus) *contenta observari in omnibus coenobiis ac monasteriis* etc., videlicet Tridentinum ibi loquitur exclusive de omnibus et singulis decretis dictae sess. 25 *de Regularibus* ex destinato seu apposite factis; non vero de

omnibus et singulis decretis totius Concilii, cum non omnia et singula, sed paucissima tantum priorum sessionum decreta Regulares concernant. Ergo per alia decreta *in prioribus sessionibus* sine derogatione posita, Sacrum Concilium noluit privilegiis Regularium derogare (Vid. Reiff. n. 143; Schmalz. n. 236, 239).

2. Bulla Pii IV, quae incipit: *In principis Apostolorum sede*, omnia et singula, etiam Regularium quorumcumque, privilegia, sub quacumque excogitabili forma et ex quacumque causa concessa, universaliter et indistincte revocat et annullat in omnibus et singulis, in quibus statutis et decretis Concilii Trid. contrariantur. Ergo, aiunt, saltem per dictam Bullam, non tantum privilegia quae adversantur decretis clausula derogatoria munitis revocata sunt, sed etiam illa, quae cuicumque alii decreto, etiam sine expressa derogatione privilegiorum posito, revocata censentur.

755. Ad hoc argumentum sequenti modo respondent defensores contrariae sententiae. Bulla Pii IV non obest conclusioni seu sententiae cui ipsi adhaerent; nam Bulla per suam clausulam vult quidem, ut non obstantibus privilegiis, omnia decreta Concilii Trid. exacte observentur, sed non in alio sensu, quam in quo observari vult ipsum Concilium, eo quod lex vel constitutio aliqua, quae fit ad corroborandum, qualis est praefata Constitutio Pii IV respectu decretorum et legum dicti Concilii, utpote quae fuit edita in maius robur, maioremque observantiam eorundem decretorum, necessario debeat intelligi et interpretari iuxta sensum et mentem legis, quam corroborat, ita ut easdem limitationes et extensiones, quas habet vel recipit corroborata, recipere etiam debeat corroborans, ut cum Glossa bene advertit Felinus. Ergo, quia decreta Concilii sine clausula privilegiorum posita, non derogant privilegiis iuxta dicta, nec ipsa Bulla corroborans praefata Decreta, eisdem derogat, sed ea eodem modo et sensu relinquit in suo valore, quo eadem relinquuntur a Decretis (Ita Reiff., lib. V. Decretal. tit. 33, n. 139 seqq.; Schmalz. n. 239; Rodriguez, tom. I, *Quaest. Reg.* quaest. VIII, art. VI).

756. Hanc sententiam tuentur, vel *probabilem* dicunt, praeter alios, *Suarez*, l. 8, de Leg. cap. 18, apud Schmalzgrueber, n. 237, et Reiffenstuel, loc. cit. n. 139; — *Rodriguez*, loc. cit., ubi fuse

de re; — *Miranda, Manual.* tom. II, quaest. 42, art. III, ubi late; — *Lezana*, tom. II, cap. I, n. 58; — *Salmanticenses*, tom. IV, tr. 18 de *Privilegiis*, cap. I, n. 50; — *Elbel*, pars I, n. 512; — *Aichner*, Compend. Iuris Ecclesiast. pag. 488, edit. 1890; in eademque sententiam inclinare videtur *Arthurus Vermeersch* S. I. in opere *De Religiosis Institutis et Personis*, pag. 212, n. 361.

Et nos etiam, ponderatis rationum momentis, opinamur, sententiam quae docet, privilegia Regularium, quae contraria sunt decretis aliarum sessionum (excepta sess. 25 de *Regularibus*) expressam non habentibus clausulam derogatoriam, non censi a sacro Concilio revocata, esse valde probabilem; cuius ceteroquin definitiva sententia super hac controversia ad S. Sedem unice spectat.

§ II. *Privilegia Regularium expresse revocata a S. Concilio Tridentino.*

757. I. Abrogatum est privilegium praedicandi in alienis ecclesiis sine licentia Ordinarii et suorum Superiorum; in ecclesiis vero proprii Ordinis sine dicta licentia suorum Superiorum, et benedictione Ordinarii. *Contradicente* autem Episcopo, nemo sive saecularis, sive regularis, etiam in ecclesiis suorum Ordinum, praedicare praesumere potest (Sess. V. cap. 2. et Sess. XXIV de Reformatione, cap. 4).

II. Abrogatum est privilegium, ne Ordinarius procedat in praedicantes errores et haereses, aut scandala disseminantes, sicuti et in quaestores eleemosynarum praedicare praesumentes sive per se, sive per alios (Sess. V. cap. 2).

III. Privilegium, quominus Clericus saecularis, vel Regularis extra monasterium degens, ab Ordinario loci visitari, puniri, et corrigi valeat si deliquerit (Sess. VI, de Reform. cap. 3).

IV. Abrogatum est privilegium, quominus locorum Ordinarii ecclesias quascunque quomodolibet exemptas, auctoritate Apostolica singulis annis visitent, et opportunis remediis provideant, ut quae reparatione indigent, reparentur; et cura animarum, si qua illis immineat, aliisque debitis obsequiis minime defrandentur (Sess. VII, de Reform. cap. 8).

V. Privilegium, quin exempti, tam saeculares quam Regulares extra monasterium degentes, conveniri possint coram Ordinario in civilibus causis mercedum et miserabilium personarum, etiamsi certum Iudicem a Sede Apostolica deputatum in partibus habeant; in aliis vero (causis) si ipsum Iudicem non habuerint (Sess. VII. de Reform. cap. 14).

VI. Abrogatum est privilegium transferendi Regularem ad alium Ordinem, si perpetuo non maneat sub obedientia Superioris Ordinis, ad quem transfertur (Sess. XIV, cap. 11).

VII. Privilegium, quominus ab Ordinariis visitentur commendata monasteria, etiam Abbatiae, Prioratus et Praepositurae, in quibus non viget regularis observantia, nec non beneficia tam curata quam non curata, qualitercumque commendata, etiam exempta; ceteraque praestentur ad curam animarum spectantia et alia debita obsequia (Sess. XXI, cap. 8).

VIII. Privilegium quaestuationes faciendi (dict. Sess. cap. 9).

IX. Abrogatum est privilegium, quominus Ordinarii locorum circa Missae celebrationem prohibeant:

1. Conditiones et pacta cuiusvis generis mercedum, et quidquid pro Missis novis celebrandis datur; necnon importunas atque illiberales eleemosynarum exactiones.

2. Ne interdicanr cuicumque vago et ignoto Sacerdoti Missam celebrare.

3. Ne prohibeant, eum qui publice et notorie criminosus sit, aut sancto altari ministrare, aut sacris interesse.

4. Ne Missa celebretur, etiam a Regularibus, in privatis domibus, et in locis ad divinum cultum non destinatis.

5. Ne vetent in quibuslibet ecclesiis musicas eas, in quibus lascivum aut impurum aliquid miscetur; item saeculares omnes actiones, vana, atque adeo profana colloquia, deambulationes, strepitus et clamores.

6. Quominus edicto et poenis prohibere possint, ne Sacerdotes aliis, quam debitis horis celebrent, neve ritus alios, aut alias caeremonias et preces in Missarum celebratione adhibeant, praeter eas, quae ab Ecclesia probatae, ac frequenti et laudabili usu receptae fuerint.

7. Ne removeant ab ecclesia quarundam Missarum et candelarum certum numerum, qui magis a superstitioso cultu, quam a vera Religione inventus est (Sess. XXII, Decr. de observandis et evitandis in celebratione Missae).

X. Abrogatum est privilegium conferendi ab Abbatibus, aliisque quibuscumque exemptis, primam Tonsuram vel minores Ordines iis, qui Regulares subditi non sint, et concedendi ab eisdem Abbatibus, Collegiis, vel Capitulis quibuscumque, etiam ecclesiarum cathedralium, litteras dimissorias aliquibus Clericis saecularibus, ut ab aliis, quam a proprio Episcopo ordinentur (Sess. XXIII, cap. 10, de Reform.).

XI. Abrogatum est privilegium recipiendi maiores Ordines, etiam a Regularibus, in minori aetate praescripta, videlicet: ad Subdiaconatus Ordinem nullus promoveatur ante vigesimum secundum; ad Diaconatus ante vigesimum tertium; ad Presbyteratus ante vigesimum quintum aetatis suae annum; praevio Episcopi examine (Sess. XXIII, cap. 12).

XII. Privilegium conferendi eodem die, etiam Regularibus, duos sacros Ordines (dict. Sess. cap. 13).

XIII. Privilegium excipiendi confessiones saecularium, etiam Sacerdotum, a Presbyteris, sive saecularibus, sive regularibus, sine approbatione Episcopi (dict. Sess. cap. 15).

XIV. Abrogatum est privilegium erigendi nova monasteria et domos, tam virorum quam mulierum, sine praevia dioecesani Episcopi licentia (Sess. XXV, de *Regularibus et Monialibus*, cap. 3).

XV. Privilegium respectu cuiuscumque Regularis se subiiciendi obsequio alicuius Praelati, Principis, Universitatis, vel Communitatis, aut alterius cuiuscumque personae, seu loci, sub praetextu praedicationis, vel lectionis, aut cuiusvis pii operis, sine sui Superioris regularis licentia (Sess. XXV, cap. 4).

XVI. Privilegium recedendi a proprio Conventu, etiam praetextu ad suos Superiores accedendi, nisi ab eisdem missi, aut vocati fuerint (Ibid.).

XVII. Privilegium degendi extra Conventum quoad Regulares, qui studiorum causa ad Universitates mittuntur; alioquin ius est Ordinariis contra eos procedendi (Ibid.).

XVIII. Privilegium Sanctimonialibus concessum exeundi post professionem a monasterio, etiam ad breve tempus, quocumque praetextu, nisi ex aliqua legitima causa, ab Episcopo approbanda; prout etiam privilegium aliis quibuscumque, cuiuslibet generis, sexus, vel aetatis fuerint, concessum, ingrediendi intra septa monasterii earundem Sanctimonialium, sine Episcopi, vel Superioris licentia, in scriptis obtenta, sub excommunicationis poena ipso facto incurrenda (Ibid. cap. 5).

XIX. Abrogatum est privilegium: 1° Eligendi Superiores regulares, non servato suffragiorum decreto; 2° Constituendi Provinciales, aut Abbates, Priores, aut alios quoscumque Titulares ad effectum electionis faciendae; 3° Supplendi voces et suffragia absentium. Quae privilegia declarantur subreptitia, etiamsi in posterum concedantur (Ibid. cap. 6).

XX. Privilegium conservandi Sanctissimum Christi Corpus intra chorum, vel septa monasterii Monialium, et non in publica ecclesia (Ibid. cap. 10).

XXI. Abrogatum est privilegium, ne personae tam regulares, quam saeculares, exercentes in monasteriis, seu domibus Regularium utriusque sexus curam animarum personarum saecularium (inter quas non intelliguntur comprehensae personae, quae sunt de eorundem locorum familia) Ordinarii iurisdictioni, visitationi, et correctioni subsint in pertinentibus ad dictam curam, Sacramentorum administrationem, et deputationem parochi, seu capellani curati, etiam amovibilis, sine consensu et praevio examine eiusdem Ordinarii: exceptis:

1° Monasterio Cluniacensi cum suis limitibus.

2° Monasteriis, seu locis, in quibus Abbates Generales, aut Capita Ordinum sedem ordinariam principalem habent.

3° Aliis monasteriis, seu domibus, in quibus Abbates, aut alii Regularium Superiores iurisdictionem episcopalem et temporalem in parochos et parochianos exercent. Salvo tamen eorum Episcoporum iure, qui maiorem in praedicta loca vel personas iurisdictionem exercent (Sess. XXV, cap. 11, *de Regul.*).

XXII. Privilegium, quominus in ecclesiis Regularium publicentur censurae et interdicta tam a S. Sede emanata, quam a locorum

Ordinariis promulgata, ipsis Ordinariis mandantibus: sicuti et quominus ab iisdem Regularibus serventur dies festi ab Episcopo in sua dioecesi praecepti (Ibid. cap. 12).

XXIII. Privilegium, quin exempti omnes, tam clerici saeculares, quam regulares, etiam monachi, compelli nequeant ad publicas processiones (exceptis Regularibus in strictiori clausura perpetuo viventibus) iudiciumque Episcopi subeant in controversiis ortis super praecedentia in iisdem processionibus, etiam in iis, quae fiunt in tumultandis defunctorum corporibus, in deferenda umbella, aliisque similibus publicis actibus (Ibid. cap. 13).

XXIV. Privilegium, quominus Regularis Episcopo non subditus, notorie delinquens extra claustra, ab eodem Episcopo puniatur, si intra tempus ab eo praescriptum punitus non fuit a suo Superiore (Ibid. cap. 14).

XXV. Privilegium profitendi in quocumque regulari Ordine utriusque sexus ante decimum sextum annum expletum, et sine praevio integro probationis anno (Ibid. cap. 15).

XXVI. Privilegium transferendi Regularem ad laxiorem Religionem (Ibid. cap. 19).

XXVII. Privilegium, ne monasteria commendata visitentur ab Abbatibus, qui sunt capita Ordinum, ceterisque dictorum Ordinum Superioribus (dict. Sess. cap. 11 et 20).

XXVIII. Privilegium, quominus omnia et singula Decreta in hac eadem sessione *de Reformatione Regularium* sancita observentur (Ibid. cap. 22).

XXIX. Privilegium non solvendi quartam funeralem cathedrali aut parochiali ecclesiae solvi consuetam per annos quadraginta ante Tridentinum, si haec postea concessa fuerit monasteriis, aliisque quibuscumque locis piis (Sess. XXV *de Reform.* cap. 13).

Integrum elenchum privilegiorum a sacro Concilio Tridentino revocatorum, vide apud Giraldi, *Expositio Iuris Pontificii*, tom. II, lib. V Decretalium, titul. XXXIII, *de Privilegiis*, Append. pag. 731. Nos ea recensere omisimus, quae ad rem nostram minus faciunt. In decursu autem materiae latius ac clarius explicabuntur privilegia abrogata, quae modo transcripta sunt. De privilegiis expresse abrogatis vid. etiam Emmanuel Rodriguez, *Quaestiones Regulares*, tom. I, quaest. VIII, art. VII.

§ III. *Decreta Tridentini sine clausula derogatoria,
quae respiciunt Regulares.*

758. I. Deest clausula derogatoria in decreto de editione et usu sacrorum librorum (sess. IV), in quo S. Concilium ordinat, quod non liceat etiam Regularibus imprimere libros de rebus sacris sine approbatione Ordinarii et licentia suorum Superiorum.

II. Deest clausula derogatoria, seu derogatio expressa in cap. I, sess. V, *Decret. de Reform.* Ibi S. Concilium praecipit, in monasteriis Monachorum et aliorum Regularium, ubi commode fieri potest, lectionem S. Scripturae haberi debere.

III. Deest clausula derogatoria in cap. 4 sess. XXII *de Reform.* ubi Tridentinum statuit, quod qui in Subdiaconatus Ordine constitutus non sit, vocem in capitularibus actibus non habeat, etiamsi hoc sibi ab aliis libere fuerit concessum.

IV. Deest clausula derogatoria in cap. 8 sess. XXIII *de Reform.* ubi decernitur, quod ordinationes sacrorum Ordinum *statutis a iure temporibus* in cathedrali ecclesia, praesentibusque ad id ecclesiae Canonicis, publice celebrentur.

V. Deest clausula derogatoria seu revocatio expressa in cap. 11 citatae sess. XXIII, ubi S. Concilium determinat qualitates Ordinandorum, et Ordines non esse suscipiendos, nisi transactis interstitiis: ubi tamen additur: *nisi aliud Episcopo expedire magis videretur: vel: nisi necessitas, aut Ecclesiae utilitas, iudicio Episcopi, aliud exposcat.*

759. Haec sunt Tridentini decreta, quae etiam Regulares concernunt, clausula derogatoria destituta, a Rodriguez (*Quaestiones regulares*, tom. I, quaest. VIII, art. VI) recensita. Porro, etsi privilegia, relatis decretis contraria, haberi velint ut tacite revocata, ut prima sententia supra exposita censet, certum est ex adductis ea esse paucissima. Adde, quod relate *ad tria priora decreta Tridentini* minime constat, Regulares habuisse privilegia eis contraria. Quod autem attinet *ad duo posteriora decreta*, in tractatu de *Sacra Ordinatione* videbimus, quo sensu intelligi debeant.

CAPUT II.

De revocatione Oraculorum vivae vocis aliorumque indultorum
facta a Summis Pontificibus.

§ I. *Notio oraculi vivae vocis.*

760. Gratia seu privilegium a supremo Principe, v. g. a Summo Pontifice, *sola voce* seu oretenus dumtaxat concessum, dicitur *oraculum vivae vocis*. — Vivae vocis oracula alia dicuntur *authentica*, quae scilicet ne memoria pereant, et ut etiam pro foro externo probari valeant, in scripturam subinde rediguntur, et testimonio authentico ab iis, quibus ex officio incumbit, fide digna redduntur; alia *non authentica*, quae nempe vel neglectu impetran- tium, vel alia de causa non sunt tali forma in scripturam redacta (Reiff. de Privil. § VII n. 149; Ferraris, v. *Orac. viv. voc.*).

761. Ut oracula vivae vocis *authentica* secernantur a *non authenticis*, in collectionibus privilegiorum et vivae vocis oraculorum solet haec distinctio notari diverso signo. In compendio privilegio- rum Fratrum Minorum et aliorum Mendicantium, a P. Alphonso de Casarubios Hispano eiusdem Ord. Min. edito et a P. Hieronymo a Sorbo Ord. Capuccinorum iuxta decreta Concilii Trid. et alias Con- stitutiones Pontificias reformato, oracula vivae vocis *authentica* seu authenticata distinguuntur littera maiori O; oracula vero *non au- thentica* notantur littera minori o, prout adnotatur in dicto com- pendio in declaratione abbreviatarum allegationum (Reiff. n. 158; Ferraris, verb. *Oracula vivae vocis*; Lezana, tom. IV, verb. *Oracula* n. 9).

762. Gratiae et privilegia *vivae vocis oraculo* concessa, sive sint authentica, sive non, quoad substantiam pro foro interno sunt eiusdem valoris, quanti sunt privilegia in scriptis concessa, *dum- modo tamen non sint revocata*. Ad essentiam enim et substantiam privilegii non requiritur scriptura.

763. Et sic expresse concessit Ordini Minorum Leo X, ut ha- betur in memorato compendio privilegiorum, verbo: *Oracula vivae*

vocis: « Leo X, dicitur ibi, concessit quod non sint minoris efficaciae et valoris vivae vocis Oracula, quam si per Bullam aut Breve, ad perpetuam rei memoriam essent concessa. Et hoc in foro conscientiae tantum ».

Dicitur: *pro foro interno tantum*; quia ut etiam pro foro externo praticari valeant, non sufficit, illa esse concessa, sed insuper requiritur, ut testimonio authentico concessio illorum probetur (Reg. Cancellariae 52). Ratio est, quia alias quisvis posset asserere, se habere privilegium vivae vocis oraculo concessum, et sic praetextu oraculi vivae vocis eludere leges et canones in foro externo non sine perturbatione boni communis (Reiff. lib. V. tit. 33, n. 150; Schmalz. n. 240; Salmant. tom. IV, *de Privilegiis*, tr. 18, cap. II, n. 50; Ferraris, verb. *Oracula vivae vocis*, n. 1 sq.).

§ II. *Revocatio oraculorum vivae vocis facta a Gregorio XV et Urbano VIII.*

764. Gregorius XV per suam Constitutionem, quae incipit *Romanus Pontifex*, die 2 Iulii 1621, *motu proprio et ex certa scientia* revocavit pro utroque foro, interno scilicet et externo *« omnia et singula indulta, facultates, privilegia... vivae vocis oraculo a Summis Pontificibus antea concessa quibusvis Collegiis, Capitulis, Ordinibus... Societatibus, etiam Societatis Iesu, ac Congregationibus quibuscumque, sive eorum et earum respective Praepositis, Decanis, Magistris, Ministris, Praelatis, Prioribus, Rectoribus, Generalibus vel Provincialibus, quocumque nomine nuncupatis, Superioribus, etiam quomodolibet exemptis... Excipiuntur tantum ab hac revocatione privilegia ad supplicationem Regum concessa, et illa Cardinalium manu firmata.*

765. *Extensio praecedentis revocatoriae Constitutionis Gregorii XV facta ab Urbano VIII.* Urbanus VIII, Constitutione incip. *Alias felicitis recordationis Gregorius XV*, die 20 Decembris 1631, *exceptiones*, quas hic Pontifex fecerat, *abstulit*, ac ideo revocavit etiam omnia et singula indulta et privilegia vivae vocis oraculo concessa, *licet propria Cardinalium quoruncumque manu firmata, atque etiam intuitu, contemplatione, seu ad instantiam*

Imperatoris, Regum et Principum quorumcumque, aut alias quomodolibet concessa.

766. *Declaratio et restrictio praecedentis Constitutionis ab ipso Urbano VIII facta.* Idem Pontifex Urbanus VIII per aliam Constitutionem sub die 11 Apr. 1635, cuius initium simile est praecedenti, nempe *Alias felicitis recordationis Gregorius Papa XV,* declaravit, in praefata sua revocatione concessionum vivae vocis oraculo factarum, *minime comprehensos fuisse, nec esse, nec comprehendere debere illos Officiales seu Ministros, quibus ratione suorum munerum de Summi Pontificis oraculis, fides haberi solet et debet.* Unde sequitur, indulta, facultates et privilegia vivae vocis oraculo a quocumque Pontifice concessa, et per huiusmodi Officiales et Ministros authenticata, *vi praedictae Urbani VIII Constitutionis* adhuc pro utroque foro valere, et ita unanimes docent Doctores, *qui ante Pontificatum Clementis XII scripserunt.*

Verum hodie attendenda est etiam revocatio nonnullarum facultatum facta a Clemente PP. XII, prout in sequenti paragrapho.

§ III. *Revocatio quarumdam facultatum et indultorum facta a Summo Pontifice Clemente XII.*

767. Clemens XII per suam Constitutionem, quae incipit *Romanus Pontifex*, 12 Februarii 1731, revocavit varias facultates et indulta, concessa per *vivae vocis oraculum* vel *rescripta suorum Praedecessorum*; non tamen concessa *per quasvis litteras Apostolicas*, etiam in forma Brevis expeditas, vel rescripta a SS. Congregationibus edita et a Praedecessoribus Pontificibus approbata; vel ab officio S. Poenitentiariae Apostolicae quandocumque et quomodolibet concessa.

Indulta autem, facultates et gratiae huiusmodi sunt sequentes:

I. Excipiendi confessiones sive saecularium sive regularium, etiam monialium, aut aliarum quarumvis personarum in conventibus, monasteriis seu conservatoriis degentium absque expressa Ordinariorum ac Superiorum illorum, ad quos pertinet, facultate; necnon eligendi sibi confessarium ab iis respective non approbatum.

II. Absolvendi quoscunque, sive saeculares sive regulares utriusque sexus a peccatis, poenis et censuris in Litteris die Coenae Domini quotannis legi et publicari consuetis, vel alias Sedi Apostolicae, locorumque Ordinariis aut Superioribus regularibus quoquo modo reservatis; prout quoque eligendi confessarium, etiam ex legitime ad audiendas confessiones approbatis, qui a peccatis, poenis ac censuris sic reservatis absolvat.

III. Eximendi seu absolvendi quemlibet ab obligatione denuntiandi in casibus, quibus denuntiatio, iuxta praescriptum Constitutionum Apostolicarum seu alias, fieri debet.

IV. Utendi quibuscunque facultatibus, etiam generaliter concessis quoad alitercunque dictae Sedi vel etiam ipsi Romano Pontifici reservata, sive per eos, Maiori vel minoribus Poenitentiariis attributis, durante Iubilaeo vel Missionum, exercitiorum spiritualium, Quadragesimae, Adventus, aut alio quovis anni tempore; sicuti etiam utendi facultatibus, quae ab Officio Poenitentiariae Apostolicae aliquando impertiri solent.

V. Relaxandi iuramenta quaelibet, etiamsi de nullo cuiusquam agatur damno, seu praeiudicio.

VI. Dispensandi seu commutandi vota quaecunque, licet simplicia dumtaxat, ac iuramento minime confirmata.

VII. Dispensandi cum quibusvis personis saecularibus pariter vel regularibus super qualibet irregularitate et inhabilitate quomodocunque ex delicto vel defectu, etiam prorsus occultis proveniente, tam pro exercendis susceptis, quam pro suscipiendis quibusvis Ordinibus, ac retinendis et assequendis quibuscunque beneficiis ecclesiasticis.

VIII. Dispensandi super quocunque impedimento, quantumvis occulto, matrimonium dirimente, sive agatur de matrimonio contrahendo, sive de convalidando iam contracto.

IX. Convalidandi titulos beneficiorum ecclesiasticorum simoniace, vel ex alio quovis capite invalide obtentorum, ac condonandi fructus qualitercunque indebite perceptos, aut componendi super iisdem fructibus.

X. Celebrandi Missam itinere, aliave occasione in quocunque loco super altari portatili, sive extra tempus ab Ecclesia definitum,

vel non servandi omnia et singula ab ipsa Ecclesia praecepta et ordinata circa celebrationem Missae, et administrationem Sanctissimi Sacramenti Eucharistiae.

XI. Officium divinum absque legitima causa non recitandi, illudve commutandi in alias preces vel opera pia; sive recitandi unum Officium pro alio, aut extra tempus ab Ecclesia statutum, vel super praemissis cum aliis dispensandi.

XII. Indulta quaecumque a Regularibus utriusque itidem sexus obtenta, votum paupertatis quomodolibet laedentia, aut regularis observantiae, Apostolicis constitutionibus, propriique Ordinis seu Instituti statutis contraria vel adversantia.

XIII. Facultas Regularibus alloquendi Moniales, etiam consanguineas, aliasque personas intra clausuram degentes, absque peculiari Superiorum, ad quos quomodocumque spectat, licentia.

XIV. Indulta, facultates et gratiae mox relata, eorumve aliqua in toto vel in parte, indefinite vel ad tempus, et in casu particulari, seu alio quovis modo aliis communicandi.

« Quae quidem omnia et singula, ait Pontifex, etiamsi sub quibuslibet aliis quantumvis amplis verborum formis et tenoribus concessa et impetrata fuerint quoad utrumque forum ac generaliter, sive res sit de casu occulto, sive de publico, revocata et abrogata esse, ac intelligi, et censeri debere statuimus ».

« Districte propterea prohibemus, prosequitur, ne quisquam deinceps indultis, facultatibus et gratiis sic per Nos revocatis et abrogatis ullatenus uti audeat seu praesumat sub poena excommunicationis ac privationis officiorum, dignitatum, et quorumvis beneficiorum obtentorum, vocis activae et passivae, nec non inhabilitatis ad audiendas confessiones, et ad officia, dignitates et beneficia huiusmodi in futurum obtinenda *ipso facto* absque ulla alia declaratione per transgressores respective incurrenda, a qua nonnisi a Nobis, seu Romano Pontifice pro tempore existente, praeterquam, quoad excommunicationem praefatam, in mortis articulo constituti, absolutionis, dispensationis, seu rehabilitationis beneficium valeant obtinere... Ceterum, concludit Pontifex, per praesentes non intendimus revocare supradicta indulta, facultates et gratias, quae *per quasvis Litteras Apostolicas, etiam in simili forma Brevis* expeditas, vel

Rescripta a S. R. E. praefatae Cardinalium, aut Romanae Curiae praelatorum, aliisque almae Urbis Congregationibus edita, et ab eisdem Praedecessoribus approbata, nec non per dictum officium Poenitentiariae Apostolicae quaecumque concessa fuerint, seu emanaverint, quae salva ac firma remanere volumus. Decernentes etc. Non obstantibus etc. (Bullam habes per extensum apud Ferraris, verb. Oracula vivae vocis, n. 20.

768. Circa quam Constitutionem revocatoriam notentur sequentia :

1. Bulla edita est *motu proprio, ex certa scientia*, et matura deliberatione.

2. Per eandem Bullam revocantur omnia et singula *supra-scripta* indulta, facultates et gratiae, quae tam ad supplicationem partium, quam *motu, scientia, et potestatis plenitudine, quaecumque et qualitercumque* a Romanis Pontificibus Praedecessoribus concessa fuerunt, a) sive *per eorundem Pontificum vivae vocis oraculum*, b) sive *per Rescripta propria illorum, aut, de eorum mandato, subscripta seu manu signata alicuius Emi Cardinalis, vel alterius Officialis et Ministri ipsorum Praedecessorum Pontificum vel Sedis Apostolicae.*

3. Huiusmodi revocationi subiiciuntur praefata indulta, facultates et gratiae, quae antea concessae fuerunt modo descripto "*quibuscumque utriusque sexus personis saecularibus vel regularibus, cuiuslibet status, gradus, conditionis, praeeminentiae ac dignitatis, sive ecclesiasticae sive temporalis existentibus, etiamsi de iis specialis ac individua mentio et expressio necessario facienda foret; communitatibus quoque, universitatibus, capitulis, collegiis, confraternitatibus, conventibus et monasteriis, cuiusvis ordinis, congregationis, militiae, etiam S. Ioannis Hierosolymitani, ac instituti, et Societatis etiam Iesu, tam mendicantium quam non mendicantium, exemptorum et non exemptorum, ac quovis tandem privilegio suffultorum, nullis prorsus exceptis.*

4. Non sunt revocata, imo salva et firma esse voluit laudatus Pontifex supradicta indulta, facultates et gratiae, quae expeditae fuerunt a) vel *per quasvis litteras Apostolicas*, etiam in forma Brevis, b) vel *per Rescripta a Sacris Romanis Congregationibus*

edita et a Romanis Pontificibus approbata, c) aut per dictum officium *Poenitentiariae Apostolicae* quandocumque concessa fuerint, seu emanaverint (Vid. etiam Compendium Decretorum, quae in publica mensa a Regularibus legi debent, pag. 81).

Notandum, excommunicationem latae sententiae contra praesumentes uti dictis facultatibus inflictam, cum non sit renovata in Constitutione *Apostolicae Sedis* Pii PP. IX, non amplius vigere.

Corollarium. Si inter facultates seu indulta aut privilegia a *Clemente XII expresse revocata*, aliqua reperiantur antiquitus concessa, quae quoad eorum valorem conditionibus ab Urbano VIII ap-
positis *plene satisfacit*, non habeat autem *conditiones a Clemente XII requisitas*, illa indulta omni vi et efficacia destituuntur. Ita nobis videtur, quod tamen a nemine adnotatum vidimus.

769. *Dubium:* An privilegia vivae vocis oraculo concessa, et postea confirmata per Bullas *ex certa scientia*, transierint in privilegia, uti dicunt, *Bullata*, ita ut per enuntiatas oraculorum revocationes non censeantur revocata? Plures magni nominis Auctores affirmant: dicunt scilicet, privilegia vivae vocis oraculo concessa, ac deinde confirmata per Bullas *ex certa scientia et de plenitudine potestatis*, transiisse in privilegia *Bullata*, ac ideo per praefatas revocatorias non fuisse cassata et extincta.

Hinc laudati Auctores docent, privilegia vivae vocis oraculo concessa ante tempus vel tempore Gregorii XIII, dummodo non adversentur decretis Concilii Tridentini, adhuc hodie valere pro foro conscientiae, eo quod iste Pontifex per Bullam *Ex benigna Sedis Apostolicae*, die 20 Maii 1575 editam, *ex certa scientia ac de Apostolicae potestatis plenitudine* omnia et singula Ordinis Minorum privilegia et indulta, etiam *vivae vocis oraculo* concessa, confirmavit et innovavit, adeoque de novo concessit; siquidem privilegiorum confirmatio *ex certa scientia*, novum ius, novamque concessionem efficiat. Concessio autem privilegiorum per Bullam facta, revocata non est (Reiff. n. 160, ubi n. 79 integre affertur praedicta Bulla; et vid. Schmalz. loc. cit. n. 242; Lezana, tom. IV, verb. *Oracula*, n. 7).

Insuper, subdunt, privilegia *vivae vocis oraculo* concessa ante tempora vel tempore Clementis VIII, revocationi Gregorii XV et Ur-

bani VIII non sunt subiecta, ac ideo adhuc valent in foro saltem interno, et hoc ob rationes in superiori numero allatas. Sane Clemens VIII per suam Constitutionem, quae incipit: *Ratio pastoralis officii* de die 20 Decembris 1597, *ex certa scientia* approbavit, et confirmavit ac innovavit, et consequenter ob dictam clausulam, *ex certa scientia*, de novo concessit omnia Ordinis Minorum privilegia, a quocumque Pontifice, sive per Bullam sive *vivae vocis oraculo*, seu sub quacumque forma et expressione verborum concessa. Unde fit, ut *vivae vocis oracula* ante laudatos Summos Pontifices concessa, evaserint per eorum Bullas privilegia *scripta*, seu, ut dicunt, privilegia *Bullata*, consequenter revocationi oraculorum non subiecta (Vid. citatos Auct. et Ferraris, n. 17).

Quod dicitur de Ordine Minorum, dicendum quoque est de aliis Religionibus, quarum privilegia, etiam oretenus concessa, fuerunt similiter per Bullas confirmata, ut testantur Salmanticenses n. 57, Lezana loc. cit.

770. Verum contra expositam doctrinam Auctores sententiae oppositae obijciunt rationes magni ponderis, quae eam reddunt valde dubiam. En praecipuae rationes cum respectivis solutionibus, praesertim a Salmanticensibus datis.

1. Confirmatio *oraculorum* non mutat naturam eorum, sed tantum intra suum esse, suamque rationem oraculorum ea roborat et innovat. Ergo in generali revocatione privilegiorum comprehenduntur.

Respondetur, verum esse antecedens, si *vivae vocis oracula* confirmantur et innovantur *per novum vivae vocis oraculum*, non vero si dicta oracula confirmantur et innovantur per Bullam *ex certa scientia*. Tunc enim utique novam naturam, novumque esse acquirunt, cum *ex vivae vocis oraculis* evadant *privilegia scripta*, eorumque naturam assumant. Salmanticenses rem explicant exemplis; ut si, aiunt, privilegium extra corpus iuris existens confirmetur, illud in corpore iuris inserendo, transit in naturam canonis et legis communis quod antea non habebat. Et promissio simplex, si confirmetur iuramento, pertinet iam ad materiam Religionis, et sic desinit esse simplex promissio, et fit promissio iurata. Eodem modo dicatur de *oraculo vivae vocis* per Bullam confirmato et innovato. Tunc enim ei additur aliquid quod antea non habebat, vi-

delicet ex *oraculo vivae vocis*, fit privilegium Bullatum (Vid. Salmant. loc. cit. cap. II, n. 61 sq.; Reiff. n. 160).

2. Ex Bullis revocatoriis Gregorii XV et Urbani VIII constat, revocari omnia oracula *quomodocumque concessa et confirmata*. Ergo *oracula vivae vocis*, etiam per Bullas confirmata et innovata, sub dictis revocatoriis comprehenduntur.

Respondent Salmanticenses, n. 62: «Ad secundum dicimus, Pontifices solum velle revocare illa oracula, quomodolibet oretenus confirmata, seu quomodolibet confirmata per confirmationem, *illa in ratione oraculorum relinquentem*; sed cum eorum intentio non sit privilegia Bullata revocare, ut etiam adversarii admittunt, non fuit eorum mens illa revocare oracula, quae erant confirmata per Bullas, quomodo iam non erat oracula, sed privilegia Bullata ». Quod brevius exponi potest hoc modo: mens Summorum Pontificum fuit revocare omnia privilegia *vivae vocis oraculo concessa*, non autem privilegia Bullata seu per Bullas concessa; atqui privilegia *vivae vocis oraculo concessa*, et postea per Bullas confirmata, evaserunt privilegia Bullata. Ergo etc.

3. Si privilegia *vivae vocis oraculo concessa* ac dein per Bullas confirmata, non comprehenderentur in praefata revocatione oraculorum, frustraneae redderentur Bullae revocatoriae; siquidem vix ulla darentur oracula, ad quae dictae Bullae extenderentur, et in quibus revocandi effectus sortiretur. Nam fere cuncta Regularium privilegia omnium Ordinum, etiam oretenus concessa, fuerunt per Bullas confirmata.

Respondetur: *primo*, non facile concedendum, quod vix ulla darentur oracula, ad quae extendi possint Bullae revocatoriae, si a revocatione excluderentur oracula *vivae vocis* per Bullas confirmata. Nam Summi Pontifices revocarunt privilegia oretenus concessa non solum Ordinibus Regularibus, sed etiam quibusvis Collegiis, Capitulis, Societatibus ac Congregationibus quibuslibet, et earum respective Praepositis, Decanis, magistris, ministris, praelatis, prioribus, rectoribus etc. Ut difficultas pondus habeat, demonstrare oporteret, cuncta et singula Instituta, Societates, Collegia ac personae in Apostolicis Constitutionibus revocatoriis nominatas, quae fruebantur privilegiis *vivae vocis oraculo concessis*, obtinuisse per Bullam confir-

mationem *ex certa scientia* eorundem oraculorum, quod certe non est facile. Ideo supponendum potius est, plurima tunc extitisse, sive vera sive ficta, privilegia oretenus concessa, quae per Bullas non fuerant confirmata et innovata, quae proinde revocationi Gregorii XV et Urbani VIII fuerunt subiecta.

Secundo, Bullae revocatoriae minime censendae sunt frustraneae seu inutiles, si a revocatione excluduntur *vivae vocis oracula* per Bullas confirmata. Nam per talem actum solemnem menti Summorum Pontificum fuit satisfactum: ipsi enim ideo omnia oracula revocarunt, quia cum non essent scripta, nec authentica, magnam in Ecclesia afferebant confusionem, et non deerant qui oracula fingebant numquam a Papa expedita seu obtenta, et plures quoque inveniebantur, qui obtentis abutebantur. Hinc in re tam gravi confusio, incertitudo et perturbatio in detrimentum disciplinae ecclesiasticae, hincque necessitas providendi; et opportune provisum est per generalem revocationem privilegiorum oretenus antea concessorum, ita tamen ut Gregorius XV exceperit a sua revocatione oracula manu alicuius Cardinalis subscripta. Cur hoc? Quia ob auctoritatem et fidem subscribentis, cessabant inconvenientia, quae ipse in sua revocatione evitare intendebat. Et licet Urbanus VIII haec etiam revocaverit, exceptit tamen oracula expedita per illos Officiales seu Ministros, quibus ratione officiorum seu munerum, quibus funguntur, antea de Summi Pontificis oraculo fides adhiberi solebat. Cur haec exceptio? Quia tali modo omnis confusio cessabat, et certo constabat de gratia a Pontifice concessa.

Idem dicatur de oraculis per Bullas vel Brevia Pontificia confirmatis. Per hoc enim quod oracula sint per Litteras Apostolicas confirmata cum clausulis *ex certa scientia et de plenitudine potestatis*, omnis fides illis Litteris adhibenda est, utpote ab ipso Summo Pontifice subscriptis, adeoque supradicta inconvenientia cessant. Et hoc verum est, non solum quando tenor oraculorum in Bulla confirmatoria inseratur, sed etiam quando idem tenor verborum oraculi ponitur in Bulla virtualiter et aequipollenter per dictas clausulas, vel per hanc: *Quorum tenores... ac si de verbo ad verbum insererentur* (Cf. Salmant. n. 64; Lezana, loc. cit., qui aliquatenus dubitanter loquitur).

771. Praemisimus brevem expositionem binae sententiae, ut Lector a se videat quatenus ex his magis veritati accedat. Utraque quippe, tum ob rationum pondus, tum ab auctoritate Doctorum, sua probabilitate gaudet. Nihilominus prima sententia obiectiones alterius sententiae plene diluere videtur.

Dubium: An in memoratis revocationibus comprehendantur privilegia vivae vocis oraculo concessa favore *omnium Ecclesiasticorum*?

Resp. *Negative*, quia in praedictis Bullis exprimuntur tantum Collegia, Capitula, Ordines, Societates, eorum Praepositi, seu generatim Superiores; minime vero universus coetus Ecclesiasticorum. Hinc Lezana apud Salmanticenses (Cap. II, punct. VI, n. 53) probat, gratiam a Leone X vivae vocis oraculo factam pro recitantibus Officium divinum, ut quicumque recitaverit orationem *Sacro-sanctae*, consequatur remissionem omnium defectuum in divino Officio persolvendo humana fragilitate commissorum, in suo robore manere, et non esse revocatam, quia fuit gratia seu indultum pro omnibus ecclesiasticis concessum et de hoc nullum dubium (Vid. Lezana, verb. *Oracula*, n. 5, et *Offic. divin.* n. 12 et 13).

772. *Quaeritur ulterius*, an sub praedictis revocationibus comprehendantur oracula, quae sunt *mere declarationes* sive Concilii Tridentini, sive decretorum Pontificum in favorem Religiosorum?

Respondetur *negative*. Nam in saepedictis Constitutionibus revocantur privilegia, facultates, gratiae, indulta; atqui declarationes, explicationes, seu dilucidationes nullatenus inter privilegia recensentur, cum nullam facultatem tribuant personis, quibus illae fiunt (Vid. Salmant. loc. cit. n. 52; Giraldi, in notis ad P. Thesaurum *de poenis ecclesiasticis*, p. 189, 1^a column.).

773. *Quaerunt etiam*, an sub revocatione oraculorum comprehendantur *Indulgentiae vivae vocis oraculo concessae*? Plures Auctores, quos vide citatos a Salmant. n. 52, negant, quia Indulgentiae in odiosis, qualis censetur revocatio, non veniunt sub nomine privilegiorum, eo quod indulgentia est quaedam absolutio seu relaxatio poenae debitae, et non est proprie facultas aliquid agendi, quam quidem privilegium significat. Alii vero Auctores censent, etiam indulgentias vivae vocis oraculo concessas comprehendendi in praefata revocatione, utpote generalissima, quae comprehendit *omnes*

quascumque gratias, inter quas iure adnumerantur Indulgentiae. Nos dicimus cum Lezana (loc. cit. n. 5), utramque sententiam probabilitate gaudere, etsi nobis probabilior videatur haec secunda sententia. Ceterum haec quaestio parum in praxi proficua est; siquidem revocationi oraculorum vivae vocis iam praecesserat revocatio Indulgentiarum, ut infra dicemus.

774. *Aliud dubium*: An gratiae et privilegia vivae vocis oraculo post Clementem XII concessa, valeant? Respondetur *affirmative*, hoc in sensu, scilicet: Omnia et singula vivae vocis oracula post Clementem XII concessa, de quibus sufficienter constat, quod fuerint revera concessa, *pro foro interno* certe valent, etsi de iis testimonium authenticum iuxta tenorem Bullae Clementinae non habeatur. Sufficit enim, ut aliae fide dignae personae, ex. gr. Generales, Provinciales, Procuratores generales, et huiusmodi, in quorum praesentia aliquis Papa, Clementis XII successor, privilegium oretenus concessit, de illo testimonium ferant. Ratio patet; cum enim par in parem non habeat imperium, adeoque Constitutiones revocatoriae praedicti Pontificis manus Successorum non ligent, nec ad eorum novas concessionem se extendant, proculdubio huiusmodi subsequentes concessionem *vivae vocis oraculo* factae, in foro conscientiae valent, modo de earum concessione quocumque testimonio fide digno constet. Confirmatur: nam Constitutio revocatoria Clementis XII, loquitur dumtaxat de oraculis vivae vocis *quandocumque et qualitercumque a Praedecessoribus* concessis, prout fecerunt Gregorius XV et Urbanus VIII; non ergo se extendit nec se extendere potest ad novas concessionem a Successoribus factis vel faciendis.

775. Ast, ut *vivae vocis oracula* post Clementem XII concessa valeant etiam *pro foro externo*, etsi ex modo dictis absolute non requiratur probatio concessionis iuxta modum pro praecedentibus oraculis ab eodem Pontifice determinatum, requiritur tamen de facta concessione tale fide dignum testimonium, quale ceteroquin requiritur et sufficit in iure ad probandum in foro externo.

§ IV. *Alia revocatio eiusdem Summi Pontificis Clementis XII.*

776. Ut haec revocatio recte intelligatur, praemittendum est, Summum Pontificem Benedictum XIII varias edidisse Constitutiones,

quibus approbavit, confirmavit, ac pro potiori cautela, Apostolica auctoritate de novo concessit quascumque gratias, concessionem, indulgentias, exemptiones, privilegia, communicationes, et similia, tam in genere quam in specie *Tertiariis*, nempe Fratribus et Sororibus de Poenitentia S. P. Francisci, eorumque Monasteriis, Domibus, Conservatoriis, aut aliis quovis nomine nuncupatis habitationibus, ecclesiis etiam, oratoriis et capellis vel immediate et directe, aut etiam per communicationem cum aliis Ordinibus, et praesertim Fratrum Minorum, a Romanis Pontificibus quomodolibet concessa. Per Bullam *Paterna*, quae ceteris prior est et celebrior, Minister Generalis totius Ordinis Minorum, et secundarii Superiores confirmantur in auctoritate supra omnes Tertiarios saeculares utriusque sexus, eidemque Ministro Generali iniungitur onus propagandi per universum orbem Tertium Ordinem, et libera auctoritas ei conceditur illa statuendi, quae bonum Tertiariorum regimen concernere possunt, dummodo tamen regulae praefatae, sacrisque canonibus non adversentur. Per istiusmodi latissimam concessionem, Tertiarii Franciscuales fere prorsus eximebantur a iurisdictione Episcoporum et Parochorum, et subiiciebantur iurisdictioni Superiorum Ordinis Minorum. Praedicta Bulla *Paterna*, ab eodem Pontifice Benedicto XIII extensa est ad Tertiarios Minorum Capuccinorum, Conventualium, et Tertii Ordinis Regularis, per speciales Constitutiones, quae mox citantur per ordinem, incipiendo a prima iam memorata. Constitutiones ego sunt sequentes:

1. Constitutio: *Paterna Sedis Apostolicae providentia*, de die 10 Decembris 1725, pro Fratribus Ordinis Minorum (Bullar. Rom. tom. XII, pag. 49).

2. Constitutio: *Ratio Apostolici Ministerii*, die 24 Maii 1726, pro Fratribus Ordinis Capuccinorum (Bullar. tom. XII, pag. 98).

3. Constitutio: *Singularis devotio*, die 5 Iulii 1726, pro Fratribus Ordinis Minorum Conventualium (Ibid. pag. 101).

4. Constitutio: *Exponi Nobis nuper fecit*, die 30 Septembris 1729, pro Fratribus Tertii Ordinis Regularis (Ibid. pag. 409).

777. Vigore igitur huiusmodi Apostolicarum Constitutionum, respectivis Ministris Generalibus ea omnia, *quoad institutionem et regimen Tertiariorum*, competunt, quae vi Constitutionis *Paterna*

Sedis competunt Ministro Generali Ordinis Minorum; et similiter Tertiarii saeculares, qui praedictorum Superiorum Generalium directioni subsunt, iisdem prorsus indulgentiis et privilegiis gaudent, quibus fruuntur Tertiarii saeculares Ministro Generali Ordinis Minorum subiecti.

778. Praefatis Constitutionibus alia adiungenda est eiusdem Pontificis Benedicti XIII pro Fratribus Ordinis Praedicatorum, edita die 26 Maii 1727, cuius initium est: *Pretiosus*. In huiusmodi Bulla, praeter alia, eadem iurisdictio Superioribus Ordinis, eademque privilegia conceduntur respectu suorum Tertiariorum, quae fuerunt concessa Superioribus Ordinis Minorum.

779. Quibus praenotatis, sciendum est, quod Clemens XII, Constitutione, quae, prout alia supra relata, incipit *Romanus Pontifex*, de die 30 Martii 1732. (vid. per extensum apud *Ferraris*, verb. *Privileg.* art. III, n. 63) tranquillitatem Ecclesiae prae oculis habens, ad amovendam quarumcumque dissensionum et litium occasionem, aliisque gravissimis causis, praedictas Benedictinas Constitutiones simul cum aliis, quae recensentur in ipsa Bulla *Romanus Pontifex*, revocavit, seu ad terminos iuris reduxit. Sublata hinc fuerunt *Tertiariis* privilegia, indulta, gratiae, exemptiones... de quibus illud iudicium est habendum, quod sive ex lure communi, sive ex Concilio Tridentino, sive ex Decretis et Constitutionibus Apostolicis, sive alias, legitime habebatur, antequam eadem Litterae et declarationes ab eodem Benedicto concessae fuissent, perinde scilicet ac si illae non emanassent. Hinc in pristinum statum ac terminum reducta sunt privilegia Tertiariorum et Tertiariarum, prout etiam Ordinariorum iurisdictio.

780. Quatenam vero in praesenti sint iura Tertiariorum saecularium, quid respectu eorundem pertineat ad Episcopos, quidque ad Superiores regulares, habentur definita in Constitutione *Misericors Dei Filius* Summi Pontificis Leonis XIII, edita die 30 Maii 1883 necnon in declarationibus SS. Congregationum Romanarum (De Tertio Ordine Franciscali vid. nostra *Collectio Indulgentiarum*, vel *Directorium Tertii Ord.*).

§ V. *Revocatio facultatum et privilegiorum facta a Gregorio XIII per reductionem ad terminos et iuris veteris Concilii Tridentini Constitutionis S. Pii V, incip. ETSI MENDICANTIUM.*

781. Gregorius XIII per suam Constitutionem, quae incipit: *In tanta rerum et negotiorum mole*, die 1 Martii 1573, quasdam Constitutiones a S. Pio V favore Regularium latas revocavit, ex quibus Planis Constitutionibus speciatim commemoranda est illa, cuius initium est: *Etsi Mendicantium*, edita anno 1567, in qua Regularibus plura privilegia conceduntur, quae etiam decretis Concilii Tridentini adversantur. Ex verbis ipsius Bullae revocatoriae Gregorii XIII, intelliget lector negotium de quo agitur:

a) « Pius PP. V, ita Gregorius XIII, Praedecessor Noster, auditis gravaminibus, quae Fratribus Ordinum Mendicantium ab Ordinariis locorum et Parochialium ecclesiarum Rectoribus multis inferri dicebantur super sacris Concionibus et lectionibus habendis, Confessionibus audiendis, poenitentiis iniungendis, Fratribus ad Ordines promovendis, celebrationes Missarum, cura animarum, Sacramentorum administratione, sepulturis, quarta funeralium, legatis, donationibus, eleemosynis, collectionibus, aliisque huiusmodi iuribus, nec non decimis et diversis oneribus, ac etiam super statu et regimine Sanctimonialium ipsis Fratribus subiectarum, ...multa per quasdam suas litteras pro dictis Fratibus non modo statuerit, sed et quae tam in Concilio Tridentino decreta fuerant ad haec pertinentia declaravit, multaque praeterea privilegia eisdem decimo septimo Kalendas Iunii..., et deinde ea omnia aliis Ordinibus et Congregationibus Regularium non Mendicantium, etiam per modum communicationis concesserit...

b) « Demum animadverso, quod ea omnia multis dubitationibus involuta, magnisque difficultatibus obstructa, multas magnasque dissensiones, altercationes et lites inter praedictos locorum Ordinarios et Fratrum ipsorum Ordines non sine gravi divini cultus et animarum detrimento ac populorum scandalo excitaverant, contra ac ipse sperabat, et praeter suam expectationem, ut qui interdum conquereretur multa aliter alioque sensu a se prolata fuisse, quam

litteris expressa essent, dum Litterae Apostolicae ab Officialibus vel conficerentur vel typis mandarentur ».

c) « Cupiens his mederi incommodis, primum illa omnia, quae Regularibus aliorum Ordinum quam Mendicantium communicaverat, et secundum praemissa concesserat, motu proprio restrinxerit. Deinde plenius providere volens prioribus Litteris a se quoad ipsos Mendicantes magna in parte moderatis, omnes et quascumque alias Litteras, quae de aliis Ordinibus et Congregationibus extra Mendicantium Ordines de observantia nuncupatos emanaverant, omnino aboleverit, causas omnes iam de his, etiam in Romana Curia pendentes, ad se advocando, lites extinguendo... quemadmodum in aliis suis Litteris in registro proxime compertis, numquam tamen publicatis, melius continetur »...

d) « Nos hac tanta varietate cognita, quae etiam ex multiplici Litterarum et Constitutionum editione procedit, praesentibus et futuris discriminibus occurrere volentes; de Nobis attributae potestatis plenitudine statuimus et ordinamus, de praedictis et aliis omnibus Litteris et Constitutionibus, quae ab eodem Praedecessore eisdem de rebus pro quoruncumque Regularium, etiam Mendicantium Ordinibus et Congregationibus quomodolibet emanarunt, ac omnibus et quibuscumque in eis contentis, eam deinceps dispositionem atque decisionem pro subiecta materia futuram esse, quae *sive ex iure veteri, sive ex sacris dicti Concilii decretis, sive alias legitime ante dictarum Litterarum et Constitutionum editionem erat, et si ipsae non emanassent, futura fuisset*: ad quam dispositionem et decisionem, suumque pristinum et integrum statum ac terminum illa omnia reducimus. Quin etiam tollimus et abrogamus omnia irritantia et alia decreta, nec non prohibitiones, declarationes, mandata, et quaecumque alia ipsis Litteris et Constitutionibus apposita... et huic reductioni adversantia... Decernentes, illa omnia pro nullis et infectis haberi. Non obstantibus » etc. (Vid. Bulla apud Naldum, *Summa*, verb. *Privilegium*, n. 18; Lezana, tom. II, cap. I, n. 13; Miranda, *Manualis Praelatorum*, tom. II, quaest. 42, art. III, § *Tertio*). Constitutio S. Pii V, *Etsi Mendicantium*, a Gregorio XIII sic revocata integre refertur a laudato Lezana, loc. cit. n. 12, et est quidem valde prolixa.

De praefata revocatione Constitutionis *Etsi Mendicantium* S. Pii V, facta a Gregorio XIII per Bullam *In tanta rerum*, loquitur etiam Benedictus XIV in Constitutione incip. *Impositi Nobis*, § 2. Cum igitur Piana Constitutio ad terminos iuris communis et sacri Concilii Tridentini reducta fuerit, Regulares nequeunt amplius privilegia sua firmare auctoritate eiusdem Constitutionis, nisi alioquin huiusmodi privilegia reperiantur conformia tum iuri veteri, tum Concilii Tridentini decretis, tum etiam legitimae possessioni.

§ VI. *Revocatio Indulgentiarum facta a Summo Pontifice Paulo V.*

782. Summus Pontifex Clemens VIII sibi proposuit per Cardinales a se deputatos in examen revocare indulgentias Ordinibus religionis a suis Praedecessoribus concessas, abusus tum in communicando, tum in modo illas recipiendi irreptos tollere, earumque authenticitatem inspicere et examinare. Sed morte praeventus, non omnia ad finalem executionem deducere potuit. Paulus V, qui Clementi in Pontificatu successit, pium opus a suo Praedecessore susceptum ad optimum finem perducere cupiens, Cardinalibus a dicto suo Praedecessore deputatis, de quorum numero erat ipse, iniunxit, ut in illo opere ad ulteriora progredierentur, et indulgentias Regularibus concessas recognoscerent, iisque recognitis rem cum eo communicarent.

Cardinales mandatum Pontificis exequentes, privilegia, concessionem et gratias praedictis Religionibus et Ordinibus concessas diligenter examinarunt, ac etiam eorundem Ordinum Superiores et Officiales pluries audierunt.

783. Cum ex huiusmodi examine *varia dubia et incertitudines et confusiones circa indulgentias adesse constiterit*, Cardinales, *ex iudicio eorundem etiam Regularium*, Summo Pontifici proposuerunt, *valde expedire* pro eorum maiori securitate et beneficio, ut indulgentiae praefatis Regularibus *ad instar, vel per communicationem, aut alio modo* hactenus concessae, annullarentur et revocarentur, ac aliae particulares de novo concederentur.

784. His auditis, Summus Pontifex, matura super hoc consultatione praehabita, sub die 23 Maii 1606 Constitutionem edidit,

cuius initium ROMANUS PONTIFEX, *qua omnes et singulas indulgentias quibuscumque Ordinibus et Institutis Regularibus, etiam Mendicantibus, et quibuscumque personis regularibus, tam vigore privilegiorum et Litterarum Apostolicarum, quam vivae vocis oraculo, aut alio quovis modo per Apostolicam Sedem hactenus concessas, perpetuo revocavit, cassavit ac annullavit.*

Deinde eadem Constitutione laudatus Pontifex *novas indulgentias in perpetuum concessit Religiosis regularibus cuiusvis Ordinis, tam Monastici, quam Mendicantis, nec non omnibus Monialibus cuiusvis regulae approbatae et intra claustra (1) cum tribus votis solemnibus viventibus et perpetuam clausuram servantibus.*

§ VII. *Indulgentiae de novo concessae a summo Pontifice Paulo V Religiosis regularibus cuiusvis Ordinis, et Monialibus cuiusvis regulae approbatae cum clausura et votis solemnibus.*

785. A) INDULGENTIAE PLENARIAE:

1. *Omnibus Christifidelibus, qui canonice habitum regularem a legitimis Superioribus causa profitendi in illo susceperint, die primo eorum ingressus in ipsam Religionem, si vere poenitentes et confessi, sanctissimum Eucharistiae Sacramentum sumpserint.*

2. *Cuiuslibet Novitio post completum probationis annum professionem emittenti, ac iisdem Sacramentis relecto.*

3. *Cuiuslibet Religioso intra claustra sui monasterii viventi in festo principali sui Ordinis, dummodo confessus et sacra Communionem relectus fuerit, aut Missam recitans et pro christianorum principum concordia, haeresum extirpatione, Romani Pontificis salute ac sanctae Matris Ecclesiae exaltatione pias ad Deum preces effuderit.*

4. *In cuiuslibet Religiosi mortis articulo, si pariter vere poenitens et confessus ac sacra Communionem relectus, vel quate-*

(1) Extenduntur etiam ad Religiosos *extra claustra*, cum licentia tamen suorum Superiorum legitima de causa illis concessa, degentes. Ita laudata Constitutio in exordio.

nus id facere nequiverit, saltem contritus nomen Iesu ore, si potuerit, sin autem corde, devote invocaverit.

5. *Cuilibet religioso Sacerdoti*, iam confesso, *primam Missam celebranti*, nec non etiam *iis Religiosis qui pariter confessi* et sacra Communione refecti *eidem Missae interfuerint*, aut ipso die Missam similiter celebrabunt.

6. *Omnibus Religiosis*, qui de suorum Superiorum licentia, *a negotiis per decem dies alieni*, in cella commorabuntur, aut ab aliorum conversatione separati in piorum librorum et aliarum rerum spiritualium animos ad devotionem et spiritum inducentium lectionibus operam suam dederint, addendo saepe considerationes mysteriorum fidei catholicae, divinorum beneficiorum, quatuor novissimorum, passionis D. N. Iesu Christi et aliorum exercitiorum, orationum iaculatoriarum, aut vocalium saltem per duas horas in diem, et noctem orationibus mentalibus sese exercendo, faciendo eodem tempore Confessionem generalem, aut annualem, vel ordinariam, sanctissimum Eucharistiae Sacramentum sumpserint, aut Missam celebraverint. Haec indulgentia plenaria acquiritur *toties, quoties* praefatum exercitium seu sacer recessus peragitur.

7. *Omnibus Religiosis*, qui de licentia Summi Pontificis aut suorum Superiorum *se conferunt in ditiones et terras infidelium aut haereticorum ad concionandum*, aut catholicos docendum, vel infideles et haereticos ipsos ad fidem catholicam convertendum. Isti *duabus vicibus* indulgentiam plenariam lucrari possunt, videlicet, *quando itineri se accingent*, et *quando in locum ipsis assignatum ingressi fuerint*, dummodo vere poenitentes, confessi ac sacra Communione refecti fuerint, vel Missam celebraverint.

8. Cum Superior in visitationibus generalibus *Orationes quadraginta Horarum* pro bono visitationis progressu collocare voluerit, iis Religiosis, qui dictis Orationibus saltem spatio duarum horarum in diverso tempore interfuerint, et ibi pro christianorum principum concordia, haeresum extirpatione, Romani Pontificis salute ac sanctae Matris Ecclesiae exaltatione, nec non disciplinae et observantiae regularis augmento pias ad Deum preces effuderint, si confessi et sacra Communione refecti fuerint, aut Missam celebraverint, plenaria item indulgentia concessa est.

B) INDULGENTIAE STATIONUM URBIS, quarum aliae sunt plenariae, aliae partiales (Vid. nostra *Collectio*, n. 948 et sqq.).

Religiosi enim (et Religiosae) intra claustra viventes, qui *suam ecclesiam* devote visitaverint, ibique oraverint iuxta intentionem Summi Pontificis, consequuntur easdem indulgentias, quas visitantes ecclesias Urbis et extra eam diebus Stationum consequuntur, in omnibus diebus, perinde ac si ipsas Urbis ecclesias personaliter visitarent.

C) INDULGENTIAE PARTIALES:

1. *Indulgentia sexaginta annorum totidemque quadragenarum* concessa iis Religiosis, qui per mensem integrum singulis diebus *spatio mediae horae orationem mentalem fecerint*, ac confessi et sacra Communione *ultima Dominica* mensis huiusmodi refectioni fuerint.

2. *Indulgentia quinque annorum totidemque quadragenarum* concessa iis omnibus Religiosis intra claustra viventibus, qui *quingies Pater et Ave ante altare eorum ecclesiae dixerint*; lucranda *in quolibet die*.

3. Item *Indulgentia quinque annorum totidemque quadragenarum* lucranda ab iis Religiosis, qui de suorum Superiorum licentia in itinere existentes, aut extra claustra degentes, tamquam Praedicatores et Lectores, *quinque Pater et Ave ante quodlibet altare* similiter dixerint.

4. *Indulgentia trium annorum totidemque quadragenarum* concessa iis Religiosis, qui contrito corde et poenitentes, eorum culpas et peccata ac imperfectiones *in capitulis culparum* accusabunt, et spiritualiter communicabunt, et exercitium virtutum facient.

786. Haec sunt indulgentiae, quas Summus Pontifex Paulus V, post abrogatas antiquas, de novo concessit *Religiosis regularibus* cuiusvis Ordinis, *comprehensis*, ut supra diximus, *Monialibus stricto sensu Religiosis*, scilicet cum clausura et votis solemnibus (Vid. Const. apud Decr. auth. S. C. I. pag. 443; Ferraris, verb. *Indulg.*; Theod. a Sp. S. part. II, pag. 90).

Praeter descriptas indulgentias *omnibus Religiosis regularibus communes*, aliae quoque dantur, quae sunt propriae cuiuslibet religiosi Ordinis, quaeque vel fuerunt renovatae vel tractu tem-

poris a S. Sede concessae. Id constat ex Summariis singulorum Ordinum religiosorum, quorum nonnulla videri possunt penes *Rescr. auth.* S. C. I. pag. 380 et sqq.

§ VIII. *Quaenam indulgentiae fuerint a Paulo V revocatae, et quaenam non revocatae.*

787. Generaliter omnes et solae illae indulgentiae revocatae sunt, quae *directe et principaliter* ipsis Regularibus utriusque sexus concessae erant. Hinc *ut revocatae* habendae sunt:

a) Indulgentiae *personales*, concessae scilicet *ipsis personis* Religiosis, quod clare patet ex ipsa Bulla *Romanus Pontifex*.

b) Indulgentiae concessae *eorum ecclesiis, sed pro Religiosis tantum*: huiusmodi enim indulgentiae iure dici possunt personales ac Regularibus directe et immediate concessae. Haec doctrina videtur *verior*, quamvis non desint Auctores qui aliter sentiant.

Indulgentiae *non revocatae* a Paulo V sequentes recensentur:

1. Indulgentiae concessae *ecclesiis Regularium pro omnibus Christifidelibus* (S. C. I. Decr. 1 Febr. 1678. N. 17).

2. Indulgentiae *reales* vel *personales* concessae *promiscue* Regularibus et Saecularibus, quae scilicet *omnibus Christifidelibus* concessae sunt, prout sunt illae adnexae *numismatibus, coronis, crucibus, recitationi Officii parvi B. M. V. aut Defunctorum vel certis Orationibus* etc. Regulares enim ex communi doctrina Theologorum non debent esse deterioris conditionis, quam saeculares.

3. Indulgentiae *directe* pro Defunctis concessae, ex communi sententia Doctorum.

4. Indulgentiae quae sunt *immediate et directe* concessae parentibus, consanguineis, medicis, benefactoribus ac servitoribus Religiosorum.

§ IX. *Instituta in Constitutione Pauli V comprehensa et non comprehensa.*

788. 1. Comprehenduntur omnia Instituta et personae *Ordinum regularium*, tam Mendicantium quam non Mendicantium, tam viro-

rum quam mulierum, *vota solemnia* emittentium. Id clare patet ex ipsa Bulla.

2. Comprehenduntur *Canonici Regulares Lateranenses*, quamvis nec Monachorum nec Mendicantium nomine designentur, utpote qui solemnia vota emittunt (Decr. 19 Iunii 1713. N. 49).

3. Comprehenduntur *Canonichissae Regulares*, licet non Moniales, sed Canonichissae nuncupentur, cum et ipsae votorum solemnium vinculis sint obstrictae et perpetuam clausuram servant (Decr. 18 Dec. 1714. N. 53).

4. Non comprehenduntur Congregationes, Instituta, vel personae, etiam Tertiarii vel Tertiariae, *quae solemnia vota non emittunt*, sive intra sive extra claustra degant, sive servant, vel non, clausuram (Decr. 15 Iulii 1681. N. 27).

789. Exinde consequitur, praefatas Congregationes, sive personas, vota solemnia non emittentes, per memoratam Constitutionem Pauli V non fuisse privatas indulgentiis, quae eis *directe et immediate* fuerunt concessae; privatas autem extitisse indulgentiis illis, *iam revocatis*, quibus gaudebant per *simplicem* seu *accessoriam communicationem*. Alia vide in citata nostra « *Collectio Indulgentiarum* » pag. 581.

LIBER SEPTIMUS

DE PRIVILEGIO EXEMPTIONIS A IURISDICTIONE EPISCOPORUM A SUMMIS PONTIFICIBUS REGULARIBUS CONCESSO.

Specialis sermo non immerito instituitur de privilegio exemptionis, quo fruuntur Regulares, quippe quod maximum habetur inter privilegia eisdem Regularibus a Romanis Pontificibus benigne concessa. Exhibetur igitur in praesenti libro notio dicti privilegii, concessio facta eiusque causae seu motiva, necnon plures casus excepti generali modo indicantur, in quibus Regulares, non obstante exemptione, Episcoporum iurisdictioni subsunt.

CAPUT I.

De privilegii exemptionis natura et extensione.

§ I. *Notio et divisio privilegii exemptionis.*

790. Exemptio Regularium a iurisdictione, regimine et potestate Episcoporum, constituit privilegium omnibus notissimum, a nemine proinde in dubium revocatum. Exemptio, *generatim*, est eductio seu liberatio alicuius a potestate alterius. In praesenti definitur: subtractio a iurisdictione Ordinarii; sive est privilegium, quo persona, vel locus ab Episcopi vel alterius Superioris, ordinariam iurisdictionem habentis, potestate subtrahitur, et immediate subiicitur Papae. In qua definitione comprehenduntur non solum Regulares, sed etiam alii, si qui sint, Ecclesiastici, vel Collegia aut ecclesiae hoc privilegio fruentes.

791. Sed quia nos de privilegiis Regularium praecipue loquimur, exemptio pro re nostra accipitur pro illa eductione, qua Religiosi, qui sub iurisdictione, regimine et correctione Episcoporum dege-

bant, a tali subiectione subtracti sunt, et sub regimine suorum Praelatorum constituti, tam in civilibus, quam in criminalibus; et omnes uni Capiti, tamquam omnium Religionum Generalissimo, qui est Summus Pontifex, immediate subiecti. Hinc Praelati Regulares habent in suis ecclesiis et monasteriis iurisdictionem quasi episcopalem, tam quoad personas, quam quoad loca (Vid. *Salmant.* tom. IV, *tract.* 18, *de Privilegiis*, cap. III, punct. I, § I; *S. Alph. Theol. Moral.* tom. I, lib. I, *Append. secunda de Privilegiis*).

792. *Variae species exemptionis.* Exemptio alia est *personalis*, alia *localis*, et alia *mixa*. *Personalis* est, quae adhaeret personae, eamque sequitur et comitatur, quocumque pergat. *Localis*, qua locus, v. g. ecclesia, capella, monasterium, territorium subtrahitur iurisdictioni Ordinarii, ita, ut licet in dioecesi sit, non tamen sit de illius dioecesi, sed loco extra eam sito aequiparatur. Quare exemptio *localis* immediate et per se datur loco, non vero personis, nisi quatenus in illo loco existunt, ut si alicui Parochiae concedatur privilegium, ne possit interdicti. Cum huiusmodi privilegium *non personas*, sed *locum immediate afficiat*, personae possunt utique extra illum locum interdicto subiacere, non vero in illo, in quo proinde ratione *loci* privilegiati, possunt divina celebrare et his assistere (*Salmant.* loc. cit. n. 3).

Exemptio *mixa* est illa, qua personae et loca, eorumque res, ab Ordinarii potestate subtrahuntur, ita ut ipse neque in locum, neque in personas eiusdem loci iurisdictionem suam exercere, vel tribunal ibidem pro iurisdictione in alios exercenda erigere potest sine licentia Praelati dicti loci (Vid. *Schmalz. De Privil. exempt.* n. 246).

793. Exemptorum genus duplex est: nam aliqui dicuntur *nullius dioecesis*, qui habent speciale seu *separatum territorium*, ac *populum exemptum*, ubi iurisdictionem quasi episcopalem exercent, et *Ordinarii* nomine veniunt, licet Episcopi non sint, sed tantum Praelati, Praepositi aut Abbates. Alii vero dicuntur esse *in dioecesi non tamen de dioecesi*, qui quidem quoad suas personas, vel particularem aliquem locum, ex. gr. monasterium, exempti sunt, certum autem populum vel territorium exemptum non habent, sed intra fines alicuius Episcopatus existunt (*Schmalz.* n. 248).

794. De huiusmodi personis praestat audire Summum Pontificem Benedictum XIV (*De Syn. dioec.* lib. II, cap. 11), qui de *inferioribus Praelatis* loquens, eos in tres species distinguit, ut sequitur: Tres distinguimus inferiorum Praelatorum species:

Prima est eorum, qui certo praesunt generi personarum existentium *intra septa alicuius ecclesiae, monasterii seu Conventus, cum passiva exemptione* a iurisdictione Episcopi. Eiusmodi sunt *Superiores regulares*, et nonnulli Praelati saeculares, qui una cum ecclesia, eiusque ecclesiae clericis et administris, quibus praeficiuntur, subsunt immediate Romano Pontifici.

Secunda species est Praelatorum habentium iurisdictionem *activam in clerum et populum certi loci*, qui tamen locus est *intra Episcopi dioecesim*, a qua undique circumscribitur. Et eiusmodi Praelati improprie tantum, et lato quodam loquendi modo dicuntur esse *Nullius*.

Tertia species est Praelatorum, qui *iurisdictionem activam habent in clerum et populum* alicuius loci, seu oppidi, aut plurium locorum et oppidorum, quae omnino *avulsa et separata sunt* a cuiuslibet Episcopi dioecesi; quapropter dicuntur constitnere quamdam quasi dioecesim, ubi Praelatus, iis exceptis, quae Ordinis Episcopalis sunt, omnia exercet, quae ceteroquin ad Episcopalem iurisdictionem pertinerent. Huius generis Praelati inter inferiores nobilissimi sunt; dicuntur vere et proprie *Nullius*, et veris annumerantur Ordinariis locorum.

795. Datur etiam duplex aliud genus exemptionis, videlicet, *a)* exemptio *tam in capite quam in membris*, quando scilicet non solum locus principalis, seu monasterium, aut collegium exemptum est, sed etiam omnes capellae, beneficia et parochiae annexae; *b)* exemptio *in capite tantum*, quando locus principalis dumtaxat exemptus est, non autem annexae parochiae, vel beneficia; cap. *Ex ore*, 17, tit. XXXIII; quo in casu Abbas, ex. gr. ad Synodum dioecesanam accedere tenetur, eiusque leges super illis membris non exemptis suscipere, ita tamen, ut in praedicta Synodo primum post Episcopum locum obtineat; cap. *Ex ore* cit. (Vid. Schmalz. n. 249).

§ II. *Exemptio a iurisdictione Ordinariorum
ab Apostolica Sede Regularibus concessa.*

796. Quia privilegium exemptionis respectu Regularium est omnibus notissimum et a nemine in dubium vocatur vel serio vocari potest, ideo breviter rem expediemus. Nam non solum supervacaneum, sed etiam longum et lectoribus molestum esset omnia hic congerere documenta, quibus ostendi posset Regulares omnes, vel saltem fere omnes, exemptos esse, virtute privilegiorum, a iurisdictione et regimine Ordinariorum. Qui documenta Pontificia vel in compendium vel per extensum legere cupit, adeat librum, cui titulus « *Monumenta Ordinis Minorum* » seu monumenta quatuor Ordinum Mendicantium; legat *Compendium privilegiorum* a P. Alphonso Casarubio Hispano congestum, verb. *Exemptio*; conferat Emman. Rodriguez, tom. II, quaest. 63, art. 3; Lezana, verb. *Exemptio*; Salmanticenses, tom. IV, tr. XIII, cap. III, n. 2; maxime Fagnanum, in V libr. Decretal. cap. *Tuarum, de Privilegiis*, n. 18 sqq. Advertendum etiam est, non esse necessarium in casu nostro demonstrationem de exemptione aggredi; siquidem ea, praeterquam quod ex facto et praxi manifesta est, satis quoque constat ex supra dictis quoad revocationem quorundam privilegiorum, in qua minime comprehenditur *exemptio* a iurisdictione Episcoporum, et amplius patebit ex infra dicendis quoad ea, in quibus Regulares subsunt Ordinariis, et in quibus non subsunt. Impresensiarum ad notitiam sequentia sufficiant:

1. Clemens IV Ordini Minorum tot favores concessit, ut simul sumpti fere plenam exemptionem ab Ordinariorum iurisdictione importent.

2. Nicolaus IV per litteras Apostolicas *Quia nonnulli* anno primo sui Pontificatus datas, eidem Ordini Fratrum Minorum totalem exemptionem indulsit, decernens, Ordinem praedictum et Fratres eiusdem immediate Sedi Apostolicae subiacere; et ecclesias ac oratoria, domus, loca, utensilia et alia mobilia et immobilia, quorum usum habent Fratres praefati, in ius et proprietatem Sedis Apostolicae suscepit.

3. Privilegium a Nicolao IV concessum ampliavit Benedictus XI, addens, quod nec etiam ratione *delicti commissi, vel initi contractus, aut rei sitae seu existentis extra loca eorumdem Fratrum exempla*, possint coram Ordinariis vel aliis Praelatis ecclesiasticis molestari, seu quomodolibet conveniri. Non obstante Constitutione Innocentii IV in contrarium faciente (Vid. plura alia apud Casarubios et Rodriguez, loc. cit.).

4. Martinus V approbavit et confirmavit Litteras Bonifacii IX, qui amplissimam exemptionem concessit Ordini Fratrum Praedicatorum, et ab eo dependentibus, sub sequentibus verbis: Vestigiis nonnullorum praedecessorum nostrorum inhaerentes, Ordinem ipsum, ac Magistrum Generalem, et Priores, et Fratres praedictos, necnon quascunque Sorores, ac domos, monasteria, et hospitalia quaecunque, quae sub cura et regimine Ordinis Fratrum Praedicatorum fuerint pro tempore constituta... ab omni iurisdictione, dominio, subiectione et potestate quorumlibet Ordinariorum et Praelatorum... prorsus eximimus et totaliter liberamus. Quam quidem concessionem confirmavit Eugenius IV.

5. Ioannes XXII et Sixtus IV Ordinem Carmelitarum a cuiuscumque Dioecesani et cuiuslibet alterius potestate, iurisdictione et dominio omnino exemerunt (*Salmant. et Casarubios*, loc. cit.).

6. Bonifacius VIII plenam indulsit exemptionem Fratribus Augustinensibus et eorum Ordini, sicut concesserat Fratribus et Ordini Minorum (Ita in *Compend. Privileg.* loc. cit. n. 13).

7. Amplissimam etiam exemptionem elargiti sunt Summi Pontifices Paulus IV et Gregorius XIII Societati Iesu, prout constat *ex Compendio privilegiorum ipsius Societatis*, relato a Rodriguez, loc. cit., in quo etiam refertur eos, qui in Societatem admissi, biennio probationis peracto, tria vota substantialia, tametsi simplicia, emiserint, aut in futurum emissent, a quorumvis Ordinariorum et Delegatorum, seu aliorum Iudicum iurisdictione omnino exemptos esse.

797. Peritissimus Canonista Fagnanus, loc. cit. haec habet: *Sedes Apostolica quorumcumque Ordinum Religiosos totaliter exemit ab Ordinariorum iurisdictione, etiam ratione delicti commissi, contractus initi, ac rei existentis extra locum exemptum. Et ex*

Ordinibus Mendicantibus Fratres Praedicatores... habent super hoc amplissimum privilegium a Sixto IV, ut in Constitutione, *Mare Magnum* appellata, quae incipit: *Regiminis universalis Ecclesiae*, edita anno 1474, cuius haec sunt verba: Et ne praetextu Constitutionis Innocentii Papae IV Praedecessoris nostri, quae incipit *Volentes*, locorum Dioecesani et alii Ordinarii, aut alii quicumque in personas et loca Fratrum praedictorum sibi iurisdictionem et superioritatem vindicare praesumant, districtius inbibemus, ne quisquam absque dictae Sedis speciali commissione et auctoritate *in personas, domos et loca* dicti Ordinis Fratrum Praedicatorum, utpote *prorsus exempta*, aliquam praeeminentiam, superioritatem et iurisdictionem quomodolibet exercere praesumant. *etiam ratione contractus, vel delicti, seu rei, de qua ageretur, ubicumque inea-tur contractus, committatur delictum, et res ipsa consistat*». Bullar. tom. I, p. 340. Idem privilegium exemptionis *cum suprascripta clausula* de verbo ad verbum, habent Fratres Minores ab eodem Sixto IV, qui antea fuerat eiusdem Ordinis Minister Generalis, ut in Constitutione similiter, *Mare Magnum* (seu *collectio privilegiorum*) nuncupata, quae incipit: *Regiminis*, edita eodem anno 1474 prid. Kalend. Sept. in Bullar. tom. I, p. 337 (*Fagn. loc. cit. n. 19; Matteucci, Offic. Cur. cap. ult. n. 24, ubi referuntur verba Bullae*) (1).

798. Et haec super re sufficiant, tametsi de ceteris Ordinibus regularibus possint similia quoad exemptionem documenta afferri. Unde Lezana, verb. *Exemptio*, n. 4, testatur, quod Tauburinus praeter exemptionem PP. Discalceatorum (*Carmelitarum*), referat etiam exemptiones per diversos Pontifices concessas Ordinibus *Basilianorum, Canonicorum Regularium, Cassinensium, Cluniacensium, Camaldulensium, Vallumbrosanorum, Cisterciensium, Celestinatorum, Sylvestrinorum, Olivetanorum, Montis Virginis, Praemonstratensium, Carthusianorum, Praedicatorum, Minorum, Eremitarum S. Augustini, Cruciferorum, Servitarum, Minimo-*

(1) Notandum tamen, quod si olim Religiosi plenissima fruebantur exemptione, hodie huic privilegio plures exceptiones factae sunt, ut patet ex revocationibus supra relatis, pag. 393 seq.

rum, Iesuitarum, Theatinorum, Clericorum Regularium de Somasca, Ministrantium infirmis, Scholae piaae, Fratrum S. Iohannis, et aliorum.

Notandum tamen, *praefatam exemptionem* subiisse successu temporis limitationes per diversas revocationes aliquorum privilegiorum, de quibus iam egimus, et adhuc in propriis locis enucleatius agendum erit.

799. Franciscus Santi advertit, quod iure Decretalium, quamvis exemptio iam inducta erat, tamen adhuc vigeat principium « *omnia loca pia esse sub Episcopi potestate, nisi contrarium probaretur* », seu nisi probaretur exemptio. Exemptio enim non concedebatur *in genere* Ordinibus religiosis, sed domibus singulis. At ex *cap. 8, sess. 25, de Regularibus* in Tridentino, exempta sunt, tanquam ex regula generali, omnia monasteria Regularium Ordinum a S. Sede approbatorum, saltem in Congregationem redacta (Lib. III *Decretal.* tit. 36, *De Religiosis domibus, ut Episcopo sint subiectae*, n. 4, p. 322).

800. Non ideo tamen ex affirmatione clarissimi Professoris Romani, b. m., inferendum est, quod ante Concilium Tridentinum non fuerit concessa exemptio *in genere* pluribus Ordinibus regularibus. Documenta quae supra retulimus, contrarium ostendunt. Nihilominus admittendum est, ante idem Concilium adhuc vigiisse principium: « *omnia loca pia esse sub Episcopi potestate, nisi contrarium probetur* ». Sane Ordinarii habent *suam intentionem iure communi fundatam*, adeoque qui se exemptos esse praetendebant, debebant quidem exhibere privilegium exemptionis ad hanc probandam, quippe quae, ut supponitur, non erat *notoria*. At post Tridentinum res aliter se habet: privilegium enim exemptionis respectu Regularium tam notorium est atque ad praxim deductum, ut praesumi nullo modo possit Praelatus quicumque illud ignorare. Quare Regulares non tenentur suam exemptionem, utpote notoriam, coram Ordinariis locorum allegare (Vid. *Fagn.* loc. cit. n. 47; *Lezana*, n. 14; *Salm.* n. 5; *Schmalz.* n. 251-274).

801. *Verba* vel *formulae*, quibus in privilegiis denotatur exemptio a iurisdictione Ordinariorum, variae sunt vel esse possunt. Non enim necessarium est, ut in Bulla, Brevi, seu Rescripto concessionis

dicatur expresse: « *eximimus a potestate et iurisdictione Ordinarii* », sed sufficiunt verba seu formulae equivalentes, ut si dicatur, quod *ecclesia aliqua vel monasterium sit iuris B. Petri*, vel *pertinere ad proprietatem Romanae Ecclesiae vel Sedis Apostolicae*; si in privilegio dicatur, *aliquos recipi a Summo Pontifice in proprios et speciales subiectos*; vel, *ecclesia aut Religio gaudeat libertate Ecclesiae, aut plena libertate*; vel caveatur, *ne Episcopus ibi cathedram suam collocare, vel quamlibet potestatem exercere audeat*; vel demum si dicatur: *Soli Romano Pontifici vel Sedi Apostolicae immediate subiicimus, aut subiicere volumus*. Huiusmodi verba seu clausulae, iuxta communem Doctorum sententiam, exemptionem absque dubio significant. In iis attendi debet mens Summi Pontificis; nam, ut alibi dictum est, verba menti, non mens verbis est conformanda (Vid. *Salmant.* n. 2; *Schmalz.* n. 268 sq.; *Lezana*, verb. *Exemptio*, n. 6 et 7). Plurima documenta quae antiquissimam demonstrant (*pro Monachis*) exemptionem referuntur a *Bouix, de Iure Regularium*, tom. II, pag. 87 sqq. et cf. *Victor. De Buck, de Exempt. Regul. conservanda*, edit. Bruxel. 1869.

§ III. *Causae concessionis descripti privilegii.*

802. Privilegium exemptionis ab Ordinariorum iurisdictione iustis quidem de causis fuit a Summis Pontificibus Regularibus concessum, ut scilicet religiosi Ordines, maiori tranquillitate fruerentur, in debita unitate consisterent, in observantia sanctae regulae ac religiosae disciplinae sub immediata Praelatorum suorum vigilantia ac regimine vitam componerent, nec non ut *strictiori vinculo Regularium familiae, veluti acies castrorum, ad excubias militantis Ecclesiae ordinatae, Sedi Apostolicae devincerentur*. Audiatur super re Summus Pontifex Leo XIII: « Ad Regularium exemptionem quod attinet, certa et cognita sunt canonici iuris praescripta. Scilicet quamvis in ecclesiastica hierarchia, quae est divina ordinatione constituta, presbyteri et ministri sint inferiores Episcopis, horumque auctoritate regantur; tamen *quo melius in religiosis Ordinibus omnia essent inter se apta et connexa, ac sodales singuli pacato et aequabili vitae cursu uterentur; denique ut esset incremento*

et perfectioni religiosae conversationis consultum, haud immerito Romani Pontifices, quorum est dioeceses describere, ac suos cuique subditos sacra potestate regundos attribuere, Clerum Regularem Episcoporum iurisdictione exemptum esse statuerunt. Cuius rei non ea fuit causa, quod placuerit religiosas Sodalitates potiore conditione frui, quam Clerum saecularem; sed quod earum domus habitae fuerint, inris fictione, quasi territoria quaedam ab ipsis dioecesibus avulsa ».

« Ex quo factum est, ut religiosae familiae, quas *iure communi* et Episcopis propter hieraticum principatum, et Pontifici Maximo propter primatum Pontificium immediate subesse oporteret, in Eius potestate esse perrexerint, ex Episcoporum potestate per privilegium exierint. Cum autem re ipsa intra fines diocesium vitam degant, sic huius privilegii temperata vis est, ut *sarta tecta sit dioecesana disciplina*, adeoque ut Clerus regularis *in multis subesse debeat Episcopali potestati* sive ordinariae sive delegatae » (Constit. *Romanos Pontifices*, octavo idus Maii 1881).

§ IV. *Nemini licet infringere privilegium exemptionis a Summis Pontificibus concessum Regularibus.*

803. Benedictus XIV, *de Synodo dioecesana*, lib. IX, cap. 13, hac propositione statuta: *Nihil in Synodo constituendum, quod Regularium privilegia laedat*, ita proseguitur et docet:

Quemadmodum inferiori non licet legem abrogare a Superiore latam, ita nec privilegiis derogare cuipiam a Superiore concessis: quocirca S. Gregorius Magnus (*epist.* 14, *lib.* 8, *indict.* 1, *tom.* 2, *Oper.* col. 903) sic statuit:

Haec constitutionis nostrae decreta, quae pro defensorum sunt privilegiis, et ordinatione disposita, perpetua stabilitate, et sine aliqua constituimus refragatione servari, sive quae scripto decrevimus, seu quae in eis in nostra praesentia videntur esse disposita; nec a quoquam Pontificum in totum, partemve, quolibet occasione convelli decernimus, vel mutari. — Et epist. III, *lib.* 9, *indict.* 2, col. 1018: *Cura est sollicitudinis adhibenda, ut ea, quae pro quiete Monachorum, religiosaeque conversationis fuerint ordinata, nec dissimulatio negligere, nec quaedam valeat*

praesumptio perturbare. Sed, sicut hoc, quod ratio exigebat utiliter, oportuit definiri; ita, quod definitum est, non debet violari. — Et Innocentius IV in Concilio Generali Lugdunensi, relato in cap. I de privileg. in 6: *Volentes (inquit) libertatem, quam nonnullis Apostolica Sedes privilegio exemptionis indulgit, sic integram observari, ut et illam alii non infringant, et ipsi eius limites non excedant.* Hinc laudatus Pontifex Benedictus XIV concludit, nihil Synodalibus Constitutionibus esse inserendum, quod praeiudicium inferat privilegiis a Sede Apostolica concessis Regularium Ordinum institutis.

804. Ex allatis textibus S. Gregorii Magni inferri potest, hunc sanctum Pontificem et Ecclesiae Doctorem primum fuisse, qui concesserit favore Ordinum Monasticorum exemptionem, de qua est sermo, ita tamen moderatam, ut illi non subtraherentur omnino ab Episcoporum auctoritate. Cl. Berardi, *Commentaria in Ius eccles. univ.* cap. V, *de auctoritate Episcoporum in Monachos, aliosque Regulares*, scribit: « Primus Gregorius Magnus, qui in adolescentia monasticam vitam professus est, Episcoporum iurisdictionem in monasteria amplissimam, aliquantisper coercere coepit, non quidem illa ab eadem eximens, sed tantum cavens, ne Episcopi potestatem suam ita exercerent, ut solitariam Monachorum vitam turbarent. Siquidem cum nonnulli Episcopi frequenter ad monasteria, ut plurimum extra urbes, et in sylvis sita accederent, sacra ibidem celebraturi, non sine magno Cleri et populi conventu, unde Monachi a quiete oratione distrahebantur, salubriter constituit, ne sacra solemnia per Episcopos apud Monachos celebrarentur *can. 3, 5, 6, caus. 18, qu. 2.* Id usque ad saeculum nonum sine discrimine observatum scimus; recentiore tamen aetate factum est, ut Monachi a potestate Episcoporum eximerentur, et immediate subiicerentur Apostolicae Sedi, non quidem iure communi, sed primum singulis foundationum tabulis, aut peculiaribus privilegiis obtentis ».

§ V. *Quo iure introducta sit exemptio, communi, an speciali.*

805. De hac quaestione maxima controversia est inter Doctores. Schmalzgrueber (loc. cit. n. 250) distinguit inter legem *diocesa-*

nam et *iurisdictionalem* Episcopi. A lege *dioecesana*, inquit, Religiosi et horum monasteria seu Conventus, exempti sunt ex dispositione *iuris communis*... A lege *iurisdictionali* exemptio eis competere coepit *iure speciali*, quamvis deinde aliqua huiusmodi privilegia, eximentia a iurisdictione Ordinarii cum tempore inserta sint corpori iuris communis.

Fere eodem modo loquuntur Salmanticenses (*De Privil.* cap. III, n. 1), qui citant pro hac sententia Sanchez; sed statim addunt: *vel ut melius tradit Lezana*, quem sequitur Hieron. Garcia, si dicatur, Monachos *iure communi* exemptos esse ab Ordinariorum iurisdictione, quantum spectat *ad regularem observantiam*, non vero quantum *ad vim directivam et coactivam*.

806. Quod ultimo loco asseritur ex Lezana et Garcia, iam antea traditum fuerat ab Emman. Rodriguez (*tom. II, quaest. 63, art. 1*), qui tenet, nullum esse hac in re, *attento iure communi*, constituendum discrimen inter Clericos saeculares et regulares, adeoque Regulares exemptionem obtinuisse *iure speciali*, si excipiantur ea, quae *observantiam regulae et gubernationem Ordinis* respiciunt. Quod constat, prouti observant Salmanticenses loc. cit., ex praesenti usu Ecclesiae: nam monasteria, *quoad iurisdictionem* subiecta Ordinariis, subduntur suis Praelatis *quoad regularem observantiam*.

807. Et haec sententia magis nobis placet, ac ideo dicimus, Monachos *iure communi* exemptionem obtinuisse ab Ordinariorum iurisdictione quoad ea quae *regularem observantiam* respiciunt; non autem quoad ea quae *vim directivam et coactivam concernunt*, in quibus nonnisi in posterum *per ius speciale* seu *per privilegia* concessa est exemptio ab Ordinariorum iurisdictione. Et hoc sensu explicari posse videntur diversi Iuris textus, qui ab Auctoribus favore propriae opinionis citari solent, quos nos de industria afferre omisimus.

§ VI. *De lege dioecesana et de lege iurisdictionis iuxta
Benedictum XIV.*

808. Iure quis petere potest, quid sit vel in quo consistat *lex dioecesana* et in quo *lex iurisdictionis*? Benedictus XIV (*De Syn.*

dioec. lib. I, cap. IV, n. III et IV) de re ita scribit: Praemittenda est brevis utriusque legis notitia. Compertum est omnibus, Monachos, eorumque ecclesias ac monasteria, plurium saeculorum intervallo fuisse iuri Episcoporum omnino subiecta, ac primum a S. Gregorio Magno fuisse illis concessam exemptionem a potestate Episcoporum *quoad electionem suorum Abbatum, solutionem Cathedra- tici, et Decimarum*, iuxta ea quae referuntur a Thomassino... Neque est, cur quispiam de hisce conqueratur exemptionibus, aliisque adhuc amplioribus, quibus subinde Regularium Ordines fuere ab Apostolica Sede exornati: siquidem etiam Patriarchae Orientales *pleno iure dominabantur in omnia sui Exarchatus monasteria*; atque inter eos Patriarcha Constantinopolitanus post annum Christi millesimum *in plura Coenobia*, per totum Orientale Imperium sparsa, *inmediato summoque iure utebatur*...

Iam vero quamdiu Monachi plene atque in omnibus subiecti fuerunt Episcopis, nulla emersit distinctio inter *legem dioecesanam* et *legem iurisdictionis*; sed postquam a Sede Apostolica concessa illis fuerunt indicata exemptionis privilegia..., Ioannes Semeca, dictus Theutonicus, qui medio saeculo XIII vivebat, et Auctor fuit Glossae communis Decreto Gratiani appositae, seu potius Huguccio- nus, seu Hugutio, quem primum Gratiani Glossatorem affirmat S. Antoninus..., ex cuius aliorumque glossis, teste Doujat... suam consarcinavit Theutonicus, *eam distinctionem excogitavit*, iisque simul collectis, in quibus Monachi subtracti fuerant *a iure seu a potestate Episcopi*, ea *adscripsit legi dioecesanae*, cetera vero, in quibus Monachi *adhuc subiecti remanebant iuri Episcopali*, spectare ait *ad legem iurisdictionis*. Huic eidem distinctioni ab Hugutione inventae, adhaesit Honorius III in *Cap. Dilectus, de officio Iudicis ordinarii*... Rota Romana, *decis.* 769, n. 4 et sq. *coram Molines*.

Haec satis videntur, prosequitur Pontifex, ad rem, de qua agitur, illustrandam; si enim cetera prosequi vellemus, quae *de lege iurisdictionis* et *lege dioecesana* Doctores adnotarunt ad cit. cap. *Dilectus*, in *infinitum cresceret hic noster liber*, atque in ea nos dumeta coniceremus, unde *vel nullus, vel exiguus sane fructus expectari posset*.

809. Quare laudatus Carolus Sebastianus Berardi in supra citato opere, *Dissertatio prima*, cap. II, verb. *Duas quoque*, respuit memoratam distinctionem in *legem iurisdictionis* et *legem dioecesanam*, quam dicit veteribus omnino incognitam, sub finem primum duodecimi saeculi inventam a glossographo Gratiani codicis, sive ille sit Ioannes Hugutio Vercellensis, sive ille sit Ioannes Semeca dictus Theutonicus. Et revera huiusmodi distinctio, quin controversias dirimeret, acerrimis potius concertationibus occasionem praebebat, hinc Episcopis certas potestatis species *ad legem iurisdictionis* referentibus, illinc easdem Monachis referre conantibus *ad legem dioecesanam*.

De praefata binae legis distinctione volumus mentionem facere, non quasi utilis in praxi, sed quia ea in ecclesiastico foro saeculo decimotertio fuit recepta, atque de eadem passim loquuntur Canonistae.

§ VII. *An Regulares renuntiare possint privilegio exemptionis sine venia Apostolicae Sedis.*

810. *Regulares non possunt privilegio exemptionis renuntiare sine licentia Summi Pontificis.* Nam privilegium exemptionis, inquit Schmalzgrueber n. 263, introductum est favore non tam exemptorum, quam Sedis Apostolicae et Papae, cuius interest subditos suos ab aliis non iudicari, praesertim ab Episcopo alieno. « Praeterea renuntiatio dicti privilegii vergeret in praeiudicium Religionis, cui ex gravibus causis concessum est. Ergo quemadmodum Ecclesiastici cedere nequeunt privilegio fori aut canonis, quia in favorem totius ecclesiastici coetus introductus fuit, ita Regulares cedere non possunt privilegio exemptionis. Demum renuntiatio sine consensu Summi Pontificis facta, esset ei iniuriosa, ut per se patet. Quare dicendum, nullam consuetudinem in contrarium praevalere posse, nullumque usum, quamvis per usum Ordinarii sint in possessione iudicandi Regulares: quia eatenus huiusmodi possessio aut usus illis favere posset, quatenus tacitam renuntiationem includit, quam a Regularibus fieri non posse diximus (Cf. *Rodrig.* tom. II, quaest. 63, art. X; *Salmant.* n. 7; *Naldus*, verb. *Exemptio*, n. 11; *Lezana*, tom. I, cap. XI, n. 5).

811. Ex tenore ergo et vi privilegiorum sequitur: 1° Quod Religiosi exempti conveniri debent, generatim loquendo, non coram Episcopo, sed coram proprio Praelato, qui in illos iurisdictionem quasi Episcopalem habet, atque ideo in eos potest, quod Episcopus in suos dioecesanos (*Schmalz.* n. 251; *Lezana*, loc. cit. n. 21).

2° Quod Religiosi non solum exempti sunt quoad personas, sed etiam quoad loca, monasteria et ecclesias, exceptis excipiendis, de quibus in propriis locis diximus.

812. Nec obstat Concilium Tridentinum, sess. 7, cap. 8, ubi dicit: « *Locorum Ordinarii ecclesias quascumque quomolibet exemptas, auctoritate Apostolica singulis annis visitare teneantur* », quia Tridentinum ibi loquitur de ecclesiis *saecularibus* exemptis, quae antea fruebantur privilegio, ne visitarentur ab Ordinariis, non vero de ecclesiis regularibus. Hoc patet ex ipso Concilio sess. XXV, cap. 20, in quo decernitur, quod « *Ordinum Superiores, Episcopis non subiecti, quibus est in alia inferiora monasteria prioratusve legitima iurisdiclio, eadem illa sibi subdita monasteria et prioratus... ex officio visitent* ». Et in cap. 11 eiusdem sess. statuit, quod « *in monasteriis seu domibus virorum seu mulierum, quibus imminet animarum cura personarum saecularium... personae tam regulares, quam saeculares, huiusmodi curam exercentes, subsint immediate in iis, quae ad dictam curam et Sacramentorum administrationem pertinent, iurisdictioni, visitationi et correctioni Episcopi, in cuius dioecesi sunt sita* ». Ex his decretis manifeste patet, iurisdictionem tributam Episcopis per eadem decreta respicere ecclesias *saeculares* exemptas, necnon personas regulares exercentes curam animarum et administrationem Sacramentorum in monasteriis Regularium, quibus incumbit animarum cura, sed in iis duntaxat, quae ad dictam curam et Sacramentorum administrationem spectant (Cf. *Salmant.* loc. cit. n. 3; *Naldus*, verb. *Exemptio*, n. 5).

§ VIII. *Dubia de existentia seu extensione privilegii in casibus particularibus resolvuntur ab Apostolica Sede.*

813. *Cognitio et definitio litis inter Ordinarium et Praelatum inferiorem exortae super aliquo capite exemptionis, non ad*

Episcopum seu Ordinarium, sed *ad Romanum Pontificem pertinet*. Probatur *ex cap. Cum venissent* 12, *De iudiciis*, ubi Pontifex *sibi soli* reservat cognitionem et interpretationem privilegiorum Apostolicorum. Et Clemens X in sua Constitutione *Superna*, n. XIX, de qua infra, ubi *de approbatione* ad excipiendas fidelium confessiones, docet et declarat: « Si dictorum privilegiorum verba obscura sint et ambigua, non esse ad Metropolitanum provocandum, sed cum eius sit interpretari, cuius est concedere, dictorum privilegiorum interpretationem *Sedis Apostolicae iudicio*, prout alias Constitutione Praedecessoris nostri f. r. Clementis IV statutum fuit, *esse requirendam* ». Accedit, quod cum hic agatur de exemptione ab Episcopi iurisdictione, *ipse Episcopus* seu Ordinarius esset *iudex in causa propria*. Postremo, cum exemptio magis ipsius Papae et Ecclesiae Romanae ius sit, quam ipsorum exemptorum, sequitur non posse inferiorem iudicialiter cognoscere de iure Superioris (Cf. *Salmant.* n. 6; *Schmalz.* n. 274).

Per hoc tamen minime prohibetur, quominus Ordinarius sive per se, sive per viros in materia peritos, agat de privilegio dubio coram Superiore regulari.

§ IX. *An etiam Instituta votorum simplicium exempta sint a iurisdictione Ordinariorum?*

814. Distinguenda est exemptio: alia enim prodit *ex iure communi*, nempe ex sacris Canonibus, Concilio Tridentino, Constitutionibus Romanorum Pontificum, et Declarationibus SS. Congregationum; alia quae *a speciali Summi Pontificis concessionem* seu privilegio provenit. Prima competit *Ordinibus regularibus*, in quibus emittuntur vota solemnia, de qua hucusque locuti sumus. Altera competit *religiosis familiis vota simplicia emittentibus*. Haec enim Instituta nullum ex se et a iure privilegium habent, ac ideo ab Episcopali iurisdictione non eximuntur, nisi tantum circa ea de quibus loquuntur Constitutiones a S. Sede approbatae, scilicet subiiciuntur iurisdictioni Episcoporum, salvo eorum Instituto et Constitutionibus ut supra approbatis. Ut igitur alia privilegia habeant, oportet ut ea ab Apostolica Sede obtineant.

815. Porro inter varia Instituta religiosa cum votis simplicibus, quae de facto ex speciali S. Sedis gratia, gaudent omnimoda exemptione ab Episcopali *iurisdictione, visitatione et correctione* (exceptis iure excipiendis, scilicet tum iis quae ad curam animarum et Sacramentorum administrationem, tum casibus in quibus Episcopis atque Ordinariis iure delegato competit iurdictio ad formam SS. Canonum, Concilii Tridentini, et Constitutionum Apostolicarum), speciatim recensetur *Congregatio PP. Excalceatorum SSmae Crucis et Passionis D. N. I. C.*, necnon *Congregatio SSni Redemptoris* a S. Alphonso Maria de Liguorio fundata (Vid. Bizz. p. 796; Acta S. Sed. vol. I, p. 91 sq.).

816. Istiusmodi religiosis Institutis addi etiam potest *Congregatio Missionis*, quae pariter, ut refertur in citata ephemeride *Acta S. Sedis*, vol. XIV, p. 272, ab Apostolica Sede donata fuit plena exemptione a iurisdictione Ordinariorum, iis exceptis, quae Missiones tangunt. Et aliae fortasse sunt Congregationes, quae eodem privilegio fruuntur, quasque hic recensere omittimus.

CAPUT II.

Quid Iurdictio, quis Ordinarius (1).

817. Quia agendo de rebus canonicis, praesertim de privilegiis, saepe occurrunt verba *Iurisdictionis* et *Ordinarii*, iuverit explicare quid sub horum verborum appellatione veniat.

Iurdictio generaliter sumpta est *potestas publica circa aliorum regimen seu gubernationem*. Ita Pirhing apud Reiff. lib. I. Decretal. tit. XXIX, n. 3. — Dicitur *potestas publica* ad excludendam eam potestatem seu auctoritatem, quam habet maritus in coniugem, pater in filium, dominus in servum etc. Haec enim non est iurdictio proprie dicta, cum potius ad domesticam et privatam, quam ad publicam gubernationem spectet. — Et dicitur *Potestas*, quia iurdictio hic sumitur non pro actu seu exercitio iurdictio-

(1) Cfr. Laymann, lib. I, tract. IV, cap. V; Reiff.; Schmalz.; Santi, in Lib. I, Decretal. tit. 29; Aichner, pag. 70, n. 4; Ferraris, verb. *Iurdictio*.

nis, sed pro facultate ac potentia eam exercendi; unde alio nomine appellatur *Potestas iurisdictionis* (ad differentiam *Potestatis Ordinis*, quae Clericis confertur per sacros Ordines) et qui illam habent dicuntur *Potestates publicae*.

818. Iurisdictio dividitur in *Ecclesiasticam* et *Civilem*. Prima est, quae circa causas ad Dei cultum et ad spiritualem animarum salutem pertinentes versatur. Secunda, quae etiam *politica* dicitur, ea est quae circa causas saeculares et profanas versatur, et temporalem Reipublicae gubernationem proxime respicit.

819. Praetermissa iurisdictione *civili*, de qua non loquimur, iurisdictione *ecclesiastica* dispescitur:

1° In *contentiosam* et *voluntariam*. Contentiosa dicitur ea, quae exercetur *in invitum*, ex. gr. in ius vocando, praecipiendo, puniendo, et alia huiusmodi exercendo, quae expediri non possunt, nisi Iudice (puta Episcopo) pro tribunali sedente, seu quando inter duos pluresque contenditur. Iurisdictio autem *voluntaria* ea dicitur, quae *inter volentes* tantum exercetur, ut v. g. absolvere a censuris, dispensare ab irregularitatibus, beneficia conferre, Sacramenta ministrare, indulgentias elargiri, et similia.

2° Dividitur in eam, quae *in foro externo* exercetur, et in eam quae *in foro interno*. Iurisdictio *fori externi* est potestas ferendi leges, infligendi poenas etc. Valde similis est illi, inquit cl. Aichner (*Compend. Iuris ecclesiast.* p. 71, edit. 7), quae publicis Magistratibus competit, et ad publicum commodum directe dirigitur. Iurisdictio *fori interni* ad privatam cuiuslibet fidelis utilitatem ordinatur. Exercetur vero per Sacramentum Poenitentiae, per reprehensiones, per instructiones et similia.

Hinc est quod *forum internum* distingui solet a Doctoribus in *forum poenitentiae* seu *poenitentiale*, et in *forum extrapoenitentiale*. *Forum poenitentiale* est ipsum forum Sacramentale, primario ac per se a Christo Domino institutum pro absolutione et remissione peccatorum. *Iurisdictio igitur fori interni poenitentialis* in actum deduci nequit, nisi intra sacrum Poenitentiae tribunal, in quo proinde solus Sacerdos potest agere iudicem. *Iurisdictio vero fori interni extrapoenitentialis* ea dicitur quae etiam extra Poenitentiae Sacramentum exercetur vel exerceri potest, quod evenit,

ex. gr., quando Superior extra confessionale censuram vel irregularitatem tollit, aut in voto dispensat. — Utraque vero haec iurisdictio exercetur *in foro conscientiae*. Forum enim conscientiae, ait Elbel, part. X, n. 872, est illud, in quo praecise *in bonum animarum* sine strepitu iudiciali exercetur spiritalis potestas sive absolvendi, sive dispensandi, ita ut haec valeat coram Deo, sive dein id fiat intra, sive extra confessionem, sive publice coram aliis, sive privatim.

3º Iurisdictio dividitur in *ordinariam* et *delegatam*. *Ordinaria* est illa, quae alicui competit iure proprio, seu *ratione officii*, aut dignitatis, ex lege, canone vel consuetudine. Iurisdictio *delegata* e contra est illa, quam quis non habet iure proprio, scilicet non ratione sui officii aut dignitatis, non a lege, seu canone, vel consuetudine, sed solum *ex commissione* alterius, habentis ordinariam iurisditionem (Communis). Obiter notamus *Delegatum* posse in duobus casibus *subdelegare*, 1º si a Summo Pontifice delegatus fuerit; 2º si delegatus sit ad universitatem causarum, saltem ad universitatem causarum certi generis, ex. gr. matrimonialium.

820. *Iurisdictio quoad administrationem Sacramenti Poenitentiae*. Locuti sumus de iurisdictione generatim sumpta, quatenus nempe respicit forum tum externum, tum internum. Nunc breviter explicanda est iurisdictio *pro administratione Sacramenti Poenitentiae* requisita. Definiri potest: Potestas ius dicendi et sententiam ferendi in alium tamquam subditum in foro conscientiae, id est *poenitentiali*, vel etiam potestas absolvendi vel ligandi subditos in tribunali Poenitentiae. Et etiam haec iurisdictio *sacramentalis* duplex est, *ordinaria* scilicet et *delegata*. *Ordinaria* appellatur, quae alicui competit ratione sui officii, cui adnexa est cura animarum. *Delegata* iurisdictio dicitur, quae habetur ex commissione alterius habentis ordinariam, seu quam quis obtinet absque collatione alicuius beneficii curati vel habentis adnexam curam pascendi animas.

821. *Quinam sint actus iurisdictionis ecclesiasticae universim sumptae?* Ad iurisdictionem ecclesiasticam generatim sumptam pertinet leges ferre, sententiam pronuntiare, definire quid ius contineat, quid aequitas exigit; item praecipere, prohibere, punire, dispensare in legibus, in votis etc., quinimo omnis ille actus iurisdic-

ctionis esse censetur, qui a Superiore ex publico munere ac potestate, quatenus *publica* persona est, in subditos exercetur. Ad eandem ergo iurisdictionem spectat potestas *legislativa, iudiciaria* et *coërcitiva*, nec non ea omnia, quae ad bonum fidelium regimen et gubernationem pertinent.

De potestate Ordinis et Iurisdictionis, et de actibus utriusque potestatis egregie tractat laudatus Aichner, loc. mox citato, pag. 67 sqq.

822. *Quinam veniant sub appellatione Ordinarii?* Ordinarius dicitur quilibet habens *ordinariam iurisdictionem*. Inter Ordinarios primum locum sibi vindicat Romanus Pontifex, utpote totius christiani orbis Ordinarius, Christi in terris Vicarius, qui alio receptissimo nomine appellatur Papa, id est *Pater patrum*. Ipse est universalis Ecclesiae Episcopus, prout definit Pelagius II, habens pro dioecesi totum Orbem, estque Ordinarius Ordinarium, habens concurrentem potestatem cum omnibus Ordinariis; ita ut ex omnibus mundi partibus liceat ad Papam appellare, omisso etiam medio; siquidem suam potestatem non ex hominibus, sed immediate a Deo habet. Ad rem Concilium Vaticanum, sess. 4, cap. III, docet: « Inno-
vamus oecumenici Concilii Florentini definitionem, qua credendum ab omnibus Christi fidelibus est, sanctam Apostolicam Sedem, et Romanum Pontificem in universum orbem tenere primatum, et ipsum Pontificem Romanum successorem esse Beati Petri principis Apostolorum, et verum Christi Vicarium, totiusque Ecclesiae caput, et omnium Christianorum patrem ac doctorem existere, et ipsi in Beato Petro, pascendi, regendi ac gubernandi universalem Ecclesiam a Domino nostro Iesu Christo plenam potestatem traditam esse ».

823. Secundum canones inter Ordinarios connumerantur Patriarchae, Primates, Archiepiscopi et Episcopi. Patriarchae et Primates amplissimam exercebant iurisdictionem in respectivo Patriarchatu vel Primatu, quae tamen iurdictio iamdiu cessavit, nomine tantum seu titulo, saltem penes Patriarchas et Primates ritus latini, remanente.

824. Nomine Ordinarium veniunt etiam Vicarius Generalis Episcopi, et Vicarius Capitularis, sede vacante.

Suprema Congregatio S. Inquisitionis, die 20 Febr. 1888, quoad executionem dispensationum, matrimonialium, approbante Summo

Pontifice, haec praeter alia, sanxit et declaravit: 1° Dispensationes matrimoniales omnes in posterum committendas esse vel *Oratorum Ordinario*, vel *Ordinario loci*.

2° Appellatione *Ordinarii* venire *Episcopos, Administratores seu Vicarios Apostolicos, Praelatos seu Praefectos habentes iurisdictionem cum territorio separato, eorumque Officiales seu Vicarios in spiritualibus generales, et sede vacante Vicarium Capitularem vel legitimum Administratorem* (Apud Nouv. Rev. Théol. tom. XX, p. 122; Act. S. Sed. vol. XX, p. 544).

Eadem Congregatio S. O. die 24 Nov. 1897 declaravit: *Facultates omnes speciales, habitualiter a S. Sede Episcopis aliorumque locorum Ordinariis concessas, non suspendi vel desinere ob eorum mortem, vel a munere cessationem, sed ad successores Ordinarios transire ad formam et in terminis Decreti a Sup. hac Congr. editi 20 Febr. 1888, quoad dispensationes matrimoniales.* — Et Summus Pontifex hanc resolutionem approbavit (Apud Nouv. Rev. cit. tom. 30, p. 200; Acta S. Sed. vol. 30, p. 627).

825. Et rursum, proposito dubio: Utrum expediat in posterum eliminare facultates *durante munere*, quae ut plurimum Vicariis Capitularibus conceduntur, praeaudata S. Congregatio S. O. rescripsit:

Clausulam *durante munere* esse supprimendam, et in ceteris standum formae Decreti iam lati die 20 Februarii 1888, n. 1 et 2, at iuxta modum, idest:

1° Facultates omnes habituales in posterum committendas esse *Ordinariis locorum*.

2° Appellatione *Ordinariorum* venire *Episcopos, Administratores seu Vicarios Apostolicos, Praelatos seu Praefectos habentes iurisdictionem cum territorio separato, eorumque Officiales seu Vicarios in spiritualibus generales, et sede vacante Vicarium Capitularem vel legitimum Administratorem*. Die 20 Apr. 1898. Quam resolutionem approbavit Summus Pontifex Leo XIII die 22 eiusdem mensis Aprilis 1898 (Pene's *Acta S. Sed.* vol. 30, p. 702).

826. Advertendum est, quod *etiam facultates* post praefatum Decretum diei 20 Apr. 1898 concessae non *Ordinario*, sed *nominatim Episcopo*, intelligendae sunt in sensu praedicti Decreti (S. O. die 3 Sept. 1900. *Acta S. Sed.* vol. 33, p. 225).

827. Quidam Vicarius Capitularis, sede vacante, postulavit ut declararetur :

I. Utrum sub illis verbis « *facultates omnes speciales HABITUALITER a S. Sede Episcopis aliorumque locorum Ordinariis concessas* » comprehendantur facultates omnes speciales a S. Sede Ordinariis concessae, quibus utuntur quoties voluerint, licet ad praefinitum tempus; cuiusmodi sunt facultates de *Poenitentiaria* dictae, reductionis Missarum etc.

II. Utrum facultas benedicendi et delegandi ad sacra paramenta benedicenda, quae Episcopis fuerit concessa, transeat etiam ob eorum mortem vel a munere cessationem ad successorem Vicarium Capitularem, quamvis Episcopali dignitate non insignitum.

III. Utrum sub iisdem verbis « *facultates omnes speciales HABITUALITER a S. Sede Episcopis... concessas* » comprehendantur etiam facultates, quibus dumtaxat uti valent pro determinato casuum numero, ut sunt facultates dispensandi a sacrae Ordinationis titulo, pro definito Ordinandorum numero.

IV. Et quatenus ad aliquid horum negative, quaenam sit interpretatio illius adverbii HABITUALITER.

Congregatio S. O. die 3 Maii 1899, respondit :

Ad I. II. et III. *Affirmative*.

Ad IV. *Provisum in praecedentibus*. Quam resolutionem approbavit Summus Pontifex (Apud Act. S. Sed. vol. 32, pag. 61; Nouv. Rev. Théol. tom. 31, pag. 506).

828. Collige: 1° facultates *habituales* eas esse, quarum usus permittitur pro omnibus casibus, qui occurrunt, licet eadem concessae fuerint ad praefinitum tempus, puta ad quinquennium. Haec facultas seu indultum *habituale* opponitur facultati seu indulto particulari, quod nempe fuerit concessum ad *actum*, id est pro uno casu particulari.

2° Agi de facultatibus *habitualibus*, quae conceduntur a S. Sede seu a Sacris Congregationibus: unde excluduntur facultates, quae dantur a Generalibus Ordinibus religiosorum.

829. *Extensio adducti Decreti ad Superiores Generales Ordinum Religiosorum*.

Per Decretum S. O. diei 20 Dec. 1899, approbatum die 22

eiusdem mensis et anni a Summo Pontifice, *relatum* Decretum diei 3 Maii 1899, ad Superiores Generales Ordinum Religiosorum extensum est (Act. S. Sedis, vol. 32, p. 503).

830. *Quaestio.* An Regulares sint exempti a iurisdictione *Legatorum*? Iuxta communem Doctorum sententiam respondemus *affirmative*: videlicet exempti sunt a iurisdictione illorum Legatorum, qui vel *nati* vel *missi* seu *Nuntii Apostolici* dicuntur, nisi aliud fuerit ipsis concessum in Litteris Apostolicis. Excipiuntur autem *Legati a latere*, utpote qui quoad iurisdictionem in exemptos parificantur Papae (Cf. *Rodrig. tom. II, quaest. 63, art. 4; Salm. loc. cit. n. 4; Schmalz. n. 251*).

831. *An sub appellatione Ordinarii veniant etiam Praelati Regulares?* Respondetur, Praelatos seu Superiores regulares, ut Generalis, Provincialis, et etiam Guardiani seu Priores, quippe qui *respectu suorum subditorum iurisdictionem quasi episcopalem habent*, quam proinde etiam *in foro externo* exercent, sub appellatione *Ordinariam* comprehendendi. Ad ordinariam iurisdictionem, ait *Elbel, pars IX, n. 304*, etiam revocari debent potestates Superiorum regularium: enimvero *quasi Archiepiscopalem* potestatem possident Generales respectu totius Ordinis sibi subiecti; *quasi Episcopalem* obtinent Provinciales respectu suarum Provinciarum, item Abbates exempti respectu suorum monasteriorum exemptorum; *quasi Parochialem* possident Guardiani, Priores, Rectores, alique immediati Superiores religiosorum Ordinum respectu suorum subditorum, quippe quorum animas vi sui officii pascere tenentur » (Vid. etiam *Sporer, Theol. Sacram. part. III, n. 688*).

832. Hinc est, quod Episcopus in sacra Ordinatione presbyteris *Regularibus* dicit, iuxta Pontificale Romanum: *Promittis Praelato Ordinario tuo, etc.*

Et revera eo ipso quo dicti Praelati ab episcopali iurisdictione eximuntur, et immediate Summo Pontifici subiiciuntur, illico in iurisdictione *loco Episcoporum* succedunt quoad respectivos religiosos subditos; et hac ratione iurdictio huiusmodi merito a Doctoribus communissime vocatur *quasi episcopalis*, quae quidem in praefatis Superioribus non delegata, sed *ordinaria* est: nam ipsis competit non ex commissione, sed virtute legis vel consuetudinis, seu *ratione officii*.

Sed nota, quod distinctio quae ad normam iuris fit a Canonistis inter iurisdictionem seu potestatem *ordinariam* et *delegatam*, non ita intelligenda est, ac si potestas *ordinaria* excludat absolute quamlibet delegationem. Nam ipsa quoque fuit primitus delegata, quippe quae est quaedam participatio ecclesiasticae potestatis a Romanis Pontificibus tandem Superioribus *commissa*. At haec potestas, quae dici etiam potest *ordinaria delegata*, modo Superioribus regularibus competit *ex iure*, seu *ratione officii*, ita ut statim ac constituti sint Superiores, eam obtineant potestatem, eandemque exercent nomine proprio; dum e contra potestas *simpliciter delegata per actum delegantis* committitur, ab eoque duratione et extensione pendet (Cf. *Acta S. Sed.* vol. I, p. 673).

833. Rogabis: *Utrum Parochi veniant nomine Praelatorum, sive Ordinariorum, iurisdictionem in foro externo habentium?* Respondetur negative; quia spectato iure communi, iurisdictionem in foro *externo* non exercent, sed tantum in foro *interno* (quae quidem in iisdem Parochis *ordinaria* est); adeoque secluso speciali privilegio, nec excommunicare aut alias censuras ferre possunt, consequenter nec proprie nomine Praelatorum sive Ordinariorum iurisdictionem in foro externo habentium veniunt (*Reiff. loc. cit.* n. 29; et vid. *Aichner*, p. 431).

CAPUT III.

Regulares per privilegium exemptionis non omnino subtrahuntur a iurisdictione Episcopi seu Ordinarii.

834. Quamvis Regulares per dicta superius exempti et immunes sint a iurisdictione, visitatione et correctione quorumcumque Episcoporum atque Ordinariorum, nihilominus huiusmodi exemptio plures exceptiones patitur; siquidem Episcopi seu Ordinarii in pluribus casibus habent in Regulares iurisdictionem, aliquando *ordinariam*, aliquando *delegatam*. Iurisdictionem *ordinariam* habent in Regulares quoad ea, in quibus *iure proprio et ordinario suo officio* possunt contra eos procedere. Iurisdictionem vero *delegatam* in ipsos habent quoad ea, in quibus non iure proprio et ordinario

suo officio, sed ex commissione, seu ex *demandata sibi auctoritate* a Sede Apostolica possunt contra eos procedere, ut cum iura disponunt, ut contra eosdem Regulares *auctoritate Apostolica*, vel tamquam *Sedis Apostolicae Delegati* procedant.

835. Clausula *tamquam Sedis Apostolicae Delegatus* pro effectu habet (licet alii aliter sentiant), quod in eo casu non fiat appellatio ab Episcopo ad Archiepiscopum, prout alias fieri posset; sed solummodo ad Summum Pontificem, tamquam a Delegato ad Delegantem. Notandum etiam, quod dum lex vel decretum aliquod subiicit Regulares exemptos Ordinario loci *tamquam Sedis Apostolicae Delegato*, ostendit illos adhuc remanere exemptos a iurisdictione *ordinaria* ipsius Ordinarii, *siquidem auctoritas delegata non violat exemptionem*, ut docet Fagnanus in cap. *Tuarum*, de Privileg. n. 33 (Cf. *Reiff. loc. cit.* n. 36).

836. Quando Episcopus procedit in exemptos *ut Ordinarius*, etiam tunc possunt exempti ad Papam appellare, et aliquando, inquit Schmalzgrueber (loc. cit. n. 252), etiam expedit, ne successu temporis inferiores Indices maiorem sibi adversus istos iurisdictionem quaerant. Ratio est, quia Summus Pontifex cum omnibus inferioribus Iudicibus concurrentem potestatem habet, et quilibet, omisso suo Ordinario, immediate agere potest apud Sedem Apostolicam.

837. Memoratae clausulae aliquando reperitur adiecta particula *etiam*, v. g. concedendo Episcopis, ut procedere valeant, *ETIAM tamquam Delegati Apostolicae Sedis*, vel, *ETIAM auctoritate Apostolica* (Vid. *Conc. Trid. sess. 6, cap. 4; sess. 22, cap. 10*). Et tunc particula *etiam*, quae est augmentativa et implicative praecedentium, praeter iurisdictionem delegatam, simul implicat et involvit iurisdictionem ordinariam; adeo ut eo in casu Episcopus duplicem habeat potestatem, unam scilicet ordinariam, et alteram delegatam, quae ipsi tribuitur a Concilio, et accumulatur potestati ordinariae (Fagnanus in cap. *Ad audientiam*, n. 34 de *Eccles. aedificand.* in Libr. III; *Reiff.* n. 37).

838. Ex duplici potestate sibi tributa a Tridentino, liberum est Episcopo, ut per se patet, uti in tali casu iurisdictione ordinaria vel delegata, qua maluerit, etsi in dubio censeatur voluisse uti de-

legata. Et hoc merito, ait Reiffenstuel, loc. cit. n. 38; tum quia potestas Papae delegata sibi magis est honorifica (Cap. *Sane quia nos* 11, tit. 29); tum quia propter appellationem ad Summum Pontificem duntaxat concessam, rarius contingit appellari. — Interim collige, alienos esse a veritate Ecclesiasticos illos, qui putant posse Episcopos fere in omnibus operari tamquam Delegatos Apostolicae Sedis. Ubi enim deest potestas *ordinaria*, nequeunt Episcopi procedere iure delegato seu auctoritate Apostolica, *nisi haec expresse concessa fuerit*.

839. Ex praemissis infertur, privilegium exemptionis Regularibus concessum, hand impedire, quominus ipsi Regulares iurisdictioni Episcoporum in pluribus casibus subiaceant. Nam haec exemptio per se, seu nisi aliter expresse disponatur ab Apostolica Sede, semper intelligenda est cum *exceptionibus a iure statutis*. Et revera exceptiones nonnullae iam ante Tridentinum a iure communi inductae fuerunt, aliae ab ipso Tridentino, et aliae post Tridentinum a Summis Pontificibus, per varias Constitutiones iurisdictionem Episcoporum ad alios casus extendentibus. Exceptiones, de quibus loquimur, plures vidimus in dictis superius, puta in tractatu de *Conventibus*; alias videbimus in decursu huius operis.

LIBER OCTAVUS

DE ORDINE SEU SACRA ORDINATIONE

Quamvis Regulares privilegio exemptionis a iurisdictione Episcoporum gaudeant, tamen non pauci sunt casus, in quibus ipsi, ut in superiori libro diximus, ab Episcopis Ordinariis pendent. Et quidem in sacra quoque Ordinatione ab Episcopo Dioecesano pendere iidem debent, nisi ceteroquin speciale privilegium obtinuerint, si velint ad Ordines promoveri. Hoc videbimus in tractatu, quem textus huius Libri praesefert, ubi plura utrique Clero perutilia, exponuntur et elucidantur.

CAPUT I.

De requisitis ad sacram Ordinationem.

§ I. *Praenotiones.*

840. De fide est, Ordinem sive sacram Ordinationem esse vere et proprie Sacramentum a Christo Domino institutum; de fide pariter est, praeter Sacerdotium, esse in Ecclesia Catholica alios Ordines, et maiores et minores, per quos, velut per gradus quosdam, in Sacerdotium tenditur; itemque de fide est, in Ecclesia Catholica esse Hierarchiam divina ordinatione institutam, quae constat ex Episcopis, Presbyteris, et Ministris (*Conc. Trid. sess. 23, cap. IV, Canones*).

841. Ordo dupliciter sumitur: 1° *Pro ipsa actuali ordinatione* seu ritu, quo alicui potestas aliqua spiritualis confertur; 2° *Pro gradu hierarchico*, in quo quis vi ordinationis collocatur iuxta mensuram potestatis acceptae. In priori sensu dumtaxat Ordo est

unum ex septem novae Legis Sacramentis, non item in posteriori.

842. Septem sunt Ordines in Ecclesia Catholica, videlicet *Ostiararius, Lectoratus, Exorcistatus, Acolytatus, Subdiaconatus, Diaconatus, Presbyteratus* seu Sacerdotium. Ex his Ordinibus primi quatuor *Minores* dicuntur, ob minus officium, ad quod ordinantur; alii tres *Maiores* seu *Sacri* nuncupantur; et hi quidem ideo dicuntur *Maiores*, quia, per eos ordinati, ad maius officium circa Eucharistiam exercendum deputantur: dicuntur *Sacri*, quia habent annexum votum perpetuae castitatis, obligationem recitandi horas canonicas, nec non obligationem permanendi in statu clericali.

843. Quamplures Canonistae post Glossam tradiderunt Ordines esse novem, iuxta novem Ordines seu Choros Angelorum. Unde praefatis septem Ordinibus *primam Tonsuram* et *Episcopatum* addebant. At quoad *tonsuram* hodie communis sententia est, eam non esse ordinem, cum nullum conferat speciale ministerium, sed esse dispositionem vel praeparationem ad Ordines. Relate vero ad *Episcopatum*, utrum sit Ordo a Presbyteratu distinctus, vel potius complementum Sacerdotii, adhuc res sub lite est. Ex recentioribus Auctoribus cl. Aichner (*Compend. Iuris Ecclesiastici*, ed. 7^a p. 192), demonstrat Episcopatum esse Ordinem a Presbyteratu distinctum et sacramentalem. E contra Franciscus Santi (*Praelectiones Iuris Canonici*, lib. I, tit. XI, n. 3, edit. I), tenet Episcopatum in suo esse formali consideratum, non esse Ordinem per se distinctum et a Presbyteratu prorsus separatum, sed dici posse esse complementum Sacerdotii, quod novum characterem non imprimat, sed ipsum Presbyterorum characterem augeat perficiatque. Hanc sententiam cl. Giraldi *veriore* dicit, fundatam in Tridentino septem duntaxat Ordines enumerante (tom. III, pag. 946).

844. Porro propositum nostrum minime est de hac et similibus quaestionibus disserere, nec etiam de materia et forma singulorum Ordinum ac de eorundem officiis inquirere. Prolixa tractatio foret si de his omnibus ageremus. His ergo ad Theologiam, et quoad materiam et formam Ordinum etiam ad Pontificale Romanum, dimissis, ad expendendas potissimum materias canonicas quoad sacram Ordinationem gradum facimus.

§ II. *De temporibus Ordinationum.*

845. *Pro prima Tonsura.* Ad normam Pontificalis Romani in titulo *de Ordinibus conferendis et de Clerico faciendo*, omnes Doctores fatentur, tonsurae conferendae neque tempus, neque locum fuisse assignatum. Hinc prima Tonsura, quovis die, quavis hora, et quovis honesto loco, etiam extra Missarum solemnias, conferri potest (Vid. *Reiff. lib. I Decret. tit. XI, n. 30; Franciscus Santi, eod. tit. p. 115, n. 6*).

846. *Pro Ordinibus minoribus.* Ordines minores conferri possunt non solum in generalibus Ordinationibus, sed etiam *singulis Dominicis, atque festivis diebus duplicibus*; imo et extra Missam, sed horis matutinis (Pontific. Rom. tit. de Minoribus Ordin.).

Idem habetur in cap. III, *De eo, De temporibus Ordinationum*, ubi legitur: *Licetum est Episcopis, Dominicis aut aliis festivis diebus, unum aut duos ad minores Ordines promovere* (Vid. cit. Auct. nec non Fagnan. eod. cap. n. 1 sq.).

Quinimo *non unum tantum vel duos* possunt Episcopi ad Ordines minores promovere praedictis diebus *Dominicis et festivis*, sed etiam plures, dummodo non tot ordinentur, ut esse videatur Ordinatio sollemnis seu generalis (Reiff. loc. cit. n. 31). Fagnanus loc. cit. n. 6, et 7, opinatur, in hoc standum esse consuetudini, cum sit optima legum interpret.

847. Quinam intelligi debeant *dies festivi* vel *festi duplicia*, in quibus conferri possunt iuxta Pontificale Rom. Ordines minores, declaratum est a S. Rituum Congregatione die 16 Martii 1833 his verbis: *Minores Ordines conferri possunt in Festis de praecepto, vel in Festis duplicibus, quae erant de praecepto ante reductionem* (Decr. auth. N. 2703).

848. S. Congregatio Concilii censuit: Licere Episcopo in *die Veneris* omnes minores Ordines conferre, et in Sabbato sequenti Subdiaconatum, si dies Veneris sit dies festus, et si necessitas aut utilitas Ecclesiae iudicio Episcopi id exposcat, iuxta Decretum cap. XI, sess. 23; non tamen quoad minores Ordines in publicis ordinationibus, sed privatim, et aliquibus tantum (*Apud Fagnanum, loc. cit. n. 41, 42; Giralaldi, tom. III, p. 964 sq.*).

Ex recepta consuetudine *minores Ordines* possunt etiam conferri feria IV Quatuor Temporum, vel feria VI ante Sabbatum generalis Ordinationis (*Ita Marc, Institutiones Morales*, tom. II, p. 417 sq. n. 1924, edit. 5^a; et vid. *Laymann*, cit. tit. tom. II, lib. V, tract. IX, cap. 8).

849. *Pro Ordinibus maioribus.* Maiores Ordines nequeunt ab Episcopis conferri, nisi in Sabbatis quatuor temporum, in Sabbato ante Dominicam Passionis, et in Sabbato Sancto (Cap. III, *De eo; Conc. Trid. sess. 23, cap. 8 de Reform.; Pontificale Rom.* loc. cit.).

Excipitur casus, ut per se patet, quo quis a Summo Pontifice habeat speciale privilegium aut dispensationem, ut possit ordinari, vel aliis Ordines conferre extra praedicta tempora seu dies.

In una *Marsorum* quaesitum est: *Si Episcopo detur facultas conferendi Ordines sacros diebus Festivis, potestne illos conferre in diebus Apostolorum ceterisque per Apostolicam Sedem abrogatis? hisce autem diebus licetne conferre etiam Ordines Minores?*

Et S. R. C. die 12 Nov. 1831 rescribendum censuit: *Affirmative ad primam partem; et etiam ad secundam, sed mane tantum* (N. 2682 ad 1; et 2852). Item declaratum est: *Non licere pluribus Episcopis in eadem Ecclesia et eodem tempore Ordines conferre* (S. R. C. die 30 Mart. 1675. N. 1534).

850. *Pro Episcopatu.* Pro consecratione Episcopi ex Ecclesiae consuetudine et ex Pontificali Romano (part. I, n. 13) designatus est *dies Dominicus*, et etiam *dies natalis Sanctorum Apostolorum* in memoriam successionis, qua gaudent Episcopi in Apostolorum munere Ecclesiae regendae (Bened. XIV, Const. *In postremo*, 10 Oct. 1756, § 20).

§ III. De qualitatibus Ordinandorum.

851. Quae generatim requirantur ex parte Ordinandorum ad validam et licitam Ordinum receptionem, Theologi et Canonistae fuse explicant. Breviter ergo nos praecipuas qualitates tangimus.

852. Ad *validam* Ordinis receptionem, praeter debitam materiam et formam, ac intensionem Ordinantis, et Ordinandi, si hic sit

adultus, requiritur ac sufficit ex parte Ordinandi a) *sexus masculinus*; b) *ut sit baptizatus*; siquidem baptismus fundamentum est et ianua omnium Sacramentorum.

853. Ad *licitam* Ordinis receptionem, qualitates, ut aiunt, seu requisita, plura sunt, nimirum requiritur:

1. *Status gratiae*; hic enim requiritur ad dignam receptionem cuiusvis Sacramenti vivorum, inter quae adnumeratur Sacramentum Ordinis.

2. Ut Ordinandus sit *confirmatus*, etiam ut prima Tonsura initietur. Patet ex Concilio Tridentino, sess. 23, cap. 4: *Prima tonsura non initientur, qui Sacramentum Confirmationis non susceperint*. Quod si tamen secus fiat, valida quidem erit Ordinatio, sed *tam scienter Ordinans*, quam *scienter ad Ordinationem accedens*, procul dubio peccarent. Ad quaestionem autem utrum venialiter vel mortaliter peccarent, cl. Giraldis, tom. III, pag. 938, ex quibusdam declarationibus S. Congr. Concilii infert, utrumque mortaliter peccare, ac ideo, subiungit, corrigendos omnino esse quamplurimos Canonistas, inter quos Sayrum, Navarrum ac Bellarminum, sentientes, initiatum prima Tonsura, non recepto Sacramento Confirmationis, peccare quidem, sed non mortaliter, nisi ex contemptu illud omittat.

3° Ut Ordinandus *habeat animum clericandi*, seu permanendi in statu clericali: Concilium enim Tridentinum in citata sess. 23, cap. 4, statuit, ut prima Tonsura non initientur, nisi illi « *de quibus probabilis coniectura non sit, eos non saecularis iudicii fugiendi fraude, sed ut Deo fidelem cultum praestent, hoc vitae genus elegisse* ».

4° Requiritur *ut ordinate* et gradatim, et *non per saltum* Ordines suscipiat, id est transiliendo unum Ordinem, et suscipiendo prius altiorem, v. g. Diaconatum ante Subdiaconatum (Ex Decretal. Innoc. III, cap. unic. *Tuae litterae*, et ex Trid. sess. 23, cap. unic. *De Sacram. Ord. can.* II, et cap. 14 *de Reform.*; vid. Giraldis, tom. II, p. 704 sq.).

5° Debet esse *immunis a quocumque impedimento canonico*, puta ab irregularitate vel censura. Nam irregularitas est quaedam inhabilitas canonica ad suscipiendos Ordines, et ad ministrandum in

susceptis; censura vero privat participatione bonorum Ecclesiae (Elbel, pars VIII, n. 566, 4°).

6° Requiritur *probitas vitae*, ita ut nonnisi digni, maxime ad Ordines maiores, assumantur, illi scilicet, qui divinae vocationi fideliter respondentes, pignus praebent futurae perseverantiae. Unde Tridentinum, sess. 23, cap. 12, sic decernit: « *Sciant Episcopi... debere ad hos Ordines (maiores) assumi dignos dumtaxat, et quorum probata vita senectus sit* ».

7° *Scientia competens*, diversa iuxta diversitatem Ordinum et munerum. *Prima Tonsura initiandi*, iuxta Tridentinum, sess. 23, cap. 4, edocti esse debent rudimenta fidei, et sciant legere et scribere. Pro initiandis *ad Ordines minores*, ex eodem Tridentino cap. XI cit. sess. requiritur, ut Ordinandi saltem linguam latinam intelligant. Pro promovendis *ad Subdiaconatum et Diaconatum* postulat idem Concilium, cap. XIII, quod Ordinandi sint instructi in litteris, et iis, quae ad Ordinem exercendum pertinent. *Pro Sacerdotio* demum, idem Concilium, cap. XIV, exigit in Ordinandis tantam scientiam, ut, diligenti examine praecedente, idonei comprobentur ad populum docendum ea, quae scire omnibus necessarium est ad salutem, ac ad ministranda Sacramenta.

8° Requiritur *aetas canonica*, nisi cum aliquo fuerit legitime dispensatum. a) *Ad primam Tonsuram ac minores Ordines* suscipiendos nulla praecisa aetas praescripta reperitur. Doctores communiter docent, usum rationis satis evolutum requiri, ut dignitas et obligationes status clericalis sufficienter percipiantur, ac proinde saltem *septennium* requiri. Cui doctrinae consonat Pontificale Romanum, ubi in rubrica *de Ordinibus conferendis* ita statuitur: *Prima Tonsura et minores Ordines ante septimum annum completum dari non debent*. Advertendum tamen, Clericos prima Tonsura initiatos, aut etiam in minoribus Ordinibus constitutos non posse ex Conc. Tridentino sess. 23, cap. 6 de Reform. obtinere beneficium ecclesiasticum ante annum *decimum quartum* saltem inceptum.

b) *Aetas ad maiores Ordines* requisita, determinata est a Concilio Tridentino sess. 23, cap. 12 de Reform. his verbis: *Nullus in posterum ad Subdiaconatus Ordinem ante vigesimum secundum,*

ad Diaconatus ante vigesimum tertium, ad Presbyteratus ante vigesimum quintum aetatis suae annum promoveatur... Regulares quoque nec in minori aetate, nec sine diligenti Episcopi examine ordinentur.

Praedicti anni ad maiores Ordines suscipiendos respective requisiti, sufficit ut sint incepti. Receptum est enim apud omnes principium: *In favorabilibus, dum lex non obstat, annus inceptus habetur pro completo* (Vid. Reiff. n. 63; Giraldi, tom. III, p. 966, sect. 102, nota III; Santi, loc. cit. n. 9, p. 117).

c) *Aetas canonica pro Episcopatu.* Pro Episcopatu perdurat antiqua dispositio, ut nempe Episcopus non eligatur, nisi ex dispensatione Summi Pontificis, ante annum trigesimum completum (Ferraris, verb. *Ordo*, art. II, n. 80; Santi, *ibid.*).

9° *Requiritur titulus Ordinationis*, de quo postea.

10° *Requiritur recessus decem dierum* pro peragendis spiritualibus exercitiis a promovendis ad Ordines tam minores quam sacros, prout mandavit Innocentius XI pro Italia et insulis adiacentibus die 9 Oct. 1682, apud Collect. Emi Bizz. pag. 416; Ferraris, V. *Exercitia spiritualia*. Clemens XI die 1 Febr. 1710 hoc decretum confirmans exercitia spiritualia praescribit tantum ante susceptionem sacrorum ordinum. Ceterum indubium est consuetudinem invaluisse, ut integrum decem dierum spatium iis solummodo praescribatur, qui ordines maiores suscepturi sunt.

§ IV. De Titulo Ordinationis.

854. Titulus Ordinationis est cautio, qua providetur Ordinando in sacris de sufficienti, eaque perpetua sustentatione. Ideo vero titulus exigitur, ne qui sacris Ordinibus sunt initiati, cum Ordinis dedecore mendicare, aut sordidum aliquem quaestum exercere cogantur (Conc. Trid. sess. 21, cap. 2, de Reform.).

855. Triplex praecipue datur titulus, nempe *Beneficii*, *Patri-monii*, et *Paupertatis religiosae*.

I. Titulus *Beneficii* ecclesiastici est principalis Ordinationis titulus, ceu constat ex citato capite Tridentini, ubi habetur: *Statuit S. Synodus, ne quis deinceps Clericus saecularis... ad sacros*

Ordines promoveatur, nisi prius legitime constet, eum beneficium ecclesiasticum, quod sibi ad victum honeste sufficiat, pacifice possidere.

II. Titulus *Patrimonii*. Hoc loco *pàtrimonii* nomine intelliguntur bona propria Clerici, quocumque legitimo titulo acquisita (Schmalz. n. 33). Quoad hunc titulum, Concilium Tridentinum ita decrevit: *Patrimonium vero vel pensionem obtinentes, ordinari posthac non possint, nisi illi, quos Episcopus indicaverit assumendos pro necessitate, vel commoditate ecclesiarum suarum* (*De initiandorum patrimonio seu pensione legatur Institutio* 26 Benedicti XIV).

Bona ad patrimonium conficiendum debent esse *certa, stabilia, fructuosa*. Hinc propositum fuit hoc dubium: *Si quis tantum habeat, quod ex industria, vel honesto labore lucratur; puta, quod sit Musicus, Magister grammaticae, Pictor, Scriptor, aut alterius licitae professionis, idque sit sufficiens ad sustentationem vitae, poteritne promoveri?* S. Congregatio Concilii, mense Octob. ann. 1589, respondit: *Non posse* (*Apud Bened. XIV, ibid. n. VII*).

Eadem S. Congregatio die 23 Maii 1609 pariter declaravit: *Gradum Doctoratus tam in Theologia, quam in Iure canonico non esse titulum, ad quem aliquis ad sacros Ordines promoveri queat, sed requiri omnino vel beneficium vel patrimonium ad vitam promovendi honeste sustentandam sufficiens* (*Ibid.*).

III. Titulus *paupertatis*, sen professionis religiosae. Titulus paupertatis in religiosa professione est positus, vi cuius, qui *solemnia* vota in probata Religione emiserunt, vel ex redditibus bonorum, si quae ipsamet Religio possideat, vel ex piis fidelium largitionibus, omnia communia habent, quorum ad vitam alendam indigent (*Instruct. S. C. de Prop. Fide, 27 Apr. 1871; apud Collect. eiusd. S. Congr. p. 400, n. 1179*).

Ad constituendum huiusmodi titulum necessaria est professio *votorum solemnium*. Hinc Religiosi votorum simplicium, vel nondum solemniter professi, nequeunt ad sacros Ordines promoveri, nisi patrimonium vel alium titulum habeant. Ita statuit S. Pius V, *Constit. Romanus Pontifex*, die 12 Nov. 1568. Haec dispositio renovata est a Pio PP. IX in *Constit. Apostolicae Sedis*, in qua in-

ter suspensiones latae sententiae Romano Pontifici simpliciter reservatas, sub n. 4 decernitur: *Suspensionem per annum a collatione Ordinum ipso iure incurrit, qui excepto casu legitimi privilegii, Ordinem sacrum contulerit absque titulo beneficii vel patrimonii Clerico in aliqua Congregatione viventi, in qua sollemnis professio non emittitur, vel etiam Religioso nondum professo.*

Excipiuntur, ob legitimum privilegium, Religiosi Societatis Iesu, qui post biennium Novitiatus, tria vota simplicia ediderunt: hi enim ante solemnem professionem, *etiam sine alio titulo*, ad omnes sacros Ordines, perinde atque aliorum Ordinum professi, promoveri possunt ex concessione Gregorii XIII, Constit. *Ascendentes* 25 Maii 1584 (Vid. Schmalz. n. 58; Giraldi, tom. III, p. 871).

856. Praeter hos titulos, alii passim admittuntur ex *Indulto Apostolico*, ut titulus *Missionis, servitii Ecclesiae, mensae communis*, qui describuntur in *Instructione* S. C. de Prop. Fid. edita die 27 Apr. 1871 apud *Collect. eiusdem S. Congregationis*, p. 400, n. 1179; quique hic breviter explicantur.

a) Titulus *Missionis* adhiberi consuevit, cum alius legitimus titulus haud suppetit pro iis, qui maioribus Ordinibus initiari cupiunt, *ut Apostolicarum Missionum servitio sese devoteant*. Qui huiusmodi titulo ordinati sunt, ii ex Apostolico ministerio in Missionibus, cui fuerunt addicti, ad victum necessaria consequuntur. — Sed exploratum est, Ordinarios Clericos titulo Missionis non posse SS. Ordinationum munera impertiri, nisi *speciali S. Sedis indulto* muniti sint: agitur enim de titulo extraordinario, qui praeter ius commune adhibitus fuit. Praefati Clerici, qui titulo Missionis inter sacros Ministros cooptari cupiunt, tenentur prius *iuramentum* emitte, quo spondeant Missioni, cui destinati sunt vel destinabuntur, se fore perpetuam operam daturus (Vid. *plura in cit. Instruct.* n. 6 sq.).

b) Titulus *servitii Ecclesiae*, qui olim ordinarius erat, et postea evasit extraordinarius, iis quandoque conceditur, qui cum beneficio ecclesiastico vel pensione careant, aut patrimonialia aliaque bona non possideant, ea lege ordinantur, ut alicui ecclesiae sint mancipati, ex cuius servitio et eleemosynis a piis Christifidelibus elargiendis sustentari possint, et ab eadem ecclesia nullo unquam

tempore amoveri, vel ipsi recedere nequeant, nisi aliter eis provi-
sum fuerit (Ibid. n. 5).

c) *Titulus mensae communis* eos Clericos attingit, qui Religiosorum more *in communi vitae disciplina degentes, aut nulla nuncupant vota, aut simplicia tantum*, proindeque e domo religiosa exire aut dimitti, atque ad saeculum redire permittuntur. *Neque enim ad eos pertinet titulus paupertatis*, ut ex Const. Romanus Pontifex S. Pii V deducitur. Verum ex hisce clericis ii dumtaxat communis mensae titulo promoveri ad sacros Ordines possunt, quorum Congregationes aut Instituta *peculiari ad id privilegio ab Apostolica Sede aucta fuerint* (Ibid. n. 4).

Hinc ad dubium: Utrum nunc, post decretum *Auctis*, Instituta votorum simplicium libere possint, *sine Indulto speciali*, alumnos suos promovere ad Ordinem sacrum *titulo mensae communis*, vel alio simili? S. Congregatio Ep. et Reg. die 9 Febr. 1894, respondit: *Negative* (*Nouv. Rev. Théol.* tom. 26, p. 263).

CAPUT II.

Quinam sit Episcopus proprius pro sacra Ordinatione.

857. Cum Concilium Tridentinum statuerit, quod « Unusquisque a proprio Episcopo ordinetur », videndum est quinam sit et dicatur proprius Episcopus quoad Ordines suscipiendos. Iam vero *proprius Episcopus* ex quadruplici titulo constituitur, et ideo quatuor modis seu titulis quis censetur *subditus* Episcopi quoad Ordines ab ipso recipiendos; videlicet, ratione *originis*, — *domicilii*, — *beneficii*, — *triennalis familiaritatis*.

I. Subditus ratione *originis* is est ac esse intelligitur, qui naturaliter ortus est in ea dioecesi, in qua ad Ordines promoveri desiderat, dummodo tamen ibi natus non fuerit ex accidenti, occasione nimirum itineris, legationis, mercaturae, vel cuiusvis temporalis morae parentum eius in illo loco. Hoc enim in casu non sortitur ibi Episcopum proprium ad Ordines suscipiendos, cum non fortuita nativitas, sed vera ac stabilis parentum commoratio attendatur. Quod si pater in alieno loco, ubi eius filius natus est, tamdiu

ac eo animo permanserit, ut inibi vere domicilium de iure contraxerit, tunc non origo patris, sed domicilium per patrem contractum, pro ordinatione eiusdem filii attendi debet (Vid. Constit. Innoc. XII, *Speculatores*, 4 Nov. 1694, § 9 et 10, relata a Ferraris, verb. *Ordo*, art. III, n. 10; S. Alph. lib. VI, n. 770).

II. Subditus ratione *domicilii* ad effectum suscipiendi Ordines, is dumtaxat censetur, qui licet alibi natus fuerit, illud tamen adeo stabiliter constituerit in alio loco, ut vel per decennium saltem in eo habitando, vel maiorem rerum ac bonorum suorum partem cum instructis aedibus in locum huiusmodi transferendo, ibique insuper per aliquod considerabile tempus commorando, satis superque suum perpetuo ibidem permanendi animum demonstraverit. In utroque vero casu, qui petit Ordines ab Episcopo ratione domicilii, animum in loco perpetuo manendi debet iureiurando confirmare (In ead. Const. § 11). Si quis tamen a propriae originis loco in ea aetate discesserit, qua potuerit alicui canonico impedimento obnoxius effici, etiam Ordinarii suae originis testimoniales litteras afferre debet, ac de illis expressa similiter mentio in susceptorum Ordinum litteris facienda erit (Ibid. § 12).

Hinc iuvenes, qui in collegio seu seminario alienae dioecesis studiorum causa commorantur absque intentione ibi perpetuo manendi, ordinandi sunt a proprio Episcopo, sed cum testimonialibus Episcopi loci, in quo studiis vacarunt (Vid. S. Alph. lib. VI, n. 777; *Santi*, loc. cit. *Appendix*, p. 150 in princ.).

Advertendum quoque est, Clericum alicui ecclesiae iam adscriptum, non posse, saltem *licite*, ad aliam dioecesim transire absque proprii Ordinarii licentia; id autem licere *iuveni laico*, etiam filio-familias, qui proinde quocumque abire et domicilium sibi constituere potest, etiam in loco, quo suum domicilium pater non habet, ibique vestes clericales induere, albo illius Cleri adscribi, subditumque illius Episcopi quoad ordinationes fieri (Cf. *Acta S. Sed.* vol. 10, p. 474 sq. et p. 491).

Si ordinandus sit filius *illegitimus*, attenditur domicilium matris; si *expositus*, locus in quo fuit expositus, quoties ignoretur locus nativitatis. In his casibus supponitur dispensatio iam obtenta super defectu natalium. Si ordinandus sit *neophytus*, qui in adulta

aetate fidem amplexus est, Episcopus proprius ille est, in cuius Dioecesi baptizatus est (Cf. *Santi*, loc. cit. n. 29; Marc, n. 1907; et vid. *S. Alph.* n. 770 sq.).

Si quis in diversis Episcopatibus habeat duo domicilia, in quibus aequaliter, etsi non mathematice, habitat, potest ab utriuslibet loci Episcopo ordinari, quia utrique est subditus ratione domicilii (*S. Alphon.* n. 773).

III. Subditus ratione *beneficii*. Quoad hoc Innocentius XII in citata Constitutione *Speculatores*, sic statuit in § 8: Licet vero Clericus, ratione cuiusvis beneficii *in aliena dioecesi* obtenti, subdici dicatur iurisdictioni illius Episcopi, in cuius Dioecesi beneficium huiusmodi situm est, eam tamen de cetero hac in re inconcusse servari volumus regulam, ut nemo eiusmodi subiectionem ad effectum suscipiendi Ordines acquirere censeatur, *nisi beneficium praedictum eius sit redditus, ut ad congruam vitae sustentationem*, sive iuxta taxam synodalem, sive, ea deficiente, iuxta morem regionis, pro promovendis ad sacros Ordines, detractis oneribus. *per se sufficiat*: illudque ab Ordinando *pacifice possideatur, sublata quacumque facultate supplendi quod deficeret fructibus eiusdem beneficii*, cum adiectione patrimonii etiam pinguis, quod ipse Ordinandus in eadem seu alia quavis dioecesi obtineret.

Beneficium ergo, de quo agitur, debet *a)* pacifice possideri. nec ideo sufficeret litigiosa possessio; *b)* debet *per se* sufficere ad congruam vitae sustentationem Ordinandi; *c)* Quia *per se* debet sufficere, ideo non potest suppleri per adiectionem seu constitutionem patrimonii in supplementum tituli beneficii; *d)* Sufficientia beneficii determinatur iuxta taxam synodalem, vel si ea non adsit, iuxta morem regionis, detractis oneribus.

Verum non ubique viget consuetudo, ut in determinanda beneficii sufficientia onera Missarum adnexarum detrahantur: Hanc rem S. Congr. Concilii remisit arbitrio Ordinarii, qui videat utrum onera Missarum detrahenda sint vel non a beneficio ut congrua determinetur (Cf. Bened. XIV, de Syn. dioec. lib. XII, cap. 9, n. 3 sq.). Quod si unum beneficium sit insufficiens, potest suppleri per aliud beneficium, *in eadem tamen dioecesi*; quia non prodesset collatio beneficii in altera dioecesi (*Santi*, lib. I, tit. II, p. 139, n. 31).

Convenit inter Doctores, beneficiis accenseri debere *pensiones*, quae a Gubernio civili in aliquibus regionibus, ex assumpta cum Ecclesia obligatione, sacris Ministris solvuntur ob munia ecclesiastica, quae exercent. Nam S. Poenitentiaria, sub die 19 Iun. 1819, in hunc sensum respondit ad quaesitum ita expressum:

A Sacra Poenitentiaria quaesitum fuit, an salaria, quae in Belgio solvuntur Pastoribus et Canonicis induant naturam beneficiorum seu bonorum ecclesiasticorum, et adnexam habeant obligationem expendendi superflua pauperibus seu piis causis, et residendi sub poena non faciendi fructus suos? S. Poenitentiaria respondit: Iam alias a S. Sede rescriptum fuisse: AFFIRMATIVE (Vid. Acta S. Sed. vol. 27, p. 234).

IV. Subditus ratione *triennalis familiaritatis*. Quoad hoc, Concilium Tridentinum, sess. 23, cap. 9, de Reform. sic statuit: *Episcopus familiarem suum non subditum ordinare non possit, nisi per triennium secum fuerit commoratus, et beneficium, quacumque fraude cessante, statim re ipsa illi conferat: consuetudine quacumque, etiam immemorabili, in contrarium non obstante.*

Nomine *familiaris* intelligitur ille, qui dominicae potestati Episcopi subditur, et eius expensis tamquam domesticus alitur. Ut ergo Episcopus alienum subditum ratione familiaritatis possit ordinare, ex Concilio Tridentino et ex Constitutione Innocentii XII, *Speculatores*, haec requiruntur:

1° Ut Episcopus familiarem praedictum *per integrum et completum triennium* in suo actuali servitio secum retinuerit, ac suis sumptibus aluerit. Computari tamen potest, ex declaratione Congregationis Concilii die 9 Nov. 1589, etiam tempus familiaritatis, quod incepit et effluxit antequam dominus ad Episcopatum promoveretur.

2° Ut Episcopus praefatum familiarem ad aliquos sacros seu minores Ordines, vel etiam primam Tonsuram, promovere, seu ordinare non praesumat, absque eius proprii, originis scilicet seu domicilii, Praelati, *testimonialibus litteris*.

3° Ut Episcopus eidem familiari beneficium ecclesiasticum ad sustentationem sufficiens, quacumque fraude cessante, statim, hoc est, saltem intra terminum unius mensis a die factae Ordinationis, reipsa illi conferat (Constit. *Speculatores*).

4º Ut Episcopus propriam habeat Dioecesim, et non sit Episcopus titularis (Conc. Trid. sess. 14, cap. 2, de Reform.)

Quatuor modis nunc expositis, quibus aliquis potest esse subditus Episcopo Ordinanti, a Schmalzgrueber, pars III, tit. XI, n. 29, additur quintus, nempe ratione *licentiae*, seu *litterarum dimissorialium* illius Episcopi, ad quem *iure* pertinet Ordines conferre. Sed tunc Episcopus non ordinat iurisdictione *ordinaria*, sed *delegata*.

CAPUT III.

De Ministro sacrae Ordinationis quoad Regulares.

858. Concilium Tridentinum sess. 23, cap. 8, de Reform. quoad ministrum sacrae Ordinationis sic statuit: *Unusquisque autem a proprio Episcopo ordinetur*. Olim tamen de Ordinationibus Regularium controversia viguit, an scilicet Regulares *a quocumque catholico Antistite* indistincte ordinari possent, an vero id iuris private pertineret ad Episcopum illius dioecesis, intra quam sita est religiosa Domus, quam Regularis ad Ordines promovendus inhabitat.

At hodie ex documentis S. Sedis certo constat, Regularium ordinationes neque spectare posse ad Ordinarios eorum originis, quam Regulares a se abdicant, dum saeculo nuntium remittunt, neque porro ad Ordinarios beneficii, quoniam ipsi ad titulum beneficii non promoventur; proindeque unice spectare *ad Episcopos Ordinarios eorum domicilii*, nimirum illius Dioecesis ac loci, in quo ipsi Ordinandi commorantur (Bened. XIV, Const. *Impositi Nobis*, 27 Febr. 1747, quam vid. apud Ferraris, verb. *Ordo*, art. III, n. 110; Giralaldi, tom. III, p. 951).

859. Neque Regulares ad tuenda sua antiqua privilegia de suscipiendis sacris Ordinibus a quocumque catholico Antistite, inniti amplius possunt Constitutione S. Pii V *Etsi Mendicantium*; siquidem ea ad iuris communis et sacri Concilii Tridentini terminos redacta fuit a Gregorio XIII per suam Constitutionem, quae incipit *In tanta rerum*, anno 1573, Kalendis Martii (Vid. *ibid.*).

860. Ceterum ad huiusmodi controversias perpetuo extinguendas, a Summo Pontifice Clemente VIII editum fuit sequens

Decretum.

De mandato SSmi D. N. Clementis divina Providentia Papae VIII, tenore praesertim mandatur omnibus et singulis quorumcumque Regularium Superioribus, ut de cetero observent et observari faciant ea, quae in Decreto S. Congregationis Concilii Tridentini continentur, cuius tenor est talis: Congregatio Concilii censuit, Superiores Regulares *posse suo subdito itidem Regulari*, qui praeditus qualitatibus requisitis Ordines suscipere voluerit, *Litteras dimissorias concedere, ad Episcopum tamen Dioecesanum*, nempe illius monasterii, in cuius familia ab iis, ad quos pertinet, Regularis positus fuerit, et, *si Dioecesanus abfuerit, vel non esset habiturus Ordinationes, ad quemcumque alium Episcopum*; dum tamen ab eo Episcopo, qui Ordines contulerit, examinetur quoad doctrinam, et dum ipsi Regulares non distulerint de industria concessionem dimissoriarum in id tempus, quo Episcopus Dioecesanus vel abfuturus, vel nullas esset habiturus Ordinationes.

Verum, cum a Superioribus Regularibus, Episcopo Dioecesano absente, vel Ordinationes non habente, Litterae Dimissoriae dabuntur, *in eis utique huiusmodi causam absentiae Dioecesani Episcopi, vel Ordinationum ab eo non habendarum, exprimendum esse*. Quod qui non fecerint, officii et dignitatis, seu administrationis, ac vocis activae et passivae privationis, ac alias arbitrio eiusdem SSmi D. N. Papae reservatas poenas incurrunt. In quorum fidem etc. Datum Romae die 13 mensis Martii 1596 (Apud Bened. XIV, Const. *Impositi Nobis*).

861. Ceterum praefata controversia resoluta iam fuerat ante relatum Clementinum decretum. Anno siquidem 1573 sub Pontifice Gregorio PP. XIII in causa Carthusianorum decretum prodiit, quo declarabatur ipsos *ab Episcopis Dioecesum*, in quibus eorum monasteria respective sita sunt, *vel nonnisi de istorum licentia*, ab aliis quibusque Episcopis ordinandos esse. Quaesitum namque fuit: *An nostri Ordinandi obligentur habere expressam licentiam Ordinarii, in cuius dioecesi sunt, pro Ordinibus conferendis ab Episcopo alterius dioecesis?* SSmus Dnus Noster, etiam

ex sententia S. Congregationis Concilii, declaravit, *obligari* (Vid. loc. cit.).

Sub Sixto PP. V iterum quaestio tractata fuit a S. Congregatione Concilii, instante universo Ordine Fratrum Praedicatorum, et ita responsum fuit: *SSinus Dominus Noster Sixtus V, ex sententia Congregationis, respondit: Regulares posse concedere Dimissorius ad Episcopum dioecesanum, eoque absente, vel etiam praesente, et Ordinationem non tenente, ad quemcumque; dummodo ab eo Episcopo, qui Ordines contulerit, examinentur quoad doctrinam* (Ibid.).

Deinde prodit decretum Clementis VIII, quod supra retulimus. His omnibus declarationibus postea accesserunt Constitutiones tum Innocentii XIII *Apostolici ministerii*, diei 30 Maii 1723, tum Benedicti XIII *In supremo*, 23 Sept. 1724, quibus confirmatur Clementinum decretum.

862. « Quoties ergo, ita Benedictus XIII, Regulares ad Ordines erunt promovendi, servetur omnino decretum Congregationis Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum a pie memorie Clemente VIII Praedecessore etiam Nostro confirmatum die 15 Martii 1596, quo sancitur, ad Episcopum dioecesanum Litteras dimissorias pro eorundem Ordinum susceptione a suis Superioribus esse dirigendas, praeterquam in casu, quo Dioecesanus a dioecesi abesset, vel Ordinationes non esset habiturus, quo etiam casu in Litteris dimissoriis ad alium Episcopum dirigendis expressa fieri debeat mentio, vel de praedicta Episcopi dioecesani absentia, vel de illa alia causa, videlicet quod Ordinationes non sit habiturus: exceptis tamen, quoad praedicta, Regularibus illis, quibus per speciale privilegium a Sede Apostolica post Concilium Tridentinum fuerit concessum, ut a quolibet catholico Antistite Ordines suscipere possint, super quo indulto nihil per praesentes innovare intendimus » (Apud Bened. XIV in *Const. Impositi Nobis*).

863. Hinc idem Pontifex Benedictus XIV conqueritur de harum legum transgressione, et de quorundam exaggeratione in sustinendis privilegiis iam abolitis, quod quidem non eveniret « si aliqui, inquit, vigilias, laboresque suos, non tam in extricandis inutilibus quaestionibus, ... quam in studio sacrarum legum, quibus ecclesia-

stica disciplina continetur, utiliter collocarent; ac nisi aliquibus arbitrium pro lege, praeindicata opinio pro ratione, atque in legum etiam clarissimarum interpretatione, suus cuique sensus pro auctoritate esset... »

Deinde Pontifex quaecumque hac in re a suis Praedecessoribus statuta sunt, *de plenitudine potestatis confirmat ac innovat*; atque ab omnibus, ad quos spectat, inviolabiliter observare praecipit, sub poenis in memoratis Constitutionibus sive Decretis contentis.

864. *Alia praescriptio a Benedicto XIV addita.* Regulis a Clemente VIII per suum Decretum statutis, Benedictus XIV aliam praescriptionem addit: decernit enim, ut Superiorum Regularium Dimissoriae, quae ideo ad alium Antistitem directae fuerint, propterea quod Episcopus dioecesanus extra dioecesim commoretur, vel Ordinationem non sit habiturus, *nullius sint roboris et momenti, nisi illis iuncta fuerit authentica attestatio Vicarii generalis, vel Cancellarii, aut Secretarii eiusdem Episcopi dioecesani, ex qua constet, vel ipsum a dioecesi abesse, vel Clericorum Ordinationem habiturum non esse proximo legitimo tempore per ecclesiasticas leges ad hunc effectum statuto.*

Quod si aliquis Antistes Regularem virum, in sua dioecesi proprium domicilium non habentem, solis ipsius Superioris dimissorialibus litteris contentus, sine adiuncta praefata attestazione *in forma probante*, ad Ordines promovere praesumpserit, ipso facto incurrit in poenas canonicas adversus eos constitutas, qui alienum subditum legitimis dimissoriis destitutum ordinaverint (Ibid).

865. Ex eo quod Benedictus XIV praescribit attestationem *authenticam in forma probante*, infertur *privatam* epistolam Vicarii generalis, vel Cancellarii, seu Secretarii Episcopi non sufficere.

Declaratur insuper, Regulares volentes se promovere ad Ordines, non teneri ostendere *Dimissorias Ordinariorum propriae originis*, sed sufficere ut observent formam praescriptam in decreto Clementis VIII, ut censuit etiam S. Congregatio Concilii die 28 Febr. 1654, et amplissime confirmavit in alio decreto edito die 17 Martii 1674.

866. Firma tamen et rata esse vult Summus Pontifex privilegia eorum Ordinum regularium, quibus ab Apostolica Sede repe-

ritur indultum, ut eorum Alumni a quolibet catholico Antistite ordinari valeant, dummodo huiusmodi privilegia post Tridentinum Concilium, et ipsis Ordinibus nominatim atque directe, non autem per communicationem concessa fuerint.

867. E contra omnia similia privilegia, quae aliis Ordinibus ante Concilium Tridentinum sub quibuscumque formis indulta sint, vel etiam post ipsum Concilium non ipsis directe concessa, sed per communicationem ad eos extensa esse dicantur, nulla et irrita declarantur, omnique vigore ac robore, ad effectum de quo agitur, penitus destituta.

Decernitur insuper, huiusmodi privilegia nequaquam post Concilium Tridentinum indulta censi, nisi vel post ipsius Concilii confirmationem reipsa fuerint concessa, vel quatenus antea concessa, et posterius confirmata esse asseruntur, huiusmodi confirmationes in forma specifica cum litterali veteris indulti insertione, eiusque expressa innovatione factae dignoscantur. Quare declaratur, alterius generis confirmationes, quae in forma communi nuncupantur, nemini ad praemissum effectum ullo pacto suffragari.

868. Ex declaratione Innocentii XIII, ad effectum eximendi Regulares ab observantia decreti Clementis VIII, satis est quod privilegia suscipiendi Ordines a quocumque Antistite, concessa fuerint post Concilium Tridentinum, quamvis praefato Clementino decreto posteriora non sint; dummodo tamen, ut dictum est, directe concessa fuisse constet, non vero in communicationem privilegiorum de uno in alium Ordinem derivata asserantur (Cit. Const. *Impositi*).

869. Quod vero spectat ad eorundem privilegiorum usum et exercitium, Benedictus XIV monendos esse vult illos, qui iisdem privilegiis vere gaudent, ut non sine iusta causa, nec extra debitas circumstantias pro libito ipsis utantur, minime vero ad ostentandam dumtaxat ipsorum privilegiorum singularitatem; «quemadmodum, ita Pontifex, aliquibus in more positum esse novimus, qui pridie illius diei, quo ab Episcopo dioecetano Clericorum Ordinationes publice habendae sunt, ad alterius Episcopi dioecesim consulto migrant, moxque suscepto ibidem Ordinationis munere, ad pristinum domicilium redeunt; idque se facere aiunt, ut iurium suorum indemnitati consulant; quasi vero Apostolica privilegia,

nonnisi cum aperto Episcopi dioecesani contemptu, suam vim et robor habitura forent ».

CAPUT IV.

De Privilegio Regularium suscipiendi sacros Ordines extra tempora.

870. Disputatum fuit inter Doctores, an privilegia Regularium recipiendi sacros Ordines *extra tempora*, ante Concilium Tridentinum eisdem Regularibus concessa, revocata fuerint per ipsum Concilium, vel saltem per Bullam Pii IV *In Principis Apostolorum Sede*. Porro praefatum Concilium statuit (*Sess. 23, cap. 8, de Reform.*):

1° Ordinationes sacrorum Ordinum *statutis a iure temporibus*, ac in cathedrali ecclesia, vocatis, praesentibusque ad id ecclesiae Canonicis, publice celebrentur: si autem in alio dioecesis loco, praesente Clero loci, dignior, quantum fieri poterit, ecclesia semper adeatur.

2° Unusquisque autem *a proprio Episcopo* ordinetur.

3° Quod si quis ab alio promoveri petat, nullatenus id ei, etiam cuiusvis generalis aut specialis rescripti vel privilegii praetextu, *ETIAM statutis temporibus* permittatur, nisi eius probitas ac mores, Ordinarii sui testimonio commendentur.

871. Iam vero, per verba: *ETIAM statutis temporibus*, sacrum Concilium satis clare indicat, mentem suam non fuisse abolendi praedictum privilegium, sed tantum voluisse, ut Ordinationes fieri omnino deberent a proprio Ordinario, vel *cum litteris eiusdem* (Cf. *Nouv. Rev. Théol.* tom. 21, pag. 45 sq.).

872. Ceterum quaelibet controversia circa hanc materiam extincta fuit anno 1723. Sane Benedictus PP. XIII pro hac examinanda quaestione specialem plurium Cardinalium Congregationem constituit, a qua Decretum prodiit, relatum a P. Gaudenzio a Ianua apud Giraldi, tom. III, p. 946, et ab Aloysio Adone, lib. I, n. 862, his verbis expressum:

Privilegia a Summis Pontificibus tam ante, quam post Tridentinum, sive expresse, sive via communicationis Regularibus concessa suscipiendi sacros Ordines extra tempora, persi-

stere in suo robore, nec iis fuisse unquam derogatum, ac proinde tuto posse Regulares ordinari extra tempora absque novo indulto Apostolico. Die 16 Maii 1723.

873. Ac subinde inchoato Lateranensi Concilio, praesidente et assistente eodem Summo Pontifice Benedicto XIII, tit. V, *De Temporibus Ordinationum*, cap. II, cui titulus pariter fuit absolute appositus, ibi: — *Regulares vigore suorum privilegiorum tuto absque novo indulto Apostolico extra tempora sacris initiantur,* — prodiit Decretum sequens:

Quo vero ad Regulares, privilegia a Summis Pontificibus habentes, sive expresse, sive per viam communicationis concessa, sacros videlicet Ordines extra tempora suscipiendi: cum privilegia ipsa in suo robore persistent, nec iis derogatum fuisse constet, decernimus proinde, Regulares eosdem absque novo indulto Apostolico tuto posse extra tempora ordinari.

874. Praeterea habetur super hac quaestione recentior resolutio S. Congregationis Concilii in *Lunen-Sarzanen*. edita die 18 Augusti 1888, relata a *Nouvelle Revue Théol.* tom. 21, p. 30, et a *Collectanea S. C. de Propaganda Fide*, p. 400, n. 1204; Ferraris-Bucceroni, verb. *Ordo* tom. IX., et est tenoris sequentis:

Regularis quidam privilegio carens, ut a *quocumque catholico Antistite* ordinari valeat, Ordinarii, in cuius dioecesi exstat Conventus, ubi Regularis incolit, attestationes exhibuit extraneo Episcopo, quibus declaratur ipsum Ordinarium *extra tempora statuta* ordinationem non tenere. Hinc quaesitum est:

I. An iuxta Constitutionem Benedicti XIV *Impositi*, 27 Februarii 1747, Episcopus extraneus possit *extra tempora* a canonibus statuta, Regularem praedicto privilegio carentem ordinare in casu?

Et quatenus affirmative,

II. An sufficiat attestatio Ordinarii dioecesani ut in casu; vel requiratur attestatio, qua declaratur Episcopum loci, quo Regularis degit, non tenere Ordinationem *temporibus statutis*?

Et quatenus negative ad 1^m,

III. An consuetudo contraria ab illa Constitutione Benedictina, derogare possit in casu?

Resp. Ad I. *Affirmative.*

Ad II. *Requiri attestationem proximo legitimo tempore non habiturum Ordinationem.*

Ad III. *Negative.*

875. Simili modo censuit S. Congregatio Ep. et Reg. die 13 Iulii 1830 in quadam causa *Camaldulensium* apud Bizzarri, edit. 1^a pag. 377; nempe declaravit, privilegium Regularium quoad *extra tempora* in suo robore manere, addens, quod si Episcopus dioecesanus praescriptis temporibus Ordinationem non sit habiturus, Superior promovendorum ab Episcopali Cancellaria obtineat *authenticam attestationem, et cum hac et cum sua Dimissoriali mittat eos ad quemcumque Episcopum* pro sacra Ordinatione suscipienda.

876. Relate ad dispensationem *super interstitiis*, subdit eadem S. Congregatio, haec adhibeatur formula: *Rogamus te, Rme Dne, ut dispensare digneris super interstitiis, sicut et nos dispensamus.*

877. Quoad *examen*, prosequitur S. Congregatio, hoc erit quidem subeundum a promovendis, quoties Episcopus dioecesanus aut Episcopus Ordinans voluerit de eorum scientia requisita se certior reddere, et signum fiducia erit, si quandoque examen dispensetur (*e si avrà a garanzia del Vescovo, se taluna volta venga l'esame dispensato*).

Obiter advertimus, *datam* huius decreti seu epistolae ad Emum Archiepiscopum Neapolitanum directae, diversimode citari. Est sub anno 1730 in *Collectanea* Emi Bizzarri; est sub anno 1830 penes *Analecta Iuris Pontificii*, tom. XVI, col. 993, n. 1535, citata a *Nouv. Rev. Théol.* tom. 22, p. 597. Inspecto tenore totius epistolae, haec ultima citatio nobis accuratior videtur.

878. Hoc examen pro *Regularibus*, iuxta responsum datum a Sixto V, et relatum in *Lib. 4°. Decretor.* pag. 108 Congregationis Concilii, perfici debet quoad doctrinam ab eo Episcopo, *qui Ordines confert* (Santi, lib. V, tit. XII, n. 2).

Episcopus ordinans alienos subditos *saeculares* cum dimissoriis proprii Episcopi, asserentis eos examinatos fuisse, et idoneos repertos, *potest eos denuo examinare, sed non tenetur* (*Fagnanus, ex S. Congr. Conc. apud Santi; ibid.*).

CAPUT V.

An Episcopus teneatur sacros Ordines conferre Regularibus
extra tempora?

879. Episcopus *potest quidem*, ut ex dictis constat, sed *non tenetur extra tempora* sacros Ordines conferre Regularibus. Quoad hoc Episcopus *Casten.* Sacrae Congregationi Ep. et Reg. exposuit, se pluries a Regularibus fuisse rogatum, quatenus eos vigore suorum privilegiorum et Concilii Romani ordinare vellet *extra tempora*; et quamvis aliquanto reluctantem se exhibuisset, tamen exemplo multorum Episcoporum viciniorum illius Provinciae motus, ipse quoque sese induxit ad aliquos *extra tempora* ordinandos. Verum ad quodvis scrupulum removendum, supplicavit peculiarem legem sibi dari, ut iuxta eius tenorem agere possit.

Et S. Congregatio, die 18 Iulii 1732, respondit: *Episcopum posse, sed non teneri* (Bizzarri, p. 380).

880. Idem declaravit Benedictus XIV in memorata Constitutione *Impositi*, quod scilicet, *tametsi firmum maneat privilegium*, eo tamen Episcopi dioecesani *non arctantur* ad eosdem Regulares ordinandos *extra tempora*. « Hoc enim expresse declarari opus est, ita Pontifex, § *Praeterea*, ad excludendam nonnullorum arrogantiam, qui cum privilegio gaudeant suscipiendi Ordines extra tempora, existimarunt, Episcopos ipsorum voluntati adeo addictos esse debere, ut si quandocumque ipsis placuisset ad Ordines promoveri, non statim, ipsoque die ab ipsis designato, voti compotes fierent, iam dici posset, Ordinationem ab Episcopo non teneri, proindeque alius Episcopus pro suscipiendis Ordinibus adendus esset ».

881. Ex allegatis documentis collige:

1°. Regulares, quibusdam tantum exceptis, ordinari debent a proprio Episcopo, nimirum ab Episcopo illius dioecesis, in qua ipsi Ordinandi commorantur.

2°. Casu quo Episcopus dioecesanus a dioecesi abesset, vel Ordinationes *tempore a iure statuto* non esset habiturus, poterit Re-

gularis ab alio Episcopo ordinari, sed non nisi servata forma Constitutionum Apostolicarum, videlicet: a) Quod in litteris dimissorialibus, quae a *Superioribus regularibus* ad alium Episcopum diriguntur, *expressa mentio fiat*, vel de praedicta Dioecesi absentia, vel de illa alia causa, videlicet, quod praedictus Dioecesanus tempore praescripto non sit habiturus ordinationes; b) Quod in praefatis Dimissorialibus iungatur authentica attestatio *Vicarii generalis, vel Cancellarii, aut Secretarii eiusdem Episcopi dioecessani*, ex qua constet, vel ipsum a dioecesi abesse, vel ordinationes proximo tempore a lege statuto non esse habiturum.

3°. Quapropter solummodo absentia Episcopi dioecessani *in tali die* (a lege statuto) vel eius intentio non faciendi ordinationes *in tali die*, ius tribuit Regulari se *alteri Episcopo* praesentandi pro sacris Ordinibus recipiendis *extra tempora*.

4°. Authentica attestazione obtenta, Ordinatio fieri potest *tam ante, quam post tempus a iure statutum*. Quod si haec attestatio desit, privilegium *extra tempora* frustraneum evadit.

5°. Infertur, Regularem non posse ad alium Episcopum pro sacra Ordinatione recipiendi se conferre, sed expectare debere *vicinius* tempus ab Ecclesia statutum, puta, Sabbatum quatuor Temporum, vel Sabbatum ante Dominicam Passionis, vel Sabbatum Sanctum, quoties Episcopus dioecesanus proposuerit in huiusmodi respective diebus sacram Ordinationem habere, et *noluerit extra tempora* sacros Ordines conferre. Nam Episcopus proprius potest utique, sed non tenetur extra tempora ordinare Regulares.

6°. Consequitur, privilegium recipiendi sacros Ordines a *quocumque Episcopo*, differre ab alio privilegio recipiendi Ordines *extra tempora*. Hoc ultimum consistere potest sine primo. Nam Regulares possunt, servatis servandis, suscipere sacros Ordines *extra tempora*, firma manente obligatione eos recipiendi (in sensu supra exposito) a *proprio Dioecesano*. Insuper privilegium recipiendi Ordines a *quocumque Episcopo*, revocatum est a Concilio Tridentino; non vero alterum, nempe Ordines suscipiendi *extra tempora*. Primum acquiri nequit, nisi per *directam* concessionem post Concilium Tridentinum factam; alterum haberi potest etiam *indirecte*, nempe per communicationem.

7°. Ex quo privilegium *extra tempora* est communicabile. infertur ipsum *omnibus Regularibus, privilegio communicationis fruentibus, esse commune*, cum concessionem directam quoad hoc certo existant (Cf. etiam S. Alph. lib. VI, n. 768).

882. *Quaestio.* Quid agendum in casu, quo, Episcopo absente, vel ordinationes praescripto tempore non tenente, Cancellarius seu Secretarius Episcopalis renueret de his causis authenticam attestationem concedere, ad impediendum usum privilegii *extra tempora*? Respondetur, tunc liberum esse Superiori regulari recurrere ad Apostolicam Sedem.

CAPUT VI.

De Interstitiis.

883. Interstitia sunt tempus illud intermedium, quod decurrere debet a susceptione unius Ordinis ad susceptionem alterius. Quoad *Ordines minores* Concilium Tridentinum nullum determinatum tempus interstitiorum praefigit, sed solum ita statuit: *Minores Ordines iis, qui saltem latinam linguam intelligunt, per temporum interstitia, nisi aliud Episcopo expedire magis videatur, conferantur* (Sess. 23, cap. XI de Reform.) Quibus verbis etsi Concilium interstitiorum observantiam commendat, tamen rem prudenti Episcoporum arbitrio remittit. Ideo Doctores communiter docent, quamcumque causam rationalem sufficere, nec reprobari posse *consuetudinem*, ubi vigeat, duos aut quatuor etiam minores Ordines eadem die conferendi, prout etiam rescripsit S. Congregatio Concilii, die 31 Maii 1597, his verbis: Censuit, Episcopum ita demum interstitia minorum Ordinum posse remittere, si ei magis expedire visum fuerit; ceterum ubicumque satius esse putaverit illa remittere, *quatuor minores Ordines non aliter posse eadem die uni conferre, quam si ita in loco hodie consueverit* (Vid. Giraldi, tom. III, p. 964; Adone, lib. I, n. 870).

884. Quoad promovendos ad *Subdiaconatum* Concilium Tridentinum in cap. 11 cit. sess. 23 ita decrevit: « *Hi vero nonnisi post annum a susceptione postremi gradus minorum Ordinum*

ad sacros Ordines promoveantur, nisi necessitas, aut Ecclesiae utilitas, iudicio Episcopi, aliud exposcat ».

885. Quoad promovendos ad *Diaconatum* praefatum Concilium in cap. 13 eiusdem sess. sic statuit: « *Promoti ad sacrum Subdiaconatus Ordinem, si per annum saltem in eo non sint versati, ad altiorem gradum, nisi aliud Episcopo videatur, ascendere non permittantur ».*

886. Quoad promovendos ad *Presbyteratum*, Concilium Tridentinum in eadem sess. cap. 14, statuit, eos ad minus *per annum integrum* versatos esse debere in Diaconatu; nisi ob Ecclesiae utilitatem ac necessitatem aliud Episcopo videretur.

887. Ex allatis decretis Concilii Tridentini manifestum est, 1° in Ordinibus maioribus integrum annum interstitiorum servandum esse; 2° Episcopis tamen concessam esse facultatem dispensandi ex legitima causa. *Quoad primum* advertendum est, annum interponendum ab uno ad alterum Ordinem sacrum, non necessario debere esse naturalem et solarem, sed sufficere annum ecclesiasticum, ex. gr. a Paschate Resurrectionis ad aliud Pascha Resurrectionis, quamvis Pascha anni sequentis antea recurrat. Item nec requiritur integer annus ecclesiasticus, si sit maior anno solari. Quocirca, si quis promoveatur ad Subdiaconatum in Sabbato Sancto, poterit ordinari Diaconus in Sabbato *Silentes* sequentis anni, si eo tempore effluerit annus solaris, nec tenetur Pascha expectare (Vid. Reiff. n. 145; Santi, loc. cit. p. 121, n. 18; Ferraris, verb. *Interstitia*).

888. *Quoad secundum* pariter notandum est, quod licet Episcopis tribuatur facultas dispensandi in interstitiorum observantia, tamen Concilium Tridentinum absolute prohibet, ne duo sacri Ordines eadem die conferantur (Sess. 23, cap. 13 de Reform.). Imo nec duo, nec a fortiori quatuor minores Ordines possunt eadem die cum Subdiaconatu coniungi, ut egregie demonstrat Anacletus Reiffenstuel, n. 166 ex iuris textibus, iuncto Concilio Tridentino sess. 23, cap. 11 de Reform. Accedit declaratio S. Congregationis Concilii sub die 7 Maii 1707, relata a Francisco Santi loco supra citato, n. 19.

889. Praeterea usus facultatis dispensandi in praefatis interstitiis, non quidem ex mero arbitrio dirigendus est, sed habita

dumtaxat ratione *necessitatis* aut *utilitatis Ecclesiae*, prout iubet Concilium Tridentinum in locis supra citatis. Tum quidem *necessitas* intervenit, cum peculiari ecclesiae Ministri *desunt*, nec alii Ordinibus praediti sufficere videntur, ut eadem munera sustineant. *Utilitas* autem ostenditur, cum in aliqua ecclesia *parum idonei Ministri* versantur, vel si de aliquo viro res agatur *aetate iam matura*, sed doctrinae laude praestanti. Utilitas pariter ex eo proficiscitur, si aliquis Parochiam aut Beneficium obtinuerit ea conditione, ut infra annum iuxta decreta S. Congregationis Presbyteratum aut sacrum Ordinem suscipere teneatur (Bened. XIV, de Synod. dioec. lib. XI, cap. II, n. XVI; nec non Instit. 58).

Ad utilitatem vel necessitatem Auctores reducunt etiam *rationabiles causas*, quae directe ipsum Ordinandum respiciunt, si coniungantur cum vitae honestate, et commendabili studiorum peritia. Tunc enim spes est futurae utilitatis obtinendae ex opere, quod Ordinandus praestabit (Santi, loc. cit. n. 20).

890. Dubitatum est, an ea verba Concilii Tridentini: *ob utilitatem, ac necessitatem*, sint intelligenda copulative, an disiunctive, ita ut possit Episcopus dispensare super interstitiis ob solam Ecclesiae utilitatem? S. Congregatio Concilii die 3 Maii 1620 respondit: ea verba esse intelligenda *disiunctive, non autem copulative* (Apud Giraldi, tom. III, p. 964).

891. Nulla interveniente necessitate aut utilitate Ecclesiae, non tenentur Episcopi interstitia remittere, etiamsi agatur de illis, qui a S. Sede obtinuerunt Breve seu privilegium accipiendi Ordines extra tempora. In Decreto enim, cuius initium *Sanctissimus*, S. Congregationis ab Innocentio XII specialiter deputatae *super moderatione Indultorum suscipiendi Ordines extra tempora a iure statuta*, edito die 14 Dec. 1693, haec leguntur: Denique (S. Congregatio) censuit, Episcopos omnes, ac etiam Apostolicos Nuntios et Legatos, Litteris in forma Brevis circularibus admonendos, decrevisse Sanctitatem Suam, Indulta praedicta non ita passim, sed ex certis tantum legitimisque causis concedere, *nec Episcopos ad eorum executionem adstringere, sed illam semper ipsorum arbitrio, onerata eorumdem conscientia relinquere* (Vid. integrum Decr. apud Giraldi, tom. III, p. 947; et conf. Bened. XIV, Instit. 58 circa finem).

892. Potestas dispensandi super interstitiis Ordinum competit Episcopo respectu *subditorum*. Hinc Episcopus, qui *alienos* ordinat ex commissione, idest ex litteris dimissorialibus, non potest dispensare, nisi facultas in commissione ei tradatur. Et revera Episcopus proprius tantummodo cognoscere censetur utilitatem vel necessitatem Ecclesiae suae, iuxta dispositionem Concilii Tridentini in cap. 13 et 14 sess. 23 per textus supra allegatos (Cf. Reiff. loc. cit. n. 153 sq.; Santi, ibid. n. 20).

893. Eadem facultas remittendi interstitia, transit in Vicarium Capituli, Sede vacante, sed non potest hac facultate uti, nisi elapso anno Sedis vacantis, vel nisi agatur de arctatis ad suscipiendos Ordines (S. C. Conc. 21 Apr. 1591; Giraldis, p. 964).

Eadem facultate uti potest etiam Vicarius generalis, si habeat *mandatum generale*, vere tamen existentibus causis (S. C. Conc. 7 Nov. 1697).

894. Item ad Episcopum pertinet dispensare *Regulares* super interstitiis. Concilium enim Tridentinum Episcopo hanc facultatem committit: « Nisi aliud *Episcopo* videatur » vel « Nisi necessitas aut utilitas Ecclesiae iudicio *Episcopi* aliud exposcat ». Nomine autem Episcopi non veniunt Praelati regulares. Ergo facultas dispensandi Regulares in interstitiis, non pertinet ad horum Superiores (Cf. Reiff. lib. I, tit. XI, n. 158).

Accedunt declarationes S. Congregationis Concilii. In causa *Aesina* die 20 Dec. 1581 rescripsit, *dispensationem ab interstitiis non spectare ad Superiores regulares, sed ad Episcopos dioecesanos ordinantes, in quorum dioecesibus sunt monasteria, in quibus ipsi Ordinandi degunt* (Santi, lib. I, tit. XI, n. 20, p. 122; Giraldis, tom. III, p. 964).

Item die 17 Maii 1693 eadem S. Congregatio decrevit: Indicium hoc remittendi temporum interstitia *ad Episcopum solum pertinere*, non autem ad Generales aut Provinciales Ordinum (Apud Bened. XIV, Institut. 58).

895. Sed quia Ordinatio remitti potest *ad quemcumque Episcopum*, quoties Dioecesanus absens esset, vel non sit habiturus Ordinationes praescripto tempore, hinc S. Congregatio Concilii in aliis subsequentibus decisionibus, omisso verbo *Dioecesanus*, sic resolvit:

Remissionem interstitiorum *etiam quoad Regulares*, ex causis tantum a Concilio expressis faciendam, pertinere ad Episcopum *Ordinantem*, sed eum in hac re debere quoad causas deferri iudicio et attestationi Superioris regularis Ordinandi (Decr. 31 Maii 1597, apud Bened. XIV, loc. cit.; Collectan. S. C. de Prop. Fid. n. 1168, p. 397).

896. Episcopus ergo *Ordinans*, sive Dioecesanus, sive alienus, iudicium suum, *quoad causas dispensandi*, formare debet ex attestatione Superiorum regularium; quod quidem confirmatum est die 12 Sept. 1609 per sequens decretum:

897. Sacra Congregatio saepius declaravit, remissionem interstitiorum ex causis a Concilio expressis, pertinere ad Episcopum *Ordinantem* quoad Regulares ab eo Ordines suscipientes, non autem ad Regulares Superiores; *ipsum tamen Episcopum de causis remissionis teneri fidem adhibere, ac deferre testimonio Superioris regularis* (Bened. XIV, ibid.; et cf. Reiff. n. 158; Giraldis, Santi, loc. cit.).

898. Advertendum tamen est, quod si sermo sit de Regularibus, qui ab Apostolica Sede post Concilium Tridentinum obtinuerunt privilegium exemptionis ab interstitiis, vel suscipiendi sacros Ordines extra tempora *tribus continuis vel interpolatis diebus Dominicis aut festivis*, sicque non servatis interstitiis, iudicium pertinet ad Superiores regulares, non vero ad Episcopos. Ratio est, quia agitur de privilegio Ordini concesso, *quod per Superiorem regularem exercetur*. Ita Santi, ibid. citans De Angelis. Anacletus Reiffenstuel, n. 157, hanc reddit rationem: « Nam quoad hos iam *ipsemet Papa*, pro communi bono totius Ecclesiae, *dispensavit in interstitiis*, sicque non indigent ulteriori dispensatione Episcopi aut proprii Praelati ».

899. Obiter notamus, Episcopum tum ante sacram Ordinationem, tum ante ecclesiae consecrationem, teneri *ad ieiunium*. At S. Congregatio Inquisitionis, die 14 Dec. 1898, ita declaravit:

Quoad Ordinationes, sufficit servare ieiunia Quatuor Temporum; nam pro Ordinationibus extra Tempora non adest ieiunii obligatio.

Quoad Consecrationes ecclesiarum servetur Decretum S. R. C. in Mechlinien. diei 29 Iulii 1780 (n. 2519, edit. noviss.) ad I, quod

ita se habet: *Ieiunium in Pontificali Romano praescriptum, esse strictae obligationis pro Episcopo consecrante et pro iis tantum, qui petunt sibi ecclesiam consecrari; idemque ieiunium indicendum esse die praecedenti Consecrationi ad formam Pontificalis Romani* (Acta S. Sed. vol. XXXI, p. 534).

CAPUT VII.

De Litteris dimissorialibus et testimonialibus.

900. Quamvis Episcopus per seipsum propriis subditis Ordines conferre debeat ex praescripto Tridentini sess. 23, cap. 3 de Reform., si tamen ipse ob aegritudinem, aut etiam legitimam causam fuerit impeditus, potest eos dimittere, ut ab alio Episcopo ordinentur, ex citato capitè Tridentini.

901. Iamvero litterae quas Episcopus suis Clericis concedit, ut ab alio Episcopo ordinentur, vocantur *dimissoriae* seu *dimissoriales* vel etiam *reverendae* (vid. Conc. Trid. sess. 7, cap. 10 de Reform.). Per *dimissorias* ergo intelliguntur illae litterae, in quibus continetur scripta licentia, et consensus proprii Praelati, ut eius subditus possit ab alio Episcopo ordinari.

902. Litterae vero *commendatitiae*, seu *testimoniales*, quae etiam *formatae* dicuntur, sunt illae quae non proprie facultatem continent, sed vel commendant Clericum, vel de vita, moribus, et de Ordinibus susceptis, authenticam fidem faciunt. Litterae ergo commendatitiae dantur *ad testandam Clerici probitatem*; litterae autem dimissoriales conceduntur *ad effectum suscipiendi Ordines ab alieno Episcopo*. Quamvis autem praedictae litterae, etiam vi nominis perpensa, inter se differant, tamen nonnumquam promiscue usurpantur (Cf. Reiff. ibid. n. 109 sq.; Santi, loc. cit. n. 34; Schmalz. pars III, tit. XI, n. 43).

903. QUINAM POSSINT CONCEDERE DIMISSORIAS. 1. *Romanus Pontifex*, cum sit Episcopus universalis Ecclesiae, et Ordinarius Ordinariorum, non solum concedere potest in toto Orbe litteras dimissorias, sed etiam elargiri potest privilegium, ut quis a quocumque Antistite ordinari valeat.

2. *Quilibet Episcopus* suis subditis, sive is sit Episcopus originis sive domicilii. Generale enim principium est, ut ille possit dimissoriales litteras concedere, qui potest ordinare; potest autem quis per alium facere, quod per seipsum facere potest (Reiff. n. 118; Schmalz. n. 44; Santi, n. 35).

3. *Vicarius Capitularis, sede vacante.* Sede enim vacante, ius concedendi litteras dimissorias transit in Capitulum Cathedralis, et in eius Vicarium. At Vicarius Capitularis nequit hoc iure uti infra annum computandum a die vacationis, nisi agatur *de Clericis arctatus ad Ordines suscipiendos sive ex beneficio recepto, sive recipiendo* (Conc. Trid. sess. 7, cap. 10).

Vicarius tamen Capitularis potest dimissorias expedire intra dictum annum iis, *quibus ab Episcopo in mortis articulo concessae fuerint*, ad effectum se promoveri faciendi, etiam intra prae-fatum annum: harum enim concessio, cum sit gratia, non expirat morte concedentis, vel per renuntiationem Episcopatus (S. C. Conc. 24 Apr. 1700, et 12 Nov. 1600; apud Adone, lib. I, n. 858).

Capitulum *per seipsum* dare non potest subditis chartas testimoniales vel reverendas ad Ordines suscipiendos, sed dari debent *per Vicarium Capitularem*. Item dare nequit attestaciones de vita et moribus, nec inhere Vicario Capitulari, ut tales attestaciones expediat (S. C. Conc. 1 Dec. 1736; Adone, ibid. n. 860).

Et revera Summus Pontifex Pius IX Const., cuius initium *Romannus Pontifex*, quinto Kalendas Septembris 1873, de *Vicariis Capitularibus*, declaravit et decrevit: *Totam ordinariam Episcopi iurisdictionem*, quae vacua Sede Episcopali ad Capitulum venerat, *ad Vicarium ab ipso rite constitutum omnino transire*; nec ullam huius iurisdictionis partem posse Capitulum sibi reservare, neque posse ad certum et definitum tempus Vicarium constituere, multoque minus remove, sed eum in officio permanere, quousque novus Episcopus Litteras Apostolicas, de collato sibi Episcopatu, Capitulo... exhibuerit...

4. *Vicarius Generalis Episcopi* litteras dimissorias concedere non potest, nisi in mandato expresse hanc facultatem receperit, vel ex Doctorum sententia, nisi Episcopus in remotis agat (Cf. Auct. cit.).

5. *Abbates, aliique quatumvis exempti*, non possunt litteras dimissorias concedere Clericis *saecularibus*, eorum iurisdictioni subiectis, ut ab aliis ordinentur. « *Nec ipsi Abbates, et alii exempti, aut Collegia, vel Capitula quaecumque, etiam ecclesiarum Cathedralium, litteras dimissorias aliquibus Clericis saecularibus, ut ab aliis ordinentur, concedant, sed horum omnium ordinatio, servatis omnibus, quae in huius sanctae Synodi decretis continentur, ad Episcopos, intra quorum dioecesis fines existunt, pertineat, non obstantibus quibuscumque privilegiis etc.* » (Conc. Trid. sess. 23, cap. X de Reform.).

904. Dubitatum est, utrum idem dicendum esset de Abbatibus, qui proprie dicuntur *Nullius Dioecesis*, quique non intra fines alienius dioecesis existunt, sed extra fines cuiuslibet Dioecesis habent territorium proprium et separatum, in quo iurisdictionem ordinariam, ac quasi Episcopalem exercent in subditos tam saeculares, quam regulares. At quidquid nonnulli dixerint, tenendum est, etiam Abbates vere *Nullius Dioecesis* comprehendi in citato Decreto Tridentini, tum quia Tridentinum generatim de Abbatibus exemptis loquitur, tum quia ita resolvit S. Congregatio Concilii die 21 Ian. 1619, tum quia ita docet Benedictus XIV (de Syn. dioec. lib. II, cap. XI, n. 8, 9, 13, 16), pluribus adductis Decretis laudatae S. Congregationis Concilii. (Giraldi, tom. III, p. 961, sect. 99).

905. Nec litterae testimoniales pro Ordinibus ab alieno Episcopo suscipiendis concedi possunt a Praelato *Nullius* subditis suis saecularibus, nisi requirente Episcopo viciniore, ad quem pertinet eos ordinare, ut declaravit eadem S. Congregatio in *Beneventana* 17 Nov. 1603, apud Giraldi, loc. cit.

Imo dictae litterae tam super vita et moribus, quam super patrimonio et titulo beneficii sunt concedendae ab eodem Episcopo viciniore (S. C. Conc. in Anglonen. 30 Ian. 1717; Giraldi, ibid.).

906. Possunt tamen Praelati inferiores, habentes Abbatiam tam intra fines alienius dioecesis, quam extra, seu *Nullius*, concedere suis subditis saecularibus litteras commendatitias ad eosdem respective Episcopos, ut laudata Congregatio declaravit in *Regien.* 4 Febr. 1634.

907. Praeterea iisdem Abbatibus regularibus interdictum est praefatos Ordines minores et Tonsuram conferre Regularibus alte-

rius Ordinis, licet habeant dimissorias suorum Superiorum, et consensum Ordinariorum, intra quorum dioecesum fines ipsi Regulares Ordinandi existant (Vid. Conc. Trid. sess. 23, cap. X, de Ref.; Bened. XIV, de Syn. Dioec. loc. cit. n. 12; Giralaldi, tom. III, p. 959, ubi afferuntur Decreta S. C. Concilii).

908. Quoad Abbates *saeculares* Benedictus XIV, loc. cit. n. 10, hoc docet: «Quoniam autem Tridentinum Abbatibus, quovis modo exemptis, facultatem duntaxat reliquit, primam Tonsuram, minoresque Ordines conferendi *suis subditis Regularibus*; et Abbates *saeculares*, quantacumque gaudeant exemptione, *Regularibus non praesunt*: necessario inde consequitur, *eos non posse ullum*, quamquam suae iurisdictioni subiectum, *ad primam Tonsuram, Ordinesque minores promovere, nisi, hanc potestatem a Sede Apostolica post Tridentinum Concilium impetraverint*: Concilium enim praecedentia privilegia abrogavit, sed ab iisdem in posterum concedendis non potuit Apostolicam Sedem impedire ».

909. Clerici ergo, qui pertinent ad huiusmodi Abbantias *Nullius*, habentes distinctum territorium, ab Episcopo viciniore ordinandi sunt. Vicinitas autem ex decisione S. Congregationis anni 1602, a cl. Francisco Santi loco memorato, n. 36, aestimanda est et definienda ratione ecclesiae, non vero territorii. Unde attendenda est proximitas inter ecclesiam Cathedralem Episcopi et Abbatiam, non autem territorii (Cf. Bened. XIV, loc. cit. n. 14, et 15).

910. Quod diximus, intelligendum est *de iure communi*, quia plures Abbates *Nullius* post Concilium Tridentinum ab Apostolica Sede indultum seu privilegium obtinuerunt, ut propriis Clericis saecularibus elargiri valeant litteras dimissorias ad Ordines nedum minores, sed etiam sacros suscipiendos; ita ut nulli Episcopo fas sit, sine ipsorum litteris, eorundem subditos ordinare (Vid. Benedict. XIV, de Syn. dioec. lib. II, cap. XI, n. 16).

911. 6. Abbates, *ceterique Praelati Regulares*, ut Generales et Provinciales, possunt suis subditis *regularibus* concedere litteras dimissorias, sed (*secluso speciali privilegio*) nonnisi ad Episcopum dioecesanum, intra cuius Dioecesis finem extat monasterium. Quod si Episcopus sit absens, vel habiturus non sit ordinationes tempore a iure statuto, tunc poterunt praedicti Praelati regulares dare lit-

teras dimissorias ad quemcumque Episcopum. Et haec quidem vi Decreti Clementis VIII diei 15 Martii 1596, quod supra n. 860 retulimus. Vi autem Constitutionis Benedicti XIV, *Impositi Nobis*, miri debet sub poena nullitatis ipsarum litterarum ad alienum Episcopum directarum, authentica attestatio Curiae Episcopalis vel Secretarii Episcopi, ex qua constet, Episcopum dioecesanum vel abesse, vel ordinationem non esse habiturum legitimo tempore proximo ad ordinationem statuto (Vid. sup. n. 864 et cf. Acta S. Sed. vol. 23, p. 630 sq.).

912. Dictum est, *secluso speciali privilegio*, non posse Superiores regulares litteras dimissorias concedere suis subditis regularibus, *nisi ad Episcopum dioecesanum*; siquidem qui speciale privilegium ad id post Concilium Tridentinum *nominatim* obtinuerunt, possunt adhuc a quolibet catholico Antistite Ordines suscipere, ac ideo ad quemlibet catholicum Antistitem litteras dimissoriales concedere. Tali privilegio gaudent Patres Societatis Iesu ex concessione Gregorii XIII per Bullam, quae incipit *Pium et utile*, editam die 22 Sept. 1582. Vi huius privilegii, Religiosi laudatae Societatis *tribus continuis festis*, tres Ordines sacros recipere possunt *a quocumque Episcopo* extra tempora, et non servatis interstitiis. Estque hoc privilegium cum aliis Religiosis incommunicabile, etiam iis, qui alias in privilegiis cum Societate communicant (Vid. Bened. XIV, Instit. 23, n. 11; Schmalz. pars 3, tit. 11, n. 10; Ferraris, verb. *Ordo*, art. III, n. 69 sq.).

913. Eodem privilegio gaudent Fratres Minores *in partibus Indiarum occidentalium existentes* ex concessione Urbani VIII per Constitutionem *Cum sicut*, 30 Iunii 1625, quae legi potest apud Ferraris, loco citato, n. 71. Quo tamen indulto minime frui potest universus Minorum Ordo; cum huiusmodi concessio facta fuerit *« omnibus et singulis eiusdem Ordinis S. Francisci in partibus Indiarum occidentalium TANTUM existentibus »* (Vid. etiam Nouv. Rev. Théol. tom. 21, p. 44, nota).

914. Superiores Regulares concedere nequeunt alumniis professis votorum simplicium litteras dimissoriales pro suscipiendis *saceris Ordinibus*; sed possunt eas concedere *pro prima Tonsura et minoribus Ordinibus*. Nam Summus Pontifex Pius IX die 12

Iunii 1858 declaravit, ut sequitur: *Superiores Regulares, ad quos spectat, concedere poterunt huiusmodi professis litteras dimissorias DUMTAXAT AD PRIMAM TONSCRAM ET AD ORDINES MINORES, servatis tamen de iure servandis etc.* (Apud Bizzarri, p. 907, n. VII).

915. *Quid dicendum de Institutis votorum simplicium?* Possuntne Superiores horum Institutorum concedere suis subditis sen alumnis, litteras dimissorias pro Sacris Ordinibus? Respondetur, *negative sine speciali Indulto.* Et revera S. Congregatio Ep. et Reg. per Decretum incip. *Auctis*, a Leone PP. XIII confirmatum sub die 23 Sept. 1892, editum die 4 Nov. eiusdem anni, hoc statuit ac decrevit sub n. I:

Firmis remanentibus Constitutione S. Pii V diei 14 Oct. anni 1568, incip. *Romanus Pontifex*, et declaratione sa. me. Pii PP. IX, edita die 12 mensis Iunii anni 1858, quibus Superioribus Ordinum Regularium prohibetur, ne litteras dimissoriales concedant *Novitiis aut professis votorum simplicium triennialium*, ad hoc ut titulo Paupertatis ad SS. Ordines promoveri valeant, *eadem dispositiones extenduntur etiam ad Instituta votorum simplicium*, ita ut horum Institutorum Superiores non possint in posterum litteras dimissoriales concedere *pro SS. Ordinibus*, vel quomodocumque ad sacros Ordines alumnos promoveri *titulo Mensae communis, vel Missionis*, nisi illis tantum alumnis, qui vota quidem simplicia, *sed perpetua iam emiserint*, et proprio Instituto stabiliter aggregati fuerint; vel qui *saltem per triennium permanserint in votis simplicibus temporaneis quoad ea Instituta, quae ultra triennium perpetuum differunt professionem.* Revocatis ad hunc effectum omnibus indultis ac privilegiis iam obtentis a S. Sede, nec non dispositionibus contrariis in respectivis Constitutionibus contentis, etsi tales Constitutiones fuerint a Sede Apostolica approbatae (Apud Acta S. Sed. vol. 25, p. 312; Nouv. Rev. Théol. tom. 25, p. 29).

916. Quoad hanc decreti partem non defuerunt, qui errarent in eius interpretatione. Putarunt enim nonnulli, post dictum decretum *Auctis*, licere Congregationibus votorum simplicium *sine Indulto speciali* alumnos suos promoveri ad Ordines, *ut proprios subditos*, eis nempe concedendo litteras dimissoriales, *ad instar Ordinarii Regularium.* Ex quo inferebant Superiores horum In-

stitutorum posse litteras dimissoriales concedere, et quidem *sine speciali Indulto*, illis alumni, qui vota perpetua iam emiserint, vel qui saltem per triennium permanserint in votis simplicibus temporaneis quoad ea Instituta etc. Porro interpretatio huiusmodi est omnino falsa. Sensus genuinus et obvius allatae partis decreti hic est: Superiores Institutum votorum simplicium, qui a S. Sede obtinuerunt *Indultum speciale concedendi dimissoriales litteras subditis suis*, non possunt in posterum has dimissoriales concedere, *nisi alumni votorum perpetuorum pro sacris Ordinibus* etc.

917. Et sane privilegium concedendi litteras dimissoriales est exclusive proprium Ordinum regularium, uti constat ex plurimis documentis canonicis. Unde factum est, ut etiam Instituta supra dicta preces S. Sedi porrexerint *pro obtinendo Indulto speciali* alumni suis dimissoriales litteras concedendi, quod quidem pluribus huiusmodi Institutis concessum est. Accedit, quod in memorato decreto *Auctis* nullum est verbum, quod indicet derogationem iuri communi, nempe Bullae *Speculatores*, vel inribus Episcoporum priorum, qui sic privarentur subditis suis relate ad ordinationes. Vide, quae super re exposuit Emus Cardinalis Richard, Archiepiscopus Parisiensis, a S. Congregatione Ep. et Reg. de eodem negotio consultus. Habes integram relationem apud *Acta S. Sedis*, vol. 26, p. 616; *Nouv. Rev. Théol.* tom. 26, p. 257 sq.

918. Ceterum omne dubium sublatum est ex responso laudatae S. Congregationis diei 12 Febr. 1894, ad hoc quaesitum ab eodem Emo Cardinali Richard propositum: *Utrum nunc, post decretum Auctis, Instituta votorum simplicium libere possint, sine INDULTO SPECIALI, alumni suis dimissoriales litteras ad Ordines concedere?* Resp. *Negative* (Apud cit. Ephemerides ibid. ad 1^m).

Consequitur, Superiores dictorum Institutum, *excluso speciali Indulto*, non posse praesentare Alumnos respectivi Instituti pro Ordinatione, sed debere recurrere ad Ordinarios Ordinandum, et ab iis obtinere litteras dimissoriales.

919. Sub. n. II memorati decreti *Auctis* statuitur, de generali regula haud in posterum dispensatum iri, ut ad maiores Ordines alumnus Congregationis votorum solemniium promoveatur,

quin prius solemnem professionem emiseric, vel per integrum triennium in votis simplicibus perseveraverit, si alumnus Instituti votorum simplicium sit addictus.

920. Quod si interdum causa legitima occurrat, cur quispiam sacros Ordines suscipiat, *triennio nondum expleto*, peti poterit ab Apostolica Sede dispensatio, ut Clericus vota solemnia nuncupare possit, *quameis non expleverit triennium*; quoad Instituta vero votorum simplicium, ut vota simplicia perpetua emittere possit, *quameis non expleto tempore a respectivi Instituti Constitutionibus praescripto* pro professione votorum simplicium perpetuorum.

921. Sub n. VI memorati decreti *Auctis* agitur DE STUDIO a praedictis alumnis peragendo, ut ad sacros Ordines promoveri possint, videlicet: *Professi tum votorum solemniium, tum simplicium ab Ordinariis locorum ad sacros Ordines non admittantur, nisi, praeter alia a iure statuta, testimoniales litteras exhibeant, quod saltem per annum sacrae Theologiae operam dederint, si agatur de Subdiaconatu; ad minus per biennium, si de Diaconatu, et quoad Presbyteratum, saltem per triennium; praemisso tamen regulari aliorum studiorum curriculo.*

922. In ceteris numeris eiusdem decreti, nempe in III, IV, V, praescribitur methodus servanda in *expellendis seu dimittendis praefatis religiosis alumnis*, et alia decernuntur alumnos illos pariter respicientia, qui vel dimissi fuerint ab Ordine seu a Congregatione, vel sponte dimissionem ab Apostolica Sede petierint et obtinnerint, de quibus omnibus alibi sermo fuit.

923. Collige: *Quoad Ordinationem a)* non possunt promoveri ad Ordines sacros *ad titulum paupertatis*, in Ordinibus Regularibus, Alumni votorum simplicium ante emissionem *solemnis professionis*.

b) Non possunt promoveri ad Ordines sacros ad titulum *mensae communis vel missionis*, Alumni Congregationum votorum simplicium, ante emissionem votorum simplicium *perpetuorum*.

c) Quoad ea Instituta, quae *perpetuam* professionem votorum simplicium *differunt* ultra triennium, non possunt promoveri ad Ordines sacros ad titulum *mensae communis vel missionis* illi Alumni, qui saltem per triennium non permanserint in votis simplicibus temporaneis.

CAPUT VIII.

Nonnullae praescriptiones S. Congregationis super Disciplina Regulari, Religiosos iuvenes militiae addictos respicientes quoad litteras testimoniales, professionem et sacram ordinationem.

924. Iuxta iuris dispositionem in Constitutionibus *Speculatores* Innocentii XII, et *Apostolicae Sedis* Pii IX sancitam, nequeunt Episcopi suis subditis, qui *alibi* tanto tempore morati sint, ut canonicum impedimentum ibi contrahere potuerint, *absque Ordinarii eius loci litteris testimonialibus* sacros Ordines conferre. Si secus fecerint, suspensionem per annum ab Ordinum administratione incurrunt Ordinantes.

925. Mora in aliena Dioecesi praefinita, ut promovendus ad sacros Ordines exhibere teneatur litteras testimoniales illorum Episcoporum, in quorum territorio commoratus fuerit, reperitur statuta a S. Congregatione super Disciplina Regulari in *Instructione quoad iuvenes ex familiis religiosis, qui militari delectui obnoxii sunt*, edita sub die 27 Nov. 1892, videlicet «pro omnibus Clericis necessariae erunt litterae testimoniales Ordinariorum dioecesanorum, in quorum territorio *tres saltem menses* commorati fuerint. In textu italico originali ita sonat huiusmodi praescriptio: *Saranno per tutti necessarie le lettere testimoniali degli Ordinarii diocesani, nel cui territorio abbiano dimorato ALMENO TRE MESI* (Vid. *Instruct. apud Acta S. Sed.* vol. 25, p. 633, n. 5°).

926. Idem, in causa *Firmana*, censuit S. Congregatio Concilii die 9 Sept. 1893. Quaerebatur, an vigilantia Ordinariorum in clericos militiae addictos exercita, vel *iuramentum suppletorium* de statu libero a iuvenibus emisso, loco ipsorum testimonialium haberi possint? S. Congregatio respondit: Litteras testimoniales esse necessarias, quoties promovendus moratus fuerit in aliqua Dioecesi, *saltem per trimestre* (*Acta S. Sed.* vol. 26, p. 431).

927. Huiusmodi litterae testimoniales *ab Ordinariis sunt exigendae*, non vero ab aliis, puta a Moderatoribus Seminariorum, in quibus causa studiorum morantur alumni alterius Dioecesis. Ita.

rescripsit S. Congregatio Concilii die 14 Iulii 1894 Episcopo Parentino, nempe: *Litteras testimoniales a respectivis Ordinariis loci esse exigendas* (*Acta S. Sed.* vol. 27, p. 159-162).

928. In citata Instructione S. Congregationis super Disciplina Regulari, inter alias praescriptiones, quae referuntur ad iuvenes religiosos militari servitio obnoxios, hae *quoad professionem et sacram ordinationem* habentur:

Pro iis, qui ad primam categoriam pertinent, nec certi esse possunt *se fore reformatos* (e non possono essere certi di venire riformati) *professio sollemnis et admissio ad sacros Ordines* differendae sunt, *quousque respectivum servitium activum unius anni vel alterius temporis necessarii compleverint* (n. 1°).

929. Illi iuvenes qui, expleto servitio militari unius anni vel maioris temporis, in sancta vocatione perseverant, idque ex proba eorumdem vivendi ratione certo constiterit, ad Ordinem denno admittantur, ubi praeprimis spiritualium exercitiorum cursui vacabunt; et *nec ad solennem professionem, nec ad sacros Ordines* promoveantur, nisi post sufficiens tempus, videlicet saltem post annum (*se non dopo un tempo sufficiente, non minore di un anno*), ut interim stabilitatis suae vocationis specimen praebeant, sacraque studia iterum excolenda resumant... (n. 3°).

930. Regulae traditae in praefata Instructione plures sunt, quae quidem Superioribus regularibus compertae esse debent, ut alumnis suis, militiae addictis, pro eorum sancta vocatione servanda provideant ad tramitem earumdem regularum.

Praeter memoratam Instructionem S. Congregationis super Disciplina Regulari, alia iam fuerat promulgata sub die 16 Sept. 1875 a S. Congregatione Inquisitionis de mandato Summi Pontificis, quae per extensum legi potest apud Ephemeridem iam pluries laudatam, cui titulus *Acta S. Sedis*, vol. 23, p. 40.

931. *Dubia pro opportuna solutione recenter proposita.* A Procuratore Generali Ordinis Minorum Capuccinorum postulatum est:

Cum per recentiorem Gubernii legem iuvenes Clerici qui ad exteris Missiones pergere proponunt sibi ac statuunt, a servitio militari eximantur usque ad annum vigesimum sextum, atque si

ante finem vigesimi sexti anni eorum aetatis revera ad dictas Missiones perrexerint, et in eis permanserint per alios sex annos omnino exempti erunt a praefato servitio; quaeritur:

I. An iuvenes Clerici, de quibus agitur, ante annum vigesimum sextum aetatis solemnem professionem (si Regulares) emittere et ad sacros Ordines promoveri possint?

II. Et quatenus negative; an gratia Apostolica ad effectum, de quo in primo, impetrari possit ac debeat pro singulis huiusmodi Clericis?

S. Congr. *super Disciplina: Regulari*, die 22 Iul. 1901 respondit:

Ad I. et II. *Non expedire* (Vid. *Nouv. Rev. Théol.* tom. 35, pag. 64).

932. In recitatione Nocturni neo-ordinatis impositi sufficiunt Psalmi cum Antiphonis.

Dubium. Sacra Rituum Congregatio in *Granatensi* 11 Augusti 1860 ad XIV declaravit: « Verba Pontificalis Romani *Nocturnum talis diei* intelligi de unico Nocturno in feriali, vel de primo Dominicae ut in Psalterio, id est duodecim Psalmorum cum suis antiphonis de tempore, quem Episcopus ordinans designare potest, vel ipsius diei quo habet ordinationem, vel alterius pro suo arbitrio. Quando vero Episcopus nihil aliud exprimit, quam id quod verba pontificalis referunt, dicendum esse Nocturnum feriae, quae respondeat illi diei in qua facta est ordinatio ». Insuper ex decreto eiusdem Sacrae Congregationis N. 4042 *Urbis*, 27 Iunii 1899, ad I: « *Pro Nocturno talis diei* intelligendus est Nocturnus ferialis, vel primus Festi, aut Dominicae in Psalterio, prouti Ordinatio in Feria, Festo aut Dominica habita sit ». Nunc autem alia quaestio exorta et pro opportuna solutione proposita fuit, nempe: « Utrum ad hunc Nocturnum etiam Psalmus *Venite exultemus*, Hymnus et Lectiones addendae sunt, vel potius sufficiant Psalmi cum respectivis Antiphonis ad talem Nocturnum spectantes »?

Sacra porro Rituum Congregatio die 10 Iul. 1903 propositae quaestioni respondendum censuit:

Negative ad primam partem.

Affirmative ad secundam.

CAPUT IX.

Poenae contra male Ordinantes et male Ordinatos.

933. Poenae contra male Ordinantes. 1°. Si Episcopus scienter aliquem promoverit ad Ordines maiores *ante legitimam aetatem*, subiicitur poenae suspensionis a collatione omnium Ordinum, quae tamen poena est ferendae sententiae (Ex cap. 14, *De temporibus Ordinationum*).

2°. Qui scienter vel affectata ignorantia, vel quocumque alio figmento, *alienum subditum* ordinaverit absque licentia Superioris seu Episcopi proprii, per annum a collatione Ordinum ipso facto est suspensus (Conc. Trid. sess. 23, cap. 8, de Reform.). Quae *suspensio* confirmata est et simul ampliata a Pio IX in Constit. *Apostolicae Sedis* sub n. 3, his verbis: Suspensionem per annum ab Ordinum administratione ipso iure incurrunt ordinantes *alienum subditum*, etiam sub praetextu Beneficii statim conferendi, aut iam collati, sed minime sufficientis, absque eius Episcopi litteris *dimissorialibus*; vel etiam subditum *proprium*, qui alibi tanto tempore moratus sit, ut canonicum impedimentum contrahere ibi potuerit, absque Ordinarii eius loci litteris *testimoniabilibus*.

3°. Si Episcopus scienter alicui conferat Ordines maiores *absque titulo*, ipse Episcopus tenetur eidem necessaria sustentationi subministrare, quoadusque non consequatur sufficiens beneficium, vel nisi habeat, unde honeste vivere possit (Cap. 4 et 16, *De Praeb.*).

4°. Suspensionem *per triennium* a collatione Ordinum ipso iure incurrunt aliquem Ordinantes *absque titulo beneficii*, vel *patrimonii*, cum pacto ut ordinatus non petat ab ipsis alimenta (Constit. *Apost. Sed.* n. II).

5°. Si Episcopus *absque privilegio* Ordines conferat *extra legitima tempora*, plectitur ad tempus suspensione ferendae sententiae a collatione Ordinum, quos extra legitima tempora contulit, ex cap. 2 praefati tit. Hinc reliquos Ordines conferre potest (Cf. Giraldi, tom. III, pag. 946).

6°. Si Episcopus absque legitima causa *temporum interstitia* non servet, nullam poenam, quae sit a lure determinata, incurrit, nisi in casu, quo uno eodemque die duos Ordines maiores eidem Clerico conferantur, et tunc Episcopus suspendi potest a collatione utriusque Ordinis.

934. Quoad *male Ordinatos*, sequentia tantum notamus. 1°. Ordinatus in Ordinibus maioribus *ante legitimam aetatem*, ex dispositione Pii II. Constit. *Cum ex Sacrorum*, diei 17 Nov. 1461, incurrit ipso facto *suspensionem*. Et si scienter ministraverit in Ordine suscepto, efficitur irregularis. « Verum, inquit Franciscus Santi, p. 143, n. 58, de hac suspensione latae sententiae mentionem non facit Constitutio *Apostolicae Sedis*. Quare ea abrogata censenda est et remanet poena c. 14. 4. t. ».

2°. Ordinatus absque litteris testimonialibus ab alieno Episcopo, a susceptorum Ordinum executione, quamdiu proprio Ordinario videbitur expedire, sit suspensus (Const. *Apost. Sed.* ex Conc. Trid. Sess. 23, cap. 8 de Reform.; cf. Santi, loc. cit. n. 59; et vid. plura apud Reiff. lib. I, tit. XI, § VII; Schmalz. pars. III, eod. tit. et §).

LIBER NONUS — SECTIO I.

DE ADMINISTRATIONE SACRAMENTI POENITENTIAE, EXTREMAE UNCTIONIS ET VIATICI.

Perstringimus in hoc Libro plura argumenta, distincta quidem inter se, non omnino tamen discordantia, ut in rubrica textus supraposita conspicitur. Ut autem dicendorum claritati melius consulatur, in duas sectiones partimur librum: in prima loquemur de approbatione Regularium ad excipiendas sacramentales confessiones sive Saecularium sive Regularium; in secunda sectione sermo erit, respectu eorundem Regularium, de administratione Sacramenti Extremae Unctionis et SSmi Viatici, nec non de prima puerorum seu iuvenum Communione.

CAPUT I.

De approbatione Regularium ad excipiendas
confessiones saecularium.

§ 1. *De potestate Ordinis et Iurisdictionis in Sacerdote.*

935. Ex doctrina catholica scimus, solum Sacerdotem, *potestate Ordinis et iurisdictionis praeditum*, esse ministrum Sacramenti Poenitentiae. Potestas Ordinis in ipsa sacra Ordinatione tribuitur, eaque duplex est, una *in Corpus Christi verum*, scilicet ad consecrandum verum Corpus et Sanguinem Christi in sacrosancto Sacrificio Missae; altera *in Corpus Christi mysticum*, id est ad absolvendos a peccatis fideles poenitentes, qui sunt de cor-

pore Christi mystico, quod est Ecclesia, cuius caput est ipse Christus. Prior potestas confertur per verba Episcopi: *Accipe potestatem offerre sacrificium Deo, Missasque celebrare, tam pro vivis quam pro defunctis*; altera potestas per haec verba: *Accipe Spiritum Sanctum, quorum remiseris peccata, remittuntur eis; et quorum retinueris, retenta sunt* (*Pontifical. Rom.*).

936. Inter utramque hanc potestatem duplex intercedit discriminem: 1. Quod potestas in Corpus Christi mysticum necessario praesupponat potestatem in Corpus Christi verum; 2. Quod haec potestas in Corpus Christi verum sit proxima et *inimpedibilis*, quae proinde a Sacerdote semel rite consecrato amplius auferri, aut per Ecclesiam impediri non potest. Unde licet Sacerdos sit suspensus, excommunicatus, imo etiam degradatus, si consecrare praesumat, valide, etsi illicite, consecrat. — E contra potestas in corpus Christi mysticum, seu potestas absolvendi Sacerdoti in sacra Ordinatione collata, est solum radicalis et remota, ultimo complenda per approbationem et collationem iurisdictionis, ideoque in actu secundo est impedibilis. Sane absolutio sacramentalis est actus iudicialis; actus autem iudicialis ex parte iudicis essentialiter supponit iurisdictionem in subditos, siquidem sententia a non iudice suo lata, nulla est. Unde Concilium Tridentinum docet: « *Persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, et verissimum esse Synodus haec confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam aut subdelegatam non habet iurisdictionem* ». Sess. 14, cap. VII. (Cf. *Reiff. Theol. Mor.* tom. II, tr. 14, *Distinct.* 8; *Elbel*, pars IX, n. 275; *Laymann*, tom. II, tr. VI, cap. X, n. 1).

§ II. Notio approbationis pro excipiendis confessionibus.

937. Ad obtinendam vel libere exercendam iurisdictionem requiritur *approbatio*, quae definitur: *Iudicium authenticum de Sacerdotis idoneitate ad audiendas sacramentales confessiones, factum ab habente potestatem episcopalem vel quasi episcopalem*. Dicitur iudicium *authenticum*, id est factum a legitima auctoritate, quia ad illos tantum pertinet approbare confessarios, quibus ius est

eisdem confessariis designare subditos absolvendos. Hoc autem illi tantum possunt, qui potestate episcopali, vel quasi episcopali sunt praediti. Et additur in definitione: ab habente potestatem *quasi episcopalem*; ut sic comprehendantur etiam Praelati exempti Regularium, qui cum huiusmodi potestate gaudeant, examinare et approbare possunt Confessarios pro Regularibus sibi subditis (*Sporer, Theol. sacrament. pars. III, n. 668; Elbel, loc. cit. n. 278*).

938. Ex data definitione facile intelligitur discrimen inter *approbationem*, et *collationem iurisdictionis*: nam approbatio consistit *in actu intellectus*, quo legitimus Superior iudicat de idoneitate sen aptitudine Sacerdotis ad excipiendas confessiones; collatio vero iurisdictionis sita est *in actu voluntatis*, quo praefatus Superior vult et confert potestatem absolvendi fideles sacramentaliter confessos. Ita communissime rem explicant Auctores, qui merito addunt, *approbationem* et *collationem iurisdictionis*, non solum esse actus diversos, sed etiam *separabiles*. Et revera posset Episcopus seu legitimus Praelatus iudicare, aliquem esse idoneum ad Confessarii munus obeundum, et tamen denegare eidem iurisdictionem.

939. De nunc exposita doctrina praestat audire Benedictum XIV, qui in Const. *Apostolicum ministerium*, die 30 Maii 1753, eam magis accurate ita explicat sub § 8 in fine:

« *Duos omnino actus complectitur approbatio, quorum primus ad intellectum, alter spectat ad voluntatem. Proprium enim est intellectus, debita ac necessaria scientia in Examinato deprehensa, illum confessionis muneri obeundo aptum existimare. At nonnisi voluntatis est, facultatem Confessionum audiendarum liberam, plenamque facere, sententiamque de eo proferre, qui Approbatori subiicitur. Primum itaque ab Examinatore praestatur, cuius fidei et integritati innititur atque quiescit, qui confessiones audiendi facultatem, in limitibus et confiniis sibi assignatis, impertitur. Alterum immediate peragitur ab ipsomet Superiore, cuius est praedictam facultatem concedere ».*

940. Quo in loco observa, Benedictum XIV *in sola approbatione* includere *duplicem actum*, videlicet tam iudicium de idoneitate Sacerdotis ad excipiendas confessiones, quam decretum seu deliberationem voluntatis Superioris concedentis praefato Sacerdoti facul-

tatem easdem confessiones audiendi: etenim Pontifex ait: « Duos omnino actus complectitur *approbatio* ». Ex qua doctrina videtur sequi, non esse veram vel saltem *integram approbationem*, si aptitudini recognitae, non accedat etiam *collatio iurisdictionis*. Quocirca Sacerdos ad excipiendas confessiones idoneus iudicatus tum quoad scientiam, tum quoad prudentiam necessariam, nec non quoad morum sanctitatem, non posset dici *approbatus*, quousque non tribuatur ei *iurisdictio*, cuius collatio ex mente Benedicti XIV constituit secundum actum *approbationis*. Approbatio igitur, prout communiter explicatur a Theologis, esset non plena ac integra approbatio, sed tantum *recognitio idoneitatis*, cui si addatur a legitimo Superiore collatio iurisdictionis, habebitur de rigore termini seu vocis *vera* approbatio *ad excipiendas fidelium confessiones*. Et hoc ideo advertimus, quia exposita doctrina Benedicti XIV circa approbationem, iterum redibit in examine alterius quaestionis.

§ III. *De necessitate approbationis ad audiendas confessiones fidelium ad tramitem Concilii Tridentini et Apostolicarum Constitutionum.*

941. Necessitas approbationis pro excipiendis confessionibus patet ex Concilio Tridentino *sess. 23, cap. 13 de Reform.* in quo sic statuit: « Quamvis Presbyteri in sua ordinatione a peccatis absolventi potestatem accipiant: decernit tamen sancta Synodus, nullum, etiam Regularem, posse confessiones saecularium, etiam Sacerdotum, audire, nec ad id idoneum reputari, *nisi aut parochiale beneficium habeat, aut ab Episcopis per examen, si illis videbitur esse necessarium, aut alias idoneus iudicetur, et approbationem, quae gratis detur, obtineat*; privilegiis et consuetudine quacumque, etiam immemorabili, non obstantibus ».

942. Praefato Decreto Concilii Tridentini accesserunt Constitutiones Romanorum Pontificum, quae plura explicarunt et determinarunt quoad officia et iura *Regularium*, idque non solum relate ad approbationem pro audiendis confessionibus fidelium, sed etiam quoad plurimas alias quaestiones, quae *ipsos Regulares respiciunt*. Praecipuas ex his Constitutionibus in commodum lectorum sive in-

tegre sive partim hic referre ducimus, ut quisque legem in ipsis fontibus videat. Constitutiones sunt:

1°. S. Pii V, *Romani Pontificis*, super observantia decreti Concilii Tridentini quoad *approbationem*, nemine excepto.

2°. Gregorii XV, *Inscrutabili*, de exemptorum privilegiis.

3°. Urbani VIII, *Cum sicut accepimus*. Revocantur omnia indulta audiendi saecularium confessiones absque approbatione Ordinarii.

4°. Clementis X, *Superna*. Declarantur privilegia et obligationes Regularium quoad praedicationem et Sacramenti Poenitentiae administrationem.

5°. Innocentii XII, *Cum sicut*. Bulla *Cruciatae* nullum privilegium continet quoad *approbationem*.

6°. Benedicti XIII, *In supremo*. Super licentia *limitata* audiendi confessiones, et confirmatur Constitutio Innocentii XIII, *Cum sicut*.

7°. Benedicti XIV, *Firmandis*, super iurisdictione Episcoporum quoad ecclesias parochiales Regularium et ipsos Parochos. Haec tamen Constitutio Benedictina congruentius in compendium affertur in Libro, in quo expenduntur iura et privilegia Episcoporum.

I.

CONSTITUTIO SUMMI PONTIFICIS S. PII V, de die 6 Augusti 1571.

*Super observantia decreti Concilii Tridentini
quoad approbationem.*

943. ROMANI PONTIFICIS providentia circumspecta nonnumquam gesta per eum, rationabilibus et honestis suadentibus causis moderatur et commutat in melius, prout in Domino conspicit salubriter expedire.

I. Nuper siquidem quasdam declarationes et moderationes circa nonnulla Concilii Tridentini decreta regulares personas Ordinum Mendicantium, eorumque instituta concernentia edidimus et promulgavimus. Et quia, uti accepimus, illarum vigore Sacerdotes regulares praedictorum Ordinum, quandoque minus idonei et inhabiles confessionibus saecularium audiendis ab eorum Superioribus

praepositi, absque aliqua Episcoporum, sed sola Magistri Ordinis generalis, aut Provincialium ministrorum approbatione admittuntur:

II. Nos super his pro debito pastoralis officii, prout tenemur, salubriter providere volentes, tenore praesentium hac nostra Constitutione perpetua sancimus, decernimus et *declaramus, Decretum Concilii Tridentini de approbatione Regularium audiendis confessionibus saecularium praepositorum ab Episcopis facienda, observari debere etiam in omnibus Regularibus*, quorumvis Ordinum, etiam Mendicantium, etiam sub regulari disciplina viventibus, etiam si sint Lectores, aut in Theologia, etiam de Superiorum licentia graduati vel promoti, vel a suis Magistris Generalibus vel Provincialibus ministris saecularium confessionibus audiendis expositi.

III. Volumus tamen eos, qui semel ab Episcopo in civitate et dioecesis suis, praevio examine, approbati fuerint, *ab eodem Episcopo iterum non examinari*. Ab Episcopo autem successore, pro maiori conscientiae suae quiete, examinari de novo poterunt.

IV. Inhibentes quibuscumque Regularibus quorumvis Ordinum, etiam Mendicantium, ut praefertur, ne vigore deputationis et approbationis ab eisdem Magistris Provincialibus, etiam quod illarum occasione ab Ordinariis hucusque tolerati fuerint, absque speciali in posterum licentia, et approbatione ab Ordinariis obtinenda, saecularium confessiones audire praesumant. Decernentes irritum et inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari ».

II.

CONSTITUTIO quae incipit INSCRUTABILI, SUMMI PONTIFICIS GREGORII XV,
edita die 5 Februarii 1622 de exemptorum privilegiis.

944. *Inscrutabili Dei providentia etc.*

I. Sane Tridentinae Synodi decretis provide cautum est, nullum presbyterum, etiam *Regularem*, posse confessiones saecularium, etiam Sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut parochiale beneficium habeat, aut ab Episcopis per examen, *si illis videbitur esse necessarium*, aut alias idoneus indicetur, *et approbationem*, quae gratis detur, *obtineat*.

II. Nec non, ut in monasteriis seu domibus virorum seu mulierum, quibus imminet animarum cura personarum saecularium, praeter eas, quae sunt de illorum monasteriorum seu locorum familia, personae tam regulares quam saeculares, eiusmodi curam exercentes, subsint immediate in iis, quae ad dictam curam et Sacramentorum administrationem pertinent, iurisdictioni, visitationi, et correctioni Episcopi, in cuius dioecesi sunt sita.

III. Itemque ut Episcopi universi, sub obtestatione divini iudicii, et interminatione maledictionis aeternae, in omnibus monasteriis sibi subiectis ordinaria, in aliis vero Sedis Apostolicae auctoritate, *clausuram Sanctimonialium, ubi violata fuerit, diligenter restitui, et ubi inviolata est, conservari maxime procurent*; inobedientes atque contradictores per censuras ecclesiasticas, aliasque poenas, quacumque appellatione postposita, compescentes.

IV. Atque ut Regulares in ecclesiis suorum Ordinum praedicare volentes, se coram Episcopo praesentare, et ab eo benedictionem petere teneantur. In ecclesiis vero, quae suorum Ordinum non sunt, nullo modo praedicare possunt sine Episcopi licentia. Contradicente autem Episcopo, nulli, etiam in suorum Ordinum ecclesiis, praedicare praesumant.

V. Verum quia experientia compertum est, ecclesiastici regiminis rationem postulare, ut decretis eiusmodi aliquid adiungatur; matura deliberatione nostra, et ex certa scientia, ac de Apostolicae potestatis plenitudine, hac generali ac perpetuo valitura Constitutione, decernimus, statuimus, declaramus, ut deinceps tam regulares quam saeculares, quomodolibet exempti, sive animarum curam personarum saecularium monasteriis, seu domibus regularibus, aut quibusvis aliis ecclesiis, vel beneficiis, sive saecularibus incumbentem, exerceant; sive alias ecclesiastica Sacramenta, aut unum ex illis ministrent praevia Episcopi licentia et approbatione: sive quoquomodo in eorundem Sacramentorum, vel alicuius ex illis administratione de facto absque ulla auctoritate se ingerant; in his, quae eiusmodi curam seu administrationem concernunt, omnimodae iurisdictioni, visitationi et correctioni dioecesani Episcopi, tamquam Sedis Apostolicae Delegati, plene in omnibus subiicimus.

VI. Ad haec, tam regulares quam saeculares huiusmodi nullis privilegiis aut exemptionibus tueri se possint, quominus, *si deliquerint circa personas inter septa degentes, aut circa clausuram, vel circa bonorum administrationem monasteriorum Monialium, etiam Regularibus subiectarum, ab Episcopo loci, similiter tamquam ad hoc Sedis Apostolicae Delegato, quoties et quando opus fuerit, puniri et corrigi valeant.*

VII. Confessarii vero, regulares seu saeculares quomodocumque exempti, tam ordinarii quam extraordinarii, *ad confessiones Monialium, etiam Regularibus subiectarum, audiendas, nullatenus deputari valeant, nisi prius ab Episcopo dioecesano idonei iudicentur, et approbationem, quae gratis concedatur, obtineant.*

VIII. Sed *et administrantes bona* ad eiusmodi monasteria Sanctimonialium, ut praefertur, etiam Regularibus subiectarum, pertinentia, sive regulares extiterint, sive saeculares quomodolibet exempti, *Episcopo loci, adhibitis etiam Superioribus regularibus, singulis annis rationes administrationis, gratis tamen exigendas, reddere teneantur, ad idque iuris remediis cogi et compelli queant; liceatque Episcopo ex rationabili causa Superiores regulares admonere, ut eiusmodi Confessarios atque administratores amoveant: iisque Superioribus id facere detrectantibus aut negligentibus, habeat Episcopus facultatem praedictos Confessarios, administratores amovendi toties quoties et quando opus esse indicaverit.*

IX. Ac similiter *possit Episcopus una cum Superioribus regularibus, quarumcumque Abbatissarum, Priorissarum, Praefectarum, vel Praepositarum eorundem monasteriorum, quocumque nomine appellentur, electionibus per se vel per alium interesse ac praesidere absque ulla tamen ipsorum monasteriorum impensa.*

X. Ac denum *habeat Episcopus, tamquam dictae Sedis Delegatus, auctoritatem coercendi ac puniendi quoscumque exemptos, tam saeculares quam regulares, qui in alienis ecclesiis, aut quae suorum Ordinum non sunt, absque Episcopi licentia, et in ecclesiis suis, aut suorum Ordinum non petita illius benedictione, aut ipso contradicente, praedicare praesumpserint; ita ut Episcopi in supradictis casibus, in praenominatas personas, in praemissis omnibus et singulis, aut circa quoquomodo delinquentes, quoties et*

quando opus fuerit, etiam extra visitationem, per censuras ecclesiasticas, aliasque poenas, uti eiusdem Sedis Delegati, procedere, omnemque iurisdictionem exercere libere et licite valeant. (Et sequitur clausula praeservativa una cum aliis derogatoriis). Datum Romae apud S. Petrum nonis Februarii 1622 etc. » (Haec Constitutio, prout eam transcripsimus, reperitur penes Lucium Ferraris, verb. *Regulares*, art. II; et integre refertur a Fagnano *in cap. Cum Capella*, 16, *de Privilegiis*, ubi etiam habetur historia controversiarum, quae occasionem et motivum praeberunt ad publicandam huiusmodi Bullam. Insuper ibi reperiuntur nonnullae declarationes S. Congregationis Concilii super dicta Constitutione *Inscrutabili*, approbatae tum ab ipso Gregorio XV, tum ab eius successore Urbano VIII.

III.

CONSTITUTIO SUMMI PONTIFICIS URBANI VIII *de die 12 Septembris* 1628. *Revocantur omnia indulta audiendi saecularium confessiones absque approbatione Ordinarii.*

945. CUM, SICUT ACCEPIMUS, aliquibus Religiosis quorundam Ordinum seu Congregationum a Sede Apostolica indultum fuerit, ut sacramentales saecularium confessiones audire valeant, etiamsi ab Episcopis dioecesanis ad id examinati et approbati non fuerint; nec desint, qui temere asseverent, hoc ipsum privilegium ceteris quoque aliorum Ordinum Regularibus competere ex amplissimis privilegiorum communicationibus, quas ab eadem Sede Apostolica obtinuerunt, et hinc saluberrimum S. Concilii Trident. decretum desuper sancitum evertatur:

Nos huic malo opportune providere volentes, *omnia et singula indulta huiusmodi audiendi saecularium confessiones absque Ordinarii examine, et approbatione* quibusvis Collegiis, Capitulis, Religionibus, Societatibus, et etiam Societati Iesu, Congregationibus, et Ordinibus, tam Mendicantium, quam non Mendicantium, necnon Monachorum quorumcumque, etiam S. Benedicti, Cistercien., et Carthusien., ac etiam quibusvis Militiis, etiam Hospitalis S. Ioannis

Hierosolymitani, ac quibuscumque ecclesiis, etiam Patriarchalibus, et Metropolitanis, monasteriis, ceterisque locis piis, sive eorum, et earum respective Abbatibus, Praepositis, Decanis, Magistris, Ministris, Praelatis, Prioribus, Rectoribus, etiam Generalibus, vel Provincialibus, Capellanis, Confessariis, aut aliis, quocumque nomine nuncupatis, Superioribus, et personis quibuscumque, etiam quomodolibet exemptis, ac Sedi Apostolicae immediate subiectis, cuiuscumque dignitatis, praecminentiae, et conditionis existentibus, et quovis privilegio munitis, et tam ad supplicationem partium, quam motu proprio, et ex certa scientia, ac de Apostolicae potestatis plenitudine hactenus quandocumque, et qualitercumque ex quavis, *etiam de necessitate exprimentia causa*, et alias quomodolibet concessa. Apostolica auctoritate, tenore praesentium *revocamus*, cassamus. tollimus, abrogamus, et annullamus, viribusque et effectū evac-uamus, ac revocata, cassa, sublata, abrogata, et annullata, viribusque et effectū vacua esse, et fore; nec Religionibus, Societatibus, etiam Societati Iesu, Congregationibus, Ordinibus, ac Militiis. et ecclesiis, monasteriisque praedictis, eorumque Superioribus, et personis quibuscumque in posterum ullo modo suffragari, minusque illos, et illas, *etiamsi de iis specialis, specifica, et expressa, ac de verbo ad verbum mentio habenda foret*, indultis huiusmodi uti posse ».

IV.

CONSTITUTIO SUMMI PONTIFICIS CLEMENTIS X, de die 21 Junii 1670, in qua Regularium privilegia quoad praedicationem verbi Dei, et Sacramenti Poenitentiae administrationem declarantur.

946. SUPERNA etc.

I. Regulares, qui in ecclesiis sui Ordinis praedicare voluerint, *teneri ab Episcopo Dioecesano benedictionem petere*; praedicare tamen posse, *quavis illam non obtinuerint*.

II. Quod si Episcopus benedictionem nedum non concesserit, sed etiam *contradixerit*, nec in praedictis quidem ecclesiis licere Regularibus praedicare, eosque contravenientes, ab illo, tamquam

Sedis Apostolicae Delegato, censuris, aliisque poenis ecclesiasticis in vim Constitutionis fel. rec. Gregorii XV Praedecessoris nostri, incipientis « *Inscrutabili Dei providentia* » coerceri et puniri posse; *Episcopum tamen absque iusta atque rationabili causa contradicere non debere.*

III. Et huiusmodi benedictionem teneri etiam Regulares petere, *si in quibuscumque Oratoriis sui Ordinis sermonem coram populo, vel in ecclesiis, vel ad crates monasteriorum Sanctimonialium, eorum inrisdictioni subiectarum, licet clausis ianuis, et nullus saecularis ibi intersit, habere voluerint.*

IV. Posse autem Episcopum licentiam concessurum Regularibus in ecclesiis, quae suorum Ordinum non sunt, praedicare volentibus, illos quamvis ab Universitatibus, aut a Magistratibus laicis nominatos, etiamsi Episcopi antecessores per tempus immemorabile hanc licentiam absque examine concedere consueverint, *quoad doctrinam examinare, si ita ipsius arbitrio, quod moderatum et discretum esse debet, visum fuerit; et licentiam praedicandi, semel iisdem concessam, ob rationabiles causas licet occultas, praedicationem tamen concernentes, suspendere: non posse tamen Episcopum generatim prohibere Regularibus, quin in ecclesiis suis praedicent.*

V. Ad haec Religiosos ab Episcopo *ad confessiones saecularium* in sua dioecesi audiendas approbatos, *non posse in alia dioecesi eas absque Episcopi dioecesani approbatione audire, quamvis poenitentes subditi sint eius Episcopi, a quo ipsi Religiosi iam fuerant approbati.*

VI. Et generaliter approbatos ab Episcopo ad personarum saecularium confessiones audiendas, *nequaquam censi approbatos ad audiendas confessiones Monialium sibi subiectarum; sed egere quoad hoc speciali Episcopi approbatione; atque approbatos pro audiendis confessionibus Monialium unius monasterii, minime posse audire confessiones Monialium alterius monasterii.*

VII. Itidemque Confessores extraordinarios semel deputatos, atque approbatos ab Episcopo ad Monialium confessiones pro una vice audiendas, *haud posse, expleta deputatione, in vim approbationis huiusmodi, illarum confessiones audire, sed toties ab Episcopo esse approbandos, quoties casus deputationis contigerit.*

VIII. Ceterum in monasteriis, ac etiam Collegiis, ubi iuxta regularia instituta vivitur, posse tam Praelatos Regulares, quam Confessores Regularium eorundem monasteriorum, seu Collegiorum audire confessiones *illorum saecularium, qui inibi sunt vere de familia, et continui commensales*, non autem illorum, qui tantum ipsis deserviunt.

IX. Illos autem Religiosos, qui ad confessiones audiendas idonei generaliter reperti fuerint ab Episcopis, *generaliter quoque, et indistincte absque aliqua limitatione temporis, certorumque locorum, aut generis personarum* in dioecesi propria admittendos. Quoad ceteros vero, *qui non adeo idonei reperiuntur*, si petierint se admitti, *arbitrio Ordinariorum relinqui* ipsos cum limitata facultate, prout eisdem Ordinariis magis expedire videbitur, probare et admittere.

X. Semel autem simpliciter approbatos posse in dioecesi Episcopi approbantis, quovis anni tempore etiam paschali et quorumcumque etiam infirmorum confessiones audire *absque ulla Parochorum, vel ipsius Episcopi licentia*. De qua tamen confessione teneri dictos Religiosos eorundem infirmorum *Parochum illico certiores reddere*; et hoc posse illis ab Episcopo sub poena suspensionis a facultate audiendi confessiones praecipui sufficere tamen. ut certioratio huiusmodi *fiat saltem per scripturam* apud ipsum infirmum relinquentam.

XI. Et eos, qui dictis Religiosis simpliciter approbatis paschali tempore confessi fuerint, Constitutioni, quae incipit *Omnis utriusque sexus*, quoad confessionem duntaxat satisfecisse censendos.

XII. Regulares vero ad eiusmodi confessiones audiendas, *praecepto examine*, simpliciter et absque ulla temporis praefinitione *ab ipsomet Episcopo* (secus autem si ab eius Vicario, aut ab antecessoribus Episcopis) approbatos, *non posse ab eodem*, qui sic approbavit, *iterum examinari, aut ab eisdem confessionibus audiendis suspendi*, seu licentias ipsis concessas revocari, *nisi nova superveniente causa, quae confessiones concernat*, de qua tamen haud necessarium esse, ut in actis constet; nec eam teneri Episcopum ipsis Regularibus significare, sed Sedi Apostolicae duntaxat, ubi eam sibi aperiri postulaverit.

XIII. Porro, si Regulares *cum scandalo, aut alias inhoneste vivant; vel aliquod delictum committant*, per quod rationabili Episcopi iudicio videantur a confessionibus suspendendi, in quo ipsius Episcopi conscientiam oneratam esse volumus, cum praecipua Ministri Sacramenti poenitentiae qualitas sit vitae integritas ac morum honestas, utique eam causam ad confessionis ministerium pertinere, ac proinde nihil ob stare, quominus ob eam possit Episcopus Regulares a semetipso approbatos suspendere, aut repellere a confessionibus audiendis.

XIV. Attamen confessiones audiendi facultatem *omnibus simul unius conventus Regularibus Confessoribus adimi ab Episcopo, inconsulta Sede Apostolica, nullatenus posse.*

XV. Ex facultatibus per Mare Magnum, aliave privilegia Regularibus cuiuscumque Ordinis, Instituti, aut Societatis, etiam Iesu, concessis, *factum eis non esse potestatem absolvendi in casibus ab Episcopo sibi reservatis.*

XVI. Et per confirmationes dictorum privilegiorum, quas Regulares a Sede Apostolica post Sacrum Concilium Tridentinum obtinuerunt, *nequaquam revixisse privilegia* prius ab eodem Concilio, aut deinde Apostolicis etiam Decretis sublata, atque extincta, *si quae habeant, absolvendi a casibus Episcopo reservatis.*

XVII. Et habentes facultatem absolvendi ab omnibus casibus Sedi Apostolicae reservatis, *non ideo a casibus Episcopo reservatis* posse absolvere. Posse autem Regularem Confessorem in ea dioecesi, in qua est approbatus, confluentes ex alia dioecesi, a peccatis in ipsa reservatis, non autem in illa, ubi idem Confessor est approbatus, absolvere, nisi eosdem poenitentes noverit in fraudem reservationis ad alienam dioecesim pro absolutione obtinenda migrasse.

XVIII. Vigore supradictorum privilegiorum nequaquam licere Regularibus, etiam satisfacta parte, absolvere poenitentes a censuris quoad externum et iudiciale forum, et absolutos ab eis in foro poenitentiali, utique non censi absolutos in exteriori iudicio et contentioso. Quinimo censuris ecclesiasticis irretitos, et denunciatos ab Episcopis, cogi posse gerere se pro talibus, etiamsi a Regularibus fuerint absoluti.

XIX. Quoties exhibitis aliquibus Regularium Apostolicis privilegiis coram Episcopo, ab eo iudicetur ipsa non suffragari casui, de quo agitur, si dictorum privilegiorum verba obscura sint et ambigua, non esse ad Metropolitanum provocandum, sed cum eius sit interpretari, cuius est concedere, *dictorum privilegiorum interpretationem Sedis Apostolicae iudicio*, prout alias Constitutione Praedecessoris nostri fel. rec. Clementis IV statutum fuit, *esse requirendam*.

Non obstantibus quibuscumque etc. — Datum Romae, anno 1670, undecimo Kalendas Iulii, Pontificatus nostri anno primo. *Vid. Bulla in fine Theol. Moral. Laymann, apud Bonac. in principio tom. 1 et Giraldi, tom. III, pag. 971.*

V.

CONSTITUTIO SUMMI PONTIFICIS INNOCENTII XII, edita die 19 Aprilis 1700, cuius initium est: CUM SICUT, NON SINE ANIMI NOSTRI DOLORE. — *Bulla CRUCIATAE nullum privilegium continet quod approbationem.*

947. Argumentum Constitutionis hisce verbis Apostolicis continetur: ... Decernimus et declaramus, Bullam Cruciatæ *nil novi iuris induxisse, nullumque privilegium continere quoad approbationem Confessariorum contra formam Concilii Tridentini* et praedictarum Constitutionum Apostolicarum, adeo ut Confessarii, tam saeculares, quam regulares, quicumque illi sint, in vim dictæ Bullæ Cruciatæ a poenitentibus ad audiendas eorum sacramentales confessiones electi, nullatenus confessiones huiusmodi audire valeant, *sine approbatione Ordinarii et Episcopi dioecesanæ loci, in quo ipsi poenitentes degunt et Confessarios eligunt*, vel ad excipiendas confessiones requirunt; nec ad hoc suffragari approbationem semel vel pluries ab aliis Ordinariis aliorum locorum et dioecesium obtentam, *etiamsi poenitentes illorum Ordinariorum, qui Confessarios electos approbassent, subditi forent.*

Confessiones autem aliter et contra earundem praesentium, aliarumque Apostolicarum Constitutionum formam deinceps facien-

das, et excipiendas respective, praeterquam in casu necessitatis, et in mortis articulo, *nullas fore, irritas, et invalidas*; et Confessarios ipso iure suspensos esse, et etiam rigide puniendos ab ipsis Ordinariis locorum.

Porro quaecumque contrariam opinionem, tamquam *falsam, temerariam, scandalosam, et in praxi perniciosam*, praetense quovis contrario usu, contrariaque consuetudine, etiam antiquissima, minime obstantibus... damnamus et reprobamus (Vid. *Bullam apud Salmant*, tom. IV, tract. 18, de *Privil. Append.*).

Has Litteras Innocentii XII post aliquot annos sua quoque auctoritate approbavit, confirmavit et innovavit Innocentius XIII die 13 Maii 1723 per Constitutionem incipientem *Apostolici Ministerii*, qua plura complexus est ad ecclesiasticam disciplinam in Hispaniarum regnis servandam pertinentia. Quam Constitutionem Innocentii XIII approbavit, confirmavit, et innovavit Benedictus XIII per Apostolicas Litteras, incipien. *In supremo militantis*, et illius tenorem de verbo ad verbum in praedictis suis Apostolicis Litteris inseruit, in quibus, praeter alia, sequentia declaravit:

VI.

CONSTITUTIO SUMMI PONTIFICIS BENEDICTI XIII, *quae incipit* IN SUPREMO MILITANTIS, *edita die 23 Septembris 1724. — Super licentia limitata audiendi confessiones, et confirmatur Constitutio Innocentii XII CUM SICUT.*

948. ... Declaramus, Sacerdotes, tam saeculares, quam regulares, qui ab Episcopis obtinuerint *licentiam audiendi confessiones limitatam*, vel quoad locum, vel quoad genus personarum, vel quoad tempus, non posse Poenitentiae sacramentum administrare extra tempus, vel locum, vel genus personarum, ab ipsis Episcopis praescriptum, quocumque privilegio, etiam in vim Bullae, quae appellatur *Cruciatae Sanctae*, competente nullatenus suffragaturo.

Cumque idem Innocentius XII Praedecessor per suas die 19 Aprilis 1700 expeditas litteras decrevit, Sacerdotibus tam saecularibus, quam regularibus non licere confessiones eorum, a quibus

ex indulto praedictae Bullae Cruciatæ ad id electi fuerint, audire, absque praecedenti approbatione Ordinarii illius loci, in quo ipsi poenitentes degunt, et Confessores eligunt, etiamsi ab Ordinariis aliorum locorum antea approbati fuissent, ac etiamsi poenitentes Ordinariis illis, qui Confessores electos approbassent, subditi essent: nec non confessiones aliter factas. ac respective exceptas, nullas fore, irritas, et invalidas, et Confessores ipso iure suspensos esse:

Nos eandem Constitutionem approbantes, confirmantes, et innovantes; declaramus insuper, praedictis Sacerdotibus, tam saecularibus, quam regularibus ad confessiones excipiendas, vel ex vi praedictae Bullae Cruciatæ, vel ex quocumque alio privilegio electis, *suffragari minime etiam posse, quod approbati alias fuerint ab Episcopo illo, qui aliquando fuerit Ordinarius loci, in quo confessiones audiendae sint*, sed talis tunc temporis amplius non existat, vel quia ab humanis excesserit, aut Episcopatui renuntiaverit, vel quia ad aliam ecclesiam auctoritate Apostolica translatus reperitur; sed necessariam omnino esse illius, qui actualiter, et pro tempore ordinariam iurisdictionem in ea dioecesi exerceat, approbationem. *Haec tamen suffragetur, etiam tacita, eaque adesse censeatur, quousque praecedens licentia, sive approbatio duret, et revocata ab eo non fuerit*; in quo casu nova et expressa impetranda erit, si illa praecedenter obtenta, vel per temporis adscripti lapsum expiraverit, vel per posteriorem revocationem sublata fuisset (Cf. Benedict. XIV, Constit. *Apostolica Indulta*; Giraldi, pag. 973).

§ IV. *Ius de approbatione Regularium pro excipiendis confessionibus saecularium examinatur per partes.*

949. Quamvis ex relatis Constitutionibus, praesertim ex Constitutione Clementis X incip. *Superna*, quae de praesenti materia tamquam norma habetur, iam pateat quodnam sit ius relate ad dictam approbationem, nihilominus ad pleniorum eius notitiam, statutam legem fusius expendemus per partes.

950. a) Regulares non possunt confessiones personarum saecularium audire sine approbatione Ordinarii. Confessiones aliter et contra formam sacri Concilii Tridentini, sess. 23, cap. XV, et Apo-

stolicarum Constitutionum (superius relatarum), praeterquam in casu necessitatis et in mortis articulo, *factae et exceptae, nullae sunt, irritae et invalidae* (Innoc. XII, Const. *Cum sicut*).

b) Approbatio Ordinarii pro confessionibus audiendis est necessaria Regularibus, quamvis sint *Lectores* et in sacra Theologia *Magistri* (S. Pius V, Constit. *Romani Pontificis*), licet non deceat, ut tam Praelati regulares vel Lectores in Theologia examinentur, modo legerint *Moralem* (S. Alph. lib. VI, n. 542).

c) Revocata sunt omnia et singula privilegia seu indulta audiendi saecularium confessiones absque Ordinarii examine et approbatione, quibusvis Collegiis, Capitulis, Religionibus, Societatibus, Congregationibus, quibuscumque Ecclesiis, etiam Patriarchalibus et Metropolitanis, Monasteriis, Locis piis, sive eorum et earum respective Abbatibus, Praepositis, Decanis, Magistris, Ministris, Praelatis, Prioribus, Rectoribus, etiam Generalibus, vel Provincialibus... quandocumque et qualitercumque concessa (Urbanus VIII, Const. *Cum sicut accepimus*).

d) Approbatio requiritur etiam ad valide absolvendum a *peccatis venialibus et peccatis mortalibus alias confessis*, et contraria sententia non videtur solido niti fundamento, cum Concilium Tridentinum et Constitutiones Romanorum Pontificum simpliciter et absque ullo discrimine inter absolutionem a peccatis mortalibus, et absolutionem a venialibus vel mortalibus alias confessis, absolute decernant, nullum Presbyterum, etiam Regularem, posse confessiones saecularium audire absque approbatione Ordinarii. Adde, quod oppositae opinionis usus prohibitus fuit ab Innocentio XI in Decreto *de Communione quotidiana*, 12 Febr. 1679, cuius initium est: *Cum ad aures*, ubi ita praecipitur: *Non permittant* (Episcopi), *ut venialium confessio fiat simplici Sacerdoti non approbato ab Episcopo, aut ab Ordinario...* Si quicumque Sacerdotes secus egerint, sciant Deo se rationem reddituros (Vid. *Decr. apud Reiff. Theol. Mor. circa init.* p. 26; *Girald.* tom. III, p. 891, et cf. *Bened. XIV. Inst.* 86, n. 7; S. Alph. loc. cit. n. 543).

e) Approbatio petita et non obtenta ab Ordinario, *tametsi iniuste denegetur*, non sufficit nec pro confessario saeculari, nec pro regulari, ut eruitur ex citato decreto Concilii Tridentini, et mani-

festè patet ex contrario sensu sequentis propositionis, 13 in ordine, ab Alexandro VII proscriptae die 24 Sept. 1665: *Satisfacit praecepto annuae confessionis, qui confitetur Regulari, Episcopo praesentato, sed ab eo iniuste reprobato* (Apud Ferraris, loc. cit. n. 46; Giralddi, tom. 3, pag. 974).

f) Per memoratum decretum Concilii Tridentini (sess. 23, cap. 13) ex sententia S. Congregationis restringitur, quod statutum fuerat in *Clement. Dudum*, § *Statuimus*, nempe ut Regulares approbati ad audiendas confessiones a suis Superioribus, possent audire confessiones saecularium, etiam sine licentia Ordinariorum, si tamen illam petiissent, et sine iusta causa ab ipsis non obtinuissent (Fagnanus, cap. *Omnis, de Poenitentis et Remissionibus*, n. 61).

g) S. Pius V in Constitutione incip. *Romani Pontificis* a nobis superius relata, ita decreverat: Volumus tamen, eos, qui *semel* ab Episcopo in civitate et diocesisibus suis, praevio examine, approbati fuerint, *ab eodem Episcopo iterum non examinari*. Quia tamen huiusmodi Constitutio, teste Benedicto XIV, *Instit.* 86, n. 10, *quoad hoc punctum* redacta fuit a Gregorio XIII. per Bullam *In tanta*, 1 Martii 1573, ad pristinam sententiam iuris Pontificii ac Tridentinae Synodi, ideo de praedicta Piana dispositione recurrendum erit ad memoratam Constitutionem *Superna* Clementis X, cuius auctoritate, ut iam praemonuimus, tamquam norma, utuntur Romanae Congregationes (Cf. *Giralddi*, tom. III, pag. 904, *in eadem*). Verum antequam praecipuae dispositiones eiusdem Bullae referantur, utile censuimus exponere quid de re senserint Sacrae Congregationes, ne secus contingat, ut quis legens in quibusdam Auctoribus nonnullas antiquas decisiones, in errorem labatur. Quaeritur ergo:

951. QUAENAM FUIT SS. CONGREGATIONUM SENTENTIA ANTE BULLAM *Superna* CIRCA MODUM, QUO REGULARES AB EPISCOPO PRO CONFESSIONIBUS APPROBARI POSSINT AUT DEBEANT?

Respondetur I. *Sententia S. Congregationis Concilii* fuit, Episcopum numquam posse approbationem Regularibus limitare; sed teneri eum vel ad approbandos Regulares sine limitatione, vel ad eos omnino reiiciendos; quod constat ex sequentibus resolutionibus. Quaesitum fuit:

1°. An facultas seu approbatio audiendi saecularium personarum confessiones, praevio examine, sit simpliciter et absolute Regularibus concedenda? S. C. C. die 8 Nov. 1596 respondit: *Episcopum minime posse facultatem Regularibus audiendi saecularium confessiones limitare; ideoque munus Episcopi, ex decreto Concilii (cap. 15, sess. 23), esse ipsos Regulares approbare, si idonei sunt; sin minus, reprobare; sed minime posse illis facultatem coarctare.*

2°. In Salernitana 15 Augusti 1597, dubitatum fuit, an Episcopus posset Regularibus restringere licentias audiendi confessiones personarum saecularium, ut ad certum tempus, vel ad eius beneplacitum dumtaxat daret? S. C. C. respondit: *Non posse; sed, praevio examine, servandam esse Constitutionem s. m. S. Pii V, ut absolute admittantur, vel repellantur.*

3°. Die 16 Ian. 1616, S. Congregatio Concilii declaravit, *Episcopum debere, de vigore S. Concilii, Regulares ad confessiones audiendas personarum saecularium approbare, vel reprobare.*

4°. Proposito dubio: An Regulares simpliciter in examine rigoroso semel approbati, possint iterum examinari ab eodem Episcopo? Die 7 Febr. 1654, S. Congregatio praedicta censuit, *Regulares simpliciter in examine rigoroso semel approbatos, non posse iterum examinari ab eodem Episcopo, nisi nova superveniente causa (Cf. Emman. Rodrig. tom. I, quaest. 59, art. IV).*

Praefatae resolutiones referuntur etiam a Bonix in tractatu de *Iure Regularium*, tom. II, p. 222 sq. edit. 3, deque eisdem testis est Benedictus XIV in citata *Institutione* 86, n. IX, ubi legitur: « *Nec desunt sententiae editae a S. Congregatione Concilii, quae statuunt, ab Episcopo facultatem excipiendi confessiones saecularium, aut penitus denegandam Regularibus, aut sine ulla limitatione concedendam. Nos plures ex his sententiis congegimus (in Comment. in cap. 15, sess. 23 de Ref.)* ».

952. Respondetur II. *Sententia S. Congregationis Ep. et Reg.* in sequenti decisione de die 2 Iul. 1587 reperitur expressa: *Regulares qui ad confessiones audiendas idonei generaliter ab Ordinariis eorumque examinatoribus reperti et probati fuerint, generaliter quoque et indistincte absque ulla limitatione temporis, certorumque*

locorum, aut generis personarum, admittantur in dioecesi propria. De ceteris vero, qui non adeo idonei reperientur, si petierint se admitti, arbitrio Ordinariorum relinquitur, ipsos cum limitata facultate, prout eisdem Ordinariis magis expedire videbitur, probare et admittere (Apud Ferraris, verb. *Approbatio*, art. I, n. 60; Bouix, loc. cit. p. 229).

Collige, ante Bullam *Superna* aliquam extitisse diversitatem sentiendi apud memoratas Congregationes. Nam S. Congregatio Concilii censuit, *nullum Regularem posse approbari cum limitata facultate*, sed quemque esse approbandum simpliciter, vel omnino reiiciendum. S. Congregatio autem Ep. et Reg. distinxit *inter generaliter idoneos*, et *non adeo idoneos*, prioribus attribuens ius exigendi approbationem illimitatam, non autem posterioribus.

§ V. *Ius commune statutum per Constitutionem*
SUPERNA Clementis X, quoad Regulares.

953. Summus Pontifex Clemens X, cuius integram Constitutionem supra n. 946 retulimus, quoad approbationem Regularium ad excipiendas confessiones saecularium, sic decrevit:

« Illos autem Religiosos, qui ad confessiones audiendas *idonei generaliter reperti fuerint ab Episcopis, generaliter quoque et indistincte absque aliqua limitatione temporis, certorumque locorum, aut generis personarum* in dioecesi propria admittendos. Quoad ceteros vero, *qui non adeo idonei* reperiuntur, si petierint se admitti, *arbitrio Ordinariorum relinqui ipsos cum limitata facultate*, prout eisdem Ordinariis magis expedire videbitur, probare et admittere ». Ubi vides, ait Ferraris, loc. cit. n. 62, quod approbare Regulares cum limitata facultate relinquitur arbitrio Ordinariorum solum quoad illos, qui *non adeo idonei* reperti fuerint. Quoad illos vero, qui ad audiendas confessiones *idonei generaliter reperti fuerint, generaliter quoque et indistincte absque ulla limitatione...* decernitur esse admittendos.

954. Attentus lector ex se videt et infert, per Bullam *Superna* ablatam fuisse quamlibet auctoritatem anteriori S. Congregationis Concilii sententiae superius n. 951 expositae, quae Episcopos adstrin-

gebat ad approbandos Regulares, vel illimitate, vel nullo modo; atque e contra in ius seu in legem certam evectum fuisse S. Congregationis Ep. et Reg. decretum anni 1587, a nobis relatum sub n. 952; cum illud, ad verbum, in sua Constitutione inseruerit Clemens X.

Interim sive considerentur Sacrarum Congregationum decreta ante Constitutionem *Superna* edita, sive attendatur ad hanc ipsam Constitutionem, imo ad ceteras etiam Romanorum Pontificum Constitutiones, illud certo constat, *nullam reperiri S. Sedis dispositionem*, quae liberum faciat Episcopum limitandi *inspecto iure*, approbationem etiam *generaliter idoneis* (Vid. *Bouix*, loc. cit. pag. 231).

§ VI. *Ius commune hodiernum quoad approbationem Regularium pro excipiendis confessionibus saecularium.*

955. Ex praemissis, quin plura consectemur, clare patet quodnam sit *ius commune* hodie vigens relate ad dictam approbationem Regularium: videlicet est illud iam constitutum a Clemente X per saepe dictam Bullam, quae incipit *Superna*, in qua statuitur: « *Non posse Episcopum approbationem limitare Regularibus, quos reperit GENERALITER IDONEOS; aliis vero NON ADEO IDONEIS potest vel limitatam facultatem, vel nullam concedere* ». Cui quidem iuri communi sic stabilito nunquam fuisse postea derogatum docent communiter Auctores, et certe contrarium probari non potest (Cf. *Nouv. Rev. Théol.* tom. 4, p. 183, n. III; *Bouix*, loc. cit. p. 230).

DOCTRINA BENEDICTI XIV CIRCA PRAEFATAM
APPROBATIONEM REGULARIUM.

956. Breviter rem expediemus, ne secus nimia prolixitas molestiam afferat lectoribus. Prosper Lambertinus, postea Benedictus XIV, cum esset Archiepiscopus Bononiensis, relate ad dictam approbationem sequentia exponit in *Institutione* 86, n. IX: « *Tertio, facultatem audiendae confessionis certis limitibus concludendam volumus, ita ut anni spatium numquam excedat, eoque peracto, Sacerdos tum regularis, tum saecularis illius prorogationem a nobis petere teneatur*. Si de saecularibus Presbyteris agitur, id

numquam in dubium revocatum fuit. Pro Regularibus tantum afferuntur rationes, ob quas contendunt aliqui facultatem audiendi, quae nullo temporis spatio definita fuit, Regularibus adimi non posse, nisi legitima causa obvenerit, quae ad confessiones ipsas pertineat. Nec profecto desunt, qui id magno studio tuentur; nec desunt sententiae editae a S. Congregatione Concilii, quae statuunt, ab Episcopo facultatem excipiendi confessiones saecularium, aut penitus denegandam Regularibus, aut sine ulla limitatione concedendam... Attamen Clemens X aditum Episcopis reseravit, ut limitatas eiusmodi facultates Regularibus impertirent, praecipiens, ut magis idoneis absque ulla limitatione, contra vero minus idoneis circumscripta facultas tribuatur... ».

957. Sub n. X praedictae *Institutionis* 86, Pontifex ita prosequitur: « Ultimo loco proposuimus: *cum facultatis istius prerogatio conceditur, nostrae potestatis esse, quemcumque Sacerdotem Regularem aut Saecularem in examen vocare*, eo modo quem superius indicavimus, illudque examen coram nobis habendum... ».

958. Ex expositis, et aliis quae continentur in memorata Institutione, satis constat clarissimum Lambertinum existimasse licere Episcopo approbationem limitare Regularibus etiam *generaliter idoneis*. Nam absque ulla distinctione inter *generaliter idoneos* et *non adeo idoneos*, pro sua Bononiensi Archidioecesi sancivit, ut *numquam* ultra annum Regulares approbarentur. Quae quidem sententia seu praescriptio a Lambertino Archiepiscopo statuta, non videtur concordare cum hac tam clara Clementis X sanctione: *decernimus illos Religiosos, qui idonei generaliter reperti fuerint, absque aliqua limitatione admittendos*. — Videatur Bouix, qui loc. cit. late exponit sententiam doctissimi Lambertini Archiepiscopi Bononiensis cum adiectis adnotationibus.

959. *Quid docet idem Benedictus XIV, ut privatus Doctor*, in lib. 13, cap. 9, n. 22, *de Synodo dioecesana*? Ibi Pontifex, relatis paucis, quae pertinent ad subiiciendos iterato examini Sacerdotes sive Saeculares sive Regulares, quibus facultas excipiendi sacramentales fidelium confessiones *ad certum determinatum tempus* data fuit, subiungit: Excipiendus est tamen casus, quo potestas au-

diendi saecularium confessiones aliquibus Regularibus, praevio examine, per eosdem Episcopos concessa fuerit *sine ulla temporis limitatione*. Tunc enim illis sic approbatis *concessam potestatem adimere aut suspendere nequeunt*, nisi forte contraria aliqua supervenerit causa, et quidem ad ipsas sacramentales confessiones pertineans, iuxta Innocentii X Constitutionem, quae incipit *Cum sicut accepimus* (Vid. etiam lib. IX, cap. 16, n. 7).

960. Quid docet idem Benedictus XIV, *ut Pontifex?* Docet ut sequitur: Confessarii munus Regularibus deferri potest *sine temporis determinatione, vel cum limitatione*; quod luculenter constat tum ex Brevis a Summo Pontifice Urbano VIII, dato Cardinali de Sandoval anno 1639... tum ex recensita Constitutione Clementis X *Superna*. Porro huiusmodi facultates ad praestitutum tempus collatas, post elapsum temporis intervallum, ius competit Ordinario vel abrogandi, vel eas renovando, Sacerdotem ad novum examen compellendi. Facultates vero nulla cum temporis limitatione delatae, *nonnisi cum ipso officio desinunt, nec suspendi propterea possunt* sine nova causa, quae confessiones directe respiciat, quemadmodum patet ex Constitutione *Cum sicut accepimus* ab Innocentio X in lucem edita, 32, § 2, Bullarii, tom 4:

961. *An Episcopus Regularem pro confessionibus semel approbatum, sine nova causa suspendere possit ab ipsis confessionibus audiendis?*

Respondetur: *Regulares alias libere ab Episcopo, praevio examine, approbato ad audiendas confessiones personarum saecularium, ab eodem Episcopo suspendi non posse sine nova causa, eaque ad confessiones ipsas pertinente* (Hucusque Benedictus XIV, Const. *Apostolicum Ministerium*, 30 Maii 1753).

962. Si attente ponderentur relata verba citatae Constitutionis, palam fiet Benedicti XIV, *ut Pontificis*, doctrinam esse omnino consonam legi a Clemente X in Bulla *Superna* statutae. Neque obiciatur, quod Pontifex Benedictus XIV in sua Constitutione utatur hac generali expressione: Confessarii munus *Regularibus* deferri potest *sine temporis determinatione, vel cum limitatione*: nam affirmat quidem dari posse approbationem *Regularibus illimitate, vel cum limitatione*; sed non dicit dari posse *cum limitatione* Re-

gularibus *omnibus*, nempe etiam iis qui *generaliter idonei* reperiuntur. Unde sensus est, inquit Bouix, p. 237, posse dari approbationem illimitate aliquibus, et cum limitatione aliis. Excludit igitur Pontifex veterem opinionem (de qua supra n. 951), iuxta quam *aut illimitate aut nullo modo* dandam esse approbationem sustinebatur: at non excludit expressam Clementis X decisionem, qua definitur, dandam esse absque ulla limitatione approbationem iis Regularibus, qui *generaliter idonei* reperiuntur, et aliis *non adeo idoneis* posse dari limitatam. Qui sensus vel ex eo patet, quod sese referat Benedictus XIV ad dictam Clementis X Constitutionem.

SENTENTIA CLERICATI CIRCA IDEM ARGUMENTUM.

963. Clericatus, qui in Curia episcopali Patavina, ut ipse refert, plurimis annis portavit onus gravissimum examinandi, approbandi, et licentiam concedendi audiendi confessiones Sacerdotibus saecularibus et regularibus, ultro concedit *in rigore iuris* teneri Episcopum ad dandam facultatem illimitatam illis Regularibus, quos reperit *generaliter idoneos*, sed contendit *contra ius praevaluisse consuetudinem*, vi cuius liceat Episcopis nullos Regulares approbare, nisi limitate. En ipsius verba relata a Bouix, p. 238: « *De rigore iuris Confessores regulares praetendere possunt licentiam absolutam et indefinitam audiendi laicorum confessiones (De Sacr. Poenit. decis. 38 n. 20). Et ibidem n. 17 scribit: In puncto iuris dicendum est, quod si Confessarii regulares reperiantur absolute idonei in doctrina, prudentia ac bonitate, sunt absque ulla temporis limitatione simpliciter approbandi et admittendi ad confessiones audiendas; secus si non perfecti in studio totius Theologiae moralis et casuum conscientiae... De facto autem aliter est respondendum, quia invaluit praxis et usus Urbis et orbis, in omnibus Episcopatibus, ut quantumcumque Confessarii, tam saeculares quam regulares, reperiantur idonei et virtuosi, non admittantur ad excipiendas laicorum confessiones, nisi ad annum, ut testatur Nicolius... et observatur in hac curia episcopali Patavina... ».*

964. Sententiae Clericati respondet cl. Bouix, p. 239, in hunc modum: 1°. « Nimia videtur assertio haec, universalem esse con-

suetudinem ut *nulli Regulari* approbatio concedatur, nisi ad annum, aut cum alia limitatione. Fateor tamen, me nondum inquisivisse quatenus Romae aut alibi vigeat hac de re praxis. At difficile mihi persuadeam, nullos esse Regulares, Romae praesertim, qui absolutam approbationem habeant. Id saltem non admittam, *nisi exhibitis sufficientibus testimoniis*. 2°. « Demonstrat prae laudatus Bouix, etiam admissa allegata praxi, minime sequeretur praefatum Regularium ius deperisse. Quomodo inducta esset *asserta* consuetudo? Respondet ipsemet Clericatus hoc modo: *Regulares acquiescunt limitatis licentiis*, vel: *Regulares cedunt iuri suo, et in facto contenti sunt eam recipere ad annum, ut iam fit in omnibus Episcopatibus* ». At gratis asseritur, Regulares repertos absolute idoneos in doctrina, prudentia ac bonitate, cedere iuri suo, cum eorum silentium explicari possit, ne secus excitentur dissensiones. Nolumus nos hac de re plura disserere: legatur citatus Bouix, qui ita concludit:

« Ceterum liceat et illud addere: haud videri a Spiritu Dei ductum, quod absoluta facultas iis Regularibus, qui plane noscuntur *generaliter idonei*, non concedatur; quamvis ipsi ex humilitate, aut pacis amore, non reclamant. Imo quia non reclamant, et cedunt iuri suo, aequius foret et menti Ecclesiae magis consonum, ut hoc fiduciae atque benevoli animi testimonio exornarentur ».

CONTINUATIO EIUSDEM MATERIAE.

965. *Propositio damnata ab Alexandro VII per decretum S. Inquisitionis, 30 Ian. 1659.* Propositio haec est: « Ubi Concilium Tridentinum est receptum, non possunt Episcopi restringere, vel limitare approbationes, quas Regularibus concedunt ad confessiones audiendas, neque illas ulla ex causa revocare: quinimo Ordinum Mendicantium Religiosi ad eas approbationes obtinendas non tenentur; et si ab Episcopis Religiosi non probentur, reiectio illa tantumdem valet, ac si approbatio concessa fuisset. *Complexa* accepta est falsa, temeraria, scandalosa et erronea » (*Vid. apud Ferraris, verb. Propositiones damnatae, n. 24; Bouix, p. 226*).

Plures Auctores primum membrum tantum, quod sublineavimus, enuntiatae propositionis afferunt, quin censurae affixae po-

nant verbum *complexe* acceptae. Integra propositio est utique falsa, temeraria etc. *complexe* sumpta; et etiam *primum membrum* eiusdem integrae propositionis a nobis sublineatum, in sensu generali prout sonat, acceptum, est falsum, quia includit etiam casum, quo Regulares *non adeo idonei* in examine reperiuntur; quo in casu potest Episcopus absque dubio approbationem pro arbitrio limitare. Quocirca ex proscriptione relatae propositionis merito quidem infertur ius esse Episcopi *in certis casibus* approbationem Regularibus limitandi; at perperam inferretur *semper et in omnibus casibus* liberum Episcopo esse dictam approbationem limitare. Et ceteroquin contrarium expresse *generali lege* decrevit Clemens X. Bulla *Superna*, citato decreto S. Inquisitionis posteriore. Cave ergo ab Auctore Additionum ad Ferraris *ex aliena manu*, verb. *Approbatio*, art. I, n. 103 sqq., qui videtur non novisse Bullam *Superna* et Decreta SS. Congregationum. (Vid. Bouix, loc. cit.).

ALIAE DECLARATIONES QUOAD EXAMEN.

966. Regulares ad confessiones saecularium audiendas, praevio examine, simpliciter et absque ulla temporis praefinitione *ab ipsomet Episcopo* approbati, non possunt *ab eodem Episcopo*, qui sic approbavit, *iterum examinari aut ab eisdem confessionibus audiendis suspendi* (Clemens X, Const. *Superna*, n. XII).

967. Possunt tamen praedicti Religiosi simpliciter, praevio examine, approbati, *ab eodem Episcopo* iterum examinari, aut ab eisdem confessionibus audiendis suspendi, possunt eorum licentiae revocari, *si nova superveniat causa, quae confessiones concernat*: de qua non est necessarium, ut in actis constet; nec tenetur Episcopus ipsis Regularibus significare, sed Sedi Apostolicae duntaxat, ubi eam sibi aperiri postulaverit (Constit. *Superna*, n. XII).

968. Si Regulares cum scandalo, aut alias inhoneste vivant, vel aliquod delictum committant, per quod rationabili Episcopi iudicio videantur a confessionibus suspendendi, in quo ipsius Episcopi conscientiam oneratam esse voluit Pontifex Clemens X (loc. cit. n. XIII), utique talis causa ad confessionis ministerium pertineret, ac proinde nihil obstaret, quominus ob eam possit Episcopus Regulares

et *semetipso* approbatus, suspendere aut repellere a confessionibus audiendis (Ibid.)

969. Quilibet confessarius, quantumvis Regularis, simpliciter et sine praefinitione temporis ab Episcopo *anteessore* approbatus, potest iterum examinari, et si minus idoneus repertus fuerit, reprobari ab Episcopo *successore* (S. Pius V, Constit. *Romani Pontif.* supr. rel. Clemens X, *Superna*, n. 946; XII).

970. Quamvis autem Regulares possint iterum examinari ab Episcopo *successore*, non tamen iterum examinari possunt a *Vicario capitulari* Sede vacante, nec ab ipso revocari potest eorum facultas et approbatio habita ab Episcopo defuncto; et id virtute privilegii a Clemente IV concessi per Constit. incip. *Exigentibus vestrae devotionis*, quam refert Ferraris, verb. *Approbatio*, n. 55. et etiam colligitur ex citata Constit. S. Pii V, in qua facultas iterum examinandi et revocandi approbationem ab Episcopo *anteessore* concessa, non alii tribuitur, quam soli Episcopo *successori*. Ab Episcopo autem *successori*, inquit S. Pontifex, pro maiori conscientiae quiete examinari de novo poterunt; et si minus idonei reperti fuerint, reprobari. Ex quibus verbis patet, facultatem revocandi approbationem, et iterum examinandi, ad Episcopum *successorem* restringi (Vid. Ferraris, verb. *Approbatio*, art. I, n. 54 sq.).

971. Confirmatur ex alia declaratione S. Congregationis Ep. et Reg. de die 19 Iunii 1806, relata ab Enno Bizzarri in sua *Collectedanea*, p. 451, edit. 1863. *Vicarius Capitularis* S. Miniati petiit, an sibi liceret suspendere facultatem audiendi confessiones Confessariis a defuncto Episcopo approbatis *ad beneplacitum et absque praefixione temporis*. S. Congregatio ita rescribi iussit:

Nulla difficultas pro solvendo dubio respectu Sacerdotum Cleri saecularis; siquidem cum hic ordinariae iurisdictioni Episcopi immediate subiiciat, cui succedit Capitulum Sede vacante, potest quidem Vicarius Capitularis, plena auctoritate, dictis Sacerdotibus limitare facultatem, aut eosdem ab audiendis confessionibus suspendere, sive ob graves defectus Sacramentum Poenitentiae concernentes, sive etiam ex defectu illius doctrinae, honestatis atque vitae integritate, quae in sacris Ministris requiritur.

Non ita tamen dici potest respectu Confessariorum regularium: quinimo, quoties hi a defuncto Episcopo approbati fuerint praevio examine et absque limitatione temporis, vel etiam cum expressione *ad beneplacitum nostrum*, nec Capitulum, nec Vicarius Capitularis punire eos potest poena suspensionis, etsi ob iustas rationes, cum id sit ius personale Episcopi, cui, iuxta communioem Doctorum sententiam, Capitulum Sede vacante non succedit.

Ubi autem huiusmodi facultatis defectus gravia inconvenientia gigneret, Vicarius Capitularis poterit in casibus particularibus recurrere ad eandem S. Congregationem, quae opportune providebit.

972. Si Regularis fuerit examinatus a *Vicario Episcopi*, potest Episcopus eundem Regularem iterum examini subiicere (Clem. X. Const. *Superna*, n. XII).

973. Advertendum est, quod perpenso textu Bullae *Superna*, haec *de rigore iuris* statui possunt: 1° Si Ordinarius, aliter quam per examen absolutam Religiosi idoneitatem compertam habet, potest ei absolutam approbationem *absque ullo examine* concedere, quod quidem solet ab Episcopis benigne observari, quoad nobis constat, cum Religiosis in re morali et canonica peritis. 2° Si absoluta huius Religiosi idoneitas Ordinario nota non est, *illo postulante*, nempe ut loquitur Bulla, *si petierit se admitti*, tenetur Ordinarius eum ad examen admittere. Ex quo examine si constiterit generalis idoneitas, tenebitur Episcopus *absque limitatione* approbare. Si vero non *adeo idoneus* repertus fuerit, arbitrio ipsius Ordinarii relinquitur ipsum cum limitata facultate admittere. 3° Potest Episcopus *in rigore iuris* examinare Religiosum, quem ipse per seipsum simpliciter approbavit. Nam ubi Clemens X. decernit non posse iterum examinari simpliciter approbatos, de iis agit, qui ab ipso Episcopo fuerunt simpliciter approbati *praevio examine*.

974. Quoad praedictam approbationem, nil novi iuris, nullumque privilegium conceditur per indultum Bullae *Cruciatae* contra formam Concilii Tridentini et Apostolicarum Constitutionum. Quare Confessarii tam saeculares, quam regulares, quicumque illi sint, in vim dictae Bullae *Cruciatae* a poenitentibus electi ad eorum confessiones audiendas, nullatenus possunt huiusmodi confessiones audire *sine approbatione Ordinarii loci, in quo ipsi poenitentes*

legunt et confessarios eligunt; nec ad hoc sufficeret seu suffragaretur approbatio semel vel pluries ab aliis Ordinariis aliorum locorum et dioecesium obtenta, etiamsi poenitentes essent subditi illorum Ordinariorum, qui confessarios electos approbassent. (Innoc. XII, Constit. *Cum sicut*; Benedict. XIII, Constit. *In supremo*).

975. Confessiones contra praedictam formam a poenitentibus factae, et a confessariis exceptae, praeterquam in casu necessitatis et in mortis articulo, *nullae sunt, irritae et invalidae*; et confessarii ipso iure suspensi remanent (Innoc. XIII, loc. cit.).

976. In quadam causa Lusitana quaesitum fuit: An Episcopi possint in sua dioecesi prohibere Regularibus ad confessiones audiendas approbatis ab antecessoribus Episcopis, vel ab Episcopis alienae dioecesis, ne amplius confessarii munus exerceant sine ipsorum nova approbatione et licentia, non obstante Bulla *Cruciatae*, et contra Regulares transgressores procedere valeant ad suspensionem, censuras, et alias canonicas poenas?

Sacra Congregatio EE. et RR., audita relatione Nuntii Apostolici apud Serenissimum Lusitaniae Regem residentis, referente Emo Colloredo, censuit et declaravit, *servandam esse omnino Constitutionem septimum s. me. Clementis X*, quae incipit « *Superna* » etc., non obstante Bulla *Cruciatae*, quae in hac materia nihil novi iuris induxit, neque quoad poenitentes, neque quoad confessarios, prout praesentis decreti vigore servari mandat ac praecipit, 11 Aprilis 1698 (Apud Bizzarri, *Collectanea*, pag. 314).

977. Regulares ad confessiones saecularium audiendas approbati, *nequeunt omnes simul* unius Conventus suspendi a locorum Ordinariis. Ita statuit Clemens X in saepe memorata Constitutione his verbis: *Attamen confessiones audiendi facultatem omnibus simul unius Conventus Regularibus Confessoribus adimi ab Episcopo, inconsulta Sede Apostolica, nullatenus posse*. Idem iam pridem statuerat S. Congregatio EE. et RR. decreto diei 20 Novembris 1615 tenoris sequentis:

« Cum S. Congregationi Cardinalium negotiis et consultationibus Episcoporum et Regularium praepositae innotuerit, Confessarios regulares graviter conqueri, quod ab Archiepiscopis, Episcopis, et locorum Ordinariis ab audiendis confessionibus quavis de causa

indiscriminatim suspendantur, ac praeterea saepe contingere, ut ab iisdem Archiepiscopis, Episcopis, et locorum Ordinariis omnibus simul unius Conventus Confessariis, confessiones audiendi facultas adimatur, Eminentissimi eiusdem S. Congregationis Patres rati vix fieri posse, ut haec sine scandalo, magnaue animarum pernicie contingant, re mature perpensa, ad omnem scandali materiem submovendam, quo magis spirituali piarum mentium consolationi consulatur, *statuunt ac decernunt*, Archiepiscopis, Episcopis, aliisque locorum Ordinariis, ad quos Confessarios approbandi ius spectat, *Confessarios regulares alias ab ipsis libere approbatos, ab audiendis confessionibus suspendere posthac minime licere, nisi ex nova causa, eaque ad confessiones pertinente*, aut ob non servatum Interdictum ab ipsis Ordinariis positum. *Statuunt insuper, eosdem Archiepiscopos, Episcopos, locorumque Ordinarios confessiones audiendi facultatem omnibus simul unius Conventus regularibus Confessariis, eadem S. Congregatione inconsulta, nullo pacto adimere posse.* Quod quidem decretum, ut iidem Emi Patres opportunum, et necessarium duxerunt, *ita inviolabiliter iubent observari* ». (Apud Bizz. p. 361; Ferraris, loc. cit. n. 71).

978. Si necessitas postularet, alia decreta, etiam per epistolas expedita, quae legi possunt *apud Bizzarri in Collectanea*, pag. 362° sq. afferri possent in confirmatione assertae veritatis. Exempli causa, Episcopo Sarnensi, qui non sine admiratione et scandalo saecularium, omnibus confessariis regularibus unius Conventus facultatem audiendi confessiones abstulerat, S. Congregatio, inhaerendo declarationibus super eadem materia alias factis, die 24 Aprilis 1671 iniunxit, ut praedicti Religiosi rehabilitarentur ad praedictas saecularium confessiones excipiendas.

979. Idem praescriptum fuit Episcopo Ugentino sub die 22 Augusti 1732, et in epistola ab Emo Cardinali Francisco Barberini ad eum missa, monetur, ut ubi subsistat quod repraesentatur seu exponitur, ipse debeat ad ministerium Confessorum rehabilitare *duos vel tres* Religiosos digniores praedicti Conventus. Cum autem Ugentinus Episcopus supremi Sacrae Congregationis mandati adimplementum distulisset, illius omnimoda executio delegata extitit Archiepiscopo Hidruntino Metropolitano per epistolam diei 21 Nov.

1732 laudati Cardinalis Barberini, quae prostat apud citatam Col-lectaneam clarissimi Bizzarri, pag. 363. Clausula in fine apposita, ita sonat:

Quorum quidem Decretorum tenorem, ac aliorum plurium in sublecta materia saepissime emanatorum, ab omnibus quibuscumque Archiepiscopis, Episcopis, locorumque Ordinariis, eadem S. Congregatio praecipit atque mandat adamussim servari (28 Novembris 1732).

980. Eadem S. Sedis dispositio novissime confirmata fuit a S. Congregatione EE. et RR. in causa vertente inter Canonicos Regulares Lateranenses et Episcoporum S. Deodati in Gallia, qui illos ab audiendis saecularium confessionibus indiscriminatum suspenderat. De huiusmodi controversia hoc dubium propositum fuit:

An Episcopus S. Deodati teneatur reintegrare in facultate excipienti confessiones et praedicandi in sua diocesi Canonicos Regulares Lateranenses, Matlineuriae degentes in casu?

Sacra Congregatio Episc. et Regul., quaestione disceptata, sub die 13 Febr. 1896, rescribere censuit: *Affirmative*. (*Acta S. Sedis*, vol. XXVIII, pag. 682).

Ex dictis Redactor citatae ephemeridis, infert, semel concessam ab Episcopo facultatem excipiendo confessiones vel praedicandi, hanc pro lubitu revocari non posse, quia haec privatio cum sit poëna, proportionatam exigit causam.

981. Constat ergo ex relatis auctoritatibus, Episcopos non posse, inconsulta Sede Apostolica, *omnibus simul unius conventus confessariis*, adimere facultatem audiendi confessiones, licet ex rationabili causa aliquos suspendere eis liceat, ex citata constit. *Superna*. Si tamen omnes simul suspenderentur, crederem (ita Giraldi, pars 1^a, pag. 120, append. 3, n. VI) eos interim tunc audire non posse confessiones, cum censurae, etiam nullae, puta, ex defectu iurisdictionis, timendae sint, saltem in foro externo, propter scandalum, populo non certiorato de earum nullitate.

982. Potest Episcopus Regularibus interdicare auditum confessionum in *propriis aedibus* sive cellis, iuxta decretum S. Congregationis emanatum anno 1617, die 15 Septembris (*S. Alphons.* n. 78). In Rituali Romano sub titulo de Sacramento Poenitentiae,

statutum est: *In ecclesia, non autem in privatis aedibus, confessiones audiat* (Sacerdos), *nisi ex causa rationabili, quae cum inciderit, studeat tamen id decenti ac patenti loco praestare.*

983. Nec Confessarii regulares quoad locum audiendi fidelium confessiones tueri se possunt allata Clementis X Constitutione *Superna*, quod in ea nulla loci limitatio fiat, ac proinde illas audire possint etiam in privatis eorundem fidelium domibus: siquidem, ait Benedictus XIV, idem ipse Pontifex (Clemens X) declaravit: *nullam facultatem* (in praedicta Constitutione sua) *fuisse tributam Regularibus audiendi confessiones sacramentales in privatis domibus, ac proinde minime licere eisdem Regularibus cuiusvis Ordinis etc. Sacramentum Poenitentiae administrare in domibus privatis extra casus a Iure permisos* (Bulla *Magno cum animi nostri dolore* de tollendis abusibus ab Oratoriis privatis, § 20; *vid. etiam Giralaldi*, tom. III, pag. 973).

984. Circa locum et tempus, in quo audiri nequeunt *mulierum* confessiones, ex epistola encyclica Congr. S. Inquisitionis, sub die 14 Decembr. 1694, Episcopi prohibere possunt Confessariis, etiam Regularibus, ne eas audiant extra confessionale, nec in eius parte anteriori, sed a latere cum crate perforata, et hoc situm sit in loco publico, ut videri ab omnibus possit (*Apud Giralaldi*, pars 1^a, pag. 120: Ferraris, v. *Confessarius*, n. 10).

985. Idem docet S. Alphonsus n. 78: *Potest Episcopus* (inquit) *vetare omnibus confessariis audientiam confessionum mulierum aut puellarum extra confessionarium sub poena suspensionis ab audiendis confessionibus ex Decr. Congr. 18 Decembr. 1694 apud Ferraris.*

Ex decreto S. Congregationis EE. et Regul. de die 21 Ian. 1620 *Mulierum confessiones post crepusculum vespertinum et ante auroram sine necessitate audiri non debent* (*Giralaldi, ibid.*; Ferraris, v. *Confessarius*, art. III, n. 9).

§ VII. *An Regulares pro audiendis confessionibus saecularium iurisdictionem habeant a Papa, vel potius recipiant ab Episcopis.*

986. Quaestio huiusmodi inter Theologos et Canonistas celebris est. *Prima sententia* tenet, iurisdictionem in Regulares derivare

ab Apostolica Sede, quae Superiori Generali Ordinis collata, in inferiores deinde diffunditur, eo fere modo, quo Episcopi approbant Sacerdotes saeculares ad confessiones audiendas. Ex quo plerique inferunt, quod cum Summus Pontifex communicet immediate iurisdictionem Superiori, qui eam delegat suis subditis, nullius esse valoris absolutionem, impertitam a Regulari approbato quidem ab Episcopo, sed reprobo a Superiore regulari, qui eidem denegat iurisdictionem. — *Secunda sententia* sustinet, Confessarios regulares iurisdictionem ad audiendas confessiones saecularium accipere ab Episcopis in suis respectivis dioecesibus; unde inferunt, Confessarium regularem a solo Episcopo approbatum, valide excipere fidelium confessiones, etiam invito proprio Superiore, non autem licite ob inobedientiam (Cf. *Bizzarri*, p. 810; *Acta S. Sed.* vol. I, p. 679).

987. *Quaeritur*: Quanam ex his duabus sententiis *communior* est inter Scriptores? Si audiatur Auctor eruditae disceptationis apud loca citata, secunda sententia, quae nempe defendit, iurisdictionem ad audiendas confessiones saecularium, etiam Regularibus conferri ab Episcopis, est *longe probabilior* atque *communior*. Si audiantur quamplures alii Moralistae et Canonistae, sententia absolute *communior* est illa quae tuetur, Regulares a S. Sede immediate accipere iurisdictionem. Celebris Clericatus (*apud Bouix*, tom. II, p. 217), *communis opinio*, inquit, *quod eam habeant a Papa*; et tamen Clericatus est de iis qui huic sententiae communi adversantur. Quod Confessarii regulares iurisdictionem habeant a Papa, est etiam doctrina Fagnani in Cap. *Omnis de Poenit. et Remiss.* n. 79.

EXAMINATUR QUAESTIO.

988. In examine huius celebris controversiae oportet diligenter perpendere fundamentum, quo innititur prima sententia, quae asserit iurisdictionem pro excipiendis confessionibus saecularium, in Regulares ab Apostolica Sede promanare. Praecipuum argumentum, vel fere unicum, ad quod patrocinatores dictae sententiae recurrunt, desumitur ex capite *Super Cathedram, Extravag. de Sepulturis*, quo Bonifacius VIII, ad amovendas contentiones, quae exortae erant

super praedicationibus, confessionibus et sepulturis, haec circa confessiones constituit :

1° *Statuimus etiam... ut in singulis civitatibus et dioecesibus, in quibus loca fratrum ipsorum consistere dignoscuntur... Magistri, Priores, Provinciales Praedicatorum aut eorum Vicarii, et Generales et Provinciales Ministri et Custodes Minorum ad praesentiam Praelatorum eorundem locorum se conferant per se, vel per fratres, quos ad hoc idoneos forte putaverint, humiliter petaturi, ut fratres, qui ad hoc electi fuerint, in eorum civitatibus et dioecesibus confessiones subditorum suorum... audire valeant... atque eisdem absolutionis beneficium impendere de licentia, gratia et beneplacito eorundem.*

2° *Quod si forte iam dicti Praelati quemquam ex praesentatis eisdem ad huiusmodi nollent habere, vel non ducerent admittendum; eo amoto, vel subtracto, loco ipsius similiter eisdem praesentandus Praelatis possit et debeat alius subrogari.*

3° *Si vero iidem Praelati praefatis fratribus ad confessiones, ut praemittitur, audiendas electis, huiusmodi exhibere licentiam recusarint, Nos, ex nunc, ipsis ut confessiones sibi confiteri volentium, libere, liciteque audire valeant, atque eisdem beneficium absolutionis impertiri, gratiose concedimus de plenitudine Apostolicae potestatis (Vid. Bizz. p. 813; Giraldi, tom. I, p. 326; Bouix, de Iure Regul. tom. II, p. 215; nec non Rodrig. et Miranda infra citand.).*

989. In hac Decretali tria attente consideranda sunt: 1° Superioribus regularibus ius tribuitur suos fratres a se electos, praesentandi Praelatis seu Episcopis, ut *de horum licentia, gratia et beneplacito*, audire possint in respectivis dioecesibus confessiones saecularium. In hoc primo casu clarum videtur, dictos fratres taliter praesentatos, et in hypothesi approbatos, iurisdictionem accipere a Praelatis seu Episcopis. Nam Summus Pontifex non concedit fratribus praesentatis facultatem excipiendi saecularium confessiones, sed eam ipsis Episcopis relinquit concedendam.

2° Episcopis non denegatur ius aliquem ex praesentatis reiciendi; quo tamen amoto, loco ipsius possunt Superiores regulares alium praesentare pro approbatione ab ipsis Episcopis obtinenda.

Et etiam in hoc casu, non Papa, sed Episcopus iurisdictionem conferre videtur.

3º Quod si Episcopus religiosos fratres a suis Superioribus praesentatos adhuc recusaret approbare, puta ob infensum in Religiosos animum, tunc Summus Pontifex seu Sancta Sedes iurisdictionem Episcopi supplebat. Hoc in loco Glossa animadvertit: *Aut recusatur surrogatus a Praelato* (nempe Episcopo) *ex causa, quia non habet qualitates expressas, et tunc fratres sibi imputent, qui malum elegerunt; mala enim electio est in culpa... aut sine causa, et tunc succedit Papalis licentia, seu gratia.*

Ex Decretali igitur Bonifacii VIII non videtur statui posse doctrina *generalis*, quod Confessarii regulares pro audiendis confessionibus saecularium habeant iurisdictionem ab Apostolica Sede. Hoc enim tunc solum obtinet, quando Episcopus sine causa vel ob infensum animum in Religiosos approbationem recusaret.

990. Equidem Benedictus XI in *Cap. INTER CUNCTAS, de privilegiis, inter Extravag. commun.* praefatae Decretali Bonifacii VIII derogans, decrevit, Superiores regulares debere quidem significare Episcopo fuisse a se quosdam sui Ordinis Fratres deputatos ad audiendas saecularium confessiones, non tamen teneri eorumdem Fratrum nomina exprimere, nec eorum certum numerum designare; voluitque insuper, ut, nisi Episcopus intra triduum ad confessiones excipiendas approbasset, quos Praelatus regularis ita confuse eidem significaverat; iidem nihilominus possent Sacramentum Poenitentiae, auctoritate Apostolica, saecularibus administrare (Bened. XIV, *de Syn. dioec.* lib. IX, cap. 16, n. 7; *Bouix*, p. 216).

991. At vero Clemens V, *Cap. Dudum, de sepulturis*, atque in Concilio Vienn. habito anno 1311 hanc Benedicti XI sanctionem revocavit, et superius relatam Bonifacii VIII Decretalem innovavit, quam etiam Ioannes XXII in *Cap. Frequentes, De iudiciis*, iussit observari (Bened. XIV, *ibid.*; et *vid. Bizzarri*, p. 814-815).

992. Hinc iuxta dictam Decretalem *Dudum* Praelati regulares tenebantur Sacerdotes regulares sibi respective subditos coram Episcopis praesentare, ab iisdemque humiliter *licentiam* et *facultatem* petere, ut sibi placeret, quod Fratres per eosdem praesentati et nominati, cum sua bona venia, in suis dioecesibus et civitatibus

libere possent suorum subditorum confessiones audire. Pro huiusmodi praesentatione inveciae quoque fuerunt variae formulae, quae referuntur a Casarubio in Compendio Privilegiorum, verb. *Absolutio quoad saeculares primo*, n. 12, et verb. *Praesentatio Confessorum* (Collector).

993. Una ex his formulis, relata a Miranda, (*Manuale Praelatorum*, tom. I, quæst. 43, art. V, *Conclusio*) ita sonat: Illme ac Rme Dne... Cum iuxta modum et formam traditam in Clementina *Dudum*, de sepulturis... nostri sacri Ordinis Confessarii ad audiendas saecularium vestrorum subditorum confessiones coram Illma vel Rma D. V. debeant praesentari, ut approbentur, et *ad ul munus exercendum, licentiam et facultatem obtineant*; horum serie et tenore, Illmae aut Rmae D. V. praesento, tamquam sufficientes et idoneos, in nostro Capitulo generali sive provinciali electos, deputatos et approbatos, N. N., supplicans humiliter, et omni qua possum et debeo reverentia, ut ipsos et me etiam cum illis, si vult, recipiat atque admittere dignetur, pro vestra humanitate et pietate, atque in nostrum sacrum Ordinem benevolentia, placeatque sibi de vestra gratia ac pro spirituali salute animarum earundem, *auctoritatem et facultatem nobis concedere* illos absolvendi a casibus etiam vobis specialiter reservatis, quo nos quoque magis speciali devotione moveamur ad divinam Maiestatem exorandam, quatenus Illmam sive Rmam D. V. incolumem per longaevos annos conservet in suo divino servitio, ad animarum salutem, communemque Ecclesiae utilitatem. Datis N. tali die talis mensis et anni. — Haec formula desumpta est a Doctore Navarro.

994. In alia formula apud Casarubios, verb. *Praesentatio Confessorum* p. 311, quoad Fratres Ordinarii praesentatos ad suorum subditorum confessiones audiendas et salutare poenitentias cum absolutionis beneficio iniungendas, habentur haec verba: *de licentia et gratia, ac beneplacito eorumdem* (Ordinariorum).

Collige, tum Bonifacium VIII in Extravaganti *Super Cathedram*, tum Clementem V in Clementina *Dudum* hoc statuisse, ut scilicet Confessarii et etiam Praedicatores Religiosorum Mendicantium, praesentarentur coram Episcopis pro impetranda *licentia*, seu *facultate*, sive *gratia* aut *beneplacitum* excipiendi confessiones saecularium.

Praesentatione autem facta, et ab iisdem Sacerdotibus vel ab eorum Praelatis humiliter ac modeste petita enunciata licentia, si haec perperam et sine ulla prorsus ratione et causa denegata fuisset, tunc Summus Pontifex, suprema sua auctoritate, facultatem illis faciebat per citatas Decretales, tum praedicandi, tum fidelium confessiones audiendi. *Facultas* ergo, seu *iurisdictio*, excipiendi saecularium confessiones conferebatur ab Episcopis; solummodo in casu, quo Episcopi absque rationabili causa, ut dictum est, supplicationi Religiosorum indulgere recusaverint, ipse Papa de plenitudine potestatis supplebat, amplissimam iurisdictionem in satisfactionem iniuriae sibi illatae Regularibus tradendo, praesertim Fratribus Ordinis Praedicatorum et Minorum pro quibus Clementina *Dudum* lata fuit (Vid. *Ludovicus Miranda*, *quaest.* 45, ubi per articulos hanc materiam latius expendit; *Rodriguez*, tom. I, *quaest.* 57, art. I.).

995. Tandem accessit Concilium Tridentinum, quod quidem in *cap.* 15, *sess.* 23, *de Reform.* renovavit Decretalem Bonifacii VIII, ac ideo etiam Decretalem Clementis V incip. *Dudum*, quemadmodum videtur apposita ad marginem ipsius Concilii. Renovatio autem ita facta est, ut gradus a Bonifacio VIII statutos prorsus excluserit, et Episcopi approbationem absque ulla exceptione praescripserit; ait enim: *Decernit sancta Synodus, nullum, etiam Regularem, posse confessiones saecularium, etiam Sacerdotum, audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut parochiale beneficium, aut ab Episcopis, per examen (si illis videbitur esse necessarium) aut alias idoneus iudicetur, et approbationem, quae gratis detur, obtineat.*

996. Perpende, lector, illa verba: *nisi idoneus iudicetur*. Quid importat istiusmodi clausula? Importat absque dubio *iudicium* circa idoneitatem Sacerdotis ad excipiendas confessiones. — Quid important seu quid significant alia verba: *et approbationem obtineat*? Videtur non posse significare *iudicium* circa idoneitatem; hoc enim Concilium iam clare expressit in praecedentibus verbis, scilicet: *nisi idoneus iudicetur*. Quid ergo significant? Nos putamus significare *licentiam*, seu *facultatem*, id est *iurisdictionem*, minime autem, ut communiter Auctores dicunt, iudicium de idoneitate dumtaxat. Et revera si *approbationem obtinere* idem foret ac *idoneus*

indicari, alterutrum, non utrumque membrum posuisset sacra Synodus; quia serus idem foret ac si diceretur *nisi idoneus indicetur*, et *nisi idoneus indicetur*; quod absonum est.

997. Insuper Concilium binas illas condiciones aequè exigit a *saecularibus* et a *regularibus Sacerdotibus*. Unde vel dicendum est neque saeculares Sacerdotes indigere iurisdictione episcopali; vel voces, *nisi approbationem ab Episcopis obtineat*, idem sonare ac si positum fuisset, *nisi iurisdictionem ab Episcopis obtineat*. Falsum prius, ergo verum posterius (Vid. *Bouix*, tom. II, p. 218).

998. Quapropter Benedictus XIV in Const. *Apostolicum ministerium*, § 8 superius n. 939 citata, docet, *adprobationem duos omnino actus complecti*, quorum primus ad intellectum (*iudicium de idoneitate*), alter spectat ad voluntatem (*collatio iurisdictionis*); brevius: *adprobatio significat iudicium cum licentia*. Quam quidem doctrinam idem Pontifex indicat etiam in lib. IX, cap. 16, n. 7, *de Syn. dioec.* dicens: Ilanc porro approbationem seu *licentiam* posse ab Episcopis concedi Regularibus ad certum tempus, et limitari ad certum dumtaxat genus personarum, etc.

999. Porro limitationes, revocationes, et etiam in quibusdam casibus suspensiones ab audiendis confessionibus, sunt certe *actus iurisdictionis*. Ergo Confessarii regulares non immediate a Papa, sed ab Episcopis accipere videntur iurisdictionem pro audiendis confessionibus saecularium; et hoc ex eo magis patet, quod approbatio petita et non obtenta ab Ordinario minime sufficit, *quamvis iniuste denegetur* ob idoneitatem, prudentiam et bonitatem Sacerdotis postulantis dictam approbationem.

Adde, quod in Concilio Romano anni 1725, tit. 32, cap. 2, edicatur: « *Episcopi Regularibus confessionis munus non committant absque probationis testimonio eorum Superioris* ». Ex quo manifeste apparet, commissionem muneris, seu delegationem iurisdictionis ad Episcopos, testimonium vero probationis ad Superiores regulares spectare. Et id certe consonat cum Decretali *Dudum*, et cum antiquis formulis supra relatis, in quibus exigitur ex parte Regularium praesentatio Sacerdotum, qui sint idonei, relinquendo Episcopis *collationem facultatis* excepiendi fidelium confessiones; excepto tertio casu superius explicato.

Nec dicatur, quod secus Regulares a iurisdictione Episcoporum non essent exempti: nam, ut etiam observat cl. Ballerini in notis ad Gury (tom. II, n. 557, nota *a*, edit. 1882) privilegium *exemptionis* per se non infert delegationem iurisdictionis immediate a Summo Pontifice: alterum enim sine altero subsistere potest. Et revera, Regulares, quamvis exempti, in pluribus tamen Ordinariorum iurisdictioni subsunt, quod quidem omnibus notum est, et nos in proprio loco quamplurima exempla afferemus.

1000. Concludimus cum Auctore eruditae disceptationis apud Bizzarri, p. 815, qui scribit: « Ex quibus omnibus *in propriis fontibus* potest quisque quaestionem penitus inspicere, quin iuret in verba Doctorum, qui aliquoties sensum textus diligenter non exponunt. Et revera, subdit Consultor, Bonifacius repetit iurisdictionem Confessariorum regularium a *licentia, gratia et beneplacito Episcoporum*; et dumtaxat *in tertio casu*, quando Episcopi in expositis circumstantiis renuerint, tunc Pontifex iurisdictionem illorum supplet ex plenitudine Apostolicae potestatis ».

§ VIII. *Dubia proposita S. Congregationi Ep. et Reg.
a Procuratore generali Ordinis Praedicatorum.*

1001. 1. An Religiosus non approbatus iuxta leges proprii Ordinis a suo Superiore, vel ipso invito, cum sola facultate Ordinarii valide excipiat confessiones saecularium?

2. An Superiores regulares iurisdictionem habentes, possint snos subditos suspendere ab audiendis confessionibus saecularium etiam ex informata conscientia?

Et in casu affirmativo.

3. An valeat suspensio oretenus, et absque scripto enunciata?

4. An absolutio impertita ab eo, qui tali suspensione est innotatus, sit valida?

5. An qui huiusmodi absolutionem attentat, irregularitatem incurrat?

S. Congregatio, die 2 Martii 1866, respondit:

Ad 1. *Affirmative.*

Ad 2. *Affirmative, ita tamen, ut Religiosus suspensus illicite, non tamen invalide confessiones excipiat.*

Ad 3. *Affirmative, cum feratur per modum praecepti.*

Ad 4. *Affirmative.*

Ad 5. *Provisum in praecedentibus* (Bizz. p. 811; *Acta S. Sed.* vol. I, p. 683).

1002. Collige, posse Episcopum *valide* conferre iurisdictionem pro excipiendis fidelium confessionibus Sacerdoti regulari, etiam invito Superiore regulari. Sane, quemadmodum possunt Episcopi approbare in Confessarios pro suis subditis etiam Presbyteros aliarum dioecesium, ita etiam possunt Presbyteros regulares, etiam rennente eorum Superiore, *quoad actus validitatem*, dummodo non obstat aliquod speciale statutum a S. Sede approbatum. — Quia vero Religiosi auctoritati et obedientiae suorum Superiorum subsunt, ipsi peccarent quidem, si absque Superiorum licentia officium assumerent, sed confessiones exceptae essent validae, cum reperitur totum illud, quod requiritur ad valide Sacramentum Poenitentiae administrandum, videlicet ordo sacerdotalis, et approbatio Episcopi cum iurisdictione delegata.

1003. Quod confessiones exceptae a Regulari, a solo Episcopo vel Ordinario approbato, validae sint, quamvis illicitae, est doctrina admissa etiam a pluribus Auctoribus, qui tenent Regulares iurisdictionem habere a Papa. Tunc enim, aiunt, obtinet regula « *beneficium non praeiudicat beneficio* », et Regulares possunt vel alterutra, vel utraque iurisdictione investiri (Cf. *Lezana*, tom. I, cap. 19, n. 12; *Laymann*, tom. II, lib. V, tom. IV, cap. X, n. 19; praecipue vero *Rodriguez* et *Miranda*, qui latius de re tractant).

CAPUT II.

De Confessariis Regularium.

§ I. *De approbatione Regularium ad excipiendas confessiones Regularium.*

1004. Confessarii Regulares non indigent approbatione Episcopi pro excipiendis confessionibus *Regularium* eiusdem respectivi Ordinis. Nam decretum Concilii Tridentini *sess. 23, cap. 15 de Reform.* supra n. 941 relatum, restringitur ad Confessarios *saecularium*

dumtaxat, nihilque innovavit circa deputationem Confessariorum Regularium. Quare ius approbandi et deputandi huiusmodi Confessarios regulares *pro Regularibus* est penes Superiores respectivorum Ordinum, iuxta cuiusque Ordinis statuta. Quod comprobatur, aperteque constat ex Constitutione Clementis VIII, incip. *Romani Pontificis*, 23 Nov. 1599, in cuius § II ita declarat:

Nostrae intentionis existere, quod iidem Fratres et Moniales, quantum ad Sacramentum Poenitentiae seu confessionis administrationem, dispositioni suorum Praelatorum subiecti sint, Apostolica auctoritate, tenore praesentium perpetuo declaramus (Vid. *Giraldi*, p. 976; *Lezana*, tom. I, cap. 19, n. 29).

1005. Idem constat ex Constitutione eiusdem Clementis VIII, incip. *Sanctissimus*, 26 Maii 1593, inserta ab Urbano VIII in suo decreto seu Constitutione incip. *Sacra Congregatio*, 21 Sept. 1624, ubi in decreto super casuum reservatione a Superioribus regularibus observando, sic decernitur in § III:

Superiores in singulis domibus deputent duos, tres, aut plures Confessarios, pro subditorum numero maiori vel minori, iique sint docti, prudentes, ac charitate praediti, qui a non reservatis eos absolvant, et quibus etiam reservatorum absolutio committatur, quando casus occurrerit, in quo eam debere committi ipse in primis Confessarius iudicaverit.

1006. *Exceptio quoad Moniales.* Quamvis ex supra citato textu Constitutionis Clementis VIII, non solum Fratres, sed etiam *Moniales*, quantum ad sacramentalis confessionis administrationem, subiiciantur dispositioni suorum Praelatorum, hodie tamen *respectu Monialium* observanda est Constitutio *Inscrutabili* Gregorii XV, 5 Febr. 1622, quam pluries citavimus. In ea enim statuitur, quod « *Confessores vero sive regulares, sive saeculares, quomodocumque exempti, tam ordinarii, quam extraordinarii, ad confessiones Monialium, etiam Regularibus subiectarum, audiendas nulloatenus deputari* (scilicet per Superiores regulares) *valeant, nisi prius ab Episcopo dioecesano idonei iudicentur, et approbationem, quae gratis concedatur, obtineant* ».

1007. Omissis ergo Monialibus, indubium est, Superiores regulares, qui in proprio Ordine facultatem habent deputandi Con-

fessarios, posse licentiam impertiri suis subditis, ut tam intra, quam extra claustra degentes (puta occasione itineris, vel concionis habendae, vel ex alia causa) confiteantur cuilibet Sacerdoti tam saeculari, quam regulari alterius Ordinis, qui tamen sit *idoneus* ad confessiones excipiendas.

De Religiosis itinerantibus ita scribit Doctor S. Alphonsus, lib. VI, n. 373: « Religiosi peregrinantes, si habent socium sui Ordinis, *debent* ipsi confiteri, ut dicunt communiter *Laym. Tambur. Salm...* qui bene addunt, modo socius ille sit idoneus... Si vero desit socius, vel alius Confessarius idoneus sui Ordinis, *bene possunt*, ex praesumpta licentia Praelati, confiteri alteri Sacerdoti idoneo regulari, vel saeculari, et in hoc omnes conveniunt ».

§ II. *Expenditur quaestio: Utrum praedicti Regulares itinerantes, seu tempore concionum, vel alterius occasionis extra Conventum existentes, nec copiam Confessarii propriae Religionis habentes, possint confiteri cuilibet simplici Sacerdoti, sive regulari, sive saeculari, LICET A Nullo ordinario sit approbatus?*

1008. *Prima sententia*, quae communior videtur penes Theologos, affirmat, his rationibus innixa:

1. Concilii Tridentini decreto *sess. 23, cap. 15*, quo statuitur: *Nullum etiam Regularem, posse confessiones SAECULARIUM, etiam Sacerdotum (saecularium) audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut parochiale beneficium, aut ab Episcopis per examen... aut alias idoneus iudicetur*. Haec lex Tridentina respicit dumtaxat confessores et confessiones *saecularium*, comprehensis etiam Sacerdotibus *saecularibus*. De Regularibus nulla mentio fit, nihilque quoad ipsos per sacrum Concilium innovatur. Atqui ante dictum Concilium Religiosi astricti non erant confiteri Confessariis ab Episcopis approbatis. Ergo nec etiam nunc, cum, ut dictum est, nihil per sacrum Concilium fuerit immutatum circa confessiones Regularium. *Intellige semper pro casu, quo Religiosus non habeat copiam Confessarii idonei proprii Ordinis*. — Sacerdos idoneus pro absolvendis Religiosis reputari debet, iuxta plu-

res Auctores, inter quos S. Antoninus, quilibet Sacerdos alias non suspensus, aut excommunicatus. Addunt praefati Auctores, ante Concilium Tridentinum, etiam saeculares potuisse confessiones suas peragere penes idoneum Sacerdotem, licet non approbatum, quod quidem ius per novam legem Tridentinam quoad ipsos sublatum est.

2. Probant dicti Auctores sententiam suam ex privilegiis concessis Ordinibus Regularibus, praesertim Ordinibus Praedicatorum et Minorum. Innocentius VII, Const. *Provenit*, ann. 1404, Religiosos S. Dominici ita indulgit: *Nos igitur supplicationibus inclinati, Fratribus huiusmodi, quos itinerari, et per eorum Superiores mitti contigerit, ut si aliquem presbyterum idoneum ex professoribus dicti Ordinis habere non possint, quemcumque alium presbyterum idoneum et discretum religiosum vel saecularem in eorum Confessorem eligere valeant.*

Pro Fratribus Ordinis Minorum Sixtus IV, Constit. *Supplicari Nobis humiliter fecistis*, ann. 1479, concessit: « *Ut Fratres, vestra vel aliorum Praelatorum et suorum, qui pro tempore erunt, licentia, solummodo tamen cum itineraverint, vel extra Conventum fuerint, prout eis concedetis, confiteri possint... tenore praesentium Apostolica auctoritate concedimus et indulgemus* ». Exinde Doctores concludunt, posse Regulares itinerantes seu peregrinos confiteri *cuiuslibet Sacerdoti idoneo*, sive saeculari, sive regulari, idque ex licentia Praelati, saltem tacita, inclusa in licentia peregrinandi, aut manendi extra claustra (Cf. inter alios, *Lezana*, tom. I. cap. 18, n. 27; *Salmant.* tract. 18, cap. 4, n. 125; *Ferraris*, verb. *Approbatio*, art. II, n. 9 sq. et 27).

1009. Expositae sententiae adhaeret, ob adductas rationes, S. Alphonsus loc. cit. n. 575, qui, proposito dubio, utrum hic Sacerdos (de quo agitur) debeat esse ad confessiones approbatus, respondet: « Affirmant Wigandt, Antoine, Vasq. etc... Alii vero *communissime et verius* negant, ut Suarez, Sporer, Elbel, Mazzotta » etc... Deinde, relatis documentis, quae nos superius memoravimus, S. Doctor prosequitur, textibus S. Antonino, Sylvest. Soto et Salmant. quod per *idoneum Sacerdotem* reputatur quilibet simplex Sacerdos aptus ad excipiendas confessiones, etiamsi a nullo Praelato

sit approbatus; *quia olim ante Tridentinum iam quilibet poterat confiteri cuique simplici Sacerdoti...*

1010. Neque obstat, pergit S. Doctor, Breve Benedicti XIV « *Quod communi* sub die 30 Martii 1742, ubi concessum fuit Fratribus Capuccinis, ut in itinere confiteri possint cuicumque Confessario, *modo ab Episcopo loci esset approbatus*: tale enim Breve loquitur tantum de Capuccinis, qui particularem habebant Constitutionem non confitendi, nisi propriis Confessariis. Unde perperam Cont. Tourn affert praefatum Breve, tamquam commune respectu omnium Regularium ». Ex recentioribus huic sententiae adhaerent Gury-Ballerini, tom. 2, n. 174 et 559; Marc, tom. II, n. 1763; Bucceroni, Supplementum Biblioth. Lucii Ferraris, vol. IX, v. *Confessio*, p. 231).

1011. *Secunda sententia*, quae forte numero minores habet defensores, negat, Regulares extra Conventum existentes, et copiam Confessarii approbati proprii Ordinis non habentes, exomologesim facere posse apud simplicem Sacerdotem a nullo Ordinario approbatum. Praeter nonnullos antiquiores Auctores, hanc sententiam tuentur Clericatus, Giraldis et Bizzarri. Giraldis admittit quidem cum communi Doctorum, Superiores regulares posse concedere suis subditis, ut tam intra, quam extra claustra degentes, confiteri possint cuilibet Sacerdoti tam saeculari, quam regulari alterius Ordinis, sed adiungit *approbato tamen ab Ordinario, non vero simplici, ut turba Moralistarum sentit; a quorum opinione omnino recedendum est, attenta novissima declaratione Congr. Concilii in Causa HILDESIMENSI* ». Revera laudata S. Congregatio declaravit illicitas et invalidas confessiones Regularium, qui presbyterum non approbatum ab Ordinario sibi in Confessarium elegerant; sed casus, ad quam illa declaratio refertur, specialis est, nihilque ad controversiam, de qua agitur, pertinet. En casus:

Cum sub die 16 Septembr. 1769 Episcopus Hildesim. sup-
plici libello Clementi XIII exhibito, et ad Congregationem Concilii remisso, exposuisset, usum invaluisse in civitate Hildesimensi, ut nonnulli Regulares ad civitatem ipsam pluribus intra annum vicibus accedentes, ibique per aliquot dies commorantes, soleant sibi eligere presbyterum saecularem ab Episcopo non approbatum, qui eis sit a confessionibus, *quamvis non desint, qui vel ex saecularibus,*

vel ex regularibus propriaeque cuiusque Ordinis familiae de Episcopi vel Praelati regularis licentia confessiones excipiant, idque minime ferri posse censens, sequentia dubia declaranda proposuit:

1° *An tales confessiones licitae sint in casu?* 2° *An ignorante Episcopo, validae fuerint?* 3° *An Episcopo sciente et contradicente, in posterum peragenda, validae futurae sint?*

Sacra Congregatio die 18 Novembris 1769, respondit: *Negative in omnibus et amplius* (Vid. *Giraldi, pars 2^a pag. 976; Adnotator apud Ferraris, v. Approbatio, art. II, n. 27, in nota; Bizzarri, pag. 777, in nota*).

1012. Attentus lector ex se videt, responsum huiusmodi respicere casum a praesenti quaestione prorsus diversum. Auctores enim primae sententiae hanc limitant ad casum, quo Religiosi extra Conventum legitime existentes, *non habeant copiam Confessarii proprii Ordinis*. In casu autem *Hildesimen.*, ut patet ex expositione dubii, res aliter se habet: illi enim Religiosi *in promptu habebant Confessarios approbatos proprii Ordinis*. Quocirca in similibus casibus, etiam Auctores primae sententiae tenent, Regularibus itinerantibus, sive extra Conventum cum Superiorum licentia existentibus, haud licere pro suis sacramentalibus confessionibus peragendis ad Sacerdotes non approbatos accedere. Responsum ergo S. Congregationis Concilii supra relatum non videtur praesentem controversiam resolvere ac praecidere. Unde merito Gury-Ballerini, loc. cit. n. 559, dicunt, quod *responsio quae opponi posset S. Congregationis Concilii ad Episcopum Hildesimensem, nullatenus contraria est, cum ibi sermo sit de Religiosis, qui socios sui Ordinis ad manum habebant, ut patet ex actis eiusdem Congregationis*.

1013. *Quid ergo dicendum de praefata controversia.*

Nos, quin damnemus primam sententiam a tot et gravissimis Auctoribus defensam, secundam amplectimur, atque proinde asserimus, Regulares itinerantes, seu extra claustra cum debita licentia existentes, non habentes copiam Confessarii proprii Ordinis, posse quidem ex praesumpta sui Praelati licentia confiteri cuilibet Sacerdoti, sive saeculari sive regulari *rite approbato*, minime autem

simplici Sacerdoti a nullo Ordinario approbato. De prima parte huius propositionis satis dictum est supra, quae ceteroquin a nemine negatur; modo de secunda, quae a nobis probatur sequentibus rationibus:

1. Quia ex privilegio ab Innocentio VII Ordini Praedicatorum concesso et a nobis supra n. 1008 relato, non potest certo conici, num verba *idoneum* et *discretum* sumenda sint *pro non approbato*, vel *pro approbato*. Pro approbato quidem plures intelligunt. Unde Matteucci, *Offic. Cur.* cap. VI, n. 19, scribit: « *Idoneus* autem per Tridentinum, loco adducto, ad effectum audiendi confessiones, etiam Religiosi alterius Ordinis, quis non reputatur, nisi ad minus examine Episcopi, si ei videbitur necessarium, probetur. Haec est tutior sententia. Cum vero agitur de valore Sacramentorum, tutiora sunt sequenda ».

2. Quia in Constitutionibus Ordinis Praedicatorum ita de eodem privilegio legitur: Ex privilegio autem Innocentii VII, quod in compendio privilegiorum nostrorum continetur, potest Frater in itinere positus, aut quomodolibet ex Praelati obedientia extra Conventum missus, sua peccata *saeculari Sacerdoti vel ETIAM CONFESSORI alterius Ordinis* confiteri (*Apud Cuniliati, Theol. Mor.* edit. Venet. 1786, tom. II, tr. XIV, p. 168). Ubi per verba *etiam Confessori* alterius Ordinis satis indicatur, Sacerdotem debere esse *pro confessionibus* approbatum. Hinc idem Cuniliati post alias animadversiones his verbis concludit: « Opposita igitur opinio amplectenda est, quam celebriores et Theologi et Canonistae adoptarunt, quamque pluribus iisque validissimis argumentis adstruit Clericatus ». Etiam P. Concina testatur quod « Constitutiones Ordinis Praed. mandant, ut Fratres itinerantes, deficientibus Confessariis Ord. nostri, confiteantur *Confessariis approbatis ab Episcopo*, sive saecularibus, sive regularibus » (*Theol. Dogm. Mor. tom. IX, de Sac. Poenit.* p. 539). Constitutiones ergo Ordinis Praedicatorum aliter explicant privilegium ipsis directe concessum ab Innocentio VII.

3. Privilegium ergo, de quo loquimur, directe concessum ab Innocentio VII Ordini Praedicatorum, et a Sixto IV Ordini Minorum, explicandum videtur alio modo, nimirum: Cum *de iure communi Regularium* Regulares omnes teneantur confiteri peccata sua Sa-

cerdoti proprii Ordinis a suo Superiore approbato, Superiores dictorum Ordinum et etiam aliorum, humiles preces Summis Pontificibus porrexerunt, quatenus providere dignarentur Fratribus itinerantibus sive extra Conventum legitime existentibus, non habentibus socium proprii Ordinis. Precibus annuerunt Summi Pontifices, quae concessio cum sit *extra ius commune Regularium*, dicitur *privilegium*. Sed advertatur, quod « utraque concessio intelligenda est de Sacerdotibus sive regularibus sive saecularibus, *alias idoneis et approbatis a propriis ipsorum Praelatis*, ad hunc sensum, quod si Sacerdos fuerit Regularis, per proprium Praelatum ad audiendas saltem aliorum Religiosorum confessiones sit approbatus et expositus; si vero saecularis, similiter per proprium suum Episcopum sive Praelatum ad id muneris sit etiam expositus et approbatus ». Ita *Miranda, Manuale Praelatorum, tom. II, quaest. 33, art. VI.* — Qua de re Augustinus Mattucci, loc. cit. hoc dubium proponit: « *An Confessarius Religiosorum debeat esse approbatus ab Episcopo?* Et respondet: *Negative, dummodo Confessarius et Poenitens sint eiusdem Ordinis*, prout colligitur optime ex Tridentino pluries citato. Nam si esset vel Sacerdos saecularis, aut alterius Ordinis, *censeo necessariam esse illius approbationem*, ad formam Constit. *Provenit* Innocentii VII apud Confectum, indulgentis Fratribus ex Ord. Praed. ex obedientia itinerantibus, et copiam Confessarii ex proprio Ordine non habentibus, posse quemcumque alium Presbyterum idoneum et discretum, Religiosum vel Saecularem, in eorum Confessorem eligere ». Deinde laudatus Matteucci affirmat, verbum *idoneum* in sensu Tridentini significare *approbatum*, prout superius dictum est.

4. Non posse Regulares extra Conventum existentes, et copiam Confessarii approbati proprii Ordinis non habentes, confessionem facere apud simplicem Sacerdotem a nullo Ordinario approbatum, constare etiam videtur ex declaratione S. Congregationis Ep. et Reg. edita die 3 Iun. 1861:

Quidam Religiosus ex Augustiniana familia utens facultate oblenta a *Priore sui Conventus*, confitetur Sacerdoti et quidem approbato: Quaeritur 1°. An valide? Et quatenus affirmative, 2°. Utrum Prior possit iure subditis suis hanc facultatem concedere, nec ne?

S. Congregatio respondit: In Ordine Eremitarum S. Augustini affirmative ad utrumque, *dummodo Sacerdos fuerit ex approbatus ab Ordinario loci*. Haec declaratio infra redibit in examine alterius quaestionis. Interim observa quam explicita et clara sit huiusmodi decisio: cur haec lex, ceteroquin universalis in tota Ecclesia, extendi nequeat ad ceteros Regulares, extra Conventum existentes?

5. Sententia quam defendimus roboratur ex concessionibus elargitis Ordini Capuccinorum. Nam Benedictus XIV Const. incip. *Quod communi*, 30 Martii 1742, § 2, declarat, ut quilibet ex Ordine Capuccinorum, sive Sacerdos sive Conversus, cum debita licentia extra claustra degens, si nullum ex dicto Ordine Confessarium reperiatur, confiteri possit peccata sua *cuiuslibet Sacerdoti saeculari ab Ordinario loci approbato*, et etiam Regulari, *dummodo approbatus sit a suo Superiore regulari ad sacramentales confessiones excipiendas*. Benedictus XIV hanc edidit Constitutionem pro laudatis Capuccinis, quia ex statutis eorum Capitulorum generalium, Superiores etiam maiores non possunt deputare Confessarios extra Ordinem, etsi legitime approbatos.

Enunciatum indultum a Benedicto XIV concessum ampliavit Pius PP. IX per Litteras in forma Brevis die 28 Sept. 1852, ita ut Capuccini eligere sibi possint extraneum Confessarium, ut supra. etiam in casu, quo adsit *unus tantum Sacerdos Capuccinus* ad Confessiones approbatus; indulgens insuper, ut a Confessario extraneo *possint obtinere sacramentalem absolutionem etiam quoad casus per statuta Ordinis reservados, incursasque proinde censuras, praestita tamen obligatione se statim*, ut primum licuerit, *Superiori suo regulari praesentandi, atque iterum super casibus et censuris huiusmodi absolutionem ab ipso impetrandi*.

Quia haec ultima conditio « *se Superiori suo regulari praesentandi pro nova absolutione ab ipso impetranda super casibus in Ordine reservatis et a censuris incursis* » onus vere grave est, quod quidem multas practicas difficultates ingerit, nec non dubia atque animi anxietates causare potest, his aliisque rationibus permotus Rmus P. Procurator Generalis praedicti Ordinis Minorum Capuccinorum, de consilio, habitoque voto totius Definitorii generalis Summo Pontifici Leoni XIII supplicavit, ut de benignitate Apo-

stolica Fratribus Minoribus Capuccinis indultum concedere vellet, quo quisque ipsorum, qui de suorum Superiorum licentia, quacumque ex causa extra Conventum inveniatur, atque copiam Confessoriorum (*saltem duos*) non habeat, libere peccata sua confiteri possit cuicumque Confessario, *rite approbato*, ab eoque absolvi etiam a reservatis in Ordine, et ab incursis proinde censuris: *atque Religiosus ita absolutus ultra non teneatur regulari suo Superiori se praesentare ad novam obtinendum super reservatis et censuris absolutionem.*

« *Ex audienda SSmi habita a Card. Praefecto S. Congregationis Ep. et Reg. sub die 5 Apr. 1897, Sanctitas Sua, attentis expositis, benigne annuit, ac propterea facultatem tribuit P. Ministro generali indulgendi, ut Religiosi sui Ordinis libere peccata sua confiteri possint cuicumque Confessario, rite approbato, in omnibus iuxta preces, dummodo de suorum Superiorum licentia extra claustra degant, vel iter peragant, non autem pro iis qui ex industria vel in fraudem legis itinera arripiant.* » (Vid. *Acta S. Sed.* vol. 30, p. 29).

In his tribus indultis, ut vides, Summi Pontifices Benedictus XIV, Pius IX, et Leo XIII, gratiam quidem tribuunt, ea tamen semper adiecta conditione, ut Confessarius extraneus *sit rite approbatus*. Ex his autem declarationibus, et ex alia pro Augustinianis supra relata, nonne satis patet quatenam sit, relate ad hanc controversiam, mens et voluntas supremi Legislatoris pro omnibus Regularibus?

6. Sententia quam tuemur, confirmationem accipere videtur ex quibusdam declarationibus Summi Pontificis Pii IX, de quibus tamen fusius dicemus infra. Porro declaratum est, Regulares suppressos, tam in aliqua domo simul commorantes, quam extra domum tamquam saecularizatos ad tempus degentes, posse sacramentales confessiones facere non solum apud Confessarium proprii Ordinis *legitime a suo Praelato approbatum*, sed etiam apud quemcumque Sacerdotem, sive saecularem, *ex approbatis tamen ab Ordinario loci*. Profecto his restrictionibus praecluditur omnino via ad fruen-
dum *putato privilegio, quod ceteroquin Regulares non amisissent per civilem suppressionem.*

7. Iuxta communioem Doctorum sententiam, cui adstipulatur S. Alphonsus, lib. VI, n. 573, licet quidem Sacramentum Poenitentiae ministrare *cum iurisdictione probabili, sed non nisi quando adest causa gravis necessitatis aut magnae utilitatis*. Nihilominus, ita Elbel, pars IX, n. 311, cum multi Doctores de hoc dubitent, simulque aliunde notum sit, ubi de valore Sacramenti agitur, *studiose sequenda esse tutiora*, hinc cum Sporer, n. 717, Marchant... et aliis pluribus censeo, *sine gravi causa, praesertim si obtineri possit iurdictio certa aut Confessarius certa iurisdictione praeditus, numquam esse absolvendum cum sola iurisdictione probabili*. Non enim supponi potest, Ecclesiam supplendo iurisdictionem velle connivere merae libertati vel praesumptioni cuiuslibet Sacerdotis » (*Et vid. S. Alph. loc. cit.*).

1014. Hac doctrina posita, quam praeter alios a S. Ligorio citatos, tradit etiam eximius Doctor Suarez, quis Religiosus audebit sequi in praxi primam sententiam, confitendo in itinere Sacerdoti *rite non approbato*? Nonne huiusmodi opinio est maxime controversa, a gravissimis Auctoribus reiecta, et documentis S. Sedis *ad minus* valde infirmata et suspecta reddita? Ad rem facere videntur, quae scribit P. Paulus Comitulus S. I. apud Giraldum, tom. III, p. 976: « Sicut in Sacramentis vera requiritur forma et vera materia, *ita verus, non opinatus minister* ». Sententia nostra confirmatur ex iis, quae modo tractanda veniunt.

1015. *Alia quaestio*. Utrum Regularis alterius Ordinis debeat esse approbatus ab Ordinario loci, *vel sufficiat ut sit approbatus a Praelato suae Religionis* pro excipiendis confessionibus aliorum Regularium extra Conventum existentium, copiam Confessarii proprii Ordinis non habentium? Controvertunt Doctores etiam in hac quaestione. Ludovicus Miranda, loc. cit. tenet, posse Regulares eligere in Confessarium eum, qui Confessarius sit aliorum Religiosorum, quamvis ipse non sit Confessarius saecularium. Nam Praelatorum licentia, subiungit, intelligenda est, regularique debet secundum ius commune, et ex iure communi Religiosi non adstringuntur confiteri Confessariis dumtaxat per Episcopum approbatis: id enim Concilium Trid. loc. supr. citato, tantum limitavit *ad audiendas confessiones saecularium, etiam Sacerdotum*, quae quidem ex-

ceptio firmat regulam in contrarium, atque per illa verba datur intelligi, quod Religiosi a propriis Praelatis dumtaxat approbati, possunt alias aliorum audire confessiones, seclusa quacumque Episcoporum approbatione. Etiam Gaudens a Ianua sustinet sufficere approbationem Praelati regularis (*Apud Giraldi*, loc. cit.). Mirandae, Gaudens, ceterisque Auctoribus idem sentientibus, favere videtur Benedictus XIV, qui in cit. Constitutione *Quod communi*, 30 Mart. 1742, declarat, ut quilibet ex Ordine Capuccinorum, cum debita licentia extra claustra degens, si nullum ex dicto Ordine Confessarium reperiatur, confiteri possit *cuiuslibet Sacerdoti saeculari ab Ordinario loci approbato*, et etiam Regulari, *dummodo approbatus sit a suo Superiore regulari ad sacramentales confessiones excipiendas*. Eadem repetit Pontifex in opere *de Sacrosancto Missae Sacrificio*, lib. III, cap. XI, n. 8... « Facultatem concessimus (Capuccinis) confitendi peccata et absolutionem accipiendi a quocunque Sacerdote, *qui vel Saecularis a suo Ordinario, vel Regularis a suo Superiore ad confessiones audiendas sit approbatus* ».

1016. Attenta ergo plurimorum Auctorum doctrina simul cum concessione facta Capuccinis a Benedicto XIV, videtur posse affirmari, Regularibus extra Conventum legitime degentibus, copiam Confessarii proprii Ordinis non habentibus, licere confessionem peragere apud Religiosum alterius Ordinis a suo Superiore regulari dumtaxat approbatum.

1017. Ast contra hanc sententiam movetur dubium ab Emo Bizzarri in sua *Collectanea*, p. 778. Disputatum est, inquit, a Doctoribus, an Regularis alterius Ordinis debeat esse approbatus ab Ordinario, vel sufficiat ut approbatus sit a Praelato suae Religionis? Verum in indultis, quae S. Congregatio Ep. et Reg., et S. Poenitentiarum concedit Regularibus eligendi Confessarios extra suum Ordinem, haec formula adhibetur:

« *Indulget Religioso viro Oratori, ut quemcumque Confessarium sive saecularem, sive regularem, dummodo sit ex approbatis ab Ordinario loci, sibi eligere possit* »... et in nulla alia ex recentioribus concessionibus Apostolicae Sedis diversam formulam inveni, si excipias Constit. *Quod communi* pro Capuccinis (supra memoratam). Hucusque laudatus Bizzarri.

1018. Et forsán, nos addimus, *propter hunc praxim* factum est, ut in supra (n. 1013) relato indulto recenter concessó Minoribus Capuccinis, omitterentur clausulae a Benedicto XIV adhibitae. Ideo in novo indulto non dicitur, quod quilibet confiteri possit *cuiuslibet Sacerdoti Saeculari ab Ordinario loci approbato, et etiam Regulari, dummodo approbatus sit a suo Superiore regulari*; sed dicitur simpliciter... cuicumque Confessario *rite approbato*.

1019. Nolumus plura prosequi de hac materia; ideo concludimus dicendo, quod cum agatur de administratione Sacramentorum, minus prudenter, ob existentes incertitudines, quis recederet in praxi quoad alios Regulares a sententia tutiore, quae docet, Religiosos extra Conventum cum debita licentia degentes, et Confessarium proprii Ordinis non habentes, confiteri posse cuiuslibet Confessario, sive saeculari sive regulari, *dummodo sit ex approbatis ab Ordinario loci*. — Ceterum Regulares omnes stare debent praescriptionibus Constitutionum respectivi Ordinis.

1020. *Quinam sunt Superiores seu Praelati regulares, qui possint suis subditis impertiri licentiam, ut tam intra, quam extra claustra degentes, confiteantur cuiuslibet Sacerdoti, tam saeculari, quam regulari alterius Ordinis, approbato tamen ab Ordinario?* Clarissimus Giraldis, tom. III, pag. 840, 841, et 976, respondet: « *Generales et Provinciales dumtaxat (non vero Superiores locales, cum his non competat iurisdictio quasi episcopalis) posse huiusmodi licentiam impertiri* ». Verum haec assertio generalis non admittitur a communi Doctorum, qui dicunt, inspicienda esse quoad hoc propria Statuta. Certum omnino est, Praelatos regulares iurisdictionem *quasi Episcopalem* in suos subditos habere. Triplicis autem generis sunt huiusmodi Praelati, scilicet, *infimi, medii et supremi* secundum Superioritatis gradum, quem obtinent. Quapropter Moderatores generales sunt *Praelati supremi*, Provinciales *medii*, et Superiores conventuales *infimi*. Porro iuxta doctrinam traditam a Suarez et Portecro, quando in Regulis, sive in Constitutionibus Ordinum, sive in Bullis, aut privilegiis Summorum Pontificum nominantur indistincte Praelati, etiam Superiores locales (Guardiani, Priores, Praepositi) intelliguntur (Vid. Bizz. p. 775 sq.).

1021. Etiam Superiores Conventuales esse vere Praelatos, confirmatur auctoritate tum Fagnani (Lib. Decr. cap. *Ad aures*, cap. V), tum Salmanticensium, qui tract. 18, *de privilegiis*, cap. 4, punct. I, § 1, attribuunt etiam Prioribus et Guardianis non solum dominativam potestatem, qualem habent patresfamilias, sed etiam potestatem iurisdictionis ecclesiasticae, qua possunt ligare et solvere, nec non iurisdictionem *quasi episcopalem*.

1022. Bordonus, *De potestate Praelatorum*, resol. 2, n. 23, hoc dubium sibi proponit: *An Superiores locales quandoque hanc facultatem (excipiendi confessiones) possint pro suis subditis delegare aliis Sacerdotibus extra Religionem, dando licentiam ipsis subditis, ut extra monasterium eligant Confessarium?* Respondet: « Possunt, et probatur tum iure communi, cap. *Omnis* 12 *de poenit...* tum quia in cunctis Religionibus Superiores locales approbant et deputant suis subditis Sacerdotes pro audiendis suorum subditorum confessionibus. Ergo *si illi non prohibentur expresse*, ut aliquando non possint deputare extraneum, poterunt ».

1023. Et Diana, in Tract. super dubiis Regul. resol. 11, habet: *An Guardiani, Priores, Praepositi Regularium possint illis praebere licentiam, ut eligant Confessarium extra Religionem? Affirmative respondeo, seclusa Constitutione Religionis, vel Statuto in contrarium. Et ratio est, quia qui habent ordinariam potestatem, possunt illam alteri delegare, ut habetur in Cap. Quintus de Officio Ordinarii, et notat Sylvius etc.*

1024. In Ordine Eremitarum S. Augustini Priores Conventuum deputant Confessarios pro suis subditis. In Constitutionibus enim eiusdem Ordinis § 1, cap. 8, part. I, legitur: *Ad audiendas confessiones quorumcumque Sacerdotum Ordinis nostri, et Fratrum Clericorum, fratrum Laicorum... Patres aetate, doctrina et vita graviores, quilibet Prior in conventu suo deligat.*

1025. Ex quibus omnibus patet, etiam ad Superiores locales spectare posse deputationem Confessariorum pro suis subditis, dummodo non obstant Constitutiones Ordinis, quod ulterius certo constat ex sequenti declaratione.

Quidam Religiosus Ordinis S. Augustini, eiusque Prior, pro conscientiae tranquillitate hoc dubium S. Congr. Ep. et Reg. proposuerunt:

Quidam Regularis, utens facultate obtenta a Priore sui Conventus, confiteatur Sacerdoti, et quidem approbato:

1. *Quaeritur an valide? Et quatenus affirmative*
2. *Utrum Prior possit iure subditis suis hanc facultatem concedere, nec ne?*

Cui Emi Patres, referente Emo Quaglia Praefecto, rescripserunt: *In Ordine Eremitarum S. Augustini affirmative ad utrumque, dummodo Sacerdos fuerit ex approbatis ab Ordinario loci. Pro aliis Ordinibus standum Constitutionibus et Statutis* (Die 3 Iunii 1864. Quoad omnia nunc exposita vid. Discept. apud Bizzarri, pag. 775 sq.; Acta S. Sed. vol. I, p. 672 sq.).

Redactor laudatae ephemeridis « *Acta S. Sedis* » ex dictis colligit :

I. Facultatem, de qua agimus, inspecta Doctorum doctrina iuris communis principiis consentanea, posse concedi a Superioribus locilibus subditis suis.

II. Eam tamen doctrinam limitationem accipere a Constitutionibus et Statutis cuiusvis Ordinis, utpote peculiarem legem constituentibus.

III. Neminem autem Regularium facultatem concedere posse suis subditis confitendi peccata sua saeculari Sacerdoti, qui ab Ordinario loci non sit approbatus, idque si fiat, *irritum esse absolutionem.*

1026. In Ordine Fratrum Minorum per Constitutiones a S. Sede approbatas Decreto diei 15 Maii 1897, requiritur facultas vel *Ministri Generalis* aut *Provincialis*. In capite enim VII, § 1, n. 312 statuitur: *Nulli confessiones Fratrum audire liceat, nisi a Generali vel Provinciali per examen ex Theologia morali et ex Regula, si necessarium videbitur, idoneus inventus, approbationem obtinuerit.* Et numero 314: *Confessario saeculari vel alterius Ordinis, Fratres nostri, praeterquam in necessitatis casu, confiteri prohibentur. Rationabili de causa et de Praelati licentia extra Conventum morantes, qui licet unum Confessarium sui Ordinis habeant, a quolibet Confessario approbato, sive regulari sive saeculari, a censuris et peccatis, etiam in Ordine reservatis, directe absolvi possunt, dummodo in fraudem hoc non fiat. Si-*

militar Ministri Provinciales, pro illis parvis Conventibus, in quibus duo tantum vel tres Sacerdotes confessarii inveniuntur, facultatem penes Sacerdotes externos confitendi, poterunt concedere.

Numero 315 habetur: *A casibus per Ordinis leges reservatis nemo absolvere praesumat, nisi necessariam absolvendi habeat facultatem. Curret vero Ministri, ut in Conventibus non desint, qui dicta facultate gaudent.*

1027. Urbanus VIII in Constit. incip. *Sacra Congregatio* sub die 21 Sept. 1624 *declaravit et declarat* (sunt verba Constitutionis), *ut si huiusmodi Regularium Confessariis, casus alicuius reservati facultatem petentibus, Superior dare noluerit, possint nihilominus Confessarii illa vice poenitentes Regulares, ETIAM NON OBTEHTA A SUPERIORE FACULTATE, absolvere* (Apud Giraldi, pag. 841; vid. etiam Felix Potestas, tom. III, part. I, cap. 2, n. 282).

Ubi particula *illa vice*, prout recte animadvertit landatus Potestas loc. cit., intelligenda est toties, quoties casus occurrerit, cum non apposita sit particula taxativa, *tantum*; unde locum habet, quoties Confessarius facultatem petit, et Superior denegat (Vid. Giraldi, loc. cit.).

1028. *Corollaria praemissam doctrinam clare explicantia.* De Confessariis Regularium, pro maiori doctrinae claritate, sequentia addimus. Superius iam innuimus, inter Congregationes votorum simplicium, quae plenam exemptionem a iurisdictione Ordinariorum a S. Sede obtinuerunt, recenseri *Congregationem Missionis*, his exceptis quae Missiones concernunt. Hoc praemisso, dubium istud propositum fuit:

Utrum membrum Congregationis Missionis possit, absque licentia Superioris, Confessionem sacramentalem valide peragere apud Sacerdotem externum approbatum, dum facile habere posset Sacerdotem confessarium, etiam in Congregatione? S. Congregatio Ep. et Reg. sub die 23 Sept. 1881 censuit respondere: *Negative.*

Ex qua decisione et ex adductis ab experto Consultore in respectiva disceputatione, haec iure infert cl. Scriptor apud *Acta S. Sedis*, vol. XIV, p. 274:

I. Religiosum Ordinem a iurisdictione Episcoporum exemptum, manere subiectum *quoad utrumque forum* immediatae iurisdictioni Romani Pontificis.

II. Romanum Pontificem, posthabitis Episcopis, regere Ordines per Commissarios vel Delegatos, quales sunt Praepositi Generales, Provinciales et Locales Ordinis cuiuslibet, qui vere et proprie habentur uti Praelati uniuscuiusque Religionis approbatae atque exemptae.

III. Exemptio Ordinum religiosorum quum valeat pro utroque foro, Superiores Ordinis fiunt *Ordinarii*, quibus *solummodo ius competit approbandi Confessarios pro excipiendis confessionibus membrorum eiusdem Religionis*.

IV. Quamobrem nullum Confessarium, etsi ab Episcopo approbatum, sacramentales Confessiones viri Religiosi excipere *valide* posse, nisi ab istius Superioribus potestatem ad hoc acceperit.

V. Hinc quum Missionis Congregatio sit omnino exempta, nullum eius membrum... valide peragere posse confessionem sacramentalem apud Sacerdotem externum, etsi ab Episcopo pro confessionibus approbatum.

VI. Attamen virum Religiosum... posse valide propria confiteri peccata apud externum Sacerdotem, quoties vel impossibile sit, vel admodum difficile habere Confessarium suae Religionis; in hoc enim casu iure praesumitur licentia proprij Praelati.

§ III. *Casus quos Superiores Regulares reservare possunt in suo Ordine vel Provincia.*

1029. Clemens PP. VIII per Decretum, quod incipit *Sanctissimus*, die 26 Maii 1593, statuit, ut Praelati Regulares, si quidem velint, *undecim tantum casus* reservare possint, nec plures sine consensu Capituli generalis pro tota Religione, vel Capituli provincialis pro Provincia. En Decretum, quod refertur post Constitutionem Urbani VIII incip. *Sacra Congr.* sub die 21 Sept. 1624 :

a) *Sanctissimus Dominus noster, qui iampridem accurate perpendit, ac reipsa comperit, quod reservatio facultatis absolvendi Religiosos poenitentes a peccatis quibusdam gravioribus, nisi Superiores admodum prudenter ac moderate illa utantur, nonnullos infirmiores, qui interdum Superiori suo conscientiae maculas detegere formidant, adducere posset in aeternae damna-*

tionis periculum, et spiritualis remedii desperationem; ideo, ut huic malo Sanctitas Sua opportune prospiceret, decrevit, ut nemo ex Regularium Superioribus peccatorum absolutiones sibi reservet, exceptis iis, quae sequuntur, aut omnibus, aut eorum aliquot, prout subditorum utilitati expedire prudenter in Domino iudicaverint:

I. Veneficia, incantationes, sortilegia.

II. Apostasia a Religione, sive habitu dimisso, sive retento, quando eo pervenerit, ut extra septa monasterii seu conventus fiat egressio.

III. Nocturna ac furtiva e monasterio seu conventu egressio, etiam non animo apostatandi facta.

IV. Proprietas contra votum paupertatis, quae sit peccatum mortale.

V. Inramentum falsum in iudicio regulari seu legitimo.

VI. Procuratio, auxilium, seu consilium ad abortum faciendum post animatum foetum, etiam effectu non sequuto.

VII. Falsificatio manus aut sigilli Officialium monasterii aut Conventus.

VIII. Furtum de rebus monasterii seu conventus in ea quantitate, quae sit peccatum mortale.

IX. Lapsus carnis voluntarius opere consummatus.

X. Occisio aut vulneratio, seu gravis percussio cuiusque personae.

XI. Malitiosum impedimentum, aut retardatio, aut aperitio litterarum a Superioribus ad inferiores, et ab inferioribus ad Superiores.

b) Si quod aliud praeterea peccatum grave pro Religionis conservatione, aut pro conscientiae puritate reservandum videbitur, id non aliter fiat, quam Generalis Capituli in toto Ordine, aut Provincialis in Provincia, matura discussione et consensu.

c) Non liceat Superioribus Regularium confessiones subditorum audire, nisi quando peccatum aliquod reservatum admiserint, aut ipsimet subditi sponte, ac proprio motu id ab iis petierint.

d) Superiores in singulis domibus deputent duos, tres, aut plures Confessarios pro subditorum numero maiori vel minori,

ique sint docti, prudentes, ac charitate praediti, qui a non reservatis eos absolvant, et quibus etiam reservatorum absolutio committatur, quando casus occurrerit, in quo eam debere committi ipse in primis Confessarius iudicaverit.

e) *Tam Superiores pro tempore existentes, quam Confessarii, qui ad Superioritatis gradum fuerint promoti, caveant diligentissime, ne ea notitia, quam de aliorum peccatis in confessione habuerunt, ad exteriorem gubernationem utantur.*

f) *Licebit tamen Superioribus determinare poenitentias graves quibusdam peccatis, etiam non reservatis, a Confessariis imponendas, quae subditos ab huiusmodi perpetrandis cohibere possint. — Datum Romae etc.*

Allatum Decretum confirmatum fuit, ut supra notavimus, ab Urbano VIII per Decretum S. Congregationis Concilii die 21 Sept. 1624, hac addita declaratione :

g) *Sanctitas Sua deinceps declaravit, et declarat, ut si huiusmodi Regularium Confessariis casus alicuius reservati facultatem petentibus Superior dare noluerit, possint nihilominus Confessarii ILLA VICE poenitentes Regulares, etiam non obtenta a Superiore facultate, absolvere (Apud Giraldis, tom. III, pag. 840; Ferraris, verb. *Praelatus Regularis*, n. 33; S. Alph. lib. VI, n. 383; Bizzarri, *Collectanea*, pag. 274).*

1030. Praefatum decretum ad litteram ac integre transcripsimus, quia in eo multa continentur scitu dignissima; et cum omni-modi claritate praestat, explanatione non indiget. Sequentia tantum subnectimus :

1031. In relata declaratione Urbani VIII dicitur, Confessarium post petitam, etsi non obtentam facultatem, posse *illa vice* absolvere. Iam vero particula *illa vice* non ita intelligenda est, quasi *semel* tantum seu *unica* tantum *vice* id a Pontifice concedatur, sed quod Confessarius non possit a reservato vel eundem vel alium poenitentem rursus absolvere, nisi rursus a Superiore veniam requirat, quae si denegetur, rursus poterit Confessarius absolvere. Nam, ut recte animadvertit Felix Potestas (tom. III, part. I, cap. 2, n. 282), verbis *illa vice*, non est apposita particula taxativa *tantum*. Unde Auctores communiter inferunt, particulam *illa vice* hunc sen-

sum habere, quod quoties facultas petitur, et negatur, toties Confessarius absolvere potest (Vid. Giraldis, loc. cit. pag. 841; Gury-Ballerini, tom. II, pag. 516, nota).

1032. Soli Praelati auctoritatem quasi episcopalem habentes, nempe Generales et Provinciales, possunt in Religionibus reservare casus, ut satis constat ex adducto Decreto Clementis VIII et ex communi sententia Doctorum (Ferraris, verb. *Praelatus Regularis*, n. 56; Giraldis, ibid. pag. 840 sq.).

1033. Imo a descriptis casibus absolvere nequeunt Superiores locales, ex declaratione Congregationis Praelatorum Visitationis Apostolicae, 13 Martii 1601 (relata a Matteucci, *Offic. cur.* cap. 38, n. 40; a Ferraris, loc. cit. n. 58), sed Generales et Provinciales, ac ab his respective deputati dumtaxat.

1034. Ne autem eluderetur mens Pontificis circa limitationem casuum, quos sibi maiores Praelati Regulares (nempe Generales, Provinciales, et Abbates, quasi episcopalem iurisdictionem habentes) reservare possunt, S. Congregatio Ep. et Reg. die 7 Iulii 1617 declaravit, eos non posse alicui gravi peccato in Clementino decreto non expresso, censuram adnectere, quam sibi reservent. Tenor decreti hic est:

Cum a nonnullis Regularibus dubitaretur, an in decreto felic. record. Clementis Papae VIII, anno 1593, 26 Maii, super qualitate casuum, ab eorundem Regularium Superioribus reservandorum, edito, censurae etiam comprehenderentur; ita ut iisdem Superioribus, absque Capituli Generalis, aut Provincialis consensu, aliquibus peccatis in decreto huiusmodi non contentis, excommunicationem annectere, eiusdemque absolutionem sibi reservare liceat; S. Congregatio Cardinalium... censuras in supradicto decreto comprehendi censuit (Bened. XIV, De Syn. dioec. lib. X, cap. V, n. 5).

§ IV. De Confessariis Religiosorum suppressorum et saecularizatorum.

1035. *Dubium.* An Religiosi saecularizati ad tempus confiteri debeant peccata sua Religiosis approbatis in proprio Ordine dumtaxat, vel potius aliis Sacerdotibus ab Ordinario loci approbatis?

Summus Pontifex Pius IX in audientia habita die 27 Augusti 1852 sequens responsum ad propositum dubium approbavit:

Regulares, etiam ad tempus saecularizatos, debere exomologesim suam facere penes Confessarios approbatos ab Ordinario loci, a quibus in actu sacramentalis confessionis absolvi poterunt etiam a censuris et casibus reservatis in Ordine, si in dioecesi reservata minime sint (Bizzarri, p. 140).

Virtute igitur huius decreti, Religiosi saecularizati sive in perpetuum sive ad tempus, nequeunt confessiones suas peragere penes Confessarios, in Ordine seu pro Regularibus tantummodo approbatos.

1036. *Alterum dubium.* Fr. Theophilus a S. Corde Mariae, Sacerdos professus et Novitiorum Magister in extincto Collegio Apostolico B. M. V. de Zapopan in dioecesi de Guadalupe postulavit:

Utrum in his circumstantiis *exclaustrationis* deesse Confessariorum proprii Instituti copiam debeat reputari, quamvis aliquando unus vel alter Religiosus precarie inveniatur, ita ut Praelatus regularis tuta conscientia facultatem alios Sacerdotes, sive Saeculares, sive Regulares adeundi concedere possit?

Ex audientia SSmi die 4 Iulii 1862, Sanctitas Sua ad propositum dubium rescribendum mandavit, nempe:

Religiosos suppressorum Conventuum, qui hac de causa *in communitate non vivunt*, posse sibi eligere in Confessarium quemcumque Presbyterum sive ex Clero saeculari, sive ex Clero regulari, *dummodo sit ex approbatis ad excipiendas confessiones ab Ordinario loci.* His vero Religiosis de quibus agitur, qui licet a suis Conventibus eiecti, tamen eo meliori modo quo fieri poterit, *in communitate vivunt*, Sanctitas Sua benigne tribuit indultum eligendi sibi quemcumque Confessarium ut supra, *dummodo in ea non habeantur saltem quatuor Confessarii proprii Ordinis* (Bizzarri, p. 169).

1037. Religiosis igitur a suis Conventibus eiectis ac dispersis, qui proinde *in communitate non vivunt*, datur facultas eligendi in Confessarium quemlibet Sacerdotem, sive saecularem sive regularem, *approbatum tamen pro excipiendis confessionibus ab Ordinario loci.* Eadem facultas extenditur ad Religiosos qui in ali-

quam domum *ad simul convivendum* se receperunt, dummodo tamen in huiusmodi domo non degant saltem *quatuor Confessarii proprii Ordinis*. Tunc enim, iuxta ius commune Regularium, confiteri debent Confessario proprii Ordinis.

1038. *Facultates quoad confessiones, Regularibus in Italia concessae in suppressione generali anni 1866.*

S. Poenitentiaria ex mandato Summi Pontificis Pii IX, die 18 Apr. 1867, « Superioribus tum Generalibus, tum Provincialibus facultatem concedit, sive per se, sive per alios idoneos Viros Religiosos, ab ipsis deputandos, indulgendi Regularibus sui Ordinis suppressis, ut, *durantibus praesentium temporum circumstantiis*, quemcumque sive Regularem, sive Saecularem, *ex approbatis tamen ab Ordinario loci*, Confessarium sibi eligere valeant, a quo etiam, quatenus opus sit, a casibus et censuris in proprio Ordine reservatis absolvi, et super irregularitate, ex violatione earundem censurarum quomocumque contracta, dummodo occulta remaneat, dispensationis gratiam recipere in foro tantum conscientiae possint ». (*Raccolta di tutte le facoltà ec. nella soppressione generale del 1866; Declarationes ann. 1867, n. XII*).

1039. Quoad hunc articulum notentur sequentia: 1° Non immediate subditis, sed per Superiores Generales vel Provinciales, datur facultas eligendi confessarium ex approbatis ab Ordinario loci; 2° Istiusmodi Confessario potestas est absolvendi praedictos Regulares, quatenus opus sit, a casibus et censuris in proprio Ordine reservatis, sine obligatione se postea praesentandi suo Superiori regulari pro nova absolutione impetranda super iisdem casibus et censuris; 3° Item potest eos in foro conscientiae dispensare super irregularitate, ex violatione earundem censurarum quomocumque contracta, dummodo occulta remaneat; 4° Praedictae facultates sunt concessae *durantibus praesentium temporum circumstantiis*.

1040. *Declarat insuper S. Poenitentiaria quibuscumque Regularibus suppressis, sive in aliqua domo, prout n° I (a Superioribus suis designanda, in qua Religiosi dispersi convenient) commorantibus, sive extra domos religiosas, tamquam saecularizatis ad tempus degentibus, licere confessiones suas sacramentales*

apud Confessarios proprii Ordinis, legitime a suo Praelato approbatus, peragere (Ibid. n. XIII). Per hanc declarationem ampliatur facultas concessa in superiori articulo XII, ita ut Regulares in Italia suppressi, sive in aliqua domo simul commorantes, sive extra domum tamquam saecularizati ad tempus degentes, possint sacramentales confessiones peragere, tum apud quemcumque Sacerdotem, sive saecularem, sive regularem, pro excipiendis confessionibus ab Ordinario loci, sive apud confessarium proprii Ordinis legitime a suo Praelato tantum approbatum.

SECTIO II.

DE ADMINISTRATIONE SACRAMENTI EXTREMAE UNCTIONIS

AC SSMI VIATICI

NEC NON DE PRIMA COMMUNIONE PUERORUM.

CAPUT I.

Lex pro Regularibus quoad administrationem Sacramenti
Extremae Unctionis et SSmi Viatici.

§ I. *Regulares prohibentur administrare absque Parochi licentia
Sacramenta Extremae Unctionis et SS. Viatici clericis et
laicis extra casum necessitatis.*

1041. Per Constitutionem *Apostolicae Sedis* Pii PP. IX lata est excommunicatio Romano Pontifici ordinario modo reservata in « *Religiosos praesumentes clericis aut laicis extra casum necessitatis Sacramentum Extremae Unctionis aut Eucharistiae per Viaticum ministrare absque Parochi licentia* ». Pars II, art. XIV. Huiusmodi censura minime nova est, sed est renovatio et confirmatio illius quae iam inducta fuerat in Concilio Viennensi anno 1313 a Clemente V contra Religiosos « qui clericis aut laicis Sacramentum Unctionis Extremae vel Eucharistiae ministrare, matrimonium solemnizare praesumpserint, non habita super his parochialis Presbyteri *licentia speciali* ».

1042. Porro praefata excommunicatio contrahitur ex administratione Extremae Unctionis aut Viatici *tantum*, non vero, ut antea,

ob praestitam matrimonii adistentiam et benedictionem, cum Pius IX eam ob adistentiam matrimonio non renovaverit. Si igitur nunc Religiosus matrimonio assisteret sine licentia Parochi, graviter quidem peccaret, sed ab excommunicatione foret exemptus.

1043. Ut autem Religiosus praedictam excommunicationem incurrat, requiritur: 1° Ut praedicta Sacramenta, nempe Extremae Unctionis et SS. Viatici, administret *absque licentia Parochi*, illius scilicet qui curam animarum habet, quocumque nomine vocetur, sive fuerit Parochus proprie dictus, sive vices eius gerat, et cuius aegrotus subditus sit ex domicilio vel quasi domicilio. Quoad *licentiam*, cum Pius IX praetermiserit clausulam « *licentia speciali* » quae in Clementina reperiebatur, ad evadendam praesentem excommunicationem quaecumque licentia sufficit, etiam tacita et praesumpta, cum scilicet putatur, quod Parochus eam concessisset: tunc enim temeritas abest. Satis quoque est licentia ipsi infirmo concessa recipiendi praedicta Sacramenta a quocumque Sacerdote sibi beneviso.

2° Ut praefata Sacramenta Religiosus ministret *extra casum necessitatis*, quae necessitas merito putatur adesse, quando aegrotus (*clericus* vel *laicus*) versatur sive creditur versari in periculo mortis, et Parochus vel vocari non potest, vel est impeditus aut non vult infirmo Sacramenta ministrare. Quoad SS. Eucharistiam notandum est, excommunicationem a Religioso non contrahi, nisi in casu, quo eam infirmo porrigat *per Viaticum*. Quare censuram haud incurreret Religiosus, si sacram Communionem ex devotione tantum ministraverit: quod neque prohibitum est, inquit cl. Buceroni (Commentarius de Const. Apost. Sed. n. 71), *nisi sit per vias publicas incedendum*.

3° Ut *temere* eadem Sacramenta fuerint administrata: excommunicatio enim lata est *in praesumentes*, in quibus proinde supponitur et cognitio actionis illicitae, et spretum legis. Quaelibet igitur ignorantia sive iuris sive facti ab incurrenda censura excusat (Cf. Bonac. de Sacram. Euch. disp. 4, quaest. 3, punct. 1, n. 8; D' Annib. Comment. n. 133; Pennacchi, tom. 1, p. 1021).

Quod attinet *ad personas*, excommunicatio lata est *in Religiosos*. Quia in odiosis verba stricto sensu accipienda sunt, et in poenis non est facienda extensio, ideo per verbum *Religiosos* hoc

in loco ii tantum intelliguntur, qui *solemnia vota* in Religione a S. Sede approbata emiserunt, et claustralem vitam ducunt. Non comprehenduntur proinde nec Novitii cuiusvis Ordinis vel Congregationis, nec Sodales illarum Congregationum, in quibus nonnisi vota simplicia emittuntur, nec pariter Religiosi eorum Ordinum, in quibus emittuntur quidem vota solemnia, sed ipsi vota tantum simplicia, puta per triennium, emittunt. Excipiuntur tantum *Scholastici* Societatis Iesu, qui *per singulare privilegium*, ad alios Ordines *non extensivum*, declarati sunt a Gregorio XIII *veri Religiosi*, licet non vota solemnia, sed simplicia habeant (*Cf. Bonac. tom. III, de excomm. in partic. disp. II, quaest. IX, punct. V, n. 12 sq.; Avanzini, n. 36, p. 56; Nouv. Rev. Théol. tom. X, p. 170*).

4° Requiritur ulterius, ut Viaticum aut Extrema Unctio ministretur *clericis* aut *laicis*. Quaelibet igitur horum Sacramentorum administratio facta personis, quae sub clericorum et laicorum nomine non veniunt, a censura eximitur. Hinc eam non incurreret Regularis, si ea ministraverit alicui Religioso alterius Ordinis in suo monasterio commoranti, vel etiam extra monasterium degenti; nec item si alicui Novitio eadem ministraverit. Ili enim omnes in praesenti materia nec sub nomine clericorum nec laicorum veniunt. (*Cf. cit. Auctores; Pennacchi, tom. I, p. 1023; D'Annib. n. 134*).

§ II. *Personae exemptae ab enunciata lege.*

1044. Sub praescripto dictae legis non cadunt illi laici, qui *monasteriis inserviunt, infra Religiosorum septa ac domos resident, et sub eorum obedientia vivunt*. Ili enim a Parochi iurisdictione eximuntur, adeoque Religiosi iure proprio eis Sacramenta Extremae Unctionis et Viatici administrant. Constat ex Concilio Tridentino sess. 24, cap. XI, de Ref. ubi dicitur: « *Exceptis tamen iis, qui praedictis locis* (a iurisdictione episcopali exemptis) *aut militiis actu serviunt, et intra eorum septa ac domos resident, subque eorum obedientia vivunt* ». Eadem exemptio pro dictis familiaribus sancitur a laudato Tridentino in sess. 25, cap. XI: « *Praeter eas, quae sunt de illorum monasteriorum seu locorum familia, personae tam regulares, quam saeculares* ».

1045. Concilii Tridentini decretis accessit Constitutio Gregorii XIII, incip. *Circumspecta*, edita die 23 Nov. 1580, quae legi potest apud *Acta S. Sedis*, vol. III, p. 52. Haec Constitutio lata fuit pro Militibus Hierosolymitanis, etsi deinceps ad omnes Regulares quoad praesentem materiam aptari consueverit. In ea igitur Constitutione decernitur, praedictos Milites ab ipsis Ordinariis, tamquam Sedis Apostolicae Delegatis, de eorum excessibus, criminibus et delictis... inquire, visitari, puniri et corrigi posse, ipsorumque Ordinariorum iurisdictioni plene in praedictis subiectos existere, *exceptis tamen iis, qui ecclesiis aliisque locis dictorum Militum actu serviunt, et intra eorum septa et domos resident, ac sub eorum obedientia vivunt*, QUAE OMNIA DEBERE SIMUL CONCURRERE INTELLIGANTUR.

1046. Ut igitur iuxta citatam Constitutionem Gregorii XIII dictum privilegium locum habeat, requiritur ut in praefatis *familiaribus* tres conditiones *copulative* concurrant, videlicet:

I. Quod familiares iisdem Regularibus actu inserviant.

II. Quod intra eorum septa et domos resideant.

III. Quod sub eorundem Religiosorum obedientia vivant; scilicet non sub obedientia religiosa, sed servili, qualem profitentur famuli dominis suis.

1047. Hic obiter advertendum est, quod quoties superscriptae conditiones in dictis *familiaribus* concurrant, Praelati regulares et alii Religiosi ab eis approbati ad audiendas suorum Religiosorum confessiones, possunt eorundem familiarium confessiones *sine approbatione Episcopi* audire, prout constat ex resolutione S. Congregationis Concilii relata a Fagnano, in *cap. Omnis utriusque sexus, de Poenit. et remiss.* n. 63, et ex Constit. Clementis X incip. *Superna*, 21 Iunii 1670, in qua sic statuitur:

« Ceterum in monasteriis, ac etiam collegiis, ubi iuxta regularia instituta vivitur, posse tam *Praelatos regulares, quam Confessores Regularium eorundem monasteriorum, seu collegiorum*, audire confessiones illorum saecularium, qui inibi sunt *vere de familia et continui commensales*, non autem illorum, qui tantum ipsis deserviunt » (Cf. Bizz. p. 618).

1048. Lex nunc exposita quoad *familiares* Regularium illustratur quibusdam resolutionibus S. Congregationis Concilii.

In Vratislaviæ. Iurium parochialium, propositum fuit hoc dubium: An P. Abbati Ordinis Praemonstratensis in civitate Vratislaviae, sive Religiosis ab eo deputatis, competat exercitium omnimodae iurisdictionis parochialis quoad personas inservientium eidem monasterio, eorumque familias, tam degentium infra, quam extra illius septa in casu?

Et S. Congregatio die 23 Ian. 1738 respondit:

Negative; et P. Abbatem, seu Religiosos ab ipso deputatos, posse tantum laicis deservientibus intra septa monasterii, atque actu inservientibus, ministrare Sacramenta Eucharistiae, etiam tempore Paschatis, ac Extremae Unctionis, nec non sepulturam dare in propria ecclesia iuxta decretum editum in Mediolanen. sub mensem Iunii 1587.

1049. Decretum autem Mediolanense hic citatum ita sonat: An Laicis, qui intra claustra Regularium habitant, et illis actu serviunt, possint Regulares Sacramentum Eucharistiae, etiam tempore Paschae, ac Extremae Unctionis ministrare, nec non in eorum ecclesiis eisdem laicis sepulturam dare? Sacra Congregatio respondit: *Posse* (Vid. Giraldu, tom. 2, pag. 728 sq.; Bizzarri, pag. 617 sq. in nota; Adone, p. 291, n. 1316).

1050. Hospitibus vero, qui vere non sunt familiares, quamvis continuo degunt intra septa monasterii, ibique infirmantur, et moriantur, nullatenus dicta Sacramenta, irrequisito Parocho, ministrare possunt, eosque in propriis ecclesiis sepelire, prout S. Congregatio Concilii declaravit in *Asten. iurium parochialium* die 27 Nov. 1717. In ea enim refertur, quod cum Comes Eustachius Palio, mortua uxore, se contulerit ad Conventum Fratrum Eremitarum Ordinis S. Augustini civitatis Astensis, ibique solutis Conventui alimentis, habitu saeculari indutus, diu vitam duxerit, et postremo correptus lethali morbo obierit, iidem Patres absque Parochi praesentia et interventu Viaticum et Oleum Infirmorum ei ministraverint, ipsiusque cadaver sepulturae mandaverint, ortum fuit dubium: *An Patres S. Augustini licite potuerint, irrequisito Parocho, Sacramenta administrare, et corpus tumulare?* S. Congregatio respondit: *Negative* (Vid. Giraldu, ibid. p. 729; et cf. Bizzarri, loc. cit.).

1051. Ex dictis collige: 1° Oblatos, Donatos seu Tertiarios, qui in Conventibus commorantur, Religiosis inserviunt, eorumque continui commensales sunt, memorato privilegio gaudere.

2. Eodem privilegio gaudere saeculares illos, qui similiter Religiosis deserviunt, intra eorum monasteriorum septa ac domos resident, et sub eorum obedientia vivunt, licet non ratione voti, sed ratione servitutis.

3. Non gaudere praedicta exemptione illas saeculares personas, quae habitant domum, monasterio quidem contiguam, non tamen infra clausuram comprehensam. Id etiam constat ex sequenti declaratione Congregationis Concilii, 17 Sept. 1722, cui proposita fuerunt solvenda haec dubia:

II. An famuli et famulae Monialium saeculares, in iisdem mansionibus (sitis in atriis monasteriorum muro circumvallatis, et quae sunt contigua monasteriis) degentes, teneantur recipere Sacramentum Eucharistiae tempore paschali a Parochis, in quorum parochiis monasterium et mansiones sitae sunt, in casu?

III. An ad dictos Parochos spectet Sacramenta dictis famulis et famulabus ministrare in casu ultimae infirmitatis?

S. Congregatio respondit: Ad II *Affirmative*: Ad III *Affirmative, et amplius in omnibus*. (Cf. Nouv. Rev. Théol. tom. X, p. 168 sqq.; tom. 20, p. 269 sqq.; Pennacchi, tom. I, p. 1024).

4° Non gaudere exemptione, de qua agitur, saeculares illos, qui ut devotam vitam ducant, in Conventum, tamquam in pium recessum, se recipiunt, ibique commorantur, *congrua pensione soluta pro alimentis*. Patet ex relata decisione in *Asten*.

5° Non licere Regularibus praedicta Sacramenta SS. Viatici et Extremae Unionis ministrare militi vulnerato in bello, et in eorum Conventu recepto, irrequisito Parocho, intra cuius parochiae limites situs est Conventus (S. Congr. Conc. 13 Febr. 1694; apud Adone, pag. 291, n. 1316).

6. Non posse Regulares administrare Sacramenta SS. Viatici et Extremae Unionis laico, qui occasione infirmitatis ad eorum monasterium diverterit (S. Congr. Conc. 19 Sept. 1637: Adone, ibid.).

7. Non posse Regulares praefata Sacramenta (*etiam Sacramentum Poenitentiae, nisi fuerint ab Ordinario approbati*) mi-

nistrare *advenis*, qui in Conventibus infirmantur, et decedunt, prout etiam constat ex decreto S. Congr. Concilii in *una Monopolitana*, 17 Sept. 1670, quo declaratur: *Non licere Fratribus absque licentia Episcopi vel Parochi administrare Sacramenta advenis, qui in eorum Conventibus infirmantur: et si decedant, non posse sepeliri in eorum ecclesiis* (Ferraris, v. *Approbatio*, art. I, n. 70; Pennacchi, tom. I, p. 1025).

8. Non posse Regulares praefata Sacramenta administrare saecularibus, ratione *hospitii et similis* commorantibus in Conventibus. Patet ex declaratione S. Congr. Ep. et Reg. diei 17 Febr. 1649, in *una Cremen*. Quaesitum fuit: An Regulares possint laicis *ratione hospitii et similis*, habitantibus in eorum Conventibus, si ibidem infirmantur, ministrare SS. Eucharistiae Sacramentum pro Viatico, nec non Sacramentum Extremae Unctionis? — S. Congregatio respondit: *Non posse, sed tantum illis, qui sunt continui commensales et de familia Conventuum* (Vid *Nouv. Rev. Théol.*, tom 20, p. 272; Pennacchi, tom. I, p. 1026).

1052. Sacra Congregatio Cardinalium negotiis Regularium praeposita, inhaerens declarationibus alias desuper editis, censuit Regulares praedictos (Ordinis Minorum) a locorum Ordinariis ad audiendas personarum saecularium confessiones approbatos, *non posse ab eisdem Ordinariis prohiberi, ne eorundem personarum agrotantium in propriis illarum domibus confessiones audire possint absque licentia Parochorum*; dummodo relinquunt schedulam, vel notificent ipsis Parochis, quod Poenitentiae Sacramentum huiusmodi fuerit ab eis ministratum (Die 13 Sept. 1641, *apud Bizzarri*, pag. 27; et vid. Const. *Superna* Clem. X supra relatum n. 1047).

CAPUT II.

De Convictoribus.

1053. Relate ad alumnos in Seminariis aut Collegiis a Regularibus directis et administratis degentes, quaestio est inter Auctores, an sint exempti a parochiali iurisdictione. Cl. Petrus Avanzini

apud *Acta S. Sedis*, vol. III, pag. 64, coroll. VI, ita scribit: Congruum sententiae Tridentinae legis videri, seminaria Regularibus familiis rite constitutis dirigenda et educanda tradita, quae intra eorum septa cum iisdem degunt, a parochiali iurisdictione in Sacramentorum saltem administratione esse immunia.

1054. Cl. Ballerini in notis ad Theologiam Moralem P. Gury, tom. II, pag. 1001 hanc sententiam probabilem vocat: *et probabiliter etiam suis alumnis Convictoribus*, et remittit lectores ad eundem Tom. II, n. 564, in quo P. Gury quaerit: « *An Regulares absolvere possint Alumnos Convictores sine Episcopi approbatione, utpote de familia?* Respondet: duplex datur sententia. Prima sententia *negat* absolute, quia Convictores non sunt de familia, ut famuli. Etenim famuli sunt de domo, et ideo *domestici* dicuntur, quia per famulatum familiae quasi incorporantur. Alumni vero pecuniam tribuunt, ut victum, doctrinam et educationem a Magistris accipiant... Secunda sententia *valde probabiliter affirmat*. Ratio est, quia ubi alumni seu convictores habent actu *omnimodam dependentiam* a Regularibus, iam ipsorum *familiares* sunt. Nec verisimile est, Patres Concilii Tridentini minoris aestimasse dependentiam, quae Regularibus adstringit alumnos sub respectu educationis, quam quae famulos sub respectu materialis servitii et stipendii iisdem alligat; ac proinde alumnos, non secus ac famulos, voluisse beneficio *familiaritatis* donare. Ita Pichler, Pellizarius, Schmalzgrueber. 2º Quia pluribus Ordinibus regularibus, quales sunt *Benedictini, Theatini, Congregatio de Somascha, Clerici Ministri infirmorum*, etc., imo et nonnullis saecularibus Congregationibus, uti *Sancti Sulpitii, Spiritus Sancti*, etc., privilegium competit familiaritatis pro ipsorum Convictoribus. Atqui ex communione privilegiorum ceteri Ordines regulares iam tale privilegium consequuntur. Ergo etc. Haec autem sententia plures Romanos Theologos, et quidem gravissimos, habet patronos ». Hucusque praelaudatus Gury.

Huic sententiae favere videtur Clemens Marc (*Instit. Moral.* tom. II, n. 1763, pag. 283, edit. 5ª), qui etiam auctoritatem S. Alphonsi adducit, scribens: Nec dissentit S. Alphonsus: loquens enim de eo privilegio, quo fruuntur Religiosorum familiares, sub-

iungit absque ulla reprehensionis nota: *Id extendit Bordonus ad alumnos monasteriorum* (S. Alph. lib. VI, n. 383).

1055. Redactor ephemeridis, cui nomen *Acta S. Sedis*, post relatum super hac materia quamdam disceptationem et decisionem, hoc inter alia infert: *Iuvenes et convictores alumnos, viventes pro studiis in Regularium Collegiis, habendos esse veluti spectantes ad Coenobii et Monasterii familiam, adeo ut, irrequisito Parocho, Communionem Paschalem, Viaticum, et Extremam Uctionem a Superiore regulari recipere possint* (*Act. S. Sed.* vol. XXII, p. 303, coroll. II).

1056. Quidam Iurisconsultus observat, ius huiusmodi in Regularibus erga alumnos internos, vix privilegium dici posse, *cum sit iuridica consecutio* immediate derivans ex Regularium exemptione (Cf. *Act. S. Sed.* vol. III, p. 60).

1057. Expositam sententiam rejiciunt non pauci Auctores, inter quos Cardinalis de Lugo ex antiquioribus, nec non nonnulli Commentatores *Constitutionis Apostolicae Sedis*, ut D' Annibale *Comment.* n. 425, *Scriptores Nouv. Rev. Théol.* tom. 10, p. 477 sq. et tom. 20, p. 269; Pennacchi, tom. I, p. 4025; Gabriel de Varceno, Ciolli etc.

Hi ergo propugnant, Regulares sine approbatione Ordinarii, et cum sola approbatione sui Praelati regularis, non posse audire confessiones alumnorum seu Convictorum; nec item posse, quin incurrant excommunicationem Romano Pontifici reservatam, ministrare extra casum necessitatis Extremam Uctionem et Viaticum absque Parochi licentia. Sententiam tuentur sequentibus rationibus:

1° Quia ex citato Concilii Tridentini decreto, Religiosi possunt Viaticum et Extremam Uctionem ministrare iis, qui in praedictis locis aut militiis *actu serviunt*; at alumni et convictores non serviunt.

2° Quia Gregorius XIII in memorata Const. *Circumspecta* decernit, tres conditiones supra explicatas *debere simul concurrere*; at in praesenti casu excluditur prorsus prima conditio, quae exigit, ut *familiares Regularibus actu inserviant*; lex ergo in casu deficit.

3° Quia si lex de alumnis et convictoribus etiam intelligatur, intelligenda pariter esset, et quidem potiori ratione de iis, qui, retento habitu saeculari, in conventum se recipiunt, ut ibi devotam

vitam ducant usque ad obitum. Dictum est *potiori ratione*, quia alumni et convictores non intendunt in perpetuum manere in Collegio seu Seminario. Atqui tamen Religiosis non licet sine Parochi licentia illis Viaticum aut Extremam Unctionem ministrare, ut patet ex decreto supra relato n. 1050. Ergo a fortiori eadem Sacramenta non licebit Religiosis ministrare alumni seu convictoribus, qui nullam intentionem habent in Collegio perpetuo manendi (Vid. *Pennacchi et Nouv. Rev. Théol.* loc. cit.).

4° Adductas rationes confirmant praefati Auctores decretis supra relatis, nec non ex resolutione sequentis controversiae, relatae etiam a Bizzarri, pag. 616 et ab Avanzini in ephemeride *Acta S. Sedis*, vol. III, p. 50.

1058. In quadam causa *Parmen.* discussum fuit apud S. Congr. Ep. et Reg. de Collegio ducali a *Maria Aloisia* (vel *Ludovica*) nuncupato, quod *primitus a Presbyteris saecularibus gubernabatur*, sed anno 1833 Clericis Regularibus S. Pauli, quos Barnabitas vocant, moderandum traditum fuerat. In hoc Collegio commorabantur praeter Religiosos, etiam alumni saeculares, qui operam dabant studiis, aliaeque personae eorum servitio addictae. Parochus contendebat in huiusmodi Collegium usque ad diem 7 Aprilis 1847 *plenam iurisdictionem pacifice semper exercuisse*. Verum Episcopus praefata die Parocho epistolam misit, qua eidem significabat, ut attentis privilegiis Congregationis S. Pauli, sese abstineret ab exercendo quocumque iure parochiali.

Quinimo ipse Episcopus die 11 Aug. 1847 decretum edidit, quo Barnabitis facultas fiebat administrandi, *absque ulla dependentia a Parocho*, Sacramenta Poenitentiae, Eucharistiae et Extremae Unctionis, itemque funeris exequias peragendi non solum pro Religiosis, alumni et eorum famulis, sed etiam pro hospitibus et quibuscumque personis repentino morbo forsitan in eodem Collegio correptis.

Reclamante Parocho, suaeque iura persequente *tum ex iure canonum, tum ex consuetudine*; et contra adversantibus Barnabitis, varias Constitutiones Apostolicas praeseferebantibus, dubium in generalibus Comitibus diei 21 Iulii 1848 in deliberationem adductum fuit:

An sustineatur Decretum Episcopi Parmensis super exemptione a iurisdictione parochiali totius Collegii a Maria Aloisia nuncupati, sub cura Clericorum Regularium S. Pauli?

Emi Patres rescripserunt: *Decretum Episcopi esse reformandum iuxta mentem*: scilicet firmo remanente tenore dicti Decreti quoad omnes et singulos Clericos et Fratres Congregationis S. Pauli et quoad eorum domesticos et familiares, qui Religiosis actu inserviunt, comprehensis illis praefatae domus, qui intra eius septa resident, et sub eorundem Religiosorum obedientia vivunt iuxta praescriptum S. Concilii Tridentini *cap. 11, sess. 24 de Reform.* et Constit. Gregorii XIII incipien. *Circumspecta*, diei 23 Nov. 1580; pro alumnis, seu adolescentulis, hospitibus, perpetuis commensalibus, aliisque personis in memorato decreto enunciatis, intra Parochi *in casu mortis salva remaneant*: ac insuper Superior dicti Collegii notulam Religiosorum, alumnorum, hospitum, famulorum et aliarum personarum in eadem domo degentium Parocho quotannis dare teneatur ».

1059. Quoad hanc decisionem nos observamus cum Gury, tom. II, n. 364, illam fuisse datam pro casu *specialissimo*, quae proinde ad casus alios minime extendenda est. Quinimo, subiungit (ibid. not. a) Ballerini, haec S. Congregationis declaratio ad causam praesentem nihil pertinet. Neque enim ibi lis erat de excipiendis alumnorum confessionibus sine episcopi approbatione (quae causa insuper ad parochum nihil spectasset), sed *de iuribus parochi in causa mortis*. Adde quod parochus in rem suam *consuetudini* innitebatur: affirmabat enim se in eo Collegio usque ad diem 7 Aprilis 1847 *plenam iurisdictionem pacifice semper exercuisse*. Quocirca praefata S. Congregationis declaratio transferri nequit ad alios casus his adiunctis destitutos, ne in illa quidem quaestione (concludit laudatus Ballerini) de iuribus parochialibus in causa mortis.

1060. *Quid ergo sentiendum de praefata quaestione?*

Scias, S. Congregationi Episcoporum et Regularium propositum fuisse dubium, quod sequitur:

An iuvenes et convictores alumni, viventes pro studiis in Regularium Collegiis, et puellae in exemptis Monialium monasteriis educationis causa degentes, habendi sunt veluti spectantes ad coenobii et monasterii familiam, adeo ut irrequisito Parocho,

Communione paschalem, Viaticum et Extremam Uctionem a Superiore regulari recipere possint?

S. Congregatio die 8 Jun. 1860 respondit: *Dilata et dividantur dubia* (Vid. Scavini, tom. I, n. 486, p. 385, edit. 12^a; Ferraris-Bucceroni, v. *Confessio*, n. 9).

1061. Nulla ergo decisio ad propositum dubium data fuit. At Summus Pontifex deinde, ita Scavini loc. cit., die 3 Sept. 1864, exemptionis indultum largitus est, nempe per Rescriptum causam interemit. Vid. *Acta S. Sed.* vol. III, p. 47 sq., ubi habentur exposita tum ea quae favore Parochorum, tum ea quae favore Regularium a deputatis Consultoribus subtiliter deducta sunt. et cf. etiam vol. XXII eiusdem ephemeridis, p. 298 sq. in *Senen*.

Cum ergo quaestio, de qua agitur, per generalem authenticam declarationem definita non fuerit, ideo, ut testatur Scavini loc. cit., in praxi solent Episcopi, ad omnem removendam difficultatem, Regularibus facultatem concedere, certioratis Parochis, Poenitentiam et Eucharistiam, adolescentibus et puellis internis et externis etiam administrandi. Fortasse magis expedit recurrere ad S. Sedem pro opportuna declaratione exemptionis a iurisdictione Parochi, prout in pluribus casibus a Religiosis factum est. Tunc enim occurritur difficultati, quae moveri potest per hanc declarationem. Dubium sequens propositum fuit:

An in communitatibus mulierum religiosarum possit Episcopus permittere Capellanos ministrare Viaticum et Extremam Uctionem personis internis, quae cum habeant in vita Confessorem, et eum cupiunt habere solatorem in articulo mortis?

S. C. C. die 22 Febr. 1865 respondit: *De iure non posse, nisi prius declarata exemptione Communitatis a iurisdictione Parochi* (Apud Bucceroni, Supplem. ad Ferraris, verb. *Parochus*, pag. 644, n. 6).

CAPUT III.

De Postulantibus ad religiosum Ordinem.

1062. Nonnulli regulares Ordines, ut in tanta temporum nequitia propriae existentiae prospicerent, opportunum vel necessa-

rium existimarunt erigendi Collegia, recipiendis instituendisque adolescentibus, qui ad religiosae vitae rationem ineundam vocari videntur. Istiusmodi Collegia appellantur etiam *Probandatus*, utpote destinata ad *probandos* dictos iuvenes, eosque educandos in spiritu illius Religionis, quam ingredi ac profiteri protestantur. In Ordine Minorum huiusmodi Collegia, *Seraphica* nuncupata, ubicumque erecta vel erigenda, a Summo Pontifice Leone XIII specialibus favoribus ac indulgentiis ditata sunt, de quibus videatur nostra *Collectio Indulgentiarum*, p. 680 sq.

1063. *Modo quaeritur, an huiusmodi iuvenes privilegio exemptionis gaudeant, ita ut Religiosis cum sola approbatione proprii Superioris regularis liceat eorumdem iuvenum confessiones excipere, et Viaticum ac Extremum Unctionem eis ministrare sine licentia Parochi?*

Propositae quaestioni, quam a nemine tractatam vidimus, nos submisce respondemus *affirmative*. Hi enim iuvenes ad Ordinem postulantes, eo ipso quo a Superiore regulari legitime recepti fuerint, Ordini ipsi quodammodo incorporati censentur, *fere ad instar Novitiorum*. Nam ipsi quoque praeparantur et probantur pro Religione, cui tamquam Oblati seu Donati se devovent; hi etiam infra Religiosorum septa ac domos resident, subque eorum obedientia vivunt. Quodsi actu non serviunt, id evenit, quia non secus ac Novitii clerici, altius aspirant.

CAPUT IV.

De prima Communione puerorum.

1064. *An possint Regulares primam Communionem, absque licentia Parochi, in suis ecclesiis pueris aut puellis administrare?*

Resp. *Affirmative*. Nam huiusmodi puerorum ad primam Communionem admissio, inter iura parochialia minime accensetur. Contraria opinio alicubi recenter exorta, vix confutatione digna videtur, inquit Bonix (*de Iure Reg.* tom. II, p. 210) et apud Doctores et Canonistas fere inaudita. Et revera in Iure nihil reperitur, quo vel minimum dicta opinio fulciri possit.

1065. Quinimo affirmamus, quod etsi ad Parochos etiam pertineat indicare, an puer idoneam aetatem ad Sacra recipienda attigerit, iudicium tamen illud potiori iure ad *parentes* et ad *Confessarium* pertinere docet Catechismus Romanus his verbis:

1066. Qua vero aetate pueris sacra mysteria danda sint, *nemo melius* constituere poterit, quam pater, *et Sacerdos, cui illi confitentur peccata. Ad illos enim pertinet explorare et a pueris percontari*, an huius admirabilis Sacramenti cognitionem aliquam acceperint et gustum habeant (*De Euchar. Sacram. n. 63*).

1067. Confirmatur assertio nostra ex quadam declaratione S. Congr. Concilii, quam postea dabimus, praemissa interim notitia quaestionis paucis verbis.

Episcopus Anneciensis anno 1887-1888 ad habendam in sua Dioecesi uniformitatem, varia praescripsit, inter quae, ne ullus puer ad primam Communionem solemnem admitteretur, nisi in aetate duodecim annorum constitutus. Quidam Parochus huic ordinationi sese opposuit. Re ad S. Congreg. Concilii delata et a duobus Consultoribus de more utrinque disceptata, sequens dubium propositum fuit:

« An Decreta Episcopi Anneciensis sint confirmanda vel infirmanda in casu ?

Resp. *Affirmative ad primam partem, iuxta modum. Modus est, ne Episcopus Parochos prohibeat ab admittendis ad primam Communionem iis pueris, de quibus certo constat, eos ad discretionis aetatem iuxta Conciliorum Lateranensis IV et Tridentini Decreta pervenisse.*

Sanctissimus vero, in audientia diei 23 Iulii iussit declarari verba AD PRIMAM COMMUNIONEM esse intelligenda ad exclusionem primae Communionis IN FORMA SOLEMNI.

1068. Orto dubio quoad hanc responsionem, Emus Praefectus eiusdem S. C. C. sic eam explicavit: « Il Parroco può dare la S. Comunione ad un giovinetto che crede istruito, e che dice avere la discrezione di capire quello che fa, ma *privatamente* senza alcuna solennità e pubblicità; ma quando si tratta di amministrare la S. Comunione *in forma publica e solenne* secondo il costume delle Chiese di Francia, deve osservarsi il decreto Vescovile ». Vid. *Nouv. Rev. Théol.* tom. 21, pag. 29, ubi refertur praefatum Decretum.

(Versio latina) Parochus potest S. Communionem administrare iuveni quem ipse reputat instructum et quem dicit habere discretionem intelligendi id quod agit, sed *privatim* absque ulla solemnitate et publicitate; at cum agitur de administranda S. Communione *in forma publica et solemn*i iuxta morem ecclesiarum Franciae. observari debet decretum episcopale.

1069. Quare retenta distinctione inter formam *publicam ac solemnem*, et inter formam *privatam*, Sacerdos pueri Confessarius, potest in forma *privata* admittere ad primam Communionem puerum ipsum, quem ex suo ministerio sacerdotali cognovit huius admirabilis Sacramenti habere cognitionem et gustum. Et sane notum est permissionem vel prohibitionem accedendi ad sacram Synaxim spectare, generatim loquendo, ad Confessarium, quin aliquis ullam habeat auctoritatem hac in re sese ingerendi, ut declaravit Leo XIII die 17 Dec. 1890 in Decreto *Quemadmodum*, n. V.

Et quamvis decretum supra allatum 1888 referatur ad controversiam inter Episcopum et Parochum, tamen nulla est ratio, cur responsum datum a Summo Pontifice, distinguendo Communionem *solemnem* a *privata*, nequeat applicari Confessario ordinario pueri.

1070. Accedit, quod in quibusdam regionibus, ut ex. gr. in Helvetia et Hispania, puer quisque, ceteris grandioribus personis communicantibus permixtus, quando ipsius Confessario et parentibus bene visum fuerit, ad Eucharisticas dapes primum accedit (*Ita Bouix*, loc. cit. pag. 210).

1071. Hinc merito Nardi (*dei Parrochi*, tom I. cap. 7, pag. 169, nota 3): « Admissio puerorum ad primam Communionem si fiat a Parocho, bene est; verum *non est hoc ius ipsorum*. Possunt parentes liberos suos alio quam ad Parochiam mittere, si opportunum existiment ». Ex dictis patet, in ecclesiis Regularium, sicut in aliis, posse fieri primas Communiones, attento iure communi.

1072. Dicimus *attento iure communi*, siquidem nolumus, ut quis arbitretur nos minoris facere praxim in pluribus regionibus introductam, qua solent pueri, prima vice sacra Synaxi reficiendi, certo tempore piis exercitiis et catechesibus disponi, et magno cum apparatu ad sacram mensam statuta die deduci. Inno huiusmodi

praxim perutilem censemus, et talis revera est, quae ideo connumerari merito potest inter Parochorum curas magni momenti. Per hucusque exposita non aliud intendimus, nisi ostendere, admissionem puerorum ad primam Communionem non esse (de iure communi) de iuribus parochialibus, adeoque Parochi se laesos existimare non debent, si forte unus aut alter iuvenis identidem, praesertim praevio Episcopi aut Vicarii Generalis assensu, privatim alibi, quam in Parochia, primam Communionem recipiat (*Vid. Bouix, loc. cit. pag. 211*).

LIBER DECIMUS

DE BENEFICIIS ECCLESIASTICIS ET DE IUREPATRONATUS

Equidem ad utrumque Clerum, sed praecipue ad saecularem, pertinet sufficientem saltem cognitionem habere *de Beneficiis ecclesiasticis*, ex quibus ipse debite residendo, seu eisdem deserviendo, honestam suam sustentationem habere potest, *dignus est enim operarius mercede sua*. Cui capiti recto ordine subiungitur aliud caput, id est *de Iurepatronatus*, quod est unus titulus inter celebriores in Iure Canonico. Et haec est materia huius Libri, prout clare indicatur in praemisso textu.

CAPUT I.

De Beneficiis ecclesiasticis (1).

§ I. Notio et divisio Beneficii ecclesiastici.

1073. Beneficium ecclesiasticum communiter definitur: *Ius perpetuum auctoritate ecclesiastica constitutum percipiendi fructus ex bonis ecclesiasticis propter officium sacrum*.

1074. Haec definitio duo essentialia Beneficii elementa exhibet consideranda, videlicet, 1° *ius percipiendi fructus bonorum ecclesiasticorum*, et 2° *officium sacrum*.

1075. Officium sacrum seu spirituale vel ecclesiasticum, est *causa et fundamentum Beneficii*; quia Beneficium non datur

(1) Videantur Laymann, lib. IV, tract. II; Reiffenstuel, lib. III, tit. V, *de Praebendis et Dignitatibus*; Lezana et Ferraris verb. *Beneficium*; Aichner, *Compendium Iuris ecclesiastici*, pag. 258, edit. 7^a; Franciscus Santi eod. tit. n. 4 sqq.

otiosis, sed *propter officium*. Praecipua Clericorum officia consistunt in recitatione divini Officii, in cura animarum, in administratione Sacramentorum, in celebratione Missarum, in exercitio spiritualis iurisdictionis etc. Porro officia profana vel civilia, nec non pensiones, quae pro ipsis in Ecclesia statuta sunt, Beneficia non dicuntur. Hinc portiones fructuum assignatae pro aedituo, procuratore, cantoribus etc. rationem Beneficii minime habent: soli enim Clerici Beneficiorum capaces sunt.

1076. Animadvertendum est, Beneficium non consistere proprie in actuali et materiali perceptione fructuum, sed *in iure* perceptionis habendae. Unde qui legitime assecutus est Beneficium, huius titulum non amittit, et censetur esse verus beneficiatus, quamvis a possessione bonorum iniuste fuerit exturbatus.

1077. Unum ex requisitis ad constituendum Beneficium est *perpetuitas*, quae considerari potest tum ratione *Beneficii*, tum ratione *Beneficiati*. Perpetuitas *ratione Beneficii* perennem Beneficii durationem significat. Vera enim Beneficia non ad tempus, sed in perpetuum fundantur. Quocirca per remotionem vel mortem Beneficiati, Beneficia minime cessant, sed tantum vacant, et deinde alius conferuntur vel conferri possunt. Hinc sequitur *foundationem temporaneam*, puta pium legatum Missarum in designato Altari ad decennium celebrandarum, vel sacrum officium ad tempus praestandum cum congrua retributione, non posse constituere Beneficium.

1078. Perpetuitas ratione seu *respectu Beneficiati* in eo consistit, ut Beneficium non conferatur *regulariter* ad tempus, sed ad totam vitam Beneficiati; hinc est, quod Clericus dicitur *investitus in Beneficio*.

1079. Collige, proprie et stricte Beneficiatos non esse, qui obtinent Beneficia ad nutum revocabilia, ad beneplacitum nempe et voluntatem Superioris, vel qui ad administrationem Beneficii vacantis temporaneae deputantur, vel qui gerit administrationem, quae morte concedentis expirat, v. g. Vicarius Generalis.

1080. Requiritur ulterius, ut Beneficium sit erectum et constitutum *auctoritate ecclesiastica*, videlicet Summi Pontificis aut Episcopi. Nam erectio Beneficii exhibet institutionem officii sacri, quod institui potest a sola auctoritate, cui commissum est regimen

Ecclesiae. Requiritur igitur formalis approbatio vel Papae aut Curiae Episcopalis *per decretum erectionis in titulum*.

1081. Beneficium *ex bonis ecclesiasticis* resultat, ut ex data definitione patet. Quoad hoc notandum est: 1° sub appellatione Beneficiorum venire etiam *pensiones*, quae a Gubernio civili in aliquibus regionibus sacris Ministris ex assumpta obligatione cum Ecclesia solvuntur ob munia ecclesiastica, quae exercent. Videatur declaratio S. Poenitentiariae de die 19 Ian. 1849. 2° Dum in definitione dicitur, Beneficium esse ius percipiendi *fructus*, significatur, Beneficiatos esse solummodo *usufructuarios* sui Beneficii, dominio eiusdem penes Ecclesiam manente.

Divisio Beneficiorum.

1082. Beneficiorum variae sunt species. Dividuntur enim:

I. In Beneficia *maiora* et *minora*. *Maiora* sunt, quibus iurisdictio ecclesiastica, etiam pro foro externo, adnexa est. Huiusmodi Beneficia obtinent Patriarchae, Metropolitae, Episcopi, et Praelati seu Abbates cum iurisdictione quasi Episcopali. Hi tamen dignitatum apices communi nomine Beneficiorum non comprehenduntur, etsi eorum favores quoad omnia participant. Beneficia *minora* ea censentur, quae praedictis sunt inferiora.

1083. II. Dividuntur in *simplicia* et *duplicia*. Simplicia sunt, quae simplex officium habent, scilicet aut solum *Officium divinum* sive in choro sive extra chorum, aut etiam altaris ministerium et obligationem certas Missas persolvendi. Verum iuxta communem loquendi modum et hodiernam praxim, sub Beneficiorum simplicium appellatione veniunt illa beneficia, onera habentia adnexa, quae ubique impleri possunt, ut est recitatio divini Officii, celebratio Missarum. Quocirca Beneficia simplicia dici solent ea, quae personalem Clerici residentiam in loco determinato ratione Officii proprii non exigunt. Duplicia vero sunt, quae praeterea curam animarum, aut officium, aut iurisdictionem, vel praecminentiam adnexam habent. Horum species sunt praecipue *Beneficia curata*, quae curam animarum, administrationem Sacramentorum, ac praesertim Sacramenti Poenitentiae, adnexam habent.

1084. Beneficiis duplicibus adnumerantur etiam *Dignitates*, *Personatus*, et *Officia*. *Dignitates* sunt Beneficia, quibus adnexa est aliqua iurisdictio, et praeeminentia honoris. Talia erant iure Decretalium Beneficia Archidiaconatus et Archipresbyteratus. — *Personatus* est illud Beneficium, cui inhaeret praecedentia, seu locus prae aliis Canonicis honorificus in Choro, in Capitulo et in Processionibus, sed omni iurisditione in alios caret. Tale est Beneficium Primicerii seu Cantoris. — *Officium* importat Beneficium, cui adnexa est administratio rerum ecclesiasticarum sine iurisditione et praecedentia; qualem administrationem habent Sacrista, Custos, Thesaurarius et huiusmodi (Auctores cit. ibid.; Devoti, tom. I, tit. III, § 67).

1085. Notamus demum cum laudato Francisco Santi, loc. cit. n. 46, quod hodiernis moribus, *extincta iurisditione ordinaria Archidiaconi et Archipresbyteri*, Capitulorum Dignitates non sunt, regulariter loquendo, nisi totidem *Personatus* (Cf. etiam Devoti, loc. cit. § 73 ad 75).

1086. Advertendum est etiam, in usu veterum vocabulorum *Dignitatis*, *Personatus* et *Officii*, attendendam esse locorum consuetudinem et peculiares Capitulorum Constitutiones: quandoque enim, ut notat Glossa apud Reiffenstuel, n. 32, praedicta tria vocabula sumuntur pro synonymis. — Iure Tridentino *Officium* habent *Canonicus Theologus* et *Canonicus Poenitentiarius* (Devoti, loc. cit. § 69).

1087. Dubium: *An Canonicatus Ecclesiae Cathedralis accenseri debeant inter duplicia Beneficia?* Quamvis Canonicatus curam animarum non habeant, neque proprie sint Dignitates aut Personatus, ac proinde Beneficiis simplicibus adnumerari possent, quia tamen personalem residentiam de facto requirunt, simulque Canonici Cathedralis Ecclesiae lateri adhaereant Episcopi, maioremque prae ceteris Clericis Dioecesis praecedentiam habeant, ideo Canonicatus plerumque nomine Beneficiorum simplicium non veniunt.

1088. *Aetas requisita in promovendis ad Beneficia.* a) Pro Episcopatu requiritur annus 30 completus. b) Pro Beneficiis duplicibus annus 25 inchoatus. c) Pro Dignitatibus et Personatibus in Capitulis annus 22 completus. d) Pro Poenitentiario in Cathedrali

annus 40. e) Pro Beneficiis simplicibus, nisi *speciatim* maiorem aetatem exigant, sufficit annus 14 ineptus (Conc. Trid. sess. 24, cap. 12, de Ref.; cap. 8 eiusd. sess.; sess. 24, cap. 6 de Ref.).

1089. Nota, aetatem annorum 14 sufficere etiam ad obtinendum Canonicatum in ecclesiis *collegiatis*; siquidem Concilium Tridentinum hac in re quoad Ecclesias Collegiatas nihil novi iuris induxit, ut S. Congregatio Concilii declaravit die 12 Febr. 1601, apud Giraldi, tom. III, pag. 939.

1090. Aetas tamen 14 annorum non requiritur pro obtinendo Beneficio simplici de iure patronatus laicorum, si in illius foundatione cautum sit, ut minor aetas sufficiat. Ita pluries S. Congregatio apud Giraldi, tom. III, pag. 939.

1091. III. Beneficia dividuntur in *saecularia* et *regularia*. Saecularia sunt, quae sive ex foundatione, sive ex praescriptione saltem 40 annorum Clericis saecularibus conferuntur. Regularia vero sunt, quae solis Regularibus competunt, utpote quae iis solis ex primaeva foundatione vel ex natura, aut ex praescriptione saltem 40 annorum, vel etiam alio legitimo titulo sunt addicta. Tales sunt Abbatiae, Prioratus, Canonicatus regulares, et Parochiae Regularium. In dubio, utrum Beneficium sit saeculare vel regulare, praesumitur, nisi contrarium probetur, esse saeculare, quia saeculares communius et frequentius deputari solent ad Beneficia. Exceptio tamen facienda est, ut advertit cl. Santi, n. 19, in Beneficiis natura sua regularibus: siquidem quoad ista praesumptio militat pro qualitate regulari.

1092. IV. Iuxta modum, quo Beneficia communiter conferri solent, dividuntur ulterius in *collativa* seu liberae electionis, *patronata*, et *electiva*. *Collativa*, seu *libera*, vel *liberae electionis* ea sunt, quae ab Episcopo, seu alio Superiore ordinario motu proprio conferuntur, quin requiratur electio Capitularis, vel alterius praesentatio. Beneficia *patronata* sunt, quae praerequirunt nominationem seu praesentationem alterius, quae nempe subsunt iuri patronatus. Beneficia *electiva* appellantur ea, quae conferuntur per legitimam electionem ab iis factam, qui iure eligendi pollent, atque a Superiore confirmatam. Ita communiter Doctores.

1093. V. Beneficia alia sunt *manualia*, seu ad nutum revocabilia, alia *non manualia*, sive collata in perpetuum. Beneficia

saecularia, regulariter loquendo, sunt *non manualia*; Beneficia vero regularia, regulariter loquendo, sunt *manualia*, quia Religiosi a voluntate Superioris pendent.

1094. Non miretur Lector, quod contra superius n. 1077 sq. dicta, inter Beneficia computentur illa, quae *manualia* dicuntur, cum *vera* Beneficia debeant esse *perpetua*; respondetur enim, quod etsi Beneficia manualia, sed ad nutum revocabilia, *vere et proprie* Beneficia non sint, dantur tamen nonnulli casus, in quibus nomina Beneficii ecclesiastici eisdem applicantur. Item cum aliis docet Fagnanus, lib. I. Decret. cap. *Ad audientiam* (il 2), De Rescr. n. 118, ubi dicit, quod in materia favorabili appellatione *Beneficii* includuntur etiam Beneficia manualia, quae tamen *vere et proprie* non sunt Beneficia (Vid. etiam Reiff. cit. lib. III, tit. V, n. 62; et legatur Laymann, lib. IV, tr. II, cap. I et IV).

§ II. Vicaria, Capellania, Praestimonium.

1095. *Vicaria*. Vicarius est, qui vices alterius gerit: in casu nostro qui vices Parochi gerit in cura animarum. Haec Vicaria alia est *temporalis*, alia *perpetua*. Est temporalis, quando Vicarius destinatur ad regendam Parochiam ad certum tempus, vel ad nutum amovibilis. Quae quidem Vicaria non est verum Beneficium, tum quia Vicarius *titulum* Beneficii non habet, tum quia Vicariae temporali deest perpetuitas, requisita ad constituendum verum Beneficium. Vicaria perpetua ea est, quae confertur cum canonica institutione, seu investitura, ac erectione tituli Vicariae. Hinc Vicarius perpetuus ab officio removeri nequit, nisi una ex causis canonicis interveniat, et nisi serventur modi in iure expressi ad removendos Parochos ab officio. Insuper Vicarius perpetuus ecclesiarum Parochialium aequiparatur veris et titularibus Parochis, et ipsa Vicaria perpetua confertur per concursum iuxta legem Tridentinam.

1096. De Vicariis in Capitulis et Collegiatis, Fagnanus (*De offic. Vicarii*) ostendit, utilius servitium Ecclesiis parochialibus praestari a Vicariis *perpetuis*, quam a temporalibus; et expedire, ut Sedes Apostolica decernat, quod *Capitula Cathedralium et Collegiatarum Ecclesiarum, curam animarum habentium*, eamque

per Vicarios temporales exercentium, cogantur ad deputandos Vicarios *perpetuos*, qui curae incumbant. Hanc doctrinam confirmant alii ex experientia, quae docet Vicarii temporalis nominationem discordias et contentiones in Capitulis plerumque excitare ac fovere; et nonnumquam etiam sine causa, ob privatos affectus, eos amoveri qui ceteroquin Ecclesiae et Curae utiles essent. Praeterea, qui amovibiles sunt, Ecclesiam haud diligere, nec ovium sollicitam curam gerere, quasi uti *suas* non respiciunt (*Acta S. Sed.* vol. IX, pag. 203 ad pag. 208).

Capellania.

1097. Capellania est institutio quaedam, cui inest onus celebrandi intra annum vel intra hebdomadam unam vel plures Missas in certa Ecclesia vel Capella seu Altari. Sunt duplicis generis: nam quaedam *auctoritate ecclesiastica*, idest auctoritate Episcopi, vel alterius Superioris ecclesiastici, quasi Episcopalem potestatem habentis, fundatae ac erectae sunt; aliae *sine interventu auctoritatis ecclesiasticae*, sola fundatorum nominatione seu vocatione conceduntur Clericis. Priores dici solent Capellaniae *collativae*; posteriores Capellaniae *electivae* seu simplices. Super quo advertendum est, Capellantias *collativas*, quoties ab auctoritate ecclesiastica collatae sint *in titulum perpetuum*, induere naturam veri Beneficii ecclesiastici, et constituere posse titulum sacrae Ordinationis. Non ita dicendum de Capellaniis *electivis*: hae siquidem, tametsi a Clericis, ex fructibus eorum ecclesiasticis fundatae sint, et etiam in perpetuum collatae, Beneficia ecclesiastica minime sunt, cum non sint legitima auctoritate ecclesiastica erectae et constitutae (Cf. Schmalz. part. I. tit. V, n. 8).

1098. Quapropter, si quis in aliqua ecclesia vel capella certas Missas, vel etiam Anniversaria, sub competenti stipendio in perpetuum fundaverit, nisi approbatio Episcopi accesserit, non erit Beneficium, ut dictum est, sed solummodo *pium Legatum*, aut *pia donatio*, vel *Capellania laicalis*. Ita tradunt Doctores apud Reiffenstuel, lib. III, tit. V, de *Praebendis* etc. n. 16; Santi, loc. cit. n. 30.

Si tu quaeras, quomodo Capellaniae ecclesiasticae constituentur in suo esse; respondetur, *per formale erectionis decretum ordi-*

naria auctoritate emissum, necnon *per litteras episcopales*, quae Bullae appellantur sive collationis sive institutionis, sicut conferuntur cetera beneficia sive libera, sive iurispatronatus. Contra, Capellaniae *laicales* formale decretum non admittunt, neque conferuntur ab Episcopo, sive libera collatione, sive institutione; sed satis est ut accedat actus Episcopi, quo in scriptis fiat mera ac nuda eiusdem capellaniae acceptatio (Cf. *Act. S. Sed.* vol. II, pag. 323 sqq.).

1099. Sermo est de Capellania in cap. XI, *Significatum*, h. t. In hoc capite, seu Decretali, Alexander III, relate ad *quotidianam* Missae celebrationem, declarat hanc licite aliquando intermitteri posse a Capellano, *tum ob corporis infirmitatem, tum ob causam honestatis et debitae devotionis*, licet ex Capellaniae fundatione quotidiano oneri sit obnoxius. Agitur autem ibi de Capellano, qui ex dicta lege fundationis tenetur *per seipsum* Missam quotidianam celebrare: si enim per seipsum non teneatur, indubium est teneri per alium satisfacere, si ipse non possit, ut etiam declaravit S. Congregatio Concilii die 18 Sept. 1683, teste Giraldi, tom. I. pag. 245; et vid. Bened. XIV, *de Sacrif. Missae*, lib. III, cap. III, n. 5 et 6).

1100. Quia in citata Decretali, dum conceditur ob memoratas causas intermissio Missae, non determinatur per quot dies intra annum intermitteri possit sine obligatione satisfaciendi per alium, hinc inter Canonistas variae opiniones de re exortae sunt, quae videri possunt penes laudatum Giraldi, loc. cit. Nos, his praetermissis, subiicimus super hac materia nonnullas decisiones sacrarum Congregationum.

1101. I. *Quoad Capellanum infirmum*. Sacra Congregatio Concilii in causa *Romana celebrationis Missarum*, 4 Iun. 1689, et 17 Nov. 1693, censuit *ad quindecim dies* non teneri Capellanum *infirmum*, neque per se, neque per alium Missas celebrare (Giraldi, loc. cit.; Santi, *ibid.* n. 32).

1102. II. Capellanus, obligatus quotidie celebrare *per seipsum*, nequit omittere celebrationem *pro longo tempore infirmitatis*, et nihilominus eleemosynam praetermissae celebrationis consequi; sed tenetur supplere per alium celebrationem Missarum, occasione diuturnae infirmitatis omissam (S. C. C. die 4 Iun. 1689; apud Adone, lib. III, n. 769).

1103. III. Si Capellanus *ob aliquam infirmitatem* redditus sit omnino impotens, nec aliunde habeat unde vivat, ac ordinatus fuerit ad titulum Capellaniae; tunc durante impotentia dispensatur a celebratione, neque per alium satisfacere tenetur (S. C. C. die 5 Febr. 1650; Adone, loc. cit.; Santi, n. 33).

1104. Praeter infirmitatem in memorata Decretali Alexandri III consideratur etiam tum causa *honestatis*, seu mala dispositio animae, praesertim ob peccati mortalis conscientiam; tum causa *devotionis*. Iam vero S. Congregatio Concilii sub die 18 Sept. 1683, sequentia (in compendium) declaravit:

Sacerdotes obligati ratione Beneficii, Capellaniae, legati aut stipendii celebrare *quotidie per seipsos*, possunt aliquando a celebratione vacare, *accedente aliqua rationabili causa*; sed diebus licitae vacationis non possunt pro seipsis vel aliis, praeterquam pro Fundatoribus, celebrare: obligati vero celebrare Missam quotidie, *absque tamen onere celebrandi per seipsos*, numquam possunt a celebratione vacare (Vid. Bened. XIV, loc. cit. n. 7; Giraldi, pag. 255; Adone, n. 767).

Praestimonium.

1105. Praestimonio seu portio praestimonialis est *stipendium* seu *proventus annuus*, qui ab ecclesiasticis redditibus abstractus, alicui Clerico dari solet in vitae subsidium, praesertim cum studiis vacat.

1106. Ad quaesitum, num praestimonia inter Beneficia accensenda sint, respondetur *negative*, si ea concedantur ad certum tempus in vitae subsidium, ex. gr. durante tempore studiorum; siquidem de ratione veri Beneficii ecclesiastici est, ius perpetuum tribuere percipiendi fructus ex bonis ecclesiasticis. Respondetur vero *affirmative*, si praestimonia concedantur in perpetuum, id est in titulum proprium, et ipsis adnectatur onus recitandi Horas canonicas. Tunc revera praestimonia induunt naturam proprie dicti Beneficii ecclesiastici iuxta textum in *cap. ult. de concess. Praeb. in 6º*, his verbis expressum: *Concessiones super Canonicatibus, Dignitatibus, Praestimoniis, et aliis quibuscumque Beneficiis* (Cf. Reiff. lib. III, tit. V, de Praebendis, n. 80 sq.; Laymann, lib. IV,

tr. II, cap. III, n. 6; Schmalz. part. I, tit. V, de *Præbendis*, n. 9; Giraldi, tom. III, pag. 874, nota VI).

§ III. *Pensio et Commenda.*

1107. *Pensio* est certa portio fructuum ab aliquo Beneficio aut mensa Episcopali vel Abbatiali, ad tempus et non in perpetuum separata. Dividitur in *laicalem* et *clericalem*. *Pensio laicalis* est, quæ datur ob ministerium temporale vel aliam temporalem causam, et laico etiam convenire potest, prout est pensio assignata procuratori, cantori, organistæ, aedituo etc. *Pensio clericalis* seu ecclesiastica ea est, quæ Clericis auctoritate Superioris ecclesiastici constituitur, ipsisque solis competere potest.

1108. *Pensio clericalis* alia est quæ simpliciter constituitur *ad tempus* de fructibus Beneficii, iustaque de causa cuiuspiam assignatur a legitima auctoritate. Alia pensio est, quæ assignatur *in titulum Beneficii ecclesiastici*.

1109. Modo quaeritur an prædictæ pensiones dici possint Beneficia?

Respondetur: 1º Quoad pensionem *laicalem*, hanc non constituere Beneficium ecclesiasticum extra dubium est: Laicus enim est incapax omnis iuris ecclesiastici (Cf. Reiff. loc. cit. n. 13).

2º Quoad pensionem clericalem *ad tempus* constitutam, hanc *in materia odiosa* non venire nomine Beneficii (et revera Beneficium non est, cum Beneficium ex sui natura debeat esse perpetuum); bene tamen *in materia favorabili*. Ita docet Fagnanus, lib. I. Decretal. in cap. *Ad audientiam, de Rescriptis*, 31, qui præterea sub n. 120 et 134 addit, enunciata distinctionem *inter materiam odiosam et favorabilem* sæpius probasse S. Congregationem Concilii, necnon Summum Pontificem Gregorium XIII: hic enim Pontifex, audita relatione Congregationis, declaravit sub die 8 Dec. 1576, Pensionarium censi beneficiatum ad effectum gaudendi privilegio fori ecclesiastici (Vid. etiam Reiff. loc. cit. n. 92 sq.; Ferraris, verb. *Pensio*, n. 8).

3º Quoad pensionem collatam *in titulum*, certum est, eam esse vere et proprie dictum Beneficium: tali enim pensioni, utpote

datae in titulum, atque tribuenti *ius perpetuum* percipiendi fructus ex bonis ecclesiasticis, integre convenit definitio Beneficii superius data. Nec refert, quod appelletur pensio, quia non est vis in nomine, quando constat de re (Fagn. loc. cit. n. 40 et sqq.; Reiff. loc. cit. n. 90; Ferraris, ibid. n. 6-7).

1110. Notandum est, Clericum pensionarium ex Const. S. Pii V, incip. *In proximo*, teneri ad recitationem Officii parvi B. M. V. Quod nisi fecerit, subiicitur eisdem poenis, quibus subest Clericus beneficiatus non recitans Breviarium. Ad hanc vero recitationem Officii parvi non tenetur dictus Clericus pensionarius, quoties ex alio titulo, puta, quia iam in sacris constitutus, ad recitationem Breviarii obligetur (Fagn. loc. cit. n. 79; Santi, n. 37).

1111. Quoad pensiones videatur Liber XIII *de Censibus*, ubi plura alia explicantur et ubi examinatur quaestio, utrum fas sit Episcopo imponere dictas pensiones super Beneficiis ecclesiasticis.

1112. In praesentibus Italiae adiunctis, ob iniquam imminutionem ecclesiasticorum reddituum, negotium de pensionibus, quibus antea gravabantur Beneficia, dirigendum est ad normam a Summo Pontifice Pio IX statutam per decretum S. Congr. Ep. et Reg. die 28 Ian. 1871, incip. *Cum nuperrimis*: nempe ut amissio vel diminutio reddituum Beneficiorum *in communi* Beneficiarios ac Pensionarios afficiat, nullo facto inter ipsamet Beneficia, ipsasque Pensiones discrimine, ita ut praefatis redditibus imminutis, vel amissis, habita proportionem imminui etiam *pro rata* debeant aut cessare pensiones.

1113. Pro ecclesiis tamen Cathedralibus (seu Episcopalibus mensis) et Parochialibus, Pensionum oneri subiectis, vult Pontifex, ut earum favore in Pensionibus ab se persolvendis, integra semper servari debeat et incolumis esse Congrua ad formam Concilii Tridentini, sess. 24, cap. 13 de Ref. (Vid. *Acta S. Sed.* vol. VII, pag. 325; Bucceroni, *Supplem. ad Ferraris*, pag. 650).

Commenda.

1114. *Commenda* dicitur *custodia Ecclesiae vel Beneficii alicui commissa*, et Clericus qui Ecclesiam vel Beneficium in Commendam recipit, appellatur *Commendatarius*.

1115. Ut notio Commendae melius dignoscatur, advertendum est discrimen inter Commendam *antiquam*, et Commendam *recentiorum temporum*. Iure antiquo Commenda erat praecise custodia Ecclesiae vel Beneficii vacantis, alicui Clerico, puta Parocho, commissa, ut bona administraret, et fructus erogaret pro ministrorum mercede, pro Ecclesiae conservatione, et pro augmento honorum ipsius Ecclesiae seu Beneficii. Quare antiquitus Commenda non erat instituta in commodum Cleri Commendatarii, sed in utilitatem ipsius Ecclesiae vel Beneficii vacantis (Vid. Reiff. lib. III. tit. V, n. 73, ad 79).

1116. Ex quo sequitur, quod Commenda antiquo iure retineri poterat ab uno eodemque Clerico simul cum alio Beneficio in titulum. Praeterea antiquae Commendae, ut ex dictis eruitur, non erant perpetuae, sed temporaneae, scilicet perdurabant quoadusque id exegisset utilitas Ecclesiae vel Beneficii, aut donec Rector idoneus non fuisset institutus. Quinimo olim Commendae ad sex menses, et non ultra in Ecclesiis curatis pro earundem evidente necessitate (puta, quando vacabant) aut utilitate fieri poterant ab ipsis Ordinariis. Et haec sunt praecipua quae respiciunt Commendas *antiquas* (Reiff. loc. cit.).

1117. Verum tractu temporis factum est, ut Commendae essent *perpetuae* atque ita conferrentur, ut Commendatarius perciperet fructus seu redditus Ecclesiae vel Beneficii commendati, et Commendam reciperet ad instar tituli. Consequenter nostris temporibus Commenda est verum Beneficium, prout constat ex Concilio Tridentino sess. VII, cap. II et IV, et sess. XXIV, cap. XVII, in quibus prohibetur, ne quis plura possideat simul Beneficia *etiam commendata*; quae prohibitio extenditur etiam ad casum, in quo unum Beneficium retinetur in titulum et aliud in Commendam.

1118. Hinc hodierno iure Commendae nonnisi a Romano Pontifice concedi possunt, et duplici in casu, ait cl. Santi, lib. III, tit. V, n. 29, concedi solent: « 1º Quando alicui personae qualificatae, quae iam Beneficium possideat in titulum, ut commodius sustentari possit, aliud Beneficium conceditur in Commendam, ne videatur duplici titulo investiri. 2º Concedi solent in Commendam Abbatiae seu Beneficia Regularia. Conceduntur vero Beneficia ista in Commendam Clericis saecularibus, ne videatur mutata indoles Be-

neficii: nam, cessante concessione in Commendam, Beneficium reddit pleno iure in pristinam conditionem Beneficii regularis » (*De Commendis* videatur Fagn. lib. I, de Elect. cap. 37, *Cum ad nostram notitiam*, n. 4 et sqq.).

1119. Ex praelaudato Fagnano, citato capite *Cum ad nostram*, n. 1 sqq., haec addimus quoad Beneficia regularia saecularibus in *Commendam* collata:

Ut quis assumi possit ad Praelaturam regularem, necessario exigitur, ut prius fuerit Monachus, adeo ut non sufficiat, ut eodem contextu fiat Monachus et Abbas, sed praecedere debeat Monachus. Quinimo debet etiam esse instructus in regula, quia in Magistrum assumi non debet, qui formam discipuli non assumpsit, nec aliis est praeficiendus, qui subesse non novit.

At hoc intelligendum est, si Praefecturae regulares in *titulum* conferantur, prout expresse loquitur Concilium Trid. in cap. 10. sess. 14. Ita enim procedit communis regula, quod *Beneficia saecularia Saecularibus, et regularia Regularibus sunt conferenda*. Secus autem est si procedatur per viam *Commendae*, quia tunc *ordine inverso* Beneficia saecularia Regularibus, et regularia Saecularibus a Sede Apostolica commendari consueverunt. Haec enim via a Romanis Pontificibus ad hoc fuit adinventata, ut qui inhabiles sunt ad obtinenda Beneficia in *titulum* (qui est modus ordinarius et legitimus), quales sunt Saeculares ad Beneficia regularia, et e converso, efficerentur habiles ad illa obtinenda per viam *Commendae* (quae est via extraordinaria et tacite dispensatoria); sicque ex eorum fructibus, quos faciunt suos, commodius sustentari valeant.

1120. Notamus demum, Commendas *ad sex menses*, quae antiquo iure in *ecclesiis curatis* pro earundem necessitate concedi poterant ab ipsis Episcopis, post Concilium Trid. non amplius fieri posse; siquidem in *ecclesiis curatis* vacantibus deputari debent *Vicarii* iuxta formam eiusdem Concilii sess. 24, cap. 18 de Ref. (*De Commendis* consule etiam Devoti, tom. II, tit. 14, sect. III).

§ IV. *Erectio Beneficiorum ecclesiasticorum.*

1121. Ad erectionem Beneficii ecclesiastici omnino requiritur interventus auctoritatis ecclesiasticae, idest *consensus Episcopi*,

adeo ut non sufficiat consilium aut petitio sui consensus, sed requiritur consensus expressus. Erectio praedicta perficitur, ut notatum est sub n. 1080, *per decretum*, quo Episcopus auctoritate *ordinaria* constituit aliquod determinatum officium sacrum, servatis conditionibus a pio fundatore designatis.

Ad Episcopum pertinet *in limine foundationis* diligenter examinare de dotis congruentia iuxta qualitatem Beneficii ac legem sive morem dioecesis.

1122. Fundator Beneficii potest *in limine foundationis* adiacere quascumque qualitates, leges seu condiciones, etiam iuri communi contrarias, dummodo possibiles fuerint et honestae, atque ab auctoritate ecclesiastica acceptatae. Ita Doctores ex pluribus Iuris textibus, et docet Benedictus XIV, *de Syn. dioec.* lib. XII, cap. I, n. 4; et vid. *Acta S. Sed.* vol. IX, pag. 97).

1123. Praedictae leges sive condiciones *in limine foundationis* adiectae, integre servari omnino debent, ita ut si collatio fiat, his conditionibus neglectis, nulla foret. Ita constituit Concilium Tridentinum sess. 23, cap. V, ubi in fine dicitur: *aliter facta provisio subreptitia censeatur*.

1124. Leges, qualitates seu condiciones in fundatione appositae nequeunt immutari sive a Patrono, sive a successore aut haerede fundatoris, nec etiam cum consensu Episcopi. Ita fuisse decisum a S. Congregatione Concilii refert Fagnanus in cap. *Conquerente*, VI, *De Clericis non resid.* n. 24. Ratio est, quia posita fundatione Beneficii, intrat lex tridentina de obligatione observandi dispositiones *in limine foundationis* positas (Santi, lib. III, tit. V, *de Praeb. et Dignit.* n. 40).

§ V. Collatio Beneficiorum.

1125. In divisione Beneficiorum superius sub n° IV facta, vidimus Beneficia alia esse *collativa*, alia *patronata*, alia *electiva*; quae denominationes sumuntur *ex modo provisionis* ipsorum Beneficiorum.

1126. Porro Beneficia *patronata* conferuntur per *praesentationem* factam a Patrono, ob quam Praelatus tenetur instituere

praesentatum, si idoneus sit. De hoc modo provisionis dicitur infra, ubi *de iure patronatus*.

1127. Beneficia *electiva* conferuntur per electionem ab iis factam (puta a Capitulo Canonicorum) qui iure eligendi gaudent, quam deinde legitimus Superior confirmat, quoties electus idoneus repertus fuerit, nulloque labore canonico impedimento. Et de hoc modo provisionis actum est in Lib. XII de *Electionibus*.

1128. Beneficia *collativa* conferuntur *pleno et proprio iure* (absque electione vel praesentatione per *alios* facta) a Superiore ecclesiastico habente potestatem; et de hoc modo provisionis in sequenti paragrafo sermo est.

1129. Notamus cum communi Auctorum doctrina, certam formam capiendi beneficiorum possessionem a sacris Canonibus non esse statutam nisi pro Canonicatibus et Dignitatibus Cathedralium et Collegiatarum, quarum possessio, ne infecta habeatur, *capitulariter* capienda est. Quoad alia beneficia sufficit illa adipisci iuxta leges locales et beneficiorum consuetudines. Sufficit, scribit Card. De Luca, *Benef. Summa* n. 274. sqq. illam adipisci in ecclesia principali, quatenus extet, vel in altari, sive in eo praedio vel loco, in quo id solitum sit (Vid. infra § VII).

§ VI. Collatores Beneficiorum.

I. Romanus Pontifex.

1130. Collator supremus et universalis omnium Beneficiorum est Romanus Pontifex; quia sicut universalis omnium ecclesiarum est pastor, ita potestas ei competit disponendi de bonis et iuribus ecclesiasticis; *ex cap. 2 de Praeb.* in 6, et ex communi Canonistarum et Theologorum (Vid. Laymann, lib. IV, tr. II, cap. 40, n. 1; Reiff. lib. III, tit. V, de Praeb. n. 150).

1131. Quatuor potissimum modis Summus Pontifex conferre solet Beneficia: 1° *iure praeventionis*, cum alicui confert gratiam expectativam ad Beneficium primo vacaturum, vel coadiutoriam cum futura successione in aliquo particulari beneficio. Merito hoc ius dicitur praeventionis, quia revera praevenit auctoritatem colla-

toris ordinarii. Et notandum, quod hic modus provisionis est privilegium speciale Summi Pontificis ob plenitudinem suae potestatis; neque alteri cuiquam concessum est, beneficium nondum vacantem certae personae promittere et ad eam ius tribuere. Nam Concilium Trid. in sess. 24, cap. 19, interdicat *mandata de providendo, et gratias quae expectativae dicuntur*; et in sess. 25, cap. 7, prohibentur coadiutoriae cum futura successione.

1132. 2° *Iure concursus* confert Romanus Pontifex Beneficium, quando illud confert concurrendo cum aliis ordinariis Collatoribus; seu cum confert Beneficium vacans, quod potest proprio iure ab alio, puta ab Episcopo, conferri. Unde si Beneficium vacet in quacumque dioecesi, non solum Episcopus, aliisque collator ordinarius illud conferre potest, sed etiam Papa, et sic inter hunc et illos datur locus *praeventioni*, quatenus qui prior contulerit, eius collatio praefertur, iuxta regulam iuris 54 in 6°: *Qui prior in tempore, potior iure*.

1133. 3° *Iure devolutionis* confert Romanus Pontifex Beneficium ecclesiasticum a) si inferior collator culpabiliter illud indigno contulerit; b) vel negligens fuerit in conferendo, quatenus intra legitimum tempus Beneficii collatio facta non fuerit. Et hic obiter meminisse oportet, a sacris Canonibus statutum ac designatum fuisse tempus ad collationem Beneficiorum utile; videlicet quoad Beneficia *maiora*, haec non debent ultra *trimestre* vacare; quoad *inferiora*, non ultra *semestre*.

1134. 4° *Iure reservationis* confert Romanus Pontifex Beneficia. De hoc iure latissime agunt Canonistae, nos autem quae praecipua atque magis scitu utilia videntur, brevi calamo exponemus, ut sequitur.

1135. *Quid est reservatio Beneficiorum?* Resp. Est avocatio Beneficii vacaturi a collatore ordinario ad Superiorem, qui potestatem habet ad id iure agendum. Hinc Beneficium reservatum illud dicitur, cuius collationem Superior, videlicet *Romanus Pontifex*, sibi propriam ita vindicat, ut inferioris collatoris manus liget, quatenus ab eo conferri non possit. Dictum est *Romanus Pontifex*: siquidem hodie hoc ius sibi reservandi collationem, proprium est solius Romani Pontificis, dum iure Decretalium etiam

Legatus a latere in provincia suae delegationis poterat sibi reservare collationem aliquorum Beneficiorum (Vid. Laymann, lib. IV, tr. II, cap. XI, n. 1; Reiff. n. 378; Schmalz. n. 209; Santi, n. 48).

1136. Ex dictis facile intelligitur discrimen inter ius devolutionis et ius reservationis. Ius siquidem devolutionis constitutum est in poenam praesertim *negligentiae* ob elapsam praescriptum tempus ad conferendum Beneficium; quae tamen negligentiae poena locum non habet, quoties Collator demonstretur *ignarus vacationis, vel legitime impeditus*. Haec autem omnia non verificantur in iis Beneficiis, quorum collatio reservata est Apostolicae Sedi, eo quod reservatio non secum fert necessario ideam negligentiae vel culpae (Cf. Acta S. Sed. vol. II, n. 73).

1137. *Qua ratione reservatio quorundam Beneficiorum facta fuit?* Cur reservatio collationis aliquorum Beneficiorum respectu Romani Pontificis, Christi in terris Vicarii, introducta fuerit, multiplex assignari potest ratio congruentiae, et praecipue: 1° Ut constaret ac memoria non excideret, quod Summus Pontifex censeretur in iure ceu supremus administrator et distributor omnium bonorum Ecclesiasticorum; ex cap. *Licet*, II, de Praeb. in 6 hoc tit.; 2° Ut Papa haberet ampliorem facultatem subveniendi Clericis indigentibus ad Sedem Apostolicam recurrentibus, ac remunerandi eos qui de Ecclesia universali benemeriti sunt; 3° Ut ecclesiarum et ecclesiasticarum personarum totius Orbis catholici maior esset communicatio et unio cum centro unitatis, nempe cum Ecclesia Romana (Schmalz. n. 214; Reiff. n. 386; Santi, n. 49).

1138. *Quotuplex est reservatio?* Distinguunt Doctores duplicem reservationem: a) *generalem*, qua reservantur plura Beneficia in communi; v. gr. Beneficia in Curia vacantia, omnia Beneficia alicuius regni, vel provinciae, aut dioecesis; b) *specialem*, qua reservatur certum aliquod Beneficium.

1139. *An dentur aliqua Beneficia, quae non intelliguntur sub generali reservatione, nisi de ipsis specialis mentio fiat?* Resp. Affirmative, et ex his plura recensentur a Canonistis; nobis satis sit notare sequentia.

1140. Igitur sub reservationibus generalibus Papalibus non comprehenduntur: 1° ea Beneficia, quae relate ad possessorem non

sunt perpetua, sed ad nutum revocabilia, idest *manualia*; 2° Beneficia iuris patronatus Laicorum; 3° Beneficia, quae a reservationibus excluduntur in particularibus regnorum Concordatis (Legan-
tur Laymann, loc. cit. n. 1, verb. *Porro*; Reiff. n. 393 sq.; Schmalz. n. 220 ad 224; Santi, n. 49).

1141. Notanda est alia distinctio inter reservationem, quae per Constitutiones *perpetuas* efficitur, et eam, quae in *Regulis Cancellariae Apostolicae* describitur. « Prior reservatio, ita cl. Santi, perpetuo durat, seu quoadusque non fuerit per aliam Constitutionem Pontificis abrogata. Secunda viget solummodo vivente Pontifice, scilicet Sede plena. Nam moriente Pontifice, Regulae Cancellariae amittunt vim suam, et eam recipiunt iterum quando a novo Pontifice confirmantur. Quare ordinarius collator *Sede vacante* potest conferre Beneficia reservata in Regulis Cancellariae Apostolicae. Qua in re animadvertendum est nonnullas reservationes haberi in Regulis et simul in Constitutionibus generalibus et Bullis. Hae reservationes non suspenduntur, sed vigent etiam tempore Sedis vacantis ».

1142. Reservationes prioris generis, quae nempe fiunt per Bullas seu per Constitutiones *perpetuas*, plures sunt:

1° Reservantur Beneficia, quae vacant in Curia Romana, prout est clare expressum in *cap. Licet*, II, *h. t.* in 6 his verbis: *Licet Ecclesiarum, Personatum, Dignitatum, aliorumque Beneficiorum ecclesiasticorum plenaria dispositio ad Romanum noscatur Pontificem pertinere; ita quod non solum ipsa, cum vacant, potest de iure conferre, verum etiam ius in ipsis tribuere vacaturi: collationem tamen Ecclesiarum, Personatum, Dignitatum, et Beneficiorum apud Sedem Apostolicam vacantium specialius ceteris antiqua consuetudo Romanis Pontificibus reservavit. Mos itaque etc.* Et quidem haec reservatio est sub clausula irritante.

1143. Censentur vacare in Curia a) Beneficia Officialium Sedis Apostolicae, videlicet Camerarii, Vicecancellarii, Notariorum, Scriptorum litterarum Apostolicarum, et aliorum, qui sub nomine Officialium Sedis Apostolicae veniunt; b) Beneficia Familiarium Papae; c) Beneficia Clericorum, qui ratione ecclesiasticorum negotio-

rum venientes ad Curiam Romani Pontificis, vel in loco ubi residet Curia, moriuntur, vel etiam si decedant in locis vicinis ipsi Curiae. Loca autem vicina sunt, quae a Curia non distant *ultra duas dietas legales*, idest non ultra 40 milliaria Italica, *ex cap. Praesenti*, 34, h. t. in 6, edito ad declarationem cap. *Licet*, supra relati. Dieta autem legalis intelligitur iter unius diei; scilicet distantia, quam quis una die. percurrere commode posse praesumitur, quamque Auctores reducunt ad viginti milliaria pro die, nempe circiter septem leucas (Reiff. n. 453; Santi, n. 51).

1144. Notandum tamen hanc reservationem non esse perpetuam, sed post lapsum unius mensis computandum a die vacationis, si Papa Beneficia non contulerit, possunt ea conferri a propriis Ordinariis (Cfr. cit. Auctores).

1145. 2º Reservatur S. Sedi Beneficium collatum per *Simoniam confidentialem* ex Const. 85 Pii IV, *Romanum Pontificem*. Quam Constitutionem S. Pius V per Bullam *Intolerabilis* confirmavit atque extendit ad omnia Beneficia, quae possidebat Confidentarius.

1146. 3º Reservantur Beneficia, quae fuerint collata non servata forma Tridentini, ex Constit. 33 S. Pii V, *In conferendis* (Vid. cit. Const. *In conferendis* apud *Acta S. Sedis*, vol. VII, pag. 334, § 3).

1147. 4º Reservantur Beneficia propter crimen haeresis; ex Const. 29 S. Pii V, *Cum ex Apostolatus*.

1148. *Reservationes contentae in Regulis Cancellariae Apostolicae*. Praeter Beneficiorum reservationes, quae per Constitutiones *perpetuas* factae sunt, habentur ulterius reservationes, quae in Regulis Cancellariae Apostolicae continentur.

1149. *Regulae Cancellariae* sunt certae Constitutiones Apostolicae, quas singuli Pontifices a principio sui Pontificatus circa *causas beneficiales et iudiciales* facere, vel a Praedecessoribus suis iam factas renovare, augere, vel minuere consueverunt. Ita Reiffenstuel, n. 474, qui insuper sub n. 478 addit, praedictas Regulas Cancellariae initium habuisse a Ioanne XXII circa annum Domini 1330 (Vid. etiam Ferraris, verb. *Beneficium*, art. IX, n. 1 et 2; Santi, n. 51).

1150. Regulae Cancellariae solent esse numero 72, atque illud habent speciale, quod, ut iam diximus, *durant tantum vivente Papa eas faciente, eoque moriente expirant*. Unde sequitur, quod Sede papali vacante, cessant reservationes Beneficiorum in eisdem *tantum* Regulis contentae, ideoque Collator ordinarius potest tunc conferre Beneficia, ceteroquin reservata *dumtaxat* per Regulas Cancellariae, ut puta vacantia in mensibus Pontificiis; dummodo id fiat antequam Papa noviter creatus alias Regulas constituat (Reiff. n. 483 sqq.; Ferraris, loc. cit. n. 6, ad 10).

1151. Pro clariori notitia dictarum Regularum, bicas ex his speciminis gratia notamus.

Regula IV. « Item (Pius VI) reservavit generaliter dispositioni suae omnes Dignitates maiores post Pontificales in Cathedralibus, etiam Metropolitanis et Patriarchalibus, nec non valorem decem florenorum auri communi aestimatione excedentes, principales in Collegiatis ecclesiis... » Videlicet Summus Pontifex sibi reservat omnes Dignitates, quae in Cathedralibus ecclesiis sunt maiores post Pontificales, nec non principales in Collegiatis, si valorem *decem florenorum auri* communi aestimatione excedant. Quod intelligendum de una tantum Dignitate in singulis ecclesiis, scilicet de prima seu principali, quocumque nomine donetur (Vid. Schmalz. n. 228).

Regula IX. Haec Regula agit de mensibus Papalibus et Episcopalibus. Vi huius Regulae reservantur Romano Pontifici Beneficia, aliunde etiam non reservata, quae extra Curiam, non quidem per renunciationem, sed aliis modis vel causis vacaverint in mensibus *Januarii, Februarii, Aprilis, Maii, Iulii, Augusti, Octobris et Novembris*. Isti octo menses, in quibus Beneficia conferuntur a Papa, dicuntur *Papales*; reliqui quatuor menses, in quibus confert Episcopus, appellantur *Episcopales*. Verum Episcopi, qui resederint, possunt exposcere in scriptis et assequi a Dataria Apostolica *alternativam mensium*, ita scilicet ut Pontifex conferat Beneficia vacantia mense Ianuario, Episcopus vero ea (aliunde non reservata) quae vacant mense Febuario, et sic deinceps, pariter alternatim quoad alios menses (Vid. Schmalz. n. 231 et 277; Santi, n. 52).

1152. Notandum est, ait Santi, n. 53, S. R. E. Cardinalibus concedi solere per Litteras Apostolicas in forma *Brevis* indultum

conferendi Beneficia ad eos pertinentia quocumque mense vacaverint, dummodo non sint aliunde reservata. Unde Cardinales non Episcopi Romae in suis Titulis, et Cardinales Episcopi in suis dioecesibus non tenentur observare legem Regulae IX Cancellariae Apostolicae.

1153. Si cui placeat praedictas Regulas Cancellariae cognoscere, adeat Reiffenstuel, cit. lib. III, tit. V, n. 487, ubi integre referuntur praefatae Regulae, auctoritate Clementis XI publicatae; vel legat Ferraris, loc. cit. art. IX, n. 10, ubi prostant ad litteram Regulae auctoritate Pii VI editae. Item consulatur Schmalzgrueber, n. 226 sqq.; Aichner, pag. 337.

1154. Canonistae loquuntur etiam de *affectione beneficiorum*, quae est quaedam *tacita* reservatio facta per appositionem manus Summi Pontificis super dispositione alicuius Beneficii, ratione cuius Collator ordinarius impeditur, ne pro ea vice tale Beneficium conferre possit.

1155. Affectio differt a reservatione, tum quia reservatio fit per Bullas vel per Regulas Cancellariae, affectio vero inducitur ex facto appositionis manus Pontificis; tum quia reservatio in genere respicit Beneficium in omnibus collationibus, affectio autem pro ea tantum vice, in qua manus Papae apposita est (Vid. cit. Auctores).

II. Alii Collatores Beneficiorum.

1156. Post Romanum Pontificem Collator ordinarius Beneficiorum in propria dioecesi est *Episcopus*, qui habet hac in re *fundatam intentionem in Iure* super institutione et destitutione Sacerdotum, aliorumque Clericorum in Beneficiis suae dioecesis; et ita de Iure communi hoc ad Episcopum pertinet, ut nemo alius possit sibi vindicare collationem, nisi probaverit, iure speciali id sibi competere. Cum dicitur, Episcopum in conferendis Beneficiis habere *intentionem fundatam in Iure*, intelligendum est, ipsum habere ius fundatum *tum in antiqua possessione, tum in regimine seu imperio, atque cura universae dioecesis* (Laymann, lib. IV, tr. II. cap. X, n. 4; Reiff. h. t. n. 175 et 177; Schmalz. n. 46).

1157. *An Capitulum ecclesiae Cathedralis Sede vacante conferre possit Beneficia?* Capitulum, vacante Sede Episcopali, non potest conferre Beneficia liberae collationis, quorum collatio ad solum Episcopum pertinet: Cum nusquam inveniatur cautum in Iure, quod Capitulum vacante Sede fungatur vice Episcopi in collationibus Praebendarum; ita in cap. *Illa devotionis*, II, ex Decretal. Honorii III: et ita tradunt communiter Doctores. Ratio huius dispositionis est, quia collatio est species liberalitatis et donationis, non vero actus necessariae administrationis. Actus autem liberalitatis reservantur tantummodo Episcopo, per Iura citata a laudatis Auctoribus. Et revera, « quamvis Capitulum, ita apud *Acta S. Sed.* vol. II, pag. 212, Sede Episcopali vacante, in universam Episcopi iurisdictionem succedere censeatur, id tamen iuxta sacros Canones intelligitur de iurisdictione, quae necessaria censetur ad dioecesis gubernium, non vero de voluntaria. Hinc Capitulum, seu Vicarius Capitularis, in quem iurisdictionis exercitium transferri debet, Beneficia illa, quorum collatio ad solum Episcopum pertinet, conferre omnino prohibetur, Cap. II, *Ne sed. vac.* ».

1158. *Ad quem ergo spectat, Sede Episcopali vacante, conferre Beneficia libera, quorum collatio ad solum Episcopum pertinet?* Plures Auctores respondent, id spectare ad Episcopum successorem; et quidem Iure Decretalium olim eiusmodi Beneficia vacantia a futuro Episcopo conferenda erant, sed postea eorum collatio Apostolicae Sedi reservata est per Regulam II Cancellariae et per Constitutionem S. Pii V, quae incipit *Sanctissimus*, diei 9 Mart. 1568. En tenor Constitutionis, relatae a Giraldi, tom. I, pag. 277, sect. 428:

« Sanctissimus... cupiens pauperibus Clericis, et aliis benemeritis personis, de Beneficiis ecclesiasticis providere, omnia et singula Beneficia ecclesiastica, cum cura et sine cura, saecularia et quorumvis Ordinum regularia, qualitercumque qualificata, et ubilibet existentia, Sede Episcopali, Archiepiscopali, Patriarchali et Primatiali, quarumcumque Ecclesiarum Cathedralium, etiam metropolitinarum, patriarchalium et primatialium, pro tempore Pastoribus destitutarum vacante quomodolibet vacantia et vacatura, tam in praedictis, quam aliis ecclesiis, nec non civitatibus et dioecesibus

quibuscumque ad eorundem Episcoporum, Archiepiscoporum, Patriarcharum et Primatum collationem, provisionem, praesentationem, electionem, seu quamvis aliam dispositionem, quomodolibet pertinentia, *dispositioni suae reservavit* ».

1159. Dicendum est ergo, Beneficia omnia, quae ad liberam Episcopi collationem spectabant, Sede Episcopali vacante, nonnisi a Romano Pontifice conferri posse (Vid. Acta S. Sed. loc. cit. et ibi pag. 214, ad 3; Bizzarri, pag. 40 et 41, edit. 1^a).

1160. Aliter dicendum quando Beneficiorum collatio *simul et communiter* pertineat ad Episcopum et Capitulum. Tunc enim, mortuo Episcopo, potest Capitulum, Sede vacante, conferre eiusmodi Beneficia; ex Decretal. Bonifacii VIII in cap. unic. h. t. in 6.

1161. Capitulum, Sede Episcopali vacante, potest confirmare electiones in Beneficiis electivis dioecesis, vel instituere in Beneficio Clericum idoneum praesentatum a Patrono. Collationes enim huiusmodi non censentur actus liberalitatis vel donationis seu gratiae, sed necessitatis (Cf. Reiff. n. 186, ad 191; Santi, n. 58).

§ VII. *Institutio canonica.*

1162. Datur notio Institutionis canonicae, ut facilius evadat dicendorum cognitio. — Institutio, *lato et stricto sensu* in Iure accipitur. *Lato sensu* accepta, quemcumque modum provisionis Beneficiorum exprimit. Semper enim in Beneficio institutus Clericus dicitur, quicumque fuerit modus *legitimus*, quo illud fuerit assecutus. *Stricto sensu* accepta, Institutio sumitur pro ea solummodo concessione, quae per Superiorem fit cuiuspiam *ad praevidiam praesentationem Patroni*. Undo hoc sensu sumpta, Institutio accipitur ad differentiam tum *liberae collationis*, tum etiam *confirmationis*, quae electioni confertur, et definitur: Concessio Ecclesiae seu Beneficii vacantis, auctoritate legitimi Superioris facta ad nominationem seu praesentationem Patroni.

1163. Institutio est triplex, videlicet *collativa tituli, auctorizabilis*, et *corporalis* seu *realis*. Institutio *collativa*, quam aliqui *verbalem* appellant, est ea, per quam a Superiore, verbis aut literis seu decreto, conceditur titulus Beneficii Clerico idoneo a Patrono praesentato.

1164. *Institutio auctorizabilis* tunc locum habet, cum Superior Clericum praesentatum instituit in Beneficio curato, et concedit simul eidem *iurisdictionem in populum*. Ab aliis Auctoribus *Institutio auctorizabilis* describitur ita, ut aliud non sit, quam approbatio ad exercendam curam animarum, sive commissio curae animarum.

1165. *Institutio corporalis* seu realis est inmissio in actualement possessionem Beneficii, per quam scilicet datur vera et realis possessio ipsius Beneficii per legitimum Superiorem Clerico collati; et haec institutio corporalis nuncupari etiam solet *investitura* et *installatio*.

1166. *Iure Decretalium* *Institutio corporalis* in Beneficiis conferebatur ab Archidiacono. At extincta Archidiaconi ordinaria iurisdictione, ad Episcopum nunc pertinet sive per se, sive per suum Vicarium Generalem vel per alium Clericum delegatum concedere investituram, seu immittere in actualement possessionem Beneficiorum. Quoad modum seu ritum quo conceditur investitura varius est pro diversitate locorum: non enim definitus est. Hinc servanda est cuiuslibet loci consuetudo. Supervacaneum ducimus congerere Auctorum citationes pro confirmanda doctrina modo exposita. De ea enim latius agunt Canonistae in lib. III. Decretal. Tit. VII, De *Institutionibus*. Videatur Reiff.; Schmalz. part. I, eod. tit.; Ferraris, verb. *Institutio*; Santi, et cfr. dicta superius § V.

§ VIII. *Regulae servandae in provisione seu collatione Beneficiorum.*

1167. Ad legitimam Beneficii ecclesiastici provisionem seu collationem requiritur, *generatim loquendo*, quod sit *canonica*, facta scilicet iuxta praescriptum sacrorum Canonum, hinc sine vitio tum conferentis, tum recipientis, tum formae. *Quae enim contra Ius fiunt, debent utique pro infectis haberi*; iuxta Regulam Iuris 64 in 6.

1168. *Regulae speciales* a Canonistis traditae, sunt sequentes:

I. Ut collatio *gratis* fiat, videlicet nullo interveniente pretio, seu pecunia vel mercede; secus collatio, utpote simoniaca, ipso iure invalida est.

II. Ut collatio et quaevis provisio Beneficii fiat *pure*, id est sine pacto, conditione ac modo, privata partium conventionē adiecta; alioquin pariter censeretur simoniaca et nulla. Hinc adici non potest privata auctoritate onus spirituale a Beneficio alienum, et noviter inducendum: ex. gr. ut Missa celebretur a novo Beneficiario quadam hora determinata: nam, ut habetur in cap. *Quaesitum*, V, de *Rerum permut.*, *Pactio circa spiritualia, vel connexa spiritualibus, labem semper continet simoniae.*

III. Ut collatio proprie dicti Beneficii fiat in perpetuum, quatenus scilicet conferri debet ad vitam Clerici, ut patet ex definitione Beneficii superius data.

IV. Ut collatio fiat intra tempus utile a Iure statutum, nempe intra trimestre pro Beneficiis maioribus, et intra semestre ab habita notitia vacationis pro aliis Beneficiis, etiam Dignitatibus (Vid. Reiff. n. 128 ad 131; Santi, pag. 93, n. 59).

§ IX. *Forma concursus in collatione Beneficiorum, quibus cura animarum adnexa est.*

1169. Sacrum Concilium Tridentinum in cap. 18, sess. 24 de *Ref.* statuit, ut Episcopus, habita notitia vacationis Ecclesiae, statim idoneum in ea deputet Vicarium, cum congrua, eius arbitrio, fructuum portionis assignatione, qui onera ipsius Ecclesiae sustineat, donec ei de Rectore provideatur. Deinde, intimato per edictum concursu, deveniatur ad exāmen.

1170. *Forma examinis.* Cum vero forma examinis a Tridentino determinata non fuerit, ea praefinita fuit per Litteras Encyclicas Clementis XI diei 10 Ian. 1721, et per Constitutionem Benedicti XIV incip. *Cum illud semper* de die 14 Dec. 1742, in qua Pontifex inseruit praefatas Litteras Clementis XI. Ex his locisprehendimus, provisionem Paroeciarum ita procedere debere:

I. Publico evulgetur Edicto notitia concursus, congruo et ab Episcopo praefinito tempore celebrandi; eodemque Edicto omnes clare et aperte moneantur, ut interim, decurrente tempore assignato, exhibeant coram Cancellario Episcopali, vel alteri ab Episcopo deputando, *propria requisita*, id est suarum qualitatū, meritū

et munerum antea exercitorum probationes: alioquin, dicto termino elapso, documenta huiusmodi, quaecumque et qualiacumque ea sint, nullatenus recipiuntur.

II. Eveniente die Concursus, a Cancellario Episcopali singulorum Concurrentium merita, qualitates et requisita, in scriptis *summam* redigantur, et copia epitomes tradetur non solum Episcopo, vel Vicario Generali vices illius obeunti, sed sigillatim omnibus Examinatoribus ad Concursum adscitis, ut cum de scientia, tum de vita, moribus, aliisque regendae Ecclesiae necessariis dotibus ferant iudicium.

III. Die praestituta habeatur Concursus, servata accurate in omnibus forma tradita in memoratis Litteris Clementis XI anno 1721 editis, videlicet:

1° Ut assignentur eadem omnibus Concurrentibus Quaestiones, iidem Casus, iidemque Textus Evangelii, super quo sermonis aliquid praescribant, ad probandam dicendi pro concione facultatem.

2° Ut Casus et Quaestiones resolvendae dictentur omnibus eodem tempore, atque omnibus pariter eodem tempore Textus Evangelii tradatur.

3° Ut certum, idemque omnibus spatium temporis constituatur, intra quod Casus resolvant, Quaestionibus respondeant, Concini-
culam componant.

4° Ut eodem Concurrentes omnes in conclavi claudantur, unde, quamdiu scribent (dabitur enim omnibus scribendi copia) nemo eorum egredi, neque alius quispiam eo ingredi possit, nisi postquam scripta confecerint, et exhibuerint.

5° Ut omnes sua quisque manu tum responsa, tum sermonem scribant, subscribantque.

6° Ut responsa quidem latine, sermo autem ea, qua ad populum haberi solet, lingua scribatur.

7° Ut unumquodque responsum, et unusquisque sermo, cum ab unoquoque Concurrentium exhibebitur, non solum ab eo, qui scripsit, atque a Cancellario Concursus, verum etiam ab Examinatoribus, et ab Ordinario, vel eius Vicario, qui Concursui interfuerint, subscribatur.

IV. Examinatores, ad assequendam certam et indubiam coniecturam scientiae, postquam diligenter expenderint singulorum peri-

tiam in evolvendo, explicandoque *oretenus* aliquo ecclesiasticae Doctrinae capite, vel a SS. Patribus, vel a S. Concilio Tridentino, vel a Catechismo Romano excerpto, ac pari diligentia libnaverint a quolibet *scripto datas* responsiones quaestionibus propositis; et postquam demum deprehenderint, qua quisque polleat gravitate sententiarum, elegantia sermonis in Conciuncula *scripto pariter exarata*, et Textui Evangelico vel alteri dato Themati accommodata: *parem, ni forte maiorem solertiam Examinatores adhibeant in perscrutandis aliis qualitatibus, regimini animarum consentaneis; morum honestatem inquirant; gravitatem, prudentiam, praestita hactenus Ecclesiae obsequia, acquisitam in aliis muneribus laudem*, aliaque spectabilium virtutum ornamenta, doctrinae arcto foedere consocianda; hisce omnibus coniunctim expensis, inhabiles per sua suffragia reiciant, et idoneos Episcopo renuntient (Bened. XIV, cit. Const. § 16. IV; de Syn. dioec. lib. IV, cap. VIII, n. III).

NOTA. Relate ad experimentum *orale*, de quo loquitur in hoc numero IV Benedictus XIV, cl. Scavini (tom. III. Moral. Theol. n. 692, pag. 585, edit. 12^a) testatur, *quod hodie ubique desuevit*. Et revera recentiores Auctores, et etiam Giraldu (tom. III, pag. 1020) silent de hoc examine *orali*, et ipse Pontifex non videtur illud praecipere.

Hanc esse etiam Tridentini mentem, satis manifeste ex eius verbis liquet (sess. 24, cap. 18 de Ref.): *Peracto deinde examine, renuntientur quocumque ab iis idonei iudicati fuerint, aetate, moribus, doctrina, prudentia, et aliis rebus ad vacantem Ecclesiam gubernandam opportunis*. Quinimo si Examinatores respicerent solam scientiam, et non expenderent ceteras animi dotes, concursus nullius roboris esset, prout declaravit S. Congregatio die 2 Augusti 1607: *S. Congregatio censuit, si Examinatores non retulerint idoneos quoad omnes qualitates, prout Concilium requirit, nullum esse concursum* (Vid. Bened. XIV, de Syn. dioec. loc. cit. n. 3).

V. Absoluto Concursu, ab Episcopo, vel eo impedito, a Vicario Generali una cum Examinatoribus Synodalibus (vel Prosynodalibus), *non paucioribus quam tribus, notula compendiaria requisitorum* antea distributa tradatur Cancellario, qui illam comburat, vel penes

Acta secreto custodiat, et nemini ostendat, nisi de mandato Episcopi vel eius Vicarii Generalis (Idem. Pont. in Const. *Cum illud*, § 16, V).

VI. Examinatores sua suffragia ferre debent priusquam a loco examinis discedant, et ab Episcopo, eiusve Vicario seiungantur. Nec quidquam refert, an suffragia secreto vel palam ferantur, cum nihil de hac re fuerit a Tridentino sancitum (De Syn. dioec. loc. cit. n. IV).

VII. In hoc Examinatorum iudicio nullae sunt partes Episcopi, vel Vicarii, qui Episcopi loco examini assistat, nisi forte Examinatorum vota sint paria, aut singularia: tunc enim integrum erit Episcopo vel Vicario, cui voluerit, accedere, iuxta Tridentinum in cit. cap. 18, sess. 24, et declarationem S. Congregationis ann. 1573 (Vid. loc. cit. n. V).

VIII. Prolato ab Examinatoribus iudicio, *ad solum Episcopum spectat renuntiare digniorem inter approbatos*, iuxta Concilium Trid. cit. cap. illis verbis: *Ex hisque Episcopus eligat, quem ceteris magis idoneum iudicaverit*: vide etiam Constitutionem *Cum illud*, § 11, Syn. dioec. loc. cit. n. VI. Potest tamen, si velit, antequam digniorem ex approbatis renuntiet, quo cautius agat, Examinatorum consilium exquirere (De Syn. *ibid.*).

IX. Si quem Clericorum appellare contigerit *a mala relatione Examinatorum*, vel *ab irrationabili iudicio Episcopi*: coram Iudice appellationis *Acta Concursus integra omnino producat*; et Iudex, nisi illis visis, et gravamine comperto, sententiam non pronunciet. Praeterea Iudex in ferenda sententia, ac reparando gravamine, inuitatur solummodo *probationibus ab Actis elicitis*, tam respectu doctrinae, quam aliorum meritorum. Insuper vetatur prorsus, posse recipi documenta cuiuscumque generis *post Concursum expiscata*, derogatis hac in parte praefatis litteris encyclicis id permittentibus (Constit. cit. *Cum illud*, § 16, VI, et vid. etiam § 7).

X. Ubi vero Episcopus, posthabito uno vel altero ex approbatis, Ecclesiam contulerit magis idoneo ex *informata conscientia*, seu ob aliquam sibi ipsi notam causam, hanc causam per litteras familiares indicabit Iudici appellationis, inviolabilis secreti lege adiecto. Quod si Episcopo fuerit suspecta fides Iudicis, ad quem appellatum est, nec eidem revelanda censuerit huiusmodi occulta rationum

momenta, illa secretis litteris significet Praefecto S. Congregationis Concilii (Cit. Const. *Cum illud*, § 16, VII).

XI. Si sententia Iudicis appellationis sit uniformis praelectioni factae ab Episcopo, iudicium huiusmodi transit in rem iudicatam, ac ideo non potest ulterius provocari. Si vero sententia fuerit contraria, potest praelectus ab Episcopo ad alium appellare, retenta tamen interim Parochiae possessione; sed ubi secundus Iudex pronuntiaverit, is Parochiam obtinere debet, *qui binas habuerit sententias conformes*, ne cum animarum curae iactura iusto longiores sint provocationes (Cf. cit. Const. *Cum illud*, § 17).

XII. Peracto secundum descriptam formulam Concursu, collataque ei, qui magis idoneus ac dignior indicatus fuerit, Ecclesia parochiali, non admittatur appellatio aut a mala relatione Examinatorum, aut ab irrationabili iudicio Episcopi, *nisi intra decem dies a die collationis interponatur* (Const. cit. § 7, regula Clem. XI, n. 7).

XIII. Haec appellatio intra decem dies a die collationis interposita, proponi potest ex Const. S. Pii V *In conferendis*, 18 Mart. 1567, vel coram Metropolitano, vel si eligens fuerit ipse Metropolitanus aut exemptus, coram viciniore Ordinario tamquam Sedis Apostolicae delegato, vel alias directe coram ipsa S. Sede. In hoc ultimo casu, nempe si appellatio immediate fiat ad S. Sedem, huius iudicio standum erit, ut per se liquet. Et hic advertendum, in cit. Constitutione S. Pii V fuisse statutum, *coram Iudice appellationis novum examen seu concursum fieri debere*. At haec dispositio correcta fuit a Benedicto XIV, in Const. *Cum illud* pluries citata, in qua Pontifex, ut iam diximus, decernit, coram Iudice appellationis producenda esse seu transmittenda *acta integra Concursus iam habiti*, ita ut iudicium in gradu appellationis ferendum sit super iisdem actis, quin ullo modo liceat Concurrentibus alia requisita producere. Haec mutatio inducta est ad praecavenda plura incommoda vel abusus, quibus causam dabat antiqua methodus, quos abusus enumerat Benedictus XIV, de Syn. dioec. lib. XIII, cap. IX, n. 18 sqq.; Instit. VII, n. 2 et 3.

XIV. Appellatio impedire nullimode potest (iuxta Tridentinum, cit. cap. 18) aut suspendere, quominus relatio examinerum, ac

Episcopi electio aut approbatio executionem habeant; cui sanctioni respondet etiam Piana Constitutio *In conferendis*, admittens appellationem in *devolutivo* ab irrationabili iudicio Episcopi. Quare qui post examen ab Episcopo probatus fuerit, statim Ecclesiae suae regimen suscipiat, nec ulla appellatio possessionem suspendere atque impedire potest (Cf. Bened. XIV, Const. *Cum illud*, § 15, et Instit. cit. n. 2).

XV. Fas est Episcopo, nulla petita venia ab Apostolica Sede, Concursum indicere et complere pro Parochialibus, Dignitatibus, Canonicatibus, aliisque Beneficiis animarum curam habentibus; sive vacaverint in mensibus reservatis, sive ex alio capite eidem S. Sedi reservatae sint; hac tamen lege, ut si reservata tantum sint *ratione mensium*, Episcopus inter approbatos eligat magis idoneum, et Datariae significet absque transmissione actorum Concursus, nisi ab eadem Dataria requirantur. Si vero dicta Beneficia, quibus cura animarum imminet, *ex alio quovis capite* S. Sedi reservata sint, absteineat Episcopus a ferendo dignioris indicio, et acta Concursus ultro Datariae exhibeat. Relinquitur tamen arbitrio Ordinariorum familiaribus litteris Datario scriptis, eidem denunciare personam magis dignam, eundemque commonere, an occulta aliqua, et in actis iuste reticita subsit causa, quae cuipiam obstat ad Beneficium curatum obtinendum (Const. *Cum illud*, § 19, 20 et 21).

XVI. Benedictus XIII, Constit. *Pastoralis officii*, 19 Maii 1725 etiam Canonicum *tum Poenitentiarium tum Theologum* concursui subiecit, sed solummodo in Italia Insulisque adiacentibus; et quidem huiusmodi Praebendae conferendae sunt *eo plane modo, quo Parochiales ecclesiae conferuntur* (Vid. Bened. XIV, de *Syn. dioec.* lib. XIII, cap. IX, n. 16, et Acta S. Sed. vol. II, pag. 122 sqq.).

XVII. Si Ecclesia seu Beneficium curatum sit iuris patronatus *ecclesiastici*, locum habet *Concursus* iuxta formam descriptam; hac tamen differentia, ut completo examine, non Episcopus, sed patronus eligat digniorem inter idoneos approbatos ab Examinatoribus, et illum praesentet Episcopo, ut eidem concedat institutionem canonicam. Verum si Beneficium curatum sit quidem iuris patronatus *ecclesiastici*, sed *institutio* non ad Episcopum, sed *ad alium pertineat*, tunc solus Episcopus ex approbatis eligit digniorem, ut

hic a Patrono praesentetur ei, ad quem institutio pertinet. Quod si Ecclesia sit Iuris patronatus *laicalis*, de iure communi non requiritur Concursus, sed Patronus praesentat Episcopo personam, quae ab Examinatoribus specimini subiicietur, ut eius idoneitas appareat (Vid. Conc. Trid. sess. 24, cap. 18; et fusius infra *de Iure patronatus*).

XVIII. Relate ad collationem Beneficii curati Iuris patronatus *mixti*, id est partim ecclesiastici, et partim laicalis, S. Congregatio Concilii die 5 Febr. 1620 declaravit, hanc collationem *non subiici legi examinis per concursum*, sed sufficere examen idoneitatis personae, quae a Patrono fuerit praesentata (Bened. XIV, de Syn. dioec. lib. IV, cap. 8, n. 9).

XIX. *Alia Beneficia curata, quae excipiuntur a lege examinis per Concursum.* — 1º Ex Tridentino sess. 24, cap. 18, de Ref., sine concursu conferri possunt Beneficia curata: *a) si adeo exigui redditus dictae Parochiales fuerint, ut totius huius examinationis operam non ferant; b) aut nemo sit, qui se examini quaerat subiicere; c) aut ob apertas factiones, seu dissidia, quae in aliquibus locis reperiuntur, facile graviores rixae ac tumultus possint excitari.* In hisce casibus poterit Ordinarius, si pro sua conscientia, deputationum consilio, ita expedire arbitrabitur, hac forma omissa, privatim aliud examen, ceteris tamen servatis, adhibere. — 2º Excipitur casus, quando de facto nullus comparuit, qui subire voluerit examen per concursum. At in hoc casu novum experimentum faciendum est, et Episcopus novum edictum publicare debet, definiendo tempus utile ad concursum. Quod si nemo hac secunda vice, comparuerit, poterit Episcopus Paroeciam conferre absque concursu. Ita Ferraris, verb. *Concursus*, art. III, n. 22; Franciscus Santi, lib. III, tit. V, *de Praebendis*, n. 72, ubi ex Garcia asseritur ita fuisse a S. Congr. resolutum. — 3º Excipiuntur a lege concursus *Beneficia regularia*. Cum igitur causa animarum adnexa est monasterio seu Conventui, monasterium ipsum praesentat Episcopo Religiosum virum, quem idoneum in examine repertum Episcopus instituit; sic statuit S. Pius V, Constit. 47 *Ad exequendum*, cuius haec sunt verba: *Si dictae Parochiales unitae erunt monasteriis Regularium Mendicantium, possint a Superio-*

ribus dictorum Monasteriorum nominari ex ipsis Mendicantibus, quos si Ordinarii praevio examine per se aut eorum Vicarios faciendo, idoneos ad curam animarum exercendam invenerint, et illi pro idoneis approbaverint, teneantur in Vicarios, ad nutum tamen Superiorum suorum amovibiles, deputare. Idemque etiam servetur in regularibus Monachis tantum, dummodo in ea Parochiali, in qua unus ex Monachis fuerit, servata forma praedicta, Vicarius deputatus, habitent cum eo saltem quatuor alii ex dictis Monachis (Vid. Reiff. lib. III, tit. V, de Praeb. n. 143).

XX. S. Pius V, Const. 33 *In conferendis*, auctoritate Apostolica decrevit ac declaravit: omnes et singulas collationes, provisiones... *praeter et contra formam* a Concilio Tridentino, praesertim in examine per concursum faciendo, *praescriptam*, factas aut in futurum faciendas, *nullas, irritas, ac nullius roboris vel momenti fore et esse*, nullumque provisius ius aut titulum etiam coloratum possidendi praebere, et Parochiales ecclesias huiusmodi, ut prius ante collationes huiusmodi vacabant, ex nunc vacare.... Quas Paroecias sic vacantes dispositioni Apostolicae Sedis reservavit (Vid. Const. penes Ferraris, verb. *Concursus*, art. I, n. 3: Acta S. Sed. vol. VII, pag. 353 sq. § 3: et cf. Reiff. loc. cit. n. 148; Aichner, pag. 295 et 296).

Animadversiones et dilucidationes super eadem materia.

1171. *Primo.* Si ecclesia Parochialis in mensibus Episcopalibus vacaverit, Episcopus potest differre concursum *usque ad sex menses*, iuxta dicta superius ex laudata Const. *In conferendis*.

Secundo. Si ecclesia Parochialis vacaverit in mensibus Papalibus, Episcopus differre potest concursum *usque ad quatuor menses* (Const. ead.).

Tertio. Praedicti *sex* vel *quatuor* respective menses ad conferendam Parochialem concessi incipiunt, iuxta communem Doctorum sententiam, non a die vacationis Parochiae, sed a die habitae notitiae vacationis.

Quarto. Pendente termino sex vel quatuor mensium, Episcopus proponere seu affigere debet Edictum *intra decem dies*, ait Tri-

dentinum, loc. pluries cit., *vel aliud tempus ab Episcopo praescribendum*. Et S. Pius V in memorata Constitutione hoc tempus ita limitat, ut *non ultra alios decem dies* (Episcopi) *prorogare audeant vel praesumant*.

Quinto. Terminus decem dierum, et ad summum viginti dierum, non est pro perfectione seu celebratione Concursus, sed pro *convocatione eorum, qui volunt concurrere*. Quo fit, ut elapso etiam termino illo, liberum sit Episcopo differre Concursum usque ad ultimam diem semestris, si vacatio contigerit in suo mense, et ad ultimam diem quatrimestris, si vacatio evenerit in menso reservato (Ferraris, loc. cit. art. III, n. 61, cum Auctoribus ibi allegatis).

Redactor ephemeridis *Acta S. Sedis*, vol. X, pag. 134 de re scribit: sufficere, ut Edictum maneat per aliquod tempus tam ad valvas Cathedralis, quam ad Ecclesiam Beneficii conferendi. Proindeque illa verba Concilii Compostellani « *per viginti dies ad minimum praefigatur* » designare terminum Edicti, non autem tempus affixionis (Vide ibid. pag. 129 tradita a Garzia).

Ex decreto Concilii Tridentini, sess. 24, cap. 18, de Ref. eruitur praefatum Edictum non esse praecise necessarium; nam Concilium ita loquitur: *Et si Episcopo aut Synodo provinciali, pro regionis more videbitur magis expedire, per Edictum etiam publicum vocentur, qui volunt examinari* (*Acta S. Sed. ex Garzia, loc. cit.*).

Sexto. Si ecclesiae Parochiales fuerint de Iure patronatus sive ecclesiastici, sive laicalis, vel mixti, Episcopus debet praesentatum intra legitimum tempus a Patrono in beneficio instituere intra duos menses. Si ultra *duos menses institutionem* distulerit, potest Patronus pro huiusmodi institutione obtinenda habere recursum ad Metropolitanum, vel viciniorem Ordinarium, aut ad Sedem Apostolicam (S. Pius V *In conferendis*, § 4).

Septimo. Concursus Parochialis haud ubique viget, vel saltem eius forma canonica circa complura capita *per locorum consuetudinem et ipsas leges civiles* immutata est. Ex. gr. aliquibus in locis usum inductum est, ut examen circa Concurrentium doctrinam instituendum, praesertim in Germania, ac etiam in Austria, ab exa-

mine, quo reliquae examinandorum dotes investigantur, *seorsim* haberi soleat (Aichner, pag. 297 sq., ubi alia plura de re notantur).

Octavo. In Constitutione S. Pii V, *In conferendis* per adiectam *clausulam irritantem* nullus et irritus declaratur Concursus, si in eo neglecta fuerit *forma Concilii Tridentini*, sess. 24, cap. 18, de Ref. Forma ergo Tridentina ut *substantialis* habenda est. Non ita dicendum *de regulis* a Clemente XI et Benedicto XIV deinde statutis, quae potius pertinent ad formam *accidentalem*; idque constat tum ex tenore praescriptionis earumdem regularum, tum ex eo, quod clausulam irritantem, *si secus factum fuerit*, huiusmodi praescriptiones non secum ferant. Nihilominus, etsi praedictae regulae non constituent formam substantialem, hae proculdubio sunt *praeceptivae*, ut apparet ex Constitutione Benedictina *Cum illud*, § 16. Quinimo Concursus declarari potest irritus et nullus, si ostendatur praefatas regulas non fuisse servatas *ex dolo et fraude*, cum dolus et fraus nemini patrocinari debeat, aut adeo easdem regulas fuisse neglectas, ut eo ipso neglecta fuerit forma Tridentina. Vide alia plura de hac materia apud *Acta S. Sed.* vol. VII, pag. 350 et 353, *Appendix X*, ubi super re invenies documenta S. Sedis.

Nono. Potest Episcopus *non admittere* ad Concursum Clericum, qui deinde ex gravi motivo non potest idoneus probari, v. g. si quis bona fama non gaudeat ob culpas eidem imputatas, quamvis non probatas. Ita in quodam simili casu in *Tridentina*, decidit S. C. C. die 30 Mart. 1743, apud *Acta S. Sed.* vol. VII, pag. 351, nota 2.

Decimo. In Concursu alienius Beneficii coram Episcopo et Examinatoribus peracto, potest ab eisdem praeferrī ei qui scientia praecellit, illi qui prudentia moribusque aptior videtur ad regendam Paroeciam (*Acta S. Sedis*, vol. IX, pag. 243, VIII).

Undecimo. Edictum Concursus publicari debet ab Ordinario loci, ubi existit Beneficium curatum vacans, et ibidem examen est peragendum, etsi Beneficium ab Ordinario alterius dioecesis sit conferendum (Ferraris, verb. *Concursus*, art. III, n. 23, ex Gonzal., Barbosa etc.).

Duodecimo. Episcopus Civitatum unitarum potest indicare Concursum in civitate, in qua reperitur, modo cum interventu Exa-

minatorum Dioecesis, in qua sita est Parochialis (Ita S. C. C. die 24 Sept. 1639, penes Ferraris, loc. cit. n. 24).

§ X. *Lex pro Examinatoribus quoad Concurrentes ad Beneficia curata.*

1172. I. *Concurrentes examinentur ab Episcopo, vel, eo impedito, ab eius Vicario Generali, atque ab aliis Examinatoribus, non paucioribus quam tribus* (Conc. Trid. sess. 24, cap. 18, de Ref.).

Ex his Tridentini verbis collige, quod Examinatores non possunt esse quidem (pro examine faciendo) pauciores tribus, non autem quod iidem praecise tres esse debeant (Vid. Garzias apud Acta S. Sed. vol. X, pag. 130, ubi asseritur, ita fuisse declaratum a S. C. C.).

II. *Examinatores autem singulis annis in dioecesana Synodo ab Episcopo vel eius Vicario, ad minus sex proponantur, qui Synodo satisfaciant, et ab ea probentur* (Conc. Trid. loc. cit.).

Sex ad minus Examinatores proponi voluit Tridentinum; non tamen vetuit, ne plures proponantur. At Barbosa a S. Congregatione decisum refert, non esse *ultra viginti* proponendos (Bened. XIV, lib. IV, cap. VII, n. III.).

III. *Sint vero hi Examinatores Magistri seu Doctores, aut Licentiati in Theologia, aut Iure Canonico, vel alii Clerici, seu Regulares, etiam ex Ordine Mendicantium, aut etiam Saeculares, qui ad id videbuntur magis idonei* (Trid. ibid.).

Quamvis Tridentinum desideret, ut deputandi ad eiusmodi munus, gradum aliquem in sacra Theologia, vel in Iure Canonico sint consecuti, attamen arbitrio Episcopi permittit, etiam qui nullo gradu est decoratus, proponere (Bened. XIV, loc. cit.).

IV. *Iuramentum.* Omnes Examinatores *iurent ad sancta Dei Evangelia, se, quacumque humana affectione postposita, fideliter munus executuros* (Trid. ibid.).

Eiusmodi iuramentum in ipsa Synodo est emittendum, si electi Examinatores Synodo adsint, sin minus coram Episcopo, aut eius Vicario. Quamvis porro Tridentinum, iuramentum ab illis praestan-

dum, dixerit, ad sancta Dei Evangelia, attamen nihil refert, an super Evangelia, vel sacras Sanctorum Reliquias praestetur (Bened. XIV, ibid. n. 6.).

1173. Concursus factus cum Examinatoribus Synodalibus, qui non praestiterunt iuramentum ad praescriptum Tridentini, *est nullus* (S. C. C. die 2 Dec. 1628, apud Barbos. *Collectan. Decis. Apostolic.* verb. *Concursus*, n. 18; Ferraris, ead. voc. art. III, n. 41).

1174. Ergo dictum iuramentum est de *forma substantiali* in Concursu. Sufficit tamen ad validitatem Concursus ut hoc iuramentum sit semel praestitum sive in Synodo, sive extra Synodum (Vid. Ferraris, ibid. n. 41). Cl. Scavini ita de re scribit: Examinatores, etsi singulis quibus deputantur annis, debeant iuramentum emittere, non tamen illud praestare debent in quolibet examine, sed satis est *pro toto illo anno* semel praestitum (Theol. Mor. tom. III, pag. 587, n. 693, edit. 12^a).

1175. Concursus *est nullus*, in quo cum Examinatoribus Synodalibus alius intervenit, qui non erat de Synodalibus (vel pro-synodalibus, qui ex iure Synodalibus aequiparantur), isque examinavit (S. C. C. die 9 Sept. 1628, et pluries, apud Barbos. loc. cit. n. 19; Ferraris, ibid. n. 42).

1176. Concursus *est nullus*, ubi fuerunt adhibiti Examinatores deputati in Synodis praecedentibus, quatenus tamen praedicti Examinatores in Synodo posteriori non fuerint confirmati (S. C. C. die 13 Iul. 1630, apud Auctores cit.).

1177. V. Ex Concurrentibus approbatis ab Examinatoribus, ad Episcopum spectat eligere eum, quem ceteris magis idoneum iudicaverit. Insuper *Episcopus non tenetur ad eligendum tamquam digniorem, quem Examinatores maiori suffragiorum numero adprobarunt* (S. C. C. die 3 Mart. 1877; Acta S. Sed. vol. X, pag. 134 ad III.)

1178. VI. Examinatores *caveant, ne quidquam prorsus occasione huius examinis, nec ante, nec post accipiant: alioquin simoniae vitium tam ipsi, quam alii dantes incurrant* (Trid. loc. cit.). Et S. C. C. tum anno 1758, tum anno 1865, et alias idem declaravit, non obstante quacumque consuetudine immemorabili

(Apud *Acta S. Sed.* vol. II, pag. 88 ad 90; et cf. Bened. XIV, de Syn. dioec. lib. IV, cap. VII, n. XI).

1179. VII. *Duratio officii Examinatorum.* Synodaliū Examinatorum officium durat usque ad novam Synodum, quae intra unius anni spatium, ad Tridentini normam, esset celebranda, et in qua aut iidem, aut alii de novo deputandi forent, sicuti idem Tridentinum, *sess. 24, de Ref. cap. 18*, praecepit: *Examinatores autem singulis annis in dioecesana Synodo ab Episcopo, vel eius Vicario, ad minus sex proponantur.*

1180. Si autem vel omnes, vel aliqui ex designatis in ultima Synodo, *decurrente anno*, moriantur, aut e dioecesi se subducant; tunc si *sex saltem* ex designatis (quoniam longe plures eligi posse iam diximus n. 1172), cum adhuc tunc numerum exaequant a Tridentino statutum, istorum opera Episcopus utetur, quin possit alios in demortuorum aut longe absentium locum substituere. Si vero *sex non supersint*, tunc Clementis VIII decreto facultas data est Episcopis alios subrogandi, modo iis qualitatibus praestent, quas Tridentinum requirit, *a Capitulo approbentur, et una simul cum superstilibus ex electis in Synodo, senos non excedant.*

1181. Elapso anno ab ultima Synodo, cessat officium Examinatorum, qui intra eiusdem anni intervallum, in demortuorum seu absentium locum *forte fuerint ab Episcopo suspecti*: ita enim diserte statuit Clemens VIII in citato Decreto: *Officium autem omnium praedictorum Examinatorum SUBROGATORUM expiret, cum primum advenerit tempus novae Synodi... celebrandae.*

1182. Quoad alios *non subrogatos*, sed in ultima Synodo electos, hoc censuit S. Congregatio Concilii: Quamdiu *sex illorum* superstites sunt, omnes perseverant in munere, et Episcopus in Concursibus ad Ecclesias Parochiales illis uti poterit: sed, si vel unus ex illis decesserit, ita ut ex electis in Synodo, *sex non remaneant, omnium officium expirat*, et nullus adhiberi poterit in Concursibus ad Parochiales; neque post annum datum est Episcopo in demortuorum locum quemquam sufficere.

1183. Quapropter ut, elapso anno, et non existentibus sex Examinatoribus in Synodo electis, institui valeat *validum* experimentum Concurrentium ad vacantes Ecclesias Parochiales, necesse

est. ut Episcopus *vel novam Synodum cogat, vel facultatem petat a Sacra Congregatione Concilii* novos Examinatores extra Synodum deputandi.

1184. Laudata S. Congregatio facultatem, de qua loquimur, numquam renuit petentibus concedere. Novi eligendi Examinatores *a maiore parte Capituli* sunt necessario approbandi, quorum tamen officium non nisi *ad annum* concedi solet, quo elapso iterum ad preces Episcopi illos eadem S. Congregatio in munere confirmat, quod et deinceps semper in annum iisdem prorogat.

1185. Si Capitulum *approbare recusaverit* Examinatores, quamvis ceteroquin idoneos, eidem Capitulo ab Episcopo propositos, ad vitandas controversias et lites, quae facile oriri possunt, tutius erit, ut in eo eventu Episcopus a S. Congregatione Concilii petat *supplementum consensus, quem Capitulum sine causa denegavit.*

1186. Exposita in hoc numero VII desumpsimus ex doctrina Benedicti XIV, *de Syn. dioec.* lib. IV, cap. VII, a n. VII ad XI, omissis citationibus aliorum Auctorum, utpote non necessariis, stante auctoritate tanti Pontificis.

§ XI. *Examinatores quoad praebendam Theologalem et Poenitentiarum, et quoad promovendos ad Ordines atque approbandos ad excipiendas confessiones.*

1187. Quamvis Benedictus XIII in sua Constitutione incip. *Pastoralis*, quae legi potest penes Ferraris, verb. *Canonicatus*, art. IX, n. 88, praeceperit, ut Praebenda Theologalis et Poenitentiaria in Italia, eique adiacentibus Insulis, conferantur *praevio examine et concursu*, eo plane modo, quo conferuntur Ecclesiae Parochiales; expresse tamen declaravit, concursus ad illas non necessario institui oportere coram Examinatoribus Synodalibus, sed *coram Episcopo, et quatuor Examinatoribus, etiamsi Synodales non sint, ab eodem Episcopo actu eligendis ac deputandis, in Theologali tamen facultate licentiatas et valde peritis, sive Saecularibus sive Regularibus* (Vid. etiam Bened. XIV, *de Syn. dioec.* lib. IV, cap. VII, n. 2).

1188. Ergo pro Concursu ad binas huiusmodi Praebendas non sufficiunt tres Examinatores, sed *quatuor* requiruntur. Ubi est etiam

notandum, quod si Examinatores *sint Synodales* (vel Pro-Synodales), non est necessarium ut sint etiam in theologica facultate licentiiati, prout e contra debent esse necessario in Theologia licentiiati vi Const. *Pastoralis* supra cit., si non sint Synodales. Ita declaratum fuisse a S. Rota die 2 Apr. 1743, refertur in Bibliotheca Lucii Ferraris, loc. mox citat. n. 121, *Addit. ex alien. man.*

1189. Porro, ita Scavini, *Mor. Theol. vol. III*, n. 693, solet alicubi hic ordo observari, ut Examinatorum primus *de Scriptura*, secundus *de Theologia dogmatica*, tertius *de speculativa*, quartus *de Morali Theologia* casum dicent.

1190. *Examinatores quoad promovendos ad Ordines et quoad approbandos ad excipiendas Confessiones.*

Si agatur de examine ab iis subeundo, qui aut Ordines petunt, aut ad excipiendas Confessiones approbari cupiunt, Episcopus uti potest Examinatoribus, *quos maluerit* (et etiam quot voluerit) (Bened. XIV, loc. cit. n. II; vid. Scavini, loc. cit.).

§ XII. *Pluralitas et incompatibilitas Beneficiorum.*

1191. Tridentina Synodus *statuit, ut in posterum unum tantum Beneficium ecclesiasticum singulis conferatur; quod quidem si ad vitam eius, cui confertur, honeste sustentandam non sufficiat, liceat nihilominus aliud simplex sufficiens, dummodo utrumque personalem residentiam non requirat, eidem conferri* (Sess. 24, cap. 17, de Ref.).

1192. Ergo tamquam regula generalis statui potest, Beneficia singula singulis esse conferenda, non plura uni; eodem Tridentino docente loc. cit. quod *ecclesiasticus ordo pervertatur, quando unus plurium officia occupat Clericorum; et quod improbae cupiditatis affectu seipsos, non Deum decipiunt, qui ea, quae bene constituta sunt, variis artibus eludere, et plura simul Beneficia obtinere non erubescunt.*

1193. Concilium tamen aliud *simplex Beneficium* Clerico permittit, si primum iam collatum ad vitae sustentationem nequaquam sufficiat, ut patet ex textu supra relato.

1194. Quatenam dicuntur Beneficia *compatibilia* et quatenam *incompatibilia*? Ex notione Beneficiorum *incompatibilium*, exurgit

notio Beneficiorum *compatibilium*. Iam vero Beneficia *incompatibilia* ea dicuntur, 1° quae *ratione officii* personalem residentiam expostulant; 2° quae *ratione reddituum* singula honestam exhibent unicuique Clerico sustentationem. Hinc *a)* sunt *incompatibilia* in eadem persona duo Beneficia residentialia, ut sunt duae simul Dignitates, duo Personatus, duo Officia, duo Canonicatus, aut duo simul Beneficia curata. Hinc *b)* sunt etiam incompatibilia duo Beneficia in eadem persona, quando etsi utrumque non sit residentiale, tamen unum ex iis *sufficit* ad honestam Clerici sustentationem. Et haec incompatibilitas locum etiam habet, quando unum Beneficium tribuitur Clerico in titulum, et aliud in commendam; siquidem commenda hodierno iure, ut dictum est sub n. 1117 aequiparatur titulo. Hinc *c)* si Beneficium, quod Clericus possidet, sit insufficiens seu non tantum praestet, quantum est ad cultum et ad honestam ac decentem vitae sustentationem necessarium, conceditur a Tridentino facultas aliud Beneficium, quod sit simplex, adiungendi, dummodo utrumque non requirat personalem residentiam. Et en casus Beneficiorum in una persona *compatibilium*.

1195. Canonistae loquuntur etiam de Beneficiis, quae sunt sub *eodem tecto*, et simul *uniformia et incompatibilia*. Porro ea Beneficia dicuntur esse *sub eodem tecto*, quae existunt intra eandem Ecclesiam, quaeque alia dicuntur *uniformia* seu *similia sub eodem tecto*, alia *difformia* seu *dissimilia* sub eodem tecto. Beneficia *uniformia sub eodem tecto* ea dicuntur, quae in eadem Ecclesia sunt instituta ad eundem finem, adeo ut habeant idem prorsus onus et officium, eodem tempore peragendum, cuiusmodi sunt duae Dignitates, duo Canonicatus etc. Et haec quidem Beneficia in una eademque persona cumulata, dicuntur et sunt *incompatibilia*.

1196. Beneficia *difformia* seu *dissimilia* sub *eodem tecto* ea dicuntur, quae quidem intra eandem Ecclesiam reperiuntur instituta, non tamen ad eundem finem seu officium, eodem tempore peragendum, ordinantur, ut sunt Dignitas aliqua et Canonicatus, Personatus et Beneficium curatum etc. Iam verò duo Beneficia *difformia sub eodem tecto* possunt simul obtineri atque retineri absque dispensatione Apostolica, dummodo unum non sit sufficiens ad honestam Clerici sustentationem (Cf. Laymann, lib. IV, tr. II,

cap. 8, a n. 1 ad 8; Reiff. lib. III, tit. V, a n. 228 ad 241; Navar. Cons. 21, et Cons. 16).

1197. Ratio disparitatis harum conclusionum, praetermissis iuribus, ita explicatur a Reiffenstuel, loc. cit. n. 241: « Quia, si quis haberet duo Beneficia *uniformia sub eodem tecto*, v. g. duos Canonicatus, minueretur numerus Ministrorum Ecclesiae, simulque cultus divinus: nam unus, idemque, non posset stare *loco duorum*, v. g. Canonicorum in Choro vel Capitulo; sicque detraheretur et numero Ministrantium, et cultui divino, ut patet. Secus accidit in Beneficiis *difformibus*; puta, si quis habet in eadem Ecclesia simul Canonicatum et Dignitatem: nam quia ipse ista habet diverso iure, recte inter Dignitates supplet numerum Dignitatum, et inter Canonicos numerum Canonicorum; potestque modo huius, modo illius negotia resque administrando, utrique obligationi suae satisfacere, neque indiget Substituto aliquo ».

1198. Sacra Congregatio Concilii admittit: 1° ut aliquod simplex Beneficium in eum conferatur, qui *plures habet Pensiones ecclesiasticas*, quae honestam sustentationem suppeditare nequeunt: siquidem Beneficia Pensionum nomine non continentur. Ita Benedictus XIV, *Instit.* 91, n. 7. Vide tamen dicta superius Lib. X *de Pensionibus*.

2° Item concedit S. Congregatio Presbyteris obtinentibus *plura pia Legata*, seu *Capellanas Iurispatronatus laicorum*, quae vera Beneficia non putantur, concedit, inquam, ut Episcopi facultate interposita, simplicia Beneficia consequantur (Idem Pontifex, *ibid.*).

3° Minime tamen laudata S. Congregatio concedit, ut *absque Apostolicae Sedis auctoritate* tertium Beneficium tribuatur illi, qui duo iam acceperit, *licet ad ipsum alendum non sufficiant* (Id. Pont.).

4° Nec pariter concedit, ut qui duobus Beneficiis praeditus est, tertium, licet laicalis Iurispatronatus, quoque retineat (Id. Pont.).

Laudatus Pontifex in citata Institutione 91, n. 7 et 8, superius tradita demonstrat decretis super re editis a S. Congregatione Concilii, quae ibidem legi possunt.

1199. Ex his Decretis sequentia subiicimus:

I. An habens duo Beneficia simplicia, tertium de Iurepatronatus ad praesentationem Patronorum, auctoritate Ordinaria assequi

et retinere possit absque dispensatione Apostolica? S. C. censuit, *tertium Beneficium simplex, etiamsi de Iurepatronatus, non posse retineri cum duobus aliis absque Sedis Apostolicae auctoritate.*

II. Sacerdos Ioannes Hyacinthus Frazza *provisus ab Ordinario de tribus Beneficiis simplicibus de Iurepatronatus* tenuis redditus ad necessariam sustentationem insufficientibus, humiliter petit declarari, an absque dispensatione Apostolica possit illa retinere? S. C. respondit: *Non posse absque dispensatione Apostolica retinere.* Die 14 Nov. 1634.

III. An obtinens primum Beneficium sive liberae collationis, sive de Iurepatronatus laicorum, ad sui sustentationem *sufficiens*, possit absque dispensatione Apostolica retinere secundum de Iurepatronatus? S. C. respondit: *Negative.* Die 6 Dec. 1721.

IV. An obtinens duo Beneficia sive liberae collationis, sive de Iurepatronatus laicorum, *minime sufficientia* ad congruam sustentationem, possit retinere tertium et quartum de Iurepatronatus laicorum absque dispensatione Apostolica? S. Congregatio ita respondit: *Negative et ad mentem*, videlicet, ne Episcopus molestiam ullam afferret iis, qui praediti iam duobus Beneficiis non sufficientibus, aut liberae collationis, tertium pariter, vel quartum Beneficium Iurepatronatus laicalis bona fide possiderent. Die 6 Dec. 1721.

V. An id quod procedit in retentione Beneficiorum, procedere etiam debeat in Legatis piis et Capellaniis *de Iurepatronatus laicorum*? S. C. respondit: *Negative.* Ead. die et anno, et cf. *Acta S. Sed.* vol. XIII, pag. 467. « Ratio est, ait Santi, lib. III, tit. V, n. 80, quia lex Tridentina in casu est odiosa, ac proinde non comprehendit Capellantias, quae cum habeant nomen proprium, *stricto sensu* non veniunt sub appellatione Beneficiorum ecclesiasticorum ». De *Capellania* vid. dicta sub Lib. X.

1200. Si Clerico possidenti Beneficium *sufficiens* conferatur aliud Beneficium non sufficiens, amittit primum Beneficium. « Collatio secundi, ita Fagnanus cap. 18, *Cum iamdudum*, de Praeb. n. 43, non est nulla, sed adepta pacifica possessione secundi, *vacat primum ipso iure*, et per retentionem *secundi cum primo* vacat utrumque. Si vero Clericus habeat Beneficium *insufficiens*, potest,

ex supra dictis, ei conferri secundum, *etiamsi solum per se sufficiat*, ut sonat littera cap. 18, sess. 24 Trid. ibi: *aliud simplex sufficiens*: non enim Concilium dixit sufficiens una cum primo, sed simpliciter sufficiens ». Vide de re plenior demonstrationem apud eundem Fagnanum, loc. cit. a n. 55 ad 59; Reiff. eod. tit. n. 297 et 298.

1201. Quaeritur: *Quando Beneficium dici debeat sufficiens ad honestam Clerici sustentationem?* Respondetur, id in Iure non fuisse determinatum, ac ideo ex communi Doctorum sententia hoc negotium prudenti Episcopi arbitrio esse commissum, qui in hac re statuenda respicere debet ad conditiones particulares temporum, locorum, personarum etc. (Devoti, tom. II, tit. 14, § 17; Santi, lib. III, tit. V, n. 81).

§ XIII. *Innovatio Beneficiorum.*

1202. Quidquid statum primitivum Beneficiorum, seu eorum officia, iurâ, redditus, immutat, generatim *innovatio Beneficiorum* appellatur. Ita cl. Aichner, *Compend. Iuris ecclesiast.* pag. 267, edit. 7^a.

1203. Pluribus modis fieri potest Beneficiorum innovatio:

I. *Per unionem*, quae definitur: Duorum vel plurimum Beneficiorum aut Ecclesiarum a legitimo Superiore facta coniunctio. Ea est vel *temporalis*, vel *perpetua*. *Temporalis*, quae etiam *personalis* dicitur, locum habet, quando coniunguntur duo Beneficia in persona Clerici, ita ut unio ad vitam eiusdem tantum perduret. Cum talis unio suspicionem avaritiae ac ambitionis inducat, nec non veluti pallium habeatur, quo pluralitas Beneficiorum tegitur, Synodus Tridentina eam reiecit. Unio *perpetua*, quae etiam *realis* nuncupatur, locum habet, cum Beneficium unitur Beneficio absque respectu ad personam Clerici; et haec unio, dummodo rite atque iustis causis fiat, ecclesiasticis legibus probatur (Devoti, tom. II, tit. 14, § 18; Aichner, loc. cit. pag. 268, rubr. *requisita*).

1204. Unio perpetua triplex est, nempe *promiscua*, *subiectiva*, et *aeque principalis*. a) Unio *promiscua*, quae etiam *extinctiva* nuncupari solet, habetur cum duo vel plura Beneficia ita in unum

corpus coniunguntur, ut commisceantur ad invicem eorum iura, praerogativae et privilegia, novumque ex tali unione resultet Beneficium. *b)* Unio *subiectiva*, quae etiam *accessoria* dicitur, locum habet cum Beneficium seu Ecclesia inferior alteri maiori subiicitur, ita ut inter eas relatio intercedat *matris* (ecclesia *matrix*) et *filiae* (ecclesia *filialis*). In ecclesia tamen filiali, Parochus ecclesiae matricis tenetur, si per seipsum non possit, constituere idoneum Vicarium qui dictam ecclesiam filialem regat, assignando ei non quidem omnes eiusdem ecclesiae redditus, sed congruam portionem. *c)* Unio *aeque principalis* obtinet, quando duae pluresve Ecclesiae seu Beneficia ita coniunguntur, ut neutra seu neutrum alteri subiiciatur, vel alterius iura ac privilegia acquirat; sed in primaevo suo statu unaquaeque Ecclesia perseverat, et unitae in perpetuum censentur ratione potius *unius Rectoris* qui ipsis praeficitur, ipsasque administrat. Hoc modo Cathedrales praesertim Ecclesiae coniungi solent, quarum plures ut notum est, ita hodie reperiuntur unitae (Cf. Acta S. Sed. vol. II, pag. 288; Devoti, loc. cit.; Aichner, ibid. pag. 267; Santi, lib. III, tit. V, n. 93; praesertim Reiff. lib. III, tit. XII, n. 39 sqq.).

1205. *A quo possint fieri uniones Beneficiorum?* Quoad Episcopatus seu Ecclesias Cathedrales, nonnisi a Romano Pontifice fieri possunt uniones, ex cap. 8. de *Excessibus Praelatorum*; huiusmodi enim uniones inter causas maiores recensentur, ac proinde Romano Pontifici reservantur. Potest autem Romanus Pontifex non solum Episcopatus, sed etiam omnia alia Beneficia unire; quia habet in istis plenariam potestatem.

1206. Episcopus etiam facere potest uniones Beneficiorum propriae dioecesis, ex cit. cap. 8, de *Excessibus Praelatorum*, iusta tamen subsistente causa, et concurrentibus aliis requisitis. Iusta causa uniendo Beneficia est *evidens Ecclesiae necessitas vel utilitas*, cap. *Exposuisti*, 33 de *Praebendis*, et Concilium Tridentinum in cap. 6 sess. 7, de *Ref.* decrevit, uniones perpetuas praesumi subreptitias, quoties non fiant ex legitimis et rationabilibus causis.

1207. Ecclesiae *necessitas* aut *utilitas* tunc censetur adesse, 1° quando duo Beneficiaennes habeant redditus, ex quibus nequeant duo Clerici vivere (Cit. cap. *Exposuisti*; Trid. sess. 21, cap. 3, de *Ref.*).

2° Si Ecclesiae, temporis vel hostium iniuria, vastatae ac desolatae sint (Cap. *Quia Monasterium*, 8, de *Religiosis Domibus*).

3° Quando Ecclesiae sunt vicinae, et pauci supersunt de populo, ex S. Gregorio Magno et ex Conc. Toletano 14, cit. a Devoti, loc. cit. § 19, et vid. Ferraris, verb. *Unio Beneficiorum*, n. 20.

1208. Dictum est *concurrentibus aliis requisitis*, quae *solemnitates* appellari solent, videlicet non solum iusta causa existere debet pro dicta unione peragenda, sed audiri etiam debent, ex Trid. sess. 7, cap. 6, de Ref., ii, *quorum interest*, ut puta *Patroni*, si Beneficia Patronata uniantur; *Capitulum Cathedralis*, cum Beneficiorum unio ad illam classem negotiorum pertineat, quae a Praelatis expediri nequeunt ex iure absque consensu Capituli (Cf. Auct. cit.).

1209. *Unio quoad Seminaria*. Sacrum Concilium Tridentinum, ut Clericorum Seminaria sustentari possent, facultatem Episcopis concessit uniendi Seminario *Beneficia aliquot simplicia cuiuscumque qualitatis et dignitatis fuerint... etiam ante vacationem, sine cultus divini et illa obtinentium praeiudicio... quod locum habeat, etiamsi Beneficia sint reservata, vel affecta*; uti legitur in cap. 18. sess. 23, de Ref.

1210. Necessarium non est, ut Beneficiorum Seminario uniones in Synodo fiant: quin immo satius est, ut si facienda sint extra Synodum, expleantur cum consilio quatuor Seminarii Deputatorum; quorum quidem consilium a Tridentino in unionibus huiusmodi *pro forma*, ut dici solet, requiritur, ut resolutum fuit a Congr. eiusdem Concilii interprete die 14 Febr. 1594: S. Congregatio censuit, *uniones factas Seminario absque consilio eorum quatuor, quos iubet Concilium adhiberi, minime valere*. Nec requiritur consilium Capituli, ut declaratum est in *Ferrariens.* die 3 Martii eiusdem anni, his verbis: S. Congr. censuit, *in unionibus Beneficiorum faciendis Seminario, satis esse servare formam traditam a Concilio cap. 18. sess. 23, de Ref., nec requiri consilium Capituli* (Vid. Bened. XIV, de Syn. dioec. lib. IX, cap. VII).

1211. Verum, ut Seminarii sustentationi provideatur, initium minime ducendum est a Beneficiis ecclesiasticis ipsi uniendis, sed dismembratio prius fieri debet, seu *detractio aliqua portionis fructuum* tum mensae Episcopalis, tum mensae Capitularis, ac Digni-

tatum, Canonicatum, et Beneficiorum, etiamsi de Iurepatronatus existant, eaque dismembratio vulgo dicitur *Taxa* (Bened. XIV, cit. cap. VII, quod legatur per totum).

1212. *Uniones quae ab Episcopo fieri nequeunt.* Episcopus non potest unire 1° Beneficia exempta, nec Beneficia Romano Pontifici reservata, quoadusque perseverat reservatio, aut affectio (Santi, n. 95; Ferraris, n. 46 et 48).

2° Non potest unire Beneficia suae dioecesis cum Beneficiis alterius dioecesis (Conc. Trid. sess. 14, cap. 9, de Ref.).

3° Non potest Episcopus unire Beneficia liberae collationis cum Beneficiis Iurispatronatus, ita ut efficiantur eiusdem naturae (Trid. sess. 24, cap. 9 circa medium, de Ref.). Potest tamen dictam unionem facere, si Patroni consensus accedat, ut communiter tradunt Doctores.

4° Non potest Episcopus unire Ecclesias Parochiales *Monasteriis quibuscumque, aut Abbatibus, seu Dignitatibus, sive Praebendis Ecclesiae Cathedralis, vel Collegiatae, sive aliis Beneficiis simplicibus, aut Hospitalibus, Militiisve* (Conc. Trid. sess. 24, cap. 13).

5° Non potest Episcopus unire Beneficia *regularia* Praebendis Ecclesiae Cathedralis vel Collegiatae, quamvis ceteroquin possit cum consensu Capituli, aliquot Beneficia simplicia (non tamen Regularia) unire Cathedrali Ecclesiae vel Collegiatis insignibus, quoties Praebendae adeo tenues sint, quae sustinendo decenti Canoniorum gradui pro qualitatibus loci et personarum impares sint (Trid. sess. 24, cap. 15).

De unione Beneficiorum plura reperies penes Fagnanum, in Cap. *Exposuisti*, 33, de *Praebendis*; Reiff. lib. III, tit. XII, § III, n. 52 sqq.; Ferraris, verb. *Unio Beneficiorum*.

1213. II. Innovatio Beneficiorum fieri etiam potest per *divisionem*. Divisio seu *sectio* Beneficii tunc habetur, cum ex uno Beneficio fiunt duo vel plura. Divisio Beneficii generatim est odiosa, quia ipsum Beneficium immutat. Hinc nonnisi ex iusta causa et servatis conditionibus seu solemnitatibus fieri potest. Iusta causa dividendi Beneficia est *evidens Ecclesiae necessitas vel utilitas, ut supra diximus quoad uniones Beneficiorum*. Solemnitates autem consistunt in audiendo Parocho aliisque, quorum id intersit.

1214. *Dispositio Tridentina pro novis Parochiis erigendis.* In sess. 21, cap. 4, Tridentina Synodus duo disposuit: 1° *Pro casu populi nimium numerosi*, ut Episcopus, etiam tamquam Apostolicae Sedis delegatus, cogere debeat Parochum, ut secum tot assumat Sacerdotes, quot sufficiant ad Sacramenta exhibenda, et cultum divinum celebrandum; 2° *Pro casu populi nimiae distantiae fide-
lium ab Ecclesia Parochiali*, ut Episcopus, etiam ut Delegatus Apostolicae Sedis, novas Parochias, *etiam invitis Rectoribus*, constituere possit.

1215. Illis Sacerdotibus, qui de novo erunt Ecclesiis noviter erectis praeficiendi, *competens assignetur portio arbitrio Episcopi*, ex fructibus ad Ecclesiam matricem quomodocumque pertinentibus, et, si necesse fuerit, compellere possit populum ea subministrare, quae sufficiant ad vitam dictorum Sacerdotum sustentandam. Ita Tridentinum, cit. cap. 4.

1216. Pro clariori huius materiae intelligentia sequentia addimus:

a) *Causae canonicae* pro divisione seu dismembratione Paroeciarum decernenda, in necessitate vel evidenti Ecclesiae utilitate consistunt, ut ex dictis constat. Porro viarum asperitas et distantia a Paroecia inter praecipuas causas recensentur, ob quas dismembratio conceditur, etiam renuente Parocho, dummodo novae Ecclesiae Parochiali nihil desit.

b) Ex praxi nunc vigenti etiam nimia populi frequentia reputatur iusta causa novas Parochias erigendi per dismembrationem, quamvis bono animarum occurri possit per alios Sacerdotes, seu Capellanos.

c) Etiam in hoc haberi debet pro suprema lege *salus animarum*; ita ut sancta Mater Ecclesia retineat, Parochum dari populo, non populum Parocho.

d) Episcoporum arbitrio et prudentiae relinquitur decernere, quatenus esse debeat distantia pro dismembratione concedenda, cum a Iure definita non fuerit.

e) In dismembrationibus decernendis, Parochi sustentationi potissime est consulendum per congruae constitutionem, sine qua novae Paroeciae erectio fieri nequit ex Tridentino, loc. cit. Quod si deficient reditus pro assignanda portione novo Parocho, compelli

potest populus ad subministrandum necessaria pro illius sustentatione; idque ex Decretal. Alexandri III *Ad audientiam*, III, innovata a Conc. Trid. loc. cit. De divisione seu dismembratione Paroeciarum plures causae apud *Acta S. Sedis* referuntur, quae valde utiliter legi possunt. Vid. vol. I, pag. 520; vol. III, pag. 354; vol. XIII, pag. 60, et pag. 293; vol. X, pag. 260.

1217. III. Innovatio Beneficii fieri etiam potest per *dismembrationem*, quae habetur, cum pars fructuum vel etiam plebis uni Beneficio ablata, adnectitur alteri, salva utriusque substantia. Dismembratio vel est *totalis*, si tam pars populi, quam pars reddituum a Beneficio abstrahitur; vel *partialis*, si pars tantum reddituum, vel pars tantum populi alteri Beneficio adnectitur (Aichner, pag. 269).

1218. Accedente iusta causa, et servatis solemnitatibus, quae requiruntur pro perficiendis Beneficiorum unionibus et divisionibus, de quibus locuti sumus, Episcopus potest ad dismembrationem devenire, uti tenent Doctores (Vid. Santi, n. 103).

1219. Advertendum, sub nomine *dismembrationis* venire etiam *divisionem* Beneficiorum, prout videre est penes Auctores (vid. Ferraris, verb. *Dismembratio*) et apud *Acta S. Sed.* locis supra citatis. Ideo etiam nos, loquendo de *divisione* Beneficiorum, usi etiam sumus voce *dismembrationis*.

§ XIV. *Resignatio Beneficiorum.*

1220. Clericus nequit resignare beneficium illud, ad cuius titulum sacris Ordinibus initiatus est, nisi facta mentione, quod ad illius beneficii titulum sit promotus; neque talis resignatio admitti debet, nisi constituto, quod aliunde vivere commode possit: et aliter facta resignatio nulla est (Conc. Trid. sess. 21, cap. 2, de Ref.).

1221. Episcopi eorum dumtaxat renunciationem admittere possunt, qui aut senio confecti, aut valetudinarii, aut corpore impediti, aut crimini obnoxii, aut censuris irretiti, etc... Generatim requiritur gravis et iusta causa (S. Pius V, Bulla *Quanta Ecclesiae*).

1222. Ubi memorata Bulla Piana est usu recepta, resignatio ab Ordinario admissa absque ulla ex assignatis causis, nulla est, cum in dicta Bulla ponatur decretum irritans.

Renunciatio seu resignatio est nulla, si non accedat admissio seu acceptatio Superioris. Consequenter ante admissionem et ratificationem legitimi Superioris resignans potest revocare resignationem.

1223. In Curia Romana non admittuntur indistincte resignationes ecclesiarum parochialium, et aliorum beneficiorum personalem residentiam requirentium, praesertim cum reservatione pensionis ipsi resignanti vel alteri per successorem praestandae. Ita docent Auctores.

1224. A iure statutum est, ut beneficia ecclesiastica sine diminutione conferantur (Cf. Concilium Trid. cap. 5, sess. 25, de Ref.; vid. Ferraris, v. *Renunciatio*; *Pensio*; Const. Bened. XIII. ibid. n. 28).

CAPUT II.

De Iure patronatus.

§ 1. *Quid Ius patronatus et quibus titulis acquiritur.*

1225. Ius patronatus quoad rem nostram definitur: Ius seu potestas nominandi, vel praesentandi Superiori ecclesiastico Clericum promovendum seu instituendum ad beneficium vacans. Ita communiter.

1226. Causae, quibus acquiritur Ius patronatus, tres potissimum numerantur: *Fundatio*, *Aedificatio* et *Dotatio* ecclesiae; unde versus: *Patronum faciunt dos, aedificatio, fundus.*

1227. Porro *fundasse ecclesiam* dicitur, qui fundum seu aream, sive terrae spatium dedit. — *Aedificasse ecclesiam* dicitur, qui ex consensu Ordinarii propriis sumptibus eam construxit. — *Dotasse ecclesiam* dicitur, qui annuos redditus sufficientes assignavit, puta pro sustentandis ecclesiae ministris, pro decenti ornatu ecclesiae, pro vasis sacris, pro paramentis, pro luminaribus, aliisque rebus necessariis (Cf. Laymann, lib. IV, tr. II, cap. 13; Reiff. lib. III, tit. 38, n. 2 sqq.).

1228. Hic quaedam animadvertere oportet:

1° Ex tribus citatis causis seu modis, quibus primitus acquiritur Ius patronatus, *quolibet disiunctim et separatim sumptus*, sufficit ad hoc, ut quis efficiatur *patronus*, et acquirat *Ius patronatus*. Quocirca Ius patronatus non solum acquiritur ex tribus praedictis titulis *in eadem persona* simul concurrentibus, sed etiam si iidem tituli *in tribus personis concurrant*. Hoc in casu tres erunt patroni, quisque ex proprio titulo, scilicet vel fundacione, vel aedificatione, aut dotatione. Et revera sacri Canones quemlibet ex his titulis exhibent tamquam sufficientem ad obtinendum Ius patronatus (Cf. Fagn. lib. III, *de Iure patronatus*, cap. III, *Quamvis*, n. 28; Reiff. loc. cit. n. 4, ubi afferuntur iura).

2° Ex descriptis titulis non sufficit unus tantum ad acquirendum Ius patronatus, *si reliqui tituli neque in alia persona concurrant*. Sic ex. gr. ex sola donatione areae non acquiritur Ius patronatus, si nemo alius ecclesiam construat et dotet. Et revera nemo potest esse Patronus Ecclesiae, quae nondum existit (Fagn. loc. cit. n. 48, 49; Reiff. ibid. n. 6; Santi, eod. tit. n. 13).

3° Sub *Aedificatione* comprehenditur etiam *reaedificatio ecclesiae penitus destructae*, quo in casu primus aedificans amittit, et reaedificans acquirit Ius patronatus. Ratio est, quia perinde est, ac si ecclesiam primitus aedificasset.

3° Si dos aut redditus essent insufficientes pro ecclesia, qui eos tribuit, non fieret, nec diceretur patronus. Item Ius patronatus non acquirit, qui in aliqua parte ecclesiam collabentem restituit, quamvis diversis et successivis temporibus per partes totam renovaverit ecclesiam. Nec pariter Ius patronatus acquirit, nec ecclesiae patronus fit, qui ecclesiae iam sufficienter dotatae, novos tribuit redditus: siquidem patroni fiunt illi, qui primitus ecclesiam quodammodo a non esse ad esse *per sufficientem donationem* perducunt. Ceteri modo descripti vocantur et sunt *Benefactores*.

5° Qui *absque consensu Episcopi* ecclesiam aedificat aut reaedificat; enim enim cum illicite agat, Ius patronatus minime acquirit (Vid. Fagn. ibid. n. 53).

1229. Praeter haec recensitos titulos Ius patronatus acquirendi, dantur alii duo extraordinarii, nempe *Privilegium* et *Praescriptio*. Est quidem ex privilegio, si Summus Pontifex alicui de

Ecclesia bene merito vel ob aliam causam illud concedit, etsi ecclesiam nec fundaverit, nec aedificaverit, nec dotaverit. Dictum est, *si Summus Pontifex* etc., quia ipse solus ob plenitudinem potestatis conferre potest ius patronatus titulo privilegii: adeoque concessio Episcopi minime sufficeret, utpote quia a Concilio Trid. sess. 25, cap. 9. de Ref. abrogata sunt generaliter iura patronatus ex privilegio concessa. Et etiam ex *praescriptione* acquiri potest ius patronatus, quae tamen praescriptio debet esse per tempus *immemorabile*; quatenus scilicet *ex multiplicatis praesentationibus per antiquissimum temporis decursum, qui hominum memoriam excedat*, ostendatur (Vid. cit. cap. Trid.).

1230. *Quaestio*: An ad acquirendum ius patronatus, praeter foundationem, requiratur etiam specialis reservatio et consensus Episcopi? Respondetur negative: nam ius patronatus, fundantibus, construentibus et donantibus Ecclesias, acquiritur *ex dispositione Iuris*; unde non est necesse, ut illud deducatur in pactum, vel reservetur expresse, aut pro eo expostuletur consensus Episcopi. Quod si ordinarie ius patronatus expresse reservari solet, id non ex necessitate, sed ad cautelam fit (Schmalz. n. 42; Additamenta ad Zoesium in fine tit. 38).

1231. *Dubium*: An ius patronatus sit spirituale, vel potius temporale? Magna contentio est inter Doctores circa hanc quaestionem; alios asserentes, esse ius *mere temporale*, cum non appareat unde spiritualitatem suam accipiat; alios affirmantes, esse mere spirituale ex doctrina Glossae in can. *Praeterea*, 9, et quia, si electio, confirmatio et institutio ad Beneficium sunt actus mere spirituales; cur non etiam praesentatio, consequenter ius patronatus, cuius illa est effectus, non erit spirituale?

1232. Videtur tamen sententia media prae ceteris verior, quam plurimi Canonistae defendunt, aientes ius patronatus nec esse mere temporale, neque omnino spirituale, sed *spirituali adnexum*. Et haec sententia innititur variis iuris textibus, quos vide citatos a Schmalz. n. 4, ubi expresse dicitur ius patronatus esse *spirituali adnexum*. Qnam sententiam videtur sequi Benedictus XIV, *de Syn. dioec.* lib. IX, cap. 9, n. 6, ubi postquam locutus fuisset de causis matrimonialibus, quae ad Iudices ecclesiasticos spectant, subdit:

Eiusmodi ex. gr. est causa Iuris patronatus, de qua Alexander III. in cap. III de Iudic. generatim edixit: *Causa vero Ius patronatus ita coniuncta est et connexa spiritualibus causis, quod nonnisi ecclesiastico iudicio valeat definiri.*

1233. Quare Augustinus Matthaeuccius, *Offic. Curiae*, cap. 38, n. 47, scribit, quod Ius patronatus vendi non potest, quia est *antecedenter spiritualibus adnexum*: eo enim tendit, et id respicit, ut eligantur, praesententurque Ministri ecclesiastici, qui spirituales actiones peragant, et divina Officia celebrent; vel quia ad actiones spirituales praeparat, et ratione huius praeparationis *spirituale* nominatur. Ex Gonzales.

1234. Hinc Reiffenstuel n. 29 docet. Ius patronatus per se ac solitarie sumptum, vendi nec licite nec valide posse; ita omnes, textu claro, de *Iure patron.* 16, in 6, ubi etiam ratio habetur illis verbis: *cum inconueniens sit vendi Ius patronatus, quod est spirituali annexum*; ob quod inducit quodammodo naturam spirituales, et censetur spirituale, consequenter si vendatur, committitur simonia.

§ II. *Divisio Iuris patronatus.*

1235. Plures sunt species Iurispatronatus: dividitur enim:

I. In *activum* et *passivum*. Passivum est, per quod certi de aliqua familia, vel loco (si idonei sint), exclusis extraneis, sunt a Patrono praesentandi. Activum est ipsum Ius, quod Patronus habet aliquem praesentandi ad beneficium (Ita communiter).

II. In *ecclesiasticum*, *laicale* et *mixtum*. Ecclesiasticum est illud, quod de bonis ecclesiasticis fundatum et erectum fuit. Item ecclesiasticum est illud, quod competit Collegio aut Communitati ecclesiasticae, ex. gr. Capitulo Cathedrali, Monasterio etc., vel personae ecclesiasticae *ratione Ecclesiae, Dignitatis, aut Beneficii quod habet*. Praeterea ecclesiasticum censetur etiam illud, quod ab initio fuit laicale seu saeculare, utpote fundatum *ex bonis laicalibus*, sed deinceps titulo aliquo legitimo, puta, donatione, legato, testamento, in Ecclesiam, Monasterium, Collegium, vel Capitulum, aut etiam in personam ecclesiasticam *intuitu Ecclesiae, Dignitatis, vel*

Beneficii fuit translatum (Cf. Schmalz. part. IV, tit. 38, n. 6; Reiff. h. t. n. 49; Ferraris, verb. *Iuspatronatus*, art. I, n. 13).

Ius patronatus *laicale* est, quod Laico, vel etiam Clerico competit ratione foundationis, aedificationis, aut donationis *ex bonis propriis*, aut illius, cuius haeres existit (Cf. Auctores cit.).

Ius patronatus *mixtum* dicitur, quod partim *ratione Ecclesiae* ad Clericum, partim *titulo laicali* seu saeculari ad laicum vel etiam clericum pertinet (Auct. cit.).

III. Ius patronatus dividitur in *personale* et *reale*. Personale, seu *principale* ut alii dicunt, est illud, quod patrono *independenter a re aliqua temporali* competit. Reale, seu *accessorium* ab aliis appellatum, dicitur illud quod est adnexum et accessorie adhaeret rei temporali, v. g. castro, villae, praedio, vel officio alicui, ita ut huiusmodi patronatus semper transeat in quemcumque possessorem eiusdem rei (Schmalz. loc. cit. n. 15; Santi, h. t. n. 7).

IV. Dividitur in *haereditarium* et *familiare*. Ius patronatus *haereditarium* est illud, quod haeredes quoscumque sequitur, sive ii per legem, sive per testamentum ad haereditatem vocentur. *Familiare* seu *gentilitium* est, quod ad eos dumtaxat transit, qui sunt de familia seu domo fundatoris, vel alterius personae ab eo nominatae. Et nota, sub nomine *domus* vel *familiae* comprehendi solere non solum *agnatos* seu descendentes per masculum, sed etiam *cognatos* seu descendentes per foeminam, nisi aliter ostendatur, lineam cognatitiam fuisse a testatore exclusam (*Acta S. Sed.* vol. II, pag. 457 et 458; Aichner, pag. 311; Schmalz. loc. cit. n. 12).

§ III. *Differentiae inter Ius patronatus ecclesiasticum et laicale.*

1236. Plures differentiae notantur a Doctoribus, ex quibus praecipuae sunt:

1° Ius patronatus ecclesiastici competit, ut ex supra data definitione patet, ratione ecclesiae vel beneficii; laicale ortum habet ex patrimonio, ex quo fundatio, constructio vel dotatio ecclesiae patronatae facta est (Schmalz. loc. cit. n. 17).

2° Patronus ecclesiasticus habet sex menses ad praesentandum; laicus vero quatuor menses. In patronatu mixto habet uterque pa-

tronus semestre, si simul praesentet. Videantur Iuris textus apud Reiff. loc. cit. n. 54; Mattenecci, *Offic. Cur.* cap. 28, n. 12. Advertendum, praedictum respective tempus non a die vacationis beneficii, sed a die *habitaе notitiæ* vacationis incipere.

3° Patronus *ecclesiasticus*, uno idoneo praesentato, non potest amplius variare, seu pro illa vice alium praesentare. Excipe casum, quo Patronus vel Patroni ecclesiastici non scienter, sed *ignoranter* indignum praesentent; quia tunc intra semestre permittitur alium idoneum praesentare. Patronus vero *laicus*, uno praesentato, potest alium praesentare, *cumulative* tamen, non *privative* seu *exclusive*, quia non potest primum praesentatum penitus excludere. Ideo hoc in casu relinquendum est Episcopo, quem instituere velit (Cf. Bened. XIV, de Synod. dioec. lib. XII, cap. VII, n. 6; Fagn. cap. *Cum autem*, 24, n. 1 sqq. in lib. III, h. t.; Giraldis, tom. I, pag. 393; Zoesius, n. 45 et 46, hoc tit.).

4° Ius patronatus ecclesiasticum et laicale differunt insuper inter se, quod si patronus laicus *scienter* praesentavit indignum, non per hoc excidit pro ea vice a iure praesentandi alium; excidit vero pro ea vice a iure praesentandi patronus ecclesiasticus, si indignum *scienter* praesentaverit (Vid. Bened. XIV, et Giraldis, locis cit.). Faciendum tamen est, validas esse rationes, quibus magnae notae Doctores tuentur, etiam patronum laicum, *scienter* praesentantem indignum, privari pro ea vice iure nominandi. Praesumitur enim voluisse spernere leges et honorem ordinis ecclesiastici.

5° Differunt, quod ad Parochias Iuris patronatus *laicalis* extra concursum a Concilio Trid. praescriptum, praesentari a patrono quis possit, et praesentatus admitti debeat; dummodo a deputatis Examinatoribus reperiatur idoneus. E contra quoad Parochiam Iuris patronatus *ecclesiastici*, nonnisi talis praesentari potest, qui fuit in concursu, ibique repertus dignior (Conc. Trid. sess. 24, cap. 18, de Ref.; Fagn. cit. cap. 24, *Cum autem*, h. t. n. 31, et cap. *Cum propter discordias*, 27, eod. tit.).

1237. Quia a patrono laico plures praesentari possunt ad Beneficium, etiam curatum, non semel ortum est dubium, an in hoc casu requiratur forma examinis per concursum. Cui dubio respondetur: *non requiri*. Ita a S. Congr. Conc. fuisse declaratum refert Fa-

gnannus, cit. cap. n. 31; qui tamen addit n. 33: Declarationem S. Congr. non excludere hunc concursum, sed ex mente Concilii et Constitutionis S. Pii V (*In conferendis*, 18 Mart. 1567), omnes praesentatos *examinandos esse*, eumque instituendum esse, quem ex ceteris approbatis magis idoneum ad ecclesiam gubernandam Episcopus iudicaverit (Vid. etiam Giraldi, tom. I, pag. 393).

1238. An requiratur *forma concursus*, quando ius patronatus est mixtum? Resp.: Negative. S. Congregatio Concilii censuit, Ius patronatus mixtum laicorum pro una parte, ecclesiasticorum pro duabus, censi laicale, quoad hoc ut non requiratur forma examinis per concursum (Fagn. cap. *Cum propter discordias*, 27, h. t. n. 80; Giraldi, ibid.; Bened. XIV, de Syn. dioec. lib. IV, cap. 8, n. 9).

1239. Elapso inutiliter tempore *semestrali* pro Patrono ecclesiastico, *quadrimestrali* pro Patrono laico, Beneficium pro ea vice redditur liberae collationis; adeoque ad Episcopum devolvitur (Alexand. III in Conc. Lateranen. III, cap. *Quoniam*, III; Giraldi, tom. I, n. 387).

1240. At haec regula ita intelligenda est, ut tempus decurrat quidem negligentibus ad praesentandum, non vero legitime impeditis. Quocirca praedicta regula non procedit, si quaestio fiat inter *Patronum et Episcopum*, qui contendat et pugnet pro libertate Ecclesiae contra Patronum. Quo in casu, ait Santi, h. t. n. 39, pendente lite, Episcopus non potest, etiam post semestre aut quadrimestre utile, Rectorem Ecclesiae destinare, sed Oeconomum constituet in eadem Ecclesia, quoadusque lis finita fuerit. Item non potest Episcopus libere conferre Beneficium, quoties controversia non sit inter *Compatronos*, sed *inter praesentatos*, vel etiam *inter patronos et praesentatos*. Hoc etiam in casu poterit Episcopus Vicarium constituere (Cf. Acta S. Sed. vol. IX, pag. 263; Matteucci, *Offic. Cur.* cap. 28, n. 16, ad 19; Fagn. cap. *Quoniam*, III, h. t. n. 18 sq.).

1241. Quaeritur: *An patronus possit praesentare seipsum?* Resp. Negative; tum quia ex cap. *Per nostras*, 26, h. t. hoc sapit ambitiosum; tum quia, ex cap. *fin. de Instit.* praesentatio ad Beneficium nonnisi inter duos locum habet, ut ibi expresse dicitur his verbis: *Inter dantem et accipientem debet esse distinctio per-*

sonalis (Zoes. n. 33; Ferraris, art. IV, n. 75; Schmalz. n. 169; et vid. Santi, n. 32, qui aliquatenus diversimode interpretatur adducta iura).

1242. At vero Patronus potest Beneficium sui patronatus consequi in quatuor casibus: 1° Si Episcopus sen Praelatus, ad quem pertinet institutio, *motu proprio* ei conferat, et Patronus consentiat: tunc enim Patronus non se ingerit, nec se praesentat contra prohibitionem cit. cap. *Per nostras*. 2° Si Patronus *preces porrigat* Episcopo seu Praelato collatori, ut Beneficium sibi conferat, et Episcopus deferat supplicanti *idoneo* (Schmalz. n. 171, ubi citantur plures decis. Rotae). 3° Si Patronus habeat unum vel plures Compatronos, et ipsi praesentationi suae ab ipsis factae consentiat (Schmalz. n. 172; Ferraris, art. IV, n. 80, ubi afferuntur iura). 4° Potest demum Patronus in alium transferre Ius patronatus, ita ut iure nominandi in posterum destituatur, idque totum auctoritate Episcopi probari oportet (Bened. XIV, Instit. 95, n. 5).

1243. *An Patronus praesentare possit filium suum?* Affirmative, quia filii Patroni, prout etiam ceteri eius coniuncti et consanguinei, non debent esse deterioris conditionis, quam alii: secus Ius patronatus, quod est introductum in favorem fundatoris, retorqueretur in odium ipsius et suorum, contra Regul. Iuris 61 in 6: *Quod ob gratiam alicuius conceditur, non est in eius dispendium retorquendum* (Ferraris, loc. cit. n. 79; Schmalz. n. 174).

1244. Quoad praesentatos a patronis *ecclesiasticis*, expedit referre responsa data a Benedicto XIV in Epistola decretali incip. *Redditae Nobis*, die 9 Apr. 1746, ad Archiepiscopum Florentinum, qui postulaverat:

I. An Patronus ecclesiasticus teneatur in foro externo praesentare ad Beneficium curatum eum, qui inter approbatos ab Examinatoribus magis idoneus, et magis dignus est?

Responsum (in compendium): *Patronum ecclesiasticum teneri in foro externo praesentare ad Beneficium curatum magis idoneum et magis dignum inter approbatos ab Examinatoribus.*

II. An Episcopus, ad quem spectat dare institutionem, debeat sequi iudicium Patroni de magis idoneo, magisque digno, an potius inquirere, rectum ne sit Patroni iudicium, an secus?

Resp. *Episcopum debere Beneficium conferre praesentato a Patrono, absque eo quod inquiret de illius iudicio, si inter Examinatos nemo de hoc queratur; si vero sit qui queratur, teneri in dictum iudicium inquirere.*

III. Si appellaverit qui se digniorem esse putat, et posthabitus est; an suspendi debeat institutio praesentati, an vero haec debeat suum effectum sortiri; paucis (id est uno verbo vel brevius), an appellatio interposita locum habeat in devolutivo tantum, an potius etiam in suspensivo?

Resp. *Admittendam esse appellationem in devolutivo tantum, interpositam ab eo, qui se digniorem existimat, et est posthabitus, non retardata possessione praesentati, si Episcopi et Patroni iudicium de magis digno conveniat: si vero non conveniat, tunc si quis ex approbatis ab Examinatoribus, et tamquam magis dignus praelectus a Patrono putet, se gravatum esse ab Episcopo, neque eius iudicio acquiescere vult, et ideo provocat seu appellat, eius appellatio ad suspensionis effectum operari debet, et Ecclesia parochialis sub Oeconomo remanere, donec lis inter eum, qui dignior habitus est a Patrono, et alterum qui ab Episcopo, finiatur (Vid. etiam de Syn. dioec. lib. IV, cap. 8, n. 8; Giraldi, loc. cit.).*

1245. Pro clariori huius materiae notitia subiicimus sequentem declarationem, relatum a Benedicto XIV, de Syn. dioec. loc. cit. n. 7: « Sacra Congregatio Concilii censuit, non pertinere ad Examinatores iudicare, quis magis idoneus sit; et si Parochialis sit Iuris patronatus ecclesiastici, et institutio ad Episcopum pertineat, facultatem iudicandi digniorem inter idoneos, approbatos ab Examinatoribus, spectare ad Patronum ecclesiasticum, et Episcopum teneri instituere eum, quem dictus Patronus digniorem iudicaverit, et ipsi Episcopo praesentaverit ».

1246. Dictum est: *si Parochialis sit Iuris patronatus ecclesiastici, et institutio ad Episcopum pertineat*: nam, subdit idem Pontifex Benedictus XIV, ibi n. 8, cum institutio non ad Episcopum, sed ad alium pertinet, electionem dignioris non ad Patronum, sed ad Episcopum spectare, voluit Tridentinum: *Cum vero institutio ab alio, quam ab Episcopo, erit facienda, tunc Episcopus solus*

ex dignis eligat digniorem, quem Patronus ei praesentet, ad quem institutio spectat. Quod quidem decretum adeo religiose custodiendum censuit S. Congregatio Concilii, ut etiam quando institutio pertinet ad Papam, eo quod Ecclesia parochialis vacaverit in mensibus Sedi Apostolicae reservatis, facultatem designandi digniorem ex approbatis, non Patrono ecclesiastico, sed Episcopo competere dixerit. Praeterea ab eadem sacra Congregatione decisum referunt Garcias et Barbosa, quod si Ecclesiam parochialem Iuris patronatus ecclesiastici vacare contingat in mensibus Papae reservatis, ad solum Ordinarium pertineat indicare concursum, renunciare magis idoneum, atque haec omnia ad Summi Pontificis Datarium referre, nulla prorsus habita ratione Patroni ecclesiastici. Quocirca iure ac merito dixit Navarrus, *Consil. 3 et 6 de Iure patronatus*, Patroni ecclesiastici iura multum, post Tridentinum, imminuta esse et limitata. Hucusque Bened. XIV, loc. cit.

1247. Ius eligendi digniorem in singulis enumeratis casibus, competens Episcopo, vacante Sede Episcopali transit ad Capitulum Ecclesiae Cathedralis, ad quod tota Episcopi iurisdictio devolvitur; sed a Capitulo transfertur in Vicarium Capitularem, quem ex Tridentini decreto (sess. 24, cap. 16, de Ref.) intra octo dies ab habita notitia vacationis Ecclesiae, tenetur eligere (Bened. XIV, loc. cit. n. 10).

1248. Si sermo sit de Ecclesiis parochialibus Iuris patronatus *Laicorum*, ad eas, ita laudatus Benedictus XIV, ibid. n. 9, non requiritur examen per concursum, sed sat est, ut praesentatus a Patrono, *idoneus* reperiatur ab iisdem Examinatoribus in Synodo deputatis: *Quod si Iuris patronatus Laicorum fuerit* (pergit Tridentinum, cit. sess. 24, cap. 18), *debeat, qui a Patrono praesentatus erit, ab iisdem deputatis, ut supra, examinari, et nonnisi si idoneus repertus fuerit, admitti.*

1249. Dubitabant olim Doctores, an idem statuendum foret de Ecclesia parochiali, quae sit Iuris patronatus *mixti*, hoc est partim ecclesiastici, partim laicalis; et S. Congregatio Concilii die 3 Febr. 1620, ne iura Laicorum, ob consortium cum Ecclesiastico ulla ex parte laederentur, declaravit, « neque ad eiusmodi Ecclesiae collationem necessarium esse examen per concursum, ac proinde

etiam ius patronatus mixtum hac postrema parte Tridentini decreti comprehensum censuit, sicuti testatur Barbosa... ».

Potest tamen evenire, ut concursus institui debeat etiam ad Ecclesias parochiales iuris patronatus Laicorum: nam si ab uno aut pluribus Patronis laicis, gaudentibus aequali iure, plures ad vacantem Ecclesiam sint nominati, et Episcopo praesentati, neque ullus ex praefatis retulerit a Patronis plures voces, quam ceteri; *tenetur Episcopus* indicare concursum inter eosdem praesentatos, atque illum eligere, quem ex approbatis ab Examinatoribus, indicaverit magis idoneum: quod pariter a S. Congregatione Concilii decisum refert Barbosa... Ita Bened. XIV, loc. cit. n. 9.

*Modus procedendi ad praesentationem, quando
plures sunt patroni.*

1250. In Constitutione Concilii Lateranensis sub Alexandro III celebrati, et praecise *in cap. Quoniam, de iure patronatus*, discernitur, ut vacante Beneficio iuris patronatus, si Patronorum suffragia discissa fuerint, neque in eandem conspirent personam, *ille praeficiatur Ecclesiae, qui maioribus iuvatur meritis, et plurimorum eligitur et probatur assensu*. Quocirca, si ex decem Patronis, quatuor praesentent Petrum, tres Ioannem, et reliqui tres Antonium, Petrus, si alias idoneus sit, erit de Beneficio instituendus; dummodo tamen praesentatio non fiat a pluribus, tamquam constituentibus unum Collegium; tunc enim cum solum, qui a *maiori parte totius Collegii*, puta sex ex decem, praesentatur, est instituendus. Si vero is, qui maiora retulit suffragia, non reperiatur idoneus, poterit alter praesentatus a paucioribus, qui se dignum et idoneum praebeat, de Beneficio institui, vel etiam ad novam praesentationem ab omnibus faciendam procedere (Vid. Bened. XIV, *de Syn. dioec.* lib. XII, cap. 7, n. 6).

1251. Recte cl. Devoti, tom. I, tit. V, § 57, nota 2, de re scribit: Praesentatio interdum spectat ad Collegium, et tunc omnes, qui Collegium conficiunt, vocandi sunt ad ferendum suffragium, et praesentatio *collegialiter* fieri debet, adeo ut extra Collegium facta non valeat. Interdum vero pertinet ad plures divisim, sive *uti sin-*

gulos, et tunc *separatim* praesentatio fieri potest, neque necesse est, quod omnes eodem tempore consensum praebeant.

1252. Quia inter plures Patronos, aut unius Patroni haeredes facile dissidia litesque oriri possunt, ad haec removenda constitutum est, eos posse inter se *alternis vicibus* dividere ius praesentandi, seu inter se pacisci de Rectore ab eis alternis vicibus praesentando, ita ut unus ex patronis praesentet prima vice, qua occurrit vacatio, alter secunda, et alter tertia (Vid. Fagn. cap. I, *Perlatum*, h. tit. n. 5 sq.; Mattheucci, Offic. Cur. tom. I, pag. 227, edit. Venet. 1834).

§ IV. *Translatio Iuris patronatus.*

1253. Ius patronatus quatuor modis ab uno in alium transferri potest, videlicet: *Successione haereditaria*, *Donatione*, *Permutatione*, et *Venditione*.

1254. I. *Successione haereditaria*. Per successionem haereditariam cum universitate bonorum, ius patronatus transit *ad quoscunque haeredes*, tam masculos, quam foeminas, tam necessarios, quam extraneos, sive ab intestato, sive ex testamento succedant (Fagn. cap. I, *Perlatum*, h. tit. n. 12 et 13; Reiff. n. 18; Schmalz. n. 123 et 124).

1255. Hinc est, quod si filius exhaeredetur vel repudiaverit haereditatem, aut instituatur haeres *in re aliqua certa*, ad eum ius patronatus non transit *cum universitate bonorum*. Excipe casum, quo *rei certae*, puta villae, castro et huiusmodi, in quo instituitur haeres, *esset specialiter adnexum Ius patronatus*, quia tunc ad eum qui in tali re certa est institutus, transit ius patronatus (Reiff. n. 18-21; Schmalz. n. 126).

1256. Advertendum est etiam, quod si filius non sit haeres patris sui, quia repudiavit haereditatem, ipse non succedit quidem in ius patronatus haereditarium, sed succedit in *gentilitium*; nam istud iure sanguinis competit, quo filius haereditatem repudians non exuitur (Vid. Schmalz. n. 125).

1257. Successio in ius patronatus fieri potest vel *in capita* vel *in stirpes*. Habetur successio *in capita*, quando plures *iure*

proprio succedunt eidem personae, quae iure patronatus fruebatur; et in hoc casu singula haeredum suffragia idem valent, adeoque qui plura retulerit suffragia censetur nominatus.

Habetur successio *in stirpes*, quando plures haeredes succedentes uni, habent unicam vocem in praesentatione. Et propterea, quia haeredes uni succedunt, unumque repraesentant (qui si viveret, unicam vocem haberet), etiam ipsi unum votum habent.

1258. Quapropter quando successio fit in stirpes, locum habet ius repraesentationis, consequenter suffragia non computantur iuxta numerum individuorum, sed in relatione ad auctorem, quem repraesentant.

1259. *Exemplum.* Si ex tribus haeredibus supersint haeredes inaequali numero, puta, ex primo unus, ex secundo tres, ex tertio sex; cum isti omnes *tres tantum repraesentent auctores*, sex ultimi non plus iuris ad praesentandum habent, quam duo relictī ab altero, et hi duo non plus, quam unus relictus a primo.

Simili modo, si ad patris haereditatem duo filii admittantur simul cum tribus nepotibus ex filio praemortuo, vota nepotum pro una voce computantur, id est pro ea quam habuisset eorum genitor, si vixisset (Vid. Matteucci, *Offic. Cur.* cap. 38, n. 51; Schmalz. n. 129; Santi, n. 20; et cf. Reiff. n. 19, et 20; Zoes. n. 11).

Praedicta regula clare traditur in *Clem. cap. II.* hoc tit. ubi dicitur: *Plures ab uno ex patronis Ecclesiae relictī haeredes, vocem dumtaxat unius habebunt in praesentatione Rectoris.*

1260. II. *Donatione.* Iuxta communem Canonistarum doctrinam indubium est, ius patronatus transire de uno in alium per *donationem*: intellige ius patronatus personale et haereditarium, non vero *gentilitium*; siquidem ius patronatus gentilitium donari non potest, cum donatio cederet in praerudicium futurorum vocatorum, qui suo tempore succedunt, et veniunt nomine proprio (Cf. Santi, h. t. n. 21; *Acta S. Sed.* vol. VIII, pag. 349).

1261. Notandum: a) Si donatio iuris patronatus personalis et haereditarii fiat Ecclesiae, Monasterio, vel alteri loco pio, *non requiritur consensus Episcopi*, ex cap. *Illud*, 8, de *Iurepatr.*

b) Ex sensu contrario consensus Episcopi requiritur, si donatio fiat in favorem privatae personae, licet sit Clericus.

c) Consensus Episcopi, iuxta Doctores, non est necessarius, si donatio fiat a Patrono reliquis Compatronis (Vid. plura apud Schmalz. part. IV, tit. 38, n. 145 sqq.).

1262. III. *Permutatione*. Ius patronatus transfertur de uno in alium per permutationem. Hinc ius patronatus *reale*, adnexum ex. gr. castro, villae, et huiusmodi, accessorie et per accidens permutari potest cum re qualibet etiam temporali, dummodo ratione *ipsius Iuris patronatus* non plus aliquid petatur, quam valeat castrum vel villa, cui adnexum est. Etiam ius patronatus *personale* permutari potest, non tamen pro re vel aliquo iure temporali, ne labes simoniaca contrahatur, sed pro spirituali, aut etiam alio iure patronatus, accedente tamen consensu Episcopi, saltem si permutatione transferatur in laicum (Schmalz. n. 161; Reiff. n. 27; Ferraris, n. 43 sqq.).

1263. IV. *Venditione*. Ius patronatus transfertur de uno in alium per venditionem universitatis rerum, vel rei a qua ipsum ius patronatus pendet, ex cap. *Cum saeculum*, 13, h. t. Sed advertendum ius patronatus per se et solitarie nec vendi nec emi posse sine pravitate simoniaca, cum ius spirituale sit, vel spirituali adnexum. Quocirca cavendum est, ne res temporalis carius aestimetur propter illud ius adnexum, ex cap. *De Iure*, 16 hoc tit. ubi adicitur haec ratio: *Cum inconveniens sit vendi Ius patronatus, quod est spirituali annexum*. Imo vendens ius patronatus sic sumptum, si sit persona *singularis* (vel personae singulares) sive clericus sive laicus, subiacet excommunicationi; si vero sit aliqua Communitas, seu Universitas, aut Collegium, subiacet interdicto, et tam vendens quam emens, etiamsi intervenerit consensus Episcopi, *dicto iure patronatus ipso iure privati existunt* (Conc. Trid. sess. 23, cap. 9, de Ref.; cf. Giraldi, tom. I, pag. 389, sect. 573).

1264. Si alieni universitas bonorum, vel castrum, praedium, oppidum, pagus vel alia res, cui inseparabiliter annexum est ius patronatus, in *feudum* vel *Emphyteusim* detur, dictum ius patronatus in feudatarium vel Emphyteutam transit. (Ita tradunt Doctores, apud Reiff. n. 32; Ferraris, verb. *Ius patronatus*, art. II, n. 66; Schmalz. n. 163; Santi, n. 23).

1265. Ius patronatus annexum rei concessae *ad firmam*, seu locatae ad longum tempus, transfertur ad conductorem, ita ut eveniente Beneficii vacatione tempore locationis et conductionis, ius praesentandi spectet ad conductorem et non ad locantem. Ratio est, quia per locationem ad longum tempus transit possessio et omnis utilitas rei locatae in conductorem, et consequenter etiam ius patronatus. Aliter dicendum, si locatio foret *ad modicum tempus*: siquidem in hoc casu nec utile dominium, nec possessio transfertur, sed tantum nuda detentio rei, et ius percipiendi rei. Faciendum tamen, non deesse Auctores, qui etiam in hoc casu, ius patronatus transire ad conductorem opinentur (Vid. Fagn. cap. 7. *Ex litteris*, n. 14; Ferraris, loc. cit. n. 68 sqq.).

§ V. *Quinam sint capaces Iuris patronatus,
et quinam incapaces.*

1266. Omnes fideles sive Clerici sive Laici, sive masculi sive foeminae, sive legitimi vel illegitimi, sive puberes sive impuberes, tam personae singulares, quam morales, ut Capitula, Collegia etc. capaces sunt Iuris patronatus. (Videatur haec propositio probata per partes apud Reiffenstuel, h. t. n. 36; Schmalzgrueber, eod. tit. n. 74 sqq.; Ferraris, art. IV, n. 2 sqq.; Laymann, n. 18).

1267. Non omnes tamen praedicti fideles, etsi capaces Ius patronatus *acquirendi*, capaces sunt eiusdem *exercendi*. Nam infantes, seu impuberes *septennio minores*, ob defectum rationis, non per seipsos, sed per Tutores praesentare debent. Impuberes autem *septennio maiores* possunt quidem per seipsos praesentare, cum praesumantur habere usum rationis, sed iuxta Doctores convenit, ut praesentatio fiat *interveniente auctoritate Tutoris*. Pubertatem adepti, etsi adhuc minorenni sint, licite et valide praesentant. Quinimo Tutor nequaquam immiscere se potest in praesentatione, ita ut si praesentatio ab eo fieret sine mandato Patroni, invalida esset.

1268. Est quaestio inter Doctores, cuinam competat Ius patronatus, annexum *bonis a muliere marito in dotem datis*? Probabilior videtur sententia illorum, qui dicunt, Ius patronatus transire

ad maritum, eumque praesentare: nam ius patronatus, ut pluries dictum est, sequitur rem, et in praesenti casu sequitur rem, *quae tempore stantis matrimonii est penes maritum*, cui fructus dotis pertinent, inter quos numeratur praesentatio (Zoes. n. 36; Schmalz. n. 83).

1269. Aliter dicendum est, si agatur de iure patronatus *personalis*, vel quod haeret *bonis paraphernalibus*, seu bonis uxoris in dotem non allatis; et ratio patet: nam ius patronatus personale *adhaeret personae*; ius vero patronatus *annexum bonis paraphernalibus*, cum ista bona sint pleno iure uxoris, ad maritum minime transeunt, nec consequenter ius patronatus eisdem adnexum (Schmalz. n. 80; Laymann, n. 18).

1270. *Quinam sint incapaces Iuris patronatus*. Praemittendum: 1° Illos omnes acquirere posse ius patronatus, qui non sunt a iure specificè prohibiti; 2° ius patronatus esse favorem seu privilegium ab Ecclesia concessum non extraneis, sed suis, et quidem in signum grati animi ipsius Ecclesiae erga filios suos, qui fundant, vel construunt, aut dotant Ecclesias vel Beneficia; 3° Ex eo quod ius patronatus sit Ecclesiae favor, seu gratia, vel privilegium, personas huiusmodi favore ditatas, debere quodammodo erga ipsam Ecclesiam grati animi sensus nutrire et ostendere; 4° Ergo competere non posse ius patronatus illis, qui erga Ecclesiam non solum non praesumuntur grati, sed potius hostes vel adversarii.

1271. Quibus praemissis, affirmandum est cum communi Doctorum:

I. *Iudaeos, Paganos et Infideles* esse incapaces iurispatronatus.

II. *Haereticos* quoque de iure communi esse incapaces iurispatronatus.

III. *Excommunicatos* posse acquirere ius patronatus *habitu* tantum, non vero *actu*, quatenus ante absolutionem a censura illud exercere nequeunt. Porro excommunicati ius patronatus ante excommunicationem titulo foundationis, constructionis et dotationis, quaesitum, retinere possunt, cum per excommunicationem privatio nullo iure statuta sit. De his omnibus consulantur Fagnanus in cap. 25, *Nobis fuit*, h. t. n. 7-12; Schmalz. n. 65 sqq.; Reiff. n. 36; Ferraris, art. IV, n. 12 sqq.; Aichner, pag. 314.

§ VI. *Iura et officia Patronorum.*

1272. Quatuor praecipue assignari solent iura et officia, quae ratione iuris patronatus competunt Patrono, quaeque expressa habentur in his versiculis:

Patrono debetur honos, onus, utilitasque;
Praesentet, praesit, defendat, alatur egenus:
Sunt ergo respective *honorifica, onerosa et utilia.*

1273. *Iura honorifica.* a) Inter iura honorifica, quae Patrono ratione iuris patronatus competunt, praecipuum et prae ceteris nobilissimum, est *Ius praesentandi* seu *exhibendi Clericum ad Ecclesiam* vel *Beneficium vacans*, ut Episcopus vel alius, ad quem spectat institutio, eum, si idoneus sit, admittat et in Beneficio instituat; servatis servandis superius expositis.

b) Patrono competit *Ius processionis*, quatenus in processionibus fieri solitis, locus dignior prae aliis laicis ei debeatur: ex cap. *Nobis*, 25, hoc cit.

c) Patrono competit *dignior sedes in Ecclesia*, sed extra chorum et sine baldachino (Cf. Mattucci, *Off. Cur.* cap. 28, n. 3; Schmalz. n. 95).

d) Competit *honus thurificationis* in solemnioribus functionibus; de quo tamen iure nonnulli (apud Aichner, pag. 325 in nota) dubitant, asserentes, ius thurificationis nulli laicorum, nisi regnantibus competere, citantes insuper decretum S. R. C. in Neapolit. 2 Iun. 1685, quod in novissima editione prostat sub N. 1751. At falsum videtur, ius thurificationis nulli laico, nisi regnantibus competere; legat, qui ita opinatur, *Cueremoniale Episcoporum*, lib. I, cap. 23, n. 30; Decreta auth. S. R. C. N. 608, et 2132 ad 9. Putamus ergo, citatum Decretum sub N. 1751 positum, non fuisse recte intellectum. Ibi enim agitur de quodam Sacerdote, qui post Processionem, quam Vice-Rex Neapolis associavit, collocatis Reliquiis in Altari, *pluviali amictus* thurificavit dictas sacras Reliquias, et postea *cum iisdem indumentis sacris* thurificavit D. Vice-Regem. — Verum, aiebat Orator, quia *cum talibus indumentis ecclesiasticis* non videatur licitum incensare personam sae-

cularem seu laicalem, ideo supplicatum fuit declarari: *An id licitum fuerit?*

Et S. C. respondit: *Non licuisse.*

Lector ex se iam videt, casum istum cum relata declaratione, non esse ad rem pro negando Patrono iure thurificationis, contra communem sententiam Doctorum.

e) Patrono competit praecedentia in *suscipienda pace*. At pax Patrono laico danda est primo loco post datam pacem omnibus de Choro, et quidem non a Beneficiato, sed ab aliquo ministro cotta induto, nec cum osculo, sed cum instrumento (Schmalz. n. 93, ubi citantur decreta S. Congr.).

f) Patrono competit praecedentia in suscipienda aquae aspersione, candela in die Purificationis B. M. V., palma in Dominica Palmarum, in recipiendis sacris Cineribus (Ferraris, loc. cit. n. 103; Schmalz. n. 94).

g) Patrono competit ius ponendi in Ecclesia vel Capella patronata inscriptiones, arma, insignia suae familiae, vel sepulturam (Mattencci, loc. cit. n. 3; Santi, n. 40; Aichner, pag. 323).

h) Advertendum est cum cl. Aichner loc. cit., in praenotatis honoribus Patrono deferendis, regionum usum esse attendendum.

1274. *Iura utilia*. Duo sunt: 1° Si Patronus ad paupertatem seu inopiam vergat, Ecclesia sui patronatus iuxta facultates suas et conditionem personae ipsius Patroni, tenetur eidem subministrare alimenta, *ex cap. Nobis*, 23, h. t., item eius filiis et successoribus de familia, dummodo tamen Ecclesia, a qua alimenta petuntur, habeat superflua; si enim ultra ministrorum sustentationem, et impensas pro cultu divino necessarias nihil haberet, Patronus non posset a dicta Ecclesia petere (Schmalz. n. 106; Zoes. n. 28; Reiff. n. 112 ad 116).

2° Ius habet Patronus percipiendi censum antiquum, seu pensionem impositam *in limine fundationis*; et hoc palam est et tradunt Doctores.

§ VII. *Onera Patronorum.*

1275. Onera seu munera Patronorum ad duo capita reduci possunt. *Primum* est onus *vigilantiae et defensionis*. *Vigilantiae*

quidem, quatenus Patronus advigilare debet, ne bona Ecclesiae dilapidentur; *defensionis*, quatenus officium eius est tueri pro viribus iura Ecclesiae vel Beneficii. Hinc est quod Patronus etiam Ecclesiae *Advocatus* dicitur, seu habere *advocantiam* seu curam defensionis Ecclesiae. Quod si in exercendis huiusmodi muneribus aliquid impendat, exposcere poterit ut indemnus reddatur (Schmalz. n. 99 et 100; Santi, n. 42; et cf. Zoes. n. 29; Reiff. n. 117). *Secundum* onus Patroni consistit in obligatione, qua adstringitur, restaurandi vel reparandi Ecclesiam; et hoc onus ita eum urget, ut possit ei intimari, ut vel restauret Ecclesiam, vel ius patronatus amittat (Santi, loc. cit.; et cf. Matteucci, n. 66).

1276. Ex dictis non est inferendum, Patrono laico competere iurisdictionem et administrationem bonorum ecclesiasticorum. Nam ad Patronum pertinet, ut ex expositis constat, curam tantum temporalium *quoad vigilantiam*, ne bona male administrentur, dilapidentur, alienentur; *quoad defensionem*, ne Ecclesia a potentioribus opprimatur; atque etiam *quoad denuntiationem* Superiori ecclesiastico faciendam, si res male administrentur, vel aliquid mali Ecclesiae impendat. Hinc si laicus Ecclesiam aut Capellam fundavit, aedificavit, aut dotavit, eaque ratione Patronus eius sit, gazophylacii administratio non ad ipsum, sed ad Ecclesiae Praelatum seu Ministrum spectat (Laymann, lib. IV, tr. II, cap. 13, n. 11; Schmalz. n. 102; Aichner, pag. 323, n. 4; et vid. infra modo dicenda).

§ VIII. *Nonnulla Patrono prohibita a Iure.*

1277. Patronus sive laicus sive ecclesiasticus, quacumque fulgeat dignitate.

I. Non potest occupare bona, iura, fructus et redditus Ecclesiae seu Beneficii, vel eas pro sua voluntate distribuere: bonorum enim, quae Deo vel eius Ecclesiae semel donata sunt, Patronus non amplius est dominus, sed Deus et Ecclesia. Quod si fecerit, anathemati subiicitur, quoadusque Ecclesiae vel Beneficiato omnia integre non restituerit et absolutionem ab Apostolica Sede non fuerit assecutus; insuper privatur eo ipso iure patronatus (Conc. Trid. sess. 22, cap. XI, de Ref.; et cap. IV, *Praeterea*, ex Decretal. Alexandri III in Conc. Lateranen., III).

II. Quapropter Patroni nequeunt sese ingerere quacumque ex causa, etiam praetextu consuetudinis, in perceptione fructuum, proventuum quorumcumque, sed illos libere Rectori, seu Beneficiato, distribuendos dimittant. Si secus fecerint, excommunicationis et interdicti poenis subiiciantur, et dicto Iure patronatus ipso iure privati existant (Conc. Trid. sess. 23, cap. 9, circa medium).

III. Alexander III in citato capite *Praeterea* decrevit, quod Clericus, qui Ecclesiam receperit sine Episcopi auctoritate, communionem privetur, et si perstiterit, id est si eam dimittere noluerit, a ministerio ecclesiastico et Ordine deponatur.

IV. Sacrum Concilium Trid. sess. 24, cap. III, circa fin., edixit, quod « Patroni in iis quae ad Sacramentorum administrationem spectant, nullatenus se praesumant ingerere, neque visitationi ornamentorum Ecclesiae, aut bonorum stabilium, seu fabricarum proventuum immisceant; nisi quatenus id eis ex institutione ac fundatione competat; sed Episcopi ipsi haec faciant, et fabricarum redditus in usus Ecclesiae necessarios et utiles, prout sibi expedire magis visum fuerit, expendi curent ».

V. Relate ad personam Clerici praesentati, et instituti in Beneficio, nulla Patrono competit potestas et iurisdictio. Hinc non potest Clericum ab Ecclesia seu Beneficio remove: ex cit. cap. *Praeterea*, et consulatur Giralduus, tom. I, pag. 387, sect. 572).

§ IX. *Causae seu modi, quibus amittitur Ius patronatus.*

1278. Ius patronatus ex duplici capite amitti seu extinguipotest; scilicet *ex delicto*, et *sine delicto*.

I. *Ex delicto* amittitur a) *per eandem aut mutilationem Rectoris* aut alterius Clerici Ecclesiae patronatae, factam ab ipso Patrono vel ab alio ex eius mandato. b) *Per simoniacam Iuris patronatus venditionem* seu in alios translationem (Conc. Trid. sess. 23, cap. 9). c) *Per illicitam fructuum Beneficii* seu Ecclesiae patronatae *perceptionem* aut bonorum istius usurpationem (Conc. Trid. loc. cit.). d) *Per crimen haereseos*, vel *apostasiae*, aut *schismatis*, vel etiam *laesae Maiestatis*, et alia enormia crimina, quae inducunt confiscationem bonorum, quibus Ius patronatus accessorie adnexum

est (De his vid. Schmalz. n. 262; Santi, n. 43; Aichner, pag. 328; Reiff. n. 125).

Planum est, solum Patronum delinquentem, non vero Compatronos innocentes, si qui fuerint, dicta privatione plecti.

II. Ius patronatus amitti potest *sine delicto*: 1° Per liberam *cessionem* alteri legitime factam, vel per *explicitam* renunciationem in favorem Ecclesiae, ita ut haec libera evadat. 2° Per *tacitam* renunciationem, ut si Patronus a) consentiat sive patiatur Ecclesiam vel Beneficium, sine reservatione Iuris patronatus, incorporari Ecclesiae seu Beneficio *liberae collationis*, vel *Monasterio*; b) Si Patronus patiatur, Ecclesiam sui Iuris patronatus fieri conventualem, seu converti et erigi in Collegiatam vel in Monasterium, cui praeficiendus sit Praelatus. Tunc enim non amplius locum habet praesentatio, sed *electio* Praelati, quae fit a Capitulo; c) Amittitur *praescriptione contraria*, seu *per non usum*, quoties nempe Patronus, cessante legitimo impedimento, per longum tempus nullum Rectorem ad Ecclesiam vacantem praesentaverit, et interea Rector sine praesentatione binis saltem vicibus fuerit institutus; tunc enim Ecclesia fit liberae collationis; d) Amittitur *per extinctionem familiae*, quando pro illa tantum fuit reservatum; e) Amittitur *per totalem destructionem Ecclesiae*, vel *per cessationem dotis*, nisi ab ipso Patrono Ecclesia denno aedificetur vel dotetur (Cf. Auctores cit.; Zoesius, n. 68; Ferraris, verb. *Iuspatronatus*, art. II, n. 71, ad 83).

1279. Quaeri tandem potest, *quaenam potestas competat Episcopo circa Beneficia Iuris patronatus*? Respondetur, satis constare ex iis, quae de hoc titulo exposuimus. Notari praecipue debent sequentia, quae simpliciter enunciamus:

I. Nequit Episcopus derogare Iuri patronatus, praesertim laici.

II. Consequenter, si Episcopo ad Beneficium vacans praesentetur Clericus idoneus, non potest hunc recusare, sed instituere eum debet in Beneficio ad quod praesentatus est; secus institutio alterius Clerici erit irrita vel saltem irritanda.

III. Non potest Episcopus Ecclesiam vel Beneficium patronatum, concedere vel unire alteri Ecclesiae vel Beneficio sine consensu Patroni, sive ecclesiastici, sive laici; quia Patronus per talem unionem ius suum amitteret.

IV. Non potest Episcopus conditiones Beneficii *in prima fundatione* appositas, etiam cum consensu Patroni *successoris* mutare. Nam ad Papam tantum pertinet Fundatorum dispositiones ob iustam causam mutare. Hoc tamen intelligendum est ex regula generali; siquidem ex iusta causa cum consensu successoris Patroni Episcopus potest, iuxta probabiliorem Doctorum sententiam, Fundatoris voluntatem per epikeiam interpretari, et interdum etiam pro una aut altera vice ob iustam causam dispensare, et sic facere mutationem aliquam quoad unam vel alteram conditionem in prima fundatione appositam. Minime tamen potest Episcopus, etiam consentiente Fundatoris haerede, penitus tollere et immutare Beneficii conditiones (Vid. Laymann, lib. IV, tr. II, cap. 13, n. 17; Schmalz. a n. 257 ad 259 incl.; Navar. *de Cler. non resid.* lib. III, consil. VI, n. 4.).

LIBER UNDECIMUS

DE REBUS ECCLESIAE NON ALIENANDIS

ET DE LARGITIONE MUNERUM REGULARIBUS PROHIBITA

Lex alienationem bonorum ecclesiasticorum prohibens, quam provida sit, ex eo fit manifestum, quod ea non extante, facillime ecclesiae aliaque loca sacra rebus suis expoliarentur in grave damnum cultus divini, religionis, pietatis et misericordiae erga indigentes. Ideo est quod Romani Pontifices huiusmodi legem pluries innovarunt et confirmarunt, prout etiam nostra aetate fecit Summus Pontifex Pius IX in sua celebri Constitutione incip. *Apostolicae Sedis*. Et de hac lege agitur in praesenti Libro, cui adnectitur alterum caput, quod inscribitur *De largitione munerum Regularibus prohibita*.

CAPUT I.

De rebus Ecclesiae non alienandis.

§ I. *Lex pluries sancita de non alienandis rebus seu bonis ecclesiasticis.*

1280. Bona ecclesiastica, utpote destinata ad honestam sacrorum Ministrorum sustentationem, ad divini cultus conservationem, eiusque decorem, nec non ad pauperum egentiumque subsidium, ab ipso fere Ecclesiae exordio interdictum fuit, ne alienarentur. Hinc ad firmandam huiusmodi sapientissimam ordinationem, quamplures canones diversis temporibus editi reperiuntur, qui a canonicis vel citantur, vel referuntur (1).

(1) Vid. Reiff. lib. III Decretal. tit. XIII; Schmalz. eod. lib. et tit.; Ferraris, verb. *Alienatio*; Giralaldi, tom. I, pag. 284 sqq.; Salm. tr. XV, cap. VII, punct. II,

1281. Praefata lex de non alienandis bonis ecclesiasticis varias subiit mutationes, quas omittimus recensere: nam lex eadem ad unius Apostolicae Constitutionis normam redacta fuit a Paulo II per Bullam incip. *Ambitiosae*, de die 1 Martii 1468, cuius praecipua capita sunt sequentia:

I. In proemio Pontifex declarat, se velle occurrere *Ambitiosae cupiditati*, illorum praecipue, qui... *immobilia et pretiosa mobilia* Deo dicata, ex quibus ecclesiae, monasteria, et pia loca reguntur, illustranturque, et eorum ministri sibi alimoniam vindicant, *profanis usibus applicare*, aut cum maximo illorum ac divini cultus detrimento exquisitis mediis *usurpare praesumunt*.

II. DISPOSITIO PROHIBITIVA. « *Omnium rerum, ita Pontifex, ac bonorum ecclesiasticorum alienationem, omneque pactum, per quod ipsorum dominium transfertur, concessionem, hypothecam, locationem, et conductionem ultra triennium, nec non infeudationem, vel contractum emphyteuticum, praeterquam in casibus a iure permissis, ac de rebus et bonis in emphyteusum ab antiquo concedi solitis, et cum ecclesiarum evidenti utilitate, ac de fructibus et bonis, quae servando servari non possunt pro instantis temporis exigentia, hac perpetuo valitura Constitutione praesenti, fieri prohibemus* ».

III. INNOVATIO PRAECEDENTIUM CONSTITUTIONUM. « Praedecessorum nostrorum Constitutionibus, subdit Paulus II, prohibitionibus, et decretis aliis super hoc editis, *quae tenore praesentium innovamus, in suo nihilominus robore permansuris* ».

IV. SANCTIO POENALIS. « *Si quis, ita in praefata Extravaganti decernitur, contra huius nostrae prohibitionis seriem de bonis et rebus eisdem quicquam alienare praesumpserit, a) alienatio, hypotheca, concessio, locatio, conductio, et infeudatio huiusmodi, nullius omnino sint roboris, vel momenti; — b) Et tam qui alienat, quam is, qui alienatas res et bona praedicta receperit, sententiam excommunicationis incurrat; — c) Alienanti vero bona ecclesiarum, monasteriorum, locorumque piorum quorumlibet, inconsulto*

Romano Pontifice, aut contra praesentis Constitutionis tenorem, si *Pontificali* seu *Abbatiali* praefulgeat dignitate, *ingressus ecclesiae sit penitus interdictus*; et si per sex menses immediate sequentes, sub interdicto huiusmodi, animo (quod absit) perseveraverit indurato, lapsis mensibus eisdem, e regimine et administratione suae ecclesiae vel monasterii, cui praesidet in spiritualibus et temporalibus, sit eo ipso suspensus. — *Inferiores vero Praelati, Commendatarii*, et aliarum ecclesiarum Rectores, beneficia vel administrationem quomodolibet obtinentes, prioratibus, praepositis, praepositatibus, dignitatibus, personatibus, administrationibus, officiis, canonicatibus, praebendis, aliisque ecclesiasticis cum cura et sine cura saecularibus et regularibus beneficiis, quorum res et bona alienarunt dumtaxat, *ipso facto privati existant*, illaque absque declaratione aliqua vacare censeantur, possintque per locorum Ordinarios, vel alios, ad quos eorum collatio pertinet, personis idoneis (illis exceptis, quae propterea privatae fuerint) libere de iure conferri, nisi alias dispositioni Apostolicae Sedis sint specialiter aut generaliter reservata. Nihilominus alienatae res et bona huiusmodi ad ecclesias, monasteria, et loca pia, ad quae ante alienationem huiusmodi pertinebant, libere revertantur ».

1282. Inspecto tenore Extravagantis *Ambitosae*, facile intelligitur, quid veniat et quid comprehendatur sub nomine *alienationis*: videlicet sub nomine alienationis venit *quilibet actus, quo dominium rei sive plenum, sive solummodo directum, vel utile, aut ususfructus, aut ius quodlibet de rebus ecclesiae in alium transfertur*. Hinc sub dicto alienationis nomine comprehenduntur omnes contractus, omniaque pacta, ex quibus peior fieri potest conditio ecclesiae, et induci potest amissio alienius iuris. Consequenter comprehenduntur, et ideo prohibentur, *venditio, donatio, permutatio, emphyteusis, hypotheca, constitutio pignoris, transactio sive conventio super rebus ecclesiae*. (Cf. *Devoti*, tom. II, tit. 19, n. 2; *Santi*, lib. III, tit. 23).

1283. *Ecclesiae* nomen hic late accipitur; comprehendit enim non solum *templa, capellas, oratoria et similia loca*, per ritus sacros ad Dei cultum per sacrificia et alia officia divina celebrandum, dedicata; sed etiam *quaecumque alia loca pia, auctoritate*

ecclesiastica erectu, et ad religionis, pietatis, aut misericordiae opera exercenda deputata. Talia sunt monasteria, conventus, collegia ecclesiasticarum personarum, aliaeque domus Religiosorum utriusque sexus: item sodalitia, hospitalia, xenodochia, aliaeque loca pia, *dummodo auctoritate ecclesiastica sint constituta*. Et quidem horum omnium res et bona sine praescriptis conditionibus alienari nequaquam possunt (Cf. D'Annibale, *Comment.* n. 162, p. 94).

1284. NOTA. Vario nomine, ita cl. Avanzinius, appellantur in iure loca ad divinum cultum destinata, et pro eorundem natura diversis subiiciuntur legibus, aut fruuntur privilegiis. — Loca *sacra* ea dicuntur, quae speciali ritu et benedictione publico Dei cultui perpetuo dicantur, vel fidelium cineribus condendis sacrantur. — Cetera loca, quae non sacra, sed *pia* dicuntur, alia sunt *religiosa* seu *ecclesiastica*, et ea sunt, quae *auctoritate Ecclesiae* eriguntur, ex. gr. xenodochia, nosocomia, seminaria, coenobia, sodalitia. Similia autem loca, *quae a laicis fundantur*, non interveniente Ecclesiae auctoritate, dicuntur simpliciter *pia*, aut *pia laicalia*, aut etiam *privata*. Eiusmodi pia loca laicalia non gaudent immunitate ecclesiastica, neque bona eorundem ecclesiastica censi solent; ideoque neque subiecta, rigore iuris, Extravaganti *Ambitosae* Pauli II, anni 1468, prout fert communior Auctorum sententia (*Acta S. Sed.* vol. II, p. 373, *nota*).

1285. Quaestio est inter Doctores, utrum relata Constitutio *Ambitosae* fuerit ubique recepta? Generatim responderi potest, eam non fuisse ubique receptam, *saltem in toto rigore*, quatenus nempe recepta fuit quoad *prohibitionem et poenam intrinsecam nullitatis*, ibi impositam, non vero quoad *extrinsecas poenas* excommunicationis, interdicti, privationis officiorum ibi expressas. Etiam Benedictus XIV (de Syn. dioec. lib. XII, n. IX) pro certo habet, Extravagantem *Ambitosae* non fuisse, *saltem integraliter*, ubique receptam; inquit enim: « Cum autem nonnulla sint loca, in quibus haec Constitutio *non est moribus recepta*, disputatur inter Doctores, an ea nihilominus suas ibidem habeat vires; affirmantibus plerisque, aliis negantibus, ceteris vero distinguentibus inter alienationis contractus firmitatem, et poenas contrahentibus ab eadem inflictas: aiunt quippe, alienationem sustineri nequaquam posse,

quia beneplacitum Apostolicum requiritur, tamquam eiusdem forma, sine qua actus, ubicumque gestus fuerit, subsistere nequit; contrahentes vero in locis, ubi praedicta Constitutio recepta non est, non obtento Sedis Apostolicae consensu, a censuris, aliisve poenis absolvunt, in eadem statutis » (Cf. etiam Salm. tr. XV, cap. VII, n. 26; Reiff. lib. III, tit. XIII, n. 32; Giraldis, tom. I, p. 288, nota V).

1286. Quamvis Constitutio *Ambitiosae* non fuerit ubique recepta, tamen Romanae Congregationes de re interrogatae, non semel responderunt, Constitutionem praedictam *esse observandam*, non obstante praetenso non usu, seu consuetudine. Dici ergo potest non fuisse *de facto* receptam, non autem *iuridice*. (Cf. Bened. XIV. loc. cit. n. X sq.; et vid. Nouv. Rev. Théol. tom. XI, p. 482; Penacchi, tom. II, p. 117).

§ II. Bona ecclesiastica quae alienari prohibentur.

1287. Res et bona ecclesiae, quorum prohibita est alienatio, indicantur in praefatione ipsius Extravagantis *Ambitiosae*, sunt nempe *immobilia, et pretiosa mobilia Deo dicata*.

1288. Nomine *immobilium* veniunt omnia, quae loco moveri non possunt, ut sunt praedia, domus, agri seu fundi, et similia. Et quantum ad praesens nomine immobilium veniunt etiam *iura et servitutes, quae fundis adhuerent*, ut iura piscandi, venandi et similia: *item census et annui redditus, nec non iura et actiones ad immobilia* (Cf. Matteucci, *Offic. Cur.* cap. 45, n. 14; Vermeersch, *De Religiosis Institutis*, n. 436, pag. 258).

1289. Nomine *mobiliu pretiosorum*, quae alienari non possunt, veniunt ea, quae sunt de thesauro ecclesiae, vel quae *propter pretium, artem, raritatem et antiquitatem* conferunt ecclesiae specialem splendorem, *ut sunt vasa aurea vel argentea, gemmae, vestes pretiosae, ornamenta item pretiosa, tapetes, statuae, copiosa bibliotheca librorum*, et similia (Auctores cit.; et cf. Bened. XIV, Inst. 69, n. 9).

1290. Inter mobilia pretiosa accensentur etiam *Reliquiae Sanctorum insignes*, quales sunt caput, brachium, manus, pes, et

multo magis integrum corpus. Quamvis enim pretio non aequentur, sunt tamen supra omne pretium (Auctores cit.: Lezana, verb. *Alienare*, n. 14; Salm. tr. XV, cap. VII, n. 34).

1291. Alia pariter sunt bona ecclesiae inalienabilia, quae a pluribus Doctoribus *stricta significatione* computantur inter mobilia, et a pluribus aliis *lata significatione* accensentur inter immobilia, vel istis equiparantur. Sed sive dicantur *immobilia*, sive *mobilia*, pro re nostra parum refert: siquidem prohibitio alienandi eadem est, eademque remanet, prout etiam excommunicatio in *alienantes* et *recipientes*. Huiusmodi res, iuxta Auctorum doctrinam sunt:

a) *Pecuniae summa*, quae sit *specialiter destinata* ad emptiorem immobilium, censuum, vel mobilium pretiosorum, aut ad aedificandam ecclesiam, vel pro gravissimis ecclesiae necessitatibus, inter res inalienabiles computari debet.

b) Mobilia illa, seu se moventia, ex quorum fructibus *annui census* percipi solent ab ecclesia, monasterio, vel loco pio, ut grex ovium, armentum bouum, praeseptum equorum. Etsi enim permisum sit seorsum vendere aliquas oves, vel boves, aut equos, minime tamen sine requisita solemnitate alienare licet totum gregem, totum armentum, totum praeseptum. Huiusmodi enim greges etc. ob continuam foetuum multiplicationem computantur inter res mobiles pretiosas, et consequenter immobilibus equiparantur (Laymann, lib. III, tr. IV, cap. 10, n. 2; S. Alph. lib. IV, post n. 187, nota III).

c) Pro immobilibus vel mobilibus pretiosis accipiuntur etiam *arbores frugiferae*, quae praedio necessariae vel utiles sunt, ita ut illis excisis, *praedium redderetur notabiliter deterius*.

d) Aliter dicendum, si incisio et alienatio arborum ex aliquo praedio sive beneficii ecclesiastici, sive monasterii, aut loci pii, ideo fieret, quia sunt inutiles, vel nocivae, v. g. quando ob densitatem et vicinitatem impedimento sunt aliarum augmento vel fructui; aut quando earum loco reponerentur arbores fructiferae seu magis fructiferae. Haec enim et similia sunt fundo utilia et secundum regulas agriculturae (Lezana, verb. *Alienare*, n. 16; Ferraris, loc. cit. n. 11, 12).

§ III. *Conditiones seu causae requisitae ad licitam alienationem rerum Ecclesiae.*

1292. Certum est, alienationem bonorum ecclesiae aliquando ab ipso iure permitti, dummodo 1° interveniat *legitima causa*; 2° serventur *praescriptae solemnitates*.

1293. CAUSAE LEGITIMAE alienandi res ecclesiasticas communiter quatuor assignantur:

Prima est *evidens ecclesiae necessitas*, cui alia via subveniri non potest, puta, si ecclesia aere alieno sit gravata, vel indigeat sacra suppellectili, necessaria ad rem divinam rite decenterque obeundam, vel non adsint sufficientes redditus ad alendos ecclesiae ministros.

Secunda est *manifesta ecclesiae utilitas*, uti esset, si res aliqua alienetur ad aliam meliorem emendam.

Tertia est *pietas*, ut puta si bona ecclesiae alienentur *pro redimendis captivis, vel pro alendis pauperibus tempore magnae famis*.

Quarta est *incommoditas rei*, veluti si res alienanda plus incommoditatis, quam commoditatis ecclesiae afferat, prouti foret, si multum distet, vel fructus percipi nequeant, nisi cum magno dispendio (Ita ex diversis iuris textibus, et ex communi sententia Doctorum; vid. Schmalz. loc. cit. n. 54 ad 58; Reiff. n. 17; Ferraris, verb. *Alienatio*, art. II, n. 4 sq.).

1294. SOLEMNITATES IURIS AD ALIENATIONEM REQUISITAE. Antea advertendum est, sub appellatione *solemnitatis* intelligi hoc in loco *modum procedendi a iure statutum, et servandum in alienatione rerum ecclesiasticarum*. Ex iure antiquo et novo ad quinque reduci possunt solemnitates huiusmodi:

1. Quod praecedat *tractatus capitularis*, id est Episcopus seu Praelatus cum capitulo vel conventu consultet, an expediat talem rem alienare, necne. Quod si ecclesia capitulum non habeat, cum quo tractari possit, tunc Rector ipsius ecclesiae de re alienanda *ob necessitatem vel evidentem utilitatem*, agit cum proprio Episcopo.

2. Quod accedat *consensus* totius capituli seu conventus, vel saltem maioris et sanioris partis eiusdem.

3. Quod fiat *scriptio* a capitularibus, ut sic facilius de consensu et approbatione constet.

4. Quod interveniat *consensus Superioris* talis ecclesiae: in alienatione enim accedere semper debet auctoritas Praelati.

5. Quod alienatio fiat (*ex novo iure*) cum *consensu Apostolico*, quem quidem consensum ad alienationem rerum ecclesiae *im-mobilium* et *mobiliu pretiosarum* requisivit Gregorius X, et deinde Paulus II in supra memorata Constitutione *Ambitiosae* (Vid. Salm. tr. XV, n. 49; Reiff. n. 23-32; Schmalz. n. 72-112; Ferraris, art. II, n. 5 sq.).

1295. Quare consensus Apostolicus exigitur etiam ad alienationem, quae fit *suadente iusta causa, et adhibitis solemnitatibus iuris*, ut docent communiter Auctores, cui accedit stylus et praxis Curiae romanae (Fagnanus, cap. *Nulli*, n. 12; Schmalz. n. 114; Mattenucci, *Offic. Cur.* cap. 43, n. 5).

1296. Interveniente iusta causa, valida habenda est alienatio *cum beneplacito Apostolico facta, non servatis ceteris iuris solemnitatibus*. Nam Summus Pontifex plenissimam habet potestatem de bonis ecclesiae disponendi, tamquam supremus eorum administrator. Et sic, teste Card. Petra, saepius decisa fuit a S. Rota (Schmalz. n. 17; Bucceroni, *Comment. de Const. Apost. Sed.* n. 83 in fine).

Hinc Ioannes Devoti (*Instit. canonic.* tom. II, tit. XIX, § 4) scribit: «Solemnitates omnes fere pertinent *ad consensum Sedis Apostolicae*, a qua causae expendantur, iisque recte cognitae, alienatio permittitur». Confirmatur ex iuramento, quod Episcopi in sui consecratione emittere debent iuxta formam praescriptam in Pontificali, quo scilicet spondent, se, *inconsulto Romano Pontifice*, non alienaturos suarum ecclesiarum bona (Cf. Bened. XIV, de Syn. Dioec. lib. XII, n. 13; Laymann, lib. III, tr. IV, cap. 10, n. 9).

§ IV. *Bona ecclesiastica, quae alienari possunt sine solemnitatibus.*

1297. Sunt nonnulla bona ecclesiae, quorum alienatio, etiam sine solemnitatibus seu venia Apostolicae Sedis, permissa est. Huc spectant:

1. Res et bona, quae *servando servari non possunt*, ut sunt fructus arborum, frumentum, vinum, oleum, et similia.

2. Terrulae, vineolae non fertiles, alique fundi steriles *exigui valoris*, ecclesiae minus utiles; ex cap. *Terrulas*, ubi sic legitur: *Terrulus, aut vineolas exiguas, et ecclesiae minus utiles, longe positus, parvas, Episcopus sine consilio fratrum, si necessitas fuerit, distrahendi habeat facultatem.*

3. Bona relicta monasterio, seu loco pio, *incapaci ea retinendi*: tunc enim alienatio fit ex necessitate iuris, illam praecipientis. Accedit, quod talia bona non sunt incorporata monasterio *ob eius incapacitatem*, et prohibitio alienationis est pro bonis monasterio incorporatis. Sic bona immobilia, modo licito legata Fratribus Minoribus, v. g. domus, agri, ut vendantur, ac pretium in ipsorum Fratrum necessitates convertatur, possunt sine memoratis solemnitatibus, seu absque beneplacito Apostolico, per idoneas personas, vel Syndicum Apostolicum alienari. Nam Fratres Minores id faciunt ex praescripto regulae seu ex necessitate iuris (Salm. tr. XV, cap. VII, n. 33; Fagnanus, cap. *Nulli*, n. 27-28).

OBSERVATIONES SUPER CANONE *Terrulas*.

1298. a) Ex declaratione S. Congregationis Concilii sub die 11 Ian. 1596, canoni *Terrulas* superius relato derogatum haud fuit nec a Constitutione *Ambitosae*, neque a Tridentino cap. XI sessionis XXII et sessionis XXV de Reform., ideoque in suo robore permanet; consequenter Episcopus adhuc fruitur potestate alienandi illa immobilia, quae in dicto canone sunt expressa (Fagnanus, in cap. *Nulli*, n. 25; Giraldi, tom. I, p. 287; Ferraris, art. III, n. 1; Nouv. Rev. Théol. tom. XI, p. 508).

b) Facultas concessa in praefato canone *Terrulas*, ex decreto eiusdem S. Congregationis sub die 17 Nov. 1703, relato a Card. Petra apud Giraldi loc. cit., competit etiam Abbatibus vere *Nullius*.

c) Non autem competit *aliis Superioribus regularibus, etiam maioribus*, quidquid hactenus horum favore firmaverint quamplures Doctores contra expressam declarationem S. Congr. Ep. et Reg. die 10 Ian. 1653 in *Silvestrina*. Cum enim P. Timotheus Caldarari,

Prior monasterii Silvestrinorum Saxiferrati, Nucerinae dioecesis, pluribus vicibus alienasset, *cum licentia sui Generalis*, bona eiusdem monasterii usque ad valorem scutorum 70, S. Congregatio Episcopo Nucerino rescripsit, *se non approbare*, quod circa alienationem bonorum Conventuum, possint Superiores Regulares uti facultatibus, quae in canone *Terrulas* conceduntur *Episcopis*, maxime post decretum Urbani VIII ann. 1624; quod P. Caldarari *non poterat id facere*, neque pretium retractum investire cum sola licentia Generalis; *quod proinde lapsus est in poenas contra alienantes, a quibus absolvatur* (Apud Giraldi, tom. I, p. 287, in textu italico).

d) Simili modo declaratum est ab eadem S. Congregatione die 11 Ian. 1692 in causa Tropien. dioecesis S. Severinae in Calabria contra P. Matthaeum, Ordinis Cisterciensis, videlicet: *Sac. Congr. etc. referente Emo Carafa, censuit, ab Archiepiscopo S. Severinae absolvendum esse P. D. Matthaeum a censuris, remissis ceteris poenis; et quatenus compererit, contractus fuisse et esse utiles Ecclesiae, illos confirmandos esse, sin minus revocandos* (Apud Giraldi, tom. I, p. 287, 288; Ferraris, art. IV, n. 34).

e) Item in causa *Conversana*, in qua agebatur de quodam monasterio Monialium Patribus Carmelitae subiectarum, quaesitum fuit: *An et a quo sit praestandus assensus alienationi bonorum monasterii, quae fit vigore canonis TERRULAS?* Et S. C. Concilii die 8 Maii 1751 respondit: *Spectare ad Episcopum* (Apud Bouix, tom. II, 298; Ferraris, verb. *Alienatio*, art. IV, n. 49 addit. ex aliena manu).

f) Ita etiam docet Prosper Lambertini (Benedictus XIV): « Regulares, inquit, qui privilegio canonis *Terrulas* uti volunt, eandem a nobis (Archiepiscopo Bononiensi) facultatem omnino petere debent, si illam a Sede Apostolica non obtinuerint, vel necessarium minime existiment ad Pontificem confugere, cum de tenui pretio res agatur. Id non semel a Sacris Congregationibus constitutum fuit » (*Instit.* 69, n. 9).

g) Regulares ergo, quantumcumque exempti, in huiusmodi rerum exiguarum alienatione indigent licentia et decreto Ordinarii, quoties nolint ad Summum Pontificem confugere. Nam ex adductis,

ad ipsos non se extendit facultas in cap. *Terrulas* Episcopis concessa (Vid. Giraldi, loc. cit. p. 288; Bened. XIV, *Instit.* cit. n. 9).

1299. Si autem quaeras, quae dicantur res exiguae vel modici valoris? Respondetur: 1° Quod S. Congregatio Concilii ab Archiepiscopo Messanensi interrogata, *ad quam usque quantitatem* liceat Episcopo alienare? Die 14 Dec. 1613, respondit, valorem huiusmodi *petendum esse ex iure communi*. Exinde patet, S. Congregationem noluisse quoad hoc praefinitam summam statuere. 2° Instantibus Episcopis, Sacrae Romanae Congregationes coeperunt determinare summam, quae excedi non posset absque consensu Apostolicae Sedis. Ex Decreto S. Congr. Ep. et Reg. in *Favent.* 22 Martii 1711, res exiguae, quas Episcopus alienare potest sine iuris solemnitatibus vigore can. *Terrulas*, dicuntur illae, quae non excedunt summam 25 scutorum aureorum, hoc est scutorum 41 cum obolis 25 monetae romanae, videlicet libellarum circiter 225 (Cf. Giraldi, tom. I, p. 288; Ferraris, art. III, n. 3; Nouv. Rev. Théol. tom. XI, p. 509, n. 39-42; Pennacchi, tom. II, p. 148-149; Scavini, tom. III, p. 545, n. 2; Vermeersch, *De Religiosis Institutis*, etc. pag. 260).

Eadem S. Congregatio Ep. et Reg. die 1 Maii 1840 in *Terracinen.* iterum declaravit: *non posse Episcopum concedere facultatem ultra 25 scutata aurea de Camera* (Nouv. Rev. Théol. et Pennacchi, *ibid.*).

1300. Adverte, quod hic agitur de pretio *totius* seu *integrae rei*, puta praedii. Ideo non licet, imo dolus esset, si res, v. gr. praedium, magni valoris *per plures alienationes modicas* diversis vicibus distraheretur ab Episcopo.

1301. His tamen non obstantibus resolutionibus, non improbatur consuetudo, ubi legitime vigeat, distrahendi bona ecclesiastica valoris scutatorum 50 (franc. 268, 75). Sacra namque Congregatio Concilii in causa *Forosempronensi*, die 21 Iul. 1827, ad dubium: *An probanda sit consuetudo centenaria, aut quadragenaria in casu?* Resp. *Affirmative* (Loc. cit.).

Cl. Franciscus Santi, lib. III, tit. XIII, n. 6, haec pronuntiat: « Communiter vero harum rerum valor protenditur ad 50 scutata antiquae monetae romanae, idest fr. 268, 75; ita scilicet, ut

praedia et aliae res immobiles dicantur exigui valoris, quae hunc pecuniae valorem non excedunt. Quae vero excedunt, appellantur magni valoris ». Et cl. D'Annibale ac doctus P. Balzerini, tom. II, p. 1005, n. a, existimant, hodie rationem quoque habendam esse immutati valoris pecuniarum; scribit enim: « Exigui autem valoris habentur praedia, quae *olim* non plus 25 aureis de Camera aestimabantur; *olim* inquam; quia ratio valoris pecuniarum, ab initio XVII saeculi ad nos usque immutati, non videtur his etiam in rebus negligenda ». Ita etiam Bucceroni, n. 83. Et hoc videtur recte dictum.

§ V. *Locationes bonorum ecclesiasticorum in successorum praeiudicium prohibitaе.*

1302. Sacrum Concilium Tridentinum (sess. 25, cap. XI, de Reform.) prohibet locationes in successorum praeiudicium anticipatis solutionibus factas; nec non locationes iurisdictionum ecclesiasticarum, et facultatum nominandi aut deputandi Vicarios in spiritualibus, atque etiam conductoribus vel per se vel per alios huiusmodi facultatum exercitium.

1303. *Prohibitio vendendi fructus beneficii ad vitam vel ad longum tempus.* Benedictus XIV, Constitutione incip. *Universalis Ecclesiae*, die 29 Augusti 1741, Clericis omnibus prohibuit: « *vendere ac distringere suorum respective Beneficiorum redditus et proventus*, vel ad vitam, vel in longum tempus, recepta ab emptore per unam vel plures solutiones, pecuniarum quantitate, quam ipsi Beneficiati per eusdem temporis vel vitae spatium probabiliter consequi potuissent; *sub poena excommunicationis, et nullitatis actus seu contractus, et omnium inde consecutorum, aliisque poenis inflicti, praescriptis et statutis contra alienantes bona Ecclesiae* ».

1304. Quamvis ex Constitutione *Ambitosae* res immobiles ab antiquo in emphyteusim concedi solitae, finita emphyteusi, *iterum dari possint* eisdem pactis, quibus antea; ex decretis tamen S. Congregationis Ep. et Reg. relatis a Bizzarri in sua Collectanea, p. 267, *sine Beneplacito Apostolico* neque hi contractus emphyteutici renovari possunt (Vid. Giraldi, tom. I, p. 286; D'Annib. n. 167, not. 23).

1305. Sine solemnitatibus fieri potest locatio atque conductio rei ecclesiasticae *ad triennium*, non vero ultra triennium, ex saepe memorata Constitutione *Ambitosae*. Licet nihilominus post elapsum triennium *renovare contractum ad aliud triennium*, et sic deinceps, dummodo locatori semper liberum maneat, finito triennio, locationem continuare, vel omittere (Reiff. lib. III, tit. XVIII, n. 23; D'Annib. n. 168).

1306. Advertendum est cum communi Doctorum, prohibitionem locationis ultra triennium habere locum, quoties res fructificent *quolibet anno*, non autem quando ex re locanda fructus percipiuntur quolibet biennio tantum, aut quolibet triennio. Hoc enim in casu locatio fieri potest vel ad sexennium, vel ad novennium. Nam in Constitutione *Ambitosae*, dum prohibetur locatio ultra triennium, respicitur *fructus triennalis*, seu *triennium fructuum*, non vero spatium ipsum temporis triennii. « Triennium computant Doctores, inquit Matteucci, loc. cit. n. 9, *ex trium fructuum collectione*; adeo ut, si praedium talis esset conditionis, ut quolibet triennio fructus tantum perciperetur, tunc unum triennium *pro uno anno* esset computandum, et locatio fieri posset ad novennium, sed non ultra sine Sedis Apostolicae consensu ». Quocirca nihil obstaret, quominus silva, in qua caeduntur ligna *tertio quoque anno*, locetur ad novem annos (Vid. etiam Giraldi, tom. I, p. 287, not. I.).

1307. Sine solemnitatibus alienari possunt res ecclesiasticae, quando urgens necessitas alienandi instat, et Papa de facili adiri non posset, et esset periculum in mora, aut adsit occasio, quae alias transiret (Bonac. tom. I, disp. II, q. unie. punct. III; Ferraris, art. III, n. 16; D'Annib. n. 168; S. Alph. lib. IV, n. 187, not. VI, circa fin.).

§ VI. *Poenae contra male alienantes bona ecclesiastica.*

1308. Poenae statutae contra male alienantes, habentur expressae in supra allata Constitutione *Ambitosae*; videlicet:

- 1° *Invaliditas* ipsius alienationis, quae proinde est rescindenda.
- 2° *Excommunicatio* nemini reservata, cui subiacent *tam alienantes, quam recipientes*.

3° *Interdictum* ab ingressu ecclesiae, quam incurrunt Episcopi et Abbates tantum, bona ecclesiastica sine beneplacito Apostolico alienare praesumentes, et insuper *suspensio* a regimine et administratione suae ecclesiae vel monasterii, si per sex menses immediate sequentes sub interdicto perseveraverint.

4° *Privatio beneficiorum*, quorum bona alienarunt, quoad inferiores Praelatos, Commendatarios, et aliarum ecclesiarum Rectores.

5° *Poena privationis omnium officiorum, vocisque activae et passivae, ac perpetuae inhabilitatis* ad illa in posterum obtinenda, pro *Superioribus regularibus* cuiuslibet Ordinis seu Instituti; quae poena ipso facto absque ulla declaratione incurritur; ac insuper poenis in Extrav. *Ambitiosae* comminatis, in suo robore permansuris (Ex Decr. S. Congr. Conc. 7 Sept. 1624, inssu Urbani VIII edito, et per extensum supra relato).

1309. *Quaestio*: An etiam Episcopi et Abbates supradictam excommunicationem nemini reservatam incurrant? Plures Auctores affirmant, quia textus Bullae *Ambitiosae* generaliter loquitur: *tam qui alienat, quam is, qui alienatus res et bona praedicta receperit, sententiam excommunicationis incurrat*; ubi, ut vides, nemo excipitur. — Plures alii Auctores eximunt a tali excommunicatione Episcopos et Abbates, et contendunt, eos subiici tantum interdicto ecclesiae etc. ut supra (Vid. Nouv. Rev. Théol. tom. XI, p. 503, ubi citantur Auctores pro utraque sententia).

1310. Quid ergo de hac controversia dicendum? Nos submisserimus, Episcopos et Abbates praedictae excommunicationi non subiici. Ad id affirmandum nos inducitur, non quidem aliqua ratione ab Auctoribus ad rem probandam adducta, cum nulla ratio ad hoc *vere efficax* nobis visa sit, sed ex alia Constitutione Pauli II, incip. *Cum in omnibus*, 11 Maii 1465, contra executores beneplaciti Apostolici, interponentes decreta *pro alienatione bonorum ecclesiae*, non servata forma praescripta in altera ipsius Constitutione; et insuper inducitur ex Constitutione Urbani VIII, incip. *Humanæ salutis*, 1 Nov. 1625, contra *ALIENANTES bona iurisdictionalia ecclesiarum et locorum piorum*. In huiusmodi Constitutionibus, quae pariter versantur circa res et bona ecclesiastica non alienanda, a lata excommunicatione *semper excipiuntur expresse Episcopi et*

Abbates, hoc vel simili modo: Si quis autem Commissarius... conscientiae suae prodigus, in gravamen aut detrimentum ecclesiae... *alienationi consenserit, aut decretum vel auctoritatem interposuerit, inferior quidem Episcopo*, sententiam excommunicationis incurrat; *Episcopus vero...* ab executione officii per annum noverit se suspensum (Ex cit. Bulla, *Cum in omnibus*). Item in citata Bulla Urbani VIII declaratur, quod contravenire audentes vel praesumentes dictae prohibitioni, incurrunt excommunicationem, *si non sint Episcopi vel Abbates*: hi autem incurrunt interdictum ab ingressu ecclesiae etc. (De praedictis Constitutionibus loquitur Giraldi, tom. I, p. 286).

1311. Cum igitur in memoratis Constitutionibus (quae pariter agunt de bonis Ecclesiae non alienandis) diversa poena, *exclusa excommunicatione*, mulcentur Episcopi et Abbates, argui posse videtur *a simili*, etiam excommunicationem latam in Extravaganti *Ambitosae* non attingere Episcopos et Abbates (Cf. Commentatores Const. Apost. Sed. Patav. n. 374, edit. 1876; D'Annibale, n. 168 edit. 1880; Gury-Ballerini, tom. II, p. 1005-1006, edit. 1882; Penacchi, tom. II, p. 141 sq.).

1312. Advertendum est, ad incurrendam excommunicationem latam in praefata Constitutione *Ambitosae*, requiri *praesumptionem*; ait enim Pontifex: Si quis... quicquam alienare *praesumpserit*. Praesumptio autem importat temeritatem, malitiam et dolum, quibus non existentibus, censura non incurritur. Unde ab ea incurrenda excusat ignorantia, etiam crassa et supina (Cf. Giraldi, tom. I, p. 288, nota IV; Lezana, verb. *Alienare*, n. 20).

1313. Excommunicatio praedicta *nemini est reservata*, prout eruitur ex textu ipsius Constitutionis. Unde Praelati omnes regulares possunt in foro conscientiae ab illa absolvere suos subditos, sicut et Confessarii suos poenitentes.

1314. «Nec obstat, ita Lezana, loc. cit., quod per Brevia S. Poenitentiariae vel Signaturae obtineatur ista absolutio: id enim est, vel pro foro exteriori ad obviandum molestiis, quae oriri possent, vel etiam in foro interiori ad maiorem securitatem. Adde aliquos id facere ex ignorantia auctoritatis suorum Superiorum. Addit The-saurus, quod quamvis ea excommunicatio non sit reservata in Ex-

travaganti ista, est tamen reservata in Concilio Trid. sess. XXII, cap. XI. Sed quia Concilium solum loquitur de *usurpantibus* bona ecclesiarum, non video cur eius doctrina extendatur ad simpliciter alienantes ». Hincque laudatus Lezana, et quidem recte: siquidem in citato loco Tridentini non agitur de alienantibus, sed de iis, qui *vi vel timore incusso, seu quacumque arte, aut quocumque quaesito colore in suos usus convertere, illosque usurpare praesumpserint*. Pius vero IX huiusmodi usurpantes, aut sequestrantes bona ecclesiastica plectit in art. XI Constitutionis *Apostolicae Sedis* excommunicatione speciali modo Papae reservata.

§ VII. *Antiqua privilegia Regularium quoad alienationem bonorum ad monasteria spectantium, eorumque revocatio.*

1315. Certum est, quibusdam regularibus Ordinibus fuisse concessa a Summis Pontificibus nonnulla privilegia, quorum vi ipsis fas erat bona eorum monasteriorum alienare sine iuris solemnitatibus, quibusdam tamen conditionibus servatis, praecipue 1° quod alienatio cederet in utilitatem et commodum ipsorum monasteriorum; 2° quod fieret ex consensu maioris partis capituli conventus, vel duarum partium monasterii Monialium; 3° quod accederet consensus Superioris Generalis, vel Provincialis, aut etiam Definitorii Generalis, etc.

1316. Sic privilegium huiusmodi Paulus III et Gregorius XIII concesserunt Societati Iesu; — Leo X Monialibus S. Clarae et Tertiariis Ordinis Minorum; — S. Pius V Congregationi Cassinensium; — Clemens VII Ordini Praedicatorum; — Gregorius XIII Ordini Augustinianorum; — Gregorius XIII et Paulus III Ordini Carmelitarum; et sic de aliis Regularibus, etiam Canonicis regularibus (Vid. Casarubios, *Compend. privileg.* verb. *Alienare*; Salmant. tr. XV, cap. VII, n. 27; Reiff. lib. III, tit. XIII, n. 48; Ferraris, verb. *Alienare*, art. n. 28; et cf. Bizzarri, *Collectanea*, p. 512).

1317. Hodie tamen dicta privilegia revocata sunt per speciale Decretum, quod mox affertur, Urbani VIII: consequenter Regulares nisi postea obtinuerint aliud speciale privilegium, nequeunt alienare bona ipsorum monasteriorum sub gravibus poenis in ipso Decreto contentis, prout ex sequentibus constat.

1318. DISPOSITIO Extravagantis *Ambitosae* EXTENDITUR ETIAM AD REGULARES REVOCATIS DE RE QUIBUSCUMQUE PRIVILEGIIS. Lectori Constitutionem *Ambitosae* attente ponderanti, illico apparebit, eam, ntpote generalem, extendi etiam ad Regulares. Quia vero nonnulli regulares Ordines habebant privilegia alienandi sine beneplacito Apostolico cum speciali derogatione praedictae Paulinae Constitutionis, eisque saepe abutebantur, Urbanus VIII sub die 7 Septembris 1624, per organum S. Congregationis Concilii, promulgavit sequens decretum, quo eisdem privilegiis expresse derogatum est:

Decretum.

« Sacra Congregatio Card. Concilii Trid. Interpretum, rerum experimento edocta, quantum Religiones accipiant detrimenti ex bonorum immobilium et pretiosorum mobilium distractionibus, quas crebro faciunt Regulares, Apostolicis privilegiis innixi, ac proinde operae pretium putans, illorum facilitatem aliqua ratione compe-scere; speciali S. D. N. iussu, *Generalibus, Provincialibus, Capitulis, vel Congregationibus, Abbatibus, et quibuscumque aliis Superioribus regularibus cuiusvis Ordinis, Congregationis, Societatis, vel Instituti, intra fines Europae existentibus*, omnium rerum, et bonorum immobilium, ac pretiosorum mobilium alienationem, omneque pactum, per quod ipsorum dominium transfertur, census perpetuos, seu vitalitios, hypothecam, locationem, et conductionem ultra triennium, concessionem in feudum, vel emphyteusim, praeterquam in casibus a iure permissis, *feri perpetuo prohibet, atque interdicat, absque ipsius Congr. Concilii expressa licentia in scriptis, et gratis concedenda, sub poena privationis omnium officiorum, quae tunc obtinebunt, vocisque activae et passivae, ac perpetuae inhabilitatis ad illa in posterum obtinenda, quam ipso facto absque alia declaratione incurrant*, sublata etiam Generali et Protectori illam moderandi, aut relaxandi facultate, poenis nihilominus Apostolicarum Constitutionum, et praesertim fel. rec. Pauli II, quae incipit *Ambitosae*, in suo robore permansuris. Alienationes vero, pacta, census, hypothecas, locationes, conductiones, et concessionem quascumque contra huiusmodi prohibitionem facien-das, Sanctitatis Suae auctoritate *ipso iure nullas, atque irritas*

decernit. Non obstantibus etc. indultis, privilegiis, etc. quibus etc. Sanctitatis Suae auctoritate derogat » (Apud Matteucci, *Off. Cur.* cap. 45, n. 3; Giraldis, lib. I, sect. 451, p. 292; Ferraris, verb. *Alienatio*, art. IV, n. 30).

1319. Eadem S. Congregatio Concilii, approbante ipso Urbano VIII, per decretum diei 21 Martii 1626 declaravit, Regularibus esse vetitum, nedum census perpetuos imponere, verum etiam pecunias accipere mutuo, vel ad cambium, cum onere solvendi fœnoris, quamvis sub praetextu lucri cessantis, vel damni emergentis (1) (Vid. Ferraris, *ibid.*; Compend. Apost. Constit. p. 25).

1320. Quia Extravagans *Ambitosae* renovata ac confirmata est a Summo Pontifice Pio IX per Constitutionem *Apostolicae Sedis*, ideo examinare oportet tenorem eius, in cuius investigatione plura occurrunt ad praxim spectantia, quae personis ecclesiasticis et religiosis nefas esset ignorare: et de iis in sequenti paragrafo.

§ VIII. *Renovatio et confirmatio excommunicationis in Constitutione Ambitosae latae facta a Summo Pontifice Pio IX.*

1321. Summus Pontifex Pius IX excommunicationem latam a Paulo II in Extravaganti *Ambitosae* contra alienantes et recipientes bona ecclesiastica sine iuris solemnitatibus, renovavit et confirmavit: declaravit scilicet, excommunicationi latae sententiae, nemini reservatae, subiacere: *Alienantes et recipere praesumentes bona ecclesiastica absque Beneplacito Apostolico*, ad formam Extravagantis *AMBITOSAE, de Rebus ecclesiast. non alienandis*.

1322. Ex quo alienantes et recipientes bona ecclesiastica excommunicatione plectantur *ad formam*, hoc est iuxta tenorem Extravagantis *Ambitosae*, sequitur, nihil prorsus antiquae censurae esse addendum vel demendum. Etiam interpretationes quoad dictam alienationem et excommunicationem regulariter non sunt mutandae, quae communiter receptae fuerint.

(1) Probat Vermeersch (*De Religiosis Institutis*, tom. II, suppl. IX) ex decretis desumptis ex archivio S. C. C., hanc prohibitionem intelligendam esse de casu, quo pecuniae ad cambium vel mutuo accipiuntur cum hypothecae vel pignoris onere, quod imponatur bonis monasterii.

1323. Cum ex dictis Constitutio *Ambitosae* non fuerit ubique, saltem integraliter, recepta, vel ei per contrariam consuetudinem fuerit derogatum, iure quaeritur: An etiam post Constitutionem *Apostolicae Sedis*, consuetudo illa attendi possit, ita ut in dictis locis bona ecclesiastica sine beneplacito Apostolico alienari possint, quin incurratur excommunicatio?

Non desunt nonnulli Commentatores Pianae Constitutionis, qui affirmativam sententiam tenent. At negativa sententia nobis certa videtur, quatenus post Constitutionem *Apostolicae Sedis* consuetudines illae, si quae legitime alicubi vigeant, abrogatae censentur. Haec enim Constitutio *generalis est*, quoslibet in quibuscumque locis degentes obstringens; *sine exceptione tum alienantes, tum recipere praesumentes* bona ecclesiastica sine beneplacito Apostolico, excommunicatione plectit. Insuper Pius IX, in prologo suae Constitutionis declarat: easdem (censuras) non modo ex veterum canonum auctoritate, *quatenus cum hac Nostra Constitutione conveniunt*, verum etiam ex hac ipsa Constitutione Nostra, *non secus ac si primum editae ab ea fuerint, vim suam prorsus accipere debere*.

Quinimo disertis verbis abrogat quaslibet contrarias consuetudines: « Irritum atque inane esse ac fore quidquid super his a quocumque, quavis auctoritate, *etiam praetextu cuiuslibet privilegii, aut consuetudinis inductae* vel inducendae, quam abusum esse declaramus, scienter vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus... privilegiis... nec non *consuetudinibus quibuscumque, etiam immemorabilibus*, ceterisque contrariis quibuscumque ».

Ex his patet, per Pianam Constitutionem quibuscumque consuetudinibus, Extravaganti *Ambitosae* contrariis, fuisse prorsus derogatum (Cf. Nouv. Rev. Théol. tom. XI, p. 482 sq.).

1324. Super re sequentia dubia proposita sunt Congregationi S. Inquisitionis, resoluta feria IV, die 22 Dec. 1880, in sensu a nobis exposito:

I. An ipsa lex Beneplaciti Apostolici per Constitutionem (*Apostolicae Sedis*), licet haec ad limitandas censuras latae sententiae potissimum spectavit, quasi de novo promulgata est, ita ut sua vi generaliter omnes liget, atque etiam ligaret, si Constitutio illa *Am-*

bitiosae (quam ceteroquin ratam firmamque declarat), vel alia similis non praecessisset? Et si affirmative:

II. An vi clausulae derogatoriae, in fine novae Constitutionis oppositae, revocata censi debeant privilegia antiqua, ab ipsa Apostolica Sede rite obtenta, alienandi scilicet absque Beneplacito Apostolico, etc.?

III. An derogatio haec extendi etiam debeat ad consuetudines particulares, legi de Beneplacito Apostolico latae contrarias, quamvis immemorabiles?

IV. Utrum cadat lex ipsa foundationis alicuius Loci pii vel Instituti ecclesiastici, in quantum circa bona legata Beneplacitum Apostolicum una cum consensu Episcopi seu Ordinarii excludit, vel permittit eorum bonorum alienationem absque tali consensu et Beneplacito (id quod Monacelli in suo *Formulario*, ex cap. *Tua nos*, deducit); an vero ista lex foundationis stare possit, saltem respectu Institutorum, quae sub immediata Regum protectione sunt (Trid. sess. XXII, cap. VIII, *de Ref.*), regio titulo insignita, libertate legali vel facultate a Regibus fundatoribus donata fuerint, *faciendi de suis bonis quidquid sibi pro suis et Instituti ipsius necessitatibus decreto communi libuerit*?

Resp. Ad I. *Affirmative.*

Ad II. *Quatenus privilegia, de quibus agitur, generalia sint, affirmative; quatenus sint specialia et personalia, negative.*

Ad III. *Affirmative.*

Ad IV. *Per recentem Constitutionem nihil immutatum esse quoad fundationes locorum piorum, aliarumque ecclesiasticarum institutionum, de quibus proinde iudicandum esse, prout iudicabatur ante promulgationem huius Constitutionis* (Apud Acta S. Sed. vol. XV, p. 538; Bucceroni, Comment. de Const. Ap. Sed. n. 84, p. 58; Collectan. S. Congr. de Prop. Fid. n. 1633).

1325. *An alienatio bonorum ecclesiasticorum, facta inter ecclesias et loca pia sine Beneplacito Apostolico, excommunicatione plectatur?* Aliqui Auctores negant, quia etsi huiusmodi alienatio sit nulla si facta fuerit absque iusta causa, vel in poenam rescindi possit si ex iusta causa, non tamen hac censura plectenda est, cum non sit facta *ex aliqua temeritate*; casus enim est omnino

dubius, quia ex utraque parte adsunt Auctores graves. Hinc etiam D' Annibale, n. 168, scribit: « Ad eas distractiones, verius, non pertinet, *quae fiunt inter ipsas ecclesias, vel loca pia* ». Et cl. Balzerini in notis ad Gury, tom. II, p. 1006, ait: « Cum in alienationibus, quae fiunt de ecclesia in ecclesiam, non satis conveniat, utrum opus sit huiusmodi beneplacito, *non constat, in his excommunicationem locum esse* ».

Alii Auctores oppositam sententiam tenent, et dicunt, permutationem rerum ecclesiasticarum inter ecclesias et loca pia factam sine Beneplacito Apostolico secum ferre comminatas poenas: 1° Quia lex sine exceptione generatim loquitur, quin distinguat alienationes seu permutationes factas inter ecclesias vel loca pia; et ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus; 2° Quia finis legis in praescribendis iuris solemnitatibus fuit, ne ecclesiae propriis bonis expoliarentur; 3° Quia ita declaratum est a S. Congregatione Concilii die 24 Ian. 1632, his verbis: S. Congregatio Concilii, dubio proposito mature discusso, censuit permutationem inter duas ecclesias absque solemnitatibus factam, effectuatam *minime sustineri*, et Rectores ipsarum ecclesiarum *incidisse in poenas*, cap. II, sess. XII, *De Reform.* et *Extravagantis Ambitiosae* (Vid. Nouv. Rev. Théol. tom. XI, pag. 487; Pennacchi, tom. II, pag. 123; Ferraris, verb. *Alienatio*, art. III, n. 13 sq.).

Hanc secundam sententiam, quae in sui favorem habet decisionem S. Congregationis Concilii, non solum veriozem, sed etiam, *in rigore iuris*, certam esse, asserere non dubitamus; quod etiam confirmatur ex immediate dicendis.

1326. *An alienationes bonorum ecclesiasticorum sive immobilium, sive mobilium pretiosorum fieri possit sine beneplacito Apostolico ex uno monasterio in aliud, etiam eiusdem Ordinis?*

Respondetur: *Negative* ex declaratione S. Congregationis Concilii. Propositum fuit hoc dubium: *An alienationes, de quibus in praenarrato Decreto (Urbani VIII supra relato) agitur, quatenus inter monasteria eiusdem Ordinis, et quidem cum utriusque contrahentis monasterii utilitate fiant, ita prohibitae atque interdictae censeantur, ut absque S. Congregationis Concilii licentia perfici non possint?*

S. Congregatio, die 27 Febr. 1666, respondit: *Ita esse prohibitas*. Et die 3 Martii eiusdem anni, facta relatione SSmo, Sanctitas Sua Congregationis sententiam probavit (Apud *Nouv. Rev. Théol.* tom. XI, p. 489 ex Pallottini; Ferraris, loc. cit. art. IV. n. 31).

1327. Praeterea Regulares nequeunt sine Beneplacito Apostolico alienare mobilia pretiosa cum consensu Definitorii et approbatione Capituli generalis; id patet ex sequentibus. Sacrae Congregationi Concilii expositum fuit, P. Provincialem Ordinis Minorum Provinciae Croatiae, cum consensu Definitorii et approbatione Capituli generalis, bona fide sine assensu Apostolico alienasse ex sacrario ecclesiae B. Mariae Tersactensis (ubi triennio steterat B. Virgo Lauretana) calices, patenas, et alia mobilia pretiosiora, gemmis et auro contexta, eo potissimum, quia mobilia pervetustae erant, nec quotidiano usui accommodata, eorumque pretium in provincialium Conventuum egestatem, et in usalia ipsius ecclesiae erogavit. Hinc dubia, quae sequuntur, proposita sunt solvenda:

I. *An dicta alienatio mobilium pretiosorum fuerit et sit valida?*

II. *An alienans sine Beneplacito Apostolico in aliquam poenam incidit?*

S. Congregatio, die 15 Martii 1692, respondit:

Ad I. *Negative.*

Ad II. *Incidisse in poenas sacrorum Canonum, Constitutionum Apostolicarum, et Decreti s. m. Urbani VIII, et pro absolutione supplicet Sanctissimo* (Sic Card. Petra apud Ferraris, loc. cit. n. 33).

1328. Regulares, *sine beneplacito Apostolico et solemnitatibus*, nequeunt transferre bona de uno monasterio *divite* in aliud monasterium, etiamsi sit eiusdem Provinciae et Religionis; quia talis translatio est alienatio per quam transfertur dominium directum aut utile, quod est prohibitum tum a Constitutione *Ambitiosae*, tum a Decreto Urbani VIII. Unde S. Congregatio Concilii in una Congregationis *Montis Oliveti*, die 27 Iulii 1647, sic respondit: *Sacra Congregatio censuit, non esse concedendam facultatem convertendi, ut inquit, gli avanzi dei frutti dei monasteri ricchi, e ben governati, in solutionem debitorum, quae ab aliis monasteriis solvi debent* (Apud Ferraris, verb. *Alienatio*, art. IV, n. 31).

1329. Potest tamen Praelatus regularis, de consensu Capituli conventualis, permutationem facere de aliquibus mobilibus uni monasterio superfluis, cum aliquibus aliis mobilibus alteri monasterio etiam superfluis, ut sic per vicissim superflua commutata in vicissim necessaria vel utilia, commodo et utilitati utriusque monasterii consulatur (Ferraris, v. *Alienatio*, art. IV, n. 32).

1330. Quoad alienationes, quae fiunt *inter Conventus eiusdem Religionis*, Salmanticenses, tr. XV, cap. VII, n. 42, ita scribunt: « De donatione vero, vel alia alienatione facta cum alia domo eiusdem Religionis, sed vel eiusdem Provinciae, vel diversae, quae quidem sub eodem Praelato existit, asserendum est, quod licet stando *in rigore iuris* sit etiam prohibita, cum sit vera alienatio cum translatione dominii, *in praxi id non observatur*, sed solummodo fieri de licentia Praelati, qui est talis respectu utriusque Domus, *et ita modo fieri posse ob talem iam introductam consuetudinem*, docent Lezana, verb. *Alienare*, n. 11; Riccius, Tamburini, Delbene, Antonius a Sp. S... Quod notandum est pro aliquibus donationibus, etiam rerum pretiosarum, quas Regulares unius monasterii solent alteri facere cum sola licentia Praelati ».

At quaecumque (antiquiore tempore) fuerit consuetudo sive praxis, hodie certum est vi Constitutionis *Apostolicae Sedis*, renovantis Bullam *Ambitiosae*, quamlibet contrariam consuetudinem vel praxim omni efficacia esse destitutam. Et ita etiam declaravit Congregatio S. O, die 22 Dec. 1880, prout vidimus sub n. 1324.

Dubitatum est: *Utrum bona ad familiam religiosam, vel aliud pium Institutum pertinentia, quae tamen in foro civili tamquam proprietas privati hominis inscribuntur, alienari possint absque praevio S. Sedis permissu?*

Et S. C. EE. ac RR. 17 Febr. 1866, respondit: *Negative*.

1331. QUAESTIO. Utrum Regularibus, in praesentibus politicis perturbationibus, fas sit aliquantum recedere a rigore iuris quoad alienationem rerum monasteriorum? Ante responsionem sequentia notanda sunt:

1° Quod praeposita quaestio refertur potissimum ad Religiosos civiliter suppressos, hac illac, non obstantibus innumeris difficultatibus, aliquatenus restitutos.

2° Quod Monasteria, Conventus, seu Domus, in quibus Religiosi antea dispersi nunc degunt, magnis sumptibus empti, aut a fundamentis erecti, non modicam generatim patiuntur penuriam earum rerum, quae sive ad divinum cultum, sive ad occurrendum necessitatibus Fratrum requiruntur.

3° Quod ex praedictis Domibus seu Conventibus, quidam sunt vel certe reperiri possunt, qui descriptis rebus, ob varia adiuncta, fere abundant, vel saltem nullam earundem rerum patiuntur penuriam.

1332. Quibus adnotatis, respondemus ad quaestionem ut sequitur:

In praesentibus politicis perturbationibus, in his temporum et personarum adiunctis, in quibus ex infandis legibus a laica potestate in quibusdam regnis sancitis, Ecclesiae iura proteruntur, Regulares vero propriis bonis expoliati et ex claustris eiecti sive exturbati sunt, licere, ut nos opinamur, eisdem Regularibus aliquatenus recedere a rigore iuris relate ad alienationem rerum monasteriorum, saltem quoad alienationem a monasterio ad monasterium eiusdem Ordinis, eiusdemque Provinciae. Haec enim benigna interpretatio legis suaderi videtur, in praesenti rerum statu, tum a conditione in qua reperiuntur Conventus seu Domus emptae vel redemptae aut noviter constructae; tum a Fratribus eas inhabitantibus; tum demum a pluribus curis et exigentiis pro componendis Conventibus et pro restaurandis Provinciis. Res explicatur exemplis:

1333. I. In aliqua Domo vel Conventu, ob speciales circumstantias, parum tutae ab hominum rapacitate iudicantur res quaedam, ex. gr. vasa sacra pretiosa. Superior Provinciae cum consilio vel consensu sui Definitorii et audito Superiore locali potest huiusmodi vasa sacra pretiosa ad alium suae Provinciae Conventum magis aptum ac tutum transferre, eique etiam incorporare, si in priori Domo periculum ea amittendi indicetur perpetuum. *Caute ac prudenter curandum esse*, ita S. Poenitentiaria anno 1866, *ut res monasteriorum, ac praesertim suppellectiles ac vasa sacra a direptione subtrahantur.*

1334. II. Supponatur ut aliqua Domus seu Conventus sit recte emptus, vel a fundamentis erectus, invenibus in litteris et

religione instituendis destinatus; sitque tamen quibuscumque rebus ad vitam necessariis destitutus, careatque similiter bibliotheca, paramentis ac vasis sacris etc. ut non raro contingit et contingere adhuc potest. In his casibus non poterit Superior Provinciae, sine Apostolico indulto, huiusmodi res et alia subsidia petere ab aliis Conventibus vel Domibus pro dotatione rerum necessariarum novi Conventus? Et ipsi Superiores locales illicite forsitan agerent, si petitioni Provincialis respondentes, aliquid in casu proposito alienarent in subsidium praedicti novi Conventus? Nec praetereundum, generatim in religiosis Provinciis, aliquos extare Conventus ante alios redemptos, in quibus res plures collectae fuerunt, ad alios Conventus suppressos iam pertinentes, super quibus proinde strictum seu exclusivum ius non habent Conventus possessores.

1335. III. Fac ut Provincialis, qui magno studio animique constantia totus est, non obstantibus innumeris obstaculis, in procuranda restauratione Provinciae, procedere deberet in his temporum, locorum et personarum circumstantiis, *ad rigorem iuris* quoad alienationem, donationem vel permutationem bonorum Conventuum inter ipsos Conventus eiusdem Provinciae, in quot incertitudines ac animi anxietates, incideret, et quot inde impedimenta ad expeditam actionem et ad sollicitandam Provinciae restaurationem non orirentur?

1336. Enunciata sententia confirmatur his rationibus: 1° Quia lex in aedificationem datur, et non in destructionem. In casu nostro observantia legis, ceteroquin sapientissimae in se spectatae, maioris boni impeditiva evaderet, infaustis temporibus, in quibus vivimus, consideratis. — 2° Recessio a rigore iuris est exceptio casus particularis ob circumstantias, quae si fuissent cognitae a Legislatore, illum casum exceperisset. Unusquisque autem iuxta communem Doctorum sententiam uti potest epikeja, quando necessitas id postulat: tunc enim non conceditur legis dispensatio, quae non nisi a Superiore dari potest, sed prudenter iudicatur, noluisse Legislatorem praedictum casum sub lege comprehendere (cf. Salm. tr. XI, n. 41). — 3° Ex doctrina S. Thomae apud Salmanticenses, tr. 15, n. 29, lex non est observanda, quando maius malum imminet, et quia praeceptum non obligat causa occurrente, quae suadet contrarium. — 4° Ad rem facere videtur effatum illud: Distingue tem-

pora, et concordabis iura. Fuit quidem tempus, quo commode poterat, et in rigore iuris observari debebat a Regularibus lex de rebus ecclesiasticis non alienandis, etiam inter Conventus eiusdem Ordinis, eiusdemque Provinciae, sed hac nostra tempestate, in iis locis praesertim, ubi Regulares a potestate civili suppressi ac bonis suis expoliati sunt, huiusmodi lex inter Domus, quae denuo acquiruntur vel de novo aedificantur, non potest, nisi cum detrimento Provinciarum restaurandarum, observari. — 5º Nunc exposita intelligenda sunt, ut ex dictis patet, de alienatione, vel permutatione, sive donatione, facta non ad profanos usus vel ad laicas personas, sed inter Domus seu Conventus eiusdem Ordinis et eiusdem Provinciae.

1337. *An Praelatus vel Conventus possit valide repudiare legatum rei immobilis sibi relictum, vel mobilis pretiosi absque iuris solemnitatibus?* Celebris est haec quaestio, et tam inter Theologos, quam inter Canonistas multum controversa. Utraque sententia est quidem probabilis, nempe tam sententia quae negat posse valide repudiari, tam sententia, quae affirmat, et utraque habet patronos gravissimos. Videtur tamen probabilior sententia, quae affirmat validam esse repudiationem legati, etiam rei immobilis, factam ab Administratore seu a Praelato ecclesiae vel monasterii, quamvis huiusmodi Praelatus, qui sine iusta causa repudiavit, graviter peccaverit, possitque compelli, ut de suo, si habeat, satisfaciatur ecclesiae, quam damnificavit, simulque ecclesia vel monasterium *capax possidendi* sic graviter laesum, implorare valeat beneficium restitutionis in integrum. Haec sententia his rationibus firmatur: 1º Quia repudiatio non est alienatio, sed solum *non acquisitio*; atqui in iure alienatio tantum prohibita est fieri sine solemnitatibus. 2º Quia antequam legatum incorporaretur ecclesiae, non est *ius quaesitum illi, sed quaerendum*; siquidem non est absolutum, sed conditionatum, pendens a voluntate ecclesiae, ideoque non transit in dominium illius, nisi post acceptationem, consequenter ante huiusmodi acceptationem non est computandum inter bona ecclesiae.

1338. Nec dicatur, quod ius et actio ad immobile enumeretur inter bona immobilia, quia id solum procedit de *iure absoluto*, non de illo, quod pendet a *voluntate acceptantis, si ipsi placuerit* (Vid. Salm. tr. XV, n. 38-40; Reiff. lib. III, tit. X, n. 35 sq.;

D'Annibale, n. 167 bis; Ballerini ad Gury, tom. II, p. 1003, nota a; Santi, lib. III, tit. XIII, n. 17, p. 158).

1339. Sine beneplacito Apostolico possunt res ecclesiae in aliam transmutari, v. g. calix vetustus in Crucem, silva inutilis in olivum, vinea deserta in pratum, et alia huiusmodi, quia ista non est proprie alienatio neque distractio, cum non interveniat translatio dominii directi vel utilis, sed in rem magis utilem et necessariam conversio, ut docent Delbene, Antonius a Spiritu Sancto, et alii passim apud Ferraris, verb. *Alienatio*, art. IV, n. 3; et vid. Salm. tr. XV, n. 48.

1340. Non potest tamen subrogari seu transmutari *patrimonium clericale*, quod nequit sine licentia Episcopi alienari, etiamsi in loco eius subrogetur beneficium, prout decrevit S. Congregatio Conc. 16 Apr. 1622 (Ferraris, ibid. 4).

1341. Est quaestio inter Doctores, num res donata ecclesiae vel monasterio *cum expressa facultate illam alienandi propria auctoritate*, possit revera alienari sine assensu Pontificio? Plures auctores negant, quia tunc res acquirit conditionem bonorum ecclesiasticorum; plures alii affirmant, et quidem probabilius. Nam sicut donans vel testator poterat rem illam pro suo lubito alienare sine assensu Pontificio, ita etiam donatarius seu ecclesia vel monasterium, nomine illius agens. Neque res tunc absolute acquiritur, sed tantum ad beneplacitum et iuxta modum donantis (S. Alph. lib. IV, post n. 187, nota II; Salm. tr. XV, n. 57; Ballerini ad Gury, tom. II, p. 1003, nota a).

1342. Sine beneplacito Apostolico alienari certe possunt bona relicta ecclesiae vel monasterio sub conditione, ut vendantur ad aliquem determinatum effectum, puta pro emendis vasis vel paramenti sacris, ut sic adimpleatur mens donatoris (Cf. S. Alph. loc. cit.; Ferraris, art. IV, n. 27).

1343. Quaestio: *An alienatio facta ex iusta causa et sine ecclesiae detrimento, non servatis tamen iuris solemnitatibus, valida sit ac licita?* Affirmat prima sententia, quam sequuntur nonnulli Commentatores Constitutionis *Apostolicae Sedis*, ut D'Annibale, n. 168, p. 99, edit. 3^a; Ballerini-Gury, tom. II, p. 1005, nota a; Gabriel de Varceno, apud Nouv. Rev. Théol. tom. XI,

p. 493. Ad hanc sententiam firmandam hac ratione utuntur: Si alienatio facta fuerit ex iusta causa, et sine ecclesiae detrimento, videtur excommunicatio cessare; quippe recepta sententia est, *alienationem huiusmodi valere in foro conscientiae, quamvis in foro exteriori non valeat.*

1344. Nobis tamen videtur verior sententia opposita, quae sustinet, alienationem factam *etiam ex iusta causa et sine damno ecclesiae*, non servatis tamen iuris solemnitatibus, nullam esse pro utroque foro; existentiam autem iustae causae pro alienatione sine detrimento ecclesiae, esse *rationem seu iustum motivum petendi a S. Sede facultatem alienandi.*

Veritas huius sententiae probatur:

1° Quia in praesenti materia solemnitates, speciatim Beneplacitum Apostolicum, quod hodie *solum* sufficit, se habent *ut forma*; atqui sine forma nullus actus subsistere potest.

2° Quia nec Bulla Pauli II *Ambitiosae*, nec Bulla Pii IX *Apostolicae Sedis* ullam distinctionem admittit. Simpliciter enim fertur excommunicatio *in alienantes et recipere praesumentes* bona ecclesiastica, *inconsulto Romano Pontifice*, seu *absque Beneplacito Apostolico*. Quo ergo iure distinctio introducitur ab Auctoribus contrariae sententiae?

3° Quia motivum latae legis opponitur contrariae sententiae: revera enim praefata lex eo tendit, ut vitentur *pericula* fraudis et doli. Apostolica Sedes noverat, quod saepe variarum causarum praetextu, bona ecclesiastica alienabantur cum maximo divini cultus et sacrorum Ministrorum detrimento. Ideo ad cavenda huiusmodi mala et pericula, S. Sedes legem generalem tulit, qua sub poena excommunicationis et nullitatis actus, prohibuit alienationes rerum ecclesiasticarum, *inconsulto Romano Pontifice*; et sic Apostolica Sedes sibi reservare voluit examen causarum et motivorum pro dictis alienationibus faciendis. Quocirca, tametsi in aliquo particulari casu nulla fraus, nullum periculum doli, nullumque damnum adsit, lex tamen sub enunciatis poenis observari deberet: *In his enim et similibus casibus distinguenda est praesumptio iuris, qua lex quaerit avertere pericula, quae facile evenire solent, et tunc lex locum habet etiam in casibus, qui fraude carent, a*

praesumptione facti, quod si deest, lex merito cessat (Ita S. Alph. lib. I, n. 100 in fine; cf. Salm. tr. XV, n. 56; Lezana, tom. I, cap. X, n. 4; Schmalz. n. 459 sq.; Matteucci, cap. 45, n. 4 et 5; Nouv. Rev. Théol. tom. XV, p. 493).

4° Quia sententia opposita contradicit variis declarationibus et praxi Romanarum Congregationum. Sic v. g. S. Congregatio Ep. et Reg. sub die 26 Ian. 1764 Episcopo Ferrariensi committit examinare, an contractus initus ab Abbate Sabbatini utilis esset ecclesiae, simulque eum monere, *ut absolutionem peteret a censuris incursis* ob alienationem factam, *absque Beneplacito Apostolico*, quamvis talis alienatio fuisset ecclesiae utilis (Cf. Declarationes supra adductas; Nouv. Rev. Théol. loc. cit.; Pennacchi, tom. II, p. 129; Bizz. p. 655).

1345. *Personae, quae praedicta excommunicatione plectuntur.* Subiiciuntur excommunicationi *alienantes et recipere praesumentes.* De his breviter, cum iam superius actum sit.

I. Relate *ad alienantes absque Beneplacito Apostolico*, illi tantum hac censura plectuntur, *quibus bonorum ecclesiasticorum commissa est administratio.* Excipiuntur iuxta plurimum Doctorum sententiam, quae hodie videtur communior, et quam nos supra defendimus, Episcopi et Abbates, qui in Extravaganti *Ambitosae* interdicto ab ingressu ecclesiae aut etiam suspensione puniebantur. Cum autem de hoc interdicto et suspensione taceat Constitutio *Apostolicae Sedis*, dicendum est huiusmodi censuras, quae erant *latuae sententiae*, non amplius vigere; consequenter Episcopos et Abbates res ecclesiasticas alienantes sine Beneplacito Apostolico, nullam hodierno iure censuram incurrere (Cf. Nouv. Rev. Théol. loc. cit. p. 504, XXXI; Santi, lib. III, tit. XIII, n. 15; *Comment. Palav.* n. 374, III. edit. 1876).

Ex quo praedictam censuram incurrunt *legitimi administratores*, consequitur eidem non subiici, qui rem a se acquisitam contra Constitutionem *Ambitosae*, alienaverit, nec ipse, nec qui accipit. Nec eam incurrunt *consulentes, faventes*, etc. eoque minus qui res ecclesiasticas diripiunt, qui arbores caedunt, furantur. Item hanc excommunicationem non amplius incurrunt Delegati Apostolici, qui decretum vel auctoritatem interponunt in detrimentum ecclesiae;

nec qui decreta huiusmodi extorquent contra Bullam Pauli II *Cum in omnibus*. In Constitutione enim *Apostolicae Sedis* excommunicatione mulctantur *alienantes* et *recipientes* tantummodo (Vid. D'Annibale, Ballerini, *Nouv. Rev. Théol.* locis citatis).

II. Relate *ad recipientes*, omnes sine ulla exceptione hac excommunicatione mulctantur. In laudata Extravaganti, ita Commentator Patavinus, n. 370, si sermo fiat de *accipientibus alienata bona*, nulla prorsus aderat exceptio. Ergo accipientes male alienata bona, sine ulla distinctione excommunicationi etiam modo subiiciendi sunt, quamvis Episcopali aut Abbatiali dignitate praeferantur.

Quia vero in Constitutione *Apostolicae Sedis* excommunicatione plectuntur recipere *praesumentes*, iure inferunt Commentatores, ab eadem incurrenda excusare ignorantiam, crassam quoque et supinam iuxta plures (D'Annibale, n. 168; Pennacchi, tom. II, p. 154, qui excusare putat etiam ignorantiam affectatam).

§ IX. De bonis ecclesiasticis in locis Missionum.

1346. S. Congregatio de Propaganda Fide die 10 Novembris et die 22 Decembris anni 1716 declaravit ac decrevit: *Spolia rerum omnium tempore Missionis acquisitarum, non modo a Missionariis, sed etiam ab Episcopis Regularibus, aere et sumptibus eiusdem S. Congregationis in Missione degentibus, post eorum obitum ad S. Congregationem spectare, et in utilitatem Missionis eroganda* (Apud *Collect. S. Congr. de Prop. Fid.* n. 1610 sq., p. 1602, et 1617).

1347. Quia nonnulli Religiosi asserebant, spolia Missionariorum praedictae S. Congregationis spectare ad eorum respective Religionem, ea potissimum ratione, quod Missionarius Regularis, dum sacris Missionibus inservit, non censetur esse extra claustra, et quidquid acquirit monachus, monasterio acquirit, eadem S. Congregatio, die 17 Aug. 1772, confirmavit praemissa Decreta, approbante Summo Pontifice (Loc. cit. n. 1616).

1348. Laudata S. Congregatio sub die 28 Sept. 1725 ita statuit (Pro Sin.): Sit regula generalis, et perpetuis deinceps temporibus omnino servanda, scilicet, quod spolia Episcoporum, Vicariorum

Apostolicorum, et Missionariorum S. Congregationis (in Sinis) ad eam pertineant, et ad Procuratorem pro tempore eiusdem S. Congregationis in Sinis morantem fideliter atque integerrime transmitti debeant (Ibid. n. 1614).

1349. Ex Audientia SSmi 25 Ian. 1807. SSmus... Vicario Apostolico Cocincinae facultatem benigne concessit commutandi eleemosynas et pia legata, certo cuidam operi ex benefactorum voluntate addicta, in alios pios usus, in casibus dumtaxat, in quibus necessitas urgeat, ac praescripti operis exequutio impossibilis agnoscat, ita tamen, ut in his casibus commutationem faciat in opera meliora, et de consensu Missionariorum; eaque demum peracta, certiolem reddat Sacram hanc Congregationem pro obtinenda Apostolica approbatione (Loc. cit. n. 1622).

1350. S. Congregatio de Prop. Fide, 27 Aug. 1832, (Pro Sin.) declaravit: Fundos ecclesiasticos a Vicario Ap. vendi aut permutari non posse, nisi quando, persecutione urgente, alia ratio praesto non sit, eos Ecclesiae conservandi; et tunc id fiat ad effectum tutius pretium investiendi (Ibid. n. 1623 et 1626).

1351. Aliquando ob specialia locorum adiuncta, conceditur temporanea facultas alienandi bona ecclesiastica. Sic Patriarchae Armeno concessa fuit (Ex Audientia SSmi, 30 Iulii 1867) ad quinquennium facultas, praedicta bona ecclesiastica, iuxta formam et tenorem appositae Instructionis, alienandi, cum obligatione tamen, exeunte quinquennio, docendi S. Congregationem, quomodo eadem facultate usus fuerit (Loc. cit. n. 1629, p. 610).

Instructio citata, in qua docetur modus procedendi in dictis alienationibus, videri potest apud pluries laudatam Collectaneam, n. 1629, et etiam apud Zephyrinum Zitelli, *Apparatus Iuris ecclesiastici*, p. 53 in nota.

1352. *Bona acquisita ex eleemosynis pro Missionibus collectis, sunt vera bona ecclesiastica*, ex declaratione S. Congregationis de Prop. Fid. in Litteris datis ad Praefectum Ap. Norvegiae sub die 27 Maii 1881, his verbis:

I beni che si acquistano con l'elemosine raccolte per le Missioni, sono veri beni ecclesiastici, ancorchè non vengano riconosciuti come tali dalla legge civile. Quindi

1. Un Missionario non può di sua privata autorità acquistarli in nome proprio per poterne poi liberamente disporre, ma solo potrà farlo, quando ne sia debitamente autorizzato, e con le necessarie cautele.

2. Nè può, neanche in vantaggio della Missione, alienare, o ipotecare, senza una precedente autorizzazione, i beni, che avesse in tal modo acquistati.

3. Il Prefetto Apostolico può esigere dai Missionarii, che facciano riconoscere legalmente simili acquisti, quando lo creda espediente, dove la Missione cattolica è considerata come corpo civile, avendo diritto di possedere; o almeno che tali acquisti si facciano in nome di più comproprietari fiduciari, per non esporre a facili perdite i beni acquistati per la Missione (*Collectan. S. C. de Prop. Fid. n. 1634, p. 613*).

1353. Praelaudata S. Congregatio de Prop. Fide, sub die 19 Apr. 1869, super dubio proposito ob Missiones Britannicas, Religiosis Ordinibus sive Institutis commissas, rescripsit in haec verba:

1. Missionarii Regulares bonorum temporalium, ad ipsos *quae Regulares spectantium*, rationem Episcopis reddere non tenentur.

2. Eorum tamen bonorum, quae Missioni, vel Regularibus *intuitu Missionis* tributa fuerunt, Episcopi ius habent ab iisdem Missionariis Regularibus, aequae ac a Parochis Cleri saecularis, rationem exigendi.

1354. Huiusmodi dispositio confirmata fuit a Summo Pontifice Leone XIII in Const. *Romanos Pontifices*, die 8 Maii 1881: Quocirca, ita Pontifex, ea confirmantes quae a S. Congregatione de Prop. Fid. rescripta et mandata sunt, statuimus, Religiosos Sodales, redditus Episcopo rationibus, docere debent de pecunia, *intuitu Missionum* sibi allata, et quantum de ea et quos in usus impenderint, aequae ac Missionarios Cleri saecularis, iuxta resolutiones eiusdem S. Congregationis die 19 Apr. 1869, et Instructionem diei 10 Maii 1868 (*Loc. cit. n. 422, p. 152 sq.*).

1355. Quae autem eleemosynae seu pecuniae censeantur collatae intuitu Missionum, laudatus Pontifex constituit, hac in re Religiosos ad leges Westmonasteriensis Synodi sese accommodare debere. Has leges vide apud citatam *Collectaneam S. C. de Prop. Fid.* loc. cit. p. 160, in nota.

§ X. *Prohibitio alienandi eleemosynas
pro Terra Sancta collectas.*

1356. Summus Pontifex Leo XIII, per Constitutionem incip. *Salvatoris*, die 26 Dec. 1887, expresse interdixit atque prohibuit, *ne quis audeat vel praesumat eleemosynas pro Terra Sancta quomodolibet collectas, in alios usus convertere atque immutare. Propterea iussit, collectas eleemosynas Parochum Episcopo, Episcopum tradere proximiori Ordinis S. Francisci pro Terra Sancta Commissario; hunc autem curare voluit, ut eadem, quam citius, Hierusalem ad Sanctorum Locorum Custodem, ut moris est, transmittantur* (Apud Collectaneam S. C. de Prop. Fide, n. 1638, p. 616).

1357. Sacra Congregatio de Prop. Fide, per epistolam diei 20 Febr. 1891, praecipit executionem laudatae Constitutionis, prout sequitur:

«... Ut vero commodius oblationum collectae fiant, mandatur, ut Apostolicae Litterae die 26 Dec. 1887 datae, quae incipiunt *Salvatoris*, ab universis, ad quos pertinent, *omnino ad executionem mittantur*, collectaeque eleemosynarum una vice singulis annis Feria VI in Parasceve, vel alio quolibet intra annum die pro Terra Sancta faciendae, *non debeant quomodolibet ad alios usus converti atque applicari*, sed integrae ad Rmum P. Custodem Terrae Sanctae per Commissarios Ordinis S. Francisci ex omnibus Orbis regionibus diligenter transmitti, quacumque dispensatione exinde revocata » (Ibid. et videatur nostra *Collectio Indulgentiarum*, ubi latius agitur de Pio Opere Terrae Sanctae, n. 2188, p. 1051).

§ XI. *Dubia circa facultatem alienandi bona ecclesiastica
pro Institutis religiosis votorum simplicium.*

1358. I. Utrum haec Instituta sive virorum sive mulierum, sive a S. Sede approbata sive tantum Dioecesana, indigeant beneplacito Sedis Apostolicae pro alienatione suorum bonorum.

Resp. *Affirmative.*

II. Utrum Episcopi, vi privilegii ipsis concessi circa alienationem bonorum Dioeceseos, possint praedictis Congregationibus has alienationes permittere?

Resp. *Id posse Episcopos intra limites suae facultatis.*

III. Quoad imploratam (*a quodam Episcopo*) sanationem pro alienationibus, sine necessaria licentia, *bona fide* peractis, S. Congregatio huiusmodi sanationem et, si opus sit, etiam absolutionem a censuris transgressoribus concedit (S. C. de Prop. Fide die 15 Ian. 1903; *Acta S. Sed.* vol. 35, pag. 612).

CAPUT II.

De largitione munerum Regularibus prohibita.

1359. Clemens VIII sub die 18 Iunii 1594 edidit Constitutionem incip. *Religiosae Congregationes*, cui accessit Constitutio incip. *Nuper a Congregatione Urbani VIII*, de die 16 Oct. 1640. Utraque Constitutio agit de *largitione munerum*, ita tamen ut in illa Urbani VIII aliquatenus temperentur et declarentur nonnulla, super quibus difficultates et dubia exorta fuerant. Quia ins de hac re ex eisdem Constitutionibus desumendum est, hic subnectimus breve earumdem compendium. Utrumque documentum in extenso reperies apud Ferraris, verb. *Regulares*, art. I, n. 67; et vide etiam, si lubet, *Compendium Apostolicarum Constitutionum* etc. in publica mensa legendum, edit. Romae ann. 1875. En igitur quid super praedicta re statutum sit:

1. Universis et singulis utriusque sexus Regularibus personis, etiam Provincialibus, Generalibus, Priorissis, sen Abbatissis, etiam Monasteriis sive Conventibus, generatim interdicatur *quaecumque largitio vel missio munerum*. Quae prohibitio comprehendit etiam munera de bonis ex livello, pensione, ex fructibus, ex eleemosynis, aut quibusvis aliis subsidiis, etiam a parentibus, amicis, etc. provenientibus.

2. Qui contra huiusmodi prohibitionem munera a Regularibus recipiunt, *tenentur in utroque foro ad restitutionem*, adeo ut nequeant in foro conscientiae absolvi, nisi restitutione ipsa realiter peracta.

3. Restitutio receptorum facienda est Conventibus, ad quos donata de iure pertinent, si id commodè fieri potest; alias Conventui eiusdem Religionis viciniore.

4. A dicta generali prohibitione excipiuntur solummodo *leviora munuscula esculenta, aut poculenta, seu ad devotionem et religionem pertinentia.*

5. Ex declaratione Urbani VIII, consensus Conventus a Clemente VIII requisitus ad *leviora esculenta et poculenta, seu ad devotionem et religiositatem pertinentia munuscula largienda, intelligi debet de consensu alias de iure requisito*, et ubi adest ambitionis suspicio; qua vero cessante, non requiritur Superioris licentia in scriptis, sed tantum oretenus.

6. Item ex declaratione eiusdem Urbani VIII in memorata Constitutione *Nuper* « Munera a Regularibus utriusque sexus tribui possunt *ex causis gratitudinis, conciliandae benevolentiae, eiusque conservandae erga ipsam Religionem, vel Conventum*, aliisque causis ex sua natura actum virtutis et meriti continentibus, dummodo id fiat modeste, discrete, ac *de Superiorum localium licentia*, atque etiam cum consensu maioris partis Conventus, si talis consensus de iure, vel ex constitutionibus, seu consuetudine cuiusque Religionis respective in huiusmodi casibus requiratur.

7. Ex eadem Constitutione *Nuper*, comessationes, compotationes, et convivia in excipiendis praesertim Benefactoribus, Protectoribus, vel Ordinariis, *habenda sunt tantummodo prohibita, si decentiae status regularis adversentur.*

8. Per dictas sanctiones non prohibetur, sed e contra valde commendatur *hospitalitas*, praesertim erga pauperes et peregrinos.

9. Regulares, qui descriptas prohibitiones transgrediuntur, incurrunt ipso facto poenam privationis dignitatum et officiorum, inhabilitatis ad ipsa, et privationem vocis activae et passivae.

1360. Quoad absolutionem eorum, qui munera a Regularibus recipiunt, Benedictus XIV, Const. *Pastor bonus*, die 13 Apr. 1744, sub n. 26, ita statuit: « Accipientes munera a Regularibus, exceptis rerum medicinalium, seu devotionis muneribus, *ultra valorem decem scutorum monetae*, contra praescriptum a Praedecessoribus Nostris Clemente VIII et Urbano pariter VIII in suis Constitutioni-

bus... respective editis, (Maior Poenitentiarius) non absolvat, *nisi facta restitutione*; vel, si eam de praesenti nequeant adimplere, cum obligatione eandem, quamprimum poterunt, faciendi. Qui vero *infra praedictum valorem* eiusmodi munera acceperint, eos, iniuncta arbitrio ipsius Maioris Poenitentiarum, seu Confessarii per eum eligendi, eleemosyna, quae in beneficium Religionis, seu Conventus, cui de iure facienda esset restitutio, si caute fieri posset, erogetur, absolvere, seu absolvi mandare possit ».

1361. Pro clariori notitia huius negotii in memoriam revoca, casus papales, ut plurimum, reservari cum censura; at excipi debere duos casus, de quibus omnes Moralistae loquuntur. *Primus casus* est, si quis falso accusat Sacerdotem innoxium *de sollicitatione* apud Indices ecclesiasticos, sive per seipsum, sive procurando ut per alios calumnia inferatur, ex Const. *Sacramentum Poenitentiae* Benedicti XIV. *Secundus casus* est, si quis *accipiat dona a Regularibus* utriusque sexus, nisi prius totum restituerit, si dona valeant pluris decem scutorum romanorum: vel, si valeant minoris, saltem partem ad arbitrium Maioris Poenitentiarum, vel Sacerdotis ab eo deputati (S. Alph. lib. VI, n. 380; lib. VII, n. 470; *Fucultates Poenitentiariae*, n. VI).

1362. Praefata dispositio quoad detentores donorum a Religiosis acceptorum, potest ita exponi: Qui dona *in materia gravi*, etsi non magni valoris, a Religiosis alterutrinus sexus accepit, non potest a simplici Confessario absolvi, *nisi prius restituerit*, quin sufficiat bona dispositio ad restituendum; *vel nisi*, IN CASU ACTUALIS IMPOTENTIAE, *promiserit se, cum primum poterit, esse restitutum*.

1363. Porro, etiam in casu possibilitatis restituendi, potest quidem poenitens, nondum facta restitutione, absolvi, sed a Poenitentiario Maiori, vel a Confessario *ab eo deputato*, et quidem sub hisce conditionibus: 1° dummodo accepta dona non excedant valorem *decem scutorum romanorum* (34 francos); 2° dummodo non fuerint *de bonis propriis Religionis*; 3° dummodo, iniuncta salutari poenitentia, *imponatur aliqua eleemosyna*, iudicio Poenitentiarum vel delegati Confessarii taxanda, et caute eroganda in beneficium Religionis seu Conventus, cui facienda esset restitutio.

1364. Quod si dona accepta excedant valorem *decem scutorum*, vel sint *de bonis propriis Religionis*, nec Maior Poenitentiarius, facultate ordinaria, nec alius quilibet potest, nondum facta restitutione, quae *de praesenti sit possibilis*, absolvere, sed solus Romanus Pontifex (Vid. *pagella facultatum S. Poenitentiariae*, n. VI; et cf. Scavini, tom. III, n. 363; Clemens Marc, tom. II, n. 1772).

1365. Ad complementum huius materiae sciendum est, non paucos Auctores opinari, citatas Constitutiones Clementis VIII et Urbani item VIII, in aliquibus saltem regionibus, vel non fuisse receptas, vel in desuetudinem abiisse. Id affirmat Laymann (lib. IV, tr. V, cap. VII, n. 14) pro regionibus Germanicis; Salmaticenses (tr. XIII, cap. VI, n. 10) pro Hispania, et citant in favorem huius opinionis plures Auctores, inter quos Sanchez, Bonacina, Lezana pluresque alios; Laurentius de Peyrinis, apud Lezanam, tom. I, cap. VI, n. 55, id affirmat de Italia, in qua putat, praefatas Constitutiones abiisse in desuetudinem.

Verum, attenta obligatione Regularibus (saltem in Italia) imposita legendi quotannis in publica mensa, etiam ex praescriptione Calendarii, praedictas Constitutiones, videtur S. Sedes velle adhuc earundem observantiam. In Constitutionibus Generalibus Ordinis Minorum pag. 4, n. 7, legitur: Statuta peculiaria, necnon *statis temporibus Constitutiones Apostolicae* (legantur).

LIBER DUODECIMUS

DE ELECTIONIBUS ET CANONICA VISITATIONE

Duplex argumentum, ut legenti patet, exhibet titulus supra positus, cui respondent duo capita, in quae dividitur liber duodecimus. In primo capite examinatur notio et forma electionis, etiam respectu Regularium, ac insuper indicantur personae, quae eligere et eligi possunt, vel e contrario. In secundo capite sermo est de sacra seu canonica visitatione tam ab Episcopis in respectivis dioecesibus, quam a Superioribus regularibus in suis respectivis Provinciis et monasteriis facienda. Quibus omnibus additur brevis disquisitio de visitatione sacrorum Liminum Apostolorum.

CAPUT I.

De Electionibus.

De hac materia latissime loquuntur Canonistae in libro V Decretalium, tit. VI, *De Electione et Electi potestate* (1). Nobis autem satis sit ea tradere et explicare, quorum cognitio magis utilis et necessaria videtur. Cetera, si lubet, videantur penes interpretes sacrorum Canonum loco citato.

§ I. *Notio Electionis.*

1366. Electio proprie et stricte accepta definitur: *Personae idoneae ad ecclesiam vacantem seu Praelaturam per vota legi-*

(1) Cf. Fagnanus, Reiff., Schmalz., Devoti, Santi; Matteucci, *Offic. Cur.* cap. 48; Ferraris, v. *Electio* et alii infra citandi.

morum electorum canonica vocatio, a Superiore confirmanda. Ita communiter Doctores.

1367. *Explanatio huius definitionis.* Dicitur 1° *Canonica vocatio*, facta scilicet secundum praescriptum sacrorum canonum, consequenter absque vitio tum formae electionis, tum eligentium, tum ipsius electi. Dicitur autem vocatio, non vero *institutio*, quia electio non tribuit electo *ius in re*, neque possessionem beneficii, sicuti institutio, quae vulgo dicitur *installatio*, seu *investitura*, sed solummodo *ius ad rem*.

Dicitur 2° *A Superiore confirmanda*; ut sic electio canonica suum complementum accipiat, et acquiratur electo *ius in re* respectu Praelaturae.

Dicitur 3° *ad ecclesiam vacantem seu Praelaturam*: quia adducta definitio proprie convenit illi electioni, per quam quis eligitur in caput, ac veluti in sponsum ecclesiae, sive saecularis, ut Episcopi, sive Regularis, ut Abbates, qui in suos quasi Episcopalem iurisdictionem obtinent. Quo tamen non obstante, ea quae in progressu dicuntur, etiam ceteris inferiorum electionibus, proportionem servata, accommodari possunt.

Dicitur 4° *per vota legitimorum electorum*, illorum nempe, quibus inest ius eligendi, ut persona ad Praelaturam legitime vocetur.

Dicitur 5° *personae idoneae*, nempe habilis, ut eligatur ad obtinendam Praelaturam, sive Dignitatem ecclesiasticam.

Et hic obiter notandum est, quod per verba: *per vota legitimorum electorum*, denotatur electio *activa*, propria illorum, qui eligere possunt. Per verba: *personae idoneae*, indicatur electio *passiva*, id est illius personae, quae est habilis. Hinc etiam, qui eligere possunt, habere dicuntur *vocem activam*; qui eligi possunt, habere dicuntur *vocem passivam*. Consequenter, qui privati sunt voce activa et passiva, neque eligere possunt, neque eligi.

1368. Electio differt a) *Postulatione*: nam postulatur, qui laborant aliquo impedimento canonico, per quod a Praelatura arcentur; ut si quis non habeat legitimam aetatem, aut laboret defectu natalium. Hinc postulatio ininitur gratiae, dum electio innititur iuri.

b) a *Praesentatione*: quia praesentatio fieri potest etiam a laicis, non vero electio. Insuper electio requirit confirmationem, praesentatio autem institutionem. Accedit quod praesentatio ab uno solo fieri potest, electio vero nonnisi a pluribus et capitulariter congregatis.

c) a *Nominatione*: nam per electionem, postquam fuerit acceptata, acquiritur ius electo; non item acquiritur ius per nominationem. Praeterea electio fit de uno tantum, nominatio de pluribus. Et revera *nominatio sollemnis* est illa, per quam duo vel plures excellentiores nominantur, seu proponuntur Superiori ad hoc, ut unum ex illis admittat, eique de beneficio providere dignetur.

d) a *libera collatione*: quia per hanc conceditur Clerico plenum ius in beneficium, in dignitatem, seu praelaturam sibi collatam, videlicet tum ius ad rem, tum ius in re. Nam collatio est actualis concessio praebendae, Electio autem confert tantummodo ius ad rem, nempe ad obtinendam Praelaturam, quam nonnisi post confirmationem plene consequitur qui electus est.

§ II. De forma electionis.

1369. In Religionis christianae primordiis Apostoli, ex amplissima potestate a Christo accepta, ecclesias constituebant, et Pastores seu Episcopos eisdem praeficiebant. At huiusmodi potestas, amplissima et extraordinaria, cum ipsis Apostolis expiravit, et ad eorum successores translata non est. Solummodo potestas Petri, totius Ecclesiae capitis constituti, ordinaria fuit, atque ad eius Successores transiit. Quare, Apostolis vita functis, Romanus Pontifex dumtaxat, B. Petri successor, Episcopos constituere potuit eodem iure, quo Petrus ipse constituerat.

1370. Nihilominus successu temporis Episcoporum electiones ceteris eiusdem Provinciae Episcopis fuerunt attributae, populo aliquando expresse excluso. Deinceps pars quidem plebi tributa fuit, sed plebs seu populus concurrebat tantum postulando, et bonum testimonium ferendo de vita et moribus personae eligendae, firmo remanente in Metropolitano ac Episcopis comprovincialibus iure eligendi. Nam populus minime poterat in re ecclesiastica dare ius electo.

1371. Deinde inductum fuit ius Decretalium, quo nempe Episcopus eligebatur a Capitulo Cathedralis ecclesiae. Cum vero in hac forma electionis, prout antea in concursu populi, plura orta fuerint incommoda malique effectus, Romani Pontifices ad ea obvianda, Episcoporum collationes sibi reservare coeperunt. Et quidem, sic disponendo, Romanus Pontifex utitur iure suo, quod intrinsece in Primatu haeret.

1372. Et quia nonnisi ex conniventia S. Sedis ius constituendi Episcopos in respectiva Provincia, eosque confirmandi, exercere potuerunt Metropolitae, ideo iniustae forent querelae de imminuta per Papam potestate Metropolitana, quia lex Ecclesiae, quae supra Episcopos posuit Metropolitanas, nil detraxit de iure divino Summi Pontificis (Cf. Schmalz. loc. cit. n. 3; Aichner, *Compend. Iur. ecclesiast.* p. 281, edit. 7; Devoti, tit. V. tom. I, § 5 et sqq.; Santi, lib. I, tit. VI, n. 1 sq.).

1373. Advertendum tamen est, quod « in praesenti rerum statu, et pro ea, quae nunc viget in Ecclesia, disciplina, electio *ad Episcopatus* sibi vindicat locum in sola Germania. Reliqui Episcopatus conferuntur a Papa in Consistorio aut omnino libere, aut praevia nominatione Regum et Principum, quibus ius est idoneas personas ad illos nominandi; atque in his postremis ipsamet Episcopatus collatio, a Papa facta in Consistorio, *vim habet electionis simul et confirmationis* ». Ita Bened. XIV, *de Syn. dioec.* lib. II, cap. V, n. III; et cf. Fagnan. cap. *Nullus*, I, *De Elect.* n. 7 sqq.).

1374. Cl. Aichner, loc. cit. p. 285, de *nominatione* vel *praesentatione* regia scribit: « Hoc privilegium plane eximium hodie in omnibus fere Regnis catholicae fidei addictis viget, ita ut electio Episcoporum per Capitulum, nonnisi in *Helvetia*, in *Belgio*, et in *acatholicis Germaniae territoriis locum habeat* » (Vid. alia plura apud eundem Auctorem, loc. cit. in notis).

1375. Forma electionis iure Decretalium triplex est, videlicet forma *Scrutini*, *Compromissi*, et *Inspirationis*. Ita habetur expressum in cap. 42, *Quia propter*, ex Decretali desumpta a Can. 14 Concilii generalis Lateranensis IV, sub Innocentio III anno 1215 celebrati. In eodem capite reliquae formae electionis reprobantur, et in specie reprobat electio *per sortes* in cap. *Ecclesia vestra*,

III, de Sortilegiis. Decernitur insuper, quod « *aliter electio facta non valeat, et quod illi, qui contra praescriptas formas eligere attentaverint, eligendi ea vice potestate priventur.* »

1376. Electio per *Scrutinium*, ex citata Decretali Innocentii III et ex communi Doctorum, definiri potest: electio illa, quae « *praesentibus omnibus, qui debent et volunt et possunt interesse, fit per collectionem suffragiorum circa eam personam, in quam maior et senior pars Capituli consentit* ».

Quae forma electionis ita procedit: Electores in loco designato intra ambitum ecclesiae viduatae, collegialiter seu capitulariter debent congregari. Eliguntur *tres Scrutatores* fide digni de gremio Capituli, qui recipere debent vota seu suffragia eligentium. — Suffragia colligenda sunt *secreto*, olim etiam per verba excipi poterant, hodie scripto traduntur. — Receptis suffragiis, Scrutatores ea in scriptum redigunt, eaque mox publicant, hoc est patefaciunt, quoniam maiorem suffragiorum numerum retulerit. — Conficitur decretum electionis, et sic electio publicatur uti facta (Cf. Fagn. tit. cit. *de Electione*, n. 36; Reiff. n. 113, et 121).

1377. Secunda forma electionis est per *Compromissum*, quae tunc locum habet, cum Capitulares uni vel pluribus personis idoneis potestatem conferunt eligendi vice omnium, ita ut electus a Compromissariis, censeatur electus nomine et vice Capituli. Porro minime necessarium est, iuxta communem Auctorum doctrinam, ut Compromissarii sint e gremio Capituli vel extranei, dummodo 1° Dicti Compromissarii sint Clerici, quia Laicis non competit negotia pure ecclesiastica tractare; 2° Ut inter Clericos ipsos persona vel personae idoneae eligantur; 3° Ut Compromissum fiat ex consensu omnium et singulorum Vocalium, ita ut dissensus unius compromissum reddat nullius roboris.

Quod si contingat, ut omnes et singuli *viam compromissi* probaverint, non vero omnes convenerint *circa personas* ad negotium electionis faciendum deputandas, tunc ille vel illi ut legitimi Compromissarii habebuntur, in quem vel in quos maior pars suffragiorum convenerit.

1378. Tertia forma electionis est per *Inspirationem*, vel *quasi per inspirationem*. Electio per *inspirationem* ea est, quae fit per

veram revelationem divinam, qualis fuit electio S. Nicolai in Episcopum Mirae. et S. Ambrosii in Episcopum Mediolanensem. — Electio per *quasi inspirationem* tunc censetur fieri, quando nullo praemisso tractatu, omnes Electores unanimi consensu atque una voce aliquem eligunt in Praelatum.

1379. In memorato capite, *Quia propter*, statuitur, quod ille sit eligendus, in quem maior *et sanior* pars Capituli consentit. Hinc Canonistae inferunt, ut nedum *numeri ad numerum*, sed etiam *zeli ad zelum*, ac *meriti ad meritum* fieri debeat collatio seu comparatio. Quid significat ista locutio? Doctores sic explicant: 1° *Collatio numeri ad numerum* fit inspiciendo, quis Electorum plura vota in sui favorem obtinuerit. 2° *Collatio zeli ad zelum* fit considerando animum seu intentionem *Eligentium* in edendo suffragium manifestatam, an scilicet suffragium dederint ob finem legitimum, vel potius ob humanum finem. 3° *Collatio meriti ad meritum* fit inspiciendo *in Electis* maiora ipsorum merita, quando plures sunt electi in discordia; considerando nempe auctoritatem et dignitatem personarum.

Verum quidquid sit, inquit Giraldi, tom. I, p. 29, citans alios Auctores, de necessitate huiusmodi collationis, inspecto iure communi, certum est, *hodie hanc collationem esse obsoletam*, solamque collationem numeri ad numerum esse notam in omni electione.

§ III. De illis qui eligere possunt, vel non possunt.

1380. De *iure communi* ius eligendi Praelatum spectat ad Capitulum, Collegium, seu Communitatem, cuius Praelatus eligi debet (Cap. I, *Nullus*; cap. XIV, *Cum terra, de Elect.*).

Relate ad Episcopi electionem, de qua praecipue hic disseritur, *iure communi*, seu iure Decretalium, non ad quoscunque Clericos Dioecesis spectat, sed solummodo ad Canonicos ecclesiae Cathedralis, qui senatum Episcopi constituunt.

De *iure vero speciali* seu *extraordinario* praedictum eligendi ius competere etiam potest aliis Clericis vel extraneis, idque vel ex privilegio Pontificio, vel ex lege foundationis, aut ex legitima praescriptione.

1381. *Iure eligendi carent furiosi, amentes, impuberes, excommunicati, suspensi, personaliter interdicti, non constituti saltem in Subdiaconatus Ordine ex Trid. sess. 22, cap. 4, absentes, pro una vice scienter eligentes vel postulantes indignum, negligentes eligere intra tempus a iure definitum, quo in casu ius devolvitur ad Superiorem, nondum professi in Ordinibus religiosis (Cf. Auctores cit., Devoti, tom. I, sect. I, de Elect. § 15).*

1382. Ad electionem vocari debent omnes capitulares, seu illi omnes qui ius habent eligendi. Quod si aliquis non fuerit vocatus, potest ipse petere, ut rescindatur electio, Excipitur casus, quo quis commode vocari nequeat, puta, si abierit in remotas regiones (Santi, loc. cit. n. 12, p. 57; Aichner, p. 282; Schmalz. n. 24).

1383. *Quaestio*: An suffragium dari possit per Procuratorem? Affirmative respondetur, *exclusis Regularibus*, si hae conditiones verificentur: a) ut quis sit absens a loco, in quo celebranda est electio; b) ut iusto detineatur impedimento (Ita in Cap. 42, *Quia propter*; Bened. XIV, de Syn. dioec. lib. III, cap. 12, n. 4).

1384. Petes 1°: *An ius eligendi Episcopos seu Praelatos competere etiam possit Laicis?* Respondetur negative, prout constat ex pluribus iuris textibus, adeo ut electio Episcopi seu Praelati per Laicos, etiam cum Canonicis facta, non valeat. Ita in Cap. 56, *Massana*; et quidem non obstante contraria consuetudine, quae reprobatur, tanquam *corruptela*, quemadmodum in dicto capite expresse dicitur. Et sane ius eligendi spirituale est, ac ideo non potest cadere in Laicos sine privilegio Summi Pontificis: cederet enim in detrimentum ecclesiasticae libertatis, si Ecclesiasticorum Praelatorum electio aut institutio Laicorum potestati committeretur (Fagn. lib. I. *Decretal.* cit. cap. *Massana*, n. 1. sqq.; Laymann, *Quaest. canon.* cap. III, *quaest.* 20).

1385. Petes 2°: *An electores variare, seu a dato semel suffragio recedere, illudque mutare valeant?* Respondetur cum distinctione: Electores non possunt *post publicationem scrutinii* variare, possunt tamen *ante publicationem*. Ita ex cap. 58, *de Elect.* ubi Gregorius IX sic statuit: *Publicato scrutinio, variare nequeunt Electores: cum sit facienda collatio, et electio celebranda; ad quod per Superiorem, si oportuerit, compelluntur* (Fagn. eod. cap.).

1386. In textu iuris supra citato, *Quia propter*, cap. 42, discernitur, ad electionem celebrandam convocari debere omnes ius eligendi habentes, videlicet: *Praesentibus*, ita in praedicto textu, *omnibus qui debent, et volunt, et possunt commode interesse*.

I. *Qui debent interesse*: id est vocandi sunt omnes, quibus ius competit eligendi; non vocandi seu excludendi sunt illi, qui de iure non debent interesse, utpote qui facultate eligendi carent.

II. *Et volunt interesse*: quia eorum vocalium, qui electioni interesse nolunt, ratio habenda non est. Unde citari quidem debent, non autem compelli ad interveniendum, cum libere possint suo iuri renunciare: nisi forsitan id exigat utilitas vel necessitas ecclesiae.

III. *Et possunt commode interesse*: quia nimium remoti pro electionibus, quibus commode interesse nequeunt, necessario vocandi non sunt. Super distantia requisita, ut quis vocari debeat, certum iudicium proferri nequit. Certum est, hodie valde facilius esse medium tum pro transmissione litterarum, tum pro perficiendis itineribus. Ideo ne quis vocetur ob distantiam, haec praesentibus temporibus debet esse maior quam olim. Ceterum de hac re non una fuit Doctorum opinio, ut videre est penes Schmalzgrueber, n. 25; Reiff. loc. cit. n. 118.

1387. Collige: Si congruo tempore et loco instituta electione, aliqui adesse nolint, qui ius eligendi habent, censentur quasi non essent de Capitulo, et tota eligendi potestas residet in aliis. Ita Reiffenstuel, loc. cit. n. 197.

1388. Laymann (*lib. IV, tr. II, cap. XII, n. 3*) proposita quaestione: *Quibus ius eligendi competat?* Respondet: « Communi iure electio *ad Collegium* spectat... etiamsi *duo tantum*, vel *tres* in Capitulo vel Collegio sint... Quod si nemo adsit praeter unum, aliis mortuis, vel privatis, etiam in illo uno *ius universitatis* permanere testatur Glossa communiter recepta... quamvis seipsum eligere non possit, quia ambitionis notaretur... »

1389. Eadem quaestio expenditur a Schmalzgrueber, loc. cit. n. 8, ut sequitur: « Controversum apud Doctores est, quantus debeat esse numerus personarum, ut faciant Collegium? Alii volunt duos sufficere, alii tres requirunt. Utrique sententiae aliquid tribuendum existimo, et dico, ad Congregationem seu Collegium *initio*

constituendum, *tres ut minimum* personas requiri; si tamen illud semel sit constitutum, conservari posse Collegium, eiusque iura, *etiam in duobus, imo in uno* ». Expositam doctrinam iam tradiderat Fagnanus in cap. *Nullus*, I, de *Electionibus*, n. 30, inquires: « Quod autem superius dictum est, tres saltem requiri ad faciendum Collegium, verum est *ab initio, sed postea ius Collegii etiam in uno retinetur* ».

1390. Iure canonum electio *ad Ecclesiam Cathedralem et ad Praelaturam regularem*, iusto cessante impedimento, differri nequit ultra *tres menses* a die vacationis computandos; alioquin potestas eligendi ad proximum Superiorem ipso iure devolvitur. Aliae Praelaturae, Dignitates et Beneficia ecclesiastica, ultra *sex menses* vacare non debent, secus illi, ad quos respective pertinet electio, ius eligendi pro illa vice amittunt, et electio ad alium vel alios devolvitur (Vid. Laymann, *Quaest. canon.* cap. IV; Aichner, p. 279).

§ IV. *De illis qui eligi possunt, vel non possunt.*

1391. Generatim illi tantum eligi possunt, qui habent qualitates a iure requisitas. Speciatim pro promovendo ad Episcopatum, sen Praelaturam, requiritur ex Cap. VII, *Cum in cunctis, de Electionibus*:

I. *Aetatis maturitas*, ex cuius defectu assumi nequit ad Episcopatum qui annum trigesimum nondum expleverit.

II. *Gravitas morum*, ex quorum defectu repelluntur, qui crimine aut sinistra fama laborant, excommunicati, suspensi, interdicti, irregulares; qui saltem sex ante menses, quam eligatur, in sacro Ordine non sit constitutus (Trid. sess. 22, cap. 2, de Ref.); item, qui tempore electionis absque congrua dispensatione possident plura beneficia Curata, aut Dignitates, vel Personatus; qui consentit electioni de se factae per abusum saecularis potestatis; qui scienter eligit indignum: ob id enim per triennium ineligibilis est (Vid. alia penes Auctores;... Reiff., Ferraris, Devoti, Santi etc.).

III. *Litterarum scientia*, quae tanta esse debet, quanta est necessaria et sufficiens ad rite exequendum munus, ad quod eli-

gitur. Quoad scientiam videatur dispositio Tridentini in cit. cap. 2, sess. 22.

IV. *Legitimi natales*, ex citato cap. *Cum in cunctis*, VII, ubi legitur clausula: *de legitimo matrimonio natus*.

1392. Tandem notamus cum Schmalzgrueber, n. 9, nullum Episcopum vel Praelatum posse sibi constituere successorem in Episcopatu vel Praelatura ex speciali prohibitionem can. *Episcopo*, III, nec item posse eligere seipsum, sicut nec seipsum instituere, vel sibi conferre beneficium.

§ V. *De Electionibus in Ordinibus regularibus.*

1393. Praemittimus, Praelatos in Religionibus dari in commodum et utilitatem non ipsorum, sed subditorum; non ut praesint, sed ut prosint; quorum officium est non in ordine ad se, sibi placendo, vel bona acquirendo, sed in ordine ad subditos, quos bono conversationis exemplo, instructione et consiliis debent ad bonum dirigere, eosque a vitiis, etiam castigationibus adhibitis si opus sit, arcere: adeo ut dum vel negligentes, dissimulantes, vel conniventes sint, certo peccent (Mattucci, *Offic. Cur. ecclesiast.* cap. 38, n. 1).

1394. *Quo omnia recte et sine ulla fraude fiant, electio Superiorum et aliorum Officialium libere per vota secreta peragenda est, ita ut singulorum eligentium nomina numquam publicentur. Nec licet Provinciales, aut Abbates, Priores, aut alios quoscunque Titulares ad effectum electionis faciendae constituere, aut voces et suffragia absentium supplere. Electio aliter facta, irrita est* (Conc. Trid. sess. 23, c. 6, de Regul.).

1395. Cum electio sit libera assumptio unius idonei ex pluribus per vota secreta electorum, collegialiter unitorum, canonice facta, nulla dicenda est electio sine auctoritate Apostolica limitata et restricta ad aliquos, puta duos vel tres, ceteris exclusis. Hinc S. Congregatio Concilii interrogata: An, stante libertate electionis, liceat Praelato Regulari proponere duos vel tres, ex quibus necessario eligatur unus? Respondit: *Non licere* (Apud Fagn. lib. II. Decretal. C. *Constitutis*, de Appellat. n. 3; Matteucci, loc. cit. c. 18, n. 2).

1396. Non tollitur autem libertas electionis si electio restringatur ad certum genus personarum, puta Magistros, Lectores, etc. vel ad certam nationem, dummodo per statutum aliquod generale ab Apostolica Sede approbatum, id firmatum sit. Aliter tenendum est, si arctatio particulares personas respiciat. Hinc si non obstante alternativa ut supra approbata, unus dumtaxat ex natione dignus esset eligi, electio non esset *libera assumptio unius ex pluribus*; quo in casu cum statutum alternativae locum habere non possit, ex alia natione vel ex alio genere personarum assumi debent Superiores (Matteuc. ibid. cum Doctorib. cit.; Giraldi, tom. III, p. 1032, append.).

1397. Electio fieri nequit *per inspirationem* vel compromissum: nam Concilium in citato capite VI, *Sess. 25, de Regularibus*, praecipit ut electio Regularium fiat per secreta suffragia, et aliter facta irrita sit: ideoque quoad Regulares sublata est per hoc decretum forma inspirationis et compromissi, ut pluries declaravit etiam S. Congregatio Concilii. Hinc ad dubium a Carthusianis propositum: An in electione Superiorum possit procedi nedum per viam scrutinii, sed etiam inspirationis et compromissi? Eadem S. Congregatio censuit, electionem horum Praelatorum Regularium debere fieri tantum per vota secreta, ut se habent verba propria Concilii d. Cap. VI (Vid. Fagn. cap. *Quia propter, de Elect.* n. 22, 30; Matteucci et Giraldi, loc. cit.; Reiff. lib. I, tit. VI, *de Elect.* n. 347 sqq.).

1398. Fatendum tamen, alios Doctores opinari, formam compromissi etiam quoad Regulares non esse sublatam per Tridentini decretum, tum quia abrogatio iuris non censetur nisi expressa, tum quia compromissum fieri potest per vota secreta more scrutinii (Giraldi, ibid.).

1399. Ceterum principii loco statuendum est, in electionibus servandas esse peculiare cuiusque Ordinis constitutiones a S. Sede approbatas. Certum est in Ordine Fratrum Minorum, electionem Ministri et Vicarii Generalis, Procuratoris ac Definitorum Generalium, Ministrorum Provincialium una cum Custode ac Definitoribus fieri *a toto Capitulo per schedulas secretas*; electionem vero *Guardianorum per ballottationes* seu globulos, Praeside pro singulis Conventibus quempiam proponente.

1400. Dispositio Tridentina, qua praecipitur Regularibus ut electiones peragant per vota secreta, obligat sub poena nullitatis. Ideo autem iuxta Doctores ita decretum est, ut praescindantur occasiones discordiarum et inimicitiarum inter Religiosos Confratres, qui perpetuo simul vivere tenentur.

1401. *Dubium*: An valida sit electio, si quis ex electoribus tradiderit vel ostenderit alteri suam schedulam, in qua notatum sit nomen a se electi, aut si aliquo patenti signo eam firmaverit, quo innotescat scrutatoribus quem ipse elegerit? Respondetur affirmative quoad utramque partem, dummodo haec manifestatio non sit *causa realis ac rationabiliter praesumpta*, quod electio sequatur potius de uno, quam de altero; et dummodo non fiat permittente Capitulo, ac schedula non manifestetur maiori parti eligentium. Ita docet Giraldus loco citato, allegans Barbosam, Reiffenstuel et Matteucci.

1402. Laudatus Reiffenstuel rationes affert huius affirmationis, ita scribens: Secus foret, si quis electorum, sive per malitiam, sive per errorem, suum votum alteri ostenderet, inscio tamen et non consentiente Capitulo; quia per hoc non redderetur irrita electio... tum quia defectus clandestinus unius de Capitulo non debet nocere toti capitulo ipsum ignoranti..., tum quia alioquin in potestate cuiuslibet electoris esset irritare electionem, atque electum suo iure privare, dicendo postea, se prius suum votum propalasse alteri, et hoc probando; tum tandem, quia revera in tali casu Capitulum non permittit aliquid fieri, quo votum alicuius publicetur, cum factum illud ignoraverit (Loc. cit. n. 346).

1403. Ad electionem vocandi et admittendi sunt quotquot de iure aut consuetudine ius habent in ea suffragandi, adeo ut si vel unus vocatus vel admissus non sit, potest agere de contemptu, et electionem irritare. Et id procedit etiam postquam electio fuerit confirmata, quia confirmantur electiones non quaecumque, sed legitimae. Quamvis enim non sit de substantia electionis ut vocentur absentes, est tamen de iustitia; ideo tametsi electio ex se irrita non sit, ea tamen per sententiam iudicis irritari debet, quoties ille vel illi, qui iniuria inhibiti fuerunt, de nullitate agant (Ex cap. *Quod sicut*, de elect.; Fagn. ad cap. *Quia propter*, de Elect. n. 38 sq.).

1404. Excipe casum, quo contemptus seu exclusus propter bonum pacis electioni consentiat vel non contradicat, ex dicto cap. *Quod sicut*: tunc enim censetur electionem approbare, iurique suo renunciare; adeo ut postea non sit amplius audiendus, si electionem impugnet (Mattucci, loc. cit. n. 15; *Acta S. Sed.* vol. I, p. 163).

1405. Verum ut absentes nequeant de contemptu agere, debent citari seu vocari expresse ad effectum electionis cum praefixione temporis habilis, quo commode comparere possint: alioquin si necessarium tempus ad comparandum desit, citatio censetur non facta. Non comparentes vero tempore definito, faciunt se alienos a Capitulo, et tota eligendi potestas residet in aliis.

1406. Si coepto electionis tractatu aliqui Vocales egrediantur, et redire nolint, *possunt alii sine ipsis procedere*, etiam si maior pars egrederetur, quando agitur de electione facienda *intra terminum praefixum*. Non enim quis tenetur amittere ius suum propter voluntarium egressum aliorum, utpote qui se *faciunt alienos a Capitulo* (Cap. *Cum nobis*) iureque eligendi, et hoc etiamsi protestentur contra electionem. Deberent tamen egressi, iuxta Matteucci, loc. cit. n. 17, canonice moneri ut redeant, quod tamen intelligendum est de honestate tantum (Cf. Reiff. n. 200 sq.; Giraldis, tom. I, p. 1033).

1407. Item non infirmatur electio, si qui Vocalium remaneant quidem in Capitulo, sed votare nolint. Ii quoque voluntarie se faciunt alienos a iure suffragandi, quin cesset ius aliorum perficiendi electionem (Reiff. n. 201).

1408. Casus: iuxta Constitutiones Ordinis Minorum, Definidores in Capitulo electi, sunt necessaria Definitorii membra, ideoque ad omnia vocandi, quae per Definitorium sunt gerenda. Quod si quis eorum quacumque ex causa deficiat seu cesset ab officio, alius in eius locum eligendus est, et si tantum fuerit impeditus, alius Pater substitui debet pro illis tantum sessionibus, quae in casu celebrari debent. Modo quaeritur: Quid faciendum, si unus ex Definitoribus sit praesens in Conventu pro electionibus deputato, et vocatus interesse nolit? Respondetur: Pro Definitore praesente, qui convenire renuat, non est facienda alterius substitutio: sed ipse renuens, nec legitime impeditus, suo officio privandus est. Ita provisum fuit per

Statuta edita a Rmo P. Ioanne a Capistrano sub n. 923 et 934, et est conforme decreto S. Congregationis Ep. et Regul. de dato 6 Aug. 1655, relato a Lucio Ferraris, verb. *Electio*, art. IV, n. 16.

1409. Vota alternantia aut conditionata habentur pro non datis, et reprobantur in cap. *In electionibus* de Elect. in 6. Hinc non valent suffragia sic expressa: eligo Petrum vel Paulum; vel eligo Petrum, si maior pars in eum consenserit; vel eligo Paulum, et si noluerit, eligo Antonium; vel eligo illum, quem Paulus elegerit.

1410. Si quis per errorem vel fraudem schedulam albam immittit in urnam, vel duplicem schedulam cum nomine electi, ita ut schedularum numerus non respondeat numero eligentium, non ideo invalidatur electio, dummodo quis electus fuerit *cum maiori parte votorum*, non computata schedula duplicata. De schedula vero alba seu vacua nulla ratio est habenda: qui enim eam in urnam misit, iuri suo renunciasse censetur (Giraldi, loc. cit.; Reiff. n. 203).

1411. Ad validitatem electionis sufficit quicumque excessus *supra medietatem*. Maioritas igitur votorum debet esse talis respectu totius Capituli, ita ut si electores sint viginti, undecim saltem convenire debent in electum. Unde sequitur, quod si tres essent electi, et vota sic divisa, ut unus habeat octo, alter septem, et tertius quinque, nullius electio esset valida (Reiff. n. 139; Matteucci, loc. cit. n. 21; Giraldi, loc. cit. X).

1412. Si contingat ut vota sint paria, Praeses Capituli nequit dare votum decisivum, cum hoc ius a nulla lege ei concedatur. Unde Vocalibus in paritate votorum persistentibus, elapso tempore ad electionem praefixo, devolvitur electio ad immediatum Superiorem, ut iuxta ius commune disponunt fere omnium Regularium Constitutiones quoad electiones a toto Capitulo peragendas (Ferraris, verb. *Electio*, art. IV, n. 45).

1413. Si vero sermo sit de electionibus, quae fiunt a solo Definitorio, Praeses, saltem in Ordine Minorum, in paritate votorum habet votum decisivum ex Const. Urbani VIII, *Religiosos viros*, et ex Constit. Alexandri VII, *Credita Nobis*. Deficiente autem Praeside, in paritate votorum, votum decisivum concessum est a S. C. Ep. et Reg. die 13 Mart. 1653 Ministris Provincialibus. Dummodo tamen in eisdem electionibus voto decisivo non utantur, nisi per tres vices

fuerint aequalia, ex decreto eiusdem S. C. sub die 13 Mart. 1663 (Cf. Matteucci, loc. cit. n. 51; Ferraris, ibid. n. 46 sq.; Lantusca, verb. *Electio*, ubi refertur Const. cit. Urbani VIII).

1414. Advertendum est, Praesidem, *qua Praeses*, non habere vocem activam in electionibus; ideo in eis, nisi aliunde ex officio vel concessione sibi competat, nequit suffragari (Matteucci, loc. cit. n. 51; Giraldi, tom. 3, p. 1036, XXIII).

1415. Gravissime in electionibus vetita est *subornatio*, nempe procuratio suffragiorum *pro uno determinato* mediis, artibus et modis illicitis. Subordinatio namque laedit libertatem electionis, quae sine libertate non subsistit; ea siquidem est subornationis natura, ut suffragatores moraliter cogat et alliciat ad ferenda suffragia in favorem *unius tantum determinati*, ceteris exclusis, ita ut electio non sit amplius assumptio unius *ex pluribus*, sed unus dumtaxat assumeretur ad mentem subornantis.

1416. Pluribus modis fieri potest subornatio, ut puta, importunis precibus, comminationibus, vituperationibus, donis, promissis, aliisque mediis et artibus idoneis ac sufficientibus ad commovendum animum, etiam constantium virorum. Subornatores sunt, qui ut sibi vel alteri determinato suffragium ferant, electores decipiunt vel corrumpunt, colligationes, factiones aut inductiones faciunt, vel turbas excitant: non autem illi, ut habent antiqua Statuta Ord. Min., qui conferendo vel consulendo, talem dignum vel indignum ad officium dixerint, ut ad illud eligatur vel non eligatur. Tractare enim *ex zelo publicae utilitatis*, ut electio in digniorem cadat, examinando eius merita et virtutes, et ad regendum sufficientiam, non est colligationes facere, vel in factiones et partitas electores scindere, sed praemittere electionibus tractatus consultorios, qui praemitti debent (Matteucci, loc. cit. n. 33 et 43; Ferraris, n. 54; Giraldi, loc. cit.).

1417. Subornatio prohibita est a Clemente VIII in Const. *Nullus omnino* sub die 23 (1) Iulii 1599, pro reformatione Regularium edita, sub poena privationis officiorum ipso facto incurrenda, cum perpetua ad eadem inhabilitate; quae dispositio innovata fuit iussu

(1) Haec data diversimode exhibetur ab Auctoribus; alii enim scribunt 20 Martii, alii 23 Iulii, et alii 25 Iunii.

Urbani VIII a S. Congregatione Concilii die 21 Sept. 1624. Praedictae poenae extenduntur *ad complices, ac simpliciter scientes et non revelantes*; quarum dispensatio reservata est Romano Pontifici. Haec omnia videri possunt in compendio Decretorum, quae quotannis a Regularibus legi debent in publica mensa.

1418. In Ordine Minorum Subornatores, sive pro se sive pro alio subornaverint, incurrunt ipso facto etiam excommunicationem, ex Constitutione S. Pii V, *Pastoralis*, Romano Pontifici reservatam, necnon privationem vocis activae et passivae. Verum *quoad excommunicationem*, dispositionem S. Pii V moderavit Gregorius XIII, Constitutione *Consuevit*, concedens ut ab huiusmodi excommunicatione absolvi quis possit a Ministro Generali. Si vero ipse Minister Generalis in eadem damnatione fuerit, a solo Summo Pontifice absolvi potest (Constitutiones Ordinis antiquae et novissimae; vid. etiam Ferraris, loc. cit. n. 55 sq.).

1419. Electio esset simoniaca, et ideo ipso facto nulla, si pro consequenda aliqua Praelatura seu dignitate detur aliquod temporale munus vel a manu, vel a lingua, vel ab obsequio: dare enim aliquod temporale pro spirituali semper simoniacum est. De electione Simoniaca quoad Regulares videatur Matteucci, *Officialis Cur. ecclesiast.* cap. 50; Ferraris, verb. *Electio*, art. IV, n. 59 sqq.

1420. Electio celebrari debet per electores in unum congregatos, idest collegialiter seu capitulariter unitos, non singulariter. Hinc non sufficit quod electores dent votum suum singulariter in sua camera, vel alio modo praestent proprium consensum, sed oportet ut *in communi* conveniant et suffragium praestent (Ex cap. *Quia propter*; Fagnan. in eod. cap. n. 37).

1421. Ex collegio capitularium assumendi sunt tres Scrutatores seu Disquisitores, qui secreta schedularum suffragia notent ex allegato *Quia propter*. Et cum hoc sit substantiale in electionibus, sequitur quod ubi tantum duo deputarentur, electio non subsisteret, cum deesset conditio in forma a iure statuta (Cf. Fagn. ibid. n. 43 et 44; Matteucci, cap. 18, n. 23).

1422. An Scrutatores possint esse plures quam tres? negative respondet Fagnanus loco citato, ob textum iuris praescribentis, ut *assumantur tres*; contra alios aestimantes, hunc ternarium nu-

merum non esse de substantia, quasi nequeat augeri: nam qui plus facit, non videtur facere contra, et superflua non vitiant. Ceterum quoad hoc unusquisque aspiat proprias Constitutiones.

1423. In Ordine Minorum, iuxta antiquiora statuta et consuetudinem, sex Disquisitores abhibentur in Capitulo generali, et tres in Capitulo provinciali. In novissimis Constitutionibus, nullo habitu respectu ad Capitulum sive generale sive provinciale, generatim dicitur sub n. 384, quod Disquisitores « neque plures quam sex, neque pauciores quam duo esse debent ».

1424. Electio celebrari debet vel in ecclesia, vel in choro, aut sacristia, sive refectorio, in loco capituli, vel melius in loco consueto, semper in loco honesto et non clandestino. Locus quippe non videtur esse de substantia, cum non habeatur lex, quae irritet electionem propter locum (Cf. Lezana, *Summa quaest.* tom. I. cap. 15, n. 19; Ferraris, loc. cit. n. 65 sqq.).

1425. Quia ad electionem etiam Regularium, ut sit canonica, vocari debent omnes, qui de iure vel consuetudine ius habent suffragandi, ideo vota etiam infirmorum, qui decumbunt in Conventu capitulari seu electionis, et ob infirmitatem accedere nequeunt ad locum electionis, sunt exquirenda. Ratio est, quia vota omnium praesentium sunt inquirenda. Infirmi autem, qui decumbunt in eodem Conventu electionis, a iure censentur praesentes (Reiff. n. 191; Ferraris, n. 37).

1426. Unde in tali casu, subiungit Ferraris, debent duo Disquisitores ad eos ire, et ab illis schedulas in vas ad id paratum accipere, et sic de facto practicatur apud Fratres Minores, et etiam in Religione Praedicatorum, teste Donato. Sed quid si quis infirmus scribere nequeat? Respondet laudatus Auctor, debere in hoc casu schedulas pro infirmo scribere duos Disquisitores, et eas ferre et patenter ponere in vase reliquarum schedularum. Ita etiam sentit Angelus a Lantusca, *Theatrum Regularium*, verb. *Electio*, n. 9, edit. 1664.

1427. Ante electionem tenentur Vocales praestare iuramentum de eligendo meliorem seu digniorem secundum veritatem cuiusque conscientiae. « *Iurentque electores secundum veritatem cuiusque conscientiae, probiores ac magis idoneos se electuros* ». Ita Clemens VIII, Constitutione *Nullus omnino*, innovata ab Urbano VIII.

1428. At quaeritur: *An istud iuramentum sit de substantia electionis, adeo ut haec sit invalida, si illud non praecesserit?* Respondetur contra alios, quos allegat Ferraris, loc. cit. n. 6, negative, quia Clemens VIII praecipit quidem praemittendum esse iuramentum, sed absque clausula irritante (Matteucci, n. 44; Giraldi, tom. III, pag. 1034, XIII).

1429. Maior difficultas est quoad electiones quae fiunt in Ordine Minorum propter Constitutionem Innocentii XI incip. *Militantis Ecclesiae*, ubi electoribus « *praecipitur sub poena non suffragandi, ut antequam ad electionem Ministri, Custodis, Definitorum et Guardianorum procedant, sigillatim iuramentum praestent coram venerabili Crucifixi imagine, praesente Praeside, se eum electuros in quolibet praedictorum officiorum respective, quem in conscientia et omnibus aequa lance libratiss, digniorem iudicabunt* ». Crescit autem difficultas propter clausulam decreti irritantis. Quid igitur dicendum?

Quamvis non levis momenti sint rationes quae nullitatem electionis evincunt, non praemisso iuramento, tamen cum Augustino Matteucci, Auctore cauto et potius rigido, opinamur, validitati electionis non obesse simplicem omissionem iuramenti. Revera:

1. Iuramentum non est *per se* de substantia electionis, prout patet ex ipsius electionis natura et notione; iuramentum ad solemnitatem actus per se spectat et praescribitur ad cautelam, quatenus electores gravitatem periurii horrentes, facilius et efficacius inducantur ad eligendos digniores. Nihilominus Legislatoris ius est exigendi iuramentum, etiam sub poena nullitatis actus, quo in casu ipsum iuramentum ingreditur substantiam electionis; sed ad hoc omnino requiritur *decretum irritans*.

2. Si Constitutio Apostolica contineat decretum irritans, animadvertendum est ulterius, an hoc sit adiectum alieni *particulari* ordinationi vel prohibitioni; et tunc indistincte importat nullitatem actus in contrarium; an vero apponatur *clausulis executivis*, ut fieri solet ex stylo, et tunc referri debet ad iudices, ut verba ipsa sonant: apponitur enim ad finem removendi obstacula impediencia executionem actus, super quo Constitutio decernit, et ex eo tollitur iurisdictio aliter iudicandi (Fagn. lib. I Decretal. cap. *Cum accessissent*, de Const. n. 33).

3. Age nunc, decretum irritans in Constitutione Innocentii XI *Militantis Ecclesiae*, non primo, sed secundo modo adiectum consideratur. Quocirca non ex eo quod aliquid in Constitutione quacunque praecipitur vel prohibeatur, actus in contrarium statim nullus dicendus est, nisi *specialem clausulam annullativam* habeat. Quod ostendi potest, inquit celebratissimus Canonista Fagnanus, loc. cit. n. 28, exemplo Bullae confirmationis Concilii Tridentini a Pio IV editae, quae incipit *Benedictus Deus*: in ea enim appositum est decretum irritans, et tamen certissimum est, hoc decretum non importare nullitatem omnium et singulorum, quae fiant contra dispositionem Concilii, alioquin sequerentur plurima absurda. Et in specie matrimonia contracta non praemissis denunciationibus, nulla essent, cum id prohibeatur fieri. Item professiones emissae a puellis ante explorationem voluntatis essent invalidae, cum ante huiusmodi explorationem emitti prohibeantur. Et tamen contrarium in utroque casu saepius declaravit S. Congregatio. « Quandoquidem, prosequitur Fagnanus, Concilium Tridentinum *ubi voluit imponere poenam nullitatis actus, id disertis verbis expressit*, ut fecit in matrimoniis clandestinis, et in professione emissa infra annum probationis, aut ante annum aetatis sexdecim: item in electionibus Regularium, quae non fiunt per vota secreta, etc. Unde ubi hanc poenam nullitatis non apposuit, censetur noluisse actum esse irritum ».

4. Lector attentus applicet hanc doctrinam casui nostro. In Constitutione Innocentii XI praecipitur quidem sub gravi, ut in electionibus Fratrum Minorum praemittatur iuramentum, sed non habetur ibi specialis clausula irritans, si ob quamcumque causam illud omittatur.

5. Nec obstat incisum « *sub poena non suffragandi* », quia per haec verba non infligitur *actu* poena privationis suffragii, *sed solum comminatur*, adeo ut possit per sententiam Iudicis huiusmodi voce privari elector, qui sine iuramento vellet in electione suffragari.

6. Sententia, quam tuemur, confirmatur ex resolutione S. Congregationis Ep. et Regul. relata a Fagnano, loc. cit. n. 32. Cum esset dubitatum de validitate electionis Provincialis Mediolanensis Ordinis Minorum Conventualium celebratae non praevio iuramento

de eligendo digniore contra prohibitionem Constitutionis Ordinis; et opponeretur quod esset nulla propter decretum irritans, appositum in Bulla confirmationis Constitutionum eiusdem Ordinis: S. Congregatio, *hoc non obstante, resolvit pro validitate electionis, cum Constitutio illa de iuramento praestando non haberet in SPECIE clausulam annullativam actus contrarii* (Vid. etiam Matteucci, n. 46; Ferraris, loc. cit. n. 11).

1430. Privationes vocis activae et passivae, ac inhabilitatis decreta debent per mensem ante Capitulum pronunciari et causae expediri, aliter non tenent; ex Decreto Visitationis Apostolicae edito die 14 Octobris 1601, a Clemente VIII approbato. Hoc decretum fundatur in iure communi, secundum quod omnes mutationes et sententiae prolatae in limine Capituli, praesumuntur factae ad fraudandam futuram electionem (Matteucci, loc. cit. n. 50; Lezana, loc. cit. n. 34).

1431. Si tamen citato Capitulo et Vocalibus iam congregatis emergeret casus, propter quem aliquis Vocalis voce activa vel passiva aut utraque sit privandus, tunc ipso summarie audito, an aliquam excusationem pro se adducere possit aut velit, potest Praeses per sententiam privationis procedere. Nec obstat decretum citatum S. Visitationis, quia ibi assignatur terminus, intra quem debent examinari causae quae emergerunt ante citationem Capituli, non quae post illam emergerent. Hinc privatione vocis puniri potest elector qui, vel in ipso Capitulo grave aliquod delictum commiserit, vel qui ad Capitulum non detulerit attestationem iuram a Sacerdotibus sui Conventus super celebratione Missarum, iuxta Constitutionem Innocentii XII *Nuper* de die 23 Nov. 1697 (Matteucci, ibid.; Lantusca, verb. *Causa*, n. 4).

1432. In tali Constitutione Innocentiana praecipitur, ut Superiores locales in Provincialibus Capitulis seu Congregationibus exhibeant attestationem seu fidem ab omnibus Sacerdotibus Conventus, Monasterii, seu Domus, subscriptam et iuram, quod singulis tum perpetuis, tum manualibus Missarum oneribus tempore eorum regiminis fuerit omnino et integraliter satisfactum, vel deficiente aliqua modica satisfactione, possit etiam huiusmodi residuali implemento intra breve tempus satisfieri; alioquin praefatam attestationem

non exhibentes, vocem activam et passivam in memoratis Capitulis seu Congregationibus *omnino habere non valeant*.

1433. Hinc est, quod propter defectum observantiae praefatae Constitutionis, S. Congregatio Ep. et Regul. non semel *nullas* declaravit electiones factas in quibusdam Capitulis, prout videre est penes Ferraris, loc. cit. n. 85. Notandum tamen, quod si dicta attestatio casu aliquo non exhibeatur, puta, vel quia Sacerdotes familiae iniuste eam facere noluerunt, vel quia Superior localis ex oblivione eandem sibi exarari non postulasset, sed loco ipsius exhiberet Capitulo librum, in quo adnotata essent manu Officialium, vulgo Revisorum ad hoc deputatorum, onera Missarum una cum concordante adimplimento, non inde excludendus esset ab eodem Capitulo, cum autographus liber aequivaleret praedictae attestationi; imo magis illi adhibenda esset fides, quam isti, utpote quia ista esse posset errori obnoxia. Excludendus vero esset, si ex dicto libro non probaretur dictorum onerum adimplimentum usque ad numerum, cui infra breve tempus, idest infra mensem, satisfieri possit (Ita Giraldi, tom. III, pag. 1035, XVI).

1434. Petes: *An valeat electio facta cum admissione in Capitulum indigni seu inhabilis, hoc est vocem activam non habentis?* Respondetur affirmative, dummodo electus habuerit vota sufficientia, dempto voto illius, qui vocem activam non habet. Ratio est, quia actus collegialiter gestus ab habilibus et inhabilibus, sustinetur propter habiles. Excipiendus est casus admissionis nominatim excommunicati et notorii percussoris Clericorum, permittente eodem Capitulo (Reiff. n. 64 sqq.; Giraldi, loc. cit. pag. 1034, XIV).

1435. Quoad tempus et modum faciendi electiones, Regulares observare tenentur proprias Constitutiones. Penes Fratres Minores lex est, ut electio intra diem unum, hoc est a solis ortu ad occasum usque, omnino fiat. Si intra id tempus peracta non fuerit, tunc si electio sit Provincialis aliorumque Officialium Provincialium, ea devolvitur ad Ministrum Generalem; si vero sit Generalis, devolvitur ad Papam.

1436. Electio rite peracta et acceptata, confirmanda est ab immediato et proximo Superiore, ita ut electus, non obtenta a Superiore confirmatione, nequit se immiscere administrationi vel iu-

ribus Praelaturae. Hinc non potest recipere iuramenta fidelitatis, obedientiae seu subiectionis, vel concedere licentias, honores etc. Electio enim canonica nondum confirmata, non ius in re, sed ius ad rem tantum tribuit (Reiff. n. 31 sq.). Hinc in Constitutionibus Ord. Minorum edicitur: « Electus quicumque, praeter Generalem Ministrum, nullam auctoritatem habeat, priusquam confirmatus fuerit a Praeside, qui tamen, nisi iusta subsit causa, statim electum confirmet » (N. 382, et vid. Matteucci, n. 55).

1437. Nihilominus etiam quoad confirmationem Praelatorum inspiciendae sunt propriae Constitutiones et privilegia. Sunt enim quidam Praelati, qui statim electi consequuntur ius Praelaturae, et simul exercitium et administrationem: cuiusmodi sunt Generales, iuxta privilegia Ordinibus a S. Sede concessa (Lezana, tom. I. cap. XV, n. 35).

1438. In Ordine Minorum Minister Generalis confirmationem, electione peracta, a Sede Apostolica recipit, et potest eo ipso plenam iurisdictionem exercere, ex Constit. Clementis IV, *Virtute conspicuos*. Provinciales vero ex dicta Constitutione confirmantur a Generali vel eius Delegato seu Commissario. Guardiani autem eodem actu eliguntur et confirmantur (Matteucci, ibid. cum aliis; Ferraris, n. 98).

De electione Abbatissarum seu Priorissarum sermo fuit in tractatu seu Libro de Monialibus.

CAPUT II.

De canonica Visitatione.

§ I. *Quid visitatio canonica, et cui competat ius visitandi.*

1439. *Definitio Visitationis.* Visitare nihil aliud est, quam excessus ac defectus inquirere, inventosque castigare, et convenientibus remediis emendare, atque observantiam obligationum iuxta cuiusvis personae ac rei exigentiam, ubi adhuc viget, conservare, et ubi deficit, in pristinum restituere. Ita communiter Doctores per textum Concilii Trid. sess. 24, de Ref. cap. III, ibi:

Visitationum autem omnium istarum praecipuus sit scopus, sanam, orthodoxamque doctrinam, expulsis erroribus, inducere, bonos mores tueri, pravos corrigere, populum cohortationibus et admonitionibus ad religionem, pacem, innocentiamque accendere, cetera, prout locus, tempus, et occasio feret, ex visitantium prudentia ad fidelium fructum constituere.

1440. *Cui competat ius visitandi.* Ius seu potestas visitandi competit omnibus Praelatis, qui iurisdictionem ordinariam in aliquos habent (*Ex Decretal. Innoc. IV, cap. I, Romana Ecclesia*, tit. 39 in 6).

Hinc *a)* Summus Pontifex ius habet visitandi totam Ecclesiam; *b)* Patriarchae, Primates, Archiepiscopi, et Episcopi suas respective Dioeceses; *c)* Abbates, aliique Praelati, habentes proprium territorium, et qualitatem *Nullius* (*Ex cit. cap. I, Romana*); *d)* Superiores generales Ordinum regularium, Provinciales et alii Praelati, quibus est in alia inferiora monasteria legitima iurisdiclio (*Trid. sess. 25, cap. 20, De Ref.*).

1441. *Legati a latere et Nuntii* ius etiam habebant visitandi, et recipiendi procuraciones, ut constat, ex cap. XVII, *CUM INSTANTIA*, lib. I *Decr. tit. 39*; et ex cap. XXIII, *PROCURACIONES*, eod. tit. Verum tractu temporis factum est, ut visitatio haec Legatorum et Nuntiorum Apostolicorum cessaverit, et insuper inoleverit consuetudo, ut Legati et Nuntii sustentarentur ab ipsa Apostolica Sede (*Giraldi*, tom. I, p. 402, sect. 593; *Santi*, lib. III *Decretal. tit. 39, n. 15*).

1442. *Archiepiscopi*, ex cap. VI, *Cum Apostolus*, eod. tit., ius habent vel potius habebant visitandi totam Provinciam, et hinc recipiendi procuraciones. At ex cap. I, *ROMANA in 6*, eod. tit. prohibetur Archiepiscopus visitare dioecesim alicuius Suffraganei, nisi antea absolverit visitationem totius suae Dioeceseos. Cui conditioni et aliam addidit Tridentinum *sess. 24, cap. III de Ref.* ut nempe non possit visitare dioecesim alicuius Suffraganei, nisi causa cognita et probata in *Concilio provinciali*. Quae tamen visitatio, etiam iuxta modum a Tridentino praescriptum, sicut et vocatio ac accessio eorundem Suffraganeorum ad suum Metropolitanum, hodie etiam ex causa, quod rarissime habeantur Concilia provincialia, in desuetudinem abiit (Vid. *Giraldi*, tom. I, p. 406, sect. 597; *Benéd. XIV, Const. Inter plures*, 11 Maii 1744, § 18).

1443. *Archidiaconi etiam vel Decani iure Decretalium ius habebant visitandi* (cap. 6, *Cum Apostolus*, tit. 39). Archidiaconus quippe, Episcopo impedito, quolibet triennio totam dioecesim visitabat (Cap. I, *Ut Archidiaconus, de Offic. Archidiaconi*).

At huic iuri derogatum est, nedum a contraria consuetudine, sed etiam a Concilio Trid. in cap. 3, sess. 24 de Ref., ubi praescribitur, visitationem singulis annis faciendam esse per Episcopum, aut eo impedito, per suum Vicarium generalem, vel alium Visitatorem deputandum. Reservatur tantum Archidiacono et aliis inferioribus, facultas *per seipsum*, non per alium, visitandi eas ecclesias, quas legitime consueverit visitare, sed cum notario assumpto de consensu Episcopi, et cum onere exhibendi eidem Episcopo intra mensem integra visitationis acta.

1444. *Vicarius etiam capitularis ius habet visitandi Dioecesim*, solo quidem sui muneris iure, et sine speciali mandato. Nam ipsi, sede vacante, commissum est gubernium spirituale dietae dioecesis. Quod hic affirmatur, pluribus argumentis demonstrat Benedictus XIV, de *Syn. dioeces.* lib. II, cap. IX, n. V sq., et lib. X, cap. 10, n. 6. Inter cetera documenta, affert Pontifex resolutionem S. Congregationis Concilii, editam sub die 13 Sept. 1721. Propositis dubiis: 1° An Vicarius capitularis (Scardonensis in Dalmatia) facere possit visitationem civitatis et dioecesis? 2° An facere possit visitationem personalem Capitularium? Responsum fuit: *Ad primum et secundum AFFIRMATIVE. dummodo elapsus sit annus a die ultimae visitationis factae ab Ordinario.*

Collige, dummodo effluxerit annus a die ultimae visitationis factae ab Ordinario, Vicarius capitularis potest visitare dioecesim, et etiam *celebrare Synodum dioecesanam*, ut docet idem Benedictus XIV, loc. cit. lib. II, cap. IX, n. V et VI.

1445. *Cardinales quoque olim visitabant* (Cap. VI, *Cum Apostolus*, lib. III, tit. 39) ecclesias proprii tituli. At post Constitutionem *Romanus Pontifex* Innocentii XII 5 Kalend. Oct. 1692, hoc ius cessavit. Nam Cardinalibus in suis titulis, in quibus adest Clerus, reservata est facultas seu iurisdictio in iis *dumtaxat*, quae concernunt servitium chori. Unde Pitonius apud Giraldi, tom. I, p. 126, sect. 197, praedictam Constitutionem explicans, docet, iurisditionem

Episcopalem Cardinalium desivisse in suis titulis, non solum in populum, sed etiam in Clerum, et concedi Cardinalibus solum inrisdictionem domesticam et extraiudicalem illius generis, quae competit Vicariis, Praepositis, seu Archipresbyteris Capitulorum, multando nempe delinquentes per subtractionem distributionum et fructuum, ac vocis in Capitulo.

1446. *Vicariis Apostolicis* in Missionibus ius pariter competit visitandi Provincias sibi concreditas: *Curet Episcopus* (Pekinensis), ita S. Congregatio de Propaganda Fide, 14 Ian. 1798, *quo meliori modo fieri possit, pro suo zelo et prudentia, visitationis munus, etiam extra civitatem, per seipsum; sin minus, quamdiu legitime impeditus fuerit, per idoneos ministros adimplere, iuxta praescriptum Tridentini, sess. 24, cap. 3 de Ref. (Apud Collect. eiusd. S. C., n. 92, p. 42).*

1447. Respectu tamen *Missionariorum Regularium* praedicta visitatio limitatur ad ea, quae respiciunt *curam animarum et Sacramentorum administrationem*. Ad rem faciunt sequentes declarationes. A Vicario Apostolico Tunkini postulatum est:

a) Quod tam ipse, quam ceteri Vicarii Apostolici in Provinciis suae curae commissis, declarentur primi Directores et Superiores rerum spiritualium... absque praecedendo vel laesione privilegiorum Regularium.

S. Congregatio de Prop. Fide, 13 Aug. 1669, respondit: *Non licere Vicariis Apostolicis, sub quovis praetextu, intra suorum Vicariatuum fines, uti aliis facultatibus, quam quae ipsis specialiter a Summo Pontifice et a S. C. concessae fuerunt* (Apud Collect. S. C. de Prop. Fid. p. 29, n. 53 ad 1^m).

b) Quod iudicialiter visitare possint omnia oratoria, capellas, ecclesias, aliaque loca pia, atque id omne providere, quod necessarium iudicaverint ad Dei servitium.

Resp. *Posse, sed respectu Missionariorum Regularium tantum in iis, quae concernunt curam animarum, et Sacramentorum administrationem* (Decr. eod. loc. cit. ad 3^m).

1448. *Episcopus*, tamquam Sedis Apostolicae *delegatus*, visitare potest omnes ecclesias *saeculares* exemptas, non obstantibus privilegiis et consuetudinibus, etiam ab immemorabili tempore prae-

scriptis (*Conc. Trid. sess. 7, c. 8, de Ref.*; Fagn. in lib. III, *de Parochiis*, c. Nullus, n. 33; Matteucci, *Off. Cur.* c. 55, n. 4).

1449. Item visitare potest quascumque ecclesias *saeculares* intra fines suae dioecesis existentes, etiamsi ad Regulares pertineant et ab eis dependeant, dum tamen *per saeculares* eis deservitur; et hoc vigore cit. cap. 8 Tridentini (Vid. cit. Auctores; S. C. C. 15 Febr. 1596, apud Aloys. Adone, *Synopsis Canonico-Liturgica*, lib. I, n. 1331).

1450. Item potest Episcopus, tamquam Sedis Apostolicae *delegatus*, visitare ecclesias omnes *saeculares Nullius Dioecesis*, quantumcumque exemptas, et Sedi Apostolicae immediate subiectas, etiamsi in illis Praelatus inferior habeat quasi Episcopalem iurisdictionem. Haec visitatio facienda est per Episcopum, cuius ecclesia Cathedralis est proximior ecclesiae exemptae (Fagn. in lib. III, *de Parochiis*, c. Nullus, n. 29 et 30; Matteucci, *ibid.* n. 8; Ferraris, v. *Visitare*, n. 24).

1451. Item potest Episcopus, etiam tamquam Sedis Apostolicae delegatus, visitare omnia monasteria commendata, Abbatias, et Praeposuras, in quibus non viget regularis observantia (*Trid. c. 8, sess. 21*; et vid. cit. Auctores).

1452. Item Episcopus visitare potest omnes ecclesias curatas monasteriis Regularium unitas. In iis enim quae spectant *ad curam animarum saecularium*, tam ecclesiae, quam personae regulares, dictam curam exercentes, subiacent iurisdictioni, visitationi et correctioni Episcopi (*Conc. Trid. sess. 7, c. 8, de Ref.*, et *sess. 25, c. 11, de Regul.*).

1453. Quae speciatim ab Episcopo possint vel non visitari in ecclesiis parochialibus, quae a Regularibus administrantur, indicantur a Benedicto XIV, Const. *Firmandis*, quam inferius in Libro de officiis, iuribus et privilegiis Episcoporum summam afferemus.

1454. A visitatione Episcopi excipiuntur ecclesiae parochiales, existentes in monasteriis seu locis, in quibus *Abbatessae generales, aut Capita Ordinum sedem ordinariam principalem habent* (*Trid. sess. 25, c. 11, de Regul.*).

1455. Quamvis Episcopus visitare possit ecclesias parochiales monasteriis Regularium unitas seu adnexas, nequit tamen visitare domos ipsarum parochialium, in quibus non viget regularis obser-

vantia, sed in eis habitant soli Parochi regulares ab eodem approbati, ut alias respondit S. Congregatio apud Fagnanum, lib. I, c. *Grave gerimus*, n. 16, de *Offic. Ordinar.*

1456. Non potest Episcopus visitare monasteria Regularium eo praetextu, quod eorum Superiores sint negligentes, ut declaravit S. Congregatio Concilii, 20 Febr. 1616 (Vid. Decr. penes Ferraris, verb. *Visitare*, n. 39).

1457. Ius habet Episcopus visitandi ecclesias parochiales subiectas capitulo Lateranensi, imo etiam non curatas, quae reperiuntur erectae in solo Lateranensi (Vid. resolutiones S. Congr. Conc. et Ep. et Regul. apud Ferraris, ibid. n. 28 ad 30, et n. 48).

1458. Ius est Episcopi visitandi laicorum Confraternitates in ecclesiis Regularium exemptorum institutas, in iis tamen, quae Confraternitatum administrationem respiciunt (S. C. C. 23 Iun. 1719; Bened. XIV, *Instit.* 105, n. 87; et vid. nostra *Collectio Indulg.* p. 859, n. 1738 sq.).

1459. Ius habet Episcopus visitandi monasteria Monialium, etiam Regularibus subiectarum, in iis quae pertinent *ad clausuram*, etiam inconsultis et irrequisitis earum Superioribus regularibus. Vid. Lib. IV, de *Monialibus*, ubi late de hac materia.

1460. Ius est Episcopi quaecumque loca pia visitandi, eorumque administrationis rationes petendi. Hinc Episcopus, vigore *Trident. sess.* 22, c. 8, etiam tamquam Delegatus Sedis Apostolicae, ius habet visitandi Hospitalia, Collegia quaecumque et Confraternitates laicorum, exceptis iis quae sub Regum immediata protectione sunt, sine eorum licentia (S. C. C. 8 Aug. 1772, et 21 Iun. 1783; Adone, n. 1333 sq.).

1461. Episcopus visitare etiam potest *ecclesias iurispatronatus laicalis*, quamvis exemptas. Nam simplex exemptio alicui ecclesiae vel loco pio concessa, non eximit talia loca a visitatione Episcopi, nisi de ea *specialis et expressa mentio fiat*; et in dubio, an vera adsit exemptio, standum est pro iurisdictione Episcopi (Vid. super re Disceptatio, et resol. S. Congregationis Concilii de die 9 Sept. 1882, apud *Acta S. Sed.* vol. XV, p. 427-433).

1462. Episcopus non potest visitare Conventus Regularium. « Hodie monasteria fere omnia Ordinum tam Mendicantium, quam

non Mendicantium exempta sunt a visitatione, et quaecunque iurisdictione Episcopi dioecesani, nisi sint commendata, et in eis non vigeat regularis observantia, quia tunc monasteria ipsa, et eorum Commendatarii visitari possunt ab Episcopo loci, tamquam Sedis Apostolicae Delegato, dummodo sui Ordinis Capitibus non subsint, ut in Decreto Concilii Tridentini, cap. 8, sess. 21. iuncto cap. 20, sess. 25 de Regul. » (Ita Fagnanus, in cap. *Venerabili*, 24, lib. III, *De Censibus*; Giralaldi, tom. I, p. 406).

1463. « Sedes Apostolica quorumcunque Ordinum Religiosos totaliter eximit ab Ordinariorum iurisdictione, etiam ratione *delicti commissi, contractus initi, ac rei litigiosae existentis extra locum exemptum* » (Id. Fagn. lib. V Decret. de *Privilegiis*, cap. *TUARUM*, XI, n. 18). In citato loco, n. 19 sqq. praestantissimus Canonista enumerat Ordines regulares, tali exemptione gaudentes, de qua tamen exemptione diximus in Lib. VII huius operis.

1464. Quid possit Episcopus quoad visitationem Conventuum virorum Regularium, paucis verbis perstrinxit Summus Pontifex Leo XIII in Constitutione *Romanos Pontifices*, octavo Idus Maii 1881, edita: « *Iure autem communi constitutum est, ut domus, quae Sodales Religiosos sex minimum non capiant, in potestate Episcoporum esse omnino debeant* ».

Imo hodie, ob specialia temporum adiuncta, commendatur Episcopis, ut se abstineant a visitatione parvorum Conventuum (Vid. Acta S. Sed. vol. II, p. 155).

1465. Sciendum quoque est, quod etsi in vim Decreti Innocentii X, *Ut in parvis*, relato in Libro III, n. 288 de *Conventibus*, parvi Conventus, prius suppressi, et postea ad pristinum statum restituti, omnimodae Ordinariorum iurisdictioni subiecti sint, ita ut ab iisdem visitari possint, quaelibet tamen eis interdicta est procuratio vi Decreti Alexandri VII, incip. *Cum Sacra*, de die 15 Jun. 1664, in quo edixit: *Non licere Episcopis, huiusmodi Conventus visitantibus, aliquid accipere procurationis nomine, seu in pecunia, seu in victualibus*; et ita observari praecepit, non obstantibus Constitutibus et ordinationibus Apostolicis, etc. (Apud Giralalum, tom. I, p. 406).

1466. Quando Episcopus visitat dioecesim, tunc non tantum ecclesias et Clerum, sed etiam *Laicos et populum* quoad crimina

et delicta, atque praeceptorum observantiam, fidemque orthodoxam visitare, ac debite corrigere potest et debet, ut praecipitur in Decretali Innocentii IV, cap. I, *Romana*, et patet ex scopo Visitationis a Tridentino explicato in cap. III sess. 24).

Infertur, Visitatores illos muneri suo minime satisfacere, qui de ecclesiis et Clericis tantum solliciti, populum penitus negligunt (Vid. *Reiff.* lib. III, tit. 39, n. 69 sq.).

1467. Quare Episcopus in visitatione tenetur praedicare verbum Dei per se, aut saltem per alios; secus, nisi legitima causa excusetur, ipsum peccare mortaliter opinantur plures Doctores cum Monacelli, qui, adductis iuris textibus ad id probandum, concludit: *quomodo se excusent coram Deo tot Episcopi, qui nihil prorsus curant de hoc in visitando, ipse Deus scit* (Vid. Ferraris, verb. *Visitare*, n. 93).

§ II. A quonam et quando visitari debeat Dioecesis.

1468. Sacrum Concilium Tridentinum in cap. 3, Sess. 24 de *Ref.* sic statuit: *Patriarchae, Primates, Metropolitani, et Episcopi propriam dioecesim per seipsos, aut, si legitime impediti fuerint, per suum generalem Vicarium, aut Visitatorem, si quotannis totam, propter eius latitudinem, visitare non poterunt, saltem maiorem eius partem, ita tamen, ut tota biennio per se, vel Visitatores suos compleatur, visitare non praetermittant.*

Iuxta ergo Concilium Tridentinum Episcopi non solum ius habent, sed etiam tenentur *per seipsos*, aut si legitime fuerint impediti, per Vicarium generalem aut Visitatorem seu Visitatores deputandos, *quotannis* visitare totam dioecesim, aut saltem maiorem eius partem, ita ut si nimis ampla sit, biennio visitatio compleatur.

1469. Hoc tamen Tridentino Decreto non prohibetur Episcopus, ne intra eiusdem anni curriculum, si ita necessarium duxerit, iterum dioecesim visitando perlustret. At in hoc casu non potest recipere procurationem, siquidem Sacrae Congregationes tum Ep. et Reg., tum Concilii declararunt, Episcopum posse quidem huiusmodi visitationem facere per mensem vel circiter, antequam labatur integer annus a die peractae ultimae visitationis, *sed non posse re-*

cipere procuracionem, neque victualia, nisi semel in anno (Apud Bened. XIV, *de Syn. dioec.* lib. X, cap. 10, n. 6; et vid. Giraldi, tom. I, p. 401, sect. 591).

1470. Pro visitatione facienda eligi solent ab Episcopo duo Convisitatores satis experti, et in rebus ecclesiasticis versati. Verum huiusmodi assumptio Convisitatorum seu adiunctorum minime est necessaria, cum sine ipsis possit Episcopus, etiam Capitula Cathedralium, et aliarum maiorum ecclesiarum illorumque personas, visitare, prout docet Tridentinum, sess. 6, cap. 4, de Ref. his verbis: *Per seipsos solos, vel illis, quibus sibi videbitur, adiunctis.*

1471. Tempus incipiendi visitationem, nemque quo die, quo mense inchoari debeat, non est a iure determinatum; unde relinquitur arbitrio Episcopi, qui potest eligere tempus magis congruum iuxta circumstantias locorum visitandorum (Vid. Ferraris, verb. *Visitare*, n. 83).

1472. Quamvis visitatio soleat, ut plurimum, inchoari ab ecclesia cathedrali, id tamen non est de praecepto. Hinc potest Episcopus incipere visitationem ab ecclesia, quae sibi magis placuerit, reservatis iuribus, et sine praeiudicio aliarum ecclesiarum (S. Congr. Rit. in *Egitanien.* 10 Iun. 1602, N. 96 ad 2).

Episcopus potest aliquam Ecclesiam visitare ante suum solemnem ingressum (S. R. C. die 30 Iul. 1689, N. 1813).

1473. Si Episcopus visitare velit ex Decreto *Sess. 6, cap. 4, de Ref.*, debet id personaliter agere; secus si ex aliis Concilii decretis, cum id per suum Vicarium generalem aut Visitatorem facere possit, si modo legitime impeditus fuerit, ut permissum est *sess. 24, cap. III, de Ref.*, etiamsi de visitandis exemptis ageretur, cum dictum caput III^m *exemptiones tollat*. Sic decum fuisse a S. Congregatione refert Barbosa in *Summa Apost. Decis.* verb. *Visitare*, collect. 729; Ferraris, loc. cit. n. 89; Aloysius Adone, loc. cit. n. 1318.

1474. Non est necessarium ut impedimentum ad Visitationem personaliter implendam sit continuum, toto nempe daret tempore a Concilio Tridentino praescripto pro visitatione peragenda; sed id Episcopi conscientiae est remittendum (S. C. C. die 29 Ian. 1701; Adone n. 1319).

1475. *Visitor non potest recusari*; orta enim dubitatione: *An Episcopus visitans possit tamquam suspectus recusari?* S. Congregatio Concilii censuit *non posse*, nec cum generalem visitationem aggreditur, nec cum ad specialem descendit, si modo sine strepitu et figura iudicii procedens, poenas non imponat delictorum ordinarias, sed eas tantum, quae morum correctionem respiciunt, et modum corrigendo non excedat (Apud Fagnan. lib. I. *Decretal. in cap. XVI, Conquerente*, n. 37).

Hoc idem declaratum est a Paulo V, die 29 Oct. 1610, in Rescripto ad Archiepiscopum Portugalliae: Declaramus, ita Pontifex, Episcopum, vel alium, cui id legitime competit, visitantem, non posse uti suspectum recusari, non obstantibus Constitutionibus Apostolicis, etc. (Vid. *Editiones Casinen.* n. 15, penes Ferraris, verb. *Visitare*).

§ III. De Procuracione visitantibus debita.

1476. Procuratio, prout hoc loco accipitur, est contributio sumptuum et expensarum necessariarum pro victu et honesta sustentatione tempore Visitationis praestanda illis, qui ecclesias dioecesis visitant (Vid. Reiff. lib. III, tit. 39, n. 49; Schmalz. pars. IV, eod. tit. n. 100; et cf. Bened. XIV, *de Syn. dioec.* lib. X, cap. 10, n. 6).

Omnes ecclesiae et monasteria *Visitationi subiecta* tenentur, regulariter loquendo, ad *procuracionem* seu honestam sustentationem Visitoribus praestandam, nisi per iura ab hoc onere sint exempta. Et quidem procuratio debetur, quamvis Episcopi vel alii Visitores aliunde sufficientes, vel etiam abundantes redditus habeant. *Nemo enim cogitur propriis stipendiis militare, et dignus est operarius mercede sua* (Vid. Auctores cit.).

1477. « Monentur praedicti omnes et singuli, ad quos Visitatio spectat, ut paterna charitate, christianoque zelo omnes amplectantur; ideoque modesto contenti equitatu, famulatuque, studeant, quam celerrime, debita tamen cum diligentia, Visitationem absolvere. Interimque caveant, ne inutilibus sumptibus eniquam graves onerosive sint; neve ipsi, aut quisquam suorum quidquam procuracionis causa pro visitatione... praeter id quod iure debetur, nec pecuniam,

nec minus, quodcumque sit, etiam qualitercumque offeratur, accipiant; non obstante quacumque consuetudine, etiam immemorabili; exceptis tamen victualibus, quae sibi ac suis frugaliter, moderateque pro temporis tantum necessitate, et non ultra, erunt ministranda » (*Conc. Trid.* sess. 24, cap. III, *de Ref.*).

1478. Hinc S. Congregatio Concilii, prout habetur in Thesaurio Resolutionum tom. 6, *S. Marci Visitationis*, 7 Iulii 1708, proposito dubio: *An Clerus teneatur quidquam solvere ministris, aliisque officialibus Episcopi visitantis?* Respondit: *Ad V deberi victualia tantum, ad formam Concilii* (*Apud Acta S. Sed.* tom. XV, p. 82: Ferraris, verb. *Procuratio*, n. 27, ubi integrum Decretum affertur).

1479. Quatenus comprehendantur sub *procuracione*? Sub ea comprehenduntur omnia quae sunt necessaria pro victu, cibo scilicet, potu, et habitatione ipsius Visitoris et honesti comitatus eiusdem: item pabulum pro equis et iumentis necessariis; quae omnia ex redditibus ecclesiae aut beneficiis praeberi debent, et a Visitatore exigi possunt, quamdiu visitatio durat (*Ita Reiff.* lib. III. tit. 39, *de Censibus* cum communi Doctorum; et vid. *Decr. S. C. C.* diei 14 Dec. 1763, *apud Adone*, loc. cit. n. 1401).

1480. Quoniam vero victus nomine non veniunt vecturae equorum et iumentorum, ideo ad expensas, quae in iis emendis aut conducendis, ac quae pro itinere vel etiam pro iactura equorum fiunt, ecclesia non tenetur. Excipitur casus, quo Visitor esset *Praelatus a Summo Pontifice delegatus*, cui etiam expensae pro equis de loco ad locum necessariae, solvi debent (*Reiff.* loc. cit. n. 55; *Schmalz.* pars. IV, tit. 39, n. 100).

Hinc S. C. C. die 14 Dec. 1763, declaravit: *impensa vecturarum non deberi Episcopo visitanti, deberi tamen Visitori extraordinario* (*Adone*, loc. cit.).

1481. Verum Tridentinum in eodem capite reliquit arbitrio eorum, qui visitantur, *aut victualia subministrare, aut pecuniam, quam antea consueverant, exsolvere* (*Vid. Bened. XIV, de Syn. dioec.* lib. X, cap. 10, n. 6).

1482. *Procuratio debita Vicario capitulari visitanti.* Diximus superius posse a Vicario capitulari dioecesim visitari post annum a die ultimae visitationis ab Episcopo peractae; sed quoniam

non decet, ut ipse cum tanto incedat comitatu, quanto indiget Episcopus, qui maiori praeferat dignitate; ideo S. Congregatio Concilii in casu *Ostunensi Procurationis* die 28 Iulii 1708, rescripsit, Vicario capitulari deberi tantum *medietatem procurationum, quae Episcopi solvi consueverunt*: tali enim pacto servabitur indemnis ab expensis, quae visitationis causa occurrunt, sed nihil lucri ex ea percipiet (Bened. XIV, loc. cit.).

1483. Concilium Tridentinum in citato capite III sess. 24. subiungit: *In iis vero locis, seu Provinciis, ubi consuetudo est, ut nec victualia, nec pecunia, nec quidquam aliud a Visitatoribus accipiatur, sed omnia gratis fiant, ibi id observetur* ». Hunc autem textum Tridentini de consuetudine generali dioecesis, non vero de consuetudine alicuius ecclesiae particularis interpretata pluries est S. Congregatio Concilii. Ita in *Aquipendien.* 23 Apr. 1787, et in *Nursina* 8 Maii 1824.

1484. Si quisquam aliquid amplius in supradictis casibus omnibus accipere praesumpserit, praeter *dupli restitutionem intra mensem faciendam*, aliis etiam poenis mulctantur, videlicet Episcopus subiicitur interdicto ab ingressu ecclesiae, inferior vero suspensioni ab officio et beneficiis quoadusque non restituat (Cap. II, *Exigit de Censibus* in 6; Conc. Trid. loc. cit.).

1485. Praefata restitutio tam necessario facienda est, ut nulla prosit condonatio facta ab illis, quibus eadem restitutio fieri debet. Imo decernit Tridentinum, istos transgressores posse subiici aliis poenis in Synodo provinciali statuendis (cit. cap. sess. 24).

1486. Si una die plures visitentur ecclesiae, non singulae a singulis, sed una dumtaxat procuratio ab omnibus simul exigi potest, ex cap. *Felicitis*, III, eod. tit. in 6, ubi legitur: *Adiicientes, quod non liceat Visitanti, nisi unam procurationem recipere una die, sive unum locum solum visitaverit, sive plura*.

In tali casu illae plures ecclesiae, una die visitatae, debent inter se proportionaliter dividere expensas necessarias pro tali unica procuratione. S. C. C. 28 Mart. 1648, et 16 Iun. 1730 (*Penes Adone*, loc. cit. n. 1406).

1487. Utile putamus super hac materia sequens factum referre. Antonius Sacerdos Sedi Apostolicae exposuit: sese a 32 annis

caeremoniarum Magistri fungi munere in ecclesia Patriarchali S.; huius muneris gratia consuevisse se conferre in quamlibet ecclesiam dioecesis, pridie quam a Praesule visitaretur; tum ut pararet quidquid opus esset ad sacram functionem explendam, tum ut eandem moderetur functionem, die qua sacra conficeretur visitatio. Quemlibet ex Parochis et Administratoribus, occasione sacrae Visitationis propriae ecclesiae, ex antiqua consuetudine, offerre solere caeremoniarum Magistro libellas circiter duodecim, retributionis instar, praeter victualia a nonnullis ecclesiarum Rectoribus praestita. Noveram quidem, ait orator, Antistitem M. iussisse suos ne talibus in adiunctis munera exciperent; sed inter istos non cooptari arbitratus, spontaneas illas excepi oblationes. Quoniam vero ex aliquo tempore dubitavi, ne praxis haec consona sit Tridentinae sanctioni, ideo, ad conscientiae tranquillitatem, expostulo ab Apostolica Sede absolutionem, quatenus opus sit, pro tempore anteacto, eiusque veneratissimum iudicium pro futuro.

De hoc facti specie, praemissa de more disceptatione, sequentia dubia proposita sunt dirimenda:

I. *An Sacerdos Antonius retributionem percipere valeat in casu?* Et quatenus negative:

II. *An et quomodo indulgenda sit absolutio in casu?*

Sacra Congregatio Concilii, sub die 17 Dec. 1881, respondit:

Ad I. *Negative, nisi operam suam praebeat, a Rectoribus ecclesiae specialiter invitatus.*

Ad II. *Affirmative in omnibus, facto verbo cum SSmo* (Apud *Acta S. Sed.* vol. XV, p. 81-84).

1488. Collige: 1° Praeceptum Tridentini de non accipiendis muneribus quibuslibet, praeter victualia, tum esse rigorosum, ut minime prosit contraria consuetudo, quamvis diuturna, imo immemorabilis.

2° Magistrum caeremoniarum in casu exposito, perperam considerari ut a Praesulis comitatu seiunctum. Nam ille ipsum Praesulem praecedat et sequitur, quocumque pergat, et quidem sacrae visitationis causa, ac insuper omnia disponit, ipsamque functionem sacrae visitationis moderatur.

3° Ad tramitem ergo sacrorum Canonum et Concilii Tridentini, merito S. Congregationem Concilii resolvisse, Magistrum cae-

remoniarum nihil in casu recipere posse a Rectoribus ecclesiarum, nisi ab eisdem sit *specialiter* invitatus. .

1489. Iure canonum et ex communi sententia Doctorum eximuntur a solvenda procuratione *Oratoria privata*, — *Hospitalia*, — *ecclesiae et personae ecclesiasticae pauperes, sufficientes redditus non habentes ad ipsam praestandam*, — *Cathedralis et aliae ecclesiae vel loca pia civitatis*, in qua Episcopus residet. Nam visitando loca suae ordinariae residentiae, cessat illa temporis necessitas, quam Tridentinum *in cap. III, sess. 24 de Ref.* praecise ad has procuraciones exigendas requirit, cum expleta visitatione, possit domi suae victum sumere, ideoque nullis expensis est obnoxius: et ita pluries declararunt Sacrae Congregationes Concilii, et Ep. et Reg. apud Ferraris, verb. *Procuratio*, n. 13 et 31; Giral-di, tom. I, p. 403, sect. 593.

Imo nec eas potest exigere, visitando Clerum et oppidum dioecesis, si aliqua parte anni inibi residet, ut declaravit S. Congregatio Concilii in Policastren. 5 Iunii 1637, et in *Aliphana*, 19 Iul. 1705 (Giral-di et Ferraris, loc. cit.).

1490. Procuraciones debentur tantum visitantibus, quando actu visitationem obeunt; adeoque, quando Episcopus dioecesim suam visitat per alium, procuraciones debentur non Episcopo sed illi qui personaliter visitat (Vid. iuris textus, aliaque documenta *penes Ferraris*, loc. cit. n. 15; *Schmalz.* pars I, tit. 39, n. 102 sq.; et eruitur *ex Trid. cit. cap. III, sess. 24*).

Si Visitator *procuracionem non accipiat*, quia non soleat exhiberi, aut quia ipse, usus liberalitate, illam renuat, propriisque se et suos alat sumptibus, tunc, *quia cessat ratio praedicta gravaminis subiectorum*, cessabit consequenter et dispositio Congregationis, *neque accelerare cogitur, sed sua libertate poterit uti ad beneplacitum* (Ita cl. Scriptor Pax Iordanus, in Additionibus Casin. cit. n. 6, apud Ferraris, verb. *Visitare*).

Episcopus seu Visitator hospitatus a laicis non potest exigere procuracionem a Clericis, dummodo isti victualia non recusaverint (Barbosa, Monacelli et alii *penes Ferraris*, loc. cit. n. 23).

Episcopus pergens per dioecesim extra visitationis occasionem, licet ad consecrandam vel reconciliandam ecclesiam, vel Sacramen-

tum confirmationis administrandum, neminem cogere potest ad subministrandas expensas, neque pro equis, neque pro victualibus. Exorta enim dubitatione: An Episcopo accedenti ad Sacramentum Chrismatis conferendum, populus vel Clerus teneatur subministrare victualia? S. Congregatio censuit *non teneri*. Ita Fagnanus, lib. III, *de Censibus*, in cap. *Venerabili*, 24; et vid. plura alia Decreta apud Ferraris, loc. cit. n. 14.

1491. *Dubium*. An Visitatori Apostolico debeat Procuratio a Canonicis, Dignitatibus et Beneficiatis Cathedralis, ceterisque personis ecclesiasticis ac locis Piiis? S. C. Ep. et Reg. die 14 Dec. 1726 respondit: *Affirmative ab omnibus Visitatis pro rata*. Videatur *Collectanea* Emi Bizzarri, p. 355, ubi de Procuratione solvenda Visitatori Apostolico plures aliae declarationes recensentur.

Quaeritur: *An procuraciones ab Episcopo remitti possint?* Respondetur, Episcopum et alios Visitatores, quando actu visitant, procuracionem ob id debitam remittere posse *in speciuli*, non autem *generaliter*, ita ut per huiusmodi remissionem subditus omnino eximatur ab onere solvendi procuraciones etiam in futurum. *Ratio primae partis* est, quia remissione *speciali* nullum successori fit praedictum, aliaeque rationes cessant, quae urgent, ne remitti generaliter possint. *Ratio secundae*, quia procuraciones sunt iuris publici auctoritate et utilitate constitutae; ea autem, quae iuris publici sunt, privatorum pactionibus remitti non possunt (Ita Abbas, Azor, Barbosa, Pirhing, alique, *apud Schmalz.* pars IV, *de Censibus*, tit. 39, n. 110, et 111; *Ferraris*, verb. *Procuratio*, *Addit. Casin.* n. 41).

1492. Quaeritur: *An, et per quot dies liceat Episcopo visitanti protrahere visitationem?* Eadem S. Congregatio respondit: *Arbitrio et conscientiae Ordinarii ad formam Concilii* (Ferraris, ib. ad III).

1493. Concilium Tridentinum, ut iam vidimus, in cap. 3, sess. 24, *de Ref.* praecipit, ut Episcopi visitationis munus impleant «*per seipsos, aut si legitime impediti fuerint, per suum generalem Vicarium, aut Visitatorem*». Idque iure optimo cautum fuit, quoniam uberes visitationis fructus maiori ex parte evanescent, quando Praelatus ipse oculari inspectione singula non perlustrat, nec ore

proprio exhortationis et correctionis verba pronuntiat (Pax Iordanus, *vol. 2, lib. 7, tit. 1, n. 30, de generali Visitatione*, apud Ferraris, verb. *Visitare, Additiones Casinenses*, n. 1).

1494. « Limita quando non esset tanta necessitas visitandi per seipsum omnes Parochias: posset enim per alium discretum virum, etiam si non esset alias legitime impeditus, eas visitare » (Pax Iordanus, *ibid. n. 36; loc. cit. n. 2*).

1495. Porro ex Tridentino, *cit. cap. 3, sess. 24*, tota visitatio singulis annis, vel ad summum, si dioecesis sit ampla, nec praestari integre queat, maior illius pars, et intra biennium compleatur. Nullum tamen certum aliud tempus praescribitur Episcopis ad complendam ipsius visitationem, sed illorum arbitrio relinquitur; quod quidem arbitrium discretum ac moderatum esse oportet, et quanto citius possunt, debita tamen adhibita diligentia, se expedire, ne gravent subiectos expensis. Unde S. Congregatio ad Trid. *sess. 24, cap. 3*, ita respondit in Gadicen.: *Licet celerrime ab Episcopo et aliis adimplenda sit visitatio, tamen Concilium noluit certum terminum praefigere, hoc arbitrio Episcopi relinquendo; illud tamen moderatum et discretum esse debet*. Propterea circa alia negotia ad visitationem non pertinentia, occupare se minime debet, sed totis viribus in hanc curam incumbere. Ita declaratum esse per Sacr. Congr. testantur plures Auctores (Pax Iordanus, *ibid. n. 40; loc. cit. n. 4 et 5*).

§ IV. De Visitatione canonica per Praelatos regulares (1).

1496. Quid generatim visitationis nomine veniat, iam vidimus supra n. 1439 ex doctrina sacri Concilii Tridentini, *sess. 24, de Ref., cap. III*. Videlicet, Visitatio est inquisitio seu indagatio de subditorum vita et moribus, ad hoc instituta, ut delinquentes corrigantur et coerceantur, et opportunis mediis observantia obligationum, vitaeque sanctitas, in subditis omnibus, iuxta cuiusque statum, promoveatur.

(1) Cf. de hac materia Lezana, *Summa Quaestionum Regularium*, tom. I, cap. 27; Reiff. *Lib. V Decretal. tit. 1, De Accusationibus* etc. n. 271 sqq.; Schmalzgrueber, *eod. tit. n. 172 sqq.*; Ferraris, verb. *Visitatio*; Bouix, *De Iure Regularium*, pars VI, cap. III, tom. II, pag. 447.

1497. Visitatio dividitur: 1° In *ordinariam*, quae statutis a lege temporibus peragitur; et *extraordinariam*, quae extra consuetu tempora perficitur.

2° In *generalem*, qua universim de omnium subditorum statu ac moribus inquiritur, seu indagatur; et *specialem*, qua inquiritur de aliqua persona vel de aliqua materia dumtaxat; puta, an Titius commiserit tale delictum.

3° In *iudiciale*, qua Superior procedit *tamquam Iudex* ad vindictam publicam, publiceque puniendos delinquentes ad exemplum aliorum; et *paternam*, qua dictus Superior, ad instar patrisfamilias, procedit ex sola potestate sua dominativa, investigando an subditi servant leges vel propria statuta, an committantur crimina etc.

Loquendo in particulari de visitatione Regularium, limitatur sermo ad visitationem *ordinariam* et *generalem paternam*, qua Superior, non ut iudex, sed ut pater, procedere potest ac debet.

1498. *Quid sint ordinariae Regularium visitationes?* Visitatio ordinaria Regularium est inquisitio *generalis* de vita et moribus Regularium ad hoc instituta, ut Praelatus tamquam Pastor vultum pecoris sui cognoscens, delinquentes contra regularem observantiam et disciplinam aliasque obligationes corrigere, castigare, et emendare; bene ambulantes vero praemiare, ac quemvis iuxta qualitates et merita promovere; media convenientia contra defectus vel excessus praescribere; sicque observantiam et disciplinam regularem restituere, conservare et augere valeat.

1499. Licet visitationes ordinariae Regularium principaliter instituantur ad cognoscendos et tollendos defectus vel excessus Regularium, tamen etiam illuc tendunt, ut ea mediante cognoscantur quoque boni Religiosi, et qualitates eorum, quatenus sciat Praelatus maior, quales Religiosos aliis praeficere, vel ad Officia applicare possit et debeat.

1500. Superiores regulares, maiores praesertim, ut Generales et Provinciales, non tantum de iure humano ecclesiastico, statutisque Ordinum, sed etiam iure naturali et divino possunt ac debent visitationes *per se, vel per alios* facere. Et quidem de iure humano ecclesiastico patet ex Tridentino sess. 25, de *Regul.* cap. 1, cap. 8, et cap. 20. De iure vero naturali desumitur ex ipsa natura officii

pastoralis, vi cuius tenentur Superiores, tamquam veri Pastores, inquirere et corrigere subditorum excessus: *Ne sanguis eorum de suis manibus requiratur*, cap. *Irrefragabili XIII, de Offic. Ordinar.*, ubi etiam additur, quod visitatio nequeat ulla consuetudine impediri.

1501. Dictum est *per se, vel per alios*, quia si in persona legitime impediti sint, possunt per alios visitare, potestate visitandi eisdem delegata, ex regula iuris in 6: *Potest quis per alium, quod potest facere per seipsum*. Censet tamen Lezana cum aliis, quod si Superiores Regulares, quibus visitatio iure ordinario competit, *absque legitimo impedimento* aliis visitationes committerent, peccarent mortaliter, quia esset transgressio praecepti ecclesiastici graviter obligantis. En eius verba: Omittere autem personalem visitationem *ex otiositate*, aut *negligentia*, videtur peccatum mortale, quia est gravis transgressio praecepti Concilii Generalis, scilicet Tridentini, *sess. 24, cap. 3*, et *sess. 25, cap. 1* (Lezana, verb. *Visitator regularis*, n. 3; et cf. Reiff. loc. cit. n. 273).

1502. Recte laudatus Lezana, loc. cit. cum aliis Auctoribus, subdit, quod Superiores regulares « *tenentur etiam visitare Conventus, in quibus resident*, cum quantumvis vigilent super eorum observantia, nihilominus plura ipsis absconduntur, quae solum praecepto, quod in visitatione ponitur, ipsis manifestantur ».

1503. Praelati regulares, v. g. Generales et Provinciales, tenentur *frequenter* visitationes instituere, iuxta praeceptum Tridentini, *sess. 25, de Regul. cap. 8*, his verbis expressum: *Teneanturque suae Congregationis monasteria frequenter visitare, et illorum reformationi incumbere*.

1504. Praedicta visitatio fieri potest, 1° *bis in anno* (cap. 21, *Cum Venerabilis, De Censibus* etc.). Imo 2° *toties quoties opus fuerit*, ex Tridentino, *sess. 6, cap. 4*. Verum, 3° nisi aliqua extraordinaria causa, vel proprii Ordinis statuta frequentiore visitationem exigant, sufficit eam fieri *semel in anno*, ut patet ex praxi communiter servata. Ceterum quoad Regulares, *inspicienda sunt propria cuiuslibet Ordinis Statuta*.

1505. Contra expositam doctrinam obiici potest, quod non omnes textus inris vel Concilii Tridentini superius citati, loquuntur

de Regularibus, sed de Episcopis tantum. Cui respondetur cum communi Doctorum, quod Superiores maiores Regulares in facultate visitandi respective, comparantur Episcopis, ita ut quoties isti suas dioeceses visitare possunt, possint etiam illi monasteria sibi subiecta visitare. Atqui Episcopi singulis annis, ex supra dictis, non tantum semel aut bis, sed etiam toties quoties expediens eis videbitur, visitare dioecesim possunt. Ergo idipsum respectu suarum Provincia- rum, aut monasteriorum, etiam poterunt Superiores regulares.

1506. Quoad Generales, saltem in Ordine Minorum, non solum toties quoties expedire iudicaverint, possunt *per seipsos* Provincias sibi subditas visitare, sed etiam possunt id peragere per Commissarios Visitatores generales, prout constat ex Constitutione Gregorii XIII, incip. *Quoniam nostro*, ubi ita statuitur: *Volentes eundem Ministrum Generalem, quotiescunque sibi expedire videbitur, quos voluerit Commissarios, ad quascunque sui Ordinis Provincias, quibuscunque consuetudinibus et statutis... in contrarium non obstantibus, libere posse.* At regulariter Minister Generalis, saltem in praedicto Ordine Minorum, Commissarios visitatores deputat et deputare debet ad minimum *quotilibet triennio*, nempe circa finem triennii Provincialatus ministri Provincialis cuiuslibet Provinciae (Vid. *Const. Ord. Min.* verb. *Visitatio* et *Visitare*).

1507. Quomodo procedere debeat Visitator in visitatione ordinaria seu *paterna*, et de quibus in genere Visitator inquirere seu indagare, et subditos interrogare debeat, quisque videat proprii Ordinis statuta.

1508. In visitatione ordinaria Visitator non tenetur de iure communi, illis quos interrogat, iuramentum imponere de dicenda veritate, cum non sit inquisitio *iudicialis*, sed *paterna*. Nihilominus consuetudo et statuta Religionum volunt, et plures Auctores docent, ut subditis per sanctam obedientiam praecepiat, ne aliquid retineant, sed cuncta Visitatori fideliter revelent, quae *ad tollendos abusos vel scandala*, et pro conservanda vel restauranda observantia ac disciplina regulari dicenda sunt.

1509. Attamen Visitator in Ordine Minorum, potest quidem, *sed non tenetur*, absolute loquendo, imponere subditis huiusmodi praeceptum: ideo hoc remittitur prudentiae ipsius Visitatoris. Nam

in Constitutionibus generalibus praedicti Ordinis, sub n. 652, praescribitur, quod « Ante visitationem Visitor Fratres graviter hortetur, ut sincere, fideliter, atque intimae charitatis studio aperire velint quaecumque admonitione, correctione, reformatione, aut provisione indigere in Domino cognoverint. Quod ut recte fiat, *id eis, in virtute sanctae obedientiae praecipere potest.*

1510. In visitatione ordinaria non tantum possunt, sed tenentur subditi manifestare, et saltem *paterne* (nempe *extraiudicialiter*, seu *tamquam patri*, non tamquam iudici) denunciare omnes excessus, defectus, transgressiones, et abusus Fratrum, et Conventus, aut Provinciae, tam occultos, quam publicos, qui in *damnum observantiae et disciplinae regularis, aut in praepudicium Communitatis, vel tertii privati cedunt.* Haec conclusio caret controversia, cum teste Sanchez (lib. 6 Moral. cap. 18, n. 50) eam teneant omnes (Ita Reiff. lib. V, tit. I, n. 295, et vid. Elbel, *Theol. Mor.* pars VII, n. 409 edit. Paderbornae 1891).

1511. Praeterea, ex sententia plurium Auctorum, subditi non tantum possunt, sed tenentur etiam illa peccata vel delicta, *quae in solius delinquentis damnum vergunt*, Superiori visitanti *paterne*, seu *ut patri*, manifestare, etiamsi omnino occulta sint, et nullatenus probari valeant, *dummodo sciuntur*, ut per se patet, *extra sigillum confessionis et secretum naturale.*

1512. Ad hoc, ut delicta etiam occultissima, solique peccanti nociva, in visitatione ordinaria denunciari seu manifestari possint ac debeant, non praerequiritur monitio seu correctio fraterna, seu evangelica. Ratio est, inquit Reiffenstuel, lib. I, tit. I, *De Accusationibus*, n. 71: a) Quia ordinarie loquendo Superior *melius et efficacius* potest corrigere et emendare delinquentem, quam subditus; b) Quia Superior facile potest removeere occasiones, quod non potest subditus; c) Quia monitio seu correctio paterna Superioris magis movet et terret delinquentem, praesertim si ei debitas minuitur poenas, nisi emendetur.

1513. Eandem doctrinam iam tradiderunt plurimi Doctores, cum Suarez et D. Thoma apud Laymann, lib. III, tr. III, part. II, cap. IV, n. 5. Angelicus Doctor (*Quodlib.* 11, art. 13) ait, propter diversas condiciones Praelatorum et subditorum, *non posse dari*

generale iudicium: nisi quod omnibus semper servanda est charitas, et quod magis expedire videbitur. Et si hoc aliquis intendat, non peccabit denuntiando.

1514. Verumtamen dari potest casus, quod etiam in Religione (agitur enim de *Institutis Religiosis*) teneatur quis prius fraterne monere, antequam Superiori paterne denuntiet; si nempe certa spes sit, quod sciens occultum delictum soli delinquenti perniciosum, aequè idoneus sit ac Superior ad efficaciter emendandum delinquentem. At id contingere non potest in Religionibus, in quibus vi Statutorum, sine praevia monitione, Superiori paterne denuntiari possunt, vel debent, prout sunt Societas Iesu, et Religio nostra Seraphica (Reiff. loc. cit. n. 72; et cf. Laymann, loc. cit.; Lezana, tom. I, cap. 27, n. 2).

1515. Controvertitur inter Doctores, an Superiori denuntiari valeat delictum Religiosi iam emendati? Videtur probabilius negative respondendum, saltem in casu, quo *denuntiatiuro certum est*, quod frater sit emendatus. Ratio est, quia evangelica seu paterna denuntiatio in delictis occultis ex divina institutione ordinatur ad correctionem fratris delinquentis. Fine ergo obtento, nempe habita emendatione, non recte applicatur medium (Vid. Schmalz. loc. cit. n. 143 sq.; Lezana, loc. cit. circa finem).

1516. Delicta occulta per visitationem paternam cognita, non potest Visitator *sine peccato* publice in capitulo, aut cuivis pro libitu manifestare. Potest tamen ea revelare uni vel pluribus ex rationabili causa, v. g. pro petendo consilio, et cum eisdem de illis disserere pro remedio adhibendo; hi vero tenentur ad servandum secretum.

1517. Potest insuper Visitator, imo debet, congruam seu proportionatam poenitentiam secreto peragendam imponere. Potest praeterea, imo debet talem subditum a loco remove, et Superiori locali alterius Conventus oretenus vel etiam per litteras revelare, ad hoc ut eidem invigilare queat; monito tamen eodem Superiore locali, si opus fuerit, de obligatione servandi secretum. Ratio est: quia visitatio, etiam paterna, non instituitur in eum dumtaxat finem, ut delicta vel delinquentes cognoscantur, sed vel maxime, ut corrigantur, et opportuna remedia in eorumdem emendationem adhi-

beantur. Si ergo ad hunc finem obtinendum talia media censentur necessaria, officium Visitoris erit eadem adhibendi: quandoquidem finis sine mediis necessariis obtineri nequit. Ita communiter Auctores.

1518. Quoad silentium a Visitoribus servandum de culpis ac defectibus in paterna visitatione cognitis, graviter Augustinus Matteucci, (*Offic. Cur. eccles.* cap. 55, § II, *visitatio Regularium*, n. 5) Visitatores monet his verbis: Videant Visitatores, ne deposita a Religiosis publicent, vel Superiori manifestent, quae eisdem (nempe sibi) adversus ipsum fideliter in bonum Religionis aperuerint, aut subditis, quae Superior contra eos in eundem effectum produxerint. Sciant se extraiudicialiter, et in secreto recepissee, et se reos facere ante tribunal Christi propter malorum semina, quae relinquunt, et motiva discordiarum. Proinde licet possint remedia necessaria apponere..., numquam tamen debent *nomina relatorum* palam facere ».

1519. *Visitatores non possunt recusari.* Nam Concilium Tridentinum, sess. 25, cap. 20, *de Regul.* sic expresse praecipit: *Teneantur quicumque praedictorum Ordinum monasteriis prae-sunt, praedictos Visitatores recipere, et illorum ordinationes exequi.*

1520. Visitatores debent, quam citius possunt, se expedire, ne subditos gravent, iuxta textum Tridentini, sess. 24, cap. 3, *de Ref.* ubi decernitur: *Studeant quam celerrime, debita tamen cum diligentia, visitationem ipsam absolvere. Interimque caveant, ne inutilibus sumptibus cuiquam graves, onerosive sint.* Ideo non debent, docent communiter Auctores, se aliis negotiis occupare, quae ad visitationem non pertineant.

1521. Visitatores non possunt munera recipere. *Nec pecuniam*, ita Tridentinum in loco citato, *nec munus, quodcumque sit, etiam qualitercumque offeratur, accipiant; non obstante quacumque consuetudine, etiam immemorabili; exceptis tamen victualibus, quae sibi ac suis frugaliter, moderateque, pro temporis tantum necessitate, et non ultra, erunt ministranda.*

1522. Quamvis autem in citato capite Tridentini sermo sit de Episcopis et aliis Praelatis visitantibus, non vero de Visitoribus Regularibus, certum tamen est, dispositionem in memorato Triden-

lini capite statutam, observandam quoque esse, debita proportione servata, a Visitoribus Regularibus: nam nec ipsis licet dare gravamen monasteriis, cum id vetitum sit a sacris Canonibus, quorum observantia urget etiam Regulares, prout patet ex Tridentino sess. 25, cap. 8, *de Regularibus*, ubi legitur: Teneantur Visitatores suae Congregationis monasteria frequenter visitare, et illorum reformationi incumbere, et ea observare, *quae in sacris Canonibus, et in hoc sacro Concilio sunt decreta.*

1523. *Pro Visitoribus Ordinis Minorum* extat speciale decretum S. Congregationis Episcoporum et Regularium de die 14 Nov. 1710, quo expresse mandavit « ne Visitatores et Commissarii, eorumque Secretarii et Socii sub quovis titulo, aut quaesito colore, vel praetextu, etiam accessus et recessus, neque pro se, neque pro eorum Conventibus et Provinciis, munera, sive contributiones, nec in pecunia, nec in re aliqua, a Provinciis et Conventibus visitatis, aut visitandis, seu communi nomine, sive proprio et particulari Religiosorum, accipiant; sed expensis tantummodo necessariis pro itinere, quae modestiam et paupertatem propriam ipsius Seraphici Ordinis decent, contenti sint ».

« Quod si iudicio Definitorii *vestiario indigere videbuntur*, illud etiam, non tamen in pecunia, sed in specie tantum, tam ipsis Visitoribus et Commissariis, quam eorum Sociis subministrari valeat, fiatque dictarum expensarum subministratio modis licitis, et iuxta proprii Ordinis institutum. Quae omnia praecepit, et respective prohibuit sub poena privationis vocis activae et passivae, aliisque in Constitutionibus Clementis VIII et Urbani VIII *de largitione munerum constitutis*, quaecumque consuetudine in contrarium, quam corruptelam esse declaravit, et aliis quibuscumque non obstantibus... » (Vid. integrum Decr. apud Ferraris, verb. *Visitare*, n. 123).

1524. Ceterum non est improbanda praxis, ubi haec sit, quod in primo accessu parentur Visitori cibaria nonnulla super ordinaria, modo sint religiosa et iuxta vires; et subinde tempore permanentiae, una pitantia plus aliis in Refectorio donetur, ut ita ex itinere, et propter assiduos labores fatigatus, vires resumat et conservet. Ita Matteucci, *Offic. Cur. Ecclesiast.* cap. 55, § II, n. 17, citans Laurentium de Peyrinis.

1525. Antequam e Conventu Visitator discedat, impertire solet Fratribus simul adunatis generalem absolutionem et dispensationem super irregularitatibus, iuxta formulam in Ritualibus cuiusque Ordinis communiter insertam. Quid praecise prosit haec absolutio, Auctores communiter respondent, prodesse saltem pro censuris et irregularitatibus dubiis et oblitis, seu ignoranter incursis, et non deest, ut Sigismundus a Bononia, qui eam extendit ad omnem inhabilitatem occultam. « Absolutiones autem et dispensationes, ita Lezana, tom. I, cap. 18, n. 93, quae communiter solent dari a Praelatis regularibus in praedictis visitationibus, prosunt Religiosis in foro interno animae, saltem pro censuris et irregularitatibus dubiis, et oblitis, seu ignoranter incursis. *Alias prorsus vanae et inutiles essent tales absolutiones et dispensationes* ».

An vero prosint etiam *pro censuris et irregularitatibus certis et manifestis, occultis tamen*, et in ipso foro conscientiae? Non video aliquem de hoc puncto disputantem; sed sub aliorum censura dicerem, valere quidem ad omnia, ad quae se extendere possunt auctoritas ordinaria et privilegia Praelatorum. Verba enim illa, quibus in similibus casibus utuntur Praelati, scilicet *absolvo vos*, vel *dispenso vobiscum*, pie sane videntur favorabiliter amplianda » (Vid. etiam Matteucci, loc. cit. n. 13; *Collect. Indulg.* n. 1409 sq.).

§ V. De Visitatione sacrorum Liminum Apostolorum.

1526. Ab antiquo Ecclesiae tempore pius usus invaluit, ut Episcopi Romanum iter aggredierentur, et sacra Apostolorum Limina devotionis gratia visitarent. Deinde sensim sine sensu vi muneris sui obligari incepterunt ad hanc visitationem obeundam. At huiusmodi visitatio fieri tantummodo debebat, ut Episcopi propriam reverentiam exhiberent Principibus Apostolorum Petro et Paulo, ad eorum sepulchra in propriis Basilicis preces fundendo, et ut subiectionis et obedientiae signum tribuerent atque ostenderent erga romanam Cathedram (Cf. Bened. XIV, *de Syn. dioec.* lib. XIII, cap. VI, n. XII).

1527. Sixtus V, hunc veterem et laudabilem morem antiquitus institutum, confirmandum, et normam observandam melius determinans,

per Constitutionem incip. *Romanus Pontifex*, die 20 Dec. 1583, statuit, ut omnes Patriarchae, Primates, Archiepiscopi, et Episcopi, etiamsi Cardinalatus dignitate praefulgerent, antequam munus Consecrationis susciperent, vel, si de una ad aliam ecclesiam transferrentur, antequam huius regimini et administrationi se immiscerent, iuramento promittere, se limina Apostolorum Petri et Pauli, statutis temporibus, personaliter visitaturos, ac Romanis Pontificibus pro tempore existentibus rationem reddituros de toto eorum pastoralis Officio, deque rebus omnibus ad ipsarum, quas regerent, ecclesiarum statum, ad cleri et populi disciplinam pertinentibus (Vid. Bened. XIV, Const. *Quod sancta*, 23 Nov. 1740; *De Syn. dioec.* lib. XIII, cap. VI).

1528. Quod si Episcopus legitimo impedimento detentus fuerit, quominus per seipsum limina Apostolorum visitet, tenetur talem visitationem peragere per certum nuntium, vel procuratorem de gremio Capituli, aut alium Sacerdotem in dignitate ecclesiastica constitutum, et si Clero careat omnino, per aliquem alium presbyterum saecularem vel regularem spectatae probitatis et religionis, deque dioecesis rebus et negotiis plene instructum (Bulla Sixti V, *Romanus Pontifex*, quae iacet penes Ferraris, verb. *Limina*, Addit. Casin. n. 52; et vid. Bened. XIV, *De Syn. dioec.* loc. cit. n. III).

1529. Tempus assignatum ad praedictum visitationis officium commodè explendum, est ut sequitur, videlicet: Episcopi Itali, vel ex Italicis insulis, unde in Italiam commodius traici potest, veluti Siculi, Sardi, Corsi et alii adiacentium Provinciarum Italiae, ac etiam Dalmatiae et Graecarum, quae e regione ipsis Italiae et Siciliae oris sunt, *tertio quoque anno*: Germani vero, Galli, Hispani, Belgae, Bohemi, Hungari, Poloni, Angli, Scoti, Hiberni, et ceteri omnes, qui in Europa sunt citra mare Germanicum et Balticum, ac omnium insularum maris Mediterranei, *quarto anno*: et qui intra Europae fines sunt his Provinciis remotiores, ac etiam Africani littoribus nostris adversi, ac insularum maris Oceani septentrionalis et occidentalis Europae et Africae citra continentem novi Orbis, *quinto anno*: Asiatici vero, et qui extra Asiam, et in aliis novis terris orientalibus, meridionalibus, occidentalibus et septentrionalibus, tam in insulis, quam in continentibus, et denique in quibuscumque mundi

partibus, *decimo quoque anno* (Bulla Sixti V, et vid. Bened. XIV, *de Synod. dioec.* loc. cit. n. II).

1530. Sciendum tamen, Episcopos Hiberniae, qui ex Bulla Sixtina *quarto quoque anno* praefatam visitationem obire deberent, olim postulasse, ut eorum paupertatis ratione habita, ipsis concederetur, prout Asiaticis et aliis remotioribus, *singulis decenniis* semel dumtaxat eandem visitationem explere: quod iis, ob allegatam paupertatis causam, a S. Congregatione, annuente Pontifice, indultum fuit die 10 Maii 1631 (Bened. XIV, loc. cit. n. IV).

1531. Quia in praefata Bulla Sixtina nulla mentio fit de Abbatibus, Prioribus, aliisque, habentibus monasterium, seu ecclesiam, cum iurisdictione quasi Episcopali in *territorio separato*, ideo Benedictus XIV per memoratam Constitutionem *Quod sancta*, obligationem visitationis sacrorum liminum, et relationis faciendae de commissa sibi monasteriorum et ecclesiarum procuracione, ad ipsos quoque Abbates, seu Priores, iurisdictionem quasi Episcopalem exercentes, extendit (Cf. etiam *de Syn. dioec.* loc. cit. n. IX).

1532. Prout Episcopi, ita et dicti Praelati inferiores iuramentum de re praestare tenentur; et quidem, si praesentes in Curia fuerint, in manibus S. R. E. Diaconi Cardinalis ordine prioris; si vero absentes, in manibus Nuntii aut Legati Sedis Apostolicae, si praesens fuerit; sin minus alicuius Episcopi, aut Archiepiscopi, eorum arbitrio eligendi (Ita in cit. Const. *Quod sancta*, § 3).

1533. Neminem latet, in Cardinalium Collegio sex esse Episcopos, Suburbicarios nuncupatos, Ostiensem videlicet, Portuensem, Sabinensem, Albanensem, Praenestinum, et Tusculanum. Notum est etiam, ipsos ad residentiam minime obligari. At vero dubitari potest, an huiusmodi suburbicarii Cardinales Episcopi teneantur, iuxta Sixtinam Constitutionem, ad supradictam visitationem sacrorum Liminum, et relationem status propriae cuiusque ecclesiae? Olim quidem controversia super re fuit, sed dubium sustulit Clemens XII, Const. *Pastorale Officium*, declarans, ipsos vere obligatos esse ad Sixtinae Constitutionis observantiam (Bened. XIV, *de Syn. dioec.* lib. 13, cap. 6, n. VIII).

1534. Limina Apostolorum tenentur visitare etiam *Episcopi itulares*, ut ex Fagnano tenet etiam Benedictus XIV, loc. cit. n. V.

Quamvis enim huiusmodi Episcopi nequeant ut plurimum referre de statu suae ecclesiae, tamen possunt et debent *venerationem sacris cineribus Apostolorum*, et actum obedientiae et submissionis Romano Pontifici exhibere, quod est alter finis praeceptae visitationis. *Id tamen*, inquit Giral-di, tom. I, p. 130, *non videtur usu receptum*. Immo S. C. de Prop. Fide in litteris datis 1 Iunii 1877 declarat Vicarios Apostolicos, sive sint caractere episcopali insigniti sive eo careant, ad illam visitationem « minime teneri in vim Constitutionis fel. rec. Sixti V, utpote quae respicit Praesules, qui dioecesi erectae praesunt; bene vero teneri ratione officii » (Collect. eiusdem S. C. n. 109).

1535. *Sanctio poenalis*. Praedicta dispositio quoad visitationem sacrorum liminum statutis temporibus faciendam, tam Episcopis a Sixto V, quam Praelatis inferioribus (supra descriptis) a Benedicto XIV, praecipitur observanda *in virtute sanctae obedientiae*. Contravenientes « *ab ingressu ecclesiae, ac etiam ab administratione tam spiritualium, quam temporalium, necnon a perceptione fructuum suarum ecclesiarum... ipso facto tamdiu suspensos esse volumus* (sic laudati Pontifices), *donec a contumacia resipiscentes, relaxationem suspensionis huiusmodi a Sede praedicta meruerint obtinere* ».

1536. Haec porro sanctio, quoniam non est vera censura suspensionis a divinis, sed potius refert poenae indolem, non fuit abrogata, prout animadvertit Franciscus Santi, lib. I, tit. 31, n. 189, a Const. *Apostolicae Sedis*.

1537. Benedictus XIV Congregationi Concilii aliam particularem Congregationem adiecit *pro excipiendis et examinandis relationibus* Episcoporum, Abbatum etc. super statibus eorundem ecclesiarum. Huiusmodi igitur Congregationi tradenda est relatio status Dioecesium (Const. *Decet*, 23 Nov. 1740; *De Syn. dioec.* loc. cit. n. XI vid. etiam Giral-di, tom. III, p. 1072).

1538. At *Vicarii Apostolici* relationem Vicariatus exhibent S. Congregationi de Propaganda Fide, prout etiam *Episcopi quarundam regionum*, etsi in iis hierarchia Episcopalis fuerit restituta. Tales sunt, ex variis Constitutionibus Pii IX et Leonis XIII, allegatis a Santi, n. 191, Episcopi Angliae, Scotiae, Hollandiae etc. non tamen comprehensis Episcopis Bosniae et Erzegovinae.

1539. Quia nulla fuerat unquam edita *Instructio*, qua tamquam regula in ea relatione efformanda uterentur Episcopi, hinc in Concilio Romano anno 1725 sub Benedicto XIII celebrato, statutum est, ut huiusmodi *Instructio* a S. Congregatione Concilii ederetur. Videri potest haec *Instructio*, tum in appendice Tomi I, Bullarii Benedicti XIV, edit. Venetiis ann. 1778, tum apud Ferraris, verb. *Limina*, Additiones Casinen. circa finem.

1540. Quoad visitationem Sacrorum Liminum saepe quaesitum fuit undenam in *computando triennio, quadriennio* etc. exordiri oporteat. Et quidem *a)* alii opinati sunt ea temporis intervalla Episcopos computare debere a die, quo ad Sedem episcopalem in Consistorio renuntiati sunt, aut quo litterae Apostolicae ipsis expeditae fuerunt; *b)* alii a die consecrationis; *c)* alii a die acceptae Sedis possessionis; *d)* quidam etiam existimarunt initium temporis ad SS. Liminum Visitationem peragendam sumendum esse a die, quo dioecesis erecta fuit.

1541. Ad omnes huiusmodi opiniones e medio tollendas sat est, ea quae Sixtus V constituit, sedulo inspicere; aperte enim in § 8 praefatae Constitutionis enuntiatur, *a die publicationis* eiusdem Constitutionis Episcopos ad SS. Apostolorum cineres visitandos *omnino teneri*. Triennia igitur, quatriennia etc. ita sunt computanda, ut initio sumpto *a die*, quo praedicta Constitutio edita fuit, nimirum a die 20 Dec. 1585, perpetuo et sine alia interruptione *pro omnibus successoribus Episcopis* decurrant.

Quae cum ita sint, cum quispiam ad Episcopalem Sedem, sive ex veteribus, sive ex novis, evehitur, diem quo lex Sixti V prodiit, *prae oculis habeat*. Si quis de hoc argumento plura desiderat, legat *Instructionem S. C. de Prop. Fid.* edit. die 1 Iun. 1877, quae prostat in *Supplem. Bucceroni ad Ferraris* vol. IX, verb. *Limina Apostolorum*.

LIBER DECIMUS TERTIUS

DE CENSIBUS, OBLATIONIBUS, NEGOTIATIONE

ET OFFICIIS MISSIONARIORUM

Plura et varia in praesenti Libro concluduntur: agitur enim tum de iis quae a Clericis in quibusdam casibus praestari debent suo Episcopo vel ex eius mandato aliis, ut sunt census, tributa seu oblationes; tum de iis quae a iure iisdem Clericis, etiam Regularibus, non exclusis Missionariis, vetantur, ut est mercatura seu negotiatio aliique actus et officia, quae Clericos omnes valde dedecent. Postremo loco quaedam delibantur, quae officia et iura Missionariorum, praesertim Regularium concernunt.

CAPUT I.

De Censibus seu oblationibus (1).

§ I. *Notio census et potestas eum imponendi.*

1542. *Census* nomen varie accipitur; generatim significat quidquid annuatim in certa quantitate alteri solvitur. Hoc in loco census definitur: *annua pensio, quae ex redditibus, seu proventibus ecclesiae seu beneficii, in signum praesertim subiectionis annuatim solvitur Episcopo, vel eiusdem auctoritate et iusta de causa, aliis.*

(1) Cfr. Giralaldi, *Expositio Iuris Pontificii*, tom. I, pag. 395 sqq.; Devoti, *Institutiones* can. tom. II, tit. XV, p. 265, edit. Venetiis ann. 1834; Schmalz.; Reiff.; Santi etc. in Lib. III. Decretal. tit. 39.

1543. Census alius *antiquus* dicitur, alius *novus*. Antiquus est, qui imponitur ecclesiae vel beneficio *in ipsa foundatione*, vel *in consecratione ecclesiae*. Novus est, qui ab initio non fuit impositus, sed imponitur ecclesiae *post eius foundationem vel consecrationem*, et beneficio *post eius legitimam erectionem*. Uterque census potest esse vel *perpetuus*, quo ecclesia seu beneficium in perpetuum gravatum et obligatum manet; vel *temporaneus*, qui solum ad certum tempus singulis annis ab ecclesia vel beneficio praestari debet.

1544. Quinam imponere possunt census?

I. *Romanus Pontifex*, qui cum iuxta cap. II, de praeb. in 6, liberam habeat dispositionem bonorum ecclesiasticorum, potest imponere censum sive *antiquum*, sive *novum*, tum *temporaneum*, tum *perpetuum*.

II. *Episcopus*, qui potest imponere censum *antiquum* a) in fundatione et erectione ecclesiae vel beneficii, aut in consecratione ecclesiae, non tantum temporaneum, sed et perpetuum solvendum pro se, vel pro aliis; b) quando concedit de consensu Capituli aliquam ecclesiam a sua iurisdictione dependentem, et eam a sua iurisdictione eximit.

III. *Patronus* moderatum censum *antiquum*, cum consensu Episcopi, imponere potest in limine fundationis.

1545. Censum antiquum semel impositum *non potest amplius Episcopus* vel alius Papa inferior *augere*, etiamsi augeantur facultates et redditus ecclesiae, vel beneficii. Ratio est, quia census vel datur in signum subiectionis, et tunc nulla est necessitas eum augendi, cum etiam per rem minimam subiectio denotari queat; vel datur et constituitur pro privato, v. g. pro *patrono*, et etiam tunc propter augmentum reddituum augeri non potest census. Ratio est, quia patronus ex facta concessione bonorum suorum ecclesiae vel beneficio. cessavit esse dominus, ac proinde nullum ius habet in augmento facultatum seu reddituum ecclesiae vel beneficii (Auct. cit.).

1546. Nequit autem Episcopus, nullusque alius praeter Romanum Pontificem, ecclesiis ac beneficiis imponere *novum censum perpetuum*, ut patet ex pluribus Iuris testibus, v. g. ex cap. 7, *Prohibemus*, tit. 39, ubi legitur: *Prohibemus, ne ab Abbatibus, Episcopis, vel aliis Praelatis novi census imponantur ecclesiis,*

nec veteres augeantur etc. Si quis vero aliter fecerit, irritum, quod egerit, habeatur.

1547. a) Potest vero Episcopus censum *temporaneum* imponere in casibus a iure definitis. Ex. g. in favorem Vicarii temporanei, quem constituit in locum Parochi titularis vel imperiti, vel in scandalo perseverantis (*Trid. sess. 21, cap. 6, de Ref.*).

b) Potest Episcopus censum *temporaneum* imponere pro reparationibus in sacro templo perficiendis, et praesertim in cathedrali ecclesia (*Trid. cit. sess. cap. 7*).

c) Item potest Episcopus *novum* censum, quoadusque necessitas postulaverit, ecclesiis et beneficiis imponere *pro erectione seminarii dioecesani* (*Trid. sess. 23, cap. 18, de Ref.* et consule Auctores citatos).

1548. Advertendum est, quamplurimos Auctores opinari, posse Episcopum *ob iustas causas*, praeter recensitas, imponere censum seu pensionem personae beneficiatae ad eius vitam tantummodo duraturam, saltem de consensu ipsius beneficiati. Ita opinatur Fagn. in cap. *Nisi essent*, 21, *de Praeb.* n. 28, lib. III; Reiff. lib. III, tit. 12, n. 89; Ferraris, verb. *Pensio*, n. 16, et alii non pauci ab eisdem Auctoribus citati. Iustae causae essent: pro bono pacis, pro aliqua lite componenda, pro studio alienius scholaris pauperis, pro utilitate ecclesiae, pro pauperibus et egenis, pro benemeritis, pro usu pio, pro renuntiantibus ex causa renuntiationis loco alimenterum in quantitate moderata et non ex pactione partium (Vid. Ferraris, verb. *Pensio*, n. 18, et cf. Aichner, p. 272).

1549. Praestantissimus Giraldis, tom. 4, pag. 397, sect. 584, exposita huiusmodi sententia, subiungit: « Verum si eos casus excipias, in quibus datur facultas Episcopis a Tridentino, sess. 21, cap. 6, et sess. 23, cap. 18, ac peculiare indultum; quoad hoc fortasse alicui concessum; censeo in praesens nec Episcopis nec Rectoribus id amplius licere, cum habeamus rubricam ac legem generalem, quod ecclesiastica beneficia *sine diminutione conferantur*; Curiae stylus ac praxis sit, pro impositione huiusmodi pensionum recurrere ad Summum Pontificem, qui neque solet pensiones ab Episcopis impositas confirmare aut approbare; sed novam provisionem, aut beneficii, aut ipsius pensionis concedere ».

Deinde laudatus Auctor observat, dietam impositionem vel esse vel inducere speciem quandam *alienationis*, saltem successive, in re non parva, obligantem quidem personam beneficiati, sed *positam super tale beneficium*. Unde cum fieri nequeat alienatio rei ecclesiasticae in re non parva *sine Beneplacito Apostolico*, nec ad id sufficit consensus Episcopi, ut constat ex Extravag. *Ambitiosae*, innovata a Pio PP. IX in Const. *Apostolicae Sedis*.

1550. Quod attinet ad ecclesias *parochiales*, etiam iurispatronatus, nec Episcopum, nec alium quemcumque collatorem, Papa inferiorem, posse eisdem pensionem imponere, perspicue statuit Innocentius XII, die 11 Nov. 1692, per Edictum sui Prodatarii, Emi Cardinalis Panciatichi. Quod quidem Edictum amplissime confirmavit Benedictus XIII per specialem Constitutionem incip. *Quanta* octavo idus Sept. 1724, quae prostat penes Ferraris, verb. *Pensio*, n. 28; et cf. Giraldi, tom. I, pag. 398, sect. 384; Reiff. lib. III, tit. XII, n. 99 sqq.

1551. Cl. Scavini, tom. 3, n. 650, p. 353, edit. 12^a 1874, *de pensione* ita scribit: «Ex Tridentino possunt eam constituere Episcopi, si agatur de Vicario deputando imperitis, aut malis Rectoribus. Utrum vero possint, alia causa interveniente, ad Parochum senem vel infirmum alendum, qui Beneficium ideo dimittit, vel ad compensandam inaequalitatem in Beneficiorum permutatione, ad succurrendum paupertati alicuius Clerici, cuius opera fuit utilis Ecclesiae, ad lites finiendas, sunt qui affirmant. Verum alii contendunt, id esse solius Pontificis, ex praxi Romanae Curiae, quae facit ius » (Consule *Acta S. Sed.* vol. IV, p. 76 sq., vol. V, p. 172 sq., et vol. VII, p. 325).

1552. In cit. vol. IV *Acta S. Sed.* pag. 78 «Redactor Ephe-meridis ita scribit: «Episcopi *ex iamdiu invecta consuetudine* pensiones imponunt in collatione Beneficiorum. Huiusmodi autem pensiones, quae ab Episcopis imponuntur, non possunt considerari tamquam onera *realia Beneficio imposita*, sed considerari debent tamquam onera *personalia imposita Beneficiario*; et ideo Episcopi generatim non possunt imponere pensiones *perpetuas*, ex. gr. favore alicuius Collegii, quod numquam moritur... Huiusmodi enim pensiones non solum gravarent Beneficium, sed ipsum Benefi-

cium, et fieret veluti Beneficii *sectio*, quam sectionem, obstante principio, ut *Beneficia sine diminutione conferantur*, Episcopi auctoritate ordinaria generatim facere non possunt ».

Quod locorum Ordinarii, *invalescente consuetudine*, pensiones imponant, affirmat praelaudatus redactor etiam in vol. V memoratae Ephemeridis, pag. 178. Et si ita est, et saltem tolerante S. Sede, consuetudo huiusmodi vigere pergit, Doctorum dissensio de hac materia dicenda esset finita.

§ II. De Cathedratico, seu Synodatico.

1553. *Cathedraticum* est certa pensio singulis annis Episcopo solvi consueta in signum subiectionis, et in honorem Cathedrae Episcopalis. Dicitur etiam *Synodaticum*, quia in Synodis Episcopalibus, quae singulis annis celebrabantur, solvi consueverat (Vid. Bened. XIV, de *Syn. dioec.* lib. V, cap. VI; Fagn. cap. XVI, *Conquerente*, lib. I, *De Offic. Ordinar.* n. 44).

1554. Hoc ius inter cetera Episcopalia iura adeo est privilegiatum, ut neque ab Episcopis in totum remitti, nec a quoquam valeat, quocumque titulo, vel immemorabili consuetudine praescribi (*Conc. Roman.* sub Bened. XIII, ann. 1725, *apud Bened. XIV*, loc. cit. cap. VII, n. VI).

1555. Cathedraticum solvi debet ab omnibus ecclesiis saecularibus, et a quibuscumque Parochis et Beneficiariis, cuiuscumque ritus sint, modo in dioecesi degant, et unius Episcopi iurisdictioni subsint (*Bened. XIV*, loc. cit. cap. VII, n. II).

1556. Eximuntur a solvendo Cathedratico *ecclesiae Regularium, Monasteriis contiguae, in quibus iidem Regulares divina peragunt officia*, ex pluribus iuris textibus, apud Benedictum XIV, loc. cit. n. III; Fagnanus, cit. cap. *Conquerente*, n. 10 et 43, Reiff. lib. III, tit. 39, n. 12; Santi, eod. tit. n. 6.

1557. Ecclesiae vero, Beneficia, Capellae, et Parochiae *saeculares* quibus Regulares praesunt, Cathedraticum solvere Episcopo tenentur. etiamsi eorum monasteriis pleno iure sint incorporatae (*Bened. XIV*, loc. cit.).

1558. Ratio cur Regulares non teneantur solvere Cathedraticum de Monasteriis seu ecclesiis regularibus, in quibus ipsi sacra

peragunt; teneantur vero de ecclesiis, capellis, sive Beneficiis saecularibus, quibus ipsi Regulares praesunt, haec est iuxta Doctores: Quia *a lege dioecessana* sunt exempta quoad priora; non sunt vero exempta *ab ipsa lege dioecessana* quoad posteriora, ac ideo haec tenentur ad onera, quibus substant ceterae ecclesiae saeculares (Cf. Bened. XIV, et Fagn. loc. cit.; Reiff. n. 12 et 13).

1559. Obiter notandum est, a Canonistis, iuxta cap. 18, *De Offic. Iud. et Glossam ibi*, potestatem Episcopi dividi in legem *iurisdictionis*, et in legem *dioecesanam*. Lex *iurisdictionis* consistit in *dando*, seu in collatione Ordinum, Beneficiorum, et Officiorum, in ferendis sententiis, et absolvendis fidelibus a culpis. Lex vero *dioecessana* consistit in *recipiendo*, et versatur circa illas exactiones, quas Episcopus a suis subditis potest exquirere et assequi. Exactiones ergo obtinet Episcopus vi legis dioecesanae (Ita Franciscas Santi, lib. 3, tit. 39, n. 7; vid. n. 808 in Lib. VII huius oper.).

1560. Confraternitates etiam laicorum, auctoritate ordinaria erectae, ad Cathedralici solutionem tenentur, si habeant propriam ecclesiam; secus autem, si simplicem tantum Capellam, seu Altare habeant, in aliena ecclesia situm (S. Congr. Conc. die 24 Iul. 1734 apud Bened. XIV, loc. cit. n. IV).

1561. S. Congregatio Concilii in *Maceratensi* die 29 Apr. 1731 dixit, ex omnibus Beneficiis Cathedralicum deberi Episcopo, solis exceptis Capellaniis laicalibus, et ad nutum amovibilibus (Bened. XIV, ibid. n. V).

1562. *Quantitas pecuniae pro Cathedralico*. Haud facile est determinare quantitatem pecuniae, Cathedralici nomine, Episcopo erogandae; scimus quippe a iure praescriptos *duos solidos*; sed quanam pecuniae species et quantitas *solidi* nomine sit intelligenda, ignoramus: siquidem nec solidus, nec solidi valor, semper et ubique unus fuit, sed pro tempore et regionum diversitate, diversus. Concilium Romanum sub Benedicto XIII celebratum, singulis solidis valorem attribuit *unius auri* monetae Romanae, ac ideo duos solidos, titulo Cathedralici persolvendos, continere, ait, *viginti iulios* eiusdem monetae. Verum non integros solidos a singulis Beneficiariis pendendos decrevit, sed pro quantitate reddituum Beneficiorum, quae obtinent, secundum mensuram ibidem definitam. Porro, cum prae-

fatum Concilium mere Provinciale fuerit, legem non constituit extra Romanam Provinciam servandam.

1563. Quocirca, cum nihil certi hac de re a iure communi colligere possimus, concludendum est, certam et universalem regulam quoad quantitatem Cathedratici, praescribi non posse, sed illam desumendam esse *a particularibus locorum statutis*, et recepta in qualibet dioecesi consuetudine (*Bened. XIV*, Lib. V, cap. VII, n. 1; et vid. *Fagn.* lib. I, de *Offic. Ordinari.* cap. XVI, *Conquerente*, n. 43).

1564. Porro in determinanda taxa sub titulo Cathedratici, servanda est ab Episcopo moderatio. Nam potius quam ad Episcopi lucrum, constitutus est a iure huiusmodi census, ut dictum est, in recognitionem subiectionis et honoris erga *Cathedram* Episcopalem, a qua *Cathedraticum* appellatus est (Cf. *Bened. XIV*, ibid. cap. VI, n. IV; *Santi*, loc. cit.).

§ III. De Subsidio charitativo.

1565. Subsidium charitativum est exactio seu pensio *extraordinaria*, quam Praelati ecclesiastici, praesertim Episcopi, ex manifesta et rationali causa a suis subditis cum charitate postulant. Desumitur ex cap. VI, *Cum Apostolus*, *De Censibus*, *Exactionibus* etc. ubi legitur: Prohibemus etiam, ne subditos suos talliis et exactionibus Episcopi gravare praesumant. *Sustinemus autem pro multis necessitatibus, quae aliquoties superveniunt, ut si manifesta ac rationabilis causa extiterit, cum charitate moderatum ab eis valeant auxilium postulare.* Idem statuitur in cap. XVI, *Conquerente*, *De Officio Ordinari.*

1566. Quamvis subsidium charitativum ex charitate petatur, tamen, iuxta communioem Doctorum sententiam obligat revera subditos, qui si inviti fuerint, cogi etiam possunt ad illud solvendum (*Laymann*, lib. III, tr. III, pars. I, cap. III § unic. n. 10; *Reiff.* lib. III, tit. 39, n. 21; *Ferraris*, verb. *Subsidium charitativum*, n. 14; *Santi*, lib. III, tit. 39, n. 8).

1567. Praeter Summum Pontificem, de quo nemo dubitat, petere possunt subsidium charitativum in suis respectivis dioecesibus Episcopi, ut patet ex dicto canone *Cum Apostolus*, et etiam ii, qui

similem Episcopali iurisdictionem, ac Clericos beneficiarios, qui sibi subiectos habent (*Laymann*, loc. cit. n. 9; *Devoti*, tom. II, tit. XV, n. 4).

1568. Patriarchae, Primates, et Archiepiscopi petere illud possunt, ut facile intelligitur, in propriis Dioecesibus, non vero in dioecesibus suffraganeorum, nisi id ex consuetudine competat.

1569. Praelati ecclesiastici. Episcopo inferiores, non possunt a subditis, generatim loquendo, petere subsidium charitativum, nisi muniantur consuetudine vel privilegio; id enim nullo iure eis concessum reperitur (*Azorius*, *Barbosa*, et alii apud *Reiff*. loc. cit. n. 22; *Schmalz*. pars. IV, tit. 39, n. 58).

Dictum est, *generatim loquendo*; quia Doctores communiter hoc ius tribuunt a) Administratori seu Coadiutori concessio Episcopo, vel ecclesiae cathedrali vacanti; b) Capitulo, Sede Episcopali vacante (Cf. *Schmalz*. loc. cit. n. 57; *Ferraris*, loc. cit. n. 5 sq.).

1570. *An etiam Superiores Generales Ordinum regularium exigere seu postulare possint subsidium charitativum?* Respondetur: *Affirmative*; videlicet: Superiores Generales Ordinum regularium petere possunt a monasteriis seu domibus sibi respective subiectis, subsidium charitativum, *si pro communi totius Ordinis necessitate, aut etiam evidenti utilitate*, faciendi sint magni sumptus, quos aliunde, quam ex Ordinis contributione, commodè habere nequeant. Haec est sententia inter Doctores communissima (Vid. Auctores cit.).

1571. *A quibus Episcopi subsidium charitativum postulare possint.*

Episcopi subsidium charitativum petere possunt ab omnibus Clericis *beneficiatis*, etiam Canonice Cathedralis, non autem a Clericis beneficio carentibus, vel pauperibus, nec a laicis. Sic communiter Doctores (*Laymann*, loc. cit. n. 41; alique Auctores cit.).

1572. Eximuntur a solvendo subsidio charitativo *Monasteria et ecclesiae Regularium*, quia istius subsidii exactio ad legem dioecesanam spectat, a qua Regularium monasteria sunt exempta (Auctores cit.).

1573. Quia ex iure debet intervenire manifesta et rationabilis causa, ut Episcopus vel alius petere possit subsidium charitativum,

quaerunt Doctores, quaenam censi possit huiusmodi legitima causa? Generatim respondent, id relinqui arbitrio Episcopi, exquisito consensu vel saltem consilio Capituli. — Speciatim inter alias causas, enumerant sequentes: I. Expensae necessariae pro promotione et consecratione ipsius Episcopi. II. Expensae necessariae pro solvendis debitis ab ipso vel suo antecessore contractis pro bono communi aut necessitate ecclesiae. III. Expensae necessariae ad visitanda limina Apostolorum. IV. Expensae necessariae pro itinere ad Concilium generale, ad Papam, Imperatorem, vel Regem ob bonum commune. V. Expensae necessariae pro adventu Magni Principis. VI. Expensae necessariae pro tuendis vel recuperandis iuribus ac bonis ecclesiae, vel pro bono communi totius dioecesis (Cf. Fagnanus, cap. XVI, *Conquerente*, n. 18).

1574. Advertendum tamen est cum communi sententia Doctorum, praedictas causas esse solummodo sufficientes in casu, quo Episcopi redditus ad satisfaciendum eis non sufficiant; si secus foret, non liceret Episcopo dictum subsidium expostulare, cum deficiat necessitatis ratio, a iure tanquam conditio requisita (S. Congr. Conc. 17 Febr. 1663, apud Ferraris, n. 19 et 47; Giralaldi, tom. I, p. 397, sect. 583).

1575. *Quantitas* subsidii charitativi remittitur discreto Episcoporum arbitrio, dummodo sit moderata, et non onerosa. Ita declaravit S. Congregatio Conc. in decreto mox citato, ad V (*Penes Ferraris et Giralaldi*, loc. cit.).

1576. Quamvis de *iure communi* non tantum semel, sed etiam pluries, si conditiones expositae concurrant, possit Episcopus subsidium charitativum exposcere, tamen *iure novo*, id est post taxam Innocentii XI, promulgatam sub die 8 Octobris 1678, *semel tantum* exigi potest *in primo ingressu ad Episcopatum*, et in ea quantitate dumtaxat, exigi solita *a quadraginta annis retro*.

1577. Verum praedicta taxa Innocentiana ecclesiasticas tantum *Italiae Curias* afficit, prout magis communiter creditur. Quare attempta Innocentii sanctione, si in aliquo Italiae Episcopatu emergeret nova et rationabilis causa praefatum subsidium exigendi propter extraordinarios et inevitabiles expensas, quibus redditus mensae Episcopalis forent impares, impetranda esset facultas a Sede Apostolica (Giralaldi, *ibid.*).

1578. Notamus tandem cum Francisco Santi, loc. cit. n. 3, ad subsidium charitativum reduci piam institutionem ecclesiasticam *praestandi Romano Pontifici subsidium denarii*, seu *oboli S. Petri*. Ille mos primum in Anglia introductus fuit ab Ina Rege, qui ad protestationem fidei faciendam, et ad honorem S. Petri regnum tributarium fecit Apostolicae Sedi; statuens, singulis annis a singulis familiis solvendum esse Romano Pontifici argenteum denarium. Nostra aetate ob spoliationes, quas S. Sedes passa est, ex instinctivo quodam motu fidelium hoc subsidium charitativum in usum revocatum est; at nulli legi subiicitur, et totum ex pia liberalitate fidelium pendet.

CAPUT II.

De mercatura et negotiatione, aliisque officiis et actibus
Clericis omnibus interdictis.

§ I. *Negotiatio Clericis prohibita.*

1579. Concilium Tridentinum, *sess. 22, cap. 1 de Reform.* statuit « *ut quae a Summis Pontificibus et a sacris Conciliis de Clericorum vita, honestate, cultu, doctrinaque retinenda, ac simul de luxu, comessationibus, choreis, aleis, lusibus, ac quibuscumque criminibus, nec non saecularibus negotiis fugiendis copiose ac subriter sancita fuerunt, eadem in posterum iisdem poenis, vel maioribus, arbitrio Ordinarii imponendis, observentur* ».

1580. Hoc decretum, praecipiens observanda esse quaecumque statuta sunt a Summis Pontificibus et Conciliis contra Clericos *saecularibus negotiis se immiscentes*, ampliatum est a Benedicto XIV Constitutione *Apostolicae servitutis*, 25 Febr. 1741, dictas poenas extendente ad Clericos *illicitam Ecclesiasticis negotiationem sub alieni nominis velamine exercentes ad evitandas praedictas poenas*.

1581. Insuper decernit Pontifex: 1. Ut omnia et singula bona sic ab eis alieno nomine acquisita, sub spoli poena subiiciantur iuxta Constit. Pii IV, quae incipit *Decens esse*, 5 Nov. 1560. — 2. Ut

negotia per laicos prius inchoata, et ad ipsos Clericos quocumque titulo delata, continuari nequeant sub iisdem poenis, nisi urgeat necessitas, *et de licentia S. Congregationis Concilii*, aut etiam Ordinarii extra Italiam, ad tempus dumtaxat concedenda; ita tamen ut pertractentur per interpositam laici personam. — 3. Ut exempti a spolio ad effectum testandi, aut transmittendi in haeredes, *ab eo non eximantur quoad bona sic acquisita*, non obstante indulto Pii IV Constit. *Romanus Pontifex*, 5 Febr. 1560, et Pauli V *In eminenti*, 8 Apr. 1606, favore Curialium, incolarum, et originariorum Urbis quoad bona in eadem Urbe, eiusque districtu intra decem milliaria consistentia, quibus Constitutionibus in hac parte derogatur (Cf. Giraldi, tom. 3, pag. 913; Ferraris, verb. *Clericus*, art. III, n. 90).

1582. Praeter hanc Benedicti XIV Constitutionem attendenda sunt, quae sancivit et declaravit Clemens XIII in *Epistola* ad Patriarchas etc. incip. *Cum primum*, 17 Sept. 1759, quam vide apud Ferraris, verb. *Clericus*, art. III, n. 91; *Collectan. S. Congr. de Prop. Fide*, pag. 116, n. 340. Praecipua capita huiusmodi Epistolae sunt sequentia :

I. Confirmantur et innovantur omnes et singulae canonicae leges et Praedecessorum Pontificum Constitutiones cum omnibus poenis et censuris, per eas respective indictis, *contra Clericos negotiatores et saecularibus negotiis sese immiscentes*, praesertim Pii IV, Urbani VIII, Clementis IX et Benedicti XIV.

II. Declaratur, praedictis omnibus legibus ac poenis subiici omnes et singulas personas Ecclesiasticas, *non solum e saeculari Clero, sed etiam e Regulari*, cuiuscumque sint Ordinis, Congregationis, Societatis, et Instituti, amplissimis licet privilegiis muniti.

III. Hortantur Ordinarii, ut pro ecclesiasticae disciplinae integritate et animarum salute advigilantes, sedulo inquirant in agendi rationem Clericorum omnium *sibi tam ordinario, quam delegato iure subiectorum*; ac si quos forte huiusmodi avaritiae labe infectos, adversus Canones et Apostolicas Constitutiones peccasse compererint, cum omni severitate, etiam ex officio, procedere contra eos non omittant, iuxta formam eorundem Canonum et Constitutionum.

IV. Monentur Ordinarii, *ne subdolis delinquentium artibus propriam diligentiam eludi patiantur*, ac simul prohibentur, ne cum coram se ad trutinam revocari contingat Clericorum saecularium aut regularium negotiationem, sinant valere privatas opiniones: sed si quaestio est, num aliquis contractus sit licitus, vel potius interdictus censi debeat, *recurrant pro declaratione ad S. Sedem.*

V. Definitur *cambium activum*, natura sua, esse actum verae et propriae negotiationis; ideoque *Ecclesiasticis omnibus* vetitam censi debere tam proprio nomine, quam per interpositam personam illud contrahere sub poenis in Clericos negotiatores inflictis.

VI. Statuitur, quod si quis Ecclesiasticus, ad se excusandum quoad illicitam negotiationem, necessitatem proferat indigentiae aut parentum, aut sororum, aliarumque personarum, quibus ex naturalis officii debito opem ferre teneatur, talis excusatio nec a Superiore ecclesiastico admitti, nec eidem Clerico suffragari potest, quominus ad canonicae legis praescriptum pro modo culpaepuniatur, *nisi doceat, se praefatus necessitates antea exposuisse Apostolicae Sedi*, si intra Italiam et Insulas adiacentes existat, vel saltem Ordinario loci, si in remotioribus regionibus versetur, et insuper nisi probet, quod earundem necessitatum intuitu, opportunam dispensationem, et facultatem praedictas personas industria sua invandi, vel ab eadem Apostolica Sede, vel respective ab Ordinario, impenetraverit.

VII. Prohibetur dictarum dispensationum concessio, nisi cum ea conditione, quatenus adductae causae veritati nitantur, *et nisi simul constet praedictas indigentias nulla alia ratione levari posse*; eoque etiam casu numquam Ecclesiasticis permittatur eiusmodi negotiationis genus assumere, cuius administratio *clericalem statum et characterem dedeceat...*

VIII. Decernitur, facultates ipsas ut supra obtentas, *semper quoad tempus revocationi esse obnoxias*, ita ut pro irritis et revocatis ipso iure habeantur, quoties allegatae conjunctorum indigentiae cessaverint, vel alia legitima se offerat ratio iisdem opportune prospiciendi. Super quorum executione et observantia, Ordinariorum conscientiam onerari vult Pontifex, et re ipsa oneratam fore denunciat.

IX. Monentur praedicti Ordinarii, ut, habita ratione minoris maiorisque scandali, arguant, increpent, vel debitis poenis, etiam censurarum, coërceant et puniant Clericos, quos sibi constiterit quidquam admisisse, *quod clericalem statum dedeceat*, etiam in ipsa honorum suorum administratione... Cognovit Pontifex, plurimos esse, qui adeo se totos curis et sollicitudinibus huius saeculi deditos, ac temporalibus lucris inhiantes ostendunt, ut qui sacrae dignitatis praestantia supra humanae conditionis sortem evecti merito reputantur, *infra ipsos abiectissimi status homines sese dimittant; et qui filii lucis esse et apparere deberent, saeculi filios, terrenae aviditatis anxietate superare videantur. Hi insuper omnibus Nundinis atque Mercatibus, laicali propemodum apparatu ac specie se sistunt, nec quicquam minus, quam Clericalis moderationis atque modestiae, vel ecclesiastici decoris et gravitatis, specimen praeseferre.* Hos ab Ordinariis locorum arguendos esse vel etiam puniendos vult laudatus Pontifex.

X. Iniungitur iisdem Ordinariis, ne patiantur, Ecclesiasticos viros *in laicorum domibus, obsequiis abiectisque servitiis addictos*, licet sub quovis honestiori titulo susceptum servitii genus obtegere nitantur, *quietos in suo dedecore insordescere*; sed current, quatenus opus sit, tota ordinariae ac delegatae iurisdictionis auctoritate, servatis servandis, eosdem ad ecclesiasticae vitae instituta, et ad clericalis militiae munera revocare.

XI. Tandem ut liberum sit praefatis Ordinariis in hoc rerum genere, inordinata quaeque corrigere et reformare, Summus Pontifex prudenti eorum arbitrio permittit moderandum quodcumque dispensationis aut facultatis indultum circa praemissa, a quolibet Romanae Curiae Officio haecenus concessum, et nullum in posterum concedi vult, nisi auditis prius Ordinariorum relationibus et votis...

Resolutiones super re S. Congregationis Concilii.

1583. Dubia quamplurima proposita sunt solvenda S. Congregationi Concilii, cuius responsa habentur relata a Ferraris, verb. *Clericus*, art. III, n. 17 sq.; a Giraldi, tom. III, pag. 916 sq. Nos de re, quae maioris momenti sunt adiicimus, ut in sequentibus:

1. Clericis licere agros Beneficiorum et bonorum Patrimonialium, laicorum opera colere absque metu illicitae negotiationis.

2. Posse similiter Clericos pro culturae usu boves et alia animalia necessaria emere, illorumque foetus iusto pretio, et honesta ratione vendere.

3. Posse Clericos, habentes in propriis bonis quercus et castaneas, sues emere, eosque alere pro sua et familiae sustentatione, dummodo tamen in emendis, alendis, distrahendisve, nihil sordidum, aut indecens ordini Clericali exequantur.

4. Licere Clericis *folia arborum* in propriis bonis existentium alicui Laico concedere eo pacto adiecto, ut lucrum ex bombicibus inter utrumque dividatur; et pariter eisdem licere earundem arborum foliis per seipsos absque officii eorum detrimento arti sericae operam dare pro sua et familiae sustentatione; dummodo tamen artificio huiusmodi personas non suspectas adhibeant, et quoad hoc *Episcopi licentia*, quae gratis sit concedenda, obtineatur.

5. Posse Clericos pauperes ad suam, suaeque familiae sustentationem terras *Ecclesiae* conducere; bona vero *laicorum* non posse, nisi ex mera et praecisa necessitate.

6. Posse Clericos retinere et locare boves et oves, et alia animalia, quae habent ex successione, vel decimis, nec non fructus illorum vendere.

7. Item posse vendere granum, hordeum et alios fructus re-collectos ex bonis Patrimonialibus vel Ecclesiasticis pro sua et suorum sustentatione (Cf. etiam *Santi, Praelect. Iur. Can.* lib. III Decretal. tit. 50, pag. 371, edit. 1886).

1584. Ex allatis S. Congregationis declarationibus colligitur, non posse Clericos dare operam negotiationi proprie et striete sumptae; posse vero, prudenter tamen, negotiationi improprie dictae. Negotiatio *proprie dicta* habetur, quando emitur res, ut omnino integre, sub eadem forma, ac ideo immutata vendatur, ita ut ex sola transmutatione seu transmissione de persona in personam sequatur lucrum. *Negotiatio improprie dicta* locum habet, cum res acquiruntur, ut ex industria et labore in aliam formam transmutentur, et maioris pretii capaces reddantur. *Prior negotiatio* interdicta est Clericis, ut iam diximus, sub poena excommunicationis

ferendae sententiae, quam Concilium Tridentinum *sess. 22, cap. I de Reform.* renovavit, decrevitque maiores infligendas arbitrio Ordinarium. *Impropria negotiatio*, quam etiam *artificium* nuncupant, interdicta non est Clericis, nisi plus aequo negotiationi dent operam in detrimentum officii sui, vel nisi agatur de industria abiecta et vili, quae Clericum dedeceat vel nisi fiat per operarios conductos.

1585. *Quaeritur: Num venditio et retentio actionum industrialium, et commercialium licita sit?* Respondeo, licitam esse, quatenus agitur tantum de necessaria sortis elocatione, sed illicitam, si fiat potissimum quaestus et lucri causa (Ita apud *Aichner, Compend. Iuris Can.* edit. 7, pag. 249, nota 5).

§ II. *Alia negotia et officia Clericis prohibita.*

1586. Inter negotia, artes et officia Clericis prohibita, multa alia reperiuntur, quorum nonnulla recensentur:

a) Non licet Clericis exercere officia *curialia*, puta agere officium Procuratoris vel Advocati in iudicio saeculari, nisi propriam causam, vel ecclesiae suae, aut pauperum, vel coniunctorum prosequantur.

b) Prohibentur Clerici esse Principum Vicesgerentes, Cancellarii, locorum Praefecti, Administratores, Iudices, vel quacumque alia ratione Officiales (Sed quoad hoc hodie dari possunt exceptiones. Vid. *Aichner, loc. cit.* pag. 250).

c) Prohibentur Clerici, praesertim Sacerdotes, *ne inserviant Laicis* in officiis vilibus domus, foeminisque nobilibus ancillantur, ac obsequia praestent, ac si essent homines infimae conditionis.

d) Prohibentur Clerici artem *chirurgicam* et *medicam* exercere, quae quidem speciali modo prohibetur Religiosis. Illis quoque, qui artem *medicam* antea exercitam, post susceptos Ordines profiteri volunt, necessarium est indultum Apostolicum, ut docet Benedictus XIV de Syn. dioec. lib. 13, cap. 10, n. 5. Chirurgiae exercitium, subiungit idem Pontifex (ibid. n. 11) longe difficilius Ecclesiasticis permittitur, et si permittitur, tunc ad avertendum irregularitatis periculum, in Rescripto vel Brevi inscribitur ut plurimum clausula: *citra incisionem, vel adustionem* (Vid. cap. cit. usq. ad n. 12; et Ferraris, verb. *Clericus*, art. III, n. 77).

Speciatim quoad *Regulares* animadvertimus, Summos Pontifices nonnulla artis medicae exercendae privilegia concessisse Regularibus in *Missionarios* ablegatis, propterea quod experientia satis compertum fuit, conferre id plurimum ad ampliorem faustumque Missionum progressum. Huiusmodi vero facultates, Regularibus Missionariis tributae, omnino exercendae sunt ad normam decreti Congregationis de Propaganda Fide, in quo sequentes providae conditiones recensentur: *Ut videlicet Missionarius sit in arte medicinae peritus; ut eam gratis exerceat; ut absque incisione et adustione operetur; ut in loco, ubi Missionarius degit, non sint medici et chirurgi laici, vel sint haeretici aut hebraei* (Bened. XIV, loc. cit. n. 7).

e) Prohibentur Clerici *choreas aut saltationes ducere*, personati incedere, sen larva (*maschera*) se tegere, atque comediis inhonestisque spectaculis interesse, *ne aures et oculi sacris officiis addicti, ludicris et impuris actionibus sermonibusque distracti polluantur*, ut ait Concilium Mediolan. I. Lege Constitutionem 45 *Inter cetera* Benedicti XIV, tom. 2, editam Kal. Ian. 1748, super *Bacchanalibus*; de Syn. dioeces. lib. XI, cap. 10, n. 11).

f) Prohibitus est Clericis *alearum et taxillorum ludus*, quo omnes illi lusus comprehenduntur, qui potius fortuna, quam arte reguntur. At ex praesenti consuetudine leges Ecclesiae non infringere censetur, qui parce, *recreationis causa et secluso scandalo*, aleis chartisque ludit (Ita Aichner, pag. 251, et plura vide apud Ferraris, loc. cit. art. V, n. 1, ad 10).

g) Prohibita est Clericis *venatio*. In capite I de Clerico venatore dicitur: *Episcopis, Presbyteris, Diaconibus, cunctis ad venandum, aut accipitres habere non liceat*. In Concilio Lateranensi IV, can. 15, sub Innocentio III celebrato, ita decernitur: *Venationem aut aucupationem universis Clericis interdiximus*. Concilium Tridentinum, sess. 24, cap. 12 de Reform. praecipit, ut Clerici, Canonici nominatim « *ab illicitis venationibus et aucupis abstineant* ».

1587. Venatio alia est *clamorosa*, alia *quieta*; illa magna armorum, canum, accipitrum apparatu et tumultu exercetur, ut apri, cervi et maiores ferae capiantur: altera solis laqueis et retibus, aut etiam armis, sed paucis adhibitis canibus, ad occidendum le-

pores, vulpes, aliasve minores feras, sine ullo strepitu instituitur. Hinc orta est quaestio inter Doctores, an utraque sit Clericis interdicta. At, licet communior opinio sit, magisque inter Doctores recepta, clamorosam tantum esse Clericis prohibitam, opposita tamen sententia videtur certe *Iuri conformior*: siquidem allegati Canones a venatione Clericos arcent, quae non armis, sed solis avibus venatoriis, puta falcone, aut accipitre, ac propterea sine ullo tumultu et strepitu exercetur. Ita docet Benedictus XIV de Syn. dioec. lib. XI, cap. 10, n. VI et sqq., qui post alia documenta adducta, ita concludit: « *Ex quibus omnibus conficitur, non posse nimiae severitatis nota aspergi Synodalem Constitutionem, ablegantem Clericos, praecipue maiorum Ordinum, aut ecclesiasticum possidentem beneficium, a venationis exercitio. Etenim nonnisi temere reprehenditur Constitutio, cui Iuris sanctiones, et S. Caroli Borromaei auctoritas patrocinantur* ».

1588. *Ex Litteris S. Congregationis de Prop. Fide*, Augusti 1827, hanc excerpimus doctrinam: « ... Venationem Episcopis, Presbyteris, et Diaconis vetitam esse, constat ex Cap. I *De clerico venatore*; eandemque Subdiaconis, aliisque minoribus Clericis, pluribus Synodalibus constitutionibus prohibitam fuisse, ostendit Gonzales.... Distinctio quidem est apud Canonistas *inter clamorosam et quietam venationem*, et quamvis communiter doceant hanc vetitam Clericis non esse, *nemo tamen unus est, qui existimet illam esse permissam*. Sed et quietam etiam venationem Ecclesiasticis viris vetitam esse censendum est, *si non ad breve tempus et honestae recreationis causa* exerceatur, quod iuxta D. Thomam (qq. 9, 16, 8 et 2) ad virtutem entrapeliae pertinere posset; sed in eam plurimum ipsi incumbant, adeo, ut tantum ipsis non supersit temporis, quantum necessarium est, ut sui ministerii officia adimplere possint. Hoc enim nedum ecclesiasticis sanctionibus oppositum esset, *sed iuri etiam divino*, quo docemur, eos qui ad Sacerdotalem dignitatem assumpti sunt, pro hominibus in eadem fuisse constitutos » (Collectan. eiusd. S. C. p. 82, n. 226; et cf. S. Alph. lib. III, n. 605 sq.; Scavini, *Theol. Moral.* tom. 1, pag. 332, edit. 12; Santi, *Prælect. Iuris Canon.* lib. V Decret. tit. 24, pag. 99, edit. 1886).

1589. Ex praedicta opinionum varietate factum est, ut Episcopi in suis Synodis non omnes convenerint in determinando, quaenam venatio esset Clericis licita, quaenam illicita. In aliquibus quippe Synodis quaecumque venatio est Ecclesiasticis interdicta; in aliis sola clamorosa; in quibusdam a venatione prohibentur diebus festis; in aliis nulla die venari permittuntur sine Episcopi licentia; alicubi a venatione deterrentur sola poena suspensionis; alibi sola poena pecuniaria; S. Carolus Borromaeus in suo concilio I Provinciali anni 1565, de Clericis loquens, absolute ait: *A venatione abstinebunt* (Bened. XIV, loc. cit. n. 9).

1590. Episcopus tamen cavere debet a nimio rigore quoad poenas infligendas, praesertim pro prima vice, ut censuit S. Congregatio Ep. et Reg. in *Assis*. 16 Martii 1622. Pluries etiam declaravit, quod in prohibitione venationis vel delationis armorum etiam prohibitorum, facta quibuscumque etiam Clericis, non debet apponi poena excommunicationis ipso facto incurrendae, nec privatio privilegii clericalis, sed aliae poenae sacrorum canonum. Potest vero ab Episcopo prohiberi Clericis *delatio scelopi* sub poena suspensionis a divinis ipso facto incurrenda, dummodo sint in Sacris, ut declaravit S. Congregatio Concilii 12 Aug. 1645 (Vid. Ferraris, verb. *Clericus*, art. VI, n. 34 sq.; Santi, ibid. pag. 100; Giraldis, tom. II, pag. 694).

Strictius, inquit S. Alphonsus, lib. III, n. 606, venatio clamorosa vetatur *Religiosis*.

Quoad *piscationem*, docent communiter Doctores, eam Clericis non esse prohibitam.

§ III. Mercatura et negotiatio Missionariis vetita.

1591. Clemens IX per Constitutionem *Sollicitudo* diei 17 Iunii 1669, inhaerens Constitutioni Urbani VIII *Ex debito* diei 22 Febr. 1633, omnibus et singulis personis Ecclesiasticis tam saecularibus, quam regularibus... cuiusvis Ordinis, Congregationis, et Instituti, tam Mendicantium, quam non Mendicantium, etiam Societatis Iesu, et earum cuilibet, quae ad Insulas, Provincias, et Regna Indiarum Orientalium, et praesertim in Provinciam Societatis Iesu de Iapone

nuncupatam, ac in partes Americae tam Australes, quam Septentrionales a Sede Apostolica, vel Congregatione Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium negotiis propagandae fidei praepositorum, aut ab earum Superioribus sub nomine Missionariorum, aut quovis alio titulo pro tempore missae fuerint, aut in illis partibus quomodolibet morabuntur, *sub excommunicatione latae sententiae*, ac privationis vocis activae et passivae, et officiorum, dignitatum, et graduum quorumcumque per eas obtentorum; et inhabilitatis ad illa, et alia quaecumque in posterum obtinenda, nec non amissionis mercium et lucrorum omnium ipso facto incurrendis... *districte praecipit ac interdicat, ne mercaturis et negotiationibus saecularibus*, quovis praetextu, titulo, colore... etiam semel, per se, aut mediantibus ministris... directe vel indirecte, tam *nomine proprio, quam suarum respective Religionum*... se ingerant, vel immisceant... Insuper eisdem censuris et poenis innodat Superiores immediatos, ac Provinciales et Generales praedictorum Ordinum, Congregationum, et Societatum, qui eorum respective subditos in praemissis, vel circa ea, etiam pro una vice quomodolibet delinquentes,... non puniverint... A sententia vero *praefatae excommunicationis* per Superiores vel alium... nemo ex praedictis delinquentibus absolvi possit, praeterquam in mortis articulo constitutis, *nisi lucris huiusmodi prius restitutis* (Cf. *Collect. S. C. de Prop. Fid.* n. 338).

Praedictas censuras *latae sententiae* in Constitutionibus Urbani VIII et Clementis IX, ut supra comminatas, etiam post Constitutionem *Apostolicae Sedis* Pii PP. IX vigere, declaravit, approbante ipso Pontifice, S. Congregatio Inquisitionis die 4 Decembris 1872 (*Vid. ibid.* n. 351). Et die 17 Ian. 1883, eadem S. Congregatio edixit, huiusmodi declarationem complecti *etiam Missionarios Sinenses* (*Ibid.* n. 352).

Plurima dubia quoad praedictam negotiationem proposita fuere a Missionariis, quorum resolutiones legi possunt apud memoratam *Collectaneam*, pag. 119 sqq.

CAPUT III.

De Officiis et iuribus Missionariorum praesertim Regularium.

1592. Summus Pontifex Leo XIII Constitutione, quae incipit *Romanos Pontifices*, edita die 8 Maii 1881, nonnulla controversiarum capita inter Episcopos et Missionarios regulares Angliae et Scotiae definivit. Quia ea quae hac Constitutione praescribuntur, ad plures alias Missiones Apostolica auctoritate extensa sunt, ideo in commodum dictorum Missionariorum regularium, praecipuas decisiones Pontificias hic referre existimamus.

I. In praesenti etiam Ecclesiae catholicae apud Britannos conditione declarat Pontifex « *Regulares, qui in residentiis Missionum commorantur, exemptos esse ab Ordinarii iurisdictione, non secus ac Regulares intra claustra viventes, praeterquam in casibus a iure nominatim expressis, et generatim in iis, quae concernunt curam animarum et Sacramentorum administrationem* ».

Praedicta exemptio non amittitur ex eo, quod Missionarii regulares, ut plurimum, in privatis domibus *terni, bini, interdum singuli commorentur*. Nam Constitutiones, quae superius Lib. III. n. 241 sqq. relatae sunt, Clementis VIII *Quoniam*; Gregorii XV *Cum alias*; Urbani VIII *Romanus Pontifex*; itemque Constitutiones Innocentii X *Instaurandae*, et alia *Ut in parvis*, non sunt de domibus atque hospitibus missionum intelligendae, ut pluries declaravit S. Congregatio de Propaganda Fide (vid. Collectanea eiusd. S. C. n. 387), et constat ex responsione Summi Pontificis Clementis VIII ad hoc dubium:

Utrum Religiosi viri ad Indos missi in culturam animarum, existimandi essent quasi vitam degentes extra coenobii septa, proindeque Episcopis subesse Tridentina Synodo iuberentur? Pontifex per Constitutionem *Religiosorum quorumcumque* VI Idus Novembris 1601 respondit ac decrevit: *eos reputandos esse tamquam Religiosos viventes intra claustra: quamobrem, in concernentibus curam animarum Ordinario loci subesse; in reliquis vero non*

Ordinario loci, sed suis Superioribus subiectos remanere. Neque aliud sensit iudicavitque Benedictus XIV in suis Constitutionibus *Quamvis — Cum nuper — Cum alias — Apostolicum Ministerium.*

II. Leo PP. XIII declaravit, omnes missionum Rectores Cleri collationibus seu *conferentiis* adesse *ex officio* debere, simulque decrevit ac praecepit, ut iisdem intersint *Vicarii quoque, alique Religiosi viri* missionariis facultatibus concedi solitis instructi, qui hospitia, parvasque missionum domos incolunt.

III. Quoad officium accedendi ad *Synodum*, Pontifex declaravit: *standum esse decretis Synodi Tridentinae.* Lex Tridentina (Sess. 24, cap. 2, *de Reform.*) haec est: « *Synodi quoque dioecessanae quotannis celebrentur, ad quas exempti etiam omnes, qui alias, cessante exemptione, interesse deberent, nec Capitulis generalibus subduntur, accedere tenentur. Ratione autem parochialium, aut aliarum saecularium ecclesiarum etiam adnexarum, debent ii, qui illarum curam gerunt, quicumque illi sint, Synodo interesse.* ».

Cum exceptio firmet contrariam regulam pro non exceptis, manifestum inde fit, Regulares, *generali Capitulo non subiectos*, nulla ratione posse se a Synodo subducere (Bened. XIV, de Syn. dioec. lib. III, cap. I, n. 8).

IV. Hinc Regulares quoque parere debent decretis Synodalibus in iis, quae *ad curam animarum et Sacramentorum administrationem* referuntur, ceterisque in rebus, in quibus eos Episcoporum iurisdictioni subesse canonica praecipit instituta. — Profecto dubitare non licet, quin provocari seu appellari possit ad Sedem Apostolicam ab interpretatione, quam Episcopi ediderint, decretorum Synodali, sed in *devolutivo* tantum quoad interpretationem decretorum, quae de iure communi, sive ordinario sive delegato, Regulares etiam afficiunt: quo vero ad interpretationem aliorum decretorum, etiam in *suspensivo* (Vid. Bened. XIV, *ibid.* cap. V, n. 12).

V. Hactenus de exemptionis privilegio; nunc Pontifex transit ad solvendas quaestiones illas, quibus ministeria quaedam per Regulares exercita occasionem praebuerunt. Excellit inter haec *munus curationis animarum*, quod saepe Religiosis viris demandatur intra

finis ab Episcopis praestitutos; locus autem iis finibus comprehensus, *Missionis* nomine designatur. Iamvero de his missionibus disputatum fuit, *an et quomodo fieri possit ab Episcopis earum divisio seu dismembratio*. Profecto si divisio fiat paroeciae *veri nominis*, canonum praescripta ab Episcopis proculdubio servanda sunt. At Britannicae missiones generatim in paroecias ad iuris tramites erectae non sunt. Ergo *ad divisionem simplicis missionis* transferenda non sunt illa iuris solemnia, quae super dismembratione paroeciarum fuerunt constituta. — Hinc ad propositam consultationem, Leo XIII respondit:

« Licere Episcopis missiones dividere, servata forma sancti Concilii Tridentini (*Cap. 4, sess. 21 de Reform.*) quoad missiones, quae sunt vere proprieque dictae paroeciae: quoad reliquas vero, ad formam Synodi I Provincialis Westmonasteriensis (*De regimine congregationum seu missionum*, n. 5), cuius decretum ita se habet: Non obstante rectoris missionarii deputatione, licebit Episcopo de consilio Capituli, intra limites missionis, cui praepositus, novas ecclesias condere ac portionem districtus iis attribuire, si necessitas aut utilitas populi fidelis id requirat ». Vult autem Pontifex ac praecipit, ut quoad huiusmodi divisionem sententia quoque rectoris exquiratur. Quod si a Religiosis missio administretur, Praefectus Ordinis audiatur; salvo iure appellandi, si res postulet, a decreto episcopali ad Sanctam Sedem in *devolutivo* tantum.

VI. Peracta dismembratione missionis, cui Regulares praesint, alia quaestio suboritur: *Utrum nempe Episcopus in praeficiendo Rectore missioni, quae nova erigitur, ipsos Religiosos sodales ceteris debeat praeferre?*

Respondetur: in nova erectione vel *paroecia veri nominis* constituitur, vel *mera missio*. Si primum fieret, alienum esset ab Ecclesiae disciplina praeferri parochum Religiosum; *hodierno enim iure arcentur Regulares a Parochi munere, ita ut illud suscipiendi venia Apostolica indigeant*. Si secundum, si nempe *mera missio erigitur*, ius certe non obest Religiosis viris, ne inter eos eligatur Rector; sed nec eis favet, ita ut praeferri debeant. Res itaque integra in Episcopi potestate est posita, qui proinde sua libertate utitur; ubi enim iura silent, loco legis est Praesulis auctoritas.

VII. Ad dubium: Utrum coemeteria et pia loca, intra fines dictarum missionum sita, Episcopus visitare possit? Summus Pontifex respondit: *Sacrorum Canonum et Constitutionum Apostolicarum praescripta esse servanda*. Episcopus igitur ius quidem habet praedicta loca pia visitandi, exceptis iis, quae exempta sunt, ut puta coemeteria, quae solis religionis familiis reservantur.

VIII. An Episcopis subesse debeant Scholae pauperum, quae *elementares*, etiam *primariae*, *puerorum* nuncupantur? Summus Pontifex declaravit: *Episcopos ius habere quoad omnia visitandi huiusmodi scholas pauperum in missionibus et parocciis regularibus aequae ac in saecularibus*. Quid in huiusmodi scholis a docentibus praestandum sit, sapienter Pius IX significavit, scribens: « In hisce potissimum scholis omnes cuiusque e populo classis pueri vel a teneris annis sanctissimae nostrae Religionis mysteriis ac praeceptionibus sedulo sunt erudiendi, et ad pietatem morumque honestatem, et ad religionem civilemque vivendi rationem accurate formandi, atque in iisdem scholis religiosa praesertim doctrina ita primum in institutione et educatione locum habere ac dominari debet, ut aliorum cognitiones, quibus inventus ibi imbuatur, adventitiae appareant » (Epist. ad Archiep. Friburg. *Cum non sine maxima*, XIV Iulii 1864, *Acta*, vol. 3).

Nemo exhinc non intelligit, arguit Leo XIII, istam puerorum institutionem *in Episcoporum officiis* esse ponendam, et scholas, de quibus agitur, tam in urbibus frequentissimis, quam in pagis exiguis inter opera contineri, quae *ad rem dioecesanam* maxime pertinent.

IX. Aliter dicendum de *ceteris scholis et collegiis*, in quibus Religiosi viri secundum Ordinis sui praescripta inventeti catholicae instituendae operam dare solent. In hisce enim *et ratio postulat, et Nos volumus*, ita Pontifex, *firma atque integra privilegia manere, quae illis ab Apostolica Sede collata sunt*, prout aperte est declaratum anno 1874 a Sacro Consilio christiano nomini propagando, quum acta expenderentur Concilii Provincialis Westmonasteriensis IV (*Decret.* 26).

X. Quoad *erectionem novarum scholarum, collegiorum, coenobiorum sive ecclesiarum* dubitari potest: An et cuius Superioris

venia sit impetranda? Laudatus Pontifex, adductis iuris textibus, ad propositum dubium sic respondit: *Sodalibus religiosis novas sibi sedes constituere, erigendo novas ecclesias, aperiendove coenobia, collegia, scholas, nisi obtenta prius expressa licentia Ordinarii loci et Sedis Apostolicae, non licere.*

XI. Quaeri etiam solet: An praedicta duplex licentia sit impetranda, si non prorsus novum opus Regularis familia moliatur, sed ea quae iam existunt, velit in alios usus convertere? Summus Pontifex ex iuris textibus, quos de re affert, colligit: « *Religiosis sodalibus non licere ea quae instituta sunt, in alios usus convertere absque expressa licentia Sedis Apostolicae et Ordinarii loci, nisi agatur de conversione, quae, salvoe foundationis legibus, referatur dumtaxat ad internum regimen et disciplinam regularem* ».

XII. Aliud controversiae caput illud est, quod respicit temporalia missionum bona. Iam si missionis intuitu donatio contigerit, ambigi solet, an viri Religiosi, quibus donum sit traditum, accepti et expensi rationem reddere Episcopo teneantur. Atque istud quidem fieri oportere, iam declaravit S. Congregatio de Propaganda Fide die 19 Aprilis 1869 hisce verbis:

1. Missionarii regulares bonorum temporalium, ad ipsos quae Regulares spectantium, rationem Episcopis reddere non tenentur.

2. Eorum tamen bonorum, quae missioni, vel Regularibus intuitu missionis tributa fuerunt, Episcopi ius habent ab iisdem missionariis Regularibus, aequae ac a Parochis cleri saecularis, rationem exigendi.

Summus Pontifex huiusmodi resolutiones confirmans, statuit: « *Religiosos sodales, redditus Episcopo rationibus, docere debere de pecunia, intuitu missionum sibi allata, et quantum de ea et quos in usus impenderit aequae ac missionarios Cleri saecularis, iuxta praedictas resolutiones S. Congregationis de Propaganda Fide, et Instructionem diei 10 Maii 1868.*

XIII. Sed quae pecuniae et quatenus res viris religiosis oblatae intuitu missionum intelliguntur? Primum spectari oportet quid largitor voluerit; quod si non appareat, donatio praesumitur collata parochi vel rectori. At multum ab hac regula recessum est propter

consuetudinem, quam quidem ecclesiastici iuris periti *fere communem* evasisse docent, cuius vi « hodie pene solae oblationes, quae in ecclesia sub Missis ad altare fiunt, et quae pro administratione Sacramentorum, pro benedicendis nuptiis aut mulieribus post partum, pro exequiis et sepulturis, aut aliis similibus functionibus specialiter offeruntur, ad parochum spectant; consuetudine reliquas ferme omnes ecclesias ipsis, aut sacellis, aut aliis certis finibus applicante » (Reiff. lib. III. Decretal. tit. 30, n. 193; cetera vid. in ipsa Constitutione, quae prostat apud *Acta S. Sed.* vol. XIII, pag. 481; *Acta Ord. Min.* ann. I, pag. 49; *Nouv. Rev. Théol.* tom. XIII, pag. 225; *Collectanea S. Congr. de Prop. Fid.* pag. 152, n. 422).

*Subnectuntur aliae declarationes missionarios Regulares
respicientes.*

1593. Scias, declarationes quae sequuntur, e S. Congregatione de Propaganda Fide, ut plurimum prodixisse, easque esse desumptas e *Collectanea* eiusdem Sacrae Congregationis, Romae edita anno 1893, aliquibus tamen versis ex italico in latinum idioma. In fine cuiuslibet decisionis ponitur intra parenthesim numerus progressivus eiusdem *Collectanae*.

1594. Occasione petitionis per Generalem Ordinis Minorum factae, S. Congregatio decrevit, ut in omnibus Missionibus inscriptus ordo perpetuo observetur:

1. Quod Generales et alii Superiores Regularium, Religiosos sibi subditos, quos ad propagandam fidem in quascunque mundi partes mittere continget, *Sacrae Congregationi prius nominent*, ad hoc, ut priusquam mittantur, ab eadem examinentur et approbentur.

2. Quod pro approbatis Patentes iuxta formulam alias a Congregatione approbatam cum subscriptione Cardinalis Praefecti et Secretarii ac sigillo Congregationis expendantur (*S. Congr. de Prop. Fid.* 24 Iunii 1623 (382)).

1595. Eadem Sacra Congregatio, 8 Maii 1628 stetit in decretis, ut Religiosi non fiant Missionarii sine eorum Superiorum approbatione, illique postquam fuerint approbati et missi ab eisdem

Superioribus, sine consensu Congregationis a Missionibus *nullo modo removeantur* (388; 389).

1596. Eadem S. C. 30 Ian. 1629. — Regulares in Missionibus esse subiectos iurisdictioni, visitationi et correctioni Provincialium, et aliorum suorum Superiorum *quoad disciplinam regularem*; quo vero ad eorum remotionem a Missione eosdem Regulares, inconsulta S. Congregatione, *a locis Missionum per eorum Superiores revocari non posse* (390).

1597. Eadem S. Congr. 11 Iulii 1785. — Regula constans est huius S. Congregationis quod in Missionibus, quae curae alicuius Ordinis Regularis commissae sunt, maxime in civitate ubi una tantum paroecia existit, locus esse non debet Missionariis alterius Instituti (411-393; Vid. *Chronologia Ord. Min.* tom. I. P. Perusini, pag. 451).

1598. Eadem S. Congr. 13 Iunii 1625. — An Regulares vigore suorum privilegiorum, etiam per viam communicationis eis competentium, possint absolvere *ab haeresi*, prout quidam Religiosi de facto in vim dictorum privilegiorum absolvunt?

Resp. *Regulares nullo modo posse in vim suorum privilegiorum, etiam per viam communicationis eis competentium, ab haeresi absolvere*, et proinde qui huiusmodi facultate sibi usurpant, eaque utuntur de facto, male facere (384).

1599. Eadem S. Congr. 3 Martii 1626. — Licentia (*quoad missionarios Regulares*) induendi *saeclarem habitum* intelligitur concessa eo ipso quod missionarii destinantur ad loca, in quibus sine evidenti periculo Religiosi in habitu religioso incedere non possunt (385).

1600. Eadem S. Congr. 28 Iulii 1626. — Sacra Congregatio Concilii die 27 Iulii 1626 declaravit: 1° *Ordinarios locorum*, ex dispositione sacri Concilii Tridentini, *prohibere non posse*, ne Regulares peregrini in ecclesiis suorum Ordinum Missas celebrent absque eorum licentia; 2° Non esse concedendam Episcopo Zacynthi facultatem faciendi huiusmodi prohibitionem, nisi concurrat frequentia casuum cum negligentia non corrigibili Superiorum regularium. — At S. Congregatio de Propaganda Fide, approbante Summo Pontifice, die 28 Iulii 1626 dixit, declarationem praedictam

intelligendam esse *quoad Regulares peregrinos*, qui in ea insula (*Zacynthi*) ecclesias suorum Ordinum habent. Ceterum *quoad Regulares non habentes ecclesias suarum Religionum* concedendam esse (prout concessa fuit) Episcopo praedicto facultatem eos prohibendi, ne sine sua licentia Sacrum ibi celebrent (386).

1601. Sacra Congr. S. Officii 11 Aug. 1649. — Emi Patres mandarunt intimari Superioribus Religionum, quod mandent suis subditis monasteriorum et conventuum Superioribus, *ne admittant ad celebrandum in eorum ecclesiis, eorum vel alterius Religionis exteros, vagos, seu peregrinos*, nisi examinatis diligenter litteris obedientiae seu assignationis eorum Superiorum, et testimonialibus promotionis ad Sacerdotium. Quo vero *ad Sacerdotes saeculares*, nisi visis litteris testimonialibus subscriptis a Vicario generali seu foraneo Episcopi loci (393).

1602. Sacra Congr. de Prop. Fide 5 Maii 1654. — Singulos Religiosos. *etiam non Missionarios*, in locis ubi sunt catholici, posse munia parochialia exercere, si tamen sint ab Ordinariis locorum ad id approbati (394).

1603. Eadem S. C. 20 Sept. 1638. — Ad instantiam Missionariorum *ex Religionibus S. Francisci et Capuccinorum...* Sacra Congregatio censuit, si SSmo placuerit, dispensandum esse *in casu defectus fidelis syndici* cum Praefectis Missionum *circa pecuniae usum* iuxta petita, additis memorati rescripti conditionibus, videlicet quando urget necessitas ac invitat utilitas, doloque ac fraude cessante, eorum sinceritatem utilitas non seducit; eisdemque Praefectis concedendam esse facultatem eodem modo et cum eisdem conditionibus dispensandi cum sociis Missionum eis bene visis. Non obstantibus etc. Eodem die SSmus decretum S. Congregationis probavit (392).

1604. Eadem S. C. 5 Oct. 1676. — Se i Religiosi parrochi nella Provincia di Bosnia possano annunziare ai popoli le indulgenze plenarie per le feste del loro Ordine nelle parrocchie dei Vescovi?

Resp. *Posse cum licentia Episcopi* (399).

Videlicet: An Religiosi parrochi in Provincia Bosniae possint annuntiare populis indulgentias plenarias pro Festis sui Ordinis in Paroeciis Episcoporum? Resp. ut supra.

1605. Eadem S. C. 21 Martii 1678: *Pro Sin.* — Non licere Religiosis cuinsecumque Ordinis et Instituti, etiam Societatis Iesu, *Sodalitiae* seu Confraternitates sub quovis praetextu *erigere absque permissione Vicariorum Apostolicorum* (400).

1606. Sacra Congregatio Concilii 5 Iulii 1664. — Ad sequentia decreta Episcopi Syrensis:

1. Quod non eant Capuccini ad praedicandum Adventum, non petita prius ab Episcopo benedictione.

2. Quod non teneant in suis ecclesiis, sub poena interdicti personalis, tumultum, quod ad Parochos tantum spectat.

3. Quod non debeant celebrare Missam in Sacristia vel in aliis cellis.

Resp. Ad 1^m Sacra Congregatio censuit esse probandum.

Ad 2^m Hoc decretum esse reprobandum, salvo in rebus parochialibus.

Ad 3^m Capuccinos posse in Sacratio vel in alio loco decenti intra monasterium ad id destinato celebrare (396).

1607. Sacra Congr. de Prop. Fid. 8 Aug. 1698: *Pro Sin.* — *Non licere Vicariis Apostolicis eripere ecclesias Regularibus; posse tamen ex legitima causa aliquem Religiosum remove, dummodo alius substituat eisdem Ordinis, deputandus a Superiore regulari, et a Vicariis Apostolicis approbandus* (402).

1608. Ead. S. C. 22 Aug. 1661. — Rigorose prohibeatur Missionariis, *ne puellas ac pueros in domibus particularibus doceant* (301).

1609. Ead. S. C. 22 Febr. 1707. — Decretum quo rigorose prohibetur Missionariis, ne puellas et pueros in domibus particularibus doceant, esse extendendum ad omnes Religiosos (403).

1610. Ead. S. C. 12 Ian. 1728. — Iniungitur singulis Procuratoribus generalibus vel Procuratoribus Missionum Ordinum regularium, qui Missiones habent, *ut quolibet anno relationem de statu eorum respective Missionum S. Congregationi omnino exhibeant.*

1611. Ead. S. C. 15 Sept. 1832. — Cum S. Congregationi relatum fuerit, in nonnullis Missionum locis gravem abusum invaluisse, ut in domibus ipsis Missionum cum Missionariis regularibus

consanguinei eorundem et affines cuiuslibet sexus vitam ducant, eademque mensa utantur, S. Congregatio censuit ac decrevit, *memoratam consuetudinem vel abusum esse omnino tollendum, ac virtute sanctae obedientiae Missionariis regularibus esse praecipendum*, quemadmodum praecipit, ut in posterum abstineant a recipiendis sub eodem tecto convicti ratione consanguineos vel affines, cuiuscumque sexus existant, ac si quos receperint, ab hospitio vel domo abire cogant (414).

1612. Eadem S. C. 26 Aug. 1780. — ...Statuit ac iussit, hospitia et stationes seu domos quaslibet cuiuscumque Ordinis, Congregationis aut Instituti regularis *in locis Missionum* ubicumque existentes, in quibus duo vel tres Missionarii latini ritus commorantur, *clausurae legibus subiici*, ita ut nemini Regulari cuicumque liceat ullam foeminam intra privata eorundem hospitiorum, seu stationum cubicula, mansiones, recessus, sub quovis titulo, specie ac praetextu introducere, multoque minus sanctissimum Poenitentiae Sacramentum ibidem ipsis administrare; nec mulieribus sub quarumcumque licentiarum obtentu, praedicta hospitiorum privata cubicula, mansiones, recessus ingredi, *sub poenis a sacris Canonibus et Summorum Pontificum Constitutionibus inflictis adversus clausurae violatores...* Declarat tamen eadem S. Congregatio, *admitti posse mulieres, ut divinis Officiis intersint, in internis ecclesiis, capellis*, aut oratoriis publicis hospitiorum praedictorum, ad quae tamen recto tramite, nec in cubicula aut privatas mansiones deflectant, et per eandem, per quam accesserunt viam, revertantur... (410).

Hoc Decretum fuit a Pio VI approbatum.

1613. Eadem S. C. 5 Martii 1787 declaravit, Decretum praefatum 26 Aug. 1780 sustinendum, *sed accommodandum locorum et temporum circumstantiis*, ideoque servandum tantum esse in iis domibus, quae ad Missiones spectant, et in quibus *stabiliter* permanent duo vel tres Missionarii regulares (412).

1614. Ead. S. C. 30 Sept. 1848. — *Super dependentia Missionariorum regularium* a Vicariis Apostolicis, aliisque Missionum Superioribus, nonnullae regulae statutae sunt a Clemente PP. IX Constitutione *Speculatores*, 13 Sept. 1669, pluries ad observantiam

revocatae a S. Congregatione de Propaganda Fide, quaeque sunt sequentes:

1. Quod Missionarii exhibere debeant *proprias Patentes Vicario Apostolico*, quamvis ad Missiones directe missi fuerint. a S. Sede aut a S. Congr. de Propaganda Fide, ita ut si illas exhibere recusaverint, fas sit praedictis Vicariis, tamquam Sedis Apostolicae delegatis, eis prohibere exercitium sacri ministerii.

2. Quod Missionarii petere teneantur a Vicariis Apostolicis *licentiam exercendi facultates sibi concessas*, licet iidem Vicarii nequeant sine gravi causa eam negare.

3. Quod in defectu Sacerdotum saecularium, *teneantur exercere curam animarum*, idque non solum *titulo caritatis*, sed etiam *iustitiae*; consequenter, quatenus id facere recusent, a Vicariis Apostolicis ad tale munus obeundum cogi possint.

4. Quod exercentes curam animarum, *subditi sint* quoad ipsam et functiones parochiales visitationi et correctioni Vicariorum Apostolicorum.

5. Quod si fuerint requisiti, rationem reddere teneantur Vicariis Apostolicis de executione piarum voluntatum, quatenus ad illas exequendas fuerint deputati.

6. Quod si forte inter Religiosos oriantur *controversiae*, memorati Vicarii Apostolici, tamquam Sedis Apostolicae delegati illas decidere et terminare possint et debeant. Si vero graviora negotia occurrerint, ea ad S. Sedem ab iisdem Vicariis Apostolicis quanto citius referantur.

7. Quod *Catechistae*, per vota Regularibus facta, minime eximuntur a iurisdictione Vicariorum Apostolicorum; imo non obstante voto obedientiae dictis Regularibus facto, praefati Catechistae compelli possunt a Vicariis Apostolicis, ut sub eorum directione et dependentia sua munia exercent.

1615. In casu conflictu inter obedientiam a Missionario debitam Vicario Apostolico et Superiori regulari, *prima praeponderat*, quae proinde nullatenus a Superiore regulari impediri potest. Attendatur ad hanc generalem praescriptionem a Summo Pontifice approbatam: *Excepta sola interna disciplina regulari, quoad omnia negotia, et directionem Missionum, sub iurisdictione Vicariorum Aposto-*

licorum esse... — Sciendum est, praedictas dispositiones fuisse laticius *speciatim* pro Missionariis in variis regnis Sinarum degentibus (Vid. Const. Clem. IX apud Collect. Congr. de Prop. Fid. n. 54 et n. 417).

1616. S. Congregatio de Propaganda Fide, 5 Aug. 1630, declaravit « *non licere Missionariis (in itinere) uti facultatibus illis concessis extra regna vel provincias aut loca, ad quae destinati fuerint* » (263).

1617. DUBIA. Missionarii, iter facientes sive versus eorum Missiones sive in Europam, necessitate coacti, aliquando consistunt in locis ubi sunt Parochi. Tunc accedentes fideles ipsos Missionarios rogant, ut eis Sacramenta administrent. Modo quaeritur :

1. An in casu et in locis ubi dominantur infideles id possint Missionarii ad instantiam Parochorum, non obtenta prius ab Episcopo, quia a loco distat, approbatione?

2. An in casu et locis ut supra, possint Missionarii id facere sine licentia eorundem Parochorum, accedente gravi et urgente necessitate?

3. An in utroque casu uti possint facultatibus, ipsis concessis a S. Congr. quae forum internum concernunt?

Die 22 Martii 1669 S. Congregatio (*pro Sin.*) respondit :

Ad 1^m *posse ea tantum administrare, quae parochus potest.*

Ad 2^m *Non posse, sed concedendam esse facultatem in casu gravis et urgentis necessitatis, et in partibus infidelium.*

Ad 3^m *Ut ad proximum (i. e. secundum) (270).*

1618. Ead. S. C. 13 Aug. 1670. — Facultates Missionariorum currere a die, quo perveniunt ad locum missionis (271).

1619. S. Congregatio Inquisitionis die 4 Apr. 1900, approbante Summo Pontifice, declaravit: *Sacerdotes quoscunque transmarinum iter arripientes, dummodo a proprio Ordinario Confessiones excipiendi facultatem habeant, posse in navi, toto itinere durante, fidelium secum navigantium Confessiones excipere, quamvis forte inter ipsum iter transeundum, vel etiam aliquandiu consistendum sit diversis in locis diversorum Ordinariorum iurisdictioni subiectis* (Apud Nouv. Rev. Théol. tom. 32, pag. 402; Act. S. Sed. vol. 32, pag. 760).

1620. S. Congr. de Propag. Fide 12 Apr. 1646. — An cum periculo vitae, persequentibus haereticis, Missionarii in missionibus suis permanere debeant?

Resp. *Tempore persecutionis esse magis necessariam pastorum praesentiam, ne fideles pervertantur* (297).

1621. Ead. S. Congr. 2 Maii 1625. — S. Congregatio de speciali SSmi mandato, omnibus Generalibus et aliis Religionum Superioribus, qui missiones ad Indias facere consueverunt, aut etiam in futurum facturi sunt, *districte praecipit*, ne deinceps Religiosos suos ad Indias Orientales vel Occidentales mittant, nisi illis sufficienter constiterit, quod viri sint fide, morum probitate, doctrina, regulari observantia, et zelo propagandae fidei catholicae praediti, alioquin sciant non solum sibi divini iudicii imminere vindictam, sed etiam Sanctitatis Suae et Romanorum Pontificum successorum suorum subeundam esse censuram, si praeceptum hoc, quod animarum respicit salutem, contempserint vel neglexerint (293).

1622. Ead. S. C. 8 Martii 1625, *inssit publicas disputationes non fieri cum haereticis*, quia plerumque vel ob loquacitatem, vel audaciam, aut circumstantias populi acclamantis veritas, falsitate praevalente, opprimitur; et si aliquando huiusmodi disputationes excusari non possent, primum de illis certior fiat S. Congregatio, quae iuxta temporis et personarum qualitatem, quid agendum sit peculiariter praescribit (294, 302).

1623. Ead. S. C. 3 Maii 1774 censuit, facto verbo cum SSmo, omnibus et singulis, qui pro Christo in terris haereticorum et infidelium legatione funguntur, modis omnibus, *ac etiam in virtute sanctae obedientiae iterum praecipere*, ut cum primum ad stationes sibi assignatas pervenerint, sedulo studeant *vernaculum illius gentis sermonem callere*, atque in id nervos omnes intendere... (312).

1624. Ead. S. C. 13 Martii 1668 ac 28 Sept. 1722. — Non licet Praefectis *concedere Missionariis licentiam redeundi*, etiam completo tempore suarum facultatum, *nisi prius S. Congregatione praemonita*, atque expectato adventu in Missionem aliorum operariorum, qui per eandem S. Congregationem deputati fuerint (317).

1625. *Dubium* circa Iuramentum a Missionariis ad Sinenses et Indicas gentes praestandum. Sequens exorta fuit quaestio: Utrum

videlicet, praeter Sacerdotes Europaeos, *presbyteri quoque Indigenae* dictum iuramentum praestare teneantur? Congregatio S. Officii die 29 Maii 1895 super relato dubio sequens dedit responsum, a Summo Pontifice Leone XIII deinde confirmatum, videlicet: *Iuxta noviter habitas informationes teneri.*

Cum autem semel penes quemlibet alicuius missionis Praesulem praedictum iuramentum fuerit praestitum, semper in posterum fore in suo robore permansurum; adeo ut necessarium non sit ut renovetur, si Missionarius ad aliam transeat missionem alteriusque Superioris fiat subditus; cui tamen testimonium de eodem iuramento praestito exhibere debebit. Vide *Supplementum* ad Ferraris, vol. IX cl. Bucceroni, ubi integrum affertur Decretum sub verb. *Missionarii.*

Missionarii Apostolici non gaudent iurisdictione *ordinaria* tamquam Parochi, sed solummodo *delegata* in missionibus ad quas missi sunt per Vicarium Apostolicum. Quare iidem Missionarii non possunt propria auctoritate aequae ac Parochi alium delegare Sacerdotem ad effectum assistendi et benedicendi matrimoniis christianorum sibi commissorum. Item non possunt audire confessiones suorum christianorum etiam in alio Vicariatu (S. C. de Prop. Fide 23 Aug. 1852, loc. cit.).

Missionarii ad clerum saecularem spectantes, qui ab Apostolica Sede datis authenticis litteris, ad missiones destinantur, Vicariorum Apostolicorum omnimodae iurisdictioni, visitationi et correctioni omnes et singuli obnoxii sunt. *Regulares vero*, qui exemptionis privilegio gaudent, omnino iisdem Vicariis Apostolicis subiacere debent in iis generatim quae pertinent ad curam animarum, ad Sacramentorum administrationem, atque in ceteris casibus a Iure nominatim expressis (S. C. de Prop. Fide 6 Febr. 1882, loc. cit.).

INDEX

Liber I. De Statu religioso.

CAPUT I. De natura et origine status religiosi	<i>pag.</i> 1
§ I. Notio status	»
» II. Status religiosi definitio	2
» III. Status religiosus ab ipso Christo Domino fuit institutus.	5
» IV. Error hominum politicorum quoad abrogationem Ordinum religiosorum	6
CAPUT II. Nulla vero Religio iuxta hodiernam disciplinam dari potest sine Ecclesiae approbatione et confirmatione.	15
CAPUT III. Vota substantialia status religiosi	19
CAPUT IV. Solemnitas votorum et institutionis ecclesiasticae	21
CAPUT V. An Alumni, qui in Ordinibus regularibus professioni solemnī prae-mittere debent professionem votorum simplicium sint vere Religiosi. »	25
CAPUT VI. In quo consistat votorum solemnitas et quinam sint eius effectus »	27
CAPUT VII. Actus voto solemnī paupertatis repugnantes	31
CAPUT VIII. Ordines regulares, quibusdam exceptis, possunt in communi possidere	34
CAPUT IX. Declarationes pro Fratribus Minoribus quoad haereditates, legata et redditus	36
CAPUT X. De vita communi Religiosorum.	42
§ I. Notio vitae communis.	»
» II. Peculium Religiosorum	43
» III. Monitum S. Alphonsi quoad vitam communem	45
» IV. Decretum Pii PP. IX super vita communi	46
» V. Dubia quoad vitam communem	47
CAPUT XI. Plura resolvuntur pro praxi respectu licentiae Superioris regularis.	48
§ I. Afferuntur nonnullae declarationes S. Congregationis Concilii quoad votum paupertatis	52
» II. Dispositio pro Fratribus Minoribus quoad administrationem bonorum temporalium	53
» III. Poenae contra Religiosos proprietarios statutae.	»
» IV. Notanda quoad descriptas poenas in Religiosos proprietarios	54

CAPUT XII. Professio religiosa.	pag. 55
De reclamatione contra professionem invalide factam.	» 59
CAPUT XIII. An Romanus Pontifex possit a votis solemnibus dispensare	» 60
CAPUT XIV. De obedientia quoad Regulares suppressos et dispersos	» 63
CAPUT XV. De Religiosis professis votorum simplicium quoad paupertatem	» 64
CAPUT XVI. De facultate dispensandi in votis simplicibus sive Monialium sive Virorum.	» 66
CAPUT XVII. De diversitate Religionum	» 72
CAPUT XVIII. De Congregationibus et Institutis religiosis.	» 75
CAPUT XIX. De Regulari ad Episcopatum promotio	» 76
CAPUT XX. Status religiosus componi potest cum officiis clericalibus, etiam parochialibus.	» 80
CAPUT XXI. Munus Parochiale nequaquam repugnat essentiae status religiosi	» 82
CAPUT XXII. De iure communi hodierno non possunt parochiae saeculares Regularibus conferri absque dispensatione Apostolica	» 85
CAPUT XXIII. Quaestiones quaedam quoad Religiosos beneficiarios, ac apostatas et eiectiones.	» 87
CAPUT XXIV. De parochiis monasteriis unitis	» 90
CAPUT XXV. De Religiosis saecularizatis deque eorum obligationibus ac iuribus.	» 93
CAPUT XXVI. De transitu Religiosorum de una Religione ad aliam vel de uno statu ad alium.	» 97
§ I. De transitu ab una Religione ad aliam	» »
» II. Transitus de statu clericali ad statum Conversorum	» 99
» III. Transitus de statu laicali ad statum clericorum	» 100
» IV. Dispositio Constitutionum generalium Ordinis Minorum relate ad praedictos transitus	» 101
» V. Transitus de una Provincia ad aliam	» »

Liber II. De immutatione inducta a Summo Pontifice Pio IX per triennium votorum simplicium in Ordinibus Regularibus.

CAPUT I. De Litteris testimonialibus pro admittendis Postulantibus ad habitum religiosum	» 103
§ I. Lex a Summo Pontifice Pio IX lata	» »
» II. Declarationes ad praefatum Decretum <i>Romani Pontifices</i> , a S. Congregatione super Statu Regularium die 1 Maii 1851 editae, et a Pio PP. IX approbatae.	» 104
CAPUT II. Decretum de receptione Novitiorum ad habitum et professionem, pro Italia et Insulis adiacentibus	» 107
§ I. De lege servanda in probandis iis, qui ad habitum religiosum admitti postulant	» 108
» II. Nonnullae declarationes quoad electionem Examinatorum	» 109
» III. Instructio pro examine personali eorum, qui ad habitum religiosum admitti postulant	» 111

CAPUT III. Superiores regulares tenentur licentiam obtinere quotannis a S. Congregatione super Disciplina Regulari quoad numerum ad habitum recipiendorum	pag. 142
CAPUT IV. Conventus Novitiatus debet esse legitime deputatus.	» 113
CAPUT V. De lege servanda in admittendis Novitiis ad professionem	» 115
CAPUT VI. De votis simplicibus in Ordinibus Regularibus professioni votorum solemnum prae mittendis	» 117
CAPUT VII. Declarationes circa naturam et qualitatem votorum simplicium	» 119
CAPUT VIII. De tempore, quo professi votorum simplicium abdicare a se possunt suarum rerum dominium per renuntiationem	» 124
CAPUT IX. De fugitivis, apostatis, eiectis et saecularizatis	» 132
§ I. De fugitivis et apostatis	» »
» II. De eiectis.	» 133
» III. Confirmatio et moderatio praefati Decreti Urbani VIII de eiectis	» 135
» IV. De Processu summario pro eiiciendis incorrigibilibus	» 137
» V. Methodus servanda in expellendis Religiosis tum in Ordinibus Regularibus, tum in Institutis votorum simplicium iuxta Decretum incip. <i>Auctis admodum</i>	» 139
» VI. Episcopus non tenetur excipere in sua dioecesi Religiosos saecularizatos, sed potest pro lubitu eos habilitare ad sancta ministeria obeunda	» 142
» VII. De regressu ad Ordinem quoad saecularizatos et expulsos	» 144
CAPUT X. Decretum de non recipiendis ad habitandum intra Claustra Tertiaris, Oblatis, Servientibus, Hospitibus vel Postulantibus ante aetatem praefinitam	» »

Liber III. De Conventibus Religiosorum.

CAPUT I. De Conventuum canonica erectione, eorumque exemptione ab Ordinariorum iurisdictione	» 147
CAPUT II. Compendiosa notitia suppressionis et restitutionis Conventuum	» 164
CAPUT III. Resolutiones dubiorum quoad iurisdictionem Episcoporum in praefatis Conventibus	» 176
CAPUT IV. An hodie ratio habenda sit distinctionis inter Conventus numquam suppressos, et Conventus suppressos et postea restitutos.	» 179
CAPUT V. De translatione Conventus ad alium situm eiusdem loci	» 183
CAPUT VI. An liceat Regularibus deserere Conventus sine licentia Apostolicae Sedis	» 185
CAPUT VII. Quaestiones circa re assumptionem Conventuum et erectionem Hospitiorum	» 188
CAPUT VIII. De clausura Regularium virorum	» 190

Liber IV. De Monialibus et Sororibus.

CAPUT I. De varietate Monialium et Sororum, deque earum respective privilegiis et indulgentiis.	» 209
---	-------

CAPUT II. De Clausura Monialium	pag. 211
§ I. Praecipua S. Sedis documenta quoad clausuram Monialium	» »
» II. Monialium clausura circa ingressum	» 217
» III. Monialium clausura quoad egressum	» 225
CAPUT III. De visitatione Monialium et Sororum	» 230
§ I. Notio visitationis et ius visitandi Monasteria Monialium	» »
» II. Visitatio a Praelato regulari facienda et regulae in ea peragenda ob- servandae	» 231
» III. Plurium dubiorum resolutiones quoad visitationem Monialium	» 238
» IV. Visitatio domorum Sororum, vota simplicia emittentium	» 243
CAPUT IV. De allocutione cum Monialibus	» 244
§ I. Allocutio cum Monialibus sine rationabili causa est omnibus interdicta de iure communi	» »
» II. Allocutio cum Monialibus speciatim quoad Regulares	» 248
CAPUT V. De Abbatissa et de Superiorissis Institutorum votorum sim- plicium	» 258
CAPUT VI. Numerus Monialium in Monasterio	» 266
CAPUT VII. De Monialium expulsionem, ac de dimissione Sororum votorum simplicium ab Instituto	» 269
CAPUT VIII. De puellis monachandis et de puellis adspirantibus ad Institu- tum votorum simplicium	» 271
CAPUT IX. De professione votorum quoad Moniales, et de nova lege prae- mittendi votis solemnibus vota simplicia	» 280
CAPUT X. De dote Monialium et de dote Sororum	» 285
CAPUT XI. Educandae	» 287
CAPUT XII. Nonnullae resolutiones pro praxi quoad confessionem, commu- nionem, Officium divinum, praecedentiam etc.	» 290
CAPUT XIII. Conditiones servandae in erectione Monasteriorum Monialium	» 293
CAPUT XIV. De Confessario Monialium et Sororum	» 294
CAPUT XV. Confessarius extraordinarius pluries in anno Monialibus et So- roribus concedendus	» 297
CAPUT XVI. Confessarius Monialium quoad ingressum in clausuram	» 307
CAPUT XVII. Decretum incip. <i>Quemadmodum</i> Sacrae Congregationis Ep. et Reg. de manifestatione conscientiae, de confessionibus extraordinariis, et de Communionibus apud Instituta sive mulierum, sive virorum pro- fessionem penitus laicorum	» 313
CAPUT XVIII. Clausura Episcopalis	» 322
CAPUT XIX. Iura Ordinariorum quoad Instituta Sororum, quae habent Su- periorissam generalem	» 324
CAPUT XX. Regulae servandae in ministerio quaeritandi elemosynas per mulieres in piis religiosisque Institutis	» 328
CAPUT XXI. De habitu religioso et conditione Institutorum eundem habitum non praescribentium	» 330
CAPUT XXII. Iura Episcoporum in religiosas familias vota simplicia profi- tentes, et vicissim illarum officia in Episcopos	» 333
CAPUT XXIII. Conditio et privilegia Sororum seorsim in propriis domibus degentium	» 342

Liber V. De privilegiis in genere seu in communi.

CAPUT I. Notio et divisio privilegii ac notio Rescripti	pag. 345
§ I. Notio privilegii	» »
» II. Divisio privilegiorum	» 347
» III. Notio Rescripti	» 351
CAPUT II. De interpretatione privilegiorum	» 353
CAPUT III. De modis acquirendi privilegia	» 356
§ I. Explicantur tres modi acquirendi privilegia	» »
» II. Communicatio privilegiorum inter Ordines regulares praesertim Mendicantes, revera concessa est a Summis Pontificibus	» 359
» III. Communicatio privilegiorum et indulgentiarum speciali modo indulta Ordini Fratrum Minorum	» 361
» IV. Restrictiones faciendae in communicatione privilegiorum et indulgentiarum	» 363
» V. Quomodo intelligenda sit communicatio privilegiorum et indulgentiarum	» 364
CAPUT IV. De confirmatione privilegiorum	» 366
CAPUT V. De revocatione privilegiorum	» 367
CAPUT VI. De amissione et cessatione privilegiorum	» 370
CAPUT VII. De Praescriptione	» 378

Liber VI. De revocatione privilegiorum facta a Concilio Tridentino et a Summis Pontificibus.

CAPUT I. Privilegia revocata a sacro Concilio Tridentino	» 387
§ I. An et quatenus Regularium privilegia revocata fuerint a Concilio Tridentino	» »
» II. Privilegia Regularium expresse revocata a S. Concilio Tridentino	» 393
» III. Decreta Tridentini sine clausula derogatoria, quae respiciunt Regulares »	» 398
CAPUT II. De revocatione Oraculorum vivae vocis aliorumque indultorum facta a Summis Pontificibus	» 399
§ I. Notio oraculi vivae vocis	» »
» II. Revocatio oraculorum vivae vocis facta a Gregorio XV et Urbano VIII	» 400
» III. Revocatio quarundam facultatum et indultorum facta a Summo Pontifice Clemente XII	» 401
» IV. Alia revocatio eiusdem Summi Pontificis Clementis XII	» 410
» V. Revocatio facultatum et privilegiorum facta a Gregorio XIII per reductionem ad terminos et iuris veteris Concilii Tridentini Constitutionis S. Pii V, incip. <i>Elsi Mendicantium</i>	» 413
» VI. Revocatio Indulgentiarum facta a Summo Pontifice Paulo V	» 415
» VII. Indulgentiae de novo concessae a Summo Pontifice Paulo V Religiosis regularibus cuiusvis Ordinis, et Monialibus cuiusvis regulae approbatae cum clausura et votis solemnibus	» 416

- § VIII. Quatenus indulgentiae fuerint a Paulo V revocatae, et quatenus non revocatae pag. 419
 » IX. Instituta in Constitutione Pauli V comprehensa et non comprehensa » »

Liber VII. De privilegio exemptionis a iurisdictione Episcoporum a Summis Pontificibus Regularibus concessio.

- CAPUT I. De privilegii exemptionis natura et extensione » 421
 § I. Notio et divisio privilegii exemptionis » »
 » II. Exemptio a iurisdictione Ordinariorum ab Apostolica Sede Regularibus concessa » 424
 » III. Causae concessionis descripti privilegii » 428
 » IV. Nemini licet infringere privilegium exemptionis a Summis Pontificibus concessum Regularibus » 429
 » V. Quo iure introducta sit exemptio, communi, an speciali. . . . » 430
 » VI. De lege dioecesana et de lege iurisdictionis iuxta Benedictum XIV » 431
 » VII. An Regulares renuntiare possint privilegio exemptionis sine venia Apostolicae Sedis » 433
 » VIII. Dubia de existentia seu extensione privilegii in casibus particularebus resolvuntur ab Apostolica Sede » 434
 » IX. An etiam Instituta votorum simplicium exempta sint a iurisdictione Ordinariorum. » 435
 CAPUT II. Quid iurisdictionis, quis Ordinarius » 436
 CAPUT III. Regulares per privilegium exemptionis non omnino subtrahantur a iurisdictione Episcopi seu Ordinarii » 443

Liber VIII. De Ordine seu sacra Ordinatione.

- CAPUT I. De requisitis ad sacram Ordinationem. » 447
 § I. Praenotiones » »
 » II. De temporibus Ordinationum » 449
 » III. De qualitatibus Ordinandorum » 450
 » IV. De Titulo Ordinationis » 453
 CAPUT II. Quinam sit Episcopus proprius pro sacra Ordinatione . . . » 456
 CAPUT III. De Ministro sacrae Ordinationis quoad Regulares » 460
 CAPUT IV. De privilegio Regularium suscipiendi sacros Ordines extra tempora. » 465
 CAPUT V. An Episcopus teneatur sacros Ordines conferre Regularibus extra tempora » 468
 CAPUT VI. De interstitiis » 470
 CAPUT VII. De Litteris dimissorialibus et testimonialibus » 475
 CAPUT VIII. Nonnullae praescriptiones S. Congregationis super Disciplina Regulari, Religiosos iuvenes militiae addictos respicientes quoad litteras testimoniales, professionem et sacram Ordinationem. » 483
 CAPUT IX. Poenae contra male Ordinantes et male Ordinatos » 486

Liber IX - Sectio I. De administratione Sacramenti Poenitentiae, Extremae Unionis et Viatici.

CAPUT I. De approbatione Regularium ad excipiendas confessiones saecularium.	pag. 489
§ I. De potestate Ordinis et Iurisdictionis in Sacerdote	» »
» II. Notio approbationis pro excipiendis confessionibus.	» 490
» III. De necessitate approbationis ad audiendas confessiones fidelium ad tramitem Concilii Tridentini et Apostolicarum Constitutionum	» 492
» IV. Ius de approbatione Regularium pro excipiendis confessionibus saecularium examinatur per partes	» 504
» V. Ius commune statutum per Constitutionem <i>Superna</i> Clementis X, quoad Regulares	» 508
» VI. Ius commune hodiernum quoad approbationem Regularium pro excipiendis confessionibus saecularium	» 509
» VIII. Dubia proposita S. Congregationi Ep. et Reg. a Procuratore generali Ordinis Praedicatorum	» 527
CAPUT II. De Confessariis Regularium	» 528
§ I. De approbatione Regularium ad excipiendas confessiones Regularium » »	
» II. Expenditur quaestio: Utrum praedicti Regulares itinerantes, seu tempore concionum, vel alterius occasionis extra Conventum existentes, nec copiam Confessarii propriae Religionis habentes, possint confiteri cuilibet simplici Sacerdoti, sive regulari, sive saeculari, LICET A Nullo ORDINARIO SIT APPROBATUS	» 530
» III. Casus quos Superiores Regulares reservare possunt in suo Ordine vel Provincia	» 544
» IV. De Confessariis Religiosorum suppressorum et saecularizatorum	» 547

Sectio II. De administratione Sacramenti Extremae Unionis ac SSmi Viatici nec non de prima Communione puerorum.

CAPUT I. Lex pro Regularibus quoad administrationem Sacramenti Extremae Unionis et SSmi Viatici.	» 551
§ I. Regulares prohibentur administrare absque Parochi licentia Sacramenta Extremae Unionis et SS. Viatici clericis et laicis extra casum necessitatis	» »
» II. Personae exemptae ab enuntiata lege	» 553
CAPUT II. De Convictoribus	» 557
CAPUT III. De Postulantibus ad religiosum Ordinem	» 562
CAPUT IV. De prima Communione puerorum	» 563

Liber X. De Beneficiis ecclesiasticis et de Iure patronatus.

CAPUT I. De Beneficiis ecclesiasticis.	» 567
§ I. Notio et divisio Beneficii ecclesiastici.	» »

§ II. Vicaria, Capellania, Praestimonium	pag. 572
» III. Pensio et Commenda	576
» IV. Erectio Beneficiorum ecclesiasticorum	579
» V. Collatio Beneficiorum	580
» VI. Collatores Beneficiorum	581
» VII. Institutio canonica	589
» VIII. Regulae servandae in provisione seu collatione Beneficiorum	590
» IX. Forma concursus in collatione Beneficiorum, quibus cura animarum adnexa est	591
» X. Lex pro Examinatoribus quoad Concurrentes ad Beneficia curata. »	601
» XI. Examinatores quoad praebendam Theologalem et Poenitentiarum, et quoad promovendos ad Ordines atque approbandos ad excipiendas confessiones	604
» XII. Pluralitas et incompatibilitas Beneficiorum	605
» XIII. Innovatio Beneficiorum	609
» XIV. Resignatio Beneficiorum	614
CAPUT II. De iure patronatus	615
§ I. Quid ius patronatus et quibus titulis acquiritur	»
» II. Divisio iuris patronatus	618
» III. Differentiae inter ius patronatus ecclesiasticum et laicale	619
» IV. Translatio iuris patronatus	626
» V. Quinam sint capaces iuris patronatus, et quinam incapaces	629
» VI. Iura et officia Patronorum	631
» VII. Onera Patronorum	632
» VIII. Nonnulla Patrono prohibita a iure	633
» IX. Causae seu modi, quibus amittitur ius patronatus	634

Liber XI. De rebus Ecclesiae non alienandis et de largitione munerum regularibus prohibita.

CAPUT I. De rebus Ecclesiae non alienandis	» 637
§ I. Lex pluries sancita de non alienandis rebus seu bonis ecclesiasticis »	»
» II. Bona ecclesiastica quae alienari prohibentur	641
» III. Conditiones seu causae requisitae ad licitam alienationem rerum Ecclesiae »	643
» IV. Bona ecclesiastica, quae alienari possunt sine solemnitatibus	644
» V. Locationes bonorum ecclesiasticorum in successorum praeiudicium prohibitae	648
» VI. Poenae contra male alienantes bona ecclesiastica	649
» VII. Antiqua privilegia Regularium quoad alienationem bonorum ad mo- nasteria spectantium, eorumque revocatio	652
» VIII. Renovatio et confirmatio excommunicationis in Constitutione <i>Ambi- tiosae</i> latae facta a Summo Pontifice Pio IX	654
» IX. De bonis ecclesiasticis in locis Missionum	666
» X. Prohibitio alienandi elemosynas pro Terra Sancta collectas	669
» XI. Dubia circa facultatem alienandi bona ecclesiastica pro Institutis re- ligiosis votorum simplicium	»
CAPUT II. De largitione munerum Regularibus prohibita	» 670

Liber XII. De Electionibus et canonica Visitatione.

CAPUT I. De Electionibus	<i>pag.</i> 675
§ I. Notio Electionis	» »
» II. De forma Electionis	» 677
» III. De illis qui eligere possunt, vel non possunt	» 680
» IV. De illis qui eligi possunt, vel non possunt	» 683
» V. De Electionibus in Ordinibus regularibus	» 684
CAPUT II. De canonica Visitatione	» 696
§ I. Quid Visitatio canonica, et cui competat ius visitandi	» »
» II. A quonam et quando visitari debeat Dioecesis	» 703
» III. De Procuracione visitantibus debita	» 705
» IV. De Visitatione canonica per Praelatos regulares	» 711
» V. De Visitatione sacrorum Liminum Apostolorum	» 719

Liber XIII. De Censibus, Oblationibus, Negotiatione et Officiis Missionariorum.

CAPUT I. De Censibus seu oblationibus	» 725
§ I. Notio Census et potestas eum imponendi	» »
» II. De Cathedratico, seu Synodatico	» 729
» III. De Subsidio charitativo	» 731
CAPUT II. De mercatura et negotiatione, aliisque officiis et actibus Clericis omnibus interdictis	» 734
§ I. Negotiatio Clericis prohibita	» »
» II. Alia negotia et officia Clericis prohibita	» 739
» III. Mercatura et negotiatio Missionariis vetita	» 742
CAPUT III. De Officiis et iuribus Missionariorum praesertim Regularium »	744

26783

